

LIVLÄNDISCHE REIMCHRONIK

Übersetzung aus dem Mittelhochdeutschen: VALDIS BISENIEKS

Vorwort: ĒVALDS MUGURĒVIČS

Kommentar: ĒVALDS MUGURĒVIČS, KASPARS KĻAVIŅŠ

«ZINĀTNE»

98-5
L 83

L
9

Blānietiski ceļojumi
1930. g.

1930. g.

ATSKAŅU HRONIKA

VALŽA BISENIEKA atdzejojums no vidusaugšvācu valodas
ĒVALDA MUGURĒVIČA priekšvārds
ĒVALDA MUGURĒVIČA, KASPARA KĻAVIŅA komentāri

«ZINĀTNE»

UDK 947.4.21
At 704

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

98-17619
0304046094

LIVLÄNDISCHE REIMCHRONIK
mit Anmerkungen, Namenverzeichnis und Glossar.
Herausgegeben von Leo Meyer
Paderborn
Druck und Verlag von Ferdinand Schöningh
1876

Recenzenti: Dr. hist. MUNTIS AUNS,
Dr. hist. VELTA PĀVULĀNE

INĀRAS JĒGERES mākslinieciskais noformējums

Autori ir pateicīgi apgāda «Zinātne»
bij. redakcijas vadītājai SOLVEIGAI CEPURNIECEI (1934—1997)
par rosinošu atbalstu un aktīvu līdzdalību
šā izdevuma tapšanā

ISBN 5-7966-1182-8

© V. Bisenieks, atdzejojums no vidusaugšvācu
valodas, priekšvārds, 1998
© Ē. Mugurēvičs, priekšvārds, komentāri, 1998
© K. Kļaviņš, komentāri, 1998
© Izdevniecība «Zinātne», 1998

PRIEKŠVārds

Atskaņu hronika līdzās Indriķa hronikai ir otrs nozīmīgākais stāstošās vēstures avots par krusta kariem Baltijā un vietējo tautu brīvības cīņām 13. gadsimtā. Tā sniedz ticamas ziņas it īpaši par 13. gs. otrās puses notikumiem — par Livonijas ordeņa cīņu pret kuršiem, zemgaļiem un lietuvjiem. Ar pilnām tiesībām tā uzskatāma par pirmo plašāko Vācu ordeņa hroniku, turklāt informācija tajā dota dzejas valodā.

KRUSTA KARU LAIKS EIROPĀ

11. gs. beigās Vidusjūras reģionā veidojās saspringta situācija, ko izraisīja pretiltības starp kristiešiem un musulmaņiem — islāma reliģijas piekritējiem. Līdz konfliktiem strīdi starp abām reliģijām nonāca tad, kad musulmaņi aizliedza kristīgajiem apmeklēt ar Jēzus Kristus darbību saistītās svētās vietas Palestīnā. Šajā situācijā pāvests Urbans II 1095. gadā vērsās pie augstākās garīdzniecības, lai tā aicinātu visus kristīgos, īpaši bruņiniekus, doties krusta karā pret katoļticības ienaidniekiem Tuvajos Austrumos. Jau nākamajā gadā tika sapulcināts karaspēks pirmajam krusta karam. Lai karotājus — krustnešus iedvesmotu tālākajai darbībai, garīdznieku runās un rakstos tika radīts jauns ideāls — Kristus bruņiniekus (*miles Christianus*), par ko jācinās svētā kara idejas vārdā (Fendler 1995, 2).

Rietumeiropas krusta karotāji Tuvajos Austrumos sev kā pretiniekus sastapa ne tikai musulmaņus, bet arī Bizantijas kristiešus jeb pareizticīgos, kas pēc kristīgās baznīcas šķelšanās 1054. gadā bija attālinājušies no Romas katoļiem. Pirmo iekarojumu rezultātā krustneši dibināja savas valstis un baznīcas administratīvās organizācijas. Lai nodrošinātu ilgstošas krustnešu un svētceļnieku apmešanās vietas ar visu nepieciešamo, arī gādātu par saslimušo un ievainoto ārstēšanu, radās reliģiska rakstura brālības, uz kuru pamata tika dibināti garīgie bruņinieku ordeņi. Šādā vidē Jeruzalemē dibināts Tempļiešu ordenis (1119), kas bija pirmā pastāvīgā krustnešu militārā organizācija, kuras dalībniekiem jādod mūku ordeņiem raksturīgi svinīgi solījumi ievērot nabadzību, šķīstību un paklausību (Bookmann 1989, 19). Tempļiešu ordenis lielāku militāru nozīmi ieguva tad, kad to ar dedzīgām runām atbalstīja aktīvs otrā krusta kara (1147—1149) organizators cisterciētis Bernārs no Klervo.

Ar 1137. gadu bruņinieku ordeņa statusu ieguva otra krusta karotāju kopība — hospitālieši jeb joanieši, kas nosaukumu bija ieguvuši no Jāņa Kristītāja hospitāļa (*S. Joannis Baptistae hospitalis*). Arī šā ordeņa brāļiem bija jādod mūka svinīgie solījumi un jāpalīdz nabagiem.

Kā trešā garīgā bruņinieku organizācija Tuvajos Austrumos radās Vācu ordenis. Iesākumā — 12. gs. vidū — tā bija brālība, kuras nolūks bija aprūpēt saslimušos un ievainotos, kas nākuši no Vācijas zemēm, bet tā darbojās joaniešu ierīkotā hospitālī Jeruzalemē. Vēlāk — 12. gs. 90. gados — vācu pilsoņi un tirgotāji iekārtoja savu slimnīcu, kapelu un dzīvojamās ēkas Akonā pie pilsētas mūriem. Romas pāvests ņēma Vācu ordeni (*der orden des Dāschen hūses*) savā aizsardzībā un piešķīra tam īpašumus. Vācu ordeņa brāļu pienākumi un tiesības izrietēja gan no joaniešu statūtiem (par slimo kopšanu), gan templeišu statūtiem (par bruņinieku dienestu) (Arnold 1987; Sterns 1969, 11—25).

Visi trīs minētie ordeņi aktīvi piedalījās krusta karos. Pavisam 11.—13. gs. notika astoņi lieli pāvestu un Eiropas valdnieku pulcināti karagājieni (Erbstösser 1980, 68—97).

Krusta karu patiesie politiskie un ekonomiskie cēloņi bija centieni šo karu organizētāju rokās pārņemt tirdzniecību Vidusjūras austrumdaļā, kas uzskatāmi parādās Vācu ordeņa dibināšanas attīstības gaitā. Protams, liela loma bija arī kara dalībnieku kristiešu pārliecībai aizstāvēt svētās vietas un, ja vajadzīgs, mirt cīņā par savu ticību un pārliecību, atbrīvojot šo zemi no turku musulmaņiem.

KRISTĪGĀS TICĪBAS IZPLATĪBA BALTIJĀ 11.—12. GADSIMTĀ

Lielākā daļa Eiropas iedzīvotāju 11.—12. gs. jau bija kristieši. Pagānu zemes vēl bija Baltijas jūras austrumu un dienvidu piekrastē, kur dzīvoja rietumslāvu, baltu un Baltijas somu tautas.

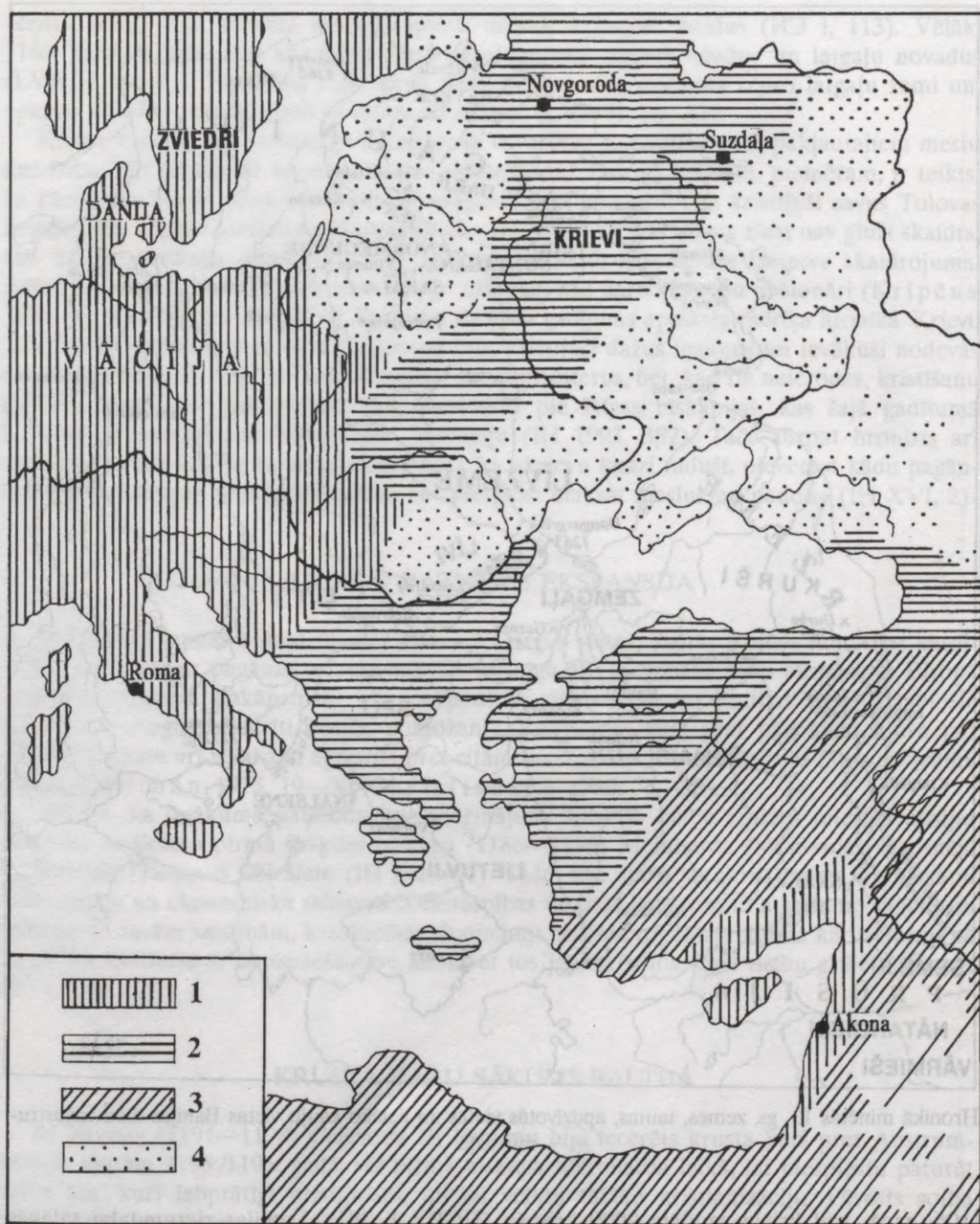
Austrumbaltiju kristīgās ticības strāvas 11.—12. gs. skāra gan no rietumiem, gan no austrumiem. Pastāvot tirdznieciskajiem un kultūras kontaktiem ar Skandināviju, kur Romas katoļticība šai laikā jau bija nostiprinājusies, sākotnēji bija mēģinājumi kristietību izplatīt arī tagadējās Latvijas teritorijas rietumdaļā. Par to 11. gs. otrajā pusē stāsta Brēmenes Ādams savā Hamburgas baznīcas vēsturē (Adam Bremensis 1917, 244). Par saskari ar kristiešiem netieši liecina arī arheoloģiskais materiāls (krustiņi, ugunskaņu izžušana) Ziemeļkurzemē un Daugavas lejteces apgabalā (Mugurēvičs 1974, 221). Taču citas būtiskas pazīmes, kas varētu apstiprināt kristīgās ticības plašāku ieviešanu no rietumiem, nav konstatētas.

Otra kristīgās ticības strāva — pareizticība —, sākot ar 11. gs. otro pusi, ieplūdusi no Bizantijas ar Krievzemes starpniecību. Krustiņu atradumu topogrāfija rāda, ka pareizticības simbolika izplatījies vispirms pa Daugavas ceļu; pie Daugavas atradušies arī 13. gs. sākumā rakstītajos avotos minētie šīs konfesijas centri latgaļu zemēs Jersika un Koknese. Par pareizticības ietekmi Senlatvijas tautu dzīvē vēl liecina dažu ar kristīgo ticību saistītu senkrievu terminu ieviešanās latviešu valodā (Endzelīns 1971, 80—113).

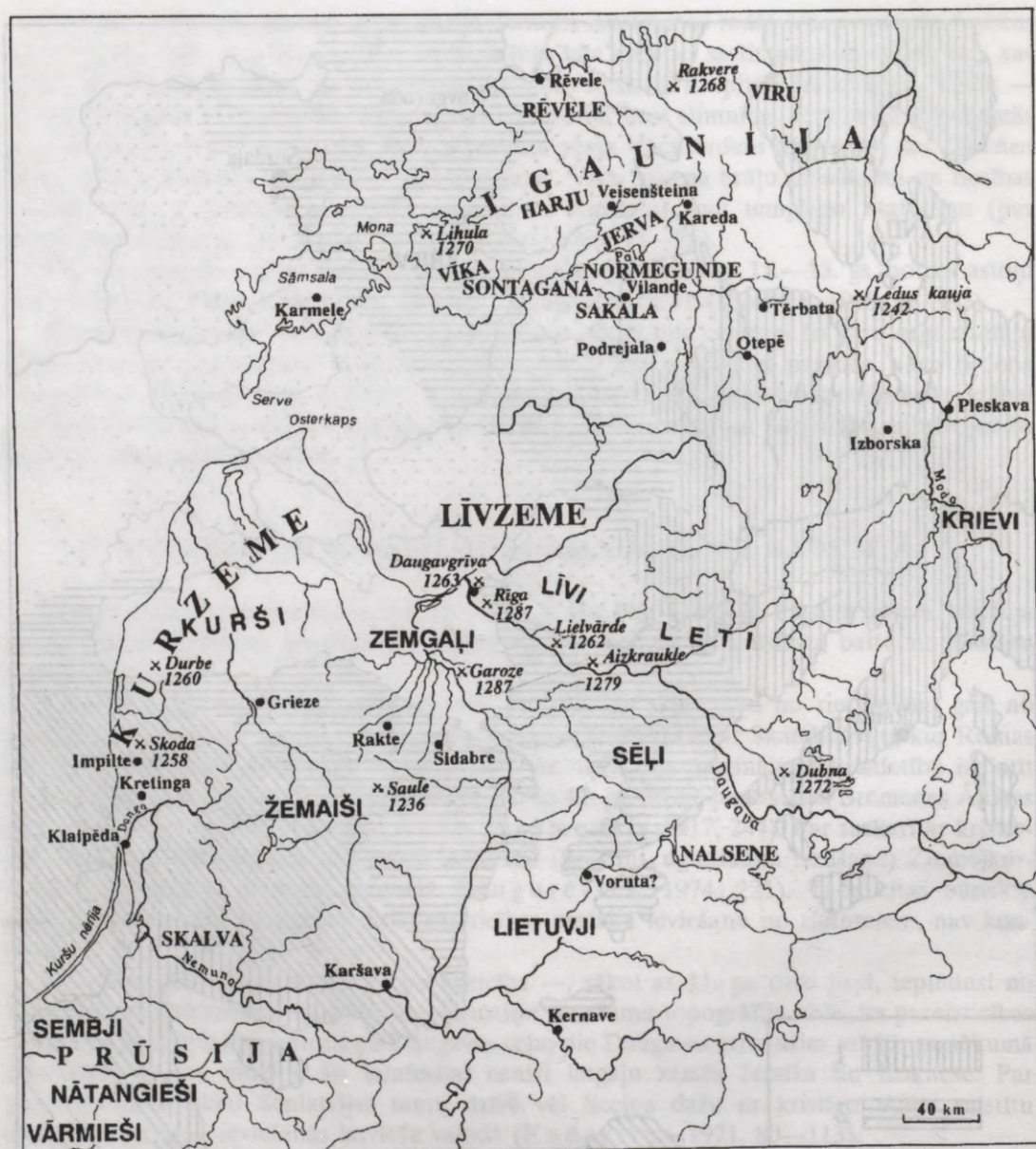
Diemžēl par skandināvu un krievu agrīnās misijas paņēmieniem Baltijas zemēs tuvāku liecību nav. No skopajiem hroniku datiem vienīgi izriet, ka 11.—12. gs. bruņotie iebrukumi, ko pavadīja nodevu jeb meslu ievākšana, dažkārt bijuši savienoti arī ar misionāru darbību.

Arī tagadējās Igaunijas dienvidaustrumu daļā konstatējama kristīgās ticības daļēja ieviešanās, sākot ar 11. gs., gan no rietumu, gan austrumu puses (Selirand 1975), tāpēc notikumi, kas attiecas uz Baltijas reģionu, jāaplūko kompleksi.

Sevišķi bieži Baltijas zemēs iebruka austrumu kaimiņi. Pēc aptuvena vērtējuma, 11.—12. gs. 160 gadu laikā novgorodieši devušies 15 karagājienos pret Austrumbaltijas tautām (Švābe 1965, 212). Pēc Polockas kņazu Vseslaviču neveiksmīga iebrukuma Zemgalē

Atskaņu hronikā minētās baltu un Baltijas somu kaimiņtautas pēc ticības piederības: 1 — Romas katoļu baznīcas zemes; 2 — pareizticīgo baznīcas zemes; 3 — islāma reliģijas zemes; 4 — pagāniskās zemes.

Hronikā minētās 13. gs. zemes, tautas, apdzīvotās vietas un lielāko kauju vietas Baltijas dienvidaustrumu daļā.

1106. gadā, kad krievi zaudēja 9000 kritušo (ПЦП I, 281), Latvijas rietumdaļai tālākās krievu agresijas briesmas bija novērstas. Turpretī austrumdaļā iebrukumi turpinājās. Ir zināms, piemēram, ka Novgorodas kņazs Mstislavs Vladimirovičs 12. gs. vairākkārt sirojis gan Baltijas somu (dažādu tautību apzīmēšanai krievi lietojuši vārdu «чудь»), gan latgaļu zemēs, no kurām 1111. gadā tieši minēta Atzele (LVA II, Nr. 19). Un 1130./1131. gada ziemā

«čudi» pēdīgi tika uzveikti un bija spiesti maksāt krieviem meslus (ИЭ I, 113). Vēlāk, 1180. gadā, Novgorodas kņazs Mstislavs Drošsirdīgais izposta «čudu» un latgaļu novadus (LVA II, Nr. 21). Savukārt, 1200. gadā kāds Novgorodas vojevoda izsiro latgaļu zemi un, apkāvis vīriešus, aizved gūstā sievietes un bērnus (LVA II, Nr. 30).

Kā jau minēts, pēc veiksmīga karagājiena uzvarētājs parasti uzspiež pakļautajiem meslu kundzību. Bet kā bija ar kristīgās ticības sludināšanu? Indriķa hronikā, piemēram, ir teikts, ka Pleskavas krievi «savā laikā (*eorum tempore*) bija ieradušies un kristījuši savus Tolovas letgaļus, kas viņiem aizvien maksāja meslus» (IH XI, 7). Pēc šā teksta tikai nav gluži skaidrs, kad īsti šī kristīšana notikusi, jo viss atkarīgs no vārdkopas *eorum tempore* skaidrojuma. Acīmredzot te domāts tas pats laiks 13. gs. sākumā, kad darbojās vācu misionāri (Krīpēns 1936, 60; Brundage 1961, 74). Tas izriet no kāda gadījuma apraksta Indriķa hronikā. Krievi, 1210. gadā iebrukdami novadā pie Otepē pils, kristījuši dažus igauņus un ievākuši nodevas naudā (IH XIV, 2). Viņi arī solījuši atsūtīt savus priesterus, bet, kad tie neierodas, kristīšanu pabeidz vācieši un jaunkristītie tiek pieskaitīti pie Rīgas bīskapijas, kas šajā gadījumā konkurē ar pareizticīgo Novgorodas bīskapiju (IH 1993, 382). Taču turpat hronists arī apgalvo (varbūt katoļu baznīcas interesēs?), ka «krievu kņazi raduši, pieveicot kādu pagāntautu, nepakļaut to kristīgajai ticībai, bet piespiest maksāt meslus un naudu» (IH XVI, 2).

KATOĻU BAZNĪCAS EKSPANSIJA

Meklēdami jaunas kolonizējamās zemes un tirgus vietas, Svētās Romas impērijas katoļticīgie valdnieki ar pagānisko tautu misijas lozungu 12. gs. uzsāka savu ekspansiju Eiropā austrumu virzienā. Pakāpeniski tika pakļauti uz dienvidiem no Baltijas jūras dzīvojošie rietumslāvi (vagri, obodrīti, ļutiči, pomožani). Reliģiskais karš pret pagāniem kļuva par idejisko pamatu arī vēlākajai agresijai pret citām tautām, kas dzīvoja Baltijas jūras austrumu piekrastē (Urban 1975, 19—30; Christiansen 1980, 70—78).

Jāatzīst, ka iesākumā patiešām bija mēģinājumi kristīgo ticību izplatīt mierīgā misijas ceļā. Par to liecina pirmā Iksķiles bīskapa (1186—1196) Meinharda (Meinarda) sākotnējā darbība pie Daugavas lībiešiem (IH I, 1—11). Taču, kad starp jaunkristītajiem un bīskapu radās garīga un ekonomiska rakstura domstarpības un daļa jaunkristīto atkrita no ticības un atteicās no savām saistībām, katoļticības sludinātāji nolēma organizēt krusta karu. Baltijā tā vajadzību motivēja ar nepieciešamību aizstāvēt tos jaunkristītos, kuri ticību gribēja paturēt (IH I, 12).

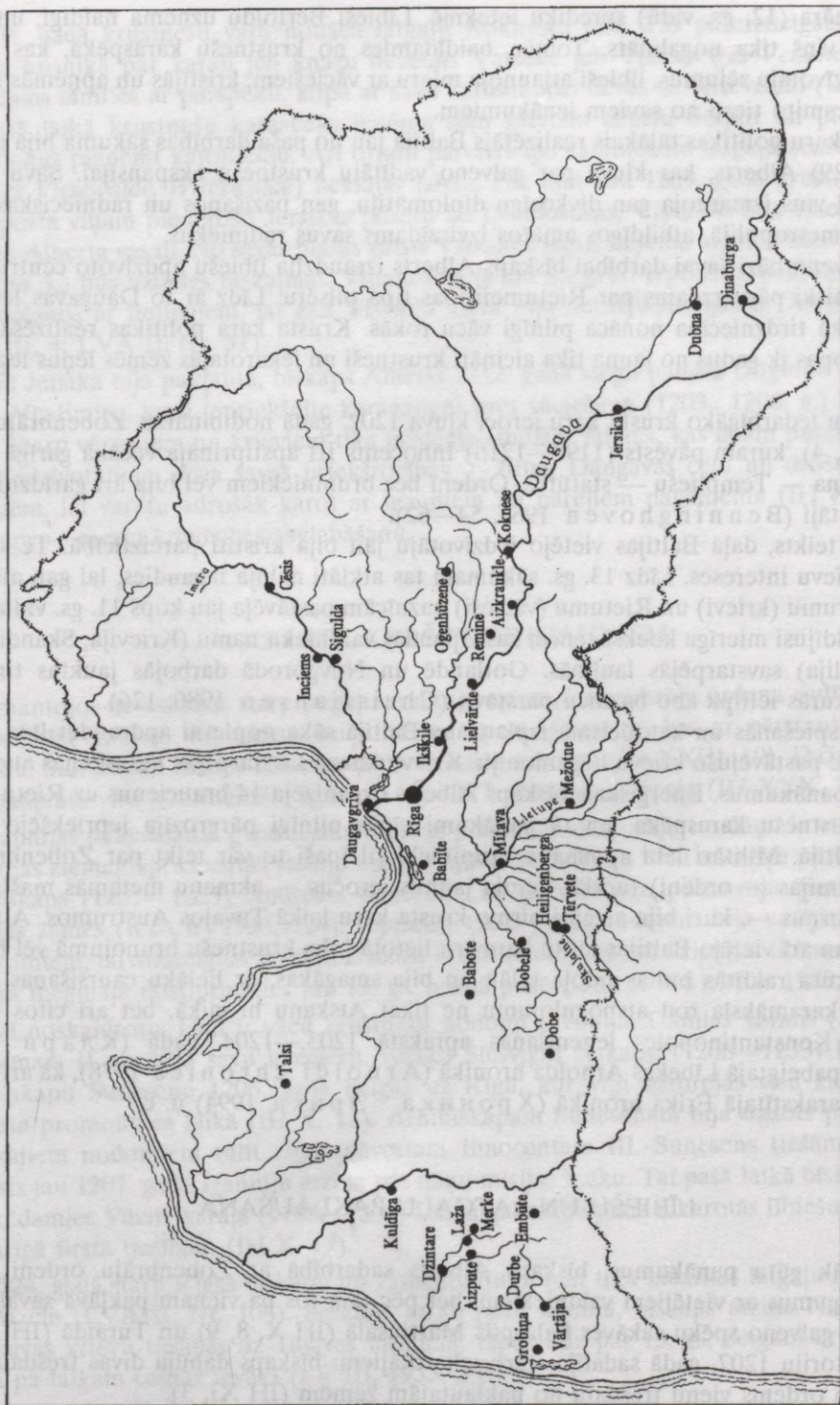
KRUSTA KARU SĀKUMS BALTIJĀ

Ar pāvesta (1191—1198) Celestīna III lēmumu bija iecerēts krusta karš pret Austrumbaltijas tautām 1195./1196. gadā, vēl pirmā bīskapa Meinharda laikā, lai piespiestu paturēt ticību tos, kuri labprātīgi kristījušies, un lai veiktu tālāku kristianizāciju. Pāvests solīja grēku atlaišanu «visiem, kas pieņemšot krustu un došoties atjaunot turienes pirmbaznīcu» (IH I, 12).

Tagadējā Latvijas teritorijā krusta kara kustību uzsāka otrais bīskaps Iksķilē (1196—1198) Bertolds, kas pirms tam bijis cisterciešu klostera abats Lokumā (IH II, 1—4). Cisterciešu uzskati par kristīgo misiju bija veidojušies aktīva šā mūku ordeņa darbinieka Klervo klostera

Vācijas ķeizarvalsts 13. gs. apdzīvotās vietas, kas minētas Atskaņu hronikā: 1 — Zēste; 2 — Orlaminde; 3 — Brēmene; 4 — Hāzeldorfa; 5 — Ohtenhauzene; 6 — Dannenberga; 7 — Hārene; 8 — Hornhauzene; 9 — Heimburga; 10 — Marburga; 11 — Zalca; 12 — Grīningene; 13 — Nordeka; 14 — Zaina; 15 — Kacenellenbogene; 16 — Arnšteina; 17 — Mergentheima; 18 — Tīzenhauzene; 19 — Hacigenšteina; 20 — Manderne; 21 — Burbaha; 22 — Šauenburga; 23 — Bernhauzene; 24 — Hoberga; 25 — Feihtvangene; 26 — Heldrungene.

Hronikā minētās 13. gs. apdzīvotās vietas un citi ģeogrāfiskie nosaukumi tagadējā Latvijas teritorijā.

abata Bernāra (12. gs. vidū) sprediķu ietekmē. Lībieši Bertoldu uzņēma naidīgi, un kaujā pie Rīgas viņš tika nogalināts. Tomēr, baidīdamies no krustnešu karaspēka, kas postīja vietējo iedzīvotāju sējumus, lībieši atjaunoja mieru ar vāciešiem, kristījās un apņēmas maksāt baznīcai desmito tiesu no saviem ienākumiem.

Krusta karu politikas tālākais realizētājs Baltijā jau no paša darbības sākuma bija bīskaps (1199—1229) Alberts, kas kļuva par galveno vadītāju krustnešu ekspansijai. Savu mērķu īstenošanai viņš izmantoja gan divkosīgu diplomātiju, gan paziņanos un radnieciskas saites Brēmenes metropolijā, atbildīgos amatos izvirzīdams savus radniekus.

Par galveno bāzi savai darbībai bīskaps Alberts izraudzīja lībiešu apdzīvoto centru Rīgu, to pakāpeniski pārvērdams par Rietumeiropas tipa pilsētu. Līdz ar to Daugavas lejasdaļā starptautiskā tirdzniecība nonāca pilnīgi vācu rokās. Krusta kara politikas realizēšanai no Rietumeiropas ik gadus no jauna tika aicināti krustneši un iekarotajās zemēs lēņus ieguvušie vasāļi.

Par pašu iedarbīgāko krusta karu ieroci kļuva 1202. gadā nodibinātais Zobenbrāļu ordeņis (IH VI, 4), kuram pāvests (1198—1216) Innocents III apstiprināja vecākā garīgā bruņinieku ordeņa — Templešu — statūtus. Ordenī bez bruņiniekiem vēl bija arī garīdznieki un brāļi kalpotāji (Benninghoven 1965, 54—62).

Kā jau teikts, daļa Baltijas vietējo iedzīvotāju jau bija kristīti pareizticībā. Te sadūrās vācu un krievu intereses. Līdz 13. gs. sākumam tas atklāti nebija izpaudies, lai gan atšķirība starp Austrumu (krievi) un Rietumu (vācieši) baznīcām pastāvēja jau kopš 11. gs. vidus. Līdz šim bija valdījusi mierīga koeksistence, kas izpaudās valdnieku namu (Krievija, Skandināvija, Vācija, Polija) savstarpējās laulībās. Gotlandē un Novgorodā darbojās jauktas tirgotāju kopienas, kurās ietilpa abu baznīcu pārstāvji (Christiansen 1980, 126).

Vācu iespiešanās un katolicisma izplatīšana Baltijā sāka nopietni apdraudēt līdz 13. gs. sākumam te pastāvējušo krievu hegemoniju. Krievu kņazu savstarpējās nesaskaņas atvieglāja krustnešu panākumus. Enerģiskais bīskaps Alberts organizēja 14 braucienus uz Rietumeiropu pēc krustnešu karaspēka, un tā panākumi cīņās pilnīgi pārgrozīja iepriekšējo spēku samēru Baltijā. Militāri labi apmācītie bruņinieki (it īpaši to var teikt par Zobenbrāļu — vēlāko Livonijas — ordeni) turklāt lietoja jaunus ieročus — akmeņu metamās mašīnas un aplenkumtorņus —, kuri bija aizgūti pirmo krusta karu laikā Tuvajos Austrumos. Atšķirībā no krievu un arī vietējo Baltijas tautu karavīru lietotā loka krustnešu bruņojumā vēl bija arī stops, no kura raidītās bultas lidoja tālāk un bija smagākas, ar lielāku caursišanas spēku. Krustnešu karamāksla rod atspoguļojumu ne tikai Atskaņu hronikā, bet arī citos 13. gs. avotos — Konstantinopoles ieņemšanas aprakstā 1203.—1204. gadā (Клари 1986), 1210. gadā pabeigtajā Lībekas Arnolda hronikā (Arnoldi chronica 1978), kā arī 14. gs. 20. gados sarakstītajā Ērika hronikā (Хроника Эрика 1994) u. c.

LĪBIEŠU UN LATGAĻU PAKĻAUSĀNA

Lai ātrāk gūtu panākumus, bīskaps Alberts sadarbībā ar Zobenbrāļu ordeni slēdza īslaicīgus līgumus ar vietējiem valdniekiem, bet pēc tam tos pa vienam pakļāva savai varai. Pēc lībiešu galveno spēku sakāves Salaspils Mārtiņsalā (IH X, 8, 9) un Turaidā (IH X, 10) lībiešu teritoriju 1207. gadā sadalīja starp iekarotājiem: bīskaps dabūja divas trešdaļas, bet Zobenbrāļu ordenis vienu trešdaļu no pakļautajām zemēm (IH XI, 3).

1208. gadā krustnešu varā nonāca latgaļu Kokneses pils. Tās pareizticīgais valdnieks, Indriķa hronikā par karali jeb kņazu dēvētais Vetseke jeb Vjačko (*rex Vetseke, Wetseke*), nespēdams cīnīties ar pārspēku, kopā ar savu karadraudzi devās uz Krievzemi (IH XI, 8, 9). Šai pašā laikā krustnešu karaspēks ieņēma sēļu galveno centru Sēlpili un piespieda tās iemītniekus pieņemt katoļticību. Arī otram pareizticīgo valdniekam latgaļu zemē — Visvaldim (*rex Vissewalde, Wiscewalde*) neklājās labāk. Pēc tam kad 1209. gadā krustneši izlaupa un noposta viņam piederošo Jersikas pilsētu un tās baznīcas, Visvaldis bija spiests kļūt par bīskapa Alberta vasali. No savas plašās valsts Visvaldis lēņos saņēma atpakaļ tikai pusi, dodot solījumu, ka būs uzticīgs bīskapam. Viņam bija jādod arī grūti izpildāms solījums pārtraukt draudzēšanos ar lietuvjiem, lai gan Visvalža sieva bija lietuvju kunigaiša Daugerūta meita (IH XIII, 4; LVA II, Nr. 51).

Kad Jersika bija pakļauta, bīskaps Alberts 1212. gadā viegli panāca izlīgumu ar Polockas kņazu Vladimīru, kura iepriekšējie karagājieni pret vāciešiem (1203., 1206. g.) bija neveiksmīgi. Starp vāciešiem un krieviem tika noslēgts «mūžīgs miers», kas abām pusēm, pretstatā pamatiedzīvotājiem, deva savas priekšrocības — brīvu Daugavas ceļu un drošu aizmuguri vāciešiem, lai varētu «drošāk karot ar igauņiem un pārējiem pagāniem» (IH XIV, 9), bet krieviem — meslu kundzības saglabāšanu.

KRUSTA KARŠ PRET IGAUŅIEM

Izmantojot nesaskaņas starp latgaļiem un igauņiem, Zobenbrāļu ordeņa vadība 1208. gadā iesaistīja Tālavas valdniekus asiņainā karā pret igauņiem, kas ar pārtraukumiem ilga 20 gadu. Šim krusta karam 1219. gadā pievienojās arī dāņi (IH XXIII, 10). Dažu gadu laikā tika pakļauta visa kontinentālā Igaunija un 1227. gadā arī Sāmsala (IH XXX, 3—5).

Igaunijas pakļaušanas gaitā iezīmējās asas pretrunas starp vācu un dāņu krustnešiem, kas Igaunijas ziemeļdaļā sacentās vietējo iedzīvotāju kristīšanā. Te lielu enerģiju parādīja Lundas arhibīskaps (1201—1223) Andrēass Sunesens, ko pāvests bija pilnvarojis par savu legātu Baltijas zemēs (Koch 1963, 224). Iepriekš, 1202. gadā, Sunesens bija vadījis krusta karu pret somiem, lai aizsteigtos priekšā zviedru krustnešiem, kas tur kristīgās ticības izplatīšanas nolūkā mēģināja nostiprināties jau 12. gs. otrajā pusē (Christiansen 1980, 109—111).

Lai noskaidrotu, kādi ir vācu krustnešu nodomi Livonijā, Dānijas karalis (1202—1241) Valdemars II nosūtīja savu kancleru, vēlāko Šlēsvīgas bīskapu (1208—1233) Nikolaju, un arhibīskapu Sunesenu 1206. gada beigās uz Rīgu, kur viņi uzturējās visu ziemu bīskapa Alberta prombūtnes laikā (IH X, 13). Arhibīskapam Sunesenam bija uzdots par krustnešu tuvākajiem nodomiem tūlīt ziņot pāvestam Innocentam III. Sunesens tiešām panāca, ka pāvests jau 1207. gadā Igauniju atzina par dāņu misijas lauku. Tai pašā laikā bīskaps Alberts, uzturēdamies Vācijā karaļa (1198—1208) Filipa galmā, saņēma iekarotās lībiešu zemes lēņos ar garīgā firsta tiesībām (IH X, 17).

1224. gadā starp Rīgas bīskapu un Zobenbrāļu ordeni tika sadalītas latgaļu zemes Tālava un Atzele (LVA II, Nr. 106). Saskaņā ar šo pašu līgumu, bīskaps atzina Novgorodas un Pleskavas krievu tiesības uz Tālavas mesliem, tāpēc līdz pat 13. gs. beigām krievu soģi tos laiku pa laiku centās ievākt (LE III, 1955, 2654).

PĀVESTA LEGĀTI BALTIJĀ

Dāņu un vācu konfliktu izšķiršanai, kā arī dažādu citu strīda jautājumu kārtošānai pāvests (1216—1227) Honorijs III sūtīja uz Rīgu Modēnas bīskapu Guljelmo; tas kā pāvesta legāts ar īpašām pilnvarām Livonijā uzturējies divas reizes (1225—1226, 1234—1238). Šādi pāvesta legātu braucieni bija saistīti arī ar Romas kūrījas nolūku Baltijā dibināt tieši pāvestam pakļautas baznīcas valstis (Donner 1929, 45—73).

Livoniju pasludināja par Dievmātes Marijas (Māras) zemi, tāpēc krustneši, kas nāca no dažādām zemēm, cīnījās zem Vissvētās Marijas karoga un tāpēc viņas vārdā tika nosauktas vairākas 13.—15. gs. pilis — Alūksne (*Marienburg*), Viļaka (*Marienhause*n), Saldus (*Frauenburg*) u. c. Piedraudot ar ekskomunikāciju, pāvesti vairākās bullās deklarēja arī jaunkristīto aizsardzību pret dažādām krustnešu ļaunprātībām.

Divas reizes Livonijā uzturējās Alnas Balduīns, pirmoreiz kā vicelegāts (1230—1231), otrreiz kā pāvesta (1227—1241) Gregorija IX sūtīts legāts (1232—1234).

Pildīdams norādījumus par īpašas valsts veidošanu, Alnas Balduīns noslēdza līgumus ar kuršiem par viņu pakļaušanos tieši pāvestam vai viņa ieceltiem pārstāvjiem (LVA II, Nr. 162, 163). Līgumos kuršiem bija paredzētas tikai nelielas nodevas, bet tika solīta aizsardzība pret Livonijas vācu varas pārstāvjiem — Zobenbrāļu ordeni un Rīgas pilsētu, kas kavēja pāvesta iecerēto pasākumu īstenošanu. Balduīnu 1234. gadā atcēla no legāta posteņa, un, atteicies no Zemgales bīskapa pienākumu veikšanas, viņš 1236. gadā atstāja Baltiju (Urban 1975, 139—145).

KRUSTA KARŠ PRET PRŪŠIEM

Kad Tuvajos Austrumos tika zaudēta Palestīna, Vācu ordenis sāka pārbāzēties uz Transilvāniju (Bennighoven 1990, 10). Tur 1225./1226. gadā ordenis saņēma Mazovijas poļu hercoga Konrada uzaicinājumu iesaistīties cīņā pret prūšiem.

Ordeņmestrs Zalcas Hermanis saņēma Vācijas ķeizara (1212—1250) Frīdriha II un Romas pāvesta Honorija III atļauju daļu Vācu ordeņa spēku pārcelt uz Prūsiju, pret kuru jau bija izsludināts krusta karš. Sākās prūšu brīvības cīņas (Biskup, Labuda 1988, 118—185), kas ilga vairāk nekā 50 gadu (1231—1283). Izpostītajā Prūsijā ielplūda kolonisti, galvenokārt vācieši, arī poļi un lietuvji. Te tika uzceltas daudzas jo daudzas pilis, un lielākajā no tām — Marienburgā (tag. Malborka Polijā) — vēlāk atradās Vācu ordeņa lielmestra sēdekļis (1309—1457). Kad 1237. gadā Zobenbrāļu ordeņa paliekas tika iekļautas Vācu ordenī, ordeņa zemju robežas stiepās no Vislas līdz pat Somu līcim, kur tās platā joslā saskārās ar Krievijas kņazistēm.

Ar 13. gs. 40. gadiem Eiropas ziemeļaustrumos beidzās krusta karu pirmais posms. Katoļu baznīcas kontrolē bija nonākusi lielākā daļa Austrumbaltijas, taču joprojām vāciešiem neizdevās iespiesties Lietuvas teritorijā, nebija pakļauti kurši, zemgaļi un daļa latgaļu. Spiežoties austrumu virzienā, pie Krievzemes kņazistu robežām sakāvi cieta kā zviedri (Nevas kauja 1240. g.), tā vācieši (Ledus kauja 1242. g.). «Līdz ar to,» kā rakstīja A. Švābe (LE III, 1955, 2652), «Romas kūrījai vajadzēja atteikties no lielā ārpolitiskā sapņa ar militārām uzvarām Krievijā piespiest pareizticīgo baznīcu uz izlīgumu.»

RĪGAS ARHIBĪSKAPIJAS IZVEIDOŠANA

Ar 13. gs. 40. gadu vidu bija mainījusies pāvesta (1243—1254) Innocenta IV politika attiecībā pret baznīcas augstāko vadību Baltijas zemēs. Pāvests vairs nesūtīja šurp savu legātu, bet islaicīgu legāciju aizstāja ar arhibīskapa posteni, atsevišķos gadījumos uz laiku uzticot arhibīskapam arī legāta funkcijas. Par Livonijas, Igaunijas un Prūsijas pirmo arhibīskapu 1246. gada 9. janvārī tika iecelts Alberts Suerbērs, kas tai laikā bija arhibīskaps Ziemeļrijā, bet pirms tam bija pretendējis uz Rīgas bīskapa krēslu (LVA II, Nr. 283; Goetze 1854, 12—15). Vienlaikus Suerbērs no 1246. gada līdz 1250. gadam un no 1255. gada līdz 1262. gadam bija arī legāts Baltijas zemēm un Krievijai. Taču Prūsijā viņš neatrada kopīgu valodu ar Vācu ordeņa vadību, un, tā kā tur nebija pastāvīga baznīcas sēdekļa, Brēmenes arhibīskaps iecēla Suerbēru uz laiku par Lībekas bīskapijas pārvaldnieku. Tikai pēc Rīgas bīskapa (1229—1253) Nikolaja nāves Alberts Suerbērs varēja apmesties savā rezidencē Rīgā, kas viņam kā metropoles sēdeklis bija paredzēts jau 1251. gadā (UB I, Nr. 219).

Oficiāli ar pāvesta bullu par Rīgas arhibīskapu Alberts gan nosaukts tikai 1255. gada janvārī, un mazliet vēlāk uzskaitīti visi tie īpašumi Livonijā un Prūsijā, kuri attiecas uz arhibīskapiju (UB I, Nr. 279, 282). Bez tam pāvests (1254—1261) Aleksandrs IV Rīgas arhibīskapam uzdeva organizēt jaunu bīskapiju Rīgas un Rēveles diecēžu kaimiņos dzīvojošiem pagāniem — karēļiem, ingriem un votiem (LVA II, Nr. 421).

SITUĀCIJA BALTIJĀ 13. GS. VIDŪ EIROPAS TĀ LAIKA
ĢEOGRĀFISKO APRAKSTU ATSPUGOĻJUMĀ

Sakarā ar kristīgās misijas darbu un krusta kariem interese par Baltiju bija liela, un tas atspoguļojas tā laika ģeogrāfiskajos aprakstos. Bartolomeja Angļa 13. gs. 40. gados sarakstītajā enciklopēdijā «Par lietu īpatnībām» («*De proprietatibus rerum*») dots Livonijas ģeogrāfiskais apraksts antīko autoru stilā (LVA II, Nr. 236; Trevisa 1975, 776—808; М а т у з о в а 1979, 69—96). No šā apraksta var spriest, ka daļa iedzīvotāju tur joprojām ir pagāni, kas tic daudziem dieviem, upurē tiem, nodarbojas ar zīlēšanu un savus mirušos sadedzina. Autors norāda uz atsevišķu zemju atgriešanu, kas veikta ar vācu spēku (*Germanorum cooperante potentia*) vai ar dāņu līdzdalību, pakļaujot tās savai valstij (*sub fide Christi regno Daciae est subjecta*). Aprakstīta vēl nepakļauto zemju bagātība, taču secināts, ka, piemēram, Lietuvu diez vai varēšot iekarot vasarā daudzo ūdeņu dēļ, tas esot iespējams tikai ziemā, kad upes sedz ledus.

Ģeogrāfiskajā traktātā «Zemju apraksti» («*Descriptiones terrarum*») kāds, šķiet, dominikāņu ordeņa misionārs iezīmē 13. gs. 50. gadu robežu starp Austrumu baznīcu (*ecclesia orientalis*) un Rietumu baznīcu (*ecclesia occidentalis*). Šie zemju apraksti liecina, ka garīgo bruņinieku ordeņi vēl nebija zaudējuši cerību baltu un Baltijas somu zemēs katoļticību izplatīt arī mierīgā ceļā, bez zobena (*absque gladio*), un ne tikai pagānu vidū, bet arī jau pareizticības kontrolētajos apgabalos (Karēlija, Krievija). Šo aprakstu beigudaļā anonīmais autors pavēsta, ka uz ziemeļiem no Svētās zemes, kur darbojies Pestītājs un sludinājuši apustuļi, esot paradījušies ļoti nežēlīgi ienaidnieki, ar tiem domādams tatārus un mongoļus (Colker 1979; Mugurēvičs 1995¹).

Šai laikā katoļticīgajai Eiropai tik tiešām draudēja lielas briesmas. Mongoļi jau 13. gs. sākumā iekaroja lielu daļu Āzijas un 30.—40. gados, pakļāvuši Krievzemes dienvidus, strauji

tuvojās Eiropas vidienei. Tie bija sasnieguši Vācijas robežas, pirms tam — 1241. un 1242. gadā — izcīnot smagas kaujas ar poļiem un ungāriem.

Pēc franciskāņu ordeņa garīdznieka Johanna Pjāno di Karpīnes (1190—1252) informācijas (Giebauf 1995, 108, 200), ko viņš bija ieguvis, no 1245. gada līdz 1247. gadam uzturēdamies Āzijā mongoļu lielhana rezidencē kā pāvesta Innocenta IV sūtnis, mongoļi tuvākajos gados bija ieplānojuši sūtīt savu karaspēku arī uz Livoniju un Prūsiju (*sciendum quod imperator proprio ore dixit quod vellet mittere exercitum in Livoniam et Prusciam*). Lai mongoļu iespējamo iebrukumu atvairītu, 1249. gadā steidzīgi tika noslēgts Kristburgas miera līgums ar prūšiem un 1254. gadā pāvests uzdeva arhibīskapam Albertam Livonijā, Prūsijā un Igaunijā izsludināt krusta karu pret tatāriem un viņu sabiedrotajiem. Krustnešiem te tika solītas tādas pašas atlaides kā krusta karotājiem Tuvajos Austrumos (LVA II, Nr. 393).

KURŠU PAKĻAUŠANA

Turpmākajā krusta karu gaitā Baltijā Vācu ordenim bija svarīgi nodrošināt sauszemes ceļu starp Prūsiju un Rīgu, jo kopš 1237. gada Livonijas ordenis bija Vācu ordeņa atzarojums. Satiksmi starp abām šim ordeņa daļām traucēja kurši. Līdzšinējā Alnas Balduīna un Kurzemes bīskapa Engelberta darbība kuršu kristīšanā tika atzīta par neapmierinošu. Lai kuršus pakļautu, Modēnas Guljelmo 1242. gadā atļāva Vācu ordenim celt pili pie Ventas netālu no kuršu Kuldīgas pils (LVA II, Nr. 249, 275). Tādējādi bija izraudzīta stratēģiski izdevīga vieta, jo Kuldīga atradās kuršu zemju centrā pie svarīgā ceļa no Rīgas uz Prūsiju.

Cīņā pret kuršiem vācu karaspēkā iesaistīja arī kristīgo ticību pieņēmušos lībiešus un latgaļus. Triju gadu laikā Kursā tika tā nopostīta, ka bija spiesta pieņemt vācu soģus un dot savus ķīlniekus. Kuršu zemju sadali noformēja 1245. gada februārī (LVA II, Nr. 275, 276), atceļot agrāko Zobenbrāļu ordeņa un pirmā Kursas bīskapa Engelberta līgumu, pēc kura no sadalāmām zemēm divas trešdaļas pienāktos bīskapam un viena trešdaļa ordenim. Zemju sadales principa pārskatīšanu ordenis pamatoja ar to, ka kurši pēc iepriekšējā līguma noslēgšanas esot sacēlušies un nogalinājuši Kursas bīskapu. Ordenim Kursā nācies iekarot no jauna, tā ka radušies papildu izdevumi, un tie lielāki būšot arī turpmāk, lai šīs zemes paturētu.

Šajā sakarībā Vācu ordenis bija lūdzis pāvestu turpmāk Kursā iekarotās zemes sadalīt pēc Prūsijas 1243. gada parauga, divas trešdaļas piešķirot ordenim un vienu trešdaļu bīskapam. Legāts Guljelmo, balstīdamies uz pāvesta pilnvaru, šo ordeņa lūgumu apmierināja, jo Kursā jeb Kurzeme esot pilnīgi pieskaitāma pie Prūsijas (*Curonia seu Curlandia inter regiones Pruscie totaliter computatur*), bīskapam vienīgi garīgā vara paliekot spēkā visā teritorijā (LVA II, Nr. 274—276). Rīgas arhibīskaps Suerbērs gan iebilda pret Kursas dalījuma kvotu ordeņa labā, taču 1251. gadā no jauna iejaucās Modēnas Guljelmo (kopš 1244. g. Savoņas kardināls), tuvāk paskaidrodams savu 1245. gada lēmumu un apvainodams Suerbēru ļaunprātībā (LVA II, Nr. 326).

Kursas faktiskā sadalīšana aizkavējās līdz 1253. gadam, ko var skaidrot ar pāvesta un Vācijas ķeizara konfliktiem un savstarpējo cīņu. Šī sāncensība augstākajās aprindās nonāca pat tiktāl, ka pāvests aicināja mūku ordeņu vadītājus vervēt krusta karotājus pret ķeizaru, un tas jau nopietni degradēja krusta karu ideju.

Pēc 1260. gada Durbes kaujas vēlreiz sacēlušies Kursā Vācu ordenim bija jāiekaro no jauna. Šai karā, kas ilga septiņus gadus, ordenim izdevās panākt uzvaru, liekot lietā bargu

teroru, netaupot ne ievainotos, ne gūstekņus, ne zēnus, kuri vecāki par 11 gadiem. Plaši Kursas novadi tika pārvērsti par neapdzīvotu postažu.

Miera līgumu ar kuršiem 1267. gadā slēdza Livonijas ordeņa mestrs Oto no Lauterbergas, kas bija naidīgās attiecībās ar Livonijas augstāko garīdzniecību, tāpēc līguma slēgšanā nav piedalījies ne arhibīskaps Suerbērs, ne Kurzemes bīskaps. Līgumā ir akcentēti kuršu pienākumi pret ordeņbrāļiem — labības nodevas (divi pūri rudzu, kviešu vai miežu no katra arkla) un kārtējās klaugas (četras dienas gadā). Vēl bija paredzētas ārkārtas klaugas, piemēram, piedalīšanās piļu celtniecībā. Tiem kuršiem, kuri bija atkrituši no kristīgās ticības, vajadzēja strādāt ordeņa piļu celtniecībā vienu mēnesi ar savu uzturu. Tālākais teksts līgumā (UB I, Nr. 155) noteic, ka kurši ir atbrīvoti no citiem piļu darbiem (*von anderen borg arbeit*), ko V. Biļķins (1967, 280) skaidro kā aizliegumu apmesties uz dzīvi jaunuzceltajā pilī. Šķiet, ka tā patiesi bijis, jo Kurzemē vācu pilis celtas nevis kuršu pilskalnos, bet netālu no tiem. Tas varētu nozīmēt, ka kuršu un vācu pilis zināmu laiku tur pastāvējušas līdzās viena otrai (Kandava, Sabile, Talsi, Kuldīga, Grobiņa u. c.). Izrakumi vācu pilīs Kurzemē (Saldus, Piltene, Dundaga) neuzrāda pirmsvācu perioda apdzīvotību, bet kuršu pilskalnos (Talsi, Sabile, Matkule) kurši dzīvojuši vēl visu 13. gs., atsevišķos gadījumos arī 14. gadsimtā (Mugurēvičs 1983, 59).

ZEMGAĻU BRĪVĪBAS CĪŅAS

Visilgāk vācu krustnešiem tagadējā Latvijas teritorijā pretojās zemgaļi; literatūrā pat sastopams jēdziens zemgaļu simtgadu brīvības cīņas ([Rozītis] 1915; Dreimanis 1934, 15—24). Lai gan tik tiešām zemgaļiem pirmā sadursme ar krustnešiem bija 12./13. gs. mijā un savu pēdējo pili Sidrabi tie zaudēja 13. gs. beigās, tomēr nepārtraukta karadarbība Zemgalē šai laikā nenotika. Zemgaļu un krustnešu attiecībās var izšķirt vairākus periodus.

Jau 12. gs. beigās zemgaļi, saprazdami, ka vācu kolonijas izveidošanās Ikšķiles—Salaspils apkārtnē var nopietni apdraudēt Zemgales ostas (pie Daugmales pilskalna) eksistenci, uzbruka Ikšķiles vācu pilij (IH I, 6). Kad tika panākts pāvesta aizliegums tirgotājiem apmeklēt šo ostu (IH IV, 7), zemgaļi mēģināja nopostīt vācu apmetni Salaspilī, taču tas neizdevās, un ap 1202., 1203. gadu viņi ar vāciešiem salīga mieru (IH VI, 5).

13. gs. 20. gados krustneši daļēji pakļāva Zemgales austrumdaļas iedzīvotājus (Mežotne) un tiem kopā ar sēļiem iecēla bīskapu (IH XXI, 1; XXIII, 4; LVA II, Nr. 89). Zemgaļu valdnieks Viestards, kura rezidence bija Tērvetē, gan atļāva Zemgales rietumdaļā sludināt kristietību, taču pats no katoļticības pieņemšanas 1225. gadā atteicās. Vācieši 1226. gadā nodibināja jaunu bīskapiju, tajā ietverot tā saukto Mežotnes bīskapiju bez Sēlijas (IH XXIX, 4; LVA II, Nr. 125).

Nodibinot Zemgales bīskapiju, kuras robežas nebija noteiktas, pēc Modēnas Guljelmo norādījuma, tika plānota vācu pils celtniecība pie Lielupes (LVA II, Nr. 117, 249) un visi krusta karotāji mudināti iekarot pagānu zemi un pakļaut to kristīgajai ticībai. To varēja veikt Rīgas bīskaps, Zobenbrāļu ordenis vai Rīgas pilsēta (LVA II, Nr. 127).

Dažādu politisko un militāro šķēršļu dēļ plānotās jaunās pils celtniecība vairākus gadu desmitus tika atlikta. Vispirms 20. gadu otrajā pusē krustneši atjaunoja no zemgaļiem iegūto Mežotni. Atbilde uz krustnešu nostiprināšanos pie Lielupes bija zemgaļu un kuršu kopējais uzbrukums Daugavgrīvas cisterciešu klosterim un tā nopostīšana 1228. gada augustā (Wartberge 1863, 32; Biļķins 1973, 62—67). Nākamajos gados cīņas starp zemgaļiem

un krustnešiem norisinājās ar mainīgām sekmēm, līdz aizvien lielākus panākumus guva krustnešu karaspēks, kas ik gadu saņēma jaunu papildinājumu no Rietumeiropas.

Upmales zemgaļi — viņu vidū arī mežotnieši — bija spiesti padoties 1231. gadā. Rīgas bīskaps Nikolajs viņu zemi sadalīja starp Rīgas pilsētu un Zobenbrāļu ordeni (Biļķins 1973, 80—85). Tā kā ordenis pēc sakāves Saules kaujā bija visai novājināts, bīskaps Nikolajs panāca, ka pāvesta legāts Guljelmo 1237. gadā novēlēja Zemgales bīskapijai zemes uz dienvidiem no Daugavas un uz austrumiem no Ventas, ietverot pat daļu tagadējās Lietuvas teritorijas starp Nemunu un Daugavu šaipus Vilijai (Nērei), bet no tās iztekas taisnā virzienā uz Polocku (LVA II, Nr. 219; Biļķins 1973, 102, 103, karte 254. lpp.).

Ar 13. gs. 50. gadiem Zemgales pakļaušanā iniciatīvu atkal pārņēma ordenis — tagad jau Livonijas ordenis kā Vācu ordeņa sastāvdaļa. Šai laikā zemgaļiem bija neizdevīgs starptautiskais stāvoklis — kurši bija uzvarēti, lietuvji Mindauga vadībā formāli bija kristījušies un meklēja sadarbību ar Vācu ordeni. Nepārtrauktajos uzbrukumos Zemgale bija izpostīta, un 1254. gadā to sadalīja (izņemot Upmali, kas bija sadalīta jau iepriekš) starp Rīgas arhibīskapu, Rīgas domkapitulu un Livonijas ordeni (LVA II, Nr. 388).

Kad žemaiši kaujā pie Skodas 1258. gadā sakāva Livonijas ordeņa karaspēku, zemgaļu dižciltīgie, sekodami sava vadoņa Šabja (Šabja) ieteikumam, no Zemgales padzina vācu fогtus un garīdzniekus (Biļķins 1973, 145). Ar 1259./1260. gadu atsākās vācu uzbrukumi Zemgalei, kas iesākumā lielus panākumus nedeва. Svaru kausi uz krustnešu pusi sāka nosvērties 60. gadu vidū, pēc tam kad vācieši bija uzcēlušī savas pilis Dobi un Mītavu (Jelgavu), no kurām tika rīkoti nepārtraukti reidi uz zemgaļu pilīm.

Kad vāci ieņēma Tērveti un citas pilis, zemgaļi 1272. gadā bija spiesti piekrist miera līguma slēgšanai (UB I, Nr. 430). Līgumā zemgaļiem tika paredzētas labības nodevas — no katra apstrādājamās zemes arkla pūrs rudzu un pūrs miežu. Labības nodevas varēja aizstāt ar naudu vai medijumu — divām caunu vai astoņām vāveru ādiņām par katru pūru. Kārtējās klausas bija četras dienas gadā, kur starp citu tika paredzēta arī malkas un siena sagāde. Vēl bija noteiktas ārkārtas klausas — dalība karagājienos, piļu un ceļu būvniecībā.

Septiņdesmito gadu beigās Zemgalē tomēr no jauna uzliesmoja sacelšanās, ko vadīja dažos vēstures avotos par ķēniņu (karali) sauktais zemgaļu valdnieks Nameisis (Namejs), kas spēja atkarot vāciem vairākas zemgaļu pilis, piemēram, Tērveti. Taču pēc neveiksmīga uzbrukuma Rīgai 1280./1281. gada ziemā Nameisis ar karadraudzi atstāja Zemgali, lai kopā ar lietuvjiem cīnītos pret Vācu ordeni Prūsijā.

Zemgaļu brīvības cīņu pēdējais posms sākās 1286. gada ziemā, kad ordenis iepretim Tērvetes pilij uzcēla savu Heiligenbergas pili. Turpmākajos četros gados krustneši šo pili izmantoja kā atbalsta punktu, no turienes sistemātiski postot Zemgali. Neredzēdami vairs izeju, zemgaļi 1290. gadā paši nodedzināja savas pilis un lielā skaitā devās uz Lietuvu. Šie zemgaļu izceļotāji 1299. gadā, izmantodami Rīgas arhibīskapa (1294—1300) Johannesa III un Livonijas ordeņa pretišķības, uzsāka diplomātisku cīņu par savām zaudētajām tiesībām (Seraphim 1912, X). Divi zemgaļu sūtņi kopā ar Rīgas arhibīskapu iesniedza pāvestam plašu sūdzību par ordeni, ko atkārtoja 1305. gadā. Pāvests (1305—1314) Klements V uzdeva izmeklēt šo lietu savam kapelānam Laonas domkungam Franciskam no Moljāno (Seraphim 1912, XII—XVI). Izmeklēšanas materiālos fiksētas apsūdzības pret Livonijas ordeni 230 punktos, to vidū materiāli par ordeņbrāļu nogalinātajiem zemgaļu vadoņiem, par zemgaļu apspiešanu un piespiedu izceļošanu u. c. Taču ne šī tiesas procedūra, ne pāvesta lāsti notikušo nespēja grozīt, jo bruņotā vara bija ordeņa rokās (Urbān 1981, 45—62).

KRUSTA KARU REZULTĀTI BALTIJĀ

Krusta karu rezultātā Baltijas zemes, izņemot Lietuvu, zaudēja neatkarību vairāku apstākļu dēļ. Austrumbaltijas izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis starp Austrumeiropu un Rietumeiropu kopš vikingu laikiem piesaistījis ekonomiski un politiski spēcīgu valstu uzmanību, īpaši tirgotāju interesi. Stratēģiski svarīga nozīme bija Latvijas teritorijai ar reģiona lielāko upi Daugavu, jo pa to varēja nokļūt līdz lielajiem Volgas un Dņepras ūdensceļiem, par kuru kontroli 11.—13. gs. cīnījās visas tirdzniecībā ieinteresētās valstis.

Krustneši cīnījās par Baltijas jūras dienvidaustrumu piekrasti uzvarēja galvenokārt tāpēc, ka viņu rīcībā bija tehniski labāk bruņoti militārie spēki, kurus turklāt varēja nepārtraukti papildināt. Vietējo iedzīvotāju karaspēkā līdzās atsevišķu valdnieku karadraudzēm ietilpa zemnieki, kas, protams, nebija nopietns pretinieks bīskapu un ordeņa sapulcinātajiem profesionālajiem karavīriem (Mugurēvičs 1995²).

Vietējo tautu pakļaušanu veicināja Baltijas politiskā sadrumstalotība. Senlatvieši pretstatā lietuvjiem nebija spējuši apvienoties kopīgai cīņai pret krustnešiem. To labi prata izmantot iebrucēji, lietojot «skaldi un valdi» taktiku. Kristīgo ticību pieņēmušos iesaistīja krustnešu karaspēkā, lai pakļautu pārējos pagānus.

Baltijas tautām parasti bija jācīnās pret vairākiem ienaidniekiem reizē, jo vienlaikus ar krustnešiem — katoļticības izplatītājiem — uz Austrumbaltiju pretendēja arī senkrievu kņazi, lai te varētu ievākt meslus un izmantot savā labā izdevīgos ūdens un sauszemes ceļus. Savukārt nesaskaņas pašu Baltijas tautu starpā izraisīja nebeidzamus savstarpējus sirojumus kaimiņzemēs. Vietējo tautu turpmāko cīņu pret krustnešiem jo sevišķi apgrūtināja 13. gs. noslēgtie līgumi starp krieviem un vāciešiem, kas nozīmēja tirdzniecības ceļu pāriešanu svešzemju tirgotāju rīcībā, nerēķinoties ar pamatiedzīvotāju interesēm.

Krusta karu rezultātā tagadējā Latvijas un Igaunijas teritorijā izveidojās Livonijas ordeņa un bīskapu valstu konfederācija, kurā konsolidējošais spēks bija katoļticība. Līdz ar to šīs Baltijas valstis tika iekļautas Rietumu kultūras lokā (Christiansen 1980, 131).

ATSKAŅU HRONIKAS ROKRAKSTI UN TO PUBLIKĀCIJAS

Vācu krustnešu un Baltijas vietējo tautu savstarpējās cīņas 13. gadsimtā atspoguļotas arī tālaika hronikās. Tās piederēja pie literatūras, kas ordeņa pils tika lasīta priekšā ēdienreizēs ordeņbrāļiem, lai vairotu viņu kaujas sparus. Atskaņu hronika, kuras oriģināls līdz mūsdienām nav saglabājies, vēlāk nosaukta par Livonijas atskaņu hroniku (*Livländische Reimchronik*); literatūrā tā dažkārt dēvēta arī par Vecāko Livonijas atskaņu jeb rīmju hroniku, bet mūsu izdevuma variantā gluži vienkārši par Atskaņu hroniku. Domājams, ka šim sacerējumam bijis daudz norakstu, taču arī tie gandrīz visi gājuši zudumā.

ROKRAKSTI

No mums zināmajiem zudušajiem Atskaņu hronikas rokrakstiem var minēt Toruņas pils bibliotēkas (1418—1446), Cēsu (1523) un Pērnavas (16. gs.) tekstus (Arbuzovs 1938/1939).

Pašlaik zinātnieku rīcībā ir viens pilnīgs rokraksts (Heidelbergas), otrs nepilns (Bergmaņa kodekss), bet no trešā rokraksta (Kopenhāgenas) ir tikai divi fragmenti.

11970 Wer zu bilde dān men eutran
 Das d'richte in gut gelude wele
 Unde won aller uoc getiefen
 D' emehden wart ouch d' sewin
 Das er qui zu pferde hin
 Den nas kein irue lande sach
 75 D' milten her ragete in nach
 D' dem velde her vud dar
 Wāt man eines wart genar
 Dem was vil schier d' up genom
 Irk vntic was to dem stuce kom
 80 Er vlondh cruce in sin lanc
 Den son lies er waz ein pranc
 Irgeu uf der wallstac
 Sus waren die heide strices mat
 Do dis was ugangen so
 85 Die milten wurden alle vro
 Die d' ledouen hanc
 Se uange hede in furlanc
 Die wurden vrolich getrost
 Vud won d' heidenschaft ir lost
 90 Do nam man d' heiden pferr
 H' elue- schilde vnde liert
 Vud teilten das gelide
 Sote won himelnde
 Wart bescheiden ouch sin teil
 95 D' in segeten hede iral
 W' er von furlanc was komen
 Se uangen als ir hanc vud me
 Die wurden vrolich gelanc
 W' ider hin sein furlanc
 12000 Dos wurden ir mage vro

D' milten her hub sich do
 D' her velc vud durch wall
 P' egen d' miltic hanc
 Da wurden sie erumpfange wol
 5 Als man hede beunde sol
 Wer won rige komen was
 Mit dem her als ich er las
 Die quame kurzschiden wider
 V' w'lich hin zu rige sider
 10 D' waren die toc bliden
 Die gewunne bliden vugelchide
 Do man die mere vnam
 Das das her mit vreden qui
 Do itant gelobet ihus crist
 15 D' alles lotes wurdic ist
 Vud die hede miter sin
 mana die vrothe mit

Geschriben in der Fumentar
 Zu reuel durch den Ditleb
 von Alapeke im 13. cclxxxv
 die

BERGMAŅA KODEKSS

Vecākais rokraksts ir Bergmaņa kodekss (*Codex Bergmanni*), nosaukts Rīgas Doma un Sv. Pētera baznīcas mācītāja Liborija Bergmaņa (1754—1823) vārdā. L. Bergmanis, būdams kolekcionārs, bija izveidojis lielu bibliotēku, viņš arī aktīvi iesaistījās Kurzemes Literatūras un mākslas biedrības un N. Himzeļa muzeja (tag. Rīgas vēstures un kuģniecības muz.) darbā (L e n z 1970, 57). Šo kodeksu Bergmanis bija ieguvis ar kāda grāmatu tirgotāja starpniecību 1797. gadā (B e r g m a n n 1817, 176). Rokraksts piederējis ierēdnim Bretšneideram tolaik Austroungārijas sastāvā ietilpstošās Galīcijas pilsētā Lembergā (tag. Ļvova). Kā liecina atzīmes uz rokraksta malām, ap 1539. gadu šā eksemplāra īpašnieks bijis Rīgas arhibīskapijas vasalis Reinholds Tizenhauzens Bērzaunē (miris 1541). Tuvāk nenoskaidrotu apstākļu dēļ Livonijas kara laikā vai vēlāk rokraksts nokļuvis ārzemēs. Pēc L. Bergmaņa nāves rokrakstu ieguva Rīgas Sv. Jāņa latviešu draudzes mācītājs Hermanis Treijs (1794—1849), bet savukārt pēc Treija nāves tas kopā ar viņa plašo bibliotēku pārdots Vidzemes bruņniecībai (1849). Pēc pirmā pasaules kara rokraksts izvests uz Vāciju, un tā pašreizējā atrašanās vieta nav zināma (H e l l m a n n 1991).

Bergmaņa kodekss bijis liela formāta (27×21—21,5 cm) uz pergamenta rakstīts manuskripts, iesiets brūnos ādas vākos, kas varētu būt vēlāku laiku darbs (B e r k h o l z 1880, 71). Ikvienā no 166 lappusēm bijušas divas ailes ar 30—32 rindām katrā. Rokraksts nav bijis pilnīgs, tam trūcis 1280 rindu (2561.—3840.). Spriežot pēc rakstības veida, šis kodekss tapis 14. gs., taču tajā ir daži vēlāki ieraksti.

Īpaši jāaplūko pieraksts darba beigās, kuru sākotnēji uzskatīja par norādi uz Hronikas autoru: «*Geschriben in der Kumentur zu rewel durch den Ditleb von Alnpeke im m^occbxxxxvj iar*» (Rakstījis Rēveles komturijā Ditlebs no Alnpekes 1296. gadā). Taču vēstures fakti pierāda, ka šis ieraksts ir vēlāka laika viltojums (S c h i r r e n 1857), jo Vācu ordeņa komturija Rēvelē izveidota tikai 1347. gadā, pirms tam Rēvele piederēja dāņiem. Arī atšķirības burtu formā liecina, ka Hronikas tekstu rakstījis cits cilvēks. Šo viltojumu acīmredzot izdarījis Ļvovas rātskungs Johans Alnpeke, kuram 17. gs. kādu laiku rokraksts piederējis. Ar minēto ierakstu rātskungs, jādodomā, gribējis izcelt savas dzimtas senumu (Z e i d s 1992, 30).

Pēc burtu formas paleogrāfiskas salīdzināšanas precizēts, ka Bergmaņa kodekss attiecināms uz 14. gs. vidu, tātad no oriģinālā teksta to šķir pusgadsimts. Taču nav nosakāms, vai šis kodekss ir pārrakstīts tieši no oriģināla vai arī bijis pa vidu vēl kāds noraksts (B e r k h o l z 1880, 57).

HEIDELBERGAS (*CODEX PALATINUS*) ROKRAKSTS

Pilns Atskaņu hronikas 15. gs. rokraksts glabājas Heidelbergas universitātes Palatīnas bibliotēkā, no tās arī ieguvis savu nosaukumu — «*Codex Palatinus Germ. 367*». Šis rokraksts ievietots kopējā sējumā ar nosaukumu «*Reimbücher über Preussen v. Livland*». Kopā ar Atskaņu hroniku tajā ir Nikolaja Jerošina Vācu ordeņa hronika un vēl trīs citi senvācu dzejojumi (R L C 1857, 7). Atskaņu hronikas rokraksts satur 287 pergamenta lapas, kuru formāts ir 25,5×19,5 cm (A r n o l d , K u r r a s 1990, 96). Hronikas teksts lappusē izkārtots divās ailēs pa 39—41 rindai katrā.

Kādu laiku Heidelbergas rokraksts, šķiet, atradies Vatikānā, jo ir zināms, ka 1816. gadā pāvests (1800—1823) Pijs VII to atdevis atpakaļ bibliotēkai (L R C 1857, 6). Līdz ar to

De ieriffimel vnder
den Linden ersehen
hys geboerden vnder
dies das durrinne
ho seghus zo yn lazar
brist somle mane su
schon Conter yoh den v
dore dide vnde
Dygl yn lester der vnde
y hat her vndersteden
n viden vnde an herden
at q hy vor yn alden agen
de mane dach la ud yn po
egung mach wocher g
ez sin guse mast vor
den gungen ist an sin al
ez spruche us der vnde zal
y got dy messer an sin nam
was geden vnz do us hequam
az ha ist nymat vnde sagen
o us muz us der vnde daga
ken messen was der ist
eborn us admas vrist
vnde noch an dem leffen z
az pt en ende machy d
er werde an der leffen p
mde sisen was is nunc
n louf en eisey geban
vnde dore dore als der man
er plomo genemut was
mde sine loub vnde quis
obelich sisen den der car
y got an sine begunge hat
y viden en mast vollen d
o us plden dng hge tolen
Noh sy habe en alth puit
ende vnde omge mint
olde yn sere sy beryt
Daz got began der vrypheit
vnde dng von vnde hat vnde
Daz ist en pollestichur trost

Allen den dy cristen puit
Wen werthen ghis sint
y b werden namen eren
vnde dng von sunden beren
do wist her dng ou loue gellen
Dort by den eyen dorch leben
vnde vollen ghere rede haben an
Daz got der vrypheit began
y w syn selis menscheit
vnde dymartere gelect
Daz got her an dem dng yn tage
vnde loue mache zede da dage
y w den her von hymyn s
ezu hymyl von her orde d
do sange her sng halpyn g
ezu des gelouen dorch
vnde mach was vil manich lant
do sy had was vndebant
do sange her sng bothen s
sone genade was mit y
do s quamen en dy lant
do her y harte sijn gesant
das s die dult begerden
vnde den gelouen lertien
Daz wart yn manich vnde s
got sine genade oft s got
y w manich gosen d
das begunde n d vnde
s ymeliche boze herden s
do s der apostelen auf
y w pise sisen vunden
vnde eres vnde d vunden
s ymeliche wart der wust nedu
Daz her nymmer mere vnde
s macht wart us mensche hat
sust wart lertant mach vil lant
do w sy beuor was mast
do w treden s sine vnde tot
do nam sy got von alth not
vnde hat en got lou gezellen

Heidelbergas rokraksta lapa (Arnold, Kurras 1990, 96).

zinātniekiem bija radusies iespēja papildināt Bergmaņa kodeksa iztrūkstošo daļu un salīdzināt abus rokrakstus (N a p i e r s k y 1845).

KOPENHĀGENAS ROKRAKSTS

Trešais rokraksts — divi Atskaņu hronikas fragmenti (2039.—2064.r. un 6715.—6756. r.) — atrodas Dānijas Valsts arhīvā Kopenhāgenā. Šais fragmentos ir runa par Dānijas aktivitātēm 13. gs. Igaunijā. Rokraksts tapis 16. gs., bet zinātniekiem pazīstams kopš 18. gs. otrās puses, kad tas pirmoreiz publicēts (S c h i r r e n 1861).

PUBLIKĀCIJAS

Kopenhāgenā glabātais rokraksts tad arī kļuva par pirmo Atskaņu hronikas publikāciju. To sagatavoja dāņu vēsturnieks P. F. Zūms. Šie Hronikas fragmenti 1787. gadā parādījās izdevumā «*Symbolae ad Literaturam Teutonicam antiqviorum ex codicibus manu exaratis, qvi Havniae asservantur, editae sumtibus Petri Friderici Suhm*» ar virsrakstu «*Rhythmi de transactione Stensbyensi inter Waldemarum II. regem Daniae et Hermannum Balcke magistrum provincialem ord. Teuton. in Prussia*» (S u h m 1787).

Pirmo plašāko Atskaņu hronikas izdevumu sagatavoja mācītājs Liborijs Bergmanis (B e r g m a n n 1817). Tas iznāca nelielā metienā (107 eks.) par izdevēja līdzekļiem, tāpēc tagad tiek saukts viņa vārdā — Bergmaņa kodekss (*Codex Bergmanni*). Izdevuma sākumdaļā ievietots Hronikas teksts atbilstoši oriģināla lappušu un rindu izkārtojumam. Tālāk (175.—182. lpp.) L. Bergmanis aplūko rokraksta atrašanas vēsturi un dod tā vēsturisko un valodniecisko vērtējumu. Tam seko īss Hronikas satura atstāstījums (185.—208. lpp.), notikumus grupējot pēc ordeņmestru valdīšanas laika un papildinot ar komentāriem no citiem vēstures avotiem, taču bez precīzām norādēm. Grāmatas beigās (211.—220. lpp.) dots glosārijs — vidusaugšvācu valodas vārdu skaidrojums mūsdienu vācu valodā.

Kad kļuva pieejams Heidelbergas rokraksts, vācbaltu vēsturnieks Kārlis Eduards Napjerskis (1793—1864) sagatavoja un 1844. gadā publicēja Bergmaņa kodeksā trūkstošās rindas kopā ar rokraksta analīzi un dažām piezīmēm (N a p i e r s k y 1844).

Tai pašā gadā Vācijā parādījās jauns šīs hronikas izdevums — Štutgartes literārās biedrības darbu sērijas 7. sējumā (P f e i f f e r 1844). Izdevuma sagatavotājs Francis Pfeifers (1815—1868) uzskatīja, ka Heidelbergas rokraksts cēlies no Bergmaņa kodeksa, kas esot pārveidots un tādējādi sabojāts, tāpēc viņš centās uzlabot Hronikas valodu. Šie F. Pfeifera pūliņi noveda pie filoloģiski neapmierinoša teksta. Turklāt abi kodeksi salīdzināti tikai daļēji, vietām sajaukta rindu numerācija, bet dažas rindas (4882., 11940.—11943.) vispār izlaistas (L R C 1857, 11—12; M e y e r 1876, 276). Neraugoties uz minētajām nepilnībām, šis izdevums vēl joprojām dažkārt tiek izmantots kā 13. gs. vēstures avots (C h r i s t i a n s e n 1980, 260).

Nākamais Atskaņu hronikas izdevums parādījās 1848. gadā. Rēveles ģimnāzijas latīņu valodas skolotājs Eduards Meiers (1812—1856) bija pārtulkojis Hroniku dzejā mūsdienu vācu valodā pēc Bergmaņa kodeksa, ar papildinājumiem no Heidelbergas rokraksta. Atdzejojumam pievienoti komentāri, kas sniedz 19. gs. pirmās puses zināšanām atbilstošus datus par Hronikā tēloto laikmetu, minētajām personām, toponīmiem u. c. (M e y e r 1848, 337—

Fragment einer Urkunde
der ältesten
Livländischen Geschichte
in Versen,

aus der Original-Handschrift zum Druck befördert,

mit

einigen Erläuterungen und einem Glossar

versehen

von

Dr. Liborius Bergmann,

**Ober-Pastor und Senior des Rigaschen Stadt-Ministeriums, Pastor zu St. Peter
und erster Assessor des Consistoriums.**

Riga 1817,

gedruckt auf Kosten des Herausgebers bei Wilhelm Ferdinand Häcker.

In Commission Riga und Leipzig in der Hartmannschen Buchhandlung.

L. Bergmana sagatavotā izdevuma titullapa.

372). Pielikumā (373., 374. lpp.) dots Dūsburgas Pētera hronikas fragmenta — Durbes kaujas apraksta — tulkojums no latīņu valodas vācu valodā.

Savukārt vācbaltu vēsturnieki Teodors Kallmeiers (1793—1859) un jau minētais K. E. Napjerskis 50. gados sagatavoja jaunu Hronikas izdevumu. Tas 1853. gadā ievietots «*Scriptores rerum Livonicarum*» 1. sējumā (LRC 1853), bet 1857. gadā iznāk atsevišķā grāmatā (LRC 1857). Abi autori par pamatu ņēmuši Bergmaņa izdevumu, ko Napjerskis papildinājis ar trūkstošo daļu no Heidelbergas rokraksta, vēršot uzmanību uz atšķirībām abos kodeksos. Līdzās oriģinālteksam pirmoreiz dots satura atstāstījums prozā — parafrāze — mūsdienu vācu valodā. Lai gan speciālisti šo izdevumu uzskata par diletantisku valodas ziņā (Meyer 1876, 277; Arbuzovs 1938/1939, 36259), uzmanību piesaista samērā plašie komentāri un norādes par notikumu hronoloģiju, kuras balstītas uz citu 13. gs. avotu analīzi. Iepriekšējās Hronikas publikācijās šādas dziļākas analīzes nebija.

Pēc četriem gadiem — 1861. gadā — vācu vēsturnieks Ernsts Strēlke izdevuma «*Scriptores rerum Prussicarum*» 1. sējumā publicēja no Bergmaņa kodeksa vairākus Hronikas fragmentus, kuros stāstīts par Zobenbrāļu ordeņa apvienošanu ar Vācu ordeni, par karadarbību Lietuvā, Prūsijā u. c., kopumā ap 1800 rindu (Strehlke 1861). Šajā publikācijā novērstas abu iepriekšējo izdevumu (LRC 1853; LRC 1857) Hronikas teksta valodas nepilnības, doti plašāki komentāri par Lietuvu un Prūsiju.

Kāds cits Atskaņu hronikas fragments, ko publicēšanai sagatavojis E. M. Fants, ievietots zviedru viduslaiku vēstures avotu izdevuma «*Scriptores rerum Suecicarum medii aevi*» 3. sējumā, kas iznācis 1876. gadā Upsalā.

Taču par labāko līdz šim sagatavoto Atskaņu hronikas publicējumu no valodas viedokļa atzīts 1876. gadā Pāderbornā izdotais Tērbatas universitātes profesora Leo Meiera (1830—1910) darbs (Meyer 1876). Tajā kritiski izvērtēti abi Hronikas kodeksi, norādot uz visiem variantiem, dots personu un vietu rādītājs, kā arī glosārijs. Diemžēl šim izdevumam nav komentāru un notikumu hronoloģijas izvērtējuma (Arbuzovs 1938/1939, 36260; Zeids 1992, 29).

Minētais L. Meiera sagatavotais darbs atkārtoti izdots 1963. gadā (Meyer 1963) un 1973. gadā (Arnold, Kurras 1990, 97).

Latviešu valodā Atskaņu hroniku pirmoreiz pārtulkojis un 1893. gadā izdevis skolotājs un muzeju darbinieks Matīss Siliņš (1861—1942) pēc T. Kallmeiera un K. Napjerska sagatavotā izdevuma. M. Siliņš tulkojis Hronikas parafrāzes tekstu līdz ar minēto autoru dotajiem apakšvirsrakstiem, kurus beigudaļā vēl papildinājis (Siliņš 1893, 18—119). Tulcotāja «Piezīmējumi» (turpat, 120—176) ir diezgan patstāvīgs darbs, tikai galvenajos vilcienos sekots vācbaltu vēsturnieku skaidrojumiem un hronoloģijai (LRC 1857, 240—295). Tulkojumam pievienotas divas kartes — «Pārskata karte par Baltijas jūras piekrastes zemēm 13. gadu simtenī» un «Baltijas un Melnās jūras piekrastes zemes 13. gadusimtenī un vēlāku», kā arī trīs senvietu kompleksu — Rakes-Žagares, Tērvetes-Svētkalna (Heiligenbergas) un Embūtes — situācijas plāni (kuršu un vācu pilis).

Jauns Atskaņu hronikas tulkojums latviešu valodā tika izdots 1936. gadā (Klaustiņš, Saiva 1936). Pēc L. Meiera sagatavotā izdevuma to latviski atdzejojis dzejnieks un tulcotājs Jēkabs Saiva (Jansons, 1890—1953). Ievadu un īsus komentārus uzrakstījis literatūrvēsturnieks un rakstnieks Roberts Klaustiņš (1875—1962). Lai gan šis Hronikas izdevums ir novecojis un trūcīgie komentāri vairs neatbilst tagad zināmajiem vēstures faktiem (Zeids, 1992, 30), tomēr jauna, mūsdienīga izdevuma trūkuma dēļ tas atkārtoti laists klajā gan trimdā (1960), gan Latvijā (1993).

LIVLÄNDISCHE

REIMCHRONIK

MIT

ANMERKUNGEN

NAMENVERZEICHNISS UND GLOSSAR

HERAUSGEGEBEN

VON

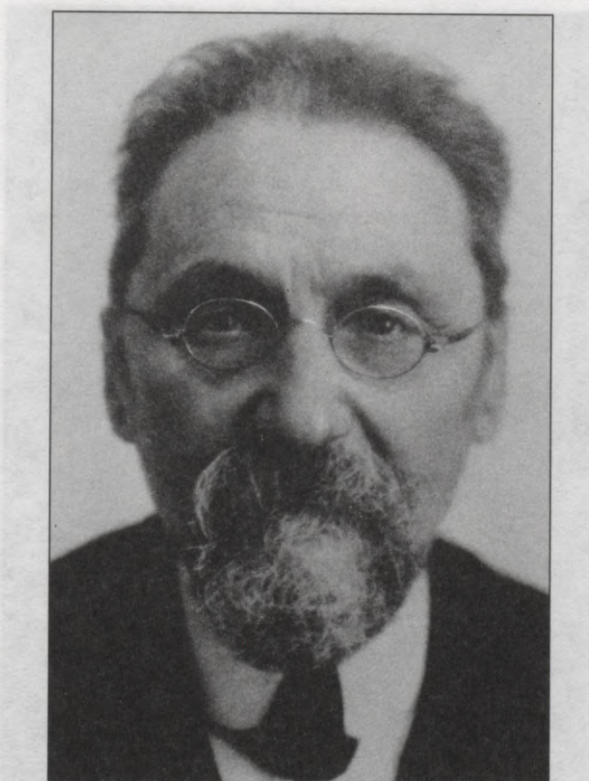
LEO MEYER.

PADERBORN.

DRUCK UND VERLAG VON FERDINAND SCHÖNINGH.

1876.

L. Meiera sagatavotā izdevuma titullapa.

Matīss Siliņš.

Vēl jāpiebilst, ka īsi pirms otrā pasaules kara izdevumā «Senās Latvijas vēstures avoti» (LVA II, Nr. 208, 238, 247, 262—267, 307, 347, 350, 356, 426—428) bija ievietota virkne Atskaņu hronikas fragmentu pēc L. Meiera 1876. gada publikācijas, dodot notikumu hronoloģiju atbilstoši tālaika jaunākajiem latviešu un lietuviešu vēsturnieku pētījumiem.

Savukārt pēckara gados izdevumā «Lietuvas PSR vēstures avoti» lietuviešu valodā pārstāstītas vairākas Atskaņu hronikas epizodes, kuras attiecas uz Lietuvas 13. gs. vēsturi (Jablonskis 1955, 27, 30, 35, 37, 42, 49).

Atskaņu hronikas tulkojumi angļu valodā, kas parādījušies mūsu gadsimta 70. gados ASV, atveidoti prozā, par pamatu ņemot L. Meiera izdevumu. Vēstures profesors no Ilinoisas štata Viljams Urbans (dz. 1939), kas pievērsies tematam par krusta kariem Baltijā, sadarbībā ar profesoru Džeriju Smitu no Virdžīnijas štata 1977. gadā izdeva «*The Livonian Rhymed Chronicle*». Autori uzskata, ka hronika kā vēstures avots vieglāk uztverama nesaistītā valodā, bet, tulkota dzejā, tā būtu tikai «neveikli pantiņi» (Smith, Urban 1977, XXIV). Tulkojumam katrā lappusē sniegti skaidrojumi par notikumu vietu un laiku, minēto personu izcelsmi, par kristiešu un pagānu ticējumiem utt. Ziņas smeltas no 13. gs. avotiem un līdz 20. gs. 70. gadu vidum iznākušās speciālās literatūras. Komentāri ir novecojuši tai daļā, kura attiecas uz Hronikā minēto vietu identifikāciju. Izdevumā vēl ievietoti vēlākā Vācu ordeņa lielmeistra (1272—1283) Hartmaņa no Heldrungenes aculiecinieka iespaidi un vērtējums par Zobenbrāļu ordeņa pievienošanu Vācu ordenim 1237. gadā, sniegts īss Livonijas piļu rak-

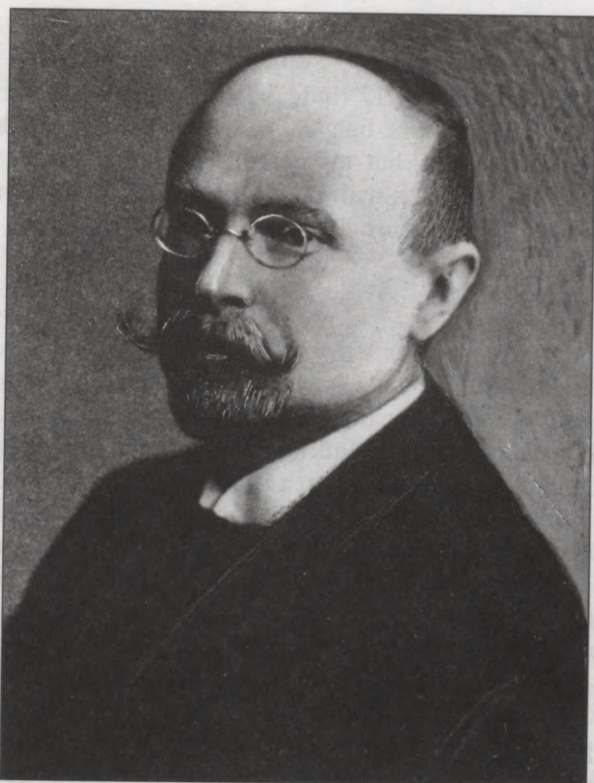
Jēkabs Saiva.

sturojums ar Rīgas pilsētas un Kokneses pils attēliem, kā arī dotas divas Baltijas dienvidaustrumu daļas kartes, kurās atzīmētas 13 gs. tur dzīvojušās tautas un lielākās apdzīvotās vietas.

Otru Hronikas tulkojumu angļu valodā veikusi latviešu izcelsmes dzejniece un literatūrzinātniece, Stenfordas universitātes docente Ausma Regīna Jaunzeme (Jaunzemis, prec. Mallena; 1936—1978). Šis tulkojums (Jaunzeme 1974, 50—191; Jaunzeme 1978, 7—211) ir bijis viņas doktordarbs, taču autore pāragrā nāve nav ļāvusi to izstrādāt līdz galam. Lasītāji var iepazīties tikai ar Hronikas teksta tulkojumu (Jaunzeme 1978, 7—211) un bibliogrāfiju (turpat, 213—221). Kā liecina kādas 175 norādes tulkojuma tekstā, bijuši paredzēti arī komentāri. Spriežot pēc kāda referāta tēzēm (Jaunzeme 1971, 79, 80) un doktordarba teksta (Jaunzeme 1974, 38—49), Hronika tulkotāju vairāk interesējusi kā literārs darbs, kas atspoguļo 13. gs. autora izteiksmes īpatnības. Žēl, ka A. Jaunzeme, būdama dzejniece, Atskaņu hroniku tomēr tulkojusi prozā, nevis atdzejojusi.

PAR HRONIKAS AUTORU

Līdz ar Atskaņu hronikas pirmo publikāciju sagatavošanu izdevējiem aktuāla kļuva Hronikas autora problēma. Iesākumā autoriību piedēvēja kādam it kā Livonijas ordeņa brālim Alnpekes Ditlebam, kura vārds grāmatas titulā minēts abos latviešu izdevumos, kaut gan jau tolaik tulkotājiem bija skaidrs, ka šis Ditlebs nav Hronikas autors. M. Siliņš,

Roberts Kļauņiņš.

sekodams vācbaltu vēsturnieku paraugam (LRC 1857, 13), gan izsaka versiju, ka Alnpekes Ditlebs varējis būt viens no Hronikas pārrakstītājiem vai noraksta īpašniekiem (Siliņš 1893, priekšvārds).

No Hronikas satura var spriest, ka autors bijis Vācu ordeņa brālis, bet ne garīdznieks, jo sacerējumam ir pat antiklerikāla ievirze. Tas runā pretī pieņēmumam, ko izteicis vācbaltu vēsturnieks K. Širrens (Schirren 1857), ka Hroniku būtu sacerējis cisterciešu ordenim piederīgais Dozeles Vigbolds (Wachtsmuth 1878, 25—27).

Autors nav piederējis pie kāda noteikta pils konventa, bet pavadījis ordeņmestru gan miera laikā, gan kara gaitās un sūtīts veikt diplomātiskus uzdevumus (Arbusow 1939, 189). Spriežot pēc Hronikā aprakstītajām epizodēm, stāstītājs uzturējies vairākās pilīs Prūsijā, iespējams, pat Akonā. Tā kā visbiežāk minēta Klaipēdas pils un tās apkārtnē, domājams, ka tieši no turienes viņš ieradies Livonijā (Mackensen 1939, 414). Vēl var secināt, ka viņš bijis Kuldīgas, Mītavas (Jelgavas), Heiligenbergas pilī un Rīgā, kā arī Sāmsalā un Veisenšteinas (Pāides) pilī Igaunijā. Ka hronists, domājams, bijis ordeņa bruņinieks vai vēstnesis (herolds), to apliecina arī šajā darbā paustā krusta karu laika bruņinieka ideoloģija un jūtāmā interese par militārajām lietām, jo daudzās kaujās piedalījies arī pats stāstītājs.

Kas attiecas uz Hronikas autora dzimteni, tad sākotnēji uzskatīja, ka tā varētu būt švābu zeme (Bergmann 1817, 175). Vēlāk šo uzskatu atzina par nepamatotu, jo, spriežot pēc Hronikas valodas īpatnībām, autors drīzāk nācis no Vidusvācijas (Tīringene, Frankonija, Hesene), kur visspilgtāk izpaužas vidusaugšvācu valodas iezīmes (Pfeiffer 1844, V, VI).

HRONIKAS SATURS

Atskaņu hronika, kurā ietilpst 12 017 rindu, vēsta par apmēram simt gadu garu vēstures periodu — no 12. gs. beigām līdz 13. gs. beigām. Pats autors gan domā, ka senākie aprakstītie notikumi attiecoties uz 1143. gadu, bet tas neatbilst īstenībai. Kļūdas cēlonis būs tas, ka autors izmantojis neprecīzus vēstures avotus, jo viņš pats Livonijas notikumos piedalījies tikai paš 1278./1279. gada (Angermann 1986, 10).

AVOTI

Hronists savā darbā izmantojis daudzus avotus, kuru ticamība un kvalitāte nav vienāda. Pirmkārt, bieži vien viņš atsaucas uz mutvārdu liecībām. Konstatēts, ka daudzi Atskaņu hronikā minētie senākie fakti saskan ar Indriķa hroniku, kaut gan hronistam šis darbs nav bijis pazīstams. Viņa rīcībā bijuši ordeņmestru saraksti, kaujās kritušo bruņinieku saraksti jeb tā sauktā *obituria*, dokumenti par zemju dalīšanu, lēņu grāmatas u. c. (Wachtsmith 1878, 3—23). Speciālisti uzskata, ka autora rokās bijusi vēl kāda hronika par laiku no 1143. gada līdz 1243./1244. gadam, kuru izmantojis arī Vartberges Hermanis 14. gs. (Arbuzovs 1938/1939, 36255; Zeids 1992, 31).

Par laikposmu no 1245. gada līdz 1260. gadam ziņas gūtas Vācu ordeņa annālēs, bet no Durbes kaujas 1260. gadā līdz 1279. gadam — tagad pazudušajās Tērbatas bīskapijas annālēs (*Annales Dorpatenses*), kurām ar Atskaņu hronikas starpniecību bijusi nozīme vairāku Krievzemes vēstures problēmu risināšanā (Ильин 1963). Hronists vēl atsaucas uz dažiem rakstītiem avotiem, kurus viņš gluži vienkārši dēvē par «grāmatu» (*buch*). Jāteic, ka tāpat tiek saukta arī pati Atskaņu hronika.

No 1279. gada līdz 1290. gadam Hronikas autors jau ir daudzu attēloto notikumu aculiecinieks, un ar šo laiku ziņas kļūst samērā plašas un ticamas.

ORDENBRĀĻU IDEOLOĢIJA UN MENTALITĀTE

Atskaņu hronikas autora galvenais temats ir kristīgās ticības izplatīšana, taču ne misio-nārisma veidā, bet ar Vācu ordeņa krusta kariem. Hronists labi pārzina ordeņa statūtus un iekšējo kārtību, mestra, maršala un citu ordeņa ierēdņu pienākumus un tiesības. Vācu ordenim nelabvēlīgās situācijās viņš ir partijisks, aktīvi nostājas ordeņa pusē.

Vērtējot Hronikas ideoloģiju un ordeņbrāļu mentalitāti, jāuzsver, ka tajā atspoguļojas tālaika katoļu baznīcas kara misija, kurā tiek attaisnota vācu krustnešu darbība. Ordeņmestri tēloti kā labi cilvēki, kas apveltīti ar bruņinieku tikumiem, tie mīl un slavē Dievu, lai gan cīņā pret pagānu tautām veic asiņainus briesmu darbus. Ordenis hronista tēlojumā parādās kā noteikts spēks, kas stāv visa centrā. Livonijas bīskapi un garīdzniecība vispār tiek vērtēta kritiski, kaut gan autors izvairās no polemikas ar bīskapiem kā zemes kungiem. Par ideālu uzskatīta visu no Rietumiem nākušo kristīgo spēku — arī dāņu un zviedru — apvienošanās cīņā pret pagāniem (Angermann 1986, 10).

Atskaņu hronikā pastāv stingra polarizācija labajos un ļaunajos, resp., «Dieva bērnos» un «velna bērnos» (Bilkins 1935¹, 11—45). Dieva bērni, ko pārstāv krustneši, ir apveltīti ar labiem tikumiem — Dieva mīlestību, varonību, vīrišķību, paklausību, uzticību, taisnīgumu

un gudrību. Turpretī nekristītās pagānu tautas ir Dieva ienaidnieki, kas pieķeras neīstiem dieviem, ienīst kristīgo ticību un, izņemot atsevišķus varoņus, ir mazdūšīgi un glēvi, ja draud briesmas. Dieva kalpi nedzenas pēc laicīgās slavas, turpretī Dieva ienaidnieki hronista tēlojumā ir iedomīgi un lepni, nav patiesīgi un reizēm rīkojas muļķīgi, piemēram, kad upurē ieročus un zirgus, utt.

Katoļu baznīca sludināja, ka krusta karos Dievs ir kopā ar ticīgajiem un piešķir tiem uzvaru, taču neveiksmes 12.—13. gs., kad krustneši Vidusjūras Austrumu zemēs cieta smagas sakāves, spieda hroniku autorus meklēt tām attaisnojumu. Līdz ar to mainījās trafaretais tēlojums, ka pagāni vienmēr tiek sakauti. Tas atspoguļojas arī Atskaņu hronikā, kur krietni un varonīgi karotāji reizēm nodrošina uzvaru pagāniem (Zēids 1992, 32). Dažkārt gan uzskata, ka te zināmā mērā izpaužas hronista bruņnieciskums, atzīstot arī ordeņa pretinieku kaujasspējas (Angermann 1986, 11).

Raksturodams vietējās tautas, Hronikas autors izceļ zemgaļu militāro spēku un varonību — hronista vārdiem, stūrgalvību —, ar kādu tie aizstāv savu neatkarību. Kurši, kā atzīst hronists, ir lepni, mīl brīvību un ir pārgalvīgi, pārdroši savā naidā pret kristīgo ticību un bruņiniekiem, taču tie, kuri pieņēmuši kristietību, bieži vien ir gatavi piedalīties kopējos karagājienos. Un tomēr, tāpat kā zemgaļi, arī kurši nav līdz galam uzticīgi krustnešiem, nereti pamet tos kaujas laukā un arvien ir bīstami kaimiņi krustnešu pilīm. Latgaļi, lībieši un igauņi pēc kristietības pieņemšanas tiek atzīti par ordeņa sabiedrotajiem. Lietuvji un krievi kā vāciešiem nepakļautās tautas vērtēti negatīvi. Vispār attiecībā pret pagānu tautām Hronikā valda pārsvarā agresīvā krusta karu ideoloģija, kas attaisno pagānu nogalināšanu kristīgās ticības izplatīšanas vārdā.

Ordeņbrāļu pienākumi bija formulēti Vācu ordeņa statūtos (Perlbach 1890, 27), izceļot tādas nepieciešamas īpašības kā šķīstība, pieticība, paklausība, pazemība un lēnprātība, bet tai pašā laikā teikts, ka nesaudzīgi jāiznīcina ticības ienaidnieki. Faktiski šie noteikumi nozīmēja mūka un bruņinieka sintēzi, kas Hronikā labi atklājas ordeņmestru tēlojumos (Kļaviņš 1993, 32).

Atskaņu hronikas priekšplānā ir militārie notikumi, un ordeņbrāļu līdzdalība tajos tiek skaidrota kā kalpošana Dievam un svētajai Marijai, kas allaž tiek piesaukta lūgšanās. Taču reizēm vērojama arī krustnešu paļaušanās uz dabas spēku atbalstu, kas parasti raksturīga vietējām tautām (piem., kurši panākumus kaujā pareģo pēc putna dziesmas). Hronikā lasām, ka krustneši pēc uzvaras kaujā ziedo Dievam daļu laupījuma — zirgus un ieročus — gluži tāpat, kā to dara vēl nekristītās Baltijas tautas (Klaustiņš, Saiva 1936, XI). Šajā ordeņbrāļu rīcībā un mentalitātē pamatoti tiek saskatīti pagānisma elementi (Kugler 1993, 24; Kļaviņš 1995, 9). Tātad bija krustneši, kuru apziņā vērojams seno ģermāņu ticējumu sajaukums ar kristīgās ticības dogmām. Protams, šīs pagānisma paliekas tiem netraucēja veikt ordeņa pamatuzdevumu — kristīgā Dieva vārdā pakļaut pagāniskās tautas.

Hronistu ietekmējušas ne tikai kristīgās ticības dogmas un Vācu ordeņa statūti, bet, kā atzīst vairāki autori (Mackensen 1939; Kugler 1993), arī laicīgā literatūra. Šķiet, ka viņam bijuši pazīstami vācu minnezengera Eišenbahas Volframa (1170—1220) darbi, piemēram, bruņinieku romāns dzejā «Parsifāls», kurā apdziedāti garīgo bruņinieku ordeņu ideāli (Angermann 1986, 10; Kļaviņš 1993, 34). Hronistam pašam gan nav bijis ciešas saskares ar galma dzeju, taču viņš pazinis varoņteikas par Bernes Dītrihu un Eki. Autora galvenais mērķis ir bijis uzrakstīt darbu priekšā lasīšanai (*czu tische czu lesen*) ordeņa konventos Livonijā un ārzemēs, lai ordeņbrāļus iepazīstinātu ar cīņām Livonijā, tādēļ Hronikas rokraksti izplatījās Vācu ordeņa bibliotēkās (Arbuzovs 1938/1939, 36252).

Risinot jautājumu par to, kādam lasītāju lokam šī hronika domāta, jaunākajos pētījumos uzsvērts, ka tā bijusi paredzēta arī dižciltīgajiem krustnešiem, kuri ieradās Livonijā uz vienu sezonu un dzīvoja ordeņa pilīs (Kugler 1993, 27).

HRONIKAS VALODA

Diskusija par Atskaņu hronikas valodas īpatnībām sākās jau tad, kad tika apstrādāti un publicēti Bergmaņa un Heidelbergas rokraksti (Bergmann 1817, 178; Pfeiffer 1844, V, VI; LRC 1857, 9). Tas, ka Hronika sacerēta nevis viduslejasvācu valodā (*Mittelniederdeutsch*), kas bija tirgotāju sazināšanās līdzeklis Livonijā, bet gan vidusaugšvācu valodas (*Mittelhochdeutsch*) austrumu dialektā (*Ostmitteldeutsch*), varētu liecināt par tās piemērotību dižciltīgajiem krustnešiem (Kugler 1993, 27, 28).

No valodas viedokļa Hronikā var izšķirt divas daļas, jo tikai sākumdaļā (līdz 1895. rindai) sastopami viduslejasvācu valodas elementi (Arbuzovs 1938/1939, 36253; Mackensen 1939, 403).

Kompozīcijas ziņā Atskaņu hronikai viengabalainību piešķir tas, ka daudzās īsās nodaļas savstarpēji saistītas ar noteiktām formulām, kas atkārtojas: piemēram, teksts sadalīts atbilstoši atsevišķu mestru valdīšanas laikam, katra karagājiena sākumu un beigas iezīmē Dieva piesaukšana. Šis darbs tomēr nav uzrakstīts vienā paņēmiņā, bet gan tapis pakāpeniski.

Hronikas autora dzejnieka talantu speciālisti uzskata par viduvēju. Viņam pārmet, ka ir daudz kļūdu atskaņās, sauss stils, neveikla metrika; tēlojums gan atdzīvināts ar uzrunām un dialogiem, bet tie visi izdomāti. Tas liecina, ka autoram nav bijusi speciāla izglītība (Mackensen 1939, 399—414; Smith, Urban 1977, XXIV). Pārsteigumu tas nesagādā, jo, kā zināms (Kahl 1985, 41—43), lielākā daļa ordeņbrāļu šai laikā vispār bijuši analfabēti (*illitterati*). Tātad Hronikas dzejas kvalitāte atpaliek salīdzinājumā ar tās vēsturiskās izziņas avota vērtību (Arnold, Kurras 1990, 96).

ATSKAŅU HRONIKAS KĀ VĒSTURES AVOTA TICAMĪBA

Izvērtējot Atskaņu hroniku, kas ir visai nozīmīgs rakstītās vēstures avots, jāņem vērā tās nosacītais iedalījums divās daļās ar robežu starp 6500. un 7500. rindu (hronoloģiski — ap 1262., 1263. gadu). Pirmajā daļā vēsturisku notikumu apraksti juceklīgā hronoloģijā mijas ar daudzām pavisam apšaubāmām epizodēm, ir daudz faktu kļūdu. Tā, piemēram, hronists «ieceļ» Meinhardu par bīskapu 1143. gadā, kaut īstenībā šai gadā pirmo reizi dibināta vēlāk braucieniem uz Livoniju tik svarīgā vācu ostas pilsēta Lībeka (Fehring 1983, 13—15). Turklāt Meinhards bīskapa amatā esot bijis 23 gadus. (Kā zināms, Meinhards darbojies par bīskapu no 1186. gada līdz mūža beigām — 1196. gadam.) Aprakstot Kaupo ceļojumu uz Romu, hronists Meinhardu minējis Turaidas Teoderiha vietā. Hronikā dotais Baltijas tautu uzskaitījums balstīts uz hronista paša zināšanām, bet viņš to pasniedz kā Meinharda ziņojumu pāvestam. Par Rīgas dibinātāju Atskaņu hronikas autors, piemēram, pasludina bīskapu Bertoldu, lai gan pilsēta sāk veidoties tā pēcteča Alberta laikā.

Tomēr, kā rāda īpašs pētījums par Zobenbrāļu ordeni (Bennighoven 1965), tad, kritiski izvērtējot, kā vēstures avotu var izmantot arī Hronikas pirmo daļu. Tā satur trīs visai zīmīgas vēsturiskas epizodes: par Lengvīnu ap 1242.—1248. gadu (oriģ. 2705.—3120. r.), par

Vācu ordeņa zemju komturū sapulci 1256. gadā (4309.—4404. r.) un par žemaišu upuru dzīrēm 1259. gadā (4653.—4674. r.).

Hronikas otrajā daļā autors jau sniedz sīkākus paskaidrojumus par to, kur atrodas viņa minētās pilis, upes utt. Atskaņu hronika ir nozīmīgākais vēstures avots, kurā rodamas liecības par kuršu un zemgaļu brīvības cīņām 13. gs. otrajā pusē. Tajā minētos faktus netieši apstiprina arheoloģisko pētījumu rezultāti seno zemgaļu pilīs Mežotnē un Tērvetē, kur atsevišķas kultūras slāņa kārtas korespondē ar Hronikā tēlotajiem notikumiem (Mugurēvičs 1983, 6, 7).

Atskaņu hronikas trūkums ir tas, ka tajā ir maz tuvāk datējamu ziņu par notikumiem no 1228. gada līdz 1279. gadam (par laiku līdz 1227. gada sākumam informāciju sniedz Indriķa hronika). Šajā starplaikā minētas tikai lielākās kaujas (Saules un Durbes kauja). Lielas problēmas rada arī notikumu hronoloģija, jo visā Hronikā minēti tikai trīs gadaskaitļi — aplamais 1143. gads, 1278./1279. gads un 1290. gads. Pārējos iespējams restaurēt pēc ordeņmestru valdīšanas laika un citiem zīmīgiem notikumiem, kuri fiksēti dažādos tā laika vēstures avotos.

ATSKAŅU HRONIKAS TĀLĀKĀS IZMANTOŠANAS TRADĪCIJAS

Atskaņu hronika ir stipri ietekmējusi viduslaiku un pat vēlāku laiku hronikas, kā arī senāko Livonijas historiogrāfiju vispār, ieviešot nepareizu hronoloģiju un Hronikas sākumdaļas kļūdaino saturu (Arbuzovs 1938/1939).

Par pirmavotu šo hroniku izmantojis 14. gs. hronists Dūsburgas Pēteris, rakstīdams par sembīšu karaspēku un Vācu ordeņa lielmestru Hermani Balki (Dusburg 1861, 6). Savukārt 14. gs. otrās puses autora Vartberges Hermaņa hronikā 13. gs. notikumu atstāstā izmantota gan Indriķa, gan Atskaņu hronika (Wartberge 1863, 15, 16).

Gandrīz visas 12. gs. beigu un 13. gs. ziņas par Livoniju smeltas no Atskaņu hronikas (līdz ar tās trūkumiem) Jaunākajā lielmestru hronikā (Hirsch 1874, 71—79, 88—90, 96—102, 109, 110). Atskaņu hroniku tāpat izmantojis kāds anonīms autors no Skandināvijas, kas 14. gs. 20. gados sarakstījis Ērika hroniku (Хроника Эрика 1994, 166).

Uz Atskaņu hronikas materiāliem kā vēstures avotu balstījušies arī 16. gs. otrās puses hronisti Baltazars Rusovs (ap 1542—1602) un Johans Renners (ap 1525—1583). Ar šo hroniku starpniecību Atskaņu hronikā atrodamās ziņas izplatījušās jo sevišķi tālu.

Ē. MUGURĒVIČS

ATDZEJOTĀJA PRIEKŠVārDS

Šī anonīmā 13. gadsimta hronika par krusta karotāju gaitām Baltijā ir ciets rieksts atdzejojotājam. Vispirms jau tādēļ, ka no darba tapšanas brīža mūs šķir septiņsimt gadu: tas sarakstīts zināmā mērā viduslaiku bruņinieku episkās dzejas manierē un atspoguļo tālaika bruņinieku tikumus, kam šodien nav vairs atbilstošu jēdzienu pat vācu valodā, jo, tolaiku paražām un uzskatiem zūdot, mainījušās arī attiecīgo vārdu nozīmes.

Hronika rakstīta *Knittelvers* vārsnās. Vācieši šo dzejas formu allaž saista ar Hansu Zaksu un citiem Nirnbergas meistardziedoņiem, tāpat ar 16. gadsimtu. Bet te pēkšņi tikai vēl 13. gadsimts un jau visā pilnībā šī forma!

Knittelvers pantmērs ir diezgan brīvs. Galvenais — četras uzsvērtas zilbes rindā un obligāts atskaņu pāris, parasti ar blakusatskaņām, kādas tās ir arī šai gadījumā. Neuzsvērtu zilbju skaits starp uzsvērtajām, tāpat rindas sākumā variē no nulles līdz divām. Un šādā pantmērā to atdzejojis Jēkabs Saiva. Taču latviešu valodā tas skan gaužām neveikli: pilnīgi zudis oriģinālam raksturīgais spraigums. Cēlonis ir abu valodu fonētiskās struktūras atšķirības. Vācu valodai piemīt spēcīgs dinamiskais akcents uzsvērtajās zilbēs, tāpēc neuzsvērtās zilbes reducējas, un, lasot dzeju šai pantmērā, tās sprakstēdamas birst kā sausi zirņi. Turpretī latviešu valodas melodiskajā plūduumā starpība starp uzsvērtajām un neuzsvērtajām zilbēm nav tik krasa, tādēļ ritējuma raitumam nepieciešama regulāra uzsvērtu un neuzsvērtu zilbju mija. Tad nu, lai panāktu oriģinālam atbilstošu māksliniecisko efektu, Hronikas atdzejojuma izmantoju rīmi, ko latviešu valodā līdz spožai pilnībai izkopis Jānis Dreslers, kurš pēc sava stila ir arī ļoti radniecīgs Hronikas autoram. Rīmes vārsmojums nekādi nerunā pretī arī *Knittelvers* formai, kurā bieži vien sastopams pavisam regulārs jamba vai trohaja. Atšķirībā no latviešu rīmei raksturīgā trohaja es Hronikā atbilstoši oriģinālam parasti esmu izmantojis jambu, pāriedams uz trohaju tikai atsevišķās vietās, kur ar šādu pantmēra maiņu panākams īpašs stilistisks efekts.

Es ar dziļu cieņu apbrīnoju to Tantala darbu, ko J. Saiva ir ielicis šai hronikā, mēģinādam to precīzi atdzejojot atskaņās tā, lai katra atdzejojuma rinda atbilstu oriģināla rindai. Praktiski tas šādā veidā ir neveicams darbs, it īpaši vēl ņemot vērā, cik nabadzīga ar atskaņām ir latviešu valoda. Savu atdzejojumu esmu veidojis pēc cita principa. Vispirms izlasu visu epizodi kopumā, cenšoties iedzīvoties tās stilā un skanējumā. Tad pievērsos tām rindām, kurās slēpjas izteiksmes sāls, un tās tad nu cenšos atdzejojot tā, lai katrs vārds būtu vietā. Jānis Dreslers, tāpat kā, teiksim, vācietis Vilhelms Bušs, savu komisko efektu taču panāk, nevis īpaši «jokus taisīdams», bet ar visparastākajiem vārdiem, tos tikai noliekot īstajā vietā

un atrodot kādu asprātīgu atskaņu. Gluži tāpat rīkojies jau šis senais hronists. Apbrīnojama ir viņa spēja savienot plāpīgumu ar trāpīgumu, panākot komismu ar savu tipiski lejasvāciski vientiesīgo, jā, reizēm pat visai stulbi skanošo izteiksmes veidu, kāds, piemēram, īsto garšu piešķir Mihaila Zoščenko humoram: ja tulkojot tas pazūd, tad visa sāls ir vējā. Tādēļ tulkot Zoščenko ir tik ļoti grūti. Tāpat kā atdzejojot šo rīmju hroniku.

Sacītā ilustrācijai varam ņemt jebkuru pasāžu, jo komisks autoram ir gandrīz katrs vārds, vienalga, vai viņš attēlotu baznīckungus vai ordeņvīrus. Kaut vai šis rindas:

die Eisten quāmen durch irn rūm.
mit heres craft zū Rīge zū
was der bischof Bertolt dū.. (534—536).

Ritmizētā parindenī tas skanētu šādi:

tie igauņ' nāca caur sav' slav'
ar karpulk' spēk' uz Rīgas pus':
ko tas bīskaps Bertolds dār..

Es tīšām ieliku tāmniecisko formu «dār» literārās formas «dara» vietā, lai ilustrētu to komiku, ko autors bieži panāk, vidusaugšvācu valodā šur tur iesprauzdams kādu lejasvācu formu. Protams, visas šīs fineses atveidot atdzejījumā nav iespējams, tomēr esmu centies saglabāt autora stila «vaļīgumu», tīšo vai netīšo nevērīgumu — drīzāk gan tīšo, lai izklausītos netīši un nemitīgi turpinātos šis dzīvā, tiešā stāstījuma iespaids.

Manā atdzejījumā

Tad vareni un slaveni
uz Rīgu devās igauņi:
ko tur bīskaps Bertolds dara,
cik tam iekšā vēl ir spara? (533—536)

obligāti saglabājama bija 535. rinda. Nākamo, iekļaujoties stilā un nedomājot par rindu skaitu, gluži vienkārši piedzejoju klāt, izmantodams raksturīgu Hronikas stila iezīmi, proti, ik pa brīdim atkārtotus atskaņu šablonus. Protams, tie latviešu valodā nevar būt tādi paši kā oriģinālā, tādēļ šādi piedzejojumi ir neizbēgami, taču esmu centies panākt, lai tie organiski iedērētos kopējā stilistikā un nesaturētu nekādu patvaļīgu «papildinformāciju».

Atkārtojums vispār ir viens no svarīgākajiem Hronikas uzbūves principiem. Šai ziņā Hronika lielā mērā sasauca ar pasaku stilistiku. Citviet atkārtojums uztverams kā tīša vairīšanās no sinonīmiem, varbūt lai panāktu dzīvāku improvizēta stāstījuma iespaidu, — autors pat nevairās vienu un to pašu vārdu jau pēc pāris rindām likt atkal atskaņās.

Lai cik dīvaini tas būtu, es Hronikas stilā saskatu ļoti lielu līdzību tieši ar latviešu tautas pasakām. Ne jau tikai atkārtojumos, bet visā stāstījuma manierē: no vienas puses, tas ir raits, koncentrēts, bez jebkādiem aprakstiem un epitetiem, no otras puses — piebārstīts ar modālvārdiem, parazītvārdiem un visādiem sīkvārdiņiem, kas nemitīgi atgādina par stāstītāja klātesamību. Un jo bieži atkārtojums tiek izmantots kā humora līdzeklis. Vai arī satīras? Ko domājis autors pats, to mēs, protams, nevaram zināt. Mūsu priekšā ir gatavs sens daiļdarbs, un par tā mākslinieciskajām īpatnībām mums jārunā neatkarīgi no autora ieceres. Šādi uz šo darbu raugoties, atkārtojums tajā kalpo kā iedarbīgs satīras līdzeklis. Jo visi šie vienos un tais pašos augstajos superlatīvos aptērgātie bezsejainie mestri un varoņi, visi šie atkārtojumi, aprakstot viņu darbošanos, lielā mērā atgādina mūsdienu absurda teātri.

Autora ironija ir ļoti smalka — tik smalka, ka ne vienmēr tā uzreiz pamanāma. Jēkabs Saiva, piemēram, nav ievērojis to vārdu spēli, ko autors izmantojis epizodē pēc bīskapa Bertolda nāves ar vārdu «hōbet» — «galva»:

Die cristen hatten grōze clage.
zû râte giengen sie alle tage
biz daz, sie boten santen hin
zû Bremen abir, daz, man in
hin zû Nieflande
ein hōbet abir sande.. (583—588).

Ritmizēts parindenis:

Tiem kristiešiem bij lielas bēdas.
Tie apspriesties gāj' katru dienu,
līdz viņi sūtņus nosūtīj'
uz Brēmen' atkal, lai [nu] tiem
šurp uz Līvzemi
kādu galvu atkal sūta.

Savā atdzejojumā to esmu atveidojis šādi:

Bij lielas bēdas kristiešiem.
Nu sprieda tie, ko darīt tiem,
līdz atkal sūtņus nosūtīja
uz Brēmeni un pieprasīja,
lai šurp uz Līvzemi kā balvu
tiem atkal sūta kādu galvu.. (583—588).

«Pārpratuma novēršanai» J. Saiva «galvas» vietā licis «jaunu bīskapu». Diemžēl tā ir noticis ar daudziem šādiem stila smalkumiem. Protams, lai Hroniku pa īstam izprastu, nepieciešamas pamatīgas zināšanas visā viduslaiku kultūrā un literatūrā un jāzina gan vidusaugšvācu literārā valoda, gan dialektu īpatnības. Ja to visu nepārzina, tad kļūmes neizbēgamas. Raksturīgs gadījums ir ar it kā pavisam vienkāršu vārdu *ligen*, kas nebūt nenozīmē gluži to pašu, ko mūsdienu vācu valodā *liegen*. Lūk, piemērs:

der meister wolde schowen
wie kunic Myndowe mochte,
ob er zû strīte tochte.
der kunic in sīner burge lac (3326—3329).

Parindenis:

[Nu] mestrs gribēj' redzēt,
cik ķēniņš Mindaugs spēja,
vai tas [maz] cīņai derēj'.
Ķēniņš pilī gulēj'.

J. Saiva pēdējo rindu tulko: «ķēniņš pilī atradās». Tulkojums acīm redzami bezjēdzīgs. Tiesa, *ligen* nozīmē gan arī «atrasties», taču šoreiz tas nozīmē ko citu. Lai šo nozīmi atšifrētu, jāzina, ka par vienu no apkaunojošākajiem viduslaiku dižciltīgo netikumiem tika uzskatīts *sich verligen* — palikt mājās, gulēt ar sievu vai citādi kā piekopt mierīgu dzīvesveidu, nepiedaloties karagājienos. Nepārprotami vārds *lac* šoreiz lietots šādā nozīmē. Latviešu

valodā šo jēgumu izteikt vienā vārdā nekādi nav iespējams. Tad nu šīs četras rindas atdzejoju šādi:

Mestrs redzēt gribēja,
ko ķēniņš Mindaugs iespēja,
vai tas maz ciņai derēja.
Ķēniņš pili — gulēja (3323—3326).

Vārda «gulēja» īpašo nozīmi esmu parādījis ar domuzīmi, tātad ar intonāciju. Pat ja šo vārdu uztvertu tikai tiešajā nozīmē — «gulēja miegā» —, arī tad šai kontekstā intonācija attiecīgo māksliniecisko efektu tomēr nospēlē: gaidāmā karotāja vietā sastopam gulētāju. Cik liela loma atdzejojot ir tieši vārdkārtaī un intonācijai! To allaž esmu ņēmis vērā.

Vēl viens piemērs, kur, neievērojot to smalko nozīmes nianšu spēli, kādas piemīt it kā pavisam parastam vārdam, zūd būtiska jēga. Nodaļu par brāļu sirojumu Lietuvā autors beidz ar šādām rindām:

..dā nie cristen her hin quam,
die brūdere man dā wol vernam (3349, 3350).

Vernemen nozīmē ne tikai «dzirdēt», kā *vernehmen* mūsdienās: viduslaikos tā nozīme bija plašāka, proti, vispār ar jutekļiem uztvert, izjust. J. Saiva šīs rindas diemžēl pārtulkojis tikai notikuša fakta konstatācijas līmenī:

Kur agrāk kristīgos nematīja,
tur tagad brāļu pulks nu bija (3345, 3346).

Manā atdzejojumā šīs rindas skan šādi:

..tā iepazīna kristīgos
tie, kas vēl nepazīna tos (3349, 3350).

Daudz ko nevar tulkot tieši. Bieži vien, lai izteiktu oriģinālā pasacītā jēgu, mērķvalodā jāmeklē pavisam citi vārdi. Šai gadījumā autors taču gribējis teikt nevis to, ka kristīgo karapulks kaut kur nonācis, bet gan — ko ļaudis dabūjuši no tā izciest.

Kā jau teikts, atdzejojot esmu centies būt maksimāli precīzs tieši tajos momentos, kas nozīmīgi vai nu stilistiski, vai arī faktoloģiski. Brīvāk esmu apgājies ar «pļāpīgo» daļu: gatavo šablonu pastāvīgā atkārtotāšanās ļauj tos izkārtot pēc vajadzības, dažreiz kādu «būvdetaļu» atmetot vai ieliekot citā vietā. Nereti labāk ir rīmējušās tieši oriģinālā nesabalsotās rindas: šādus gadījumus tad esmu centies arī likt lietā. Un ar pietāti esmu izmantojis katru Jēkaba Saivas izdevušos divrindi vai vismaz viņa atrastās atskaņas. Zināmu brīvību pieļauj arī tas, ka autors vietām vārsmas saīsina par vienu pēdu, dažreiz pat par divām. Šīs modifikācijas nenoliedzami atdzīvina izteiksmi. Lielākoties esmu centies viņam šajos gājienos sekot, jo tie visur ir stilistiski pamatoti, taču neesmu šai ziņā bijis dzelžains formālists, bet esmu vadījies pēc situācijas. Visu šo manipulāciju rezultātā ne katra atdzejojuma rinda atbildīs attiecīgajai rindai oriģinālā.

... of the ...

... of the ...

... of the ...

... of the ...

... of the ...

... of the ...

... of the ...

... of the ...

... of the ...

... of the ...

... of the ...

LIVLÄNDISCHE
REIMCHRONIK

ATSKAŅU
HRONIKA

THE
LIBRARY

OF THE
UNIVERSITY

Got, der himel und erden
zû dem êrsten liez, geworden
und allez daz dar inne ist
geschûf in vil kurtzer vrist,
sunne, mâne sterne schîn
loufent nâch dem willen sîn.
tier unde vische,
vogel in lebender vrische
die hât er onderscheiden.
an juden und an heiden
hât er hie vor in alden tagen,
als manch bûch kan von im sagen,
begangen manch wunder grôz,
des sîne gûte nicht verdrôz,
allen zungen ist zû smal
zû sprechen von des wunders zal,
daz got die menscheit an sich nam.
waz sêlden uns dâ von bequam
daz kan ûch niemant vollen sagen,
dâ von mûz ich der rede dagen
allen menschen waz der ist
geborn von Adâmes vrist
und noch zû dem lesten zil,
daz got ein ende machen wil
der werlde an der lesten stunt.
kunde sprechen, waz ie munt
in luft, in erde ie gewan,
und wêren wîse als der man
der Salomôn genennet was;
kunde sant, loup und gras
lobelîch sprechen von der tât,
die got an uns begangen hât,
die kunden in nicht vollen loben.
dâ von solden unser herze toben

Dievs zemi ir un debesis
visupirmāk radījis,
tad piepildījis telpu šo
ar visu, kas tur iemājo;
5 pēc viņa gribas zvaigznes iet
un saule, mēness lec un riet.
Zvērus, zivis ūdeņos,
putnus debess augstumos
viņš gudri iraid nošķīris.
10 Daudz brīnumu viņš rādījis
gan jūdiem¹ ir, gan pagāniem
kopš laikiem pašiem senajiem;
ir grāmatās par to mums teikts,
kur viņa labestīgums sveikts.
15 Kā gan lai mēle iespētu
izsacīt to brīnumu,
kā pieņēma dievs cilvēkseju!
Es redzu visur, kur vien eju,
to svētību, ko guvām mēs,
20 neviens to izteikt neiespēs;
kopš laikiem tiem, kad dzima Ādams²,
līdz tiem, kad, tiesu sludinādams,
dievs cilvēkus vāks vienuviet
un pasaulei tiks bojā iet,
25 nav mūsu spēkos izteikt to,
šo brīnumu vislielāko.
Ja kādam būtu balss kā zvanam
un gudrība kā Zālamānam³,
ja runāt prastu puķes, zāle
30 un ūdeņi, un debess gāle
un dieva darbus slavētu,
tie izsacīt to nespētu.
Lai tādēļ sirds mums lēkā nu
par šito dieva būšanu,

nāch sīner liebe zū aller stunt.
gerde, wille, zunge, munt
solde im stēte sīn bereit,
daz got began der cristenheit
und uns von tōde hāt irlōst.
daz ist ein sēliclicher trōst
allen den die cristen sint,
wen wir heizen gotes kint.
ob wir den namen ēren
und uns von sunden kēren,
sō wil er uns zū lōne geben
dort bie im ein ēwig leben.

Wir sullen ein rede heben an.
dō got der cristenheit began
mit sīn selbes menscheit
und die martere geleit,
dō irstūnt er an dem dritten tage
und lōste manche sēle ūz clage,
mit den er von hinnen vūr
zū himele von der werlde vlūr.
dō sante er sīnen heiligen geist
zū des gelouben volleist.
dannoeh was vil manich lant,
dā sīn lob was umbekant:
dō sante er sīne boten hin.
sīne gnāde was mit in
wā sie quāmen in die lant
dā er sie hatte hin gesant,
daz sie daz volc bekērtēn
und den gelouben lērtēn.
des wart in manich widerstōz,
got sīne gnāde ūf sie gōz
mit manchem grōzen zeichen.
daz begunde irweichen
sumeliche bōse heidenschaft,
dō sie der apostolen craft
ir gote sāhen touben
und ires gewaldes rouben.
sumeliche warf der tūvel nider,
daz er nimmer mēre wider
gemachet wart von menschen hant.
sus wart bekārt vil manch lant
dar man nū cristen lūte sicht,
dā ir hie bevor was nicht.
diz triben sie biz in den tōt.
dō nam sie got von aller nōt

35 lai ceļam jūtas, gribu, mēli
ar visu centību un kvēli
mūždien uz viņa mīlestību,
jo dievs ir sācis kristietību
un mūs no nāves atpestījis.
40 Tas mierinājums allaž bijis
ir mums, kas dieva bērni esam
un Kristus vārdu sevī nesam.
Ja viņa vārdu godājam
un savus grēkus atmetam,
45 viņš dos kā algu mums par to
pie sevis dzīvi mūžīgo.

Nu klausaities ar uzmanību!
Kad dievs nu, sākdams kristietību,
bij cilvēkveidu pieņēmis
50 un moku nāvi izcietis,
viņš trešā dienā augšām cēlās;
no dažām dvēslēm slogs tad vēlās,
ar tām uz debesīm viņš brauca,
kur tēvs pie sevis viņu sauca.
55 Tad sūtīja viņš svēto garu,
lai stiprina tas ticīb's varu,
jo bija vēl tik daudzas zemes,
ko nebij skāris dieva lemess:
tur sūtīja viņš sūtņus savus,
60 tiem likdams prātus negatavus
ar dieva žēlastību skart,
ar svētā gara arklu art,
lai šādi tautu atgrieztu
un ticību tai mācītu.
65 Gan dažviet cēlās pretestība.
Bet tomēr dieva žēlastība
tiem lielas zīmes rādīja,
un mazpamazām pierīma
starp pagāniem tie negantuļi,
70 kad redzēja, kā apustuļi
viņu dievus pieveica
un viņiem varu laupīja.
Citūs sātans zemē zvēla.
Kurš gan vairs tos augšā cēla
75 cilvēkdzīves nīcībā!
Tā daudzas zemes ticībā
ir atgrieztas un kļuvuši
tur ļaudis tagad kristieši.
Līdz savai stundai mirstamai
80 tie seko Kristus mācībai,

und hât in grôzen lôn gegeben,
in himelrîche ein êwig leben.

Ez ist hie vor wol beschriben
waz got mit in hât getriben.
war von man sie loben sol
und mit vîre êret wol
in der reinen cristenheit
daz ist ûch dicke wol geseit;
dâ von mûz ich der rede dagen.
ich hân willen mêr zû sagen,
wie gotes gûte hât gesant
den cristentûm in manch lant,
dar nie kein apostol quam.
dô die got zû himele nam,
doch was von irre lêre
bekârt vil manich hêre,
die nâch ir zîten bliben
und vil manchen dar zû triben,
daz sie den touf entpfiegen.
sumelîche selbe giengen
und entpfiegen den touf.
daz was der sêle ein hôher kouf.
alsus hât gotes wîsheit
den cristentûm gemachet breit
und mit sîner gnâden gift
wol irlûchtit mit der schrift,
daz man dar abe bekennet wol
waz man zû rechte tûn sol.
wer nâch der schrift wil rechte leben
dem wirt ein sêlig lôn gegeben
mit gote in himelrîche;
dâ ist man vreuden rîche.

Nû hân ich ûch gesaget
von gotes sune und der maget
Marîen, der vrowen mîn,
der himelischen kunigîn,
und wie sîn gotlîcher rât
hin und her geteilet hât
den cristentûm in manch lant.
nû wil ich machen ûch bekant,
wie der cristentûm ist komen
zû Nieflant, als ich hân vernomen
von allen wîsen lûten.
daz wil ich ûch bedûten
sô ich allir beste kan:
in gotes namen hebe ich an.

un dievs tos galâ apbalvo
ar dzîvošanu mûžigo.

Ir gana aprakstīts jau ticis,
ko dievs tiem piedzîvot ir licis.
85 Par ko ir viņi slavināmi,
starp kristīgajiem godināmi,
par ko ik viņu darbs tiek sveikts,
par to ir arī bieži teikts;
to negribas man vēlreiz klāstīt.
90 Man vairāk labpatīkas stāstīt,
kā dievs ar savu labestību
tur izplatījis kristietību,
kur apustuļi nenāca.
Dievs debesīs tos uzņēma,
95 bet apustuļu mācība
it daudzus kungus atgrieza,
kas viņu laiku pārdzīvoja
un ļaužu prātus apgaismoja,
ka jāsaņem tiem kristīšana.
100 Un tādu arī bija gana,
kas paši gāja kristīties,
kā dvēselei to licis die's.
Un tā nu dieva žēlastība
tik liela bij, ka kristietība
105 jo plaši tika platīta,
ar svētiem rakstiem gaismota,
kur atzīt ļāvis mums ir die's,
kā pareizi mums rīkoties.
Kas pēc šiem rakstiem izdzīvos,
110 tam svētlaimības algu dos
dievs augstais debess valstībā;
tur priekus gūs tie pilnībā.
Par dieva dēlu arī nu
115 jums runāju un Mariju⁴,
kas pati dievmāte ir šķīstā
un debess ķēniņiene istā,
un kāds ir dieva padoms bijis,
kas kristietību sadalījis
pa zemju zemēm dažādām.
120 Ar dievu nu mēs iesākām,
nu runāšu par Līvzemi⁵,
cik kristietību svētīgi
tur dievs ar savu vārdu paudis,
kā man to teica gudri ļaudis:
125 to stāstīšu, kā stāstīt māku.
Tad dieva vārdā es nu sāku.

Kouflūte wāren gesezzen
 rīche und vormezzen
 an êren und an gūte.
 den quam in ir gemūte,
 daz sie gewinnen wolden gūt,
 als noch vil mancher tūt.
 got der wīsete sie dar an,
 daz sie gewunnen einen man,
 dem vremde lant wāren kunt.
 der brāchte sie zū einer stunt
 mit schiffen ūf die Ôstersê.
 waz sal ich dā von sagen mē?
 die Dune ein wazzer ist genant,
 des vluz gēet von Rūzen lant,
 dar ūffe wāren gesezzen
 heiden gar vormezzen,
 Liwen wāren sie genant.
 daz stōzet an der Sêlen lant.
 daz was ein heidenschaft vil sūr,
 sie wāren der Rūzen nākebūr.
 dar umme lac vil manich lant,
 die ouch heiden wāren genant.
 die dūtschen hatten wol vernomen,
 daz man mit sorgen mūste komen
 zū der selben heiden lant;
 doch wurden sie dar hin gesant
 von der starken winde craft
 gegen der selben heidenschaft.
 dā sie quāmen sō nāhen,
 daz sie die Dune sāhen,
 dō mochtez anders nicht gesīn,
 mit sorgen vūren sie dar īn.
 dō man irre kumfte wart gewar,
 dō samete sich vil manche schar;
 mit schiffen und ouch ubir lant
 quam manch heiden zū gerant.
 alsō was ir allir mūt,
 daz sie liep und gūt
 den cristen wolden haben genomen.
 dō sie hatten daz vernomen,
 menlich quāmen sie zū der were
 snelle gegen der heiden here.
 mit schiezen und mit steinen
 begunden sie die meinen
 wer in quam sō nāhen.
 dō daz die heiden sāhen,

Dzīvoja reiz tirgoņi,
 drošsirdīgi, bagāti
 godā, mantībā un slavā.
 130 Nolēma tie prātā savā
 vėl šo mantu pavairot,
 kā dažs labs to darīt prot.
 Dievs tiem vēlīgs rādījās:
 vīrs kāds tūdaļ gadījās,
 135 kas svešas zemes pazina.
 Tas nu viņus aizveda
 pakuģot pa Baltiju⁶.
 Ko lai vėl tur pasaku?
 Tur pie upes Daugavas⁷,
 140 kas šurpu tek no Krievijas,
 mita ļaudis bezdievīgi,
 kaujā varen drošsirdīgi:
 līvi tie⁸ — tā sauca tos.
 Sēļi⁹ bija kaimiņos,
 145 arī nikni pagāni.
 Tiem robežas ar Krievzemi.
 Tur apkārt bij vėl citas zemes,
 ko nebij skāris dieva lemess.
 Gan zināms bija vāciešiem¹⁰,
 150 ka nenokļūt bez pūliņiem
 tai zemē, pagāni kur mīt.
 Bet stiprs pūtiens ņēmās dzīt
 to kuģus,¹¹ ļaudams nonākt tiem
 pie minētajiem pagāniem.
 155 Kad tie nu jau tik tuvu bija,
 ka Daugavu tie ieraudzīja,
 ko vairs tad darīt brīdī šajā?
 Ar bažām iebrauca tie tajā.
 Kad nu to kuģi parādījās,
 160 liels ļaužu bars tad salasījās;
 pa ūdeni un sauszemi
 šurpu steidzās pagāni,
 un ar ļaunu nodomu
 mantu tie un dzīvību
 165 laupīt dzīrās kristiešiem.
 Kad tas zināms nāca šiem,
 šie pagānbaram pretī stājās
 un vīrišķīgi aizsargājās.
 Ar bultām un ar akmeņiem¹²
 170 šie uzbrukt sāka pagāniem,
 kas knaši viņiem tuvojās.
 Tad pagāni drīz atjēdzās,

snelle hatten sie entsaben,
 daz sie ir mochten nicht gehaben:
 wen ir wart in kurzer stunt
 von schiezen sumelicher wunt.
 dô sprâchen sie umme einen vride
 und lobeten den bie der wide.
 die cristen wurden ouch des vrô:
 mit gelubde sie giegen dô
 zû in vrielîch ûf daz lant.
 got der hatte sie gesant
 zû der selben heidenschaft.
 sie hatten gûtes grôze craft;
 daz vorkouften sie aldar
 ein teil baz denne anderswar;
 des wurden sie von herzen vrô.
 die heiden sprâchen zû in dô,
 daz sie vride nêmen
 und dicke wider quêmen.
 wolde ouch iemant mit in komen,
 der wêre in den vride genomen.
 der koufslagen wolde dâ
 lieber denne anderswâ,
 der solde in willekomen sîn.
 beide mute und wîn
 die kouflûte schenketen dô
 den heiden und wâren vrô.
 der vride wart bestêtiget wol,
 als man mit gelubde sol.

Dô vûren sie zû lande wider
 und quâmen dicke sider
 zû Nieflande mit mancher schar.
 sô man ir kumfte wart gewar
 sô wurden sie entpfangen wol,
 als man liebe geste sol.
 daz triben sie vil manchen tac,
 daz man koufes mit in pflac.
 dô iz in gienc sô wol in hant,
 sie vûren in daz selbe lant
 sechs mîlen vurbaz,
 dâ vil manich heiden saz,
 mit den sie iren kouf triben
 und alsô lange dâ bliben
 biz sie bûweten ein gemach.
 mit urloube daz geschach,
 bie der Dune ûf einen berc

175 ka veltīga šī cīņa būs:
 tie tā šos rokā nedabūs,
 jo bultas šaudījās tik ļoti,
 ka daudzi tika ievainoti.
 Tad viņi mieru derēja
 un pie cilpas¹³ zvērēja.
 To darīja ar kristīgie,
 180 un tagad līksmu prātu tie
 kāpj droši krastā tirgoties,
 jo viņus sūtījis pats die's
 pie minētajiem pagāniem.
 Bij kravā milzums mantu tiem,
 185 un pārdeva tie tās nu tur
 vēl labāk nekā citur kur;
 par to tie bija priecīgi.
 Tad sacīja tiem pagāni,
 lai viņi mierā dzīvojojot
 190 un biežāk atkal atbraucot.
 Ikviens, kas gribot nākt tiem līdz,
 ar mieru tikšot sagaidīts.
 Ja gribēs tirgoties viņš tur
 labāk nekā citur kur,
 195 viņš gaidīts viesis būšot šiem.
 Tad tirgotāji pagāniem
 ar medalu¹⁴ un vīnu¹⁵ saldu
 līksmi krāva pilnu galdu.
 Tā tika miers šis apstiprināts,
 200 ar zvērestu vēl apliecināts.
Tad atpakaļ tie atgriezās,
 bet bieži atkal ieradās
 tie Līvzemē nu kuplā skaitā.
 Tos redzot, steidza solī raitā
 205 tiem pretī ļaudis — tos tūlīt
 kā mīļus viesus sagaidīt.
 Tā tie nu dažu labu dienu
 ar līviem tirgojās arvienu.
 Kad tas tiem tā no rokas gāja,
 210 tad pēcgālā tie sadomāja
 braukt sešas jūdzes¹⁶ zemē iekšā;
 daudz pagānu tur bija priekšā,
 ar kuriem tie nu tirgojās
 un tur tik ilgi palikās,
 215 ka uzcēla sev mājvietu.
 Tas notika ar atļauju —
 diža celtne kalna galā

dā būweten sie ein êrlich werc,
 eine burc sô veste,
 daz die selben geste
 mit vride wol dar ûffe bliben
 und iren kouf lange triben.
 Ickesculle wart iz genant
 und liet noch in Nieflant.
 die wîle sie daz būweten
 die heiden nicht entrûweten,
 daz iz solde alsô geschehen,
 als iz sider wart gesehen.

Nû was als ich hân vernomen
 ein wîser man mit in komen,
 der in sanc und las,
 wen er ein reiner prîster was;
 der hêre hiez Meynhart.
 er was mit zuchten wol bewart
 und was wîs und clûg.
 er hatte tugende genûg,
 er kunde sô gebâren,
 daz im die lûte wâren
 beide willic und holt.
 er kunde geben rîchen solt
 mit lêre und mit râte.
 vil manchen er bekârte,
 daz er die cristen lieb gewan.
 dar undir was vil manich man,
 mochte er die dûtschen hân vertriben,
 ir enwêre nimmer kein bliben
 in dem lande eine stunt.
 sie rou vil sêre der vullemunt,
 der an die burg bekomen was
 zû Ickesculle als ichz las;
 wen in angist der was grôz,
 daz in wurde widerstôz,
 von der selben cristenheit.
 die wart von tage zû tage breit.
 von dûtschen landen quâmen dar
 starker helde maniche schar,
 die ouch iren kouf triben
 und mit den andern dâ bliben.

Nû was dâ bie gesezzen
 ein heiden wol vormezzen,
 beide gewaldic und rîch,
 dar bie was er tugentlîch.
 er hatte an mâgen grôze craft

cēlās pašā Daugavmalā,
 stipra tā kā pils bij tā,
 220 tā ka laikā turpmākā
 viesi tajā palikās
 un vēl ilgi tirgojās.
 Ikšķile¹⁷ tai nosaukums,
 kalpo tā vēl šodien mums.
 225 Kad cēla vēl šo mājokli,
 tad nedomāja pagāni,
 ka notiks tā, kā negaidīja,
 tā, kā tas vēlāk redzams bija.
Reiz vāciem, kā man atstāstīts,
 230 kāds gudrs vīrs bij nācis līdz,
 kam veicās dziesmas, sprediķis,
 jo viņš bij īstens priesteris;
 par Meinhardu¹⁸ šo kungu sauca,
 235 kas šurp uz Līvzemi nu brauca.
 Viņš gudrs bij un tikumīgs,
 tādēļ viņam labvēlīgs
 bij ikviens no ļaudīm šiem,
 kad viņš sludināja tiem.
 Ar padomu un mācību,
 240 ar visu savu rīcību
 viņš daudziem krietni palīdzēja,
 tos kristietībai pievērst spēja,
 lai kristiešus tie iemīlētu.
 Gan daudzi bij, kas naidu sētu
 245 pret vāciem, lai tos padzītu,
 lai zemi šo tie atstātu.
 It daudzos naidu bija kūris
 pie Ikšķiles tas stiprais mūris
 un tā sienās augstās ailes;
 250 lielas bij tiem arī bailes,
 ka tiem dot var prettriecienu
 kristietība kādu dienu.
 Aizvien tā pletās plašumā
 un augtin auga stiprumā.
 255 No vācu zemēm šurp ikdien
 nāca vīri bariem vien,
 lai arī šeitān tirgotos
 un līdz ar citiem paliktos.
 260 **K**āds pagāns drošsirdīgs
 un reizē tikumīgs
 starp viņiem dzīvoja
 un dienas vadīja.
 Tas varens bij, tam daudz bij radu,

in der selben heidenschaft.
 got der sante sīnen geist
 mit der genāden volleist
 an den tugenthaften man,
 daz er die cristen lieb gewan.
 Kōpe der selbe hiez,
 des ērsten er sich toufen liez,
 und sīner vrūnde ein michel teil.
 daz was der sēle ein sēlig heil.
 von andern heiden quam ouch dar
 zū prīster Meynhart manche schar
 und entpfienge den touf
 durch den himelischen kouf.
 dô diz was irgangen sō
 die cristen wurden alle vrō.
 daz was der heidenscheftē leit,
 daz Kōpe die cristenheit
 mit sīnen vrūnden hatte genomen.
 daz wart vil schīre vernomen
 in dem lande ubir al
 irhūb sich ein michel schal.
 Lettowen und Rūzen
 begunden sich ūf strūzen,
 Eisten, Letten und Oselēre.
 den was die rede gār zū swēre,
 daz der cristentūm was komen
 zū Nieflande, als ir habet vernomen.
 der mērte sich von tage zū tage;
 daz was der heidenscheftē clage.
 dar undir lac vil mancher tōt.
 sie brāchten manchen man in nōt
 beide stille und offenbār;
 daz ich ūch sage daz ist wār.
 got liez doch beclīben
 an mannen und an wīben,
 daz sie den touf entpfienge
 und gūtlichen dar zū giengen.
 sumeliche satzten sich des wider,
 als ūch wirt gesaget sider.
 mit gotes hulfe man die betwano.
D iz was dar nāch nicht uber lanc
 der gūte prīster Meynhart
 mit in dô zū rāte wart,
 daz sie in santen ubir sē.
 sie hetten gerne trōstes mē
 umme einen bischof in daz lant.

tas kļuva bagātāks ik gadu.
 265 Dievs sūtija tam savu garu
 un savu žēlastības varu,
 lai kristīgs kļūtu krietnais vīrs
 un no grēkiem taptu tīrs.
 → Kaupo¹⁹ — tā šo vīru sauca,
 270 pirmais kristīties viņš trauca,
 tad daudzus draugus kristīt lika.
 To dvēselēm tā glābiņš tika.
 No citiem pagāniem tad arī
 pie Meinharda nu baru bari
 275 šurp nāca kristīties, lai godu
 un debesis sev iemantotu.
 Kad tas viss tā notikās,
 kristīgie tad priecājās.
 Bet pagāni ar skatu šķību
 280 raudzījās, kad kristietību
 → ar draugiem Kaupo pieņēma.
 Šī vēsts drīz visur nonāca,
 un, kur šī ziņa aizvēlās,
 tur varens troksnis sacēlās.
 285 Leiši²⁰, krievi²¹ nešauboties
 sāka cīņai gatavoties,
 leti²², igauņi²³ un sāmi²⁴
 arī nepalika rāmi,
 dzirdot to, kā ienākusi
 290 un diendienā pieaugusi
 Līvzemē bij kristietība;
 ko saku es, ir patiesība.
 Tur dažs labs vīrs ir kritis beigts
 un dažs labs noziegums ir veikts
 295 gan atklāti, gan slepeni,
 bet katrā ziņā īsteni.
 Un tomēr slavēt varam dievu:
 no pagāniem daudz vīru, sievu
 kristījās it lēnprātīgi
 300 un turklāt vēl labprātīgi.
 Gan pretojās dažs prātu tīšu,
 kā jums to vēlāk pastāstīšu.
 Ar dieva spēku mākti tie.
 305 **L** ūk, notikumi nākamie:
 drīz Meinhards, labais priesteris,
 ar viņiem bija izlēmis,
 ka pāri jūrai būs tam braukt,
 jo viņi vēlējās nu saukt
 uz Līvzemē šurp bīskapu.

Kôpe wart mit im gesant
 durch des cristentûmes heil.
 kouflûte vûr ein michel teil
 in den hof zû Rôme wart.
 sie wâren vrôlich ûf der vart,
 sie quâmen genêdeclichen dar.
 dâ wurben sie ir botschaft gar
 getrûweflichen als in gezam.
 dô der pâbest sie vernam,
 er wart mit vlieze vrâgen sie,
 daz sie im sâgeten rechte, wie
 ez ir dem lande wêre gestalt.
 «dâ sint heiden manichvalt,
 mit den sie wir vorladen.
 sie tûn der cristenheit vil schaden,
 daz tû wir, vater, dir bekant.
 Littowen eine sint genant.
 die heidenschaft ist hôchgemût,
 ir her vil dicke schaden tût
 an der reinen cristenheit.
 daz kumt dâ von, ir macht ist breit.
 dâ bie liet ein heidenschaft,
 die hât von lûten grôze craft.
 Semegallen sin die genant,
 die herent umme sich die lant.
 wer in ist zû mâzen
 vil nôte sie deme icht lâzen.
 Sêlen ouch heiden sint
 und an allen tugenden blint.
 sie haben abgote vil
 und trîben bôsheit âne zil.
 dâ nâch liet ein ander lant,
 die sint Letten genant.
 die heidenschaft hât spêhe site,
 sie wonet nôte ein ander mite,
 sie bûwen besunder in manchen walt.
 ir wîb sint wunderlîch gestalt
 und haben selzêne cleit.
 sie rîten als ir vater reit.
 der selben her hât grôze macht,
 wenne sie zû samene werden brâcht.
 dâ liet bie des meres strant
 ein gegende, heizet Kûrlant:
 die ist wol vumfzik mîle lanc.
 vil cleine cristen mac ân irn danc
 zû deme selben lande quomen,

310 Uz Romu lîdz ar Meinhardu
 jaun kristîtâis Kaupo brauca.²⁵
 Uz Romu darišanas sauca
 i prâvu pulku tirgotāju.
 Tie lîksmi staigāja pa klāju,
 315 lîdz galā tika laimīgi.
 Tad uzticīgi, lēnīgi
 tie savu lietu izstāstīja.
 Pāvests²⁶ viņus uzklausīja
 un ņēmās viņus izvaicāt,
 320 vėlēdamies uzzināt,
 kā ļaudis dzīvo zemē tajā.
 «Tur milzums pagānu mūs vajā,
 ar tiem mēs esam noslogoti.
 Tie kristietībai kaitē ļoti,
 325 par to tev, tēvs, lai ziņot ļauts.
 Par lietuviešiem vienus sauc.
 Tie pagāni ir augstprātīgi
 un ļoti bieži ļaundarīgi,
 to pulki uzbrūk kristiešiem,
 330 jo liela vara rokās tiem.
 Tiem blakus dzīvo pagāni,
 prāvā skaitā, vareni,
 par zemgaļiem²⁷ kas sevi sauc,
 tie zemi postīt apkārt trauc;
 335 kas spēkos vājš tiem pretī stājas,
 tam galā gaužām grūti klājas.
 Sēļi ar ir pagāni,
 sveši tiem ir tikumi,
 tiem elku²⁸ pilna katra mala,
 340 un ļaunu dara tie bez gala.
 Aiz sēļu zemes robežas
 letu zeme atrodas.
 Savādi tie savā garā:
 nedzīvo tie vienā barā,
 345 bet savrup mežos mājas ceļ.²⁹
 To sievas daiļas zied un zeļ,
 tām krāšņi tērpi³⁰, stalta stāja,
 tās zirgā jā, kā tēvi jāja.
 Ir letu pulki spēcīgi,
 350 kad kopā tie ir pulcēti.³¹
 Par Kurzemi³² sauc apgabalu,
 kas aizstiepjās gar jūras malu:
 tas garš ir jūdžu piecdesmit.
 Kristiešus tur nikni sit
 355 šie pagāni, kad iemaldās

in werde lîp und gût genomen.
 Oselêre daz, sint heiden sûr,
 die sint der Kûren nâkebûr.
 sie sint bevlozzen in dem mere,
 sie vurchten selden grôze here
 des sumers, daz ist uns bekant,
 sie heren umme sich die lant,
 wâ sie ûf dem wazzer mogen komen.
 sie haben vil manchen roub genomen
 den cristen und der heidenschaft.
 mit schiffen ist ir grôste craft.
 Eisten ouch heiden sint.
 die haben vil mancher mûter kint.
 daz kumt dâ von, ir lant is breit
 und alsô wîte entzwei geleit,
 daz ich des nicht volenden kan.
 sie haben sô manchen rischen man
 und ouch besunder lande vil,
 nicht mêr ich ûch der nennen wil.
 Lîven die sint heiden;
 dâ sal sie got von scheiden
 kurtzelich, des wir haben wân,
 als er Kôpen hât getân,
 der mit uns her komen ist.
 den hât die milde gotis list
 brâcht zû der cristenheit.
 sîn geslechte daz ist breit:
 daz ist almeistic zû uns komen
 und hât den touf an sich genomen.»
Der pâbest bat in vurbaz sagen
 und der wârheit nicht verdagen,
 wie daz wêre zû komen,
 daz Kôpe hette den touf genomen.
 der hêre Meynhart was recht
 und ein getrûwe gotes knecht,
 daz sach der pâbest an im wol,
 daz er was gnâden vol;
 dâ von er liebe zû im trûc.
 prîster Meynhart der was clûc:
 er hatte allez daz beschriben,
 waz got hatte mit in getriben
 von den êrsten zû den letzten tagen,
 daz begunde er im allez sagen:
 wie gotes gûte hatte gesant
 den cristentûm zû Nieflant,
 und wie dâ was becliben,

tie kuršu zemes robežas.
 Ir sâmi pagâni it spîvi,
 tie kuršiem kaimiņos mît brîvi.
 To zemi jûra apskalo;
 360 pat karaspêku stiprâko
 tie nebîstas, bet vasarâ
 ar kuģiem viņi izbraukâ
 it visas kaimiņzemes laupot,
 ne dzîvîbu, ne mantu taupot
 365 ne kristiešiem, ne pagâniem.
 Spêks lielākais ir kuģi tiem.³³
 Ar igauņi ir pagâni,
 tiem senči ir daždažâdi.
 370 Tik plaša Igaunzeme ir,
 ka robežas to nenošķir:
 es apraktît to nespēju.
 Tur daudz ir vîru raženu,
 un dažâdu tur zemju daudz:
 nav zinâms, kâ tās visas sauc.
 375 Lîvi vël ir pagâni,
 bet drîz kļûs viņi ticīgi:
 → lūk, Kaupo, klausot dieva gribu,
 ir pieņēmis jau kristietību;
 viņš mums ir lîdzi atbraucis.
 380 Dievs gaismu viņam dâvâjis,
 ir kristietība — viņa laime.
 Ir plaša viņa radu saime:
 to vairums pie mums atnâkuši
 un kristību jau pieņēmuši.»
 385 **T**ad pâvests viņam jautâja,
 T lai aina bûtu patiesa,
 kâ tas îsti gadîjies,
 → ka nâcis Kaupo kristîties.
 Bij Meinhards krietns mâcîtâjs
 390 un centîgs dieva kalpotâjs,
 pats pâvests redzēja, ka to
 dievs žēlastībā apgaismo,
 ka šķîsts ir tas, no viltus tîrs.
 Meinhards bija gudrs vîrs —
 395 viņš visu bija uzrakstîjis,
 ko dievs ar viņu izdarîjis.
 Nu nodereja viņa mâka,
 kad viņš to visu stâstît sâka:
 kâ dievs ar savu labestību
 400 sûtîjis bij kristietību
 Lîvzemē, kur aust tai rîts,

als ouch hie vor ist beschriben,
und wie die andere heidenschaft
mit gewaldiger craft
sich wolde dā wider setzen.

«**I**ch wil ūch sorge irgetzen:
wes ūwer wille kegen mir gert,
des siet ir von mir gewert»
sprach der pābest zū im dō.
des gūten trōstes wart vil vrō
der herre und die geverten sīn,
die ērsamen pilgerīn.
mit vreuden bāten sie zū hant
um einen bischof in daz lant.
dō der pābest sie vernam,
sīn herze an vreude quam.
vil inneclīchen sprach er dō:
«ich bin der mēre harte vrō.
Meynhart, lieber son mīn,
du salt dā selbens bischof sīn.
ich gebe dir lūte und lant
ūf dīne sēle in die hant
und gebe dir gewaldis vil.
waz vurbaz pilgerīme wil
hin zū Nieflande quomen,
die sīn in gotes vride genomen.»
zū bischove er gewīfet wart
ē er dannen vūr ūf die vart,
des sie nū lanc odir kurt.
diz geschach von gotes geburt
tūsent und hundirt jār
und drī und vierzik, daz ist wār.
Kōpen lieber nie geschach,
wen dō er den pābest sach.
der pābest gab im sīnen segen
und bat got ir aller pflegen.
Sus vūr der herre wider dan
zū lande als ein vrōer man,
und quāmen genēdeclīche sider
hin zū Nieflande wider.
dō man die mēre vernam,
daz ir herre der bischof quam,
dō wart gelobet Jhēsus Crist
der alles lobes wirdic ist,
und die liebe mūter sīn
Mariā die konigīn.
die half dem lande sider wol,

kā tas arī aprakstīs,
un kā citi pagāni
ar milzu spēku neganti
cēlušī tur nemieru.

405

«**E**s jūsu raizes kļiedēšu:
«**E**ko vien no manis gaidāt jūs,
tas jums no manis piešķirts būs,»
tā pāvests viņiem atbildēja.
Šī labā ziņa iepriecēja
gan kungu, gan tā sekotājus,
tā svētā krusta karotājus.
Tie līksmi lūdza pāvestu
dot Līvzemei nu bīskapu.
415 Kad pāvests viņus uzklāusīja,
sirds viņam priecīga tad bija.
Viņš laipni uzrunāja tos:
«Par vēsti šo es priecājos.
Meinhard, mīļais dēls,
420 tu cilvēks esi cēls,
es tev ļaudis, zemi došu,
par bīskapu tev' pilnvarošu,
lai nav turpmāk krustnešiem
jākrīt rokās naidniekiem,
425 Līvzemē tur ierodoties:
turp tiem dieva mierā doties!»
Nu bij visām raizēm rimt
Līvzemē, kad tūkstoš simt
četrdesmit trešajā
430 gadā bīskapamatā
tika Meinhards iesvētīts,³⁴
kā tas iraid aprakstīs.
→ Bij Kaupo sirds tik laimīga,
kad pāvestu tas redzēja.
435 Tam pāvests deva svētību,
skaitot dievam lūgšanu.
Un tā šis kungs nu mājup brauca,
sirds priecīgi tam turpu trauca,
tas laimīgs galā nonāca,
440 kur Līvzeme to gaidīja.
Kad ļaudīm zināms kļuva tas,
ka viņu bīskaps ierodas,
tie Jēzu Kristu slavēja,
kam pienākas tā godība,
445 un viņa māti Mariju,
to visuaugsto jumpravu.
Šai zemei viņa palīdzēja:

als ich ūch nū sagen sol,
 mit pilgrīmen manche schar,
 die durch ir liebe quāmen dar
 und betwungen daz lant.
 ez gienc im sēleclīchen in hant
 in deme lande manchen tag.
 mit gotes dienste er arbeit pflag.
 wie er sīne ding ane vienc
 und waz got mit im begienc,
 des wil ich ūch ein teil sagen.
Iz was in grōzen hungers tagen.
 der milde und der wīse
 alle sīne spīse
 durch got den armen was bereit.
 des quam er selbe in arbeit.
 er leit von hungere grōze nōt.
 die kouflūte im santen brōt,
 des im doch zū cleine was.
 vil kummerlīchen er genas.
 ein zeichen gotes an im geschach.
 sīn amtman zūn kasten sach,
 vil wol er die berāten vant.
 got hāt eine milde hant:
 wer im icht gibet, er gildet wol,
 sīn rechte māze ist immer vol.
 dō des der herre wart gewar,
 er hiez die armen komen dar:
 mit in teilte er die gotes gift.
 er hielt sich nāch der rechten schrift.
 got sprichet in deme ēwangeliō
 zū den rīchen lūten sō:
 «waz ir den armen sunder wān
 tūt, daz habet ir mir getān.»
 er lebete vridelīchen
 mit armen und mit rīchen.
 daz treib er drī und zwēnzic jār.
 dō starb der herre, daz ist wār,
 unde nam ein sēlic ende.
 vor alle missewende
 hatte er sich vil wol bewart
 zū des tōdes hinevert.
 die cristen clageten sēre,
 sie enhatten sīn nicht mēre.
Sie santen boten ubir sē.
 den bevulen sie nicht mē
 den an den bischof von Bremen,

tās ļaudis vēlāk pieredzēja,
 ka krustneši šurp bariem nāca
 450 un šo zemi karā māca,
 viņas mīlestību teicot.
 Bīskaps, savu darbu veicot,
 dzīvoja vēl dažu dien',
 dievam kalpodams arvien.
 455 Tas kungs ar labvēlību vērās,
 kā viņš pie lielām lietām ķērās,
 kā rosījās viņš rūpēs vienās.
Tas bija liela bada dienās.
 Ar savu sirdi žēlīgo
 460 viņš visu savu ēdamo
 izdālāja nabagiem,
 pats ciedzams badu līdz ar tiem.
 Lai atvieglotu viņa raizi,
 tam tirgotāji sūtīj' maizi,
 465 ar kuru tomēr nepietika.
 Ar pūlēm tik viņš vesels tika.
 Tam dieva zīme parādījās:
 kalps apcirkņos reiz ieskatījās
 un redzēja, ka pilni tie.
 470 Ir žēlīgs mūsu dievs, nudie':
 kas viņam dod, tam atmaksā
 viņš allaž visā pilnībā.
 Kad to šis kungs nu redzēja,
 tad nabagos viņš sasauca
 475 un dieva balvu izdalīja,
 kā svētos rakstos sacīts bija.
 Dievs saka evaņģēlijā
 uz bagātājiem ļaudīm tā:
 «Ko nabagiem bez viltus nesat,
 480 to man jūs pasnieguši esat.»
 Tā dzīvoja viņš miermīlīgi,
 ar visiem ļaudīm sadraudzīgi
 divdesmit un vēl trīs gadus,
 līdz mira³⁵, cietis postu, badu,
 485 un ņēma galu svētlaimīgu.
 Ar dzīvošanu dievbijīgu
 viņš bij no bada paglābies,
 līdz ņēma to pie sevis die's.
 Kristīgie nu sēroja,
 490 jo tiem viņa pietrūka.
Tie pāri jūrai sūtīja
 tad sūtņus un šiem vēlēja
 lūgt brēmeniešu bīskapu

daz er sich lieze des gezemen
 und in zû Nieflande
 einen bischof sande,
 der dô verdiente gotes solt.
 ein vromen helt, hiez Bertolt,
 sante er in von dem stifte.
 daz was ein sêlic gifte,
 wan er was ein helt zûr nôt:
 er bleib bie sînen schâfen tôt.

Dô wart den cristen êrst ein strît
 zû Nieflande bie sîner zît.
 den brâchten Letowen dar,
 ûf ander sît der Rûzen schar
 zû Kokenhûsen ûf daz velt.
 dâ wart des tôdes widergelt:
 drî hundred cristen tôt bliben.
 die heiden wurden nicht geschriben:
 der bleib vil ûf dem velde tôt.
 die walstat wart von blûte rôt.
 Kôpe wart dâ sêre wunt;
 der starb doch nicht zû der selben stunt,
 zû hûse er wider kûme quam.
 ein rein ende er nam.
 er hatte vier wunden,
 und sprach zû manchen stunden:
 «vumf wunden got durch mich entpfienec.
 daz iz mir nicht als im irgienc,
 des ist mîn clage nûwe.»
 er starb in gûter rûwe.

Der bischof Bertolt der began
 die Rîge bûwen als ein man,
 der gerne wolde blîben.
 die Letten unde Lîven
 umme zins sie satzten sich;
 daz was den cristen helflich.
 der gûte bischof Bertolt
 dem was daz volc gemeine holt,
 wan er was tugende rîche.
 vil getrûwelîche
 riet er vor den cristentûm.
 die Eisten quâmen durch irn rûm.
 mit heres craft zû Rîge zû
 was der bischof Bertolt dû
 unde die pilgerîne.
 er trôste wol die sîne
 und sprach: «gedenket helde gût,

495 tiem parādīt to laipnību
 un jaunu bīskapu tūlīt
 uz Līvzemi šurp atsūtīt:
 tas debess algu mantotu.
 Tad droširdīgo Bertoldu³⁶
 šurp sūtīja no klosterā.

500 Tā bija branga dāvana:
 kā varons īsts, nav vārdam vietas,
 par savām avīm nāvē iet tas.

Viņa laikā kristiešiem
 bija karš ar lietuvjiem,
 kuriem blakus krievi stājās;
 505 kristiešiem nu grūti klājās.
 Pie Kokneses bij kaujas lauks,³⁷
 kur galu ņēma naidnieks, draugs:
 trīs simti kristīgo tur krita,
 510 un pagāni tur cits pie cita
 šai nāves laukā apgūlās,
 no asinīm kas sārtojās.
 Tur Kaupo tika ievainots;
 bet dzīvot vēl bij viņam dots,
 515 viņš tikko mājās atvilkāš,
 tur mira savās ciešanās.
 Viņam četras brūces bija,
 un uz tām viņš norādīja:
 «Dievs piecas brūces saņēmis.
 520 Ka man tāpat nav noticis,
 par to man žēlabas no jauna.»
 Viņš mira, atpestīts no ļauna.

Bīskaps Bertolds uzsāka³⁸
 525 Rīgu celt no pamata;
 tur palikt dzīrās viņš labprāt.
 Ar letiem, līviem vēl turklāt
 bij norunātas nodevas,
 kas baznīcai bij dodamas.
 530 Tā Bertolds darbus darīja,
 un tauta viņu mīlēja,
 jo viņš bija tikumīgs
 un kristietībai uzticīgs.
 Tad vareni un slaveni
 uz Rīgu devās igauņi:
 535 ko tur bīskaps Bertolds dara,
 cik tam iekšā vēl ir spara?
 Tas krustnešiem nu priekšā stāja
 un viņus šādi mierināja:
 «Ir Kristus savas asinis

daz Jhêsus Crist sîn reinez blût
 vor uns an dem crûze gôz.
 der heiden craft ist nie sô grôz,
 ê dan sie uns ubirrîten
 wir sullen sie bestrîten.
 wir sîn durch got von himele hie,
 der sîne vrûnde nie vorlie
 in diekeiner slachte nôt.
 welch cristen dâ blîbet tôt
 dem wirt daz êwige leben
 vor diz kurze hie gegeben.
 der wechsel wirt alsô gewant,
 des sie mîn sêle ûwer pfant.
 ich wil selbe bie ûch wesen,
 beide sterben und genesen.»

Des trôstes wurden sie alle vrô.
 daz volc sich wâpente dô:
 sie zogeten gegen in ûf den sant.
 der Eisten her wart in bekant;
 die quâmen herteclîchen zû.
 sie wâren bezzer dô wan nû,
 daz hân wir wol bevunden
 sint zû manchen stunden:
 wan uns in helfe nôt geschach,
 harte luzel man ir sach,
 die sich drungen vor die schar.
 der bischof vor den sînen dar
 quam vil ritterlîche
 wol einem herren gliche.
 sie sûchten beider sît den tôt.
 die cristen liden grôze nôt:
 der eilf hundred tôt bliben,
 die anderen wurden hin getriben.
 owê der clegelîchen nôt!
 dâ bleib der bischof Bertolt tôt.
 man clagete in stille und offinbâr.
 gerâten hatte er eilf jâr.
 den Eisten was nicht gâch von dan,
 doch wâren in sechs hundirt man
 in deme strîte tôt geslagen.
 dô mûsten ouch ir vrûnde clagen
 dar zû hûs der tóten lîp:
 vil sêre weinten ire wîp.

Die cristen hatten grôze clage.
 zû râte giengen sie alle tage
 biz daz sie boten santen hin

540 par mums pie krusta izlêjis.
 Jūs esat viņa kareivji.
 Nav pagāni tik spēcīgi;
 pirms tie ar zirgiem virsū trauc,
 mums ir to rindas jāizjauc.
 545 Pats dievs no debesīm mums māj,
 viņš savus draugus neatstāj
 nekad, nevienā cīņiņā.
 Ja kādam stunda mirstamā
 būs jāsastop, tas iemantos
 550 sev dzīvi debess augstumos.
 Par šo paradīzes prieku
 dvēseli es ķīlā lieku.
 Pats es palikšu pie jums,
 lai kāds būs cīņai iznākums.»
 555 **T**o dzirdot, tauta priecājās,
 pret ienaidnieku bruņojās
 un pretī devās īgauņiem,
 lai kaujā sastaptos ar tiem;
 tie nāca virsū varen braši,
 560 tie tolaik bij vēl dikti knaši:
 mums daudzkārt nācies pieredzēt,
 cik grūti tos ir uzvarēt;
 tik, kad tos lūdzām palīgos,
 tad reti redzējām mēs tos;
 565 bet nu tie nāca kuplā skaitā.
 Bīskaps bruņnieciskā gaitā
 savējiem nu priekšā stājās:
 viņš īstam kungam līdzinājās.
 Kaut dižens bija viņu sargs,
 570 bij kristīgajiem liktens bargs:
 tūkstoš simt tiem krituši,
 atlikušie padzīti.
 Ak vai! nav pēdējs vārds vēl teikts:
 guļ bīskaps Bertolds zemē beigts,
 575 vienpadsmit gadu valdījis,
 līdz mūža miegā iemidzis.³⁹
 Prom nesteidzās vēl īgauņi;
 tiem sešsimt vīru nokauti
 bij sīvajā šai cīņiņā.
 580 Par kritušajiem žēlumā
 nu draugi mājās vaimanāja,
 un sievas viņus apraudāja.
Bij lielas bēdas kristiešiem.
 585 Nu sprieda tie, ko darīt tiem,
 līdz atkal sūtņus nosūtīja

zû Bremen abir, daz man in
 hin zû Nieflande
 ein hōbet abir sande
 beide durch got und daz recht.
 ein heilic man, hiez Albrecht,
 der bōt sich selbir zû der vart
 des êrsten hin zû Rōme wart.
 der pābest stētegete in dô zû hant
 zû bischove in daz selbe lant.
 er sprach: «dû salt ouch hân gewalt.
 sint die lant sin alsô gestalt,
 stifte ein geistlichez leben
 nâch dem tempil ûz gegeben,
 die gotes ritter heizen dâ
 als ubir mer und anderswâ.
 den gebe man lûte und lant
 daz dritte teil in die hant
 nâch rechte vrîlichen
 vor eigen êwiclichen.
 die suln in des stûles schirme sîn
 aller pābeste und mîn.»
 zû hûs der herre wider vûr.
 vil tûre er sîne vrûnt beswûr,
 daz sie mit im wolden varn
 und ir sêle wol bewarn
 in deme selben lande:
 sie mochten âne schande
 irwerben êre und gût.
 ir genûge wurden sô gemût,
 daz sie sich machten ûf die vart,
 daz in vil wol zû liebe wart;
 wan ir gût wart dô vil breit,
 des noch erben sint gemeit.
 der bischof Albrecht legete vure
 den lûten dâ des pābestes kure,
 waz man der lande solde geben
 an ein geistlichez leben.
 daz understûnden helde gût,
 die hatten ellenthaften mût,
 dar zû die wâre minne.
E in vromer helt, hiez Winne,
 der wart meister undir in.
 der satzte allen sînen sin
 zû trōste der cristenheit.
 bie sînen zîten wart gereit
 daz hûs zû Sigewalden

uz Brēmeni un pieprasīja,
 lai šurp uz Līvzemi kā balvu
 tiem atkal sūta kādu galvu,
 lai bīskaps tiek tiem likumīgs
 un dievbijīgs, un tikumīgs.
 590 Svēts vīrs, par Albertu⁴⁰ ko sauca,
 tad pats vispirms uz Romu brauca.
 To pāvests tūdaļ pieņēma,
 par bīskapu to iecēla.
 595 Viņš sacīja: «Lai tev ir vara!
 Ja iztikt nevar tur bez kara,
 tad taisi gara brālību,
 Tempļa brāļiem līdzīgu,
 kas saucas Dieva bruņinieki⁴¹;
 600 tie it nekur mums nava lieki.
 Tev šādu savu grību paužu:
 lai trešā daļa zemes, ļaužu
 kā nākas nodota tiek tiem
 uz laiku laikiem mūžīgiem.⁴²
 605 Tos pāvesttronis aizsargās
 kā dienās šais, tā nākamās.»
 Tad nu šis kungs uz mājām brauca
 un savus draugus kopā sauca,
 tos sev līdzi aicinādams,
 610 dvēseli glābt mudinādams,
 Līvzemē tur kalpojot:
 tur tie bez kauna varēšot
 godu gūt un mantību.
 Tad nu ar ar sajūsmu
 615 daudzi ceļā taisījās:
 guvums jauks tiem tēlojās.
 Tiem guvums tiešām bij un prieki —
 vēl šodien līksmo mantinieki.
 Bīskaps ļaudīm pavēstīja
 620 to, ko pāvests licis bija:
 cik no visas zemes ir
 brālībai nu jāpiešķir.
 Varoņi to uzklausīja,
 drosme varena tiem bija,
 625 turklāt vēl īstā mīlestība.
T ad sev kā balstu kristietība
 par mestru kādu vīru sauca:
 par Venno viņu vārdā sauca;⁴³
 viņš centīgi tai kalpoja.
 630 Viņa laikā uzcelta
 lepna pils ir Siguldā,⁴⁴

den jungen und den alden,
 daz iz lûten wol behaget.
 der selbe helt unverzaget
 bûwete daz hûs zû Winden
 den letteschen kinden.
 waz man ir helfe wolde hân
 dar zû, daz wart zû hant getân.
 er was von gûteme râte.
 daz hûs zû Aschrâte
 bûwete er dar nâch zû hant.
 er trôste wol daz arme lant
 mit sîner grôzen vromekeit.
 daz was den valschen Rûzen leit.
 Selhen, Lîven, Letten lant
 wâren in der Rûzen hant
 vor der brûder zîten komen.
 der gewalt wart in benomen:
 er treib sie zû lande wider.
 sie drungen in vil selden sider.
 er gewan in Kokenhûsen an.
 dar slûc er manchen rischen man.
 ir konig lac dâr selbe tôt.
 die Rûzen liden grôze nôt.
 sus jagete er sie zû lande.
 weme abir dô die schande
 geschach, daz er dem wîbe entlieſ,
 durch nôt er jêmerlîchen rief.
 sus rûrten sich die helde gût.
 ein brûder, der hiez Hartmût,
 der zû Aschrâten pfleger was;
 die besten lûte er zû sich las,
 mit den er wolde reisen,
 dâ witewen und weisen
 mit jâmere mochten schrîen nâch.
 die Dune ûf was im harte gâch;
 sie vunden manche bôse bach,
 dâ sie besâzen ungemach.
Zû Gerzeke sie quâmen zû,
 daz was eines morgens vrû.
 die burg gewonnen sie in an.
 sie slûgen manchen rischen man,
 daz er ach und owê rief.
 sie wecketen manchen der dâ slief,
 daz im der kop zubrochen wart.
 daz was ein ritterlîche vart.
 sechs hundert Rûzen tôt bliben;

kur jauni, veci mīlībā
 ar labpatiku dzīvoja.
 Šis varonis ar uzcēla
 635 ar darbošanos varen ņipru
 Cēsīs letiem pili stipru.⁴⁵
 Cik palīdzības vajadzēja,
 tik ļaudis sniedza, kā vien spēja.
 Tam padoms nebij jāmeklē.
 640 Drīz cēlās pils jau Aizkrauklē.⁴⁶
 Ar dievbijību svētīgo
 viņš šo zemi nabago
 daudzkārt mierinājis tika.
 Tas krieviem dikti nepatika.
 645 Pirms aris bija brāļu lemess,
 bij sēļu, līvu, letu zemes
 krieviem rokās nākušas.⁴⁷
 Nu tās bij tiem zaudētas:
 viņš atpakaļ tiem griezties lika;
 650 vairs grūti tie uz priekšu tika.
 Viņš Koknesi tiem atkaroja.
 Tur krievu pulki asiņoja,
 tur viņu valdnieks tika kauts,⁴⁸
 tur krieviem⁴⁹ bija bēdu daudz,
 655 tā viņš tos trenca atpakaļ.
 Bet dažam dzinās nopakaļ
 vēl kauns, jo brēkdams aizmucis
 no kādas sievas bija šis.
 Tā varoņi šie darbojās.
 660 Starp tiem kāds Hartmūts izcēlās,
 Aizkrauklē kas pilskungs bija;⁵⁰
 viņš brašus vīrus izraudzīja,
 ar tiem viņš zemei devās pāri,
 tā ka atraitnes un bāri
 665 tiem pakaļ vaimanājot sauca.
 Pa Daugavu tie augšup brauca,
 kur ceļā gadījās dažs strauts,
 kas pūļu sagādāja daudz.
Tad nonāca tie Jersikā⁵¹,
 670 tas bija rīta agrumā.
 Pils ātri vien to rokās krita.
 Tie dažu brašu vīru sita
 tā, ka tas skaļi vaimanāja,
 bet gulošos tā modināja,
 675 ka viņiem galvas iedragāja:
 tik bruņnieciski viņiem gāja.
 Tā sešsimt krievu apsita,

wîp und kint von das getriben
 wurden von der cristenheit.
 die brüder wurden des gemeit.
 vil riche sie zû lande
 vûren âne schande
 beide mit schiffen und durch lant,
 dô was die reise wol bewant
 dem armen cristentûme.
 die lebeten dô mit rûme.
Der gûte meister Winne
 bie sînem besten sinne
 satzte einen, der was sûr,
 von Sôsat einen hunt gebûr
 ûf daz hûs zû Winden,
 den letteschen kinden
 zû helfe und zû trôste.
 dô den got erlôste,
 daz er nicht mêr mochte
 und dem lande tochte,
 dô erliez er in der arbeit.
 daz was dem mûdinge leit
 und nam sich michel laster an:
 sîn hertze morden began.
Eines tages ez geschach,
 daz er den meister vor im sach
 heimelîch an eime râte stân
 mit einem reinen capelân.
 dô sleich er vêrlingen dar,
 daz sie sîn nicht wurden gewar:
 zû tôde er sie beide slûc.
 der mort was jêmerlîch genûc,
 daz in doch selbe nicht vergienc,
 vil snelle man in dar umme vienc.
 man satzte in pînlich ûf ein rat.
 vil lutzel iemant vor in bat:
 daz dûchte gûte lûte recht.
 ez wêre der ritter odir knecht,
 die gunden im des tôdes wol,
 als man den ungetrûwen sol.
Die brûdere von dem dûtschen hûs
 die enhatten kirchen odir clûs
 dannoch in deme lande;
 die sint des âne schande.
 swertbrûdere wâren jene genant.
 mit êren twungen sie die lant.
 die wurden allgemein unvrô,

to sievas, bērnus padzina
 dievbijīgie kristieši.
 680 Par to bij brāļi priecīgi.
 Bagāti nu vīri,
 no kauna traipiem tīri,
 pa ūdeni un sauszemi
 atgriezās kā varoņi.
 685 Tiek kristietībai daļa sava
 un viņiem — gods un slava.
Bij Zēstē zemnieks — tīrais suns,
 kam sirdī dega ļauna guns.⁵²
 Labais mestrs Venno to
 690 ar nodomu vislabāko
 uz Cēsu pili sūtīja,
 jo letu bērniem vaj'dzīga
 bij palīdzība šaisdienās.
 Tur dievs no viņa atstājās,
 695 viņš neko vairs neiespēja
 un šai zemei nederēja.
 To mestrs atlaida no darba.
 Bet daba bij tam ļauna, skarba,
 viņš tagad rādīja, ko prot:
 700 sirds sāka viņam slepkavot.
Kādu dienu notika,
 ka acu priekšā redzēja
 viņš slepus mestru kaļam plānu
 ar kādu šķīstu kapelānu.
 705 Viņš piezagās ar viltību,
 lai tie šo nepamanītu,
 un beigtus abus nokāva.
 Tāds briesmons bij šis slepkava.
 Tomēr tā tas nepalika:
 710 ātri vien viņš noķerts tika.
 To uzlika uz moku rata,
 un maz kāds vairījās šī skata:
 vai kalps, vai bruņnieks — visiem šķīta,
 nav pelnījis tas soda cita,
 715 tam visi nāvi novēlēja,
 žēl nebija tiem nodevēja.
Vēl vācu brāļiem nebija
 ne baznīcas, ne klostera
 toreiz tajā zemē jaunā.
 720 Bet vai tiem tādēļ palikt kaunā?
 Par zobenbrāļiem viņus sauca,
 šo zemi uzveikt viņi trauca.
 Bij brāļi gauži noskumuši,

daz ir vil lieber meister sô
 jêmerlîchen was verlorn:
 sie hatten in zû vrûnde irkorn.
 bescheidenlîchen achtzên jâr
 was er ir houbet sunder vâr.
 gerechtekeit bilde er in gab.
 daz volgete im biz in sîn grab.
 vil wol nâch gotes werden
 bestatten sie in zû der erden.
 des man den tôden solde pflegen
 des bleib vil lutzel undir wegen:
 ir iecflîcher sîn gebet
 nâch im getrûwelîchen tet
 mit vil gûter andâcht.
 alsô wart er von hinnen brâcht.

Der schal quam ubir al die lant.
 die wîsen brûdere al zû hant
 quâmen dô zû râte.

sie sprâchen: «nicht zû spâte
 wir suln ein houbt kiesien.
 wir mochten dran verliesen,
 zuge wirz die lenge vor.
 got helfe uns selbe zû der kor:
 iz mûz doch zû jungest sîn.»
 einen gûten brûder, Volkewîn,
 welten sie zû meister dô;
 des wâren rîch und armen vrô.
 er liebete sich den lûten.
 daz volc begunde in trûten.
 wârhaft mit sînen worten
 er was an allen orten
 getrûwe unde stête.
 ûf alle valsche rête

acht er minner dan ein hâr;
 waz er gelobete daz was wâr.

Die Eisten wurden des gewar.
 sie santen boten an in dar,
 um einen vride wurben sie.
 den gab er in, ich sage ûch wie.
 sie bliben alsô heiden.
 mit brûderen bescheiden
 quam er zû in in daz lant.
 daz hûs begreif man al zû hant
 Velîn mit behendekeit.
 daz was den valschen Eisten leit.
 zû Darbet sante er brûder dô;

725 ka tādā kārtā zaudējuši
 tie savu mestru mīloto,
 kā dārgu draugu turēto,
 kas astonpadsmītu gadu galva
 tiem bijis bij kā dieva balva.⁵³

730 Viņš taisnīguma paraugs bija,
 līdz kapam gods to pavadīja.
 Kā dieva likums vēlēja,
 tie viņu zemē guldīja.
 Priekš miroņa kas darāms bija,
 to visu viņi izdarīja:

735 katrs tam par patikšanu
 noskaitīja aizlūgšanu;
 brīdis pacilāts tas bija.
 Tā viņšaulē to aizvadīja.

740 **S**i vēsts drīz zemē izplatījās.
 Tad gudrie brāļi salasījās
 uz apspriedi un teica tā:
 «Nav laiks mums jāvelk garumā,
 mums vadoni būs izraudzīt,
 un tas ir jādara tūlīt:

745 laiks skubina mūs nekavēties.
 Pats dievs mums līdzēs izvēlēties,
 lai tas tā beidzot notiktu.»
 Labu brāļi — Folkvīnu⁵⁴
 tie par mestru ievēlēja;
 750 tas nu ļaudis iepriecēja.
 Viņš ļaudīm ļoti patika,
 un tauta viņu mīlēja.
 Vārdos patiess katrā lietā,
 bija viņš jebkurā vietā
 755 nelokāms un uzticīgs.
 Padoms viltīgs, pieglaimīgs
 tā kā pelus bij tam lēts;
 solījums tam bija svēts.

760 **K**ad nāca igauņos šī ziņa,
 tie sūtņus sūtīja pie viņa,
 tie mieru noslēgt tīkoja.
 Lūk, kā viņš tiem to piešķīra,
 tiem negantajiem pagāniem:
 ar brāļiem rimtiem, ticīgiem
 765 viņš gāja Igaunzemē iekšā.
 Tur Vilandes pils⁵⁵ bija priekšā;
 to ieņēma uz karstām pēdām
 blēžiem igauņiem par bēdām.
 Pret Tērbatu⁵⁶ kad brāļi stājās,

des wāren sie zū māzen vrô.
 er sante brūdere zu Odenpê:
 ir ungedult wart deste mê.
 sie vielen ūffe missetât
 und vunden einen swinden rât:
 sie morten sie alle ūf einen tag.
 alsus der vride nider lag.
 der brūder zwēne viengen sie
 zū Velîn. wie iz den ergie,
 daz sie nicht beide hungers tôt
 bliben, von der grôzen nôt
 half in ein heidensch vrowe gût.
 die hatte tugenthafte mût:
 mit ires mannes râte
 vrû unde spâte
 quam sie dâ sie lāgen.
 mit spīse ir nicht entpflāgen
 die bōsen Eisten durch iren haz,
 sie sprach zornlich: «ummē waz
 lāzet ir die dûtschen leben?
 den tôt wil ich in selbe geben.»
 sô warf sie steine zût in in,
 daz niemant prūven mochte iren sin:
 dar under gab sie spīse gût.
 alsus trōste sie in den mût,
 des sie doch sint vil wol genôz:
 sie bleip vrie, alles zinses blôz.
 Emme und Viliemēs ir man
 ir beider sēle ich gūtes gan:
 sie hât mîn dicke wol gepflegen.
 got hērre, dīnen sūzen segē
 gib in vor alle pīne
 durch die gūte dīne!

Dem meister dise mēre dô
 quāmen, dô was er unvrô,
 mit im die cristen alle.
 von deme grôzen valle
 wāren sie betrūbet gnūc.
 daz leit vil kummerlichen trūc
 der gūte bischof Albrecht.
 der was getrūwe und recht;
 man mochte an in wol hân gelân
 den stûl zū Rōme sunder wân.
 er hielt vil stēte sīne wort;
 er was nicht beide hie und dort,
 als ein tūschēre tût.

770 tad igauņi vis nepriecājās.
 Kad Otepē⁵⁷ šie brāļi nāca,
 tad igauņus jau nīknums māca.
 Tie ļaundarību izdomāja
 un steigšus arī pastrādāja:
 775 tie visus brāļus nokāva
 un mieram galu darīja.
 No brāļiem divus sagūstīja
 tie Vilandē. Bet kā tas bija,
 ka viņi badā nenomira,
 780 kad bēdās asaras tiem bira?
 Tos glāba pagānsieva laba.
 Tai tikumīga bija daba:
 ar vīra piekrišanu tā
 gan rītā, gan ar vakarā
 785 nāca, kur tie gulēja.
 Ēdienu tiem nedeķa
 aiz naida ļaunie igauņi.
 Tad sieva sauca dusmīgi:
 «Kādēļ tiem ļaujāt dzīvot jūs?
 790 Nu pašai man tos nobeigt būs!»
 Ar akmeņiem tā viņiem svieda,
 neviens tās prātu nenogieda:
 ka tā par prieku gūstekņiem
 sveiž ēsmu līdzī akmeņiem.
 795 Par to tai vēlāk labi klājās:
 no nodevām bij brīvas mājas.
 Tai Emme vārds, vīrs — Viljamēss,
 lai abiem labu vēlam mēs!
 Tā mani kopusi ir labi.
 800 Dievs, dod tiem svētību, lai abi
 par visu, ko tie izcietuši,
 var dzīvot laimē pārtikuši!

Par to, kā viss tur notikās,
 805 nu mestrs ļoti bēdājās,
 tam līdzī visi kristīgie:
 par šīto lielo postu tie
 it visi kopā gauži skuma.
 Zem smagās bēdu nastas guma
 i labais Alberts godcienīgs.
 810 Viņš bij tik taisns, uzticīgs,
 ka varētu šo bīskapu
 pat Romā celt par pāvestu.
 Viņš bija vīrs, kas vārdu tur
 un nesvaidās drīz še, drīz tur,
 815 kā viltnieki to allaž dara.

beide līb unde gūt
 legete er vor die cristenheit.
 er was zū tugenden vil bereit
 und was der brūder ander hant.
 er sprach: «ir siet her in diz lant
 durch got vor ūwere sunde komen:
 beide schaden und vromen
 sulle wir mit einander hân.
 ich wil ūch immer bie gestân
 mit liebe und mit râte.
 zū des landes nôt vil drâte
 wil ich varen ubir sê,
 holen pilgerīme mē
 danne ir ie her wurde brâcht,
 gibet got als ichs hân gedâcht.»
 der gūte meister Volkewīn
 dankete und die brūdere sīn
 dem bischove Albrechte.
 sie sprâchen: «hêrre rechte,
 ir habet sô wol an uns getân,
 ir sult unsen dienst hân
 getrūwelichen immer mē.»
Alsus hūb er sich ūf die sê.
 beide lūte unde lant
 satzte er dem meistere in die hant
 und alle sīne mâge.
 sus gab er sich in wâge
 ūf des meres unde.
 vil manche tiefe grunde
 sūchte er biz er ubir quam.
 got in in sīn geleite nam.
 sus vūr der hêrre in Sachsen lant.
 wâ er die gūten lūte vant,
 die grūzete er minneclīche
 beide arm unde rīche,
 und clagete in die swêre,
 wie kummerlīche iz wêre
 zū Nieflande gestalt,
 daz dâ die heiden mit gewalt
 den cristen wolden an gesigen.
 er sprach: «dar zū sult ir nicht ligen,
 und gedenket, helde gūt,
 daz Jhêsus Crist sīn selbes blūt
 vor uns wolde giezen.
 daz lât in nū geniezen
 und vart durch sīnen willen dar:

Pilns cēlas tikumības gara,
 pats sevi viņš un mantu savu
 Kristum ziedoja par slavu.
 Brāļiem, kuri bij ap viņu,
 viņš sacīja: «Ar dieva ziņu
 820 dēļ grēkiem jūs šeit ieradusies.
 Mēs allaž kopā turējušies:
 vai ļauns vai labs mums notiktu,
 jums vienmēr klāt es stāvēšu
 825 ar padomu un mīlestību.
 Šīs zemes posta dēļ es gribu
 nu steigšus pāri jūrai braukt
 un vairāk krustnešu šurp saukt,
 nekā līdz šim te ieradies;
 830 to īstenot lai palīdz die's!»
 Labais mestrs Folkvīns tad
 pateicās kā vēl nekad
 līdz ar brāļiem Albertam.
 «Tik labu vien,» tie teica tam,
 835 «jūs darījuši mums līdz šim,
 par to mēs turpmāk kalposim
 jums dien' no dienas centīgāk.»
Un tā viņš ceļā posties sāk.
 Ļaudis, zemī uzticēja
 840 viņš mestram un tam novēlēja
 par viņa radiem rūpēties.
 Tā, jūras viņos dodamies,
 viņš izbraukāja neviļus
 daudzus dziļus ūdeņus,
 845 kamēr galā nonāca.
 Dievs to ceļā vadīja.
 Viņš Sakšuzemē⁵⁸ ieradās,
 kur labi ļaudis atradās;
 viņš laipni sveicināja tos,
 850 gan nabagos, gan bagātos,
 un žēlojās par grūtībām
 un Līvuzemes nedienām,
 par negantajiem pagāniem,
 kas uzmācoties kristiešiem
 855 un uzveikt gribot tos ar varu.
 Viņš teica: «Celiet savu garu,
 jo Kristus savas asinis
 par mums pie krusta izlējis.
 Par to nu viņam maksājiet,
 860 vairs miermīlīgi nesnaudiet
 un brauciet turpu, krietnie vīri,

dā werdet ir aller sunden bar,
 des habet ir immer mêre
 vor gote lob unde êre.»
 daz wort bewegete manchen man
 alsô daz er den mût gewan
 vor alle sine missetât.
 der herzoge ûf den selben rât
 viel, dô er die rede vernam.
 bischof Albrecht zû im quam;
 mit deme gienc er zû râte.
 er wegete in vil drâte,
 daz der hêre sân zû hant
 gebôt zû samne al sîn lant.
 er sagete in sînen willen dô:
 des was vil manich ritter vrô.
 daz crûze er zû hant entpfienç.
 vil rischer helde dar zû gienc,
 den des nie vor zû mûte wart.
 sus gelobeten sie die vart
 hin zû Nieflande.
 die vûren sie âne schande.
Dar under warb ouch um daz sîn
 zû lande meister Volkewîn.
 mit einem here in die Wîc
 vûr er manchen bôsen stîc
 biz er zûm lande quam.
 die gîsele er von in dâ nam;
 die gâben sie im ân alle wer,
 daz er irwunde mit dem her.
 daz tet er und vûr von dan
 zû hûs als ein vil sêlic man.
 dô die Eisten daz vernâmen
 zû samne sie dô quâmen.
 sie sprâchen: «wê der pine!
 suln uns die pilgerîne
 von unsem erbe trîben
 mit Letten und mit Lîven?
 daz ist bezzer vor bewart,
 wir machen eine herevart,
 daz nie wart grôzer macht
 von Eistlande vollenbrâcht
 und trîben sie ubir sê,
 daz sie uns gedringen nimmer mê
 ûf der widerkêre.
 geschiet uns michel êre
 an Letten und an Lîven,

tad tiksit jûs no grêkiem tîri,
 tad vienmêr vairâk tiks jums dots
 dieva priekšâ slava, gods.»
 865 Šie vârdi daudzus kustināja
 un pasākumam drosmînāja,
 kas izpirktu to ļaudarîbas.
 Un tad pie ciešas sadarbîbas
 ar hercogu⁵⁹ viņš nonāca;
 870 šis kungs tad ātri izlēma
 visu zemi sapulcināt
 un savu gribu pasludināt.
 Kad dzirdēja to bruņinieki,
 tik lieli bija tiem tad prieki,
 875 ka rokā saņēma tie krustu
 ar liksmîbu vēl neizjustu.
 Tā apsoliņās viņi braukt
 uz Lîvzemi un cîņā traukt
 ar dieva vârdiem svêtajiem
 880 pret negantajiem pagāniem.
 Turp aizbrauca šie vîri
 no kauna traipiem tîri.
Ir Folkvîns nestāvēja dîkâ:
 ar pulkiem iebruka viņš Vîkâ⁶⁰;
 885 tiem reizēm likstas ļaunākās
 šur tur pa ceļam gadîjās.
 Viņš atpakaļ no igauņiem
 pārradās ar ķilniekiem,
 ko deva tie bez pretošanās,
 890 lai viņš tik ātrāk projām manās.
 Šis darbs nu tiešām bija tîrs,
 viņš atgriezās kā laimîgs vîrs.
 Kad igauņi to dzirdēja,
 tad viņi kopā sanāca
 895 un teica: «Grib mūs neganti
 ar letiem, lîviem krustneši
 no mūsu zemes dzīt un kaut.
 Vai drîkstam mēs to viņiem ļaut?
 Lai sevi no tā paglābtu,
 900 mēs veiksîm karagājienu;
 lai karaspēks tiek sapulcēts,
 igauņos vēl neredzēts,
 lai vācus jūrai pāri triec,
 lai izzustu reiz viņu bieds,
 905 lai šurp vairs viņi nenāktu.
 Tad lielu slavu iegūtu
 starp letiem un starp lîviem mēs;

die sul wir mit uns trîben
beide wîb und kint,
nû sie der dûtschen helfe sint.»
dô reiten sie sich vaste zû
beide spâte und vrû.

Daz wart zûr Dune wol vernomen.
nû was ouch von Sachsen komen
der herzoge und die sîne
mit manchem pilgerîne
zû Rîge harte schône
nâch gotelîchem lône.
des wâren rîch und arme vrô.
vil minneclîch enpfienç man dô
die werden pilgerîne.
der meister und die sîne
leisten in gesellekeit.
in was allez daz bereit
daz imme hove was:
habern, heu und gras
man umme vûrte vaste.
des anderen tages zû gaste
lût er den herzogen dô
und alle die sîne. er was vil vrô,
daz sie zû lande wâren komen.
dar zû wart manch man genomen,
der sîn gesinde nicht enhieç,
die man der bete nicht erlieç,
sie enmûsten mit in ezzen;
des enwêre nicht wol vergezzen.
vil mildeclîche man daz tete:
gûten wîn, bier und mete
hatte er sich gewarnet gnûc.
minneclîche man dar trûc
waz man gûtes mochte hân.
die wirtschafft wart alsô getân
daz sie im alle sageten danc.
rîche und arme durch die banc
der pflac man vollenclîch alsô,
daz sie alle in gote wâren vrô.
die geste vûren an gemach.
der meister um daz sîne sach:
er sante boten kein Eistlant.
er sprach: «ir sult des sîn gemant,
daz uns die heiden mit ir her
zû hûs icht vinden âne wer,
und lât ouch Letten mit ûch varn,

sev lîdz tos dzît mums vajadzēs
ar sievām, bērniem barā vienā,
jo vāciem palîdz tie diendienā.»
910 Tad steigšus viņi bruņojās,
uz lielu cîņu taisījās.

Bij mestrs ar to dzirdējis.
Bet nu no sakšiem atbraucis
915 bij hercogs jau ar savējiem
un daudz jo daudziem krustnešiem
pie paša Rîgas galvas
pēc dievišķīgās balvas.
Nu valdîja tur lîksmîba.

920 Nu sîrsnîgi tur uzņēma
šos cienîjamos ceļiniekus.
Pats mestrs gādāja tiem priekus;
ko brāļu sētā⁶¹ gadiem krāja,
to tagad viesiem izdāvāja;
925 auzas, zāli, sienu
gādāja arvienu,
lai nekas tiem netrūktu.

Otrā dienā hercogu
un viņa ļaudis ielūdza
930 pie sevis mestrs. Priecīga
tam bija sirds, ka tie nu klāt.
Vēl nācās dažus acināt,
kas hercogļaudis nebija,
bet ko ielūgt derēja,

935 lai tie lîdzi mielotos,
jo slikti būtu piemirst tos.
Nu laipni klāja viesiem galdu
ar alu, medu, vînu saldu,
kas mucām bija šurpu velts.

940 Nu mîļi tika galdā celts
it viss, kas bija sagādāts.
Par to bij viesiem priecîgs prāts
un sîrsnîgi tie tencināja.

945 Jo tos papilnam pacienāja,
gan bagātos, gan nabagos,
lai visi tiešām priecātos.
Tad viesiem klāja guļasvietas.
Bet mestram bija savas lietas:
uz Igauņzemi lika iet

950 viņš izlūkiem: «Jūs gādājiet,
lai pagāni mūs nepārsteidz
un nebruņotus nenobeidz!
Un ņemiet arī letus lîdz,

daz die die wege wol bewarn,
 und werbet umme mêre.
 ez wurde uns al zû swêre,
 quêmen sie ungewarnet her.»
Diz tâten sie, daz was sîn ger.
 die boten ritten drâte.
 der meister gienc zû râte
 mit den brûderen und sprach:
 «wir lâzen disen tac gemach
 die gûten pilgerîme hân.
 morne lâze wir sie verstân
 die mêre. ich wêne daz ist gût.»
 die brûdere sprâchen: «alsô tût!»
 des anderen tages der meister nam
 die brûdere als iz wol gezam.
 zûm herzogen quam er vrû,
 er sprach im hovelîchen zû:
 «wir haben, her, mêre,
 die dûchten uns zû swêre,
 den daz ûch got hât her gesant
 zû trôste in diz vil arme lant:
 sich reitet zû die heidenschaft,
 die Eisten wollen mit irre craft
 sûchen her in unser lant;
 dâ hân wir boten kegen gesant.
 dar umme gebet uns ûweren rât,
 ob iz an ûwerem willen stât:
 wir legeten uns gerne vor daz lant
 ê uns der schade wurde irkant.»
 dô sprach der herzoge Albrecht:
 «in trûwen, meister, daz ist recht!
 waz ûch dar umme dunket gût,
 alsô stêt unser aller mût.»
 der gûte meister Volkewîn sprach:
 «hêrre, ir mûzet ungemach
 durch got von himelrîche tragen.
 helft uns den pilgerîmen sagen,
 daz ie der man gereit sie.
 uber kurzer mîlen drie
 lige wir morne zû nacht.
 dâ moget ir schowen ûwer macht,
 waz wir pilgerîme hân.
 ouch mûzen schif wol mite gân,
 die tragen spîse und transc.»
 «jâ zwâr, daz ist ein gût gedanc»
 sprach der herzoge Albrecht.

lai viņi ceļu sargāt līdz!
 955 Un lai jūs visur ziņas vāktu!
 Ja pēkšņi igauņi šurp nāktu,
 tad stāvoklis mums būtu slikts.»
Tie darija, kā bija likts.
 Izlūki nu raiti jāja.
 960 Mestrs pats pie brāļiem gāja
 par visām lietām apspriesties.
 Viņš teica: «Ļausim atpūsties
 vēl šodien mūsu krustnešiem,
 rīt vēsti paziņosim tiem.
 965 Lūk, tāds man lēmums padomā.»
 Tad brāļi teica: «Dariet tā!»
 Otrā dienā ņēma tas
 līdz brāļus tik, cik pieklājas,
 un hercogu no rīta sveica
 un viņam goddevīgi teica:
 970 «Mums pienākusi ļauna ziņa,
 un gauži nomāktu mūs viņa,
 ja nebūtu jums licis die's
 mums par sargu ierasties:
 975 grasās pagāni uz grēku,
 igauņi ar lielu spēku
 grib iebrukt mūsu novados;
 turp ļaudis dodas izlūkos.
 Mums dodiet tādēļ padomu:
 980 vai jūs tam piekrist varētu,
 ka zemī sargāt dodamies,
 pirms ļaunums vēl nav noticis?»
 Tad hercogs Alberts sacīja:
 «Jums tiešām, mestr, taisnība!
 985 Ko jūs par labu uzskatāt,
 tam piekritīsim mēs labprāt.»
 Tad labais Folkvīns sacīja:
 «Kungs, lai pats dievs jūs pavada
 šai cīņiņā pret naidniekiem.
 990 Mums līdziet pateikt krustnešiem,
 lai gatavojas tie ikviens.
 Trīs jūdzes turp būs pārgājiens,
 kur paliksim pa nakti rīt.
 Tad varēsīt jūs pārskatīt,
 995 cik vīru ir, kas kauju sāks.
 Arī kuģi līdzī nāks
 er ēdamo un dzeramo.» —
 «Jā, atbalstu es domu šo,»
 teica Alberts, «nebūs lieks

«ez sie ritter odir knecht,
wā ūwer houpt rītet vor,
wir volgen vaste deme spor
biz in daz himelrīche.»
daz globeten sie alle glīche.
Dā reite man sich vaste zū.
des anderen tages sanc man vrū
messe ubir al die stat.
der gūte meister Volkewīn bat
die pilgerīme ubir al,
sō sie den grōzen glocken schal
driestunt vernēmen,
daz sie zū velde quēmen
und unser vrouwen vanen war
nēmen. daz geschach vil gar.
den nam der herzoge in die hant:
den besten ritter den er vant
in aller sīner rotte gar
deme tet er in dō dar.
er sprach: «lāt ūch in bevoln sīn
bie gotes hulden und mīn!
ich wil selbe bie ūch wesen.»
der besten rittere ūz gelesen
viere er im zū helfe gab.
er trūc des marschalkes stab
selbe von des rīches wegen.
er sprach: «wir suln des heres pflegen,
wil und got genēdic sīn
daz wir den heiden vūgen pīn.»
er sūchte der besten rittere dō
zelve, die des wāren vrō,
und schūf sie vor den vanen.
des liezen sie sich gern manen.
vorrīter sante man dā hin,
leitsagen gūt die tet man in.
die brūdere nāmen dō die wege,
daz volc sie hatten in ir pflēge.
der herzoge den meister nam
bie sich, als iz wol gezam,
und vrāgete in der mēre,
wie iz in den landen wēre.
beide gewonheit und lant
tet im der meister vil wol bekant.
sus wart daz her wagehaft.
sie hielden doch geselleschaft
harte zuchteclīche

1000 neviens, ne kalps, ne bruņinieks;
kad jūsu vadon's priekšā jās,
neviens no viņa neatstās,
līdz saņems algu dievišķo.»
Tad visi apzvērēja to.

1005 **N**u cīņā ceļš tos aicināja.
Kad otrā dienā nodziedāja
tie mesu rīta agrumā,
tad labais Folkvīns teica tā:
kad tie trīsreiz dzirdēšot
1010 lielo zvanu nozvanot,
lai tad tie nu steidzoties
laukā nākt un pulcēties
zem dievamātes karoga.
Tā tas arī notika.
1015 Tad hercogs ņēma karogu
un, izmeklējis bruņnieku
vislabāko, kāds pulkā rodams,
viņš teica, karogu tam dodams:
«Kā dieva vārdā, tā ar manā
1020 lai tas nu jūsu sargāšanā.
Es pats jums līdzī cīnīšos.»
Tam četrus vīrus palīgos
izraudzīja viņa acs.
Viņš nesa maršalzi pats,
1025 valsts varu rādot godībā.
Viņš sacīja: «Mums jāgādā
par karaspēku, lai mums die's
pret pagāniem līdz cīnīties.»
No labākajiem bruņiniekiem
1030 viņš izvēlējās, tiem par priekiem,
divpadsmit, kas labu prātu
karogam pa priekšu jātu.
Bij izsūtīti priekšjājēji,
tos pavadīja ceļvedēji.
1035 Tā brāļi devās tālumā,
bij pulki viņu gādībā.
Tad hercogs mestru aicināja
pie sevis un to izvaicāja,
lai tas viņam pastāstot
1040 kā še ļaudis dzīvo jot.
Mestrs ļaužu ieražas
darīja tad zināmas.
Tā viņi ceļu turpināja.
Sadraudzīgi kopā jāja,
1045 kā pieklājas, nu visi tie,

beide arme und rîche;
 zûn herbergen riten sie.
 daz volc sich vaste nider lie
 ûf eine schône wise breit.
 der herzoge und der meister reit
 umme und sâhen;
 zû rechter mâze nâhen
 hiezen sie die lûte ligen.
 sie wolden wesen ungezigen,
 daz ir her wêre hûte vrie.
 in wonte êre und wîsheit bie.
Des anderen tages sie zogeten hin
 zû Segewalde. dâ was in
 die herberge wol bereit
 ûf eine reine bach geleit,
 dem here wol zû mâze.
 stîge unde strâze
 wâren harte wol bewart.
 der meister hatte nicht gespart:
 daz zû Sigewalde was
 daz wart gevûrt ûf daz gras,
 daz sie vûren alle deste baz,
 daz liez vil mancher âne haz,
 dâ lâgen sie an den dritten tag;
 daz volc dô gûter rûwe pflag.
 die Lîven zogeten vaste zû.
 des dritten tages reit man vrû
 zû Winden hovelîche.
 daz hûs was wol sô rîche,
 daz man sie lieblichen dâ
 handelte als ouch anderswâ.
 daz her quam zû samne dô;
 die werden geste wâren vrô.
 die Letten und Lîven
 die wolden stête blîben
 bie deme cristentûme.
 die Eisten wol nâch rûme
 sûchten von ir lande her.
 sie vûrten schilt und sper
 vil brunjen und manchen helm
 den sach man lûchten durch den melm
 ûf stiegen und ûf strâzen.
 nû quâmen wol zû mâzen
 des meisters wartlûde dan.
 die santen einem rischen man
 von sich zû warnunge.

gan nabagie, gan bagâtie.
 Tad naktsmîtnē tie tuvojās,
 kur ļaudis steigšus apmetās
 kādā skaistā pļavā plašā.
 1050 Ar mestru hercogs gaitā knašā
 nu jāja ļaudis pārlūkot.
 Tiem lika viņi ievērot,
 ka cieši kopā jāguļ tiem,
 lai jāpārmet nav vadoņiem,
 1055 ka karaspēks nav apsargāts.
 Bij tiešām gudrs padoms šāds.
Otrā dienā devās nu
 visi tie uz Siguldu.
 1060 Tiem mītnes bija iekārtotas
 pie upes dzidras, līkumotas.
 Takas, ceļi, lielceļi
 tika modri sargāti.
 Mestrs nebij skopojies,
 bij par ļaudīm rūpējies:
 1065 viss, kas Siguldā bij krāts,
 tika viņiem izdāļāts,
 lai gars tiem būtu priecīgs, možs,
 lai katrs kaujā būtu drošs.
 Līdz pat dienai trešajai
 1070 nodevās tie atpūtai.
 Tiem līvi pievienojās knaši.
 Tad trešās dienas rītā braši
 tie jāja jau uz Cēsu pusi.
 Tā pils bij brangi pārtikusi,
 1075 un viņus pacienāja tur
 ne sliktāki kā citur kur.
 Tur karapulki pulcējās
 un dārgie viesi priecājās.
 Leti un tāpat ar līvi
 1080 lēma Kristū dzīvot dzīvi.
 Igaņņi — tie tik pēc slavas
 dzinās šurp no zemes savas.
 Tiem šķēpi bij un vairogi,
 tie bruņās bija ietērpti,
 1085 bij bruņcepures galvā tiem,
 tās mirdzēja caur putekļiem.
 Tad nāca novērotāji,
 un kādu knašu kareivi
 tie nosūtīja izlūkot
 1090 un gaidītājiem ziņu dot.
 Tad kristieši ar cīņiņu
 Tad kristieši ar cīņiņu

stolze helde junge
 harreten dannoch bie dem her.
 die cristen zogeten durch die wer
 die richte kegen der Emere zû.
 dar quâmen sie eines morgens vrû
 ûf anderhalb der Eisten her.
 hui wie schutten sie die sper
 dô sie einander sâhen!
 daz was zû mâze nâhen,
 daz ist noch manchem manne kunt.
 sie hindert ein vil tiefer grunt,
 daz nicht zû samne die geschach,
 und in dem grunde ein bôse bach;
 des mochten sie zû samne nicht.
 man hôrte beiderhalb geschricht.
 sie schuzzen vitzern und sper,
 die cristen hin, die heiden her,
 sie wurfen kegen widerstrît.
 dô sûchten wege, des was zît,
 die Letten, den sie wâren kunt.
 die brâchten ubir wol gesunt
 der werden pilgerîmen schar.
 der meister und die brûdere gar
 wâren mit in ubir komen.
 ouch hatten sich wol vor genomen
 die Letten und die Lîven,
 sie wolden bie in blîben:
 mit einer wunnenclichen schar
 quâmen sie vil rische dar
 vollencliche in lewen wîs.
 die Eisten kêrten durch prîs
 vrîlich ûf der dûtschen schar.
 des wurden sie durchdrungen gar,
 daz ir nicht vil zû samne was.
 man reit sie nider an daz gras
 als ob sie wêren unegurt.
 dâ wart vil manich man gehurt,
 daz er verre ûz dem satele vûr
 und rîten immer mê verswûr:
 sie wurden strîtes wol gewert.
 dô clungen sô der dûtschen swert
 daz iz den Eisten missehaget.
 die wurden ouch dâ von verzaget,
 sie mûsten vlîhen durch die nôt.
 ir lac vumfzên hundert tôt,
 die anderen machten sich enwec;

virzijās uz Imeru.⁶²
 Reiz, kad rīts tos modināja,
 igauņi tiem pretī stāja.
 1095 Ai, kā tie šķēpus kratīja,
 kad vieni otrus skatīja!
 Bet, lai ar cik tie tuvu bija,
 tos dziļa grava atdalīja,
 un gravā bija upe strauja;
 1100 un tādēļ neiesākās kauja,
 ka upe satikties tiem liedza.
 No abām pusēm viņi kļiedza,
 no abām pusēm viņi blāva,
 1105 šķēpiem meta, bultām šāva,
 vienā pusē kristieši,
 otrā pusē pagāni:
 tā vieni otrus apmētāja.
 Tad beidzot ceļu meklēt gāja
 tie leti, kam tas pazīstams.
 1110 Tā krustnešu pulks cienījams
 drīz sveiks jau otrā krastā bija.
 Tos mestrs, brāļi pavadīja.
 Bij leti, līvi izlēmuši
 un savā starpā nosprieduši,
 1115 ka tie pie viņiem palikšot;
 un, prāvu pulku pulcinot,
 tie turpu devās itin knaši,
 kā lauvas drosmīgi un braši.
 Tad igauņi, kam slavas kārē
 1120 ik pretinieks ir jāpievārē,
 vācu pulkiem virsū bruka,
 bet drīzi vien to rindas juka;
 cik vairs to bija, kas lai zina,
 tos, zemē cirstus, zirgi mina,
 1125 it kā tie būtu nebruņoti.
 Belzieni tiem tika doti,
 līdz tie no segliem izlidoja
 un jāt nekad vairs netīkoja:
 tiem cīņa tika sariebta.
 1130 Tur vācu šķēpi šķindēja,
 līdz igauņi tā izsamisa,
 ka visa viņu drosme dzisa;
 tie savā postā sāka brēkt
 un metās žigli projām bēgt.
 1135 Tiem tūkstoš piecsimt bija kauti,
 bet pārējie, kā ellē rauti,
 drīz vien bez pēdām izčībēja;

sie sūchten brucken noch den stec,
 sie vluhen wiltnisse und brūch.
 sie sprāchen: «nū ist der gotes vlūch
 vollenclich an uns argān:
 daz wir den cristen hān getān
 daz ist uns wol vergolden.»
 bliben ungescholden
 ir gote, daz was ān ir danc.
 sie brāchten jēmerlichen sanc
 iren kinden und iren wīben.
 die Letten und die Līven
 die wāren helde unverzaget:
 beide an dem strīte und an der jaget
 entwurhten sie die heidenschaft.
 des half in got mit sīner craft.
 die cristen dō die walstat
 behielden. meister Volkwīn bat,
 daz niemant lōste sīnen helm
 biz daz gelegen wēre der melm
 und ouch die jegere quēmen wider.
 man sūchte ūf und nider
 ob dā iemant cristen lēge,
 der dannoch lebenes pflēge,
 daz man im hulfe von der nōt:
 der enwāren nicht den sechzik tōt.
 die endorfte man nicht sēre clagen,
 sie wāren dā durch got irslagen.
 umme daz ēwiclīche leben
 hatten sie den līp gegeben.
 dā bliben in der selben nōt
 zwēne brūder bie in tōt.
Dō gote daz lob geschach,
 die pilgerīme an ir gemach
 zū Rīge kārten drāte.
 nāch des meisters rāte
 lebeten sie vil gerne dō.
 sie wāren gotes ēre vrō.
 die Eisten wurben umme vride,
 in tāten wē des strītes lide.
 den gab man in mit rāte dō.
 des was die meiste menje vrō.
 doch mūte die von Jerwen daz;
 sie satzten ūf irn alden haz
 gegen der armen cristenheit.
 dar nāch des winters wart gereit
 mit eime here der meister dō.

tie tiltus, takas nemeklēja,
 caur biezokņiem tie izspraucās.
 1140 «Nu dieva lāsts,» tie izsaucās,
 «pār mums ir nācis tiku tikām:
 ko kristīgajiem ciest mēs likām,
 nu mums papilnam atmaksāts.»
 Ka ļaunums darīts it nekāds
 1145 vēl viņu dieviem netika,
 tas viņu nopelns nebija.
 Ar kaunu apkrauti un nievām,
 tie atgriezās pie bērniem, sievām.
 Bet leti, līvi sparīgi
 1150 cīnījās kā varoņi:
 tie kāva pagānus, cik spēja,
 un dieva spēks tiem palīdzēja.
 Tā kaujas lauks nu kristiešiem
 bij ticis. Folkvīns lūdza tiem,
 1155 lai bruņcepures nenoraisa,
 jo putekļi vēl redzēt maisa,
 kā mājup dodas vajātāji.
 Pa lauku gāja meklētāji,
 vai neguļ vēl kāds kristietis,
 1160 pie dzīvības kas palicis,
 lai tad no nāves glābtu to.
 Tik sešdesmit bij kritušo.
 Bet lai neskumst kristieši:
 dieva dēļ tie krituši.
 1165 Par dzīvošanu mūžīgo
 tie atdevuši dzīvi šo.
 Kad beigās visus saskaitīja,
 tad divi brāļi beigti bija.
 1170 **T**ā, dievam darījuši slavu,
 nu krustneši uz māju savu
 Rīgā žigli atgriezās.
 Mestrs Folkvīns rūpējās,
 lai labai dzīvei viss tiem dots.
 Tie priecājās, ka dievam gods.
 1175 Tad mieru lūdza igauņi;
 no cīņas visi locekļi
 tiem vēl joprojām sāpēja.
 Nu mieru arī salīga.
 Tas nepatika jerviešiem⁶³;
 1180 tiem bij sens naid pret kristiešiem.
 Tad nākamziem pret šādu grēku
 mestrs vāca karaspēku.
 Kad kopā nāca krustneši,

die pilgerīme des wāren vrō,
 die Letten und die Līven mite.
 gar nāch minneclīchem site
 sūchten sie daz selbe lant.
 die Oselēre man dar inne vant
 die stoltzen heiden mit irme her.
 die hatten gar ān alle wer
 einen grōzen roub genomen.
 die cristen wāren dar komen
 und wolden heren Jerwen lant.
 dō daz mēre wart bekant,
 daz die Oselēre wāren dā,
 sie ūlten nāch in ūf ir slā.
 dō sie quāmen in sō nāhen,
 daz sie einander sāhen
 die cristen und die heiden,
 ein strīt sie mūste scheiden.
 die Oselēre satzten sich zū wer.
 vil wunderlīchen die zwei her
 dar zū samne quāmen,
 des grōzen schaden nāmen
 die Oselēre, ir lac vil tōt.
 den roub sie liezen stān durch nōt.
 vil lutzel ir zū lande quam:
 die wāren doch an vreuden lam.
Z ū Karidal geschach der strīt.
 ūf deme selben velde līt
 der Oselēre gebeines vil.
 daz sūche der is nicht glouben wil.
 der hertzoge Albrecht der was vrō,
 mit im daz volc gemeine dō.
 sie triben wīb und man
 und grōzen roub mit ēren von dan.
 zū lande hertzoge Albrecht vūr.
 vil mancher lobete in und swūr,
 er wēre mit ēren dā gewesen.
 der sēle helfe got genesen
 durch sīne grōze erbarmekheit!
 er was zū tugenden vil bereit.
 der meister gab die gīsele wider.
 in die Wīc dā quāmen sider
 die Sweden dar mit grōzer craft.
 die wurden bie in wonhaft.
E in bischof und volkes gnūc,
 als sie die sē dar ubir trūc,
 die būweten in daz lant ein hūs.

1185 tie varen priecīgi bij gan,
 un leti, livi arīdzan.
 Ar mīlestības tikumiem
 tie bruka Jervas zemē iekšā.
 Tie sāmus atrada tur priekšā,
 kuri bij aiz mantkārības
 1190 bez jebkādas pretestības
 daudz laupījuma savākuši.
 Nu kristīgie bij atnākuši,
 lai Jervas zemi postītu.
 1195 Kad redzēja tie sāmus nu,
 tie sekoja pa viņu pēdām
 un pakaļ dzinās šiem bez bēdām.
 Kad pretnieki tik tuvu bija,
 ka tie viens otru ieraudzīja,
 1200 tad kristiešiem un pagāniem
 bij jāķeras pie ieročiem.
 Sāmi sīksti pretojās,
 kad abi pulki satikās.
 Bij sāmiem jācieš zaudējums
 un jāpamet viss laupījums.
 1205 Daudz vīru paņēma tiem kauja,
 mājās atgriezās tik sauja:
 pēc tikšanās ar krustnešiem
 vairs prieki nesmaidīja tiem.
 1210 **P** ie Karedas⁶⁴ šī kauja bija,
 kas daudzus sāmus aizraidīja
 no šīs zemes uz viņpasauli.
 Tur tagad atdusas to kauli.
 Bij hercogs Alberts ļoti priecīgs
 un vīrs ikviens, vai dižs, vai niecīgs:
 1215 it viss, kas bija salaupīts,
 ar godu tika mājup dzīts.
 Drīz hercogs Alberts projām brauca.
 Dažs labs tad viņam pakaļ sauca:
 viņš bijis dieva roka labā,
 1220 lai viņa dvēseli dievs glabā
 ar savu lielo žēlastību,
 jo mīlējis viņš tikumību.
 Ķīlniekus tad atdeva.
 Vīkā vēlāk ienāca
 1225 ar lielu karaspēku zviedri⁶⁵
 un teicās, būšot labi biedri.
K āds bīskaps, ļaudis savācis,
 bij pāri jūrai pārbraucis;
 drīz pils šai zemē pacēlās.⁶⁶

als die katze mit den mūs
 spilten die Oselère:
 den Sweden wart iz swère.
 daz hūs gewunnen sie in an.
 niekein ir entran,
 sie slūgen sie algemeine tōt.
 der bischof leit die selbe nōt.
 sō man die wārheit sprechen wil,
 dō half sīn bannen māzen vil.
 dō des der meister wart gewar,
 er sante boten zū in dar
 und liez sie vrāgen mēre,
 waz ir wille wēre
 kegen der cristenheit.
 die in der Wic wāren gemeit,
 daz sie der Sweden wāren vrī.
 die Oselère in wonten bī;
 den hatten sie gelobet daz,
 daz sie dem gelouben trūgen haz;
 den wolden sie verkiesen gar.
 mit eime here der meister dar
 vūr nāch vientlīchem site,
 die Letten und die Līven mite,
 zū Suntaken ūf daz velt.
 die in der Wic durch widergelt
 quāmen mit irme here zū.
 vumfhundert wāren der zū vrū
 des morgens unrecht ūf gestān:
 die mūsten dā daz leben lān.
 die gīsele sie zū undanke dō
 gāben und wāren vrō,
 daz ir nicht mēr geslagen wart.
 der meister ūf der widervart
 kārte dō zū lande
 vil gar ān alle schande.
 sie hatten alle roubes gnūc,
 jener sleifte, dirre trūc,
 sō man in den reisen pfliget.
 dā was mit ēren wol gesiget.
Die Eisten dō verkērtē sich.
 sie wāren grimmes mūtes rīch:
 wā sie die cristen quāmen an,
 ez wēre kint, wīb oder man,
 die giengen vor dem winde hin.
 ir was doch nicht vil under in,
 den cristen geloube wēre bī.

1230 Kā kaķ's ar peli spēlējās
 sāmi nu ar zviedriem,
 saviem rotaļbiedriem,
 līdz viņu pili ieņēma.
 Neviens dzīvs projām netika,
 tie visus viņus nogalēja;
 1235 pat bīskaps glābties nevarēja.
 Kā stāsta patiesais šis stāsts,
 maz līdzējis ir viņa lāsts.
 Kad mestrs par to dzirdēja,
 1240 viņš turpu sūtņus sūtīja,
 lai tie uzzinātu,
 kādu tagad prātu
 tur igauņi pret kristiešiem.
 Bij līksmi vīkieši, ka tiem
 1245 no zviedriem veicies atbrīvoties.
 Ar viņiem sāmi biedrojoties,
 kam viņi zvērējuši nīst
 šo ticību, vai lūst vai plīst.
 Lai iznīdētu šādu grēku,
 1250 mestrs vāca karaspēku,
 un pret ienaidniekiem spīviem
 kopā tad ar letiem, liviem
 devās viņš uz Sontaganu⁶⁷
 Nogalēt šo dieva ganu
 1255 pretī nāca vīkieši.
 Piecsimt vīru pāragri
 tai rītā bija cēlušies:
 nu nāvē tie ir vēlušies.
 Kad ņemti tika ķīlnieki,
 1260 bij vīkieši vēl priedīgi,
 ka viņu nav daudz vairāk kauts.
 Tad mestrs atpakaļ nu trauc.
 Nu bij viņa vīri
 no kauna traipiem tīri.
 1265 Nu bij gana laupījuma:
 nastas stiepdami, tie guma,
 kā tas mēdz būt, karojot
 un ar godu uzvarot.
 1270 **B**et igauņi tad apsviedās
 un varen nīkni rādījās:
 kad sastapa tie kristīgos —
 vai bērnu, sievu, vīru —, tos
 uz vietas aukstus pataisīja.
 Jo ne jau daudz tiem tādu bija,
 1275 kas būtu īsti kristieši.

sus worchten sich die Eisten vrī
 und nāmen ir apgote wider;
 den cristentūm sie slūgen nider.
 dô gieng ez in der selben nôt
 an eines armen mannes tôt.
 der was ein dûtscher, māzen rīch;
 mit nālden bejagete er sich,
 von durfe zū durfe trūc er die.
 des amtes er sich begie.
 der quam an eine stat gegān,
 dā er gūte vrūnde wānte hān.
 der wirt in gūtlīch entpfienç,
 daz doch zū bōsem ende ergienç.
 er gab im zū ezzene und sprach:
 «ensorge nicht vor ungemach:
 ich behūte dich vor schaden.
 wir suln mit einander baden.»
 man machte in eine stube warm.
 der wirt nam undir sīnen arm
 zwei biel, dā der gast nicht sach.
 zū sīnem wībe er alsô sprach:
 «hilf mir slāen disen man:
 des lībes ich im nicht engan.
 dû salt wesen vor der tur:
 nim war als er gēet her vur,
 sô slā in an daz houbet sīn.
 ich tū dir danne helfe schīn,
 daz er vil schīre tôt gelīt.»
 daz gelobete sie im ān allen strīt.
 daz was ein verwāzen rāt.
 sie vollenvūren mit der tāt:
 vil jēmerliche morten sie in.
 zū pusche er wart gesleifet hin,
 dā bleib er ligende alsô blōz.
 daz wīb daz gienc mit kinde grōz,
 dar nāch sie schiere des genas:
 waz wunden an dem tōden was,
 die sie und ir man slūc,
 daz kint die wunden alle trūc
 zū glīcher wīs alsô der man.
 dā sach man gotes zeichen an:
 der alle die werlt berichten sol
 der rach iz an den Eisten wol.
 daz mēre quam in manich lant;
 des wart zū Rōme ein brief gesant:
 von Modele Wilhelm ein legāt

Tā atbrīvojās igaunī,
 tie atgriezās pie elkdievības
 un novērsās no kristietības.
 Tad kādu reizi notika,
 1280 ka vīru kādu nokāva.
 Tas bija vāciets nebagāts,
 un amats viņam bija tāds:
 ar adatām viņš tirgojās,
 pa ciemiem apkārt nesdams tās.
 1285 Tas, kādā krogā iegājis,
 bij draugus atrast domājis.⁶⁸
 To saimnieks laipni uzņēma,
 bet galā ļaunums iznāca.
 To pabarojis, teic viņš tā:
 1290 «Tu ļaunas domas nedomā:
 pie manis nevar slikti klāties.
 Mēs kopā iesim nomazgāties.»
 Tam pirti sataisīja siltu.
 Tad saimnieks paņēma ar viltu
 1295 divus cirvjus nemanot
 un sievai šādi piesakot:
 «Tev vajadzēs man palīdzēt
 šito vīru nogalēt.
 Durvju priekšā nostājies,
 1300 gaidi, kad viņš ārā ies,
 tad pa galvu būs tam kraut,
 lai viņš nevar bēgt un bļaut,
 bet lai ātri beigts viņš krīt.»
 To sieva apņēmas tūlīt.
 1305 Šāds padoms ļoti nešķīsts bija.
 Tā abi arī izdarīja:
 tie vīru drausmi nokāva
 un viņu krūmos ievilka,
 viņš kails tur guļot palikās.
 1310 Bij sieva mātes cerībās.
 Bet, kad tā bērnu dzemdēja,
 tam visas brūces pielīpa,
 ko abi divi cirtuši
 bij mirušajam neganti.
 1315 Tad visi, kas šai zemē bija,
 tur dieva zīmi saskatīja:
 tā pavēstīts nu ticis tiem,
 ka jāatriebjas igaunīem.
 Ši ziņa zemes pārstaigāja;
 1320 uz Romu vēstule pat gāja:
 tas Vilhelms, kas šeit legāts bijis,⁶⁹

daz selbe ding geschriben hât.
 die rede sage ich ûch vor wâr,
 daz kint wol anderhalbez jâr
 mit den wunden lebete alsô.
 man sach die mûter selden vrô.
 waz mac man dâ von sprechen mê?
 dem vater tet daz jâmer wê.
 daz dorf Poderejal ê hiez,
 dâ got daz zeichen werden liez,
 die geinôte Karkus ist genant,
 die hân die brûdere in der hant.

Des anderen jâres daz crûce nam
 der grêve Albrecht. ouch uber quam
 der helt von Orlamunde
 vor alle sîne sunde;
 mit im vil manich ritter gût.
 sie hatten ellenthaften mût
 zû strîtene ûf die heidenschaft.
 der grêve mit vil grôzzer craft
 was komen dâ zû Nieflant.
 die brûdere tâten in bekant,
 daz sie irre kumfte wâren vrô.
 man entpfienç sie lieblichen dô
 beide arme und rîche.
 der meister willicliche
 tet allez des sie gerten dô.
 des wâren die pilgerîme vrô.
 dô sie gemaches hatten gepflegen
 und ir mûde was gelegen,
 der meister mit den sînen
 gienc zû den pilgerînen.
 der grêve vrâgen dô began,
 wie iz in dem lande wêre getân,
 von weme die cristen ungemach
 liden. sân der meister sprach:
 «wir sint mit manchen landen belegen,
 die alle strîtes ûf uns pflegen.
 ein heidenschaft die Eisten sint.
 des rechten gelouben sint sie blint:
 sie hetten den touf an sich genomen,
 nû ist iz leider dar zû komen,
 daz sie die valschen apgot
 an beten durch des tûvels spot.
 waz cristen in irme lande was,
 der wênic ie dekein genas.
 nû gebet uns, hêrre, ûweren rât.

to ar tâpat ir aprakstîjis.
 Ko saku jums, ir patiens viss:
 pusotra gada mazulis
 ar šadâm brûcêm dzîvoja.

1325

Bij reti mâte priecîga,
 un arî tēvam sâpēja
 šî viņu abu nediena.

1330

Tas Podrejalas ciemâ bija,
 kur dievs šo zîmi parādîja;
 tas bija Karkus novadâ,⁷⁰
 kas nu ir brâļu gādîbâ.

1335

Otrâ gadâ krustu ņēma
 Orlamindes Albrehts⁷¹. Lēma
 tas jūrai pârî doties,
 no grēkiem atbrîvoties;
 tam lîdz bij dažs labs bruņinieks,
 kam cîņâ doties bija prieks
 pret negantajiem pagâniem.

1340

Ar pulkiem diži vareniem
 grâfs Albrehts Lîvzemē drîz bija
 nu klât jau. Godu parādîja
 tam brâļi, ļoti priecâdamies,
 par viesiem mîļi rūpēdamies,
 gan nabagiem, gan bagâtiem.

1345

Pats mestrs laipni deva tiem
 it visu, ko tie vêlējās,
 un krustneši nu priecājās.

1350

Kad viņi bija atpūtušies,
 no grūtâ ceļa atguvušies,
 mestrs lîdz ar savējiem
 devās tad pie krustnešiem.

1355

Grâfs pie tâ griezās, vaicâjot,
 no kâ tik daudz tiem jâciesot
 negantumi visvisâdi.
 Tam mestrs atbildēja šadi:
 «Mums apkârt zemes visur kur,
 tās visas pret mums naidu kur.

1360

Ir igaunõs daudz pagânu.
 Tie akli ir pret ticîbu:
 tie kristîbu bij pieņemuši,
 bet nu no tās tie atkrituši
 un kalpo dieviem neîstiem,
 pats velns lai ņirgâjas par tiem.

1365

Bet tie, kas bija kristîti,
 tie visi tur ir izskausti.
 Jel dodiet, kungs, mums padomu!

ir hôret wol, wie iz hie stât.»
grêve Albrecht der sprach dô:
«ich bin des von herzen vrô,
daz ich die heiden sûchen sol.
ich getrûwe dem gûten gote sô wol,
daz wir uns an in rechen sô,
daz sie des nimmer werden vrô.»

Der meister und die brûdere sîn
und vil manich pilgerîn,
Letten und Lîven,
die enwolden nicht belîven.
dô sûchte man kein der Eisten lant:
die heiden man dar inne vant.
sie enwolden nicht entwîchen:
harte stoltzlichen
brâchten in die Eisten strît
daz gûte hûs zû Velîn lît
nicht verre von der walstat
dâ man sie kampfes machte sat
wol anderhalbe mîle.
in einer kurtzer wîle
vierzên hundirt tôt blîben.
ir hôchwart wart in in getriben
mit der brûdere helfe dô.
die Letten und die Lîven vrô
wâren und hôchgemût.
sie hatten êre und gût
erworben in deme strîten.
ouch gâben in den zîten
die Eisten zêenden immer mê,
in wurde wol oder wê,
von allem irme gûte.
der cristenheit zû hûte
suln sie burge bûwen.
ich wil in wol getrûwen,
mochten sie is erlâzen sîn,
sie envurchten nicht der helle pîn.
sie geben mildeclîch ir brôt.
sie bûwen kirchen durch die nôt
in deme cristentûme.
nâch gotelichem rûme
leider selden daz geschicht:
entwungen sie ir hêrren nicht,
sô man die wârheit sprechen sol,
sô wêren sie is erlâzen wol.
von Orlamunde grêve Albrecht

Kâ klâjas mums, to dzirdat nu.»
Tad Albrechts, krietnais bruņinieks,
1370 tam teica: «Man patiešâm prieks
pret pagāniem iet igauņos.
Uz mīlo dievu paļaujos,
ka atriebsimies mēs tiem tā,
ka neiespēs tie vairs nekā.»
1375 **M**estrs, brāļi, bruņnieki,
visi daudzie krustneši,
leti un ar viņiem līvi
devās cīnīties nu sīvi
ar tiem nikniem igauņiem,
1380 negantajiem pagāniem.
Šie negribēja atkāpties,
bet lepni sāka pretoties.
No Vilandes pils netālu,
pusotras jūdzes atstatu,
1385 tur ātri izbeidzās šī kauja,
tur igauņiem bij nāves pļauja,
tur krita tūkstoš četri simti,
līdz beidzot viņi kļuva rimti.
Leti, līvi līksmi bija,
1390 uzvaru tie izbaudīja.
Kaut cīniņš bija ļoti grūts,
tiem mantība un gods bij gūts.
No tā laika igauņiem
nācās atdot vāciešiem
1395 vienmēr daļu desmito⁷² —
lai kā tie negribēja to —
no visa, kas tiem piederēja.
Tiem turpmāk arī pavēlēja
pilis celt, kas sargātu
1400 īsto Kristus ticību.⁷³
Ar pārliecību saku svētu:
ja tie to darīt negribētu,
tad tie, lai kā arī tie brēktu,
no elles mokām neizbēgtu.
1405 Tie lēnprātībā maizi gādāt,
celt baznīcas un čakli strādāt
priekš kristietības nu ir spiesti.
Bet dieva vārdi sirdīs viesti
diemžēl ir reti tikuši.
1410 Man jāsaka nu patiesi:
ja kungi viņus nespaidītu,
šos darbus viņi nedarītu.
Grāfs Albrechts, krietnais krustnesis,

der was ein pilgerfīm gerecht
 biz er zū lande wider quam.
Des anderen jāres daz crūce nam
 von Wentlande er Barwīn
 mit rittern unde knapen sīn.
 schōne samenunge,
 stoltze helde junge
 brāchte er zū Nieflande dō.
 des wāren rīche und arme vrō.
 sus bereite sich die cristenheit,
 daz was den Littowen leit.
 der wurfen dō zū samne sich
 vumfzēn hundred. noch wēn ich,
 daz sie der tūvel vūrte:
 kein her sich nie gerūrte
 sō vrevēlichen in vremde lant,
 sō von den selben wart bekant.
 durch Semegallen vūren sie.
 daz was dā vor geschēen nie,
 ez sol geschēen kūme mē.
 zū Swurben vūren sie ubir sē,
 daz ist genant daz Ōsterhap,
 als ez Perkune ir apgot gap
 daz nimmer sō hart gevros.
 sie wāren kūne unde lōs.
 sus herten sie durch Osellant,
 sie stiften roub und brant,
 sie engerten keiner sōne.
 dar nāch sie herten Mōne.
 daz lac ouch in dem mere dā bie.
 sie wāren ires gemūtes vrie,
 sie strichen ūf daz selbe lant,
 daz niemant nāhen nicht envant,
 vil gewaldeclīchen dō;
 sie machten manchen man unvrō.
 dar nāch kārten sie in die Wik;
 beide strāze unde stik
 mit blūte sie beguzzen.
 die lūte ir nicht genuzzen:
 wā sie sich hine kērtēn
 daz volc sie sterben lērtēn,
 ez wēre wīb oder man,
 waz in mit nōten nicht entran.
 sie envurchten niemandes drō.
 in daz lant zū Jerwen dō
 sie riten vrīliche.

dūšīgs bija varonis,
 1415 līdz mājās atgrieztiēs viņš lēma.
Nākamgadā krustu ņēma
 Vendu Barvins⁷⁴. Tam ar prieku
 sekoja daudz bruņinieku.
 Ar saviem ieročnesējiem,
 1420 ar lepniem jauniem varoņiem
 viņš Līvzemē drīz ieradās.
 Tad bagāts, nabags priedājās.
 Tik liels bij spēks nu kristiešiem,
 ka bēdas bija lietuvjiem.
 1425 Tie salasījās vienuviet
 pusotra tūkstoša. Man šķiet,
 pats nelabais tos vadīja:
 līdz šim vēl redzēts nebija,
 ka rosītos tik neganti
 1430 pa svešām zemēm karpulki.
 Caur Zemgali tie devās tad.
 Vēl nebij pieredzēts nekad
 šai zemē tik daudz dienu sūru.
 Pret Servi⁷⁵ pārgāja tie jūru,
 1435 par Austrumlīci⁷⁶ dēvēto;
 bij viņu elkdievs Pērkons⁷⁷ to
 ar biezu ledu pārklājis.
 Tad drošsirdīgais bars šis viss
 nu sāmu zemī postīt gāja,
 1440 tie laupīja un dedzināja,
 tie izlīguma neprasiņa.
 Pēc tam tie Monu⁷⁸ izpostīja,
 kas Sāmsalai bij tuvumā.
 Tie patvaļībā pārdrošā
 1445 tik spēji iezagušies bija,
 ka tos neviens pat nemanīja;
 tie rīkojās tik varmācīgi,
 ka ļaudis kļuva nelaimīgi.
 Pēc tam uz Vīku devās tie;
 1450 kur gāja pulki negantie,
 it visur asinis tie lēja.
 No tiem vairs glābties nevarēja:
 it visur, kur tie iegriezās,
 tur ļaudis mira vaimanās,
 1455 tie sievas, vīrus apkāva,
 neviens tiem izbēgt nespēja.
 Tie nebaidījās it neviena.
 Kad ausa atkal jauna diena,
 tad tie uz Jervu droši jāja.

dô enwas kein wirt sô rîche,
 er enwêre lieber anderswâ
 gewesen, danne bie in dâ.
 daz lant was gût und grôz,
 und dannoch waldes alsô blôz,
 daz in des volkes kleine entran.
 sie slûgen manchen rischen man,
 die sich wol mochten hân gewert,
 wêr ir gelucke nicht verzert.
 dâ wâren sie von vurchten blind,
 des beide wîb unde kint
 entgulden mit vil grôzer nôt.
 ir bleib vil in dem lande tôt
 zû der selben stunde.
 daz lant zû Normegunde
 herten sie zû hûse wider.
 sie slûgen allez daz dar nider,
 daz sie bejagen kunden.
 vil manche tiefe wunden
 hiwen sie mit vrîer hant.
 sie herten ouch durch Sackellant,
 sô wider durch die Letten hin.
 sie enhatten nie sô grôz gewin.
 in geschach dar nâch unheil;
 die vergulden es in ein teil.
 zû Remyn sie dô quâmen zû;
 daz dûchte die Lîven alzû vrû,
 sie wâren ûf iren schaden komen
 und hatten grôzen roub genomen:
 rindere, pfert, wîb und man
 sie triben stoltzlichen dan.
Die mêre quâmen drâte
 eime brûdere zû Aschrâte,
 der dâ pfleger was.
 die besten lûte er zû sich las
 und zwelf brûdere wol bereit.
 in was der cristen jâmer leit.
 hine zû Lenewarte dô
 gâhete er vil drâte sô.
 die Letten quâmen kegen in dar
 mit einer vil gevûger schar.
 er hatte nicht vier hundert man,
 mit den er strîtes dô began.
 die Littowen triben hin
 zû lande wart. dô volgete in
 brûder Lupprecht mit der kleinen schar.

1460 Bij bailēs slēgta katra māja,
 ik saimnieks būtu vēlējies
 tobrīd kur citur atrasties.
 Tā zeme bija liela, laba,
 bet neparasta bij tur daba:
 1465 no mežiem bij šī zeme tīra,
 un tā gandrīz neviena vīra
 vairs nepalika jerviešiem,
 jo nebija, kur slēpties tiem.
 Bij bailēs apstulbis tiem prāts,
 1470 un tas nu tika atmaksāts
 to sievām, bērniem, vecākiem.
 Bij spējā nāvē jāmirst tiem.
 Kad mājās jādodas jau bija,
 tie Normgundi⁷⁹ vēl izpostīja.
 1475 Ikviens, kas krita viņu rokās,
 tika nokauts gaužās mokās.
 Ar roku drosmīgu un knašu
 tie cirta dažu brūci ašu.
 Vēl Sakalu⁸⁰ tie ieņēma
 un letu zemē⁸¹ aizgāja.
 1480 Tur guvums bij tiem kā nekad.
 Bet nelaime tiem nāca tad;
 kas tiem tik veikli kopā vācās,
 to daļēji nu atdot nācās.
 1485 Kad devās tie uz Remini⁸² —
 šo vietu labāk nemini —,
 tur līvi bij par postu klāt
 un ņēmās tos nu plucināt:
 tiem sievas, vīrus, lopu baru
 1490 šie aizdzina ar lepnu garu.
Kad Aizkrauklē šī ziņa nāca,
 tad brašus vīrus kopā vāca
 tās pilskungs līdz ar duci brāļu,
 uz Lielvārdi⁸³ turpat netāļu
 1495 tie cīņā doties sasparojās.
 Tiem arī leti piebiedrojās;
 to pulks gan bija visai sīks,
 bet toties cīņā izturīgs.
 Bij vīru tikko četrisimt,
 1500 bet naidā nespēja tie rimt,
 un tā nu kauja iesākās.
 Drīz lietuvieši atkāpās.
 Tiem brālis Luprehts⁸⁴ sekoja
 un visur tos nu dzenāja
 1505 ar saviem vīriem nedaudziem.

die wāren grimmes mūtes gar
 durch vrūnt und durch ir māge.
 sie achten keiner lāge,
 sie wolden lāzen dō den lip,
 sie enlōsten man und wīp.
 sie quāmen an dem dritten tac
 dā daz her der heiden lac.
 sie wāren aller hūte vrī:
 durch recht in wonte mūde bī,
 zū rūwene stūnt ir aller ger.
 verhowen hatten sie die sper
 von den scheften alle,
 daz quam in ouch zū valle.

Wie brūder Lupprecht balde sprach,
 dō er die heiden vor im sach:

«ir Letten und ir Līven
 ir sult zū samne blīven!
 sehet an wīp und an kint,
 die vor ūch hie gebunden sint.
 ez ist bezzer hie gelegen tōt,
 wir enhelfen in von dirre nōt.»
 daz was ir aller wille gar.
 sie quāmen mit der cleinen schar
 harte bitterlīchen zū,
 die Littowen sie zū vrū
 triben ūz dem bette.
 dā gab vil mancher wette,
 daz er dar umme tōt gelac.
 beide stich unde slac
 was dā wol veile.
 die Letten zū irme teile
 slūgen dā vil manchen man.
 waz den Līven ir entran
 die brūdere slūgen sie dar nider.
 sus gāben sie den roub wider
 mit grōzen unēren.
 drī vlohen alsō sēre,
 daz sie die mēre brāchten hein.
 mir ist als ein bast wer drumme grein.
 ir vlīen was vil wol gewant,
 sie hiengen selbe sich zū hant.
 die getouften lobeten Crist,
 der al der werlde lōser ist.
 sie lōsten wīp und man
 und triben grōzen roub von dan
 zū lande vrōliche.

Par draugiem un par saviešiem
 tam niknums sirdī plosījās.

No slēpņiem viņi nebijās,
 dzīvību tie labprāt dotu,

1510 lai vīrus, sievas atbrīvotu.

Tie trešā dienā ieradās,
 kur pagānpulki atradās.

Šie sargus nebij izlikuši,
 jo bija diezgan piekusuši,

1515 miegs virsū mēcās viņu prātiem.

Atcirsti jau bij no kātiem
 it visi šķēpi pagāniem;

bet tas par ļaunu nāca tiem.

Kad brālis Luprehts redzēja
 šos pagānus, viņš sacīja:

1520 «Nu dzirdiet, leti, līvi jūs,

jums šodien kopā jāstāv būs!

Lūk, redziet: sievas, bērniņi

guļ jūsu priekšā sasiēti.

1525 Lai labāk katrs no mums krīt,

ne vilcinās tos izpestīt!»

Bij vietā vārds šis sacītais,

un tā nu pulciņš nelielais

tik varen nikni uzbruka,

1530 ka pārāk agri izdzina

no viņu gultām lietuvjus.

Dažs labs no viņiem tagad dus

jau, nāves miegā noguldīts.

Tur bija naidi, tur bija spīts,

1535 tur nācās durt, tur nācās cirst,

tur daudziem bija jānomirst.

Šai cīņā leti daudzus kāva,

un tos, kam līvi izmukt ļāva,

tos brāļi beigtus nosita.

1540 Tā laupījumu atdeva

nu pagāni ar lielu kaunu.

Trīs aizbēga un vēsti ļaunu

ar steigu mājās pārnesa.

Lai činkst, kam tīk tā činkstoņa!

1545 Tie atbēguši bija aši,

un aši pakārās tie paši.⁸⁵

Bet kristīgie nu Kristu teica

un to kā pestītāju sveica.

Tie sievas, vīrus atpestīja

1550 un laupījumu sadalīja

un mājup dzina priecīgi:

den teilten sie gelîche.

Dô gienc iz als iz dicke tût:
 geschiet dem armen manne ein gût,
 1555 daz iz der bôse nîdet
 und unsamfte lîdet.
 die Rûzen nâmen sich daz an,
 daz der cristentûm began
 sich in dem lande mêren:
 daz wolden sie verkêren.
 ez was in von herzen leit.
 mit eime grôzen her vil breit
 vûren sie ûf den cristentûm.
 sie herten vaste durch iren rûm
 biz sie zû Nieflant quâmen.
 grôzen roub sie nâmen
 ûf die armen cristenheit.
 dâ zû Ymmenkulle man sie bestreit,
 sie hatten verre gnûc gevarn.
 vil hart begunden sie sich scharn.
 die cristen von der Rîge zû
 quâmen eines morgens vrû,
 vil manich tûre pilgerîn,
 der meister und die brûdere sîn
 zû in ûf ein schônez velt.
 die Letten und die Lîven gelt
 in gâben vrîliche.
 vil manche brunje rîche
 sach man dâ durchstechen,
 ir helme vil zubrechen
 mit den dûtschen swerten.
 die wîle sie strîtes gerten
 des wart in dâ die hende vol.
 nûnzêen hundert gâben zol,
 die wurden aldâ tôt geslagen;
 die anderen sach man balde jagen
 wider heim zû lande.
 in tût noch wê die schande.
 sie vluhen vreislîche:
 vil maniche banier rîche
 liezen sie ûf der walstat.
 sie vluhen manchen bôsen pfat
 und dar zû breite strâze.
 vil brunjen ûzer mâze
 von stâle und von golde
 sie gâben dâ zû solde,
 vil manchen helm liechtgevar.

tas sadalîts bij lîdzîgi.

Tad notika, kâ notiekas:
 ja nabagam reiz laimêjas,
 1555 tad ļaunprâtim tas skauž
 un niknums viņu grauž.
 Bij krieviem lieli rûpesti,
 ka kristietîba sâkusi
 bij visâ zemē vairoties.
 1560 «Tâ tam vis nebûs notikties!»
 tie sprieda, un tad, sev par grêku,
 tie ar lielu karaspêku
 devâs nu pret kristiešiem
 un visu nopostîja tiem,
 1565 lîdz beidzot Lîvzemē tie nâca
 un lielu laupîjumu vâca.
 Bet tâlâk tie vairs netika:
 pie Inciema⁸⁶ tos sakâva.
 Tad sâka tie nu attapties
 un ciešâk kopâ liedēties.
 1570 No Rîgas nâca kristieši,
 tiem lîdzi dârgie krustneši
 un mestrs pats un viņa brâļi;
 tiem jānoiet bij ceļi tâļi,
 1575 lîdz kâdâ rîta stundâ jaukā
 nonâca tie skaistâ laukâ.
 Leti un lîvi
 kâvâs tur sîvi.
 Tur bruņas tika caurdurtas
 un bruņepures salauztas
 1580 no vâcu vîru zobeniem.
 Ko darît tiešâm bija tiem,
 kas karstas cîņas tîkoja.
 Tur nâvei meslus maksâja:
 1585 bij tûkstoš deviņsimt jau beigtu;
 bet citi vîkšâs vêl, lai steigtu
 atpakaļ ar kaunu,
 ciešot postu ļaunu.
 Tie bēga, bailēs apjukuši:
 1590 tie kaujas laukâ pametuši
 bij daudz jo krâšņu karogu.
 Tie bēga gan pa lielceļu,
 gan pa takâm viltîgâm
 pâri kalniem, ielejâm.
 1595 Tie atdeva bez kâdas ruņas
 tērauda un zelta bruņas
 un savas spožâs ķiveres.

die wege, die sie quāmen dar,
 mit schilden wurden wol bespreit.
 die cristen wāren des gemeit.
 ūf dem selben nāch jagen
 vumf hundert Rūzen wart geslagen;
 zū Ogenhūsen daz geschach.
 sie liden michel ungemach.
 ir konic den jāmerleist rief,
 wan im sīn pfert nicht balde lief.
 sie riefen wāfen ubir al.
 den selben jēmerlichen schal
 vūrten sie mit in von dan.
 sie liezen manchen stoltzen man
 zū gīsele vor der cristenheit,
 der nimmer pfert mē ubirschreit.
Sus breite got sīn ēre
 zū Nieflande sēre:
 sīn name wart ie baz bekant.
 nū was gelegen Osellant
 in dem mere bevlozzen.
 des hatten sie genozzzen,
 daz man sie sūchte nicht mit her.
 des sumers harte cleine wer
 bedurften sie, die rede ist wār.
 des sāzen sie vil manich jār
 des gelouben und des zinses vrī.
 betrogenheit in wonte bī.
 des somers herten sie die lant
 mit schiffen, dā ez in was bekant;
 sie tāten dicke schaden grōz,
 den meister sēre des verdrōz;
 der sūchte rāt in alle wīs,
 wie man des winters uber īs
 zū deme lande quēme
 und in die vrīheit nēme.
 daz wart im doch gemachet kunt,
 daz alsō starke gevurre der sunt,
 dā mite daz lant bevlozzen ist;
 zwū mīle mūz man sundir vrist
 des somers zīt mit schiffen varn.
 vor steinen mūz man sich bewarn,
 der liet dā mancher in dem mer.
 wer dā sūchen wil mit her,
 īs wirt in winterkalden tagen
 ez mochte hundert her getragen.
 der meister wart der rede vrō.

Viss garais ceļš no Krievzemes
 bij sētīn nosēts vairogiem
 1600 par lielu prieku kristiešiem.
 Tie krievus naski vajāja
 un piecus simtus apkāva;
 pie Ogenhūzenes⁸⁷ tas bija,
 kur krievus krietni sadauzīja.
 1605 Pats viņu ķēniņš gauži blēja,
 kad viņa zirgs par lēnu skrēja.
 Ar lielām žēlabām un raudām,
 ar skaļām vaimanām un gaudām
 nu krievi projām aizvācās.
 1610 Dažs vīrs no viņiem palikās
 kristiešiem par ķīlnieku,
 lai zirgā vairāk nekāptu.
Tā kunga vārdam šķēršļu nava.
 1615 Izplatījās viņa slava
 pa Līvzemi nu nemitīgi.
 Stāv Sāmsala tik vientulīgi
 tāl'jūrā, kas to apskalo.
 Neviens tur iebrukt netīko.
 Vasarā tiem vajadzīgs
 1620 bij apsardzei tik pulciņš sīks.
 Tā daudzus gadus dzīvot tiem
 bez ticības un nodokļiem
 bij ļauts, kaut blēži viņi bija.
 Pa vasarām tie nopostīja
 1625 daudz zemju, apkārt kuģodami,
 tā lielu postu darīdami.
 Tas mestru ļoti satrauca:
 viņš visādi nu gudroja,
 viņš prātoja gan šā, gan tā,
 1630 kā pašā ziemas spelgoņā
 pa ledu tikt turp varētu,
 lai brīvību tiem atņemtu.
 Tad uzzināja lielkungs šis,
 ka jūras šaurums aizsalis,
 kas sāmu zemi apskalo;
 1635 divas jūdzes braukt pa to
 ar kuģiem nākas vasarā,
 no akmeņiem tie jāsargā.
 Kas iebrukt taisās Sāmusalā,
 1640 tam jādara tas ziemas salā:
 kad jūru klājis ledus biezs,
 tam simtiem pulku pāri ies.
 Tas mestram dikti patiktu.

ouch quâmen pilgerîme dô
zû Rîge werdecliche
beide arme und rîche.

Der grêve dâ von Arnstein
der was der besten ritter ein
in Duringen und in Vranken.
got mochte im vil wol danken,
daz er sô verre pilgerîn
durch sîn êre wolde sîn.
dar nâch schûf sich der winter hart.
mit den pilgerîmen wart
der meister dâ zû râte.
er hiez gebieten drâte
ein her ûz ubîr al die lant.
dâ mite vûr er al zû hant
kein Osele, wen daz îs was vast.
er brâchte manchen stoltzen gast
vur daz hûs zû Mône dô;
des wurden die Oselêre unvrô.
dâ was vil manich degen balt.
die burg sie gewunnen mit gewalt.

Sie slûgen in der selben nôt
wol vumf und zwênzik hundert tôt,
beide wîb, kint und man.
vil listeclichen einer entran,
der genôz behendekeit;
sîn selbes bok in dar umme reit,
den warf er ûf den rucke sîn
rechte als ein ander pilgerîn.
er trûc in hin und her
alsô lange, biz daz er
mit vûge von dem here entlief.
ich weiz wol daz er nicht ens lief
biz er zû sînen vrûnden quam.
daz volc er zû samne nam,
er sagete in die mêre dô.
daz volc wart algemeen unvrô.
durch vurchte satzte sich zû hant
daz volc gemein in Osellant.
sîn kint gab vil manich man;
die gîsele vûrte man von dan.
dô vûr der helt von Arnstein
und andere pilgerîme heim
zû lande wol mit êren.
got mûz ir sêlde mêren
dâ sie es bedurften beste!

1645 Daudz cienîjamu krustnešu
bij arî Rîgâ nâkuši,
gan nabagi, gan bagâti.

Grâfs no Arnšteinas⁸⁸ — tam slava! —
Bij vîrs, kam lîdzîga vël nava
ne Tîringâ, ne Frankzemē⁸⁹

1650 Kâ dievs lai viņu nemîlē,
kad lēmis viņš tam godu dot
un šurp tik tālu svētceļot?
Tad barga ziema iestājās.
Ar krustnešiem drîz apspriedās
1655 nu mestrs un tad lika vâkt
it visur vîrus, lai var sâkt
pret sâmiem steigšus bruņoties.

Kad ledus bija diezgan biezs,
turp ceļā devās viņš patiesi
1660 un dažu labu lepnu viesi
uz Monas pili⁹⁰ aizsūtîja,
par ko it pikti sâmi bija.
Tur vîri cinîjās ar sparū.
Tie pili ieņēma ar varū.

1665 **D**audz dzîvu sâmiem nepalika,
divtūkstoš piecsimt nokauts tika
tiem sievu, bērneļu un vîru.

Ar veiklîbu un viltu tîru
tik viens no viņiem izmuka;
1670 tam mugurâ bij nešļava
kâ visiem citiem krustnešiem.
To nesa viņš uz kamiešiem,
lîdz îstais brîdis patrâpîjās
un viņš no pulkiem aizlavîjās.

1675 Viņš negulēdams apkârt klîda,
caur biezokņiem un brikšņiem lîda,
lîdz nonâca pie savējiem;
tad, ļaudis sapulcējis, tiem
par notikušo pastâstîja.

1680 Par to tie bēdîgi nu bija.
Aiz bailēm padevîgi, râmi
nu turpmâk kļuva visi sâmi.

Tie bērnus deva ķîlniekos,
un vâci projâm veda tos.
1685 Bij priedîgs grâfs no Arnšteinas,
kad mājup pēc šis uzvaras
ar krustnešiem viņš atgriezās.
Lai dievs tiem laimi dod, jo tās
tiem vajadzîgs ir it patiesi!

Ander werde geste
 daz cruce entpfiegen, der was vil,
 sô man die wârheit spechen wil,
 daz ir nie mê zû Nieflant quam.
 der meister Volkwin gerne nam
 uf die Semegallen.
 ez was im wol gevallen,
 er mochte rechen dâ sîn leit.
 mit eime starken her vil breit
 vûr er zû in in daz lant.
 Vester den konic zû hûs er vant,
 der quam mit grôzer menje zû.
 got der half der sînen dû
 kegen den heiden, des was zît.
 ez mûste gân an einen strît,
 die Semegallen wâren stoltz,
 sie schuzzen vitzern sam den boltz,
 als man tût zû einem mâle.
 pfile und strâle
 die dûtschen schuzzen in dâ wider.
 der heiden slûgen sie dâ nider
 sechzên hundert tôt.
 die anderen wichen durch die nôt.
 der meister in dem lande lac
 drî wochen. wie man sîn dô pflac,
 des mochten sie wol nemen war,
 durch die er was geriten dar:
 wâ der gast gebieten mac
 dâ hât der wirt vil swâren tac.
 die cristen wol mit êren
 zû lande mochten kêren.
 sie triben grôzen roub von dan,
 kinder, wîb und man
 und waz man in dem lande vant.
 zû hûs sie brâchten vol die hant.
 zû schiffunge vûren hin
 die pilgerîme. got sie mit in
 und helfe ir sêlen ûz aller nôt,
 sie sîn lebende oder tôt!
Den konic Vesters row sîn leit.
 des anderen jâres wart er bereit
 mit eime here vil drâte.
 er vûr kegen Aschrâte.
 dâ jagete er in der brûdere lant,
 er nam von roube vol die hant,
 im was vil liebe zû der vart.

1690 **T**ad citi cienĳjami viesi
 nu krustu ņēma, daudz bij to,
 ņo cĳnĳtāju ticĳgo,
 tik daudz, cik nav vĳl ņurpu nācis.
 Bij mestrs Folkvĳns posties sācis
 1695 kargaitā pret zemgaļiem.
 Lai beidzot atriebos nu tiem
 par katru pastrādātu grĳku,
 vĳņš ar lielu karaspĳku
 to zemĳ spĳji iekšā gāja.
 1700 Tam ķēniņš Viestards⁹¹ pretĳ stāja
 ar karapulkiem milzĳgiem.
 Dievs palĳdzēja savĳjiem
 veikt ļaunos pagānus, kā nākas.
 Nu cĳņai bija jāiesākas.
 1705 Zemgaļi ar lepnu garu
 bultas ņaudĳja ar sparū,
 kam lĳdz ar aso galu kāts
 bij viengabalā darināts.⁹²
 Vācieši tiem atbildēja,
 1710 tūkstoš sešsimt nonāvēja.
 Tik tikko citi izglābās.
 To zemĳ mestrs palikās
 trĳs nedĳļas, un, kāda bija
 ņī cĳmošanās, izbaudĳja
 1715 to nu it visi zemgaļi,
 tie nebija vis priecĳgi:
 ja klĳst par pavĳlniekiem viesi,
 ir grĳti saimniekam patiesi.
 Bet kristĳgie ar godu toties
 1720 uz mājām varēja nu doties.
 Turp dzina tie ar možu garu
 bērnu, sievu, vĳru baru
 un laupĳjumu milzĳgu,
 pilnām rokām sagrabtu.
 1725 Ar kuģiem krustneši nu brauca.
 Lai dievs, ko palĳgā tie sauca,
 glābj dvĳeseles tiem postā bargā,
 tos dzĳvus, mirušus lai sargā!
Bij ķēniņš Viestards sadrūmis.
 1730 Tad, karaspĳku savācis,
 otrā gadā nadzĳgi
 devās vĳņš uz Aizkraukli,
 brāļu zemi postĳdams,
 daudz laupĳjuma iegūdams.
 1735 Tur bija pilskungs brālis kāds,

ein brüder, der hiez Marquart,
 was dā pflegēre dō.
 der was der mēre māzen vrō.
 er tet doch lutzel deme glīch
 und sante boten umme sich
 nāch Letten und nāch Līven,
 bī den er wolde blīven
 beide lebende und tōt,
 er enhulfe den armen ūz ir nōt,
 die dā gevangen wāren.
 er kunde wol gebāren
 zū ernstlichen dingen:
 des mūste in wol gelingen.
 die Semegallen triben dan
 irn roub. in volgen dō began
 brüder Marquart und die sīne.
 er wolde līden pīne,
 er enlōste die cristen ūz ir hant.
 er zogete nāch, biz er sie vant
 des morgens ūf der vūerstat.
 nū merket, wie er die sīne bat!
Er sprach: «gedenket, helde gūt,
 daz ūwer vleisch und ūwer blūt
 hie vor ūch stāt gebunden.
 zū disen selben stunden
 sul wir lāzen hie den līp,
 wir enlōsen man und wīp.»
 des rātes wurden sie alle vrō.
 harte grimmeclīchen dō
 strītes sie begunden.
 sie slūgen tiefe wunden
 mit speren und ouch mit swerten.
 kampfes sie gewerten
 vil rische Vesters her.
 vumf hundred quāmen der zūr wer,
 die slūgen sie alle gemeine tōt.
 er selbe entran mit grōzer nōt:
 er greif zūr were in sīne hant
 einen ungeschulden brant.
 brüder Marquart wart sīn gewar,
 vil snelle rante er ūf in dar,
 als er in rechte hatte erkorn.
 er was von Burbach geborn
 und was von art ein ritter gūt.
 sīn ēre hatte er wol behūt;
 in lobet dā noch vil manich man.

kam nebija vis priedīgs prāts
 par šo visu dzirdēto,
 kaut neizrādīja viņš to.
 Šis pilskungs, vārds kam Markvard⁹³ bija,
 1740 nu savus sūņus nosūtīja
 pie letiem un pie līviem,
 lai kopā turētos ar tiem,
 vai mirt tiem nāktos vai ar dzīvot.
 Viņš gribēja no gūsta brīvot
 1745 tos nelaimīgos, kas tur cieš.
 Bij nodoms viņam svēts un ciešs;
 kad šāda apņemšanās rodas,
 tad pasākumam jāzododas.
 Kad laupījumu ņemās dzīt
 1750 uz mājām zemgaļi, tūlīt
 pa pēdām sekoja viņš tiem
 ar karavīriem savējiem.
 Viņš gatavs bija ļauties mokām,
 lai izrautu no viņu rokām
 1755 šos kristīgos. Pirms cīņiņa
 viņš savējiem tā sacīja:
 «**L**ai vērā ņem ik varonis:
 šeit jūsu miesa, asinis
 ir jūsu priekšā savanģotas.
 1760 Lai katrs cīnīties nu protas,
 lai dzīvību mēs atdodam,
 bet vīrus, sievas izglābjam!»
 Tāds padoms bij pa prātam tiem,
 un niknā sparā zemgaļiem
 1765 tie spēji virsū krita.
 Tie brūces cirta, sita
 ar šķēpiem un ar zobeniem.
 Viestards pretī stājās tiem.
 Tam piecsimt vīru sanāca,
 1770 tos visus tad nu apkāva.
 Viņš pats tik tikko glābties spēja:
 lai aizstāvētos, vajadzēja
 tam liesmojošu pagali
 no uguns grābt kā ieroci.
 1775 Kad Markvards viņu redzēja,
 tas spēji viņam uzbruka
 apņēmībā drosmīgā.
 Tas bija dzimis Burbahā
 un bija krietns bruņinieks,
 1780 kam savu godu sargāt prieks;
 vēl tagad teic to vīru cēlu.

der sēle ich immer heiles gan!
 sîn urs ein teil in ubir trûc:
 Vesters im ûz dem munde slûc
 ich enweiz des nicht wie manchen zan.
 ûf eine burg er im entran.
 brûder Marquart was des mâzen vrô,
 daz er im was entloufen sô.
 die cristen lobeten alle got.
 sie sprâchen: «nû ist des tûvels spot
 an der heidenschaft ergân.
 unser scheppfer hât getân
 kein uns vil genêdeclîche.»
 sie lôsten lieblîche
 kinder, wib und man
 und triben grôzen roub von dan;
 sie brâchten brunjen und pfert
 zû hûs mancher marke wert.
Die cristen wurden alle vrô.
 sie lobeten got von himel dô
 aller sîner gûte.
 dem meister daz gemûte
 stûnt zû Littowen;
 dâ mûste man in schowen.
 er vûr zû Alsen in daz lant.
 ein michel her er vor im vant
 von den heiden ubir al.
 die quâmen kein im âne zal
 mit rûme und ouch mit schalle
 zû des tôdes valle.
 der meister sprach den sînen zû:
 «gedenket, zîren helde, nû,
 durch waz wir her komen sîn;
 daz lât noch hûte werden schîn.
 wollet ir âne schande
 komen heim zû lande,
 sô enlât ûch nicht bedrowen.
 wir suln uns hinne howen
 mit gotes helfe und ouch mit wer.»
 sie riefen ubir al daz her:
 «lât nû die rede ein ende hân,
 wir suln den êrsten kouf bestân
 mit speren und ouch mit swerten.»
 zû strîte sie alle gerten
 recht als ein hungeric vedirspil.
 der heiden wart geslagen vil
 von den von Eistenlande.

Tā dvēselei es labu vēlu!
 Par daudz uz priekšu izrāvies
 bij zirgs tam: Viestards gainoties
 tam dažu zobu izsita
 un pats uz pili aizmuka.⁹⁴
 Bij žēl nu brālim Markvardam,
 ka Viestards izbēdzis bij tam.
 Tad dievu teica visi nu
 un bilda: «Velna izsmieklu
 nu matījuši pagāni.
 Bet radītājs it žēlīgi
 par cīņu šo mūs atalgoja.»
 Tad viņi mīļi atbrīvoja
 ikkatru bērnu, sievu, vīru
 un nu ar sirdsapziņu tīru
 un itin brangu laupījumu
 pabeidza šo ceļojumu.
Nu kristiešiem bij līksmība.
 Tie debestēvu slavēja,
 kas svētījis tos vēlīgi.
 Bet mestram prāts uz Leišzemi
 tik nesās katru mīļu brīd':
 tiem vajadzēja parādīt!
 Kad Alsenē⁹⁵ viņš iebruka,
 viņš šajā zemē atrada
 sev priekšā prāvu pagānbaru.
 Tie pretī metās tam ar sparū,
 tiem skaļi lielīga bij balss,
 bet beigās ļauns tiem bija gals.
 Mestrs teica savējiem:
 «Būs padomāt jums, varoņiem,
 kādēļ mums Leišzemē bij iet;
 to jūs vēl šodien parādiet!
 Ja jūs no kauna traipiem tīri
 gribat atgriezties kā vīri,
 tad nedrīkstat jūs bailēm ļauties.
 Mums šeitān nāksies nikni kauties
 ar dieva un ar pašu spēku.»
 Viņš atbildam dzird karaspēku:
 «Nu gana runāts, mums tūlīt
 būs pirmo cīņu izcīnīt
 ar šķēpiem un ar zobeniem!»
 Prāts nestin nesās kauties tiem
 kā izsalkušiem vanagiem.
 Tik liels bij spīvums igauņiem,
 ka pagānu daudz apkauts tika;

die Letten wolden schande
hân, sie envêchten umme prîs,
die Lîven wâren helde wîs,
die wol zû strîte tochten.
sus wart der strît ervochten.
zwei tûsent Littowen
wurden dâ zuhowen,
die bliben ûf der walstat.
die anderen wâren strîtes sat,
sie vluhen dan in mancher wîs.
got gab den sînen dâ den prîs.
die cristen wâren alle vrô;
zû lande kêrten sie sich dô.
got was vil wol irs lobes wert:
vumf und zwenzic hundert pfert
sie den heiden nâmen.
zû hûs sie wider quâmen
mit ellenthaftem mûte.
sus half in got der gûte.

Der gûte meister Volkwîn
vernam und andere brûdere sîn
von einem orden geistlich,
der wêre gerecht und êrlîch
zû dem dûtschen hûse irhaben,
daz sie die siechen solden laben
und ouch wêren rittere gût.
dâ want er allen sînen mût,
daz sîn orden quême zû in.
des sante er an den pâbest hin
sô lange, daz sîn wille ergienc,
daz sie daz dûtsche hûs entpfienç.

Dar under bleib er leider tôt,
als ez got ubir in gebôt;
vil gar ân alle die schulde sîn
mit im manich pilgerîn,
der was dô vil zû Rîge komen.
die hatten dicke wol vernomen,
wie iz in dem lande was getân:
die enwolden in des nicht erlân,
er envûre des somers herevart;
dar umme er vil gebeten wart.
von Haseldorf ein edil man
der legete sînen vlîz dran,
von Dannenberg ein grêve gût:
dâ stûnt vil manches heldes mût
hin zû Littowen.

ir leti kaunā nepalika,
tie cînîjās it centîgi;
1830 bij lîvi krietni varoņi,
tie labi sevi parādîja,
lîdz cîņa izcînîta bija.
Divtūkstoš lietuvju,
šai cîņā nokautu,
1835 uz kaujas lauka palika.
Tiem citiem cîņa apnika,
kā prazdami tie bēguļoja.
Bet savējos dievs atalgoja.
Kristîgie nu priedājās
1840 un mājup doties taisîjās.
Lai slavē dievu ticîgie:
divtūkstoš piecsimt zirgu tie
bij atņēmuši pagāniem!
Kad laiks bij mājup doties tiem,
1845 tie milzu drosmē galvu slēja.
Tā mîļlais dievs tiem palîdzēja.
Folkvîns bij ar saviem brāļiem
dzirdējis pa ceļiem tāļiem,
ka esot garîgs ordenis,
1850 kam taisnība un gods ir viss;
par Vācu ordeni⁹⁶ to sauc,
un brāļiem tur ko darît daudz:
tiem jāgādā par nespējniekiem
un jābût krietniem bruņiniekiem.
1855 Nu lūdza pāvestu viņš ļoti,
lai šie tiem tiktu pievienoti,
lîdz nodoms piepildîties sāca
un Vācu ordenis šos vācu⁹⁷.
1860 **S**ai laikā viņš bij miris jau,
skaut viņa vaina tā gan nav,
un viņam lîdz dažs krustnesis —
pats dievs tā bija nolîcis.
Daudz to bij Rîgā sanākuši,
jo bija bieži dzirdējuši,
1865 kā sveizas šajā pasaul's daļā.
Tie mestru nelaida vairs vaļā
un lūdzās, lai viņš vasarā
dodas karagājienā.
Hāzeldorfîets⁹⁸ bij paties
1870 uz cîņu varen iededzies;
grāfs Dannenbergîets⁹⁹ îpaši
un vēl jo daudzi varoņi
nu alka iebrukt Lietuvā.

«ir mûzet ūch dannen howen»
 sprach dô meister Volkewîn,
 «des habet ūch die trûwe mîn.»
 daz hatten sie alle wol vernomen.
 «dar umme sie wir her komen»
 sprâchen sie alle glîche,
 beide arm unde rîche.
 den krîg in meister Volkwîn lie.
 er sprach: «wir sîn durch got ouch hie,
 der mac uns harte wol bewarn.
 wir suln gerne mit ūch varn,
 sint ūch sô nôt strîtene ist.
 gebet uns eine wîle vrist,
 ich bringe ūch kurtzlichen an die stat,
 dâ wir des alle werden sat.»
 er sante boten kegen Rûzen lant
 nâch helfe. die quâmen in zû hant:
 die Eisten mit vil mancher schar
 quâmen willenclichen dar;
 die Letten und die Lîven
 zû hûs nicht wolden blîven.
 die pilgerîme des wâren vrô.
 sie wurfen sich zû samne dô
 mit eime schônen here vil breit:
 zû Littowen man dô reit
 durch velt und uber manche bach.
 sie liden michel ungemach
 biz daz sie quâmen in daz lant.
 sie stiften roub und brant
 mit mancher schar vil wunneclîch.
 sie herten vrîlichen umme sich
 daz lant ūf unde nider.
 kein Soule sie kârten wider
 durch brûch und uber heide.
Owê der grôzen leide,
 daz die reise ie wart bedâcht!
 ūf eine bach sie wurden brâcht,
 dâ sie die viende sâhen.
 dâ sach man lutzeln gâhen
 vil manchen, der zû Rîge streit.
 der meister zû den besten reit,
 er sprach: «nû strîten, des ist zît!
 al unser êre dar an lît:
 wir slahen die êrsten nû dar nider,
 sô moge wir vrîlichen wider
 heim zû lande rîten.»

1875 Tad Folkvîns teica: «Cîniņā
 būs jācērtas no turienes,
 par to jums galvot varu es.»
 Tiklīdz šos vārdus dzirdējuši, —
 «Tādēļ jau šeit mēs sanākuši,»
 tā mestram atbildēja tie,
 1880 gan nabagie, gan bagātie.
 Tad mestrs Folkvîns teica tā:
 «Mēs esam dieva gādībā,
 kurš kristīgajiem allaž līdz.
 Mēs labprāt dosimies jums līdz,
 1885 ja lēmuši jūs cīņā iet.
 Tik kādu brīdi pagaidiet,
 drīz turpu aizvedīšu jūs,
 kur visiem daudz ko darīt būs.»
 Uz krievu zemi sūtīja
 1890 nu sūtņus viņš pēc palīga,
 un prāvā pulkā igauņi
 šurp nāca itin nadzīgi;
 leti, līvi līdzi gāja,
 mājās palikt nedomāja.
 1895 Par to bij krustnešiem nu prieks,
 jo vīrs neviens tiem nebij lieks.
 Tie prāvā bara priekšā stāja
 un nu uz leišu zemi jāja,
 jo svēta bija viņu lieta.
 1900 Tie ceļā daudzās likstas cieta,
 līdz Leišzemē tad nonāca.
 Tie dedzināja, laupīja
 ar saviem pulkiem svētlaimīgi.
 Tie visu zemi pamatīgi,
 1905 kur vien tie gāja, nopostīja.
 Caur Sauli¹⁰⁰ jāatgriežas bija
 pa brikšņiem tiem un tīreli.
Ak vai, tie sev par nelaimi
 šīs gaitas bija uzsākuši!
 1910 Pie kādas upes nonākuši,
 tie pamanīja ienaidnieku.
 Nu reti kurš vairs juta prieku,
 kaut Rīgā katrs bij tik jestr.
 Pie labākajiem jāja mestrs
 1915 un teica: «Kauja gaida mūs!
 Ar godu cīnīties jums būs:
 mēs pirmos zemē gāzīsim,
 tad netraucēti varēsīm
 ar prieku mājup atgriezties.» —

«wir enwollen hie nicht strîten»
 sprâchen dô die helde wert:
 «ob wir verliesen unser pfert,
 sô mûze wir zû vûze stân.»
 der meister sprach: «sô wolt ir lân
 die houbte mit den pferden hie?»
 er sagete vor als iz in ergie.
 die heiden quâmen vaste zû.
 des anderen tages dô wânten vrû
 die cristen dannen rîten,
 dô mûsten sie strîten
 mit den heiden ân irn danc.
 ir were was in dem brûche kranc,
 man slûc sie nider sam die wîp.
 mich jâmert manches heldes lîp,
 der âne wer dâ wart geslagen.
 ir genûc sach man sô verzagen,
 daz sie zû lande vluchen wider:
 die Semegallen die dar nider
 slûgen jâmerlîche
 beide arm und rîche.
 der meister und die brûdere sîn
 die tâten heldes were dâ schîn
 biz in ir ros gelâgen tôt.
 zû vûz sie trâten in die nôt:
 sie velten dannoch manchen man,
 ê man den sig an in gewan.
 der gûte meister Volkewîn
 trôste wol die brûdere sîn.
 achte und vierzik der dâ bliben,
 die wurden manchen warp getriben.
 die Littowen sie mit nôt
 zû lest mit boumen velten tôt.
 ir sêlen mûze got bewarn:
 sie sint mit êren hin gevarn,
 mit in vil manich pilgerîn;
 got mûze in allen genêdic sîn
 durch sînen jêmerlîchen tôt,
 und helfe in sêlen ûz aller nôt!

Alsus nam meister Volkewîn
 daz ende und ouch die brûdere sîn.
 er was meister, hôrte ich sagen,
 nûnzên jâr bie sînen tagen.
 ir hât daz alle wol verstân,
 waz got genâden hât begân
 bie sîner zît, des weiz man vil,

1920 «Mēs negribam šeit cīnīties,»
 tā varoņi šie teica tam.
 «Ja savus zirgus zaudējam,
 tad kājniekos mums jāpaliek.» —
 «Vai gribat, lai jums ņemtas tiek
 ar zirgiem arī jūsu galvas?
 Lai mūsu pulki put kā spalvas?»
 Šie mestra vārdi piepildījās.
 Tiem apkārt ātri salasījās
 pulks pagānu, un otrā rītā
 nu sākās cīņa negaidītā
 ar pagāniem, vai tīk vai ne.
 Tos nesargāja purvaine,
 tur tos kā sievas apkāva.
 Man žēl ir daža varoņa,
 ko neaizsargātu tur sita.

1935 Daudz citu izmisumā krita
 un mājup muka, ko vien spēja.
 Zemgaļi nu nekavēja
 bez žēlastības apstis tos,
 gan nabagos, gan bagātos.
 Ar saviem ordeņbrāļiem mestrs
 gan pretojās vēl itin jestr,
 līdz viņiem zirgus nomaitāja.
 Tad kājās viņi cīņā gāja
 un dažu vīru nogāza,
 līdz beidzot viņus pieveica.
 Gan Folkvīns viņiem līdzās stāja
 un savus brāļus mierināja.
 Četrdesmit astoņi
 bojā gāja varoņi.
 Tos leiši apkārt gaināja,
 līdz vīrsū kokus uzgāza.¹⁰¹
 Dievs, pieņem viņu dvēseles!
 Tie aizgāja no pasaules
 ar godu nāvē un tiem līdz
 daudz krustnešu. Lai dievs nu līdz
 to dvēselēm no posta celties
 un viņa žēlastību smelties!

1950 **T**āds mestram Folkvīnam bij gals.
 Nu aplklususi viņa balss.
 Deviņpadsmit gadu mestrs
 sabija viņš itin jestr.
 Viņš valdīja ar uzcītību,
 un rādījis bij žēlastību
 tam dievs, ko slavēt nenostāšu.

1965

dā von ich nicht mē sprechen wil
 von deme grōzen valle.
 die cristen wurden alle
 dā zū Nieflande unvrō.
 die brūder santen aber dō
 boten, den was harte gāch,
 zū dem wisen manne von Salzāch,
 der des dūtschen hūses meister was.
 dō man die brīve vor im gelas,
 er trōste die boten und sprach:
 «wir suln diz ungemach
 durch got von himelrīche tragen.
 ich sende in kurtzlīchen tagen
 alsō vil brūdere dar,
 daz wol irvullit wirt die schar.»
 capitel er zū hant gebōt
 vil snelle durch die selbe nōt.
 vil minneclīchen er dō bat
 lieplīchen an unses hērren stat
 die kummentūre ubir al,
 daz sie disen grōzen val
 hulfen ūf richten.
 «wir mūzen mit in pflichten»
 sprach er, «sie sint uns gegeben
 ummer mē die wīle daz wir leben:
 daz ist recht nāch geistlīcher kure.
 wir suln uns alle sehen vure,
 daz wir die besten brūdere dar
 senden.» daz geschach vil gar.
 sie welten einen under in,
 der hatte tugenthaften sin,
 zū meistere wider in daz lant:
 brūder Herman Balke was er genant.
 man sūchte die besten brūdere dō,
 die ouch der verte wāren vrō:
 vier und vumfzik helde wert.
 urs, cleider und pfert
 gab man in vollenclichen.
 sie vūren hovelīchen
 gegen Nieflande.
 dar quāmen sie āne schande.
 sie entpfiegen wirdeclīchen
 beide arme und die rīchen;
 ir wart getrōstet wol daz lant.
 die gotes rittere al zū hant
 ir zeichen legeten sie dar nider,

Es nu vairāk nerunāšu
 par šo lielo nelaimi,
 par ko visi kristieši
 Līvzemē tur noskuma.
 1970 Tad brāļi sūtņus sūtīja
 pie kāda vīra prātīga,
 kam Zalcā bija mājieta;
 tas Vācu ordenmestrs¹⁰² bija.
 Kad viņam vēsti nolasīja,
 1975 viņš sūtņus mierināja tā:
 «Šī nelaieme mums zemībā
 tā kunga dēļ ir jāpanes.
 Šais dienās sūtīšu jums es
 tik brāļu, cik jums vaj'dzīgs būs,
 1980 lai pilnā skaitā būtu jūs.»
 Viņš kapitulu¹⁰³ sasauca
 tūdaļ aiz šā vien iemesla.
 Tur, kur tā kunga kronis mirdz,
 viņš lūdza komturus¹⁰⁴ no sirds,
 1985 lai viņi vīrus kopā sauc,
 lai to, kas ticis gāzts un grauts,
 tie palīdz atkal augšā celt.
 «Mums kopībā būs spēkus smelt,»
 viņš teica, «lai tad palīdzam
 1990 mēs brāļiem, kamēr dzīvojam:
 mums dārgas lietas garīgās.
 Mums visiem arī jāraugās,
 lai brāļus pašus labākos
 mēs sūtītu tiem palīgos.»
 1995 Tad mestru viņi izraudzīja,
 uz Līvzemi to nosūtīja,
 sēt tikumus tas trauktin traucās
 un vārdā Hermans Balke¹⁰⁵ saucās.
 Vēl izmeklēja krietnus brāļus,
 2000 kam prieks bij doties ceļus tāļus:
 piecdesmit četrus varoņus.
 Drēbes, staltus rumakus
 tiem līdzi deva bagātīgi.
 Tie ceļā devās godcienīgi
 2005 un Līvzemē tad nonāca
 bez kauna un bez negoda.
 Tur viņus uzņēma pa godam.
 Lai dievam pateicību dodam:
 par tiem bij zemei lieli prieki.
 2010 Tūdaļ dieva bruņinieki
 savas zīmes nolika

daž swartze crūce entpfiegen sie wider
von deme dūtschen hūse dō.
des wart des landes meister vrō
und alle, die von dūtschen lant
mit in wurden is gesant.

Meister Balke dāchte dō,
wie er sīn ding vūgete sō,
daž im die lūte wēren holt
und daž er ouch gotes solt
von keinen schulden verlure.
daž legete er im vil dicke vure
und kārte an tugende sīnen mūt.
er was mit zuchten wol behūt.
wie ez in dem lande was getān
daž wart im allez wizzēn lān.

Revele und Wierlant
daž was in der brūdere hant
eine gūte wīle gewesen,
die ūch die vor sin gelesen,
die ir zeichen legeten nider
und daž crūce entpfiegen wider,
swertbrūdere wāren sie genant.
sie hatten burge und lant
der heidenschaft betwungen abe
und an gūte grōze habe.
daž wart dem dūtschen hūse dō:
des wart daž lant gemeine vrō.

Nū hatte der meister wol vernomen,
wie ez umme Revele was komen,
daž konic Waldemār dar ūf sprach.
dar nāch nicht lange ez geschach,
boten wurden dō gesant:
dem pābeste tāten sie ez bekant.
dō der pābest des wart gewar,
er sante sīnen boten dar
einen wīsen legāt.

der vant dar undir einen rāt,
daž Haryen, Revele, Wierlant
dem konige wart in sīne hant,
der dō in Denemarken riet.
den brūderen er ein lant beschiet,
Jerwen heizet daž lant,
daž gab er in der brūdere hant
vur eigen ēwicliche.
die selben gābe rīche
gab der kunic Waldemār

un melno krustu saņēma
no Vācu ordeņa, kā nākas,¹⁰⁶
lai zemē atkal prieki sākas.

2015 Nu mestrs priedējās un brāļi,
kas šurpu braukuši tik tāļi.

Mestrs Balke domāja,
kā tā lieta darāma,
lai ļaudīm iepatikt viņš spētu
un debess algu nezaudētu,
kaut kādu vainu pieļaudams.
To prātā bieži apsvērdams,
viņš turējās pie tikumiem
un uzvedības likumiem.

2025 Par to, kas zemē notika,
it visu viņam ziņoja.

Pār Viruzemi, Rēveli¹⁰⁷

2030 jau labu laiku cītīgi
līdz šim bij brāļi valdījuši,
par kuriem esam lasījuši,
ka zīmes viņi nolikuši
un krustu atkal pieņēmuši.
Par zobenbrāļiem viņi saucās
un pilis, zemes postīt traucās,
pagāniem tās atņemdami
un daudz mantas iegūdami.

2035 Nu Vācu ordenim tās tika,
kā visai zemei labpatika.

2040 **N**u mestrs bija dzirdējis,
ar Rēveli kā sanācis:
to prasot ķēniņš Valdemārs¹⁰⁸,
pēc viņas tīkojot tas kārs.
Tad mestrs sūtņus sūtīja,
kas pāvestam to ziņoja.

2045 Tos pāvests laipni uzklausīja
un tad kā sūtņi nosūtīja
kādu gudru legātu¹⁰⁹,

2050 kas deva šādu padomu:
lai Harju¹¹⁰, tāpat Rēveli
un Viruzemi vēļīgi

tie atdod dāņu ķēniņam.
Tad brāļiem piešķirt nāktos tam
to zemi, ko par Jervu sauc,
to brāļiem paturēt lai ļauts
nu īpašumā mūžīgi.

2055 Šo pašu balvu devīgi
tiem Valdemārs ar atvēlēja,

dem dūtschen hūse, daz ist wār,
 durch got von himelrīche;
 der lōnet ez êwiclīche.
 die lantscheide wart beschriben,
 die ummer sider stēte ist bliben,
 die kein man gebrechen mac
 biz an den jungesten tac.
N ū lege wir die rede nider
 und sprechen abir wider,
 wie iz dem dūtschen hūs in hant
 zū dem êrsten gienc in Nieflant.
 von Darbete bischof Herman
 bie den zīten began
 zeisen mit den Rūzen.
 die wolden sich ūf strūzen
 kegen dem cristentūme als ê.
 in tet ir unsâlde vil wê.
 sie tâten leides im genūc.
 dô er daz lange vertrūc
 die brūdere er zū hulfe bat.
 der meister quam im ūf der stat
 und brācht im manchen rischen helt
 beide kūne und ūz irwelt.
 des kuniges man quāmen dar
 mit einer hovelfīchen schar;
 des was bischof Herman vrō.
 mit deme here sie kārten dô
 vrōlīchen in der Rūzen lant.
 ez gienc in dā vil wol in hant.
 vor eine burg sie quāmen dô,
 die was irre kumft unvrō.
 sturmes man mit in began,
 daz hūs gewonnen sie in an.
 Īsburc die burc hiez,
 der Rūzen man keinen liez,
 man brēchte in in nōt.
 welcher sich zū were bōt,
 der wart gevangen oder geslagen.
 man hōrte rufen und clagen:
 in deme lande ubir al
 erhūb sich ein michel schal.
D ie von Plezcowe dô
 wāren diser mēre unvrō.
 eine stat ist sō genant,
 die liet in Rūzen lant.
 dā sint lūte harte sūr,

to dieva vārdā apzvērēja.
 Nu tā ir brāļu rīcībā;
 dievs atmaksās tam mūžībā.
 Nu robeža bij nosprausta,
 tā turpmāk nav vairs grozīta,
 un jāpaliek tai neskartai
 līdz pašai dienai¹¹¹ pastarai.
 2065 **A** r to tad es šo runu beigšu
 un nu tagad tālāk teikšu,
 ko turpmāk Vācu ordenis
 Līvzemē ir paveicis.
 Bij bīskaps Hermans Tērbatā¹¹²
 2070 ar krieviem nācis ienaidā.
 Šie gribēja nu saslieties
 un kristīgajiem uzmākties;
 šiem gremzās viņu sakāve,
 šī viņu lielā nelaime.
 2075 Daudz ļauna viņi nodarīja.
 Kad bīskaps ilgi cieties bija,
 tad palīgā tas brāļus sauca.
 Nu tūdaļ mestrs turpu trauca,
 sev līdzī vezdams varoņus
 2080 izmeklētus, drosmīgus.
 Drīz klāt bij ķēniņvīri¹¹³ sprauni,
 tie pulkā nāca varen glaunī.
 Tad devās tie ar karaspēku
 uz krievu zemi nīdēt grēku.
 2085 Tie priedīgi pret krieviem stāja,
 un raiti tiem no rokas gāja.
 Tie kādai pilij apkārt stājās,
 un krievi vairs tad nepriecājās.
 Tie pili šturmēt iesāka
 2090 un tūdaļ krieviem atņēma.
 Par Izborsku¹¹⁴ to pili sauca,
 ko brašie vīri šturmēt trauca.
 Tie krievus dzīvus neatstāja.
 Ikviens, kurš viņiem pretī stāja,
 2095 tika sagūstīts vai kauts.
 Nu dzirdams bij, kā krievi kauc:
 laukos, pļavās, atmatās
 varens troksnis sacēlās.
 2100 **B** ij pleskavieši pēdīgi
 par viņu šo nu bēdīgi.
 Krievzemē par Pleskavu¹¹⁵
 dēvē kādu pilsētu,
 kur dzīvo ļaudis neganti,

die wāren diser nākebûr.
 von den wart nicht gespart,
 sie hûben sich ûf die vart
 und jageten grimmelîchen dar
 mit mancher brunjen lîchtvar;
 ir helme lûchten als ein glas.
 vil manich schutze dā mite was.
 sie quāmen ûf der brûder her;
 die satzten sich kein in zû wer.
 die brûdere und des kuniges man
 die Rûzen vrîlichen riten an.
 bischof Herman der was dar
 als ein helt mit sîner schar.
 sich hûb ein ungevûger strît:
 die dûtschen hiwen wunden wît,
 die Rûzen liden grôze nôt:
 man slûc ir achte hundert tôt,
 die bliben ûf deme wal.
 bie Îsburc nāmen sie den val.
 die anderen nāmen dā die vlucht,
 man jagete sie āne zucht
 vaste hin zû lande wert.
 die Rûzen manten sêre ir pfert
 beide mit geiseln und mit sporn;
 sie wānten alle sîn verlorn:
 der wec dûchte sie gar lanc.
 der walt von jāmerschalle clanc.
 zû lande was in allen gāch;
 der brûdere her zogete hin nāch.
 die Mode ein wazzer ist genant:
 nā in uber ûf daz lant
 die brûdere vûren mit gewalt;
 sie brāchten manchen degen balt.
Die von Plezcowe dô
 wāren der geste unvrô.
 die brûdere slûgen ir gezelt
 vor Plezcowe ûf ein schône velt.
 der bischof und des koniges man
 ir legirstat vil wol gewan.
 manich ritter und knecht
 vordienten wol ir lêgenrecht.
 man liez gebieten in dem her,
 man solde bereiten sich zûr wer,
 und liez sie dā bie verstān,
 man solde ouch zû sturme gān.
 die Rûzen wurden des gewar,

kas šitiem bija kaimiņi.
 2105 Tie netika nu taupīti,
 jo cīnai cēlās varoņi
 un nikni kaujā aiztraucās,
 tērpti bruņās mirdzošās;
 tiem bruņepures laistījās.
 2110 Daudz strēlnieku tur cīnījās.
 Kad krievi brāļiem tuvojās,
 šiem pretoties tie taisījās.
 Ķēniņvīri, brāļi paši
 krieviem virsū klupa braši.
 2115 Lūk, bīskaps Hermans, varonis,
 tam apkārt viņa pulks it viss.
 Nu sākās cīņa sīva, tvirta,
 tur dziļas brūces vāci cirta,
 līdz krievi postā nonāca:
 2120 tiem astoņsimtus apsita,
 kas kaujas laukā palika.
 Pie Izborskas tas notika.¹¹⁶
 Tie pārējie tad metās mukt,
 tiem nebija nekur, kur sprukt,
 2125 tos dzenāja un klīdināja.
 Tie zirgus varen skubināja
 ar pātagām un asiem piešiem,
 nu beigas! — likās pleskaviešiem:
 ceļš dikti garš tiem rādījās.
 2130 Mežs atskanēja vaimanās.
 Tie steidza bēgt pie savējiem;
 bet brāļi devās pakaļ tiem.
 Par Modu kāda upe saucās,¹¹⁷
 tai pāri tad nu brāļi traucās,
 2135 pa pļavām un pa tūrumiem
 ar karavīriem drosmīgiem.
Bet pleskavieši savās mājās
 par viesiem šiem vis nepriecājās.
 Nu brāļi cēla teltis savas
 2140 pie Pleskavas uz skaistas pļavas;
 turp bīskaps, ķēniņvīri gāja,
 tur viņiem guļasvietu klāja.
 Un no šis vīru kopības
 dažs guva lēņu tiesības.
 2145 Tad vīriem lika sapulcēties
 un gatavoties aizstāvēties,
 vēl minot, ka šai pasākumā
 būs jāiet arī uzbrukumā.
 Nu krievi juta jausmās baisās,

daz sturmen wolde manich schar
 beide burc unde stat.
 die Rûzen wâren strîtes mat
 dâ vor bie Îsburc worden:
 sie boten sich dem orden,
 wan sie vorchten ungemach.
 um einen vride man dô sprach.
 der vride wart gemachet dô
 mit den Rûzen alsô,
 daz Gêrpolt, der ir kunic hiez,
 mit sîme gûten willen liez,
 burge und gûte lant
 in der dûtschen brûdere hant,
 daz ir der meister solde pflügen.
 dô bleib daz sturmen under wegen.

Dâ die sûne geschach,
 nicht lange sûmete man dar nâch,
 daz her brach ûf gemeine dô.
 sie wâren alle in gote vrô
 und gâben gote die êre:
 sie dankten im vil sêre.
 dô daz her was bereit
 vrôlich iz von dannen reit.
 zwêne brûdere man dar liez,
 die man daz lant bewaren hiez,
 von dûtschen eine cleine macht.
 daz wart in sint zû schaden brâcht:
 ir hêrschaft werte unlange vrist.
 eine stat in Rûzen lande ist,
 Nogarden ist sie genant.
 dem kunige wart daz mêre bekant,
 er hûb sich ûf mit mancher schar
 kegen Plezcowen, daz ist wâr.
 dar quam er mit grôzer macht;
 er hette manchen Rûzen brâcht
 zû lôsene die von Plezcô.
 des wâren die von herzen vrô.
 dô er die dûtschen irsach,
 nicht lange sûmete er dar nâch,
 die zwêne brûdere er verstiez,
 der vogetie er sie erliez
 und alle ir knechte man vertreib.
 der dûtschen keiner dâ bleib:
 den Rûzen liezen sie daz lant.
 den brûderen gienc iz sus in hant:
 wêre Plezcowe dâ behût

2150 ka šitie bari šturmēt taisās
 pili līdz ar pilsētu.
 Tiem pietika ar Izborsku,
 kur tie jau diezgan izkāvās, —
 nu ordenim tie padevās,
 2155 jo nelaimes tie baidījās
 un tādēļ mieru izlūdzās.
 Bij vāciešiem it vēlīgs prāts,
 un miers nu tika nolīgts šāds:
 ka Gerpolts¹¹⁸, šito krievu kņazs,
 2160 it labprāt un bez ierunas
 dos vācu brāļiem pilis, zemes,
 ko auglīgas ars mestra lemess.
 Tā katram sava tiesa tika
 un uzbrukums ar izpalika.
 2165 **K**ad izlīgums bij noticies,
 vairs nebija ko kavēties:
 viss karaspēks uz mājām gāja.
 Nu visi līksmi slavināja
 tie dievu savās lūgšanās
 2170 un viņam ļoti pateicās.
 Tad, mājupceļam gatavi,
 tie projām jāja priecīgi.
 Tik divus brāļus atstāja,
 lai tie šo zemi pārrauga
 2175 līdz ar nedaudz vāciešiem.
 Par nelaimi tas bija tiem:
 bij īsa viņu kundzība.
 Ir krievu zemē pilsēta —
 par Novgorodu¹¹⁹ dēvē viņu.
 2180 Tās valdnieks¹²⁰, saņēmis šo ziņu,
 daudz karapulku kopā vāca,
 un tad uz Pleskavu viņš nāca
 ar spēkiem itin vareniem;
 bij nolemts vīriem drosmīgiem
 2185 pleskaviešus atbrīvot
 un to sirdis ielīksmot.
 Kad vāciešus viņš ieraudzīja,
 viņš brangu darbu izdarīja:
 viņš abus brāļus nocēla
 2190 no viņu soģa amata
 un visus kalpus padzina,
 lai vairs neviena vācieša
 tur nav: tie zemi atdeva.
 Lūk, kā nu brāļiem izgāja.
 2195 Ja Pleskavā tur sargi būtu,

daz wêre nû dem cristentûme gût
 biz an der werlde ende.
 ez ist ein missewende,
 der gûte lant betwungen hât
 und der nicht wol besetzt hât:
 der claget wen er den schaden hât,
 wan iz im vil lichte missegât.
 der kunic von Nogarden kârte wider.
Ez stûnt dar nâch nicht lange sider.
 Ein stat ist grôz unde wiet
 die ouch in Rûzen lande liet:
 Susdal ist sie genant.
 Alexander was genant
 der bie der zît ir kunic hiez;
 sîn volc er sich bereiten liez,
 den Rûzen was ir schade leit;
 snelle wurden sie bereit.
 dô vûr kunic Alexander,
 mit im vil manich ander
 Rûze her von Susdal.
 sie vûrten bogen âne zal,
 vil manche brunje wunneclîch.
 ir banier die wâren rîch,
 ir helme die wâren liecht bekant.
 sus zogeten sie in der brûder lant
 dâ gewaldeclîch mit her.
 die brûdere dâ mit sneller wer
 brâchten in daz kegenzil;
 ir was aber mâzen vil.
Zû Darbete wart vernomen
 kunic Alexander wêre komen
 mit her in der brûder lant
 und stifte roub und brant.
 der bischof des nicht enliez,
 des stiftes man er snelle hiez,
 îlen zû der brûdere her
 gegen den Rûzen zû wer.
 waz er gebôt daz geschach.
 nicht lange sûmeten sie dar nâch,
 sie quâmen zû der brûdere macht.
 sie hatten zû cleine volkes brâcht;
 der brûdere her was ouch zû clein.
 îdoch sie quâmen uber ein,
 daz sie die Rûzen ritten an.
 strîtes man mit in began.
 die Rûzen hatten schutzen vil,

cik daudz gan labuma tad gûtu
 līdz pasaul's galam kristietība!¹²¹
 Tā kļūda ir un aplamība,
 ka labu zemi iekaro
 un neprot labi sargāt to
 un žēlojas, kad klājas plāni,
 kad sadauzīti visi sāni.
 Novgorodas valdnieks gāja
 atpakaļ, kur bij tam māja.
Vēl kāda liela pilsēta
 ir krievu zemē rodama,
 tā saukta tiek par Suzdaļu.¹²²
 Tai laikā tur par valdnieku
 bij Aleksandrs¹²³ uzmeties.
 Viņš ļaudīm lika bruņoties.
 Lai kā bij krievi sakauti,
 tie ceļam drīz bij gatavi.
 Tad Aleksandrs karagaitā
 ar krievu vīriem lielā skaitā
 no Suzdaļas nu virzījās.
 Tiem bruņas spoži laistījās,
 tiem loki bij un vairogi,
 un varen krāšņi karogi,
 un bruņcepures zaigojošas.
 Tie alka cīņas uzvarošas,
 kad brāļu zemē iekšā gāja.
 Bet brāļi naigi pretī stāja
 un drosmīgi tos sagaidīja,
 kaut viņu pulks it niecīgs bija.
Kad dzirdēja nu tērbatieši,
 ka ieradušies suzdaļieši
 ar pulkiem brāļu novados
 un dedzina un laupa tos,
 tad bīskaps mierā nepalika.
 Viņš tad nu saviem vīriem lika
 ar brāļu pulkiem apvienoties,
 lai varētu pret krieviem doties.
 Tie arī ilgi nekavējās
 un brāļu spēkiem klātu slējās.
 Bij ļoti niecīgs bariņš tas,
 jo arī brāļu pulks bij mazs.
 Tomēr viņi vienojās,
 ka krieviem droši pretī jās.
 Daudz bija krieviem strēlnieku,
 tie uzsāka šo cīņiņu
 nu sava kunga pulku priekšā.

die hûben dô daz êrste spil
menlich vor des kuniges schar.
man sach der brûder banier dar
die schutzen underdringen,
man hôrte swert dâ clingen
und sach helme schrôten.
an beider sît die tôten
vielen nider ûf daz gras.
wer in der brûdere her was
die wurden ummeringet gar.
die Rûzen hatten sulche schar,
daz ie wol sechzic man
einen dûtschen ritten an.
die brûdere tâten wer gnûc,
îdoch man sie dar nider slûc.
der von Darbete quam ein teil
von deme strîte, daz was ir heil:
sie mûsten wîchen durch die nôt.
dar bliben zwênzic brûder tôt
und sechse wurden gevangen.
sus was der strît ergangen.

Kunic Alexander was vrô,
daz er den sig behielt alsô.
er kârte wider zû lande.
er liez doch dar zû pfande
sumelîchen rischen man,
der reisen nimmer mêr began.
waz brûder in dem strîte was
geslagen, dâ ich nû von las,
die wurden sider wol verclait
mit manchem helde unverzait.
die sich durch got hân gegeben
in der dûtschen brûdere leben,
der ist biz her von jenen tagen
vil mancher in gotes dienste geslagen.
sie haben ouch mit werenden hant
betwungen sider gûte lant,
als ûch her nâ wol wirt bekant.
nû dise rede ist volant.

Meister Herman Balke
der was in deme walke
mit Rûzen und mit heiden.
der mûste er sich beiden
mit grôzeme urlouge weren
und helfen gotes viende heren.
der bischof und des kuniges man,

Bet brāļu karogs spiedās iekšā
ienaidnieka strēlniekrindās;
karotāju šķēpu šķindās
2245 bruņcepures pušu šķelās,
kritušie no zirgiem vēlās.
Brāļi tika ielenkti.
Bij krievu bari milzīgi:
sešdesmit pret vienu pašu
2250 vācu vīru, lai cik brašu,
šajā kaujā cīnījās.
Kaut brāļi nikni pretojās,
tos krievi tomēr sakāva.
Tikai maza daļiņa
2255 tērbatiešu izglābās
un spaidu kārtā atkāpās,
lai atpakaļ uz mājām steigtu.
No brāļiem divdesmit tur beigtu
karalaukā palika,
2260 sešus gūstā saņēma
krievu ķetnas negantās.¹²⁴
Tā šī cīņa izbeidzās.

Aleksandrs priecājās,
ka uzvarēt tam laimejās.
2265 Viņš atkal mājās atgriezās,
kaut kaujas laukā palikās
tam knaši vīri krietnā skaitā,
kas nedosies vairs karagaitā.
Par brāļiem, kas bij karā kauti,
2270 kas gulēja nu nāves skauti,
bij visā zemē lielas žēlas:
aiz ticības tie mira kvēlas.
Kas dievam sevi atdevuši
un brāļu dzīvi uzsākuši,
2275 tie bieži tiek no rindām rauti
un dieva kalpībā tiek kauti.
Tie prata, sevi aizstāvot,
it brangas zemes iekarot,
kā tiks tas darīts zināms jums.
2280 Nu beidzies ir šis stāstījums.
Hermans Balke, krietnais mestrs,
cīnīties bij varen jestrs
ar krieviem un ar pagāniem.
2285 Viņš braši pretī stājās tiem,
lai spīvā cīņiņā tos kautu,
lai dieva ienaidniekus grautu.
Ar bīskapu un ķēniņvīriem

wes er mit den began,
 daz trûc allez uber ein
 als ez an den werken wol schein.
 daz bûch saget uns vor wâr,
 daz iz werthe sechstehalb jâr
 daz meister Herman Balke riet.
 dar nâch er von der werlde schiet.
 um sîne grôzen arbeit
 sal im von genâden sîn bereit
 des himelrîches crône,
 die gît got im zû lône.

Dar nâch wart ein vromer helt
 zû dûtschen landen ûz irwelt,
 der hiez brûder Heynrîch.
 er was sinne und tugende rîch;
 er was von Heimburc geborn.
 der wart zû meistere gekorn
 in daz vor benûmete lant.
 dar wart er vrôlichen hin gesant,
 daz er von des ordenes wegen
 Nieflandes solde pflegen.
 dô man zû Nieflande vernam,
 daz des landes meister quam,
 man entphienc in sô wol,
 als man zû rechte den meister sol.
 war er in die hûs quam,
 die gunste er gerne von in nam.
 dô er die hûser wol besach,
 mit den bischoven er dô sprach,
 die in den landen wâren.
 er kunde sô gebâren,
 daz sie sîn alle wâren vrô.
 er lebete mit in alsô:
 wes er von in begerte
 vil gerne man in gewerte.
 daz selbe er in wider bôt.
 war er sach des landes nôt,
 dar was er willeclîch bereit.
 er vurchte keine arbeit.
 anderhalbez jâr er riet.
 dar nâch er von dem lande schiet
 und vûr kein dûtschen landen dô.
 des wâren die brûdere unvrô.
 dâ wart er des amtes lôs.

Einen brûder man dô kôs,
 der wart sider wol bekant

2290 viņš vienojās uz darbiem tīriem,
 ar mestru viņiem saskanēja,
 ikkatrs samanīt to spēja.

Kā aprakstīts ir grāmatā,¹²⁵
 pussešus gadus amatā
 bij Hermans Balke it paties,
 tad ņēma to pie sevis die's.
 2295 Kā algu par tā pūliņiem,
 par krietniem darbiem, cīniņiem
 lai piešķir dievs tam žēlībā
 to kroni debess valstībā!

Bij brālis Heinrihs¹²⁶, mestrs šis,
 2300 it cēls un dosmīgs varonis;
 tas stiprs bija tikumā
 un dzimis bija Heimbургā.

To vācu zemes izraudzīja
 par mestru un tad nosūtīja
 uz zemi mums jau zināmo.
 2305 Ar prieku aizvadīja to,
 lai Līvzemē ar ordeņspēku
 tas skaustu neticības grēku.

Kad Līvzemē bij izpaudies,
 2310 ka zemes mestrs ieradies,
 tad godam tika saņemts tas,
 kā mestru saņemt pieklājas.
 Ik pilī, kur viņš iegāja,
 viņš labvēlību baudīja.

2315 Viņš daudzās pilīs iegriezās
 un runājās un apspriedās
 ar visiem zemes bīskapiem,
 un izturējās tā pret tiem,
 ka visiem sirdis ielīkmoja.

2320 Viņš labi ar tiem sadzīvoja:
 ko viņam no tiem vajadzēja,
 tie viņam labprāt atvēlēja.
 Tā darīja viņš arī pats.

Kur redzams bija posts un bads,
 2325 tur palīdzēt viņš gatavs bija,
 to darbs un pūliņš nebaidīja.
 Pusotra gada valdīja

un atkal projām aizbrauca
 viņš atpakaļ uz Vāczemi.

2330 Par to bij brāļi bēdīgi,
 ka amats jāatstāj tam bija.

Tad citu brāli izraudzīja,
 kas kļuva tālu pazīstams,

von wîsheit uber manich lant.
 er was grôzer tugende rîch.
 von Grûningen brûder Dÿterfîch
 wart des landes meister dô.
 er was gotes êre vrô;
 daz hielt er spâte und vrû.
 waz sal ûch lange rede nû?
 dô er zû Nieflande quam,
 zu meister man in gerne nam.
 daz wîsten im die brûdere wol,
 als ich ûch nû sagen sol:
 alle die gelegenheit
 wart im gentzlich geseit.
 dô er daz allez wol besach,
 dar nâch unlange iz geschach,
 dô wart im wol bekant,
 daz dannoch in Kûrlant
 die lûte wâren heiden.
 daz begunde im sêre leiden.
 er trûc in sîme hertzen
 dar umme grôzen smertzen.
 got der sante in sînen mût,
 daz sider dem cristentûme wart gût,
 er wolde heren Kûrlant.
 den brûderen tet er daz bekant.
 des wâren sie von hertzen vrô.
 mit aller macht sie hulfen dô,
 daz ez wurde vollenbrâcht,
 als der meister hatte gedâcht.
E in tac wart dô geleit
 wanne man solde sîn bereit.
 boten wurden dô gesant
 nâch Letten und kegen Nieflant.
 die cristen vûren gerne mit,
 daz was von alder her ir sit.
 die bischove und des kuniges man
 liez man die reise verstân.
 die vûren willeclîchen dar
 mit mancher hovelîchen schar.
 zû Rîge ir samenunge was.
 vil manchen helm als ein glas
 sach man in deme here komen.
 leitsagen wurden dâ genomen
 die wol wîsten Kûrlant.
 bie daz mer ûf den strant
 wart daz her wol geschart

jo gudrs bij un cienîjams,
 un tikumîgs šis varonis.
 2335 Tā Grîningenes Dîterihs¹²⁷
 par zemes mestru kļuva nu
 ar dieva ziņu, padomu;
 viņš dievu teica agri, vēlu
 2340 ar sirdi, pateicībā kvēlu.
 Kad Lîvzemē viņš ieradās,
 tad visi ļoti priecājās.
 Tam brāļi parādīja godu,
 par to jums drošu ziņu dodu:
 2345 visus zemes apstākļus
 darīja tam zināmus.
 Kad tā nu visu apskatījis
 viņš bij un labi izpētījis,
 te viņu ziņa piemeklē,
 2350 ka esot Kurzemē
 vēl ļaudis pagāni.
 Ak, tavu nelaimi!
 Par to viņš ļoti noskuma,
 sirds viņam dikti sāpēja.
 2355 Dievs deva viņam padomu
 kristiešiem par svētību
 kuršu zemi izpostīt.
 To steidz viņš brāļiem pavēstīt.
 Par to nu brāļi priecājās
 2360 un palīgos tam taisījās,
 lai izdarīts tā tiktu viss,
 kā mestrs bija domājis.
J au diena noteikta bija tiem,
 kad visiēm jābūt gataviem.
 2365 Sūtņi tika sūtīti
 pie letiem un uz Lîvzemi.
 Lîdzi devās kristīgie,
 kā sen jau raduši bij tie.
 Mestrs sasaukt nebij snaudis
 2370 bīskapus un ķēniņļaudis.
 Ar mīļu prātu vīri sprauni
 nu pulkiem nāca varen glauni.
 Tie Rīgā kopā pulcējās.
 Tiem bruņcepures laistījās.
 2375 Vākti tika ceļveži,
 kas pārzināja Kurzemi.
 Jūras malā pulki nāca,
 kur zem karogiem tos vāca.
 Bij karapulki gari, plaši,

- nách mancher banier ûf die vart.
 daz her was lanc und breit,
 dâ mit man ordenlîchen reit
 mit gewalt in Kûrlant.
 ez gienc in wol dâ in hant.
 sie santen manche grôze schar
 in deme lande her und dar,
 die alle brâchten roubes vil.
 die rede ich ûch nu kurtzen wil.
 sie brâchten manchen man in nôt.
 wer nicht envlôch, der was tôt.
 die Kûren des wâren unvrô.
 an einen rât sie vielen dô:
 sie wolden vridelîchen leben,
 sie solden sich dem meistere geben.
 die eldesten sprâchen under in.
 sie vielen ûf den selben sin
 und santen boten in daz her.
 waz sal ich sprechen dâ von mêr?
 den meister liezen sie verstan,
 wie ir wille was getân.
 des wart er von hertzen vrô.
 er gab in einen vride dô
 mit der brûdere râte.
 daz her brach ûf vil drâte
 und vûr vor einen gûten berc.
 dâ wart getân ein schône werc,
 ein êrlîche burc gebûwet wol,
 der namen ich nû sprechen sol:
 Goldingen wart die burc genant
 und liet noch in Kûrlant.
 dô daz hûs bereitet was
 rische brûdere man ûz las,
 die der burc solden pflegen.
 von knechten manchen vromen degen
 liez man dô blîben
 mit kinderen und mit wîben.
 der besten Kûren blîben ein teil
 mit den brûderen ûf ein heil,
 die andern gâben gîsel dô
 dem meistere und wâren vrô,
 daz man sô gûtlîch sie entpfîenc.
 dô der brûdere wille ergienc,
 daz sich gesatzte daz lant,
 als ûch daz bûch tût bekant,
 des was daz her gemeine vrô.
- 2380 tie ciešās rindās jāja braši,
 lai bruktu Kurzemē ar sparū.
 Tie siroja ar lielu baru
 pa malu malām it visur;
 brangs laupijums tiem tika tur.
 2385 Par postu kuršiem cīniņš kļuva:
 ikviens, kurš izbēgt nepaguva,
 nu aši zemē krita beigts.
 Tā kuršu spēks drīz tika veikts.
 Bij kuršiem dūša bēdīga,
 2390 un tādēļ viņi nolēma
 par mieru turpmāk rūpēties
 un ordeņmestram padoties.¹²⁸
 Tā sprieda viņu vecākie,
 un vienprātīgi lēma tie
 2395 pie vāciem sūtņus nosūtīt.
 Ko vēl tur varu pasacīt?
 Tie mestram paziņoja, kāds
 ir viņu lēmums, viņu prāts.
 Par to bij sirds tam priedīga,
 2400 un viņš, pēc brāļu padoma,
 tiem mieru arī piedāvāja.
 Drīz vācu pulki tālāk jāja,
 līdz kādu kalnu sasniedza,
 kur skaistu darbu paveica:
 2405 tie krietnu pili uzbūvēja,
 par Kuldīgu¹²⁹ to nodēvēja;
 tā stāv vēl šodien Kurzemē
 un ļaužu acis iepriecē.
 Kad gatava šī pils nu bija,
 2410 tie brašus brāļus izraudzīja,
 kam bij šo pili apsargāt.
 No karakalpiem ar turklāt
 atlasīja labākos
 un atstāja šai pilī tos,
 2415 lai tie ar bērniem un ar sievām
 godam kalpotu nu dievam.¹³⁰
 No kuršiem daļa labākā
 nāca brāļu svētībā;
 bij citiem jādod ķīlnieki,
 2420 un viņi bija priedīgi,
 cik labi viņus uzņēma.
 Kad brāļu griba notika
 un zeme beidzot norima,
 kā vēstī jums tā grāmata,
 2425 viss karaspēks tad priedējās

sie lobeten got von himele dō
unde die liebe mûter sîn:
die was ouch dâ ir helferîn.

Daz her vûr kegen Rîge wider.
die ûf der burc wâren sider
aldâ zû Goldingen,
mit arbeiten ringen
die brûdere mûsten lernen dō
in ungemachen wesen rō
durch got von himelrîche.
dar nach kurtzelîche
Anboten man begreif,
dâ von den Kûren vreude entsleit.
sie mûsten geben dō den zins.
man twinget einen harten vlins,
daz er clîben mûz durch nôt:
der Kûren bleib vil mancher tôt
ê daz lant betwungen wart.
beide weich und hart
mûste man in legen vor
biz daz sie vielen ûf die kor,
daz sie den touf entpfiegen,
dar zû sie nôte giengen.
zû jungest nâmen sie in an sich.

Der Littowen kunic rîch
Myndowen mûete daz,
er trûc den cristen grôzen haz,
und nam sich dar umme laster an.
ein her er samenen began,
dâ mit vûr er kegen Kûrlant.
den wirt er dâ zû hûse vant,
als ich ûch nû sagen sol.
Myndowe wânte des wol,
daz sîn wille solde irgân.
got sîne vrûnt bewaren kan,
der kunde ouch die vil wol bewarn,
ûf die Myndowe wolde varn.
daz was eine burc in Kûrlant,
Anboten ist sie genant,
dar quam er hin mit grôzer macht.
er hette manchen heiden brâcht
mit im ûf der brûdere schaden;
er wolde den cristentûm verladen.
ein wartman daz her besach:
mit jagene hette er ungemach
biz er zû Goldingen quam.

un debestêvam pateicās
un dieva māti slavināja,
kas arī palīgā tiem gāja.

2430 **V**iss pulks nu Rīgā atgriezās.
Bet tiem, kas pilī palikās,
bij Kuldīgā ko pūlēties,
ar lieliem darbiem noņemties.

2435 Tur brāļiem nācās mācīties
pat nedienās vēl priecāties
un slavēt dievu debesīs.

Kad pagājis bij laiciņš iss,
jau Embūti¹³¹ tie sagrāba,
par ko nu kurši noskuma.
Tiem nodevas bij jāmaksā.

2440 Tā sadrūp klints pat cietākā,
kad viļņi sit to cits pēc cita.
No kuršiem daudzī vīri krita,
līdz zeme iekarota tika.

2445 Daudz izbaudīt tiem brāļi lika:
ir jāliek izjust mīksts un ciets,
jo tā tik spīvu prātu liec,
kas negrib ļauties kristīties.

Tie ļāvās beidzot, kaut paties
tur vajadzīgs bij krietns spaidis.

2450 **P**ret kristīgajiem negants naidis
bij lietuviešu valdniekam
bagātajam Mindaugam¹³².

2455 Uz sevi kraudams lielu grēku,
viņš kopā vāca karaspēku
un kuršu zemē iekšā gāja.
Bet šoreiz saimnieks bija mājā,
kā tas nu sacīt jāsaka.

Bij Mindaugam tā iedoma,
ka notiks viņa griba bargā.
2460 Bet dievs tak savus draugus sargā,
viņš prata pasargāt ar tos,
kam Mindaugs bija naidniekos.
Pils Embūte ir Kurzemē¹³³
un ļaužu acis iepriecē;

2465 turp devās viņš ar karaspēku,
lai ieņemtu šo brāļu ēku.
Tam līdz bij pagāni jo daudzi;
graut gribēja viņš Kristus draudzi.

2470 Kāds izlūks viņus pamanīja;
gan likstu daudz tam jācieš bija,
līdz Kuldīgā tas nonāca.

die brüdere er besiten nam.
 die mêre sagete er in vor wâr.
 sie achten minner dan ein hâr
 des liebes oder keiner drô.
 sie liezen boten rinnen dô
 nâch al den, die sie mochten hân.
 die Kûren wolden des nicht lân,
 sie enwerten kint und wîb
 ir herren und irs selbes lîb,
 dar zû burge und lant.
 den brüderen quâmen sie zû hant
 mit einer ernsthaften schar.
 ir hertze stûnt nâch strîte gar,
 in was der spân gevallen wol,
 des wâren sie alle sturmes vol.
 die brüdere wâren ouch des vrô:
 vil snelle sie sich reiten dô,
 daz ir wol drîzic wâren.
 brüder Bernec von Hâren
 der nam den vanen in die hant,
 er sprach: «brüdere, sît gemant
 vil rechte waz der orden sie:
 blîbet ûweren vanem bie!»
Sie hetten wol vumfhundert man,
 mit den îlten sie von dan
 bie Anboten in ein holtz.
 die Littowen quâmen stolz,
 die wâren dâ mit grôzer macht.
 vil lûte irschal ir heres bracht.
 dar quam vil manich heiden stoltz.
 die brüdere hielden in deme holtz
 und nâmen rechte ir vûre war.
 Myndowe hiez die sîne gar
 ribalde howen;
 er wolde sie bedrowen
 die ûf der burc wâren.
 die kunden ouch gebâren:
 herteclîchen kein dem her
 reiten sie sich zû der wer.
 Myndowe hiez zû sturme gân.
 dâ sach man manchen heiden stân
 von den pferden ûf daz gras.
 den brüderen dar zû liebe was.
 dô sâhen sie êrst recht ir craft:
 dâ was vil michel heidenschaft,
 Myndowe drîzic tûsent man

Tas brāļus sāņus pasauca
 un ziņū šo nu vaļā klāja.
 Tie ne par matu nebēdāja
 par dzīvību, nedz par šo draudu.
 2475 Tie lika sūtņiem skriet ar jaudu
 pie visiem, ko vien sasniegt spēja.
 To kurši pieļaut negribēja,
 tie bērņus, sievas nesargāja,
 2480 par saviem kungiem negādāja
 ne pili vairs, ne zemē pašā.
 Pie brāļiem devās gaitā ašā
 tie cīnīties nu lielā barā
 2485 ar niknu sirdi, spīvi garā,
 tiem zilkociņš tik labi krita,
 ka īstais brīdis kauties šķīta.¹³⁴
 Ar brāļi jāja solī raitā,
 to kopā trīsdesmit bij skaitā.
 Brālis Berņeks¹³⁵, hārenietis,
 2490 karotājs kas bija krietns,
 rokā ņēma karogu,
 teikdams: «Brāļi, piesaku
 pie sava karoga jums stāt,¹³⁶
 jums ordeni būs aizsargāt!»
 2495 **T**iem pieci simti vīru bija,
 tie slēpnim mežu izraudzīja
 pie Embūtes. Tur, lepnī garā,
 šurp leiši nāca lielā barā.
 Tie skaļu troksni sacēla.
 2500 Daudz pagāņu tur sanāca.
 No meža brāļi vēroja,
 ko leišu pulki darīja.
 Mindaugs lika savējiem
 celt ribaldes¹³⁷ pret vāciešiem,
 2505 lai tos, kas pili, apdraudētu.
 Bet tie ar sparū neredzētu
 savu pili aizsargāja,
 kad Mindaugs uzbrukumā gāja.
 Daudz pagāņu no zirgiem krita,
 2510 kad tos, par prieku brāļiem, sita.
 Tur varen daudz bij pagāņu:
 trīsdesmittūkstoš cilvēku.¹³⁸
 Šie spēki sakopoti tika,
 un Mindaugs pili šturmēt lika,
 2515 viņš vīrus trieca turp ar sparū.
 Bet brāļi teica: «Rāmu garu!
 Lai mēs par agru neuzbruktu

hatte. sturmen er began,
 er treib sie herteclīchen zū.
 die brūdere sprāchen: «nicht zū vrū
 ensprenge wir, daz ist unser vrome,
 biz ie der man sō nāhe kome
 dem hūs, daz sie icht wider sehen.
 gote sal ein ēre nū geschehen
 vor den selben burge hie.»
 Ūz eime holtze riten sie
 ein lutzel umme durch daz,
 daz sie die pferde deste baz
 mochten underriten.
 «nū sult ir helde strīten»
 sprach brūder Bernec, «daz ist recht!
 ez sie krum oder slecht
 sō sult ir blīben bie dem vanen.
 ich enkan ūch anders nicht gemanen
 dan habet alle lewen mūt.»
 «wir sprengen nū, der rāt ist gūt.»
 sie slūgen vrīlich ūf iren līb.
 des clagete sint vil manich wīb
 zū Littowen, daz ir man
 sō vrū von dirre werlde entran.
 die Kūren dā mit heldes hant
 werten wol ir selbes lant.
 sie hulfen Myndowen sō
 sturmen, daz er wart unvrō:
 man sach dar manchen walken grōz,
 die Littowen des verdrōz,
 sie wēren lieber anderswā
 gewesen danne bie in dā.
 dā machten sie sich ūf die vlucht;
 vil vaste in volgete āne zucht
 brūder Bernec mit deme vanen.
 die sīnen kunde er wol manen,
 daz sie sich verjageten nicht:
 «ist daz, daz er sich wider sicht»
 sprach er, «daz ist unser tōt.
 wir varen schōne, des ist nōt,
 und nemen unser lūte war.»
 daz wart ir aller rāt vil gar.
 den Kūren daz vil wol behaget:
 sie kērtēn wider unverzaget,
 sie liefen von der burc her abe
 und nāmen roubes grōze habe.
 den brāchten sie mit ēren hin.

un mūsu nodoms neizjuku:
 kad būs tie, cīnā iekarsuši,
 2520 tik tuvu pilij pienākuši,
 ka atskatīties vaļas nava,
 tad dievam notiks gods un slava
 šai vietā pie šīs pašas pils.»
 L ūk, jau atstāts bija sils,
 2525 tam apkārt tie ar gudru ziņu
 meta mazu līkumiņu,
 lai leišiem triecienu var dot,
 to rindās strauji iejājot.
 «Nu, varoņi, jums jācīnās!
 2530 Lai kas jums arī atgadās,
 jums jāpaliek pie karoga,»
 tā brālis Berneks sacīja.
 «To saku es jums sirsnīgi:
 kā lauvas esiet drosmīgi!» —
 2535 «Uz priekšu nu, šis padoms labs,
 līdz pagānpulki kauti taps!»
 Tik braši brāļi cīnījās,
 ka leišu sievas žēlojās,
 ka viņu vīri pāragri
 2540 ir atstājuši pasauli.
 Tur kurši kāvās drošu prātu,
 lai savu zemi aizsargātu,
 tā uzbrukdami Mindaugam,
 ka prāts bij itin bēdīgs tam:
 2545 tik nikni viņi virsū bruka,
 ka leišiem visa dūša šļuka,
 tie labāk būtu citur kur
 šai brīdī bijuši, ne tur.
 Tad leiši žigli metās mukt;
 2550 bet brālis Berneks virsū brukt
 ar karogu tiem nenostāja.
 Viņš savējos vēl brīdināja,
 lai vajājot tie nepārsteigtos.
 Viņš teica: «Tas mums slikti beigtos,
 2555 ja atskatītos tie uz mums.
 Ir ciešās rindās jājāj jums
 un jāraugās, kur mūsu ļaudis.»
 To nebija viņš velti paudis.
 Tas kuršiem dikti patika,
 2560 no pils tie lejā noskrēja
 un paņēma ar prieku skaļu
 it krietnu laupījuma daļu,
 kas godam bija nopelnīts.

dô wart geteilet michel gewin.
 ûf daz hûs sie ritten dô.
 die cristen wâren alle vrô.
 vier brûdere bliben aldâ tôt:
 des wart gût rât in sulcher nôt.
 der Littowen vil dar lac
 bevallen in des tôdes slac
 vumfzên hundert unde mê.
 iren vrûnden tet die clage wê.
Myndowe hin heim zû lande
 vlôch. im tet die schande
 und ouch der schade beide wê.
 er ensturmte in vumf wochen mê
 ûf keine burc in Kûrlant.
 er liez dâ harte liebe pfant
 an vrûnden und an mâgen.
 im dorfte niemant lâgen
 vor Anboten mêre.
 er vlôch dô vil sêre,
 daz im der geist erweret wart.
 die pfert enwurden nicht gespart
 biz er zû Littowen quam.
 der reise er eine mâze nam
 vor Anboten wol ein jâr;
 die rede sage ich ûch vor wâr.
Die brûdere vûren an gemach.
 dô gote die êre an in geschach
 sie lobeten sîne barmherzekeit,
 die ist manchem armen noch bereit.
 die Kûren wâren ouch des vrô.
 sie bliben wert. die brûdere dô
 hatten manchen kummer grôz,
 des sie vil lutzel doch verdrôz
 durch got von himelrîche.
 sie breiten stêteclîche
 den gelouben und die rechte ê.
 in wart dar umme dicke wê.
 wes hûs in zû mâze was gelegen,
 der mûste rechter dinge pflegen
 oder er lac dar umme tôt.
 sie liden manche harte nôt:
 sie wachten unde vasten,
 man sach sie selden rasten.
 sie hatten michel ungemach.
Zû einen zîten iz geschach,
 daz sie vûren reise.

Tad guvums tika sadalīts.
 2565 Nu mājup jāj ik bruņinieks.
 Bij kristīgajiem visiems prieks.
 Bij tikai četri brāļi beigti,
 bet toties krietni darbi veikti.
 2570 Daudz ļaužu lietuviešiem krita,
 tos čupu čupām nāve sita:
 tūkstoš piecsimt mazākais.
 No draugu raudām dreb vēl gaiss.
 2575 **M**indaugs nu uz mājām muka,
 kauns tam bij, ka sapnis bruka,
 zaudētas bij cerības.
 Piecas nedēļas vairs tas
 Kursas pilīm neuzmācās.
 Dārgā ķīlā atstāt nācās
 draugus, radniekus tam.
 2580 Nedrīkstēja Mindaugam
 pieminēt vairs Embūti.
 Tas bēga prom tik mudīgi,
 ka elpa aizrāvās tam skrejot.
 Tas bēga, zirgus nesaudzējot,
 2585 līdz Lietuvā tas ieradās.
 Tad vienu gadu atteicās
 uz Embūti tas ceļā doties;
 to varu teikt jums nešauboties.
 2590 **T**ad brāļi nu pie miera gāja,
 tie dievam godu skandināja,
 tā žēlastību slavējot,
 ko tas pat nabagiem spēj dot.
 I kuršiem sirds bij priecīga.
 Tie uzticīgi palika.
 2595 Bij brāļi dažkārt grūtībās,
 par ko tie maz gan bēdājās,
 jo dievs mūs mīlē bezgalīgi.
 Tie izplatīja nemitīgi
 it visur īsto ticību,
 2600 par ko tiem bij daudz nedienu.
 Ikvienš, ko dabūja tie ciet,
 nu spiests bij īsto ceļu iet:
 ja ne, to tūdaļ nogalēja.
 Tie lielas ligas izciest spēja:
 2605 tie vāķēja un gavēja
 un reti mierā stāvēja.
 Bet tad liels posts tiem gadījās.
Tas kādā reizē notikās,
 kad viņi gāja pasirot.

- kegen engestlicher vreise
 quâmen sie âne wizzenheit.
 ir viende hatten sich gereit
 die Littowen mit gewalt.
 sie brâchten manchen degen balt
 kegen in in Kûrlant,
 dâ vient sînen vient vant
 zû howene ûf dem plâne.
 die zwei her nâch wâne
 quâmen kegen einander dô.
 die Kûren wurden des unvrô,
 dô sie sie rechte ersâhen.
 wol zû mâže nâhen
 wâren sie ungewarnet komen.
 die setele hatten abe genomen
 die Littowen ubir al,
 sie lâgen an gemach zû tal.
 der heiden was vumftûsent man.
 die besten von den anderen dan
 zû dinge wâren abe getân
 verre von in ûf den plân.
 die brûdere wâren des gemeit.
 ir cleine her was wol bereit
 zû strîtene alle glîche
 beide arme und rîche.
 in wart ein zeichen dô gegeben,
 wie sie in dem strîte solden leben.
 die dûtschen alle glîche
 riefen got von himelrîche.
 die Kûren riefen nâch irem site
 ir herzeichen vaste mite.
 sie ranten zû in in daz dinc
 und slûgen manchen jungelinc,
 daz er des râtes gar vergaz,
 wer sunder satel ûf gesaz,
 der envorchte nicht die schande,
 er envluhe heim zû lande.
 die brûdere mit der dûtschen schar
 gedranc mit rîten durch dô vil gar.
 waz der heiden drête wider
 die Kûren slûgen sie dâ nider.
 sie mûsten wîchen durch die nôt.
 ir her lac mê den help tôt.
 die heiden gâben ûf die wer,
 sie riefen uber al daz her:
 «der dûtschen macht mit kreften kumet!»
- 2610 Tā bija, pašiem nemanot,
 tie nāves briesmās nokļuvuši,
 jo leiši, pulkus bruņojuši,
 jau veda dažu varoni
 pret vāciešiem uz Kurzemi.
- 2615 Nu naidnieks nāca naidnieku
 kaujā kaut uz nebēdu.
 Pretī pulks pret pulku nāca.
 Kuršus lielas bažas māca,
 kad lietuvjus tie ieraudzīja,
 2620 jo šie jau visai tuvu bija
 tiem nemanīti pienākuši.
 Jau zirgiem seglus noņēmuši
 bij lietuvieši it visur
 un atpūtās nu lejā tur.
- 2625 Bij leišu pieci tūkstoši;
 to labieši uz apspriedi,
 no citiem savrup nošķīrušies,
 klajumā bij sastājušies.
 Par to bij brāļi priecīgi;
 2630 kaut skaits tiem mazs, bet gatavi
 iet cīņā tomēr bija tie,
 gan nabagie, gan bagātie.
 Tad nu tiem zīme dota tika,
 pēc kuras cīņā iet tiem lika.
- 2635 Vāci teica ticībā
 dievu debess valstībā.
 Kurši cīņai šai par slavu
 sauca karasaukli savu.¹³⁹
- 2640 Nu trauca tie pret apspriedi
 un sita dažu jaunekli
 tā, ka tam prātot aizmirsās.
 Kurš kaut kā zirgā uztrausās,
 nekāds to negods nebiedēja,
 kad tik tas mājās aizmukt spēja.
- 2645 Brāļi līdz ar vācu baru
 starp leišiem iejāja ar sparū.
 Pagānus, kas pretī stāja,
 kurši visus nomaitāja.
 Jau kauta puse karaspēka,
 2650 un bēgot bija liela brēka.
 Pagāni nu bailēs dziedza
 un pa visu lauku kļiedza:
 «Nāk vācu pulki šurp ar sparū
 un varen brašu cīņas garu!»
- 2655 Kā taustoties pa tumsu aklu,

dô wart manich heiden hals gedrumet
 sô daz er ûf der erden lac,
 der keiner reise mê enpflac.
 alsus half got den vrûnden sîn.
 den heiden jêmerlîchen pîn
 gab der tûvel ûf der stat.
 wê dem, den er zû gaste bat!

Dô des strîtes ende was,
 dô irbeizeten nider ûf daz gras
 die brûdere und ir helfer dô.
 von herzen wâren sie alle vrô.
 durch recht vergangen was ir zorn,
 sie hatten niemant dâ verlorn.
 des wart gelobet Jhêsus Crist,
 der al der werlde ein lôser ist:
 er was wol der êren wert.
 beide wâpen unde pfert
 die teilte man glîche.
 gote in himelrîche
 wart sîn teil behalden.
 die jungen und die alden
 ritten heim zû lande
 mit vreuden sunder schande.
 daz lant algemeine wart
 gebezzert von der herren vart.
 sie wâren alsô manchen tac,
 daz man urlouges mit in pflac.
 sie herten vaste umme sich,
 tâlanc arm, morne rîch.
 waz vesten in dem lande lac
 die pîneten sie nacht unde tac,
 daz sie sie gewonnen an.
 geslagen wart vil manich man
 ûf ietweder sîten,
 als man pflît in strîten,
 dô man urlouges pfliget.
 in wart vil seldom an gesiget:
 got half in selbe in mancher wîs,
 daz sie behielden wol den prîs.
 die Littowen herten dar,
 bie wîlen gulden sie in gar.
 sie riten wider in ir lant,
 sie stiften roub unde brant
 und gulden ir scherf vil wol.
 bie wîlen gâben sie ouch den zol
 beide lûte unde gût.

dažs pagâns lauza tur sev kaklu,
 kâ nopļauts zemē novēlās
 un karot vairāk necēlās.
 Tā līdzēja dievs savējiem.
 2660 Bet gaužas mokas pagāniem
 ciest lika velns. Lai bēdās kauc
 tas, ko sātans viesos sauc!
Kad cīņa bija beigusies,
 2665 **K**no segliem kāpa atpūsties
 tad brāļi līdz ar palīgiem.
 Bij sirdis prieka pilnas tiem.
 Tie dusmot bija aprimuši,
 jo pat neviena zaudējuši
 tie nebija no pulka sava.
 2670 Lai Jēzum Kristum nu ir slava,
 kas pasauli ir pestījis:
 viņš ir šo godu pelnījis.
 Nu tika zirgi, ieroči
 vienlīdzīgi dalīti.
 2675 I dievam daļa atlikās.¹⁴⁰
 Gan jauns, gan vecs tad saposās
 un liksmu prātu projām jāja
 bez negoda un kauna mājā.
 I zemei labums bij no tā,
 2680 ko kungi guva kargaitā.
 Un tā vēl daždien gadījās,
 ka tie ar leišiem cīnījās,
 visapkārt nikni kāva tos,
 gan nabagos, gan bagātos.
 2685 To pilīm zemē šai arvienu
 tie virsū mēcās nakt' un dienu,
 lai knaši iekarotu tās.
 Tur karalaukā palikās
 daudz vīru vienā, otrā pusē:
 2690 kas bijis, tas nav jānoklusē,
 tā allaž notiek cīņiņos.
 Tik reti naidnieks veica tos:
 dievs kristīgajiem palīdzēja,
 un virsroku tie paturēja.
 2695 Gan arī leiši sirot gāja
 un dažkārt viņiem atmaksāja,
 pa viņu zemi drasējot
 un laupot tur un dedzinot
 kristiešiem par atmaksu.
 2700 Gan reizēm tiem kā nodevu
 dot cilvēkus un mantas nācās.

sie guzzen beider wege ir blût,
 daz tâten sie ouch in Nieflant.
 die mêre sint mir wol bekant.
Man saget von dingen, die geschehen,
 als wir von anderen hōren jehen.
 ouch ist uns allen vil wol kunt,
 daz sprichet manches menschen munt
 von dingen, die in sint bekant.
 waz wonders dâ zû Nieflant
 geschehen ist, solde ich ez sagen,
 ein wagen mûste daz bermît tragen,
 solde man iz allez schriben an,
 waz got wonders hât getân
 in Nieflande an der cristenheit.
 daz was der heidenschaft leit,
 daz gote sô dicke lob geschach.
 Myndowen herze in ungemach
 quam und ander heiden vil,
 der ich ûch einen nennen wil:
 Lengewîn was er genant.
 sîn name ist manchem wol bekant
 von alder her, ich sage ûch wie.
 bie sîner zît er nie gelie,
 sîn hertze was ie sturmes vol;
 sîn nâkebûr iz dicke wol
 bevunden. daz was in vil leit.
 er brâchte mancher hande arbeit
 den cristen und den heiden zû.
 wer daz wizzen wolde nû,
 wâ von er was sô hōchgemût:
 im was ir hōeste konic vil gût,
 der hêrre was in Littowen lant:
 er was Myndowe genant.
 Lengewîn betrouc sîn ubermût,
 alsô noch vil manchen tût.
 er greif drî rische brûdere an,
 mit den er urlougen began,
 die dô wâren wol bekant.
 der eine Tûsche was genant,
 Milgerîn der ander hiez,
 der sich in trûwen vinden liez
 nâch sîner ê in rechtekeit;
 im was alle unvûre leit.
 Gingeike was der dritte name:
 er endorfte nie gewinnen schame

Tur abās pusēs asins šļacās,
 ar Līvzemē tām līt tie lika.
 Tas viss man pēcāk zināms tika.
 2705 **M**ēs stāstām savu stāstāmo,
 kā mēs no citiem dzirdam to.
 Ikviens no mums jo labi zina,
 ka ļaužu mute izdaudzina
 it visas lietas zināmās.
 2710 Bet Līvzemē kas notikās,
 ja vien es izsacīt to spētu,
 pat rati pavilkt nevarētu
 tos pergamentus aprakstītos,
 kā sodījīs dievs nekristītos
 2715 un notikt licis brīnumiem
 starp Līvuzemes kristiešiem.
 Tas, ka nu dievam slava tika,
 tas Mindaugam vis nepatika
 un daudziem citiem pagāniem.
 2720 Es vienu minēšu no tiem:
 to vārdā sauca Lengevīnu¹⁴¹.
 Jau daudziem sen šis vārds, cik zinu,
 ir pazīstams, es teikšu, kā.
 Šis vīrs bij vienmēr nomodā;
 2725 tas sirdī juta cīņas sparū;
 it bieži kaimiņi tā varu
 uz savas ādas izbaudīja.
 Daudz nelaimju tas nodarīja
 gan kristiešiem, gan pagāniem.
 2730 Nu teikšu jums bez aplinkiem,
 kādēļ tas bij tik augstprātīgs:
 pats ķēniņš bij tam labvēlīgs,
 kurš valdīja pār Lietuvu
 un kuru sauca Mindaugu.
 2735 Bet augstprātība viņ kā vīns,
 to izbaudīja Lengevīns.
 Trim brāļiem uzbruka viņš braši,
 cīņu uzsāka it knaši,
 sparīgi tiem pretī traucās.
 2740 Viens no tiem par Tūši¹⁴² saucās.
 Otrs vīrs, ko vārdā minu —
 sauca to par Miļģerīnu¹⁴³ —,
 bij uzticīgs un godprātīgs,
 tam riebās tikums izlaidīgs.
 2745 Bij trešajam vārds Ģinģeikis,¹⁴⁴
 tas bija drosmīgs varonis,

bie sīnes mannes sīten,
 wā man solde strīten.
 der helt und ouch die brūdere sīn
 liden mancher hande pīn.
 zū dicken stunden ez geschach,
 daz man Lengewīnen sach
 in irme lande mit sīnem her.
 daz widertāten sie mit wer.
 sie riten wider in sīn lant
 und stiften roub unde brant.
 sie triben daz sō manchen tac,
 daz beider sīten tōt gelac
 vil manich ungeloubig man.
 zū jungest Lengewīn gewan
 den konic Myndowen an sīne schar.
 der widersaite jegen gar,
 die ūch von ērsten sint genant.
 dō in die mēre wurden bekant,
 daz in Myndowe wolde ssschaden,
 sie sprāchen: «wir sīn verladen.
 nū prūvet waz daz beste sī.»
 «die cristen sint uns nāhen bī»
 sprach der eldeste under in:
 «wir rīten an den meister hin
 und nemen dar zū sīnen rāt.
 der selbe man vil wīsheit hāt;
 und wil er uns entpfāhen,
 wir wollen uns genāhen
 vil gerne zū der cristenheit.
 sō wir rechen unser leit
 mit manchem here in daz lant.
 die stīge sint uns wol bekant.»
 Milgerīn der helt unverzaget
 sprach: «sint uns hāt widersaget
 Myndowe, sō moge wir nicht bestān.
 dar umme sō sulle wir nicht lān:
 ē wir gerūmen unser lant,
 wir nemen der heidenschaft ein pfant,
 daz sie des alle sīn unvrō.»
 der dritte brūder sprach alsō:
 «wir hān uns manchen tag gewert:
 unser lant sint vil verherht.
 wolle wir behalden unseren līp
 und dar zū kinder unde wīp,
 sō lāze wir uns toufen in gotes namen.»
 «der dinge sulle wir uns nicht schamen»

no negoda viņš bija tīrs,
 jo allaž cīnījās kā vīrs.
 Šiem trijiem brāļiem varoņiem
 daudz nācās ciest no naidniekiem,
 jo itin bieži notika,
 ka Lengevīns tiem uzbruka
 to novados ar pulku brašu.
 Tie atmaksāja ar to pašu.
 2750 Tie savkārt viņa zemē jāja
 un laupīja un dedzināja.
 Un tā tie daudzkārt darīja,
 un abās pusēs palika
 uz lauka milzums pagānu.
 2760 Tad beidzot talkā Mindaugu
 nu sauca Lengevīns, lai tas
 tiem sadod tā, kā pienākas,
 tā, lai tie ilgi piemin viņu.
 Kad brāļi saņēma to ziņu,
 2765 kāds gatavots tiek uzbrukums,
 tie teica: «Nu ir bēda mums.
 Nu apspriedīsim, ko lai darām.» —
 «Šeit dzīvo kristīgie visgarām,»
 tā teica brālis vecākais,
 2770 «es domāju, vislabākais
 nu būtu mums pie mestra jāt
 un viņa domas uzzināt.
 Ir mūsu nodoms svēts un tīrs;
 ja uzņems mūs šis gudrais vīrs,
 2775 mēs kristietību balstīsim
 un savas mokas atriebsim.
 Mums uzvarēt ir cerības:
 mums visas takas zināmas.»
 Tad Miļģerīns, šis varonis,
 2780 tiem sacīja: «Kopš pieteicis
 mums Mindaugs karu, mums būs grūti
 tam pretī stāt ar drošu krūti.
 Tādēļ mēs šādi nolemsim:
 pirms savu zemi atstāsim,
 2785 mēs ķīlu ņemsim pagāniem.»
 Tad trešais brālis teica tiem:
 «Mums smagas cīņas izcīnītas,
 ir mūsu zemes nopostītas.
 Ja gribam sevi saglabāt
 2790 un sievas, bērņus ar turklāt,
 tad dieva vārdā kristīsimies!» —
 «Vai gan par to mēs kaunēsimies!»

sprâchen sie alle gemeine dô.

Des râtes wâren sie vil vrô
die vromen Littowen wert.
ir reinez herze doch begert
in dem cristentûme.
dô hatten sie mit rûme
gebrochen kein dem kunige sich;
der was grimmes mûtes rîch.
sie enmochten nicht blîben,
wan sie wolden vertriben
Myndowe unde Lengewîn.
dô mochtez anders nicht gesîn,
ob sie sich wolden vristen,
sie enkêrten zû den cristen.
ouch sante in got den sûzen geist
von sînen genâden aller meist,
daz sie an den meister riten dô.
der was der werden geste vrô.
ir sache liezen sie in verstân,
daz sie den rechten gelouben hân
wolden vor die heidschaft.
«uns wil ein kunig mit sîner craft
von dem lande trîben.

nû lât uns bie ûch blîben,
des bitte wir durch ûweren got;
wir leisten gerne sîn gebot.
wir haben wîb unde kint,
die dâ zû hûse bliben sint,
und ander vrûnde, wer uns wil
volgen, den gebet ouch zil,
daz ir die wollet entpfâhen.
wir wollen uns gerne nâhen
kein ûch und zû der cristenheit.
tû wir der heidschaft leit,
daz wir ûch wilkomen sîn.»

Der meister sprach: «wir tûn ûch schîn
vrûntschaft willeclîche.
wir suln ûch machen rîche
an êren unde an gûte.
ir sult un unser hûte
sîn und wer mit ûch wirt brâcht.
ir habet des besten ûch bedâcht.»
dô sprâchen die ellenden:
«wir suln zû lande wenden.
leit uns got âventûre hân,
iz wirt vil wol kunt getân.

tâ viņi visi izsaucās.

- 2795 **P** ar lēmumu šo priecājās
lietuvieši drosmīgie.
Ar šķīstu sirdi alka tie
pēc kristietības. Tai par slavu
pret ķēniņu tie vērsās savu.
Nu Mindaugs dikti dusmojās,
2800 un iespējams tiem nelikās,
ka tie tur palikt varētu,
jo Lengevīns ar Mindaugu
tos katru mirkli padzīt spēja.
Nu citādi vairs nevarēja:
2805 ja dzīvot gribējās vēl tiem,
bij jāklūst tiem par kristiešiem.
Ar savas žēlastības varu
dievs sūtīja tiem savu garu,
un tā nu tie pie mestra jāja,
2810 kur laipna gaidīja tos māja.
Tie darīja tam zināmu,
ka vēlas īsto ticību
un nevēlas vairs pagānību.
«Kāds kungs grib mūs ar negantību
2815 no mūsu zemes projām dzīt.
Mēs dieva vārdā kaut tūlīt
pie jums ar prieku paliksim,
mēs labprāt baušļus pildīsim.
Mums pilī sievas, bērni ir,
2820 kam pajumte ar jāpiešķir,
un draugi, kas mums sekot vēlas.
Jums pretī nesam sirdis kvēlas,
kas pievērsties grib kristietībai.
Ja kaitēt varam pagānībai,
2825 mēs būsim tīkami jums viesi.»
T iem mestrs teica: «Jā, patiesi,
mēs draudzību jums parādīsim.
Mēs bagātus jūs padarīsim,
mēs godu jums un mantu dosim,
2830 jūs visus labi atalgosim,
mēs apsargāsim jūs, kā nākas,
lai jums nu laba dzīves sākas.»
Tad svešinieki teica tā:
«Nu laiks mums doties atceļā.
2835 Ja dievs mums liks ko piedzīvot,
to steigsimies jums paziņot.
Mēs pateicamiēs sirsnīgi,
ka mestra kungs tik žēlīgi

wir danken ûch vlîzliche,
 daz ir sô tugentliche
 uns, hêrre meister, empfangen hât.
 unser sorgen wirt gût rât:
 wil uns got daz leben lân,
 unsen dienst sult ir hân,
 wir wollen mit hulde kêren
 zû lande mit disen mêren
 die wir von ûch vernomen hân.»
 von dannen schîden sie dan.

Dô sie quâmen in ir lant,
 die mêre tâten sie bekant
 vrûnden unde mâgen.
 zû hant sie begunden lâgen
 dem stoltzen Lengewîne.
 ich wêne daz Milgerîne,
 Gingeike unde Tûsche
 giengen wol zû brûsche
 in Lengewînes lande,
 biz daz sie got selbe sande,
 dâ sie im quâmen sô nâhen,
 daz sie in mit ougen sâhen:
 des wurden sie von herzen vrô.
 nicht lenger sûmeten sie dô,
 Lengewîn der wart gehurt
 als er hette ungegurt
 ûf daz pfert gesezzen.
 sîner hêrschaft wart vergezzen.
 ich weiz wol, daz er nicht enslief.
 Milgerîn sînen brûderen rief:
 «nû brenget eine lînen,
 daz wir Lengewînen
 uns machen wol zû mâzen.»
 daz enwart ouch nicht gelâzen:
 Lengewîn wart gebunden
 zû den selben stunden,
 daz im daz lachen gar vergienc.
 des habe er danc, der in dô vienc!
 dô was Lengewîn sô clûc,
 daz er ûf dem rucke trûc
 sîne hande beide:
 des dâchte er im vil leide.

Dô diz was irgangen,
 Lengewîn gevangen
 wart gevûrt vil drâte
 mit eime snellen râte

2840 un laipni mûs ir uzņēmis,
 ar padomu mums lîdzējis.
 Ja vėl tik dievs ļaus dzīvot mums,
 ar prieku kalposim mēs jums.
 Mēs, sirdī pielūgdami viņu,
 nu mājup iesim ar šo ziņu,
 2845 kas šeit mums tika vēstīta.»
 Un tā nu viņi aizgāja.
Kad viņi mājās pārnāca,
 šo ziņu viņi vēstīja
 kā draugiem, tā ar radiniekiem
 2850 un sāka nu aiz lieliem priekiem
 lenkt lepno Lengevīnu.
 Ar mīlo Miļģerīnu
 bij Ģiņģeiķis un Tūšis.
 Kāds pasākums nu būs šis?
 2855 Tie slepus gāja izlūkos
 Lengevīna novados.
 Pats dievs tiem ļāva it paties
 Lengevīnam piezagties,
 lîdz varēja to acīm skatīt.
 2860 Kāds prieks tiem bija viņu matīt!
 Tad nogrūda nu brāļi braši
 no zirga Lengevīnu aši,
 it kā nebūtu viņš jozts
 tur sēdējis, kā kaujai posts.
 2865 Tā beidzās viņa kundzība.
 Viņš tikko dzīvs vėl palika.
 Labi, ka viņš neizšmauca.
 Miļģerīns tad brāļiem sauca:
 «Šurp kādu virvi atnesiet,
 2870 lai varam Lengevīnu siet!»
 Tā tas arī notika:
 Lengevīnu sasēja
 šajā pašā brīdī
 isā laika sprīdī;
 2875 tik veikli viņu noķēra,
 ka smiekli viņam pārgāja.
 Beidzot prātīgs bija tas,
 nesdaus sev uz muguras
 sietas abas rokas.
 2880 Tās bij tam gaužas mokas.
Visiem bij nu lielais brīns:
 sagūstīts bij Lengevīns.
 Ko darīt, aši apsprieda
 un žigli viņu aizveda

- hin in Milgerīnes lant.
Tūsche sprach al zū hant:
«hie ensal niemant sūmen nū!
wer mīnen willen wolle tū
der volge uns rasch von hinnen.»
sīne māge wol mit sinnen
antworten im der rede dō:
«der verte sie wir alle vrō.»
sus hūben sie sich ūf die vart.
der pferde wart dō nicht gespart:
sie ritten beide nacht und tac,
daz ir kein nie rūwe pflac.
die wib und ouch die kinder,
ochsen unde rinder
und allez daz sie hāten
triben sie kein Aschrāten
in einen wunneclīchen walt
dā nam die stoltze schar behalt.
ir volc sie blīben liezen dā
und ritten an den meister sā
und sūchten aber sīnen rāt.
sie sprāchen: «hērre, ob uns got hāt
ein pfant gegeben, wollet ir uns daz
behalten? wir mogen deste baz,
alhīr mit ūch blīben
mit kindern und mit wīben.»
«nū saget, stoltzen helde gūt,
und lāt uns wizzen ūweren mūt:
waz pfandes habet ir brācht?»
sie sprāchen harte wol bedācht:
«dā hān wir Lengewīnen
gebrācht an einer līnen.»
der meister sprach: «des wēre ich vrō.
wēr ūwer ding gevallen sō,
hettet ir alle die heidenschaft
die besten hie mit ūwer craft
gevangen unde gebunden,
die brūdere wol des ūch gunden,
daz ir die satztet ūf ir recht.»
«daz sage wir ūch, die rede ist slecht.»
«nū tūt daz wir ūch rāten
und rītet vollen drāten
und brenget uns den selben man,
der ūch sō vil hāt getān
grōzes widermūtes.
wen ir getrūwet gūtes
- 2885 Milģerīna novadā.
Tūšis tad nu teica tā:
«Mums ceļā jādodas tūlīt!
Ikviens, kas grib man paklausīt,
lai seko mums nu līdzī aši!»
- 2890 Tad viņam atbildēja braši
ikviens, gan draugs, gan radinieks:
«Šai ceļā doties mums ir prieks.»
Un drīzi tie jau ceļā bija.
Tie savus zirgus netaupīja:
2895 tie jāja naktī, jāja dienu,
un gurums nemāca nevienu.
Savas sievas, savus bērņus,
vēršus, govīs, teļus pērnus
līdz ar visu iedzīvi
- 2900 dzina tie uz Aizkraukli.
Kādā mežā mīlīgā
apmetās tie atpūtā.
Tur ļaudīs atstājuši, kņāši
pie mestra jāja brāļi paši
2905 un atkal lūdza padomu.
Tie teica: «Kungs, mums devis nu
ir ķīlu dievs. Vai gribat jūs
to paturēt? Tad drošāk būs
mums visiem palikt še pie jums.
- 2910 Ir sievas, bērņi līdzī mums.» —
«Jel sakiet, krietnie varoņi,
kas sakāms jums, nu atklāti,
ko jūs mums ķīlā atvedāt?»
Tie atbildēja mīļuprāt:
2915 «Pats leišu Lengevīns ir tas,
tam rokas virvē sasietas.»
Tad mestrs teica: «Prieks man būtu,
ja šādu ķīlu mēs nu gūtu,
ja pagāņus vislabākos,
2920 ar jūsu spēku gūstītos,
mēs savā priekšā redzētu.
To brāļi labprāt atļautu,
ka jūs par viņiem tiesu spriestu,
lai to, kas pelnīts, viņi ciestu.
- 2925 Padomu es dot jums varu:
jājiet atpakaļ ar sparū
un atvediet to vīru mums,
kas pāri nodarījis jums.
Ja jūsu prāts ir svēts un patiess
2930 un jūs mums, brāļiem, uzticieties,

uns brüderen allen glíche,
 daz wizzet sicherlíche,
 wir entûn ûch keinen wanc,
 ir sullet haben immer danc,
 daz ir sô menlíchen hât
 erworben nû mit dirre tât.»

Sie danketen alle glíche dô
 dem meistere unde wâren vrô
 und ritten dannen drâte
 hin kein Aschrâte
 in den vor genanten walt,
 dâ ir gesinde hatte behalt.
 dô vunden dâ die helde gût
 alle die vil wol behût,
 die sie hatten dâ gelân.
 des dankten sie gote von himele sân.
 sie wâren mit einander vrô
 die nacht biz zû dem morgen dô.
 dô der morgen ane brach
 unde den tac man kûme sach,
 sie nâmen Lengewînen
 dô er lac in den pînen,
 und vûrten in zû Rîge zû hant.
 der meister, als iz was gewant,
 entpfienç sie lieplíchen dô.
 er machte sie alle gemeine vrô
 mit grûze und mit stifte.
 er gab in ouch mit schrifte
 beide lûte unde lant.
 daz wart sider manchem bekant.

Der meister Lengewînen nam
 gevangen als im gezam;
 des was er von herzen vrô.
 er warb umme eine reise dô
 zû Littowen ûf die heidenschaft;
 er wolde dâ hin mit grôzer craft.
 des kuniges man wurden ouch bereit
 von Revele, dô in wart geseit;
 sie vûren willeclíchen dar.
 dô ir der meister wart gewar,
 der lieben geste wart er vrô;
 er entpfienç sie lieplíchen dô.
 Letten nâch irme alden site
 und Lîven vûren gerne mite.
 Tûsche und ouch die brüdere sin
 die tâten dicke trûwe schîn

tad varat droši paļauties,
 ka pratisim jums pateikties
 par to, ka jûs tik vîrišķi
 šo darbu esat veikuši.»

2935 **N**u brāļi ļoti priecājās
 un ordeņmestram pateicās.

Tad devās atkal mudīgi
 tie atpakaļ uz Aizkraukli,
 kur mežā, kā jau sacīts jums,
 bij viņu ļaudīm patvērums.

2940 Tur atrada tie varoņus
 visus sveikus, veselus.
 Tie debestēvam pateicās
 un visi kopā priecājās

2945 cauru nakti līdz pat rītam,
 līdz pat pirmam gaismas svīdam.
 Tad paņēma tie Lengevīnu,
 virvē sasietu un grīnu,
 un uz Rīgu aizveda.

2950 Tos mestrs mīļi saņēma
 ar sveicieniem un dāvanām
 un uz dienām nākamām
 deva tiem ar grāmatu
 ļaudis, zemi, mantību.¹⁴⁵

2955 **B**ij Lengevīns nu gūsteknis,
 kā viņš to bija pelnījis;
 par to nu mestrs priecājās
 un karagaitām saposās
 uz Lietuvu pret pagāniem,
 lai uzbruktu ar sparū tiem.

2960 Rēvelē tad ķēniņvīri
 arī priecīgi bij tīri;
 tie pulkiem kopā pulcējās
 un labprāt Rīgā ieradās.

2965 Kad mestrs tos nu ieraudzīja,
 no visas sirds viņš priecīgs bija.
 Bij liela viņa sirsnība,
 viņš tos kā viesus uzņēma.

2970 Kā parasts, leti līdzī gāja,
 un līvi no tiem neatstāja.¹⁴⁶

Tūšis nu un brāļi abi,
 vīri uzticīgi, labi,
 bija klāt, kur vajadzīgs.

2975 **K**ad karaspēks bij kārtībā,
 tad mestrs devās kargaitā.

wá man ir dorfte zûr der nôt,
ie der man sich selber bôt.
zû mancher hande vromekeit
ir stétez hertze was bereit.

Dô daz her bereitet wart
der meister hûb sich ûf die vart.
die nûwen cristen vûren mite,
sie westen wol des landes site.
sie wâren zû den cristen komen
und hatten an sich den touf genomen
mit allen irme gesinde gar.
sint stûnden sie an der cristen schar.
dô man uber die Dune quam,
ie der vane sîne rote nam
ordenlîchen ûf die wege
und hielden die in stéter pflege
durch brûch und manchen bôsen walt.
die lant sint alsô gestalt,
dá ist ouch manche bôse bach.
sie liden michel ungemach.
zû jungest quâmen sie dá hin;
daz wart vil manches ungewin.
sie brâchten manchen man in nôt:
der nicht vlôch, der lac dá tôt.
sie herten umme sich die lant.
in Lengewînes hof quam gerant
Gingeike mit einer grôzen schar.
dar nâch daz her quam allez dar
und lâgen dá die selbe nacht.
sie hatten roubes vil dar brâcht.
des anderen morgens reit man dô
kein Rîge. daz her was alsô vrô,
sie wâren beider sît behût,
ir afterhûte die was gût.
dô quâmen Littowen ûf gerant.
sie kârten wider al zû hant.
waz sal ich ûch mêr dá von sagen?
Lengewînes brûder wart geslagen,
die anderen vlohen zû brûche wert.
in wart genomen manich pfert;
daz was in leit und ungemach.

Bin des ein dinc zû Rîge geschach.
Lengewîn an eime tische saz,
mit den brûderen dá man az,
an ein schulderbein er sach,
des quam sîn hertze in ungemach.

Tiem lidzi jaunkristītie gāja,
kas zemi labi pārzināja.
Pie kristīgajiem ieradušies,
nu bija viņi kristījušies,
un visi viņu savieši
nu bija krietni kristieši.
Kad Daugavai tie pāri tika,
tad karodznieki pulkiem lika,
lai tie ap viņiem kārtotos,
un modri uzraudzīja tos.
Caur purviem, mežiem viltīgiem
nu devās tie pret pagāniem.
Tur bij daudz upju viltīgu,
un daudz tie cieta grūtību.
Kad beidzot tie turp nonāca,
bij daudziem posts un nediena.
Tie braši dažū vīru sita;
kas nepaguva bēgt, tas krita.
Tie zemju zemēm pāri gāja
un postīja un dedzināja.
Ģiņģeiķis ar lielu baru
iebruka ar pilnu sparū
Lengevīna sētā nu.
Tā guvis šādu uzvaru,
pulks tur to nakti pavādīja.
Liels laupījums tiem ticis bija.
Tie nākamrīt uz Rīgu jāja,
un priekā lepna bij tiem stāja.
Gan sānos, gan ar aizmugurē
tie stipru sardzi lika turēt.
Tiem lietuvieši virsū spiedās,
bet ātri atpakaļ tie sviedās,
jo krietni šiem pa galvu krāva.
Tur Lengevīna brāli kāva,
tie citi purvā iebēga.
Daudz zirgu viņiem atņēma;
bij gauža viņiem nediena.
Bet, lūk, kas Rīgā notika.
Reiz Lengevīns pie mielasta
ar brāļiem kopā sēdēja.
Viņš lāpstīņkaulu skatīja¹⁴⁷
un kaut ko baigu matīja.
Viņš teica: «Leišu spēks ir veikts,
ir brālis mans jau nosists beigts.
Es mājās redzu pulku mītam
no vakardienas līdz šim rītam.»

er sprach: «die Littowen liden nôt,
 mîn brüder ist geslagen tôt.
 ein her in mîme hove lac
 sint gestern biȝ an diesen tac.»
 daz bein hât manchem sint gelogen.
 Lengewîn was doch unbetrogen:
 als er dâ vor hatte gesehen,
 nâch sînem gelouben iz was geschehen:
 die reise was im umbekant.
 vil schiere ein bote quam gerant,
 dô hôrte er wol die mêre
 wie ez irgangen wêre
 zû Littowen in dem lande.
 der sprach: «wir hân zû pfande
 wîb unde kinder,
 pferde, dar zû rinder.
 ouch ist der manne vil geslagen.
 Lengewînes brüder wolde jagen
 die afterhûte ûf daz her:
 sie satzten sich kein im zû wer
 mit menlichem mûte.
 dô wart von der hûte
 Lengewînes brüder irslagen:
 wem daz leit sie, der mac iz clagen
 zû Littowen in dem lande!
 er bleib dâ sunder schande.»
 dô Lengewîn die mêre vernam,
 sîn herze in ein grôz jâmer quam,
 daz er sich selber nicht enhienc,
 ich weiz daz undervienc:
 daz quam dâ von, er was behût;
 man wolde von im haben gût.
Der meister und sîn geselleschaft
 zû Rîge mit der gotes craft
 quam vil vrôliche wider.
 die von Revele ritten sider
 mit vreuden hin zû lande.
 sie hatten vol die hande
 mit êren in der reise bejaget
 als helde unverzaget.
 dô dise reise was irgân
 Lengewînes vrûnde sân
 zû samne quâmen mit râte
 und wurben daz vil drâte,
 daz sie lôsten Lengewînen
 ûz sînen grôzen pînen.

Kauls reizēm viļ, bet nebij vis
 tas Lengevīnam melojis,
 3025 jo tas, ko viņš bij redzējis,
 patiešām bija noticis;
 to zināt gan viņš nevarēja.
 Kāds ziņnesis tad šurpu skrēja
 un aši pastāstīja,
 3030 kā leišiem klājies bija,
 par visām viņu nedienām.
 Viņš teica: «Ķīlā saņēmām
 mēs viņu sievas, viņu bērņus,
 zirģus, govīs, teļus pērnus.
 3035 Daudz vīru lietuviešiem krita.
 Tad Lengevīna brālīm šķīta,
 ka varētu mums pakaļ jāt
 un pakaļpulkus padzenāt;
 bet sargi viņu atvairīja
 3040 tik drosmīgi, ka beigts viņš bija.
 Kam viņa žēl, lai raud par viņu:
 kā vīrs viņš beidza savu cīņu.»
 Kad Lengevīns to dzirdēja,
 3045 bij sirds tam ļoti bēdīga,
 šī ziņa sirdij klātu skārās,
 un, ja viņš tādēļ nepakārās,
 es zīnu, kas to aizkavēja:
 pakārties viņš nevarēja,
 3050 tādēļ ka viņu sargāja,
 jo izpirkumu gaidīja.
Mestr̄s nu ar pavadību
 bij ar dieva palīdzību
 atkal Rīgā atgriezies.
 Bij visi priecīgi, paties.
 3055 Drīz vien rēvelieši jāja
 atpakaļ uz savu māju.
 Daudz goda bij tie guvuši
 kā drošsirdīgi varoņi.
 Kad kargaitas bij beigušās,
 3060 drīz sanāca un apspriedās
 it visi Lengevīna draugi
 un visi tuvinieki. Raugi,
 ko tie pēc īsa brītiņa
 apspriedušies nolēma:
 3065 ka Lengevīnu būs tūlīt
 no lielā posta izpestīt.
 Nu Lengevīns bij atbrīvots:
 lai draugiem pateicība, gods!

dô wart gelôset Lengewîn
dar nâch von den vrûnden sîn.
alsus wart ir gedinge:
vumfhundert ôseringe
gâben sie vor in zû hant
und vûrten in wider in ir lant.
Dâ was er inne manchen tac.
sîn herze grimmes mûtes pflac
sintemâl ûf die cristenheit.
im was sîn alder schade leit.
zû einen zîten daz geschach,
daz man ein her vor Wenden sach;
daz brâchte Lengewîn aldar.
daz bleib ungewarnet gar;
daz was ein wunderlîch geschicht,
daz des die brûdere westen nicht;
des quam in helfe mâzen vil.
wer uber houbet howen wil
der mac nicht lange tûren:
gewalt brichet mûren.
wer den strît volherten mac
der tût den vienden bôsen tac.
daz wart ouch zû Wenden schîn.
der kummentûr und die brûdere sîn
brâchte zû einem strîten
zû grôzen unzîten:
er hatte wol vumfhundert man.
ein gewaldic her er an
mit den selben rante.
waz half, daz er genante?
die brûdere meistic dâ bliben tôt,
ir einer entran mit grôzer nôt;
der brâchte heim die mêre.
daz was in allen swêre.
nûne wurden dô geslagen,
der zênde brûder mûste tragen
hin zû Littowen
ein houbet abe gehowen,
daz sînes kummentûres was.
der clagete gote, daz er genas,
dô man die anderen brûdere slûc,
sô dicke als er daz houbet trûc,
dannoch mûste daz selbe sîn.
dar zû twanc in Lengewîn,
dem was zû lande mit im gâch.
er tôte in sînem brûdere nâch,

3070 Tie pieci simti ozeriņu¹⁴⁸,
kā nolīgts, maksāja par viņu,
tie garās runās nelaidās,
bet tūdaļ mājās atgriezās.
Tur Lengvīns dzīvoja daždien
3075 un bija nikns vēl arvien
uz kristiešiem un ļoti skuma
dēļ sava lielā zaudējuma.
Tad kādu reizi notikās,
ka Cēsīs karpulks ieradās:
to Lengevīns bij atvedis.
3080 Nevieni to nebij matījis.
Bet kā nu to lai izskaidro,
ka brāļi nezināja to?
Kurš palīgā nu viņiem ies?
Tāds nemēdz ilgi tūļāties,
3085 kas taisās jums pa galvu kraut:
ar spēku var pat mūrus graut.
Kas cīnīnā prot pastāvēt,
tas naidnieku spēj uzvarēt.
Pie Cēsīm kļuva redzams tas.
3090 Tur komtors¹⁴⁹ un tā pulciņš maza
ar ienaidnieku cīnīnā
bij ielaidušies nelaikā:
bij pieci simti vīru tam.
Un ienaidnieka pārspēkam
3095 ar tiem viņš droši pretī skrēja.
Bet ko tā drosme palīdzēja?
Uz lauka vairums palika,
tik viens tik tikko izbēga;
tas mājās vēsti pārnesa,
3100 par ko it visi noskuma.
Deviņi tur brāļi tika
kauti, desmitajam lika
nest uz Lietuvu
galvu nocirstu,
3105 kas komturam reiz piederēja.
Viņš savās bēdās nevarēja
vairs rimt un dievam žēlojās
par to, ka dzīvs viņš palikās,
kad citus brāļus apkāva.
3110 Bet ko gan tur lai padara?
Viņš cieta, kā vēl nebij ciests,
viņš gāja, Lengevīna spiests,
kas steidzās nu uz Lietuvu,
lai tur tad viņu piebeigtu,

dā mite wolde er den verclagen.
den hatte des meisters her geslagen
binnes des, dô irgangen was
zû Rîge, als man ûch ê las;
ich wil von disen dingen lân
und wil ein ander mêre bestân.

Der gûte meister Dÿterich
von Grûningen, stêter witze rîch,
der hatte got von hertzen trût
beide stille und uberlût.
er minnete tugentlîchen
den armen und den rîchen.
man sach in alle zît bereit
wâ die nûwe cristenheit
betrûbet was an keiner nôt,
dâ envorchte er nicht den tôt,
er enwolde selber dar.
ouch hatte er eine rische schar
von brûderen und von knechten,
die wol torsten vechten.
der riet zû Nieflande
mit sache mancher hande
vollen dritehalbez jâr,
als ich vernomen habe vor wâr.
die kumentûre von Nieflant
wurden von ime dô besant.
sie quâmen, dô erz in enpôt.
er wart durch des landes nôt
mit sîner brûdere râte gesant
dâ er den hôhen meister vant.
doch ê er ûf den wec quam
mit râte er einen brûder nam,
den hiez er des landes pflegen.
er nam dô sîner brûdere segen
und hûb sich vrôlîch ûf die vart.
der wec wart dô nicht gespart
biz, daz er den hôhen meister vant;
sîne botschaft tet er im bekant,
wes er gerte, daz geschach.
der hôte meister vil wol sach,
daz er was ein wîser man,
als ich vor wâr vernomen hân.
Nieflandes er in erliez,
kein Rôme er in varen hiez,
der dâ hôte meister was
die brûdere er zû samne las,

3115 par savu brāli sērojot,
tam šādi godu parādot,
jo mira tas, kā bija teikts,
mestra karapulka veikts.
Par to nu tagad runāt beigšu
3120 un tālāk jaunu vēsti teikšu.

Labais mestrs Diterihs,
Grīningenes gaišprātis,
bija mestrs tikumīgs,
sirdī dievam uzticīgs.
3125 Viņš mīlēja kā bagāto,
tā arī katru nabago.

Viņš allaž arī rūpējās
par saviem ļaudīm nedienās,
par jaunkrīstītiem īpaši,
3130 lai labi tiem ir apstākļi;
viņš pašas nāves nebītos,
lai vien tik aizstāvētu tos.
Bij viņam arī brāļi braši
un karakalpi, kaujā kņāši.

3135 Viņš Līvzemē nu valdīja
un visas lietas vadīja
pustreša gada — tā tas būs.
Reiz Līvuzemes komturus
viņš sasauca. Tie sanāca,
3140 un tad nu brāļi nosprieda,
ka zemē vajadzības briest,
ko nevarot vairs ilgāk ciest,
un tādēļ steigšus jāsūta
ir mestrs nu pie lielmestra¹⁵⁰.

3145 Bet, pirms to sauca ceļi tāli,
tas izraudzīja kādu brāli,
ko iecēla par pārraugu.
Tad, guvis brāļu svētību,
tas ceļā devās priecīgi

3150 un ceļoja it veicīgi,
līdz nonāca pie lielmestra,
kam savu vēsti nodeva.
Kā domāts bij, tā notika.

Lielmestrs tak redzēja,
3155 ka mestrs bija gudrs vīrs,
garā cēls un sirdī tīrs.
No Līvzemes to atrbrīvoja
un uz Romu norīkoja.

Tad lielmestrs vairs negaidīja
3160 un brāļus kopā salasīja,

die bie im wāren an der stunt.
 in allen was die sache kunt,
 daz der meister von Nieflant
 kegen Rōme was gesant
 unde des amtes was lōs.
 dar nāch man einen brūder kōs
 zū meistere uber Nieflant.
 der site was im wol bekant,
 des man in den landen pflac,
 er was gewesen manchen tac
 in Nieflande, daz ist wār:
 dā von weste er den site gar.
 brūder Andrēs was er genant
 und was geborn von Stūrlant;
 er was des lībes gar ein helt.
 zū hant dō er wart irwelt,
 brīve wurden dō geschriben.
 unlange sie dō bliben,
 sie wurden kegen Nieflant
 mit gūten boten dō gesant.
 dō sie zū Rīge wāren komen,
 die brīve wurden dō genomen:
 der an des meisters stat was
 die brīve man vor im las
 und vor den anderen brūderen dō.
 sie wurden algemeine vrō,
 dō man sō verre hatte gelesen,
 daz brūder Andrēs solde wesen
 meister uber Nieflant.
 wen daz was in wol bekant,
 daz er was ein geistlich man;
 sie wāren im gerne undertān.
 dō er die meisterschaft entpfienc
 lieplich er dā mit umme gienc,
 wen er was gotes genāden vol,
 sō ich die wārheit sprechen sol.
 wer in mit ougen ane sach
 in sīnem herzen er jach,
 daz sō natūrlīch man
 sīn ougen nie gesēhen an.
 sīn munt was sūzekeit vol,
 als ich vil kurtzlichen sol
 mit mīner schrift ūch tūn bekant.
 sich vreute dā zū Nieflant
 junc und alt, daz ist allez wār.
 er enwas nicht ein halbez jār

kas tanī brīdī bij ap to.
 Tie zināja jau lietu šo,
 ka viņu mestrs atbrīvots
 un uz Romu norīkots.
 3165 Tad izraudzīja brāli jestrū
 Līvzemē par jaunu mestru.
 Tam labi bija zināmas
 visas zemes ieražas,
 tas Līvzemē bij pabijis,
 3170 un tādēļ bij tam zināms viss.
 Brālis Andrēss¹⁵¹, mestrs šis,
 Štīrijā bij piedzimis,
 augumā — īsts varonis.
 3175 Tiklīdz izvēlēts bij šis,
 vēstuli tad rakstīja
 un to tālāk sūtīja,
 lai to čakli ziņneši
 aiznestu uz Līvzemi.
 Kad tie Rīgā nonāca,
 3180 vēstuli tie nodeva;
 tam, kas mestra vietnieks bija,
 nu to priekšā nolasīja
 un citiem brāļiem arīdzan.
 Nu bij liela līksmošan',
 3185 kad visiem bija nolasīts,
 ka brālis Andrēss izraudzīts
 par mestru ticis Līvzemē.
 Zināja to šaizemē,
 ka viņš ir cilvēks gaišprātīgs;
 3190 bij katrs tam nu padevīgs.
 Uzņēmies šo amatu,
 viņš kopa to ar mīlību
 un pilns ar dieva žēlastību.
 Jums tiešām saku patiesību:
 3195 kas viņu acīm skatījis,
 būs savā sirdī matījis,
 ka cilvēku tik vienkāršu
 diez vai mēs otru sastaptu.
 Bij mute viņam varen salda,
 3200 ar kuru viņš pār sirdīm valda,
 kas Līvzemē nu priekā lec
 ikvienam, vai tas jauns vai vecs.
 Vēl nebij pusgads pagājis,
 kopš amatā viņš pabijis,
 3205 kad bija visi bīskapi
 jau viņa draugi kļuvuši

gewesen in dem lande,
 er hette zû sîner hande
 die bischove alle glîche
 von Rîge und von der Wîche.
 der von Darbete nicht enliez,
 der der dritte bischof hiez,
 er enwêre mit im albereit
 zû trôstene wol die cristenheit
 von der bôsen heidenschaft.
 die rittere alle mit irre craft
 von Revele die enliezen nicht,
 sie enstûnden mit der selben pflicht.
 alsô trûgen sie uber ein
 recht, daz under in niekein
 zwiunge was als um ein hâr;
 einen mût hatten sie gar.
 des wâren ir lant vil rîche,
 daz sie sô vridelîche
 mit einander lebeten dô.
 ouch was daz lantvolc vrô.

Dô die heidenschaft vernam,
 daz der meister sô vridesam
 mit sînen vrûnden kunde sîn,
 daz was in ein vil grôzer pîn.
 sie sprâchen: «sint dirre man
 mit sînen vrûnden alsô kan
 vrûntlîchen gebâren,
 wir suln haben vâren
 vor im, diz ist waz uns ist gût.
 ist daz er vîentlîchen mût
 kegen uns beginnet kêren,
 unser schade mac sich mêren.»
 die Littowen und Sameiten
 begunden sich bereiten
 nâch disen selben worten.
 die Semegallen ouch hôrten
 den meister sô vermezzen,
 sie wâren im nâ gesezzen.

Meister Andrês von Stîre dô
 dôchte, er wurde nimmer vrô,
 er enrichte der heidenschaft
 ein grôzer leit von sîner craft.
 er trûc in bôsen willen zû
 beide spâte unde vrû.
 zû jungest er genante:
 sîne boten sante

Rîgā, Vikā, Tērbatā.
 Tērbatietis vēlībā
 3210 bij gatavs mestram palīdzēt
 un kristietību aizstāvēt
 pret negantajiem pagāniem.
 Bij griba arī bruņniekiem,
 kas Rēvelē, to aizsargāt,
 tai visiem spēkiem stāvēt klāt.
 3215 Un tā nu viņi vienojās,
 ka dienās šais un turpmākās
 starp visiem valdīs draudzīgs prāts
 un pārpratums starp tiem nekāds
 tos nesašķels pat ne par matu:
 3220 tie raudzīsies ar vienu skatu.
 To zemes taču tādēļ plauka,
 ka šāda saderība jauka
 tos allaž kopā turēja.¹⁵²
 Tā arī tautai patika.
 3225 **P**agāni kad nomanīja,
 cik miermīlīgs šis mestrs bija
 ar visiem draugiem savējiem,
 tad bija lielas bēdas tiem.
 Tie teica: «Ja šis mestrs prot
 3230 ar saviem draugiem sadzīvot
 tik mīli un tik sadraudzīgi,
 ar viņu būsim uzmanīgi:
 tas mums varbūt par labu nāks.
 Bet, ja ar ļaunu prātu sāks
 3235 pret mums viņš naidīgs izvērsties,
 tad mūsu posts vēl vairosies.»
 Kad vārdi šie bij sacīti,
 tad lietuvji un žemaiši¹⁵³
 sāka gatavoties,
 3240 sāka apbruņoties.
 Par drošsirdīgo mestru,
 rosīgu un jestrū,
 i zemgaļi daudz zināja,
 jo kaimiņos tam dzīvoja.
 3245 **M**estrs Andrēss, bruņinieks,
 bijās, ka tam gaisis prieks,
 ja neuzvels ar stipru roku
 viņš pagāniem daudz smagu moku.
 Pret tiem viņš juta naidu kvēlu
 3250 rītā agri, naktī vēlu.
 Viņš beidzot dūšu saņēma
 un savus sūtņus sūtīja

er zû den kummentûren al.
 die vogete mit der selben zal
 quâmen zû im vil drâte.
 er sprach: «mit ûwerem râte
 wil ich kein Littowen varn.
 ir ensult nicht lenger sparn
 lîp, gût unde lûte,
 des bitte ich ûch hûte,
 wan uns got hât her gesant
 in sîner lieben mûter lant,
 daz sul wir breiten mit unser macht,
 mit stêter witze wol bedâcht.»
 die kummentûre sprâchen dô:
 «meister, wir sîn der rede vrô;
 ûwer wille sol dar an
 geschehen wol.» zû hant von dan
 ritten sie vil drâte.
 nâch des meisters râte
 geboten sie die herevart;
 des enwart niemant gespart.
 daz volc zû widerstrîte
 vreute sich der zîte,
 daz iz solde reise varn.
 die brûdere mit vil stoltzer schar
 quâmen dem meister dô.
 des was er von hertzen vrô.
 alle des dûtschen hûses man
 die ritten mit einander dan.
 man sach helme und schilde
 glîzen ûf dem gevilde,
 die brunjen blenken sam ein glas,
 der dâ vil sunder zal was.
 daz her was michel unde breit
 und zû strîte wol bereit.
Dô daz her sich hâte
 gelegert wol mit râte
 nâch des meisters gebot,
 er sprach: «genêdeclîcher got,
 sunder dich mir kan gewern
 niemant, ich enwolle hern
 die Littowen und Sameiten.
 ouch saltu, hêrre, leiten
 mich an die Semegallen sûr,
 die dâ sint unser nâkebûr,
 daz ich die betwinge
 und dir zû dienste bringe.»

pie visiem zemes komturiem.
 Tad steidza fogti¹⁵⁴ lîdz ar tiem
 3255 pie mestra, zemu klanîdamies.
 Viņš teica: «Uz jums paļaudamies,
 pret Lietuvu es gribu iet.
 Un tādēļ, lūdzu, netaupiet
 ne mantu, dzīvību, ne ļaudis.
 3260 Jums dieva gribu esmu paudis:
 jo dievs mūs šurp ir sūtījis,
 dievmātes zemē ievēdis,
 lai to ar varu paplašinām¹⁵⁵
 un gudri būt arvienu zinām.»
 3265 Tad atbildēja komturi.
 «Par vārdiem šiem mēs priecīgi;
 lai notiek jūsu prāts!» tie teica
 un atceļu it aši veica.
 Tad, kā mestrs teicis tika,
 3270 tie karagaitu uzsākt lika.
 Ļaudis, cīņas kāres dzīti,
 ar prieku gaidīja to brīdi,
 kad ceļā dosies soļiem kņāšiem.
 Brāļi nu ar pulkiem brašiem
 3275 pie sava mestra ieradās.
 No sirds par tiem viņš priecājās.
 Ordeņvīri lielā skaitā
 pulkā jāja lepnā gaitā.
 Bruņcepures, vairogi
 3280 mirdzēja tur vareni,
 bruņas vizēja kā stikls,¹⁵⁶
 drošs ik vīrs — kurš gan būs bikls?
 Karaspēks bij liels un plašs,
 katrs kaujā mesties kņāšs.
 3285 **K**ad karaspēks bij savākts ticis,
 viņš teica: «Dievs visžēlīgais,
 ak, vadi mūs, visaugstākais,
 lai izdodas šis kargājiens;
 3290 bez tevis nevar it neviens
 man aizliegt slaktēt lietuvjus
 un viņu sābrus žemaišus.
 Mūs vadi ar pie zemgaļiem,
 mūsu spīviem kaimiņiem,
 3295 lai tos apspiest varu
 un tev prieku daru!»
 Kad dieva ziņā naktī klusā
 pulks gulējis bij saldā dusā

- dó daz her hatte gelegen
die nacht in unseres hērrēn segēn
und der tac sich schowen liez,
der meister sān gebieten hiez,
blāsen an daz herhorn,
daz zū dem zeichen was erkorn.
des galm was michel unde grōz,
daz her sich al zū hant entslōz,
und breite sich vil snelle.
man hōrte aber eines helle
daz herhorn erklingen:
daz her begunde ūf dringen.
dō daz dritte zeichen wart
geblāsen, sich hūb ūf die vart
der gūte meister Andrēs dō
von Nieflant als ein degen vrō,
mit im daz her gemeine.
sīn samēnungē reine
wāren alle vreuden rīch.
daz her begunde breiten sich
hin zū Nalsen in daz lant.
man slūc daz volc mit vrīer hant,
sam man tūt die rinder.
man, wīb unde kinder
wurden wēnic dā gespart.
sus vūr daz her vil wol geschart
durch Nalsen kein Littowen.
der meister wolde schowen
wie kunic Myndowe mochte,
ob er zū strīte tochte.
der kunic in sīner burge lac.
daz cristen her umme bejac
wart vil dicke ane gerant.
sie widerguldenz mit der hant
rechte volleclīche.
sie vlizzen sich gelīche,
daz daz lant wurde verheret.
sie gevlogēn wāren, die in gewert
solden hān die legirstat:
er hatte sie gemachet mat.
die cristenheit was alle vrō,
sie dankten got von himele dō
und der lieben mūter sīn.
ir beider helfe wart dā schīn.
dō was roubes alsō vil
genomen rechte āne zil
- 3300 un jauna diena atmirdzēja,
tad mestrs drīzi pavēlēja,
lai karatauri pūst nu liek,
pēc kuras gājiens uzsākts tiek.
Bij taures pūtiens skaļš un spalgs:
nu vīrs ikviens pēc cīņas alks.
- 3305 Šis pūtiens vīrus piecēla.
Kad otru reizi dzirdēja
tie karatauri atskanam,
bij pulks jau gatavs gājienam.
Kad bija dota zīme trešā,
3310 ceļā devās zemē svešā
labais mestrs Andrēs tad;
prieclīgs bij viņš kā nekad,
viņam līdz viss karapulks,
priekā skats tiem dega spalgs.
- 3315 Nu vīkšās tie uz Nalšu¹⁵⁷ knaši.
Tur kāva tie nu varen braši
gluži tā kā lopiņus
vīrus, sievas, bērneļus:
neviens tur taupīts netika.
- 3320 Kad cīņa bija pabeigta,
devās viņš ar karpulku
tālāk prom uz Lietuvu.
Mestrs redzēt gribēja,
ko ķēniņš Mindaugs iespēja,
3325 vai tas maz cīņai derēja.
Ķēniņš pili¹⁵⁸ — gulēja.
Bieži tikās pagāniem
uzbrukt pulkiem kristīgiem,
jo laupījuma alka tie.
- 3330 Tiem atmaksāja kristīgie
allažiņ ar uzviju.
Ar tā kunga svētību
centās viņi katru brīd'
pagānzemi papostīt.
- 3335 Kas guļasvietu viņiem liegt
būt' spējuši, tiem nācās diegt:
bij mestrs nokaussējis tos.
Prieks pārņēma nu kristīgos,
tie teica dievu debesīs,
3340 kam slava mūžam nedzisīs,
un arī viņa mīļo māti —
tie abi tika cildināti.
Tiem līdzējuši bija abi:
tiem laupījumi bija labi,

zu Littowen in dem lande.
 sie verwüsten ouch mit brande
 allez, daz was um sie gelegen.
 sie hatten kure an allen wegen:
 dā nie cristen her hin quam,
 die brüdere man dā wol vernam.
Der meister mit den sīnen
 brüderen und pilgerīnen
 scharten aber wol ir her,
 sie wolden vorwert sunder wer
 ūf die Sameiten sīn
 und brengen sie in grōzen pīn.
 man hōrte drīstunt den clanc,
 der ūz dem herhorne dranc:
 dō was daz her vil wol bereit.
 kein Sameiten man reit
 mit dem selben here dō.
 des wart vil mancher unvrō,
 der von Kindes zīten
 nie quam zu keinen strīten,
 der mūste līden den tōt;
 dar zū twanc in die grōze nōt,
 und die macht der cristenheit
 brāchte in manich herzeleit.
 der schade, der dō was getān
 zu Littowen, den lāze wir stān,
 der enwas nicht halb sō grōz,
 der Sameiten blūt man grōz
 und sie mochten sich nicht weren.
 wer den līp wolde generen,
 der mūste gar ān alle zucht
 in die welde nemen vlucht,
 in puschen und in brūchen
 mūsten sie vride sūchen;
 und wer dar under wart begān,
 der mūste dā zū pfande lān
 den hals, daz was in ungemach.
 vil manchen dort alsō geschach,
 ich meine zū der selben stunt,
 daz sint der Sameiten munt
 dā von clagete manchen tac.
 nicht mēr ich ūch sagen mac.
 die cristen hatten vol ir hant
 und die lant vil gar verbrant
 und kārten wider zū lande
 mit roube mancher hande.

3345 ko ieguva tie Lietuvā.
 Visapkārt katrā novadā
 tie postīja un dedzināja,
 ko kamps, ko atstāt, nezināja:
 tā iepazina kristīgos
 3350 tie, kas vēl nepazina tos.
Mestrs līdz ar savējiem
 brāļiem nu un krustnešiem
 sāka pulkus pulcināt,
 lai var uz Žemaitiju jāt.
 3355 Ja pasākums šis ies no rokas,
 tad žemaišiem būs gaužas moka.
 Trīs reizes taure noskanēja
 un karaspēku sapulcēja.
 Tad nu ar šo karaspēku
 3360 devās viņi deldēt grēku.
 Tas, kurš viņus sastapa,
 tas vairs prīcīgs netapa.
 Kurš no bērnu dienām
 cīņām it nevienām
 3365 radināts vēl nebij ticis,
 nu ir savu galvu licis;
 kristieši kam pretī stāja,
 sirdēstus tam sagādāja:
 tas tika lielā postā dzīts.
 3370 Tas zaudējums, kas nodarīts
 bij pagānļaudīm Lietuvā,
 ne puse nebija no tā,
 ko tagad nācās žemaišiem
 ciest no brāļiem kristiešiem,
 3375 kuri asinis tiem lēja, —
 pretoties tie nevarēja.
 Tie, kas mirt vēl negribēja,
 bēgšus nu uz mežu skrēja,
 krūmos lai un purvājos
 3380 no kristīgajiem paslēptos;
 katrs, kas tur atrasts tika,
 savu kaklu ķīlā lika.
 Bij lielas bēdas žemaišiem,
 ka šādi izgājis bij šiem.
 3385 Tie pēc šī notikuma baigā
 vēl tagad izmisuši klaigā.
 Par viņu grūto nedīenu
 nekā vairs sacīt nezinu.
 Bij kristīgajiem pilnas rokas
 3390 ar to, ko šādi savākt sokas,

dô sie zû Rîge quâmen
 und die burger vernâmen,
 daz iz in wol was irgân,
 sie lobeten algemeine sân
 got von himelrîche,
 daz er genêdeclîche
 in der selben herevert
 die cristenheit hatte bewart.
 von der brûdere râte
 der meister gab vil drâte
 des roubes unserm hêrren teil,
 wen er hatte in gegeben heil.
 sînes teiles was er wert:
 man gab im wâpen unde pfert.
 die mêre lâze wir bestân
 und vallen ûf ein ander sân.
Der meister Andrês von Stîre
 dâchte nicht lenger vîre
 halden mit der heidenschaft.
 er sprach: «hêrre got, dîn craft
 hât mir vil wol bestanden bie,
 doch werde ich nimmer sorgen vrie,
 dû engebest mir daz heil,
 daz ich der heiden erbeteil
 erwerbe mit den cristen:
 mîn leben wil ich nicht vristen.»
Meister Andrês der liez sân
 sîne brûdere verstân,
 daz er mit einer herevert
 wolde zu Semegallen wart.
 der reise wurden sie vil vrô.
 daz lantvolc gemeine dô
 hin und her wart besant.
 dem meistere quam daz her zû hant.
 der meister und die brûdere sîn,
 daz lantvolc und die pilgerîn
 hûben sich ûf die vart
 hin kein Semegallen wart.
 dô sie quâmen in die lant,
 sie nâmen roubes vol die hant
 und slûgen Semegallen vil.
 diz bûch ûch alle sagen wil.
 der meister treib her unde dar
 mit sîner ritterlîchen schar
 wâ er die heiden bie im vant.
 sus verwûste er in lant

tie atgriezās ar sveiku ādu
 un laupîjumu visvisādu.
 Kad tie bij Rîgā nonākuši
 un pilsoņi bij dzirdējuši,
 3395 ka veikusies tiem kargaita,
 tad visi tūdaļ slavēja
 tie debestēvu priedīgi,
 ka pasargājis žēlīgi
 bij tālos karagājienos
 3400 viņš savus ļaudis kristīgos.
 Brāļi par to nenoskuma,
 ka piešķīra no laupījuma
 tam kungam daļu vērtīgu,
 jo devis viņš tiem svētību.
 3405 Tam tika tad nu ziedoti
 gan zirgi, gan ar ieroči.
 Ar to nu es šo stāstu beigšu
 un tūdaļ citu vēsti teikšu.
 3410 **M**estrs Andrēss, štūrietis,
 maktens bija vīrietis,
 tādēļ viņš pret pagāniem
 darbojās bez aplinkiem.
 Viņš teica: «Dievs, tu glābis mūs,
 bet man vēl vienmēr bažas būs,
 3415 ja nedosi mums, kristiešiem,
 tu svētību, lai pagāniem
 mēs tēvu tiesu atmantotu:
 pat dzīvību par to es dotu.»
 3420 **M**estrs Andrēss tad tūlīt
 steidza brāļiem pavēstīt,
 ka viņš ar saviem karpulkkiem
 nu doties grib pret zemgaļiem.
 Par to bij viņi priedīgi.
 Nu vīrus vāca veicīgi,
 3425 līdz savākts bija karaspēks,
 kam jāskauž neticības grēks.
 Mestrs, brāļi, bruņnieki,
 zemes ļaudis¹⁵⁹, krustneši,
 visi pulkiem vareniem
 3430 devās nu pret zemgaļiem.
 Tie viņu zemē nonāca,
 daudz laupījuma savāca
 un zemgaļu daudz apkāva,
 kā vēsti jums šī grāmata.
 3435 Ar savu bruņinieku baru
 mestrs dzenāja ar sparū

hûte hie und morne dâ.
die heiden enwesten rechte wâ
sie sich solden versehen,
daz man vor wâr mac verjehen.

Die Semegallen drâte
mit eime gemeinen râte
santen an den meister dô
umme einen vride recht alsô,
daz sie den zins mûsten geben
und in der brûdere vride leben.
dô der meister sie vernam,
sîn hertze sân in vreude quam.
er nam die Semegallen wider,
den zins sie gerne gâben sider.

Nû wil ich ûch ein teil verjehen,
waz mêr wunders ist geschehen
an dem meistere von Nieflant.
er was zû Littowen wol bekant
kunic Myndowen, der dô riet
zû Littowen uber die diet.
nû vûgete sichz, daz geschach,
daz man des kuniges boten sach
an den meister werben sô:
kunic Myndowe wêre vrô,
ob im die sêlde mochte geschehen,
daz er den meister solde sehen:
er wolde des immer wesen vrô.
des kuniges bote warb alsô.
dô der meister hatte vernomen
den boten, der zû im was komen,
mit sîner brûdere râte er reit
uber manche heide breit
biz daz er quam in daz lant,
dâ er kunic Myndowen vant.
von dem wart er entpfangen wol,
als man einen hêrren sol.
die kunigîn ouch zû im gienc,
den meister sie lieplîch entpfienç
und alle die brûdere, daz ist wâr,
die mit im wâren komen dar.
dar nâch dô die zît was komen,
als ich vor wâr habe vernomen,
daz man solde ezzen,
nichtes wart dâ vergezzen,
daz man zû êren haben sol:
dâ mite pflac man der geste wol.

pagānus, kur vien tie bija.
Tā viņš to zemi izpostīja
šodien šeit un rītu tur,
kur dēties nebij tiem nekur,
sev patvērumu meklējot.
To varu es jums apgalvot.

Tad, apspriedušies kopīgi,
zemgaļi nu mudīgi
3445 pie mestra sūtņus sūtīja
un šādu mieru solīja:
tie brāļiem meslus maksāšot,
ar viņiem mierā dzīvošot.

Kad mestrs dzirdēja šo ziņu,
3450 no sirds tas piecājās par viņu.
Tad zemgaļus tas pieņēma,
un tie nu meslus maksāja.¹⁶⁰

Nu stāstīšu jums savuties,
3455 kāds brīnums vēl bij noticies
ar pašu Līvuzemes mestru.
To pazina kā vīru jestrū
ķēniņš Mindaugs Lietuvā,
valdnieks valstī varenā.

Un tā nu kādreiz notikās,
3460 ka ķēniņsūtņis ieradās
pie mestra, teikdams vārdus šos:
ķēniņš Mindaugs priecātos,
ja viņš to laimi baudītu,
ka mestru vaigā skatītu;
3465 par to viņš vienmēr priecāšoties.

Tā teica sūtņis atvadoties.
Kad mestrs bija uzklaušījis,
ko sūtņis bija pavēstījis,
ar savu brāļu padomu,
3470 viņš pārgāja daudz novadu,
līdz tajā zemē nonāca,
kur ķēniņš Mindaugs valdīja.
Tur viņu laipni apsveica,
kā kungu viņu uzņēma.

3475 I ķēniņiene klāt tam gāja
un mīlīgi to uzrunāja
un brāļus sveica mīlīgi,
kas bij tam līdzī nākuši.

Tad laiks nu bij pie galda sēst,
3480 tur bij, ko dzert, tur bij, ko ēst,
tur aizmirsts nebij it nekas,
it viss, ko prasa paražas,

dô dá was gezzen
 und nicht lange gesezzen,
 der kunic dankete zû hant
 dem meistere dô von Nieflant,
 daz er zû im was komen.
 dô der meister hatte vernomen
 des kuniges sin biz an daz ort,
 der meister hatte gûte wort,
 er sprach zû Myndowen
 dem kunige von Littowen:
 «wurdest dû ein cristen man,
 grôze êre ich dir danne gan:
 sô wil ich dir irwerben
 die crône, ich ensterben.»
Der kunic was der rede vrô.
 dem meister gelobete er dô
 sînes landes genûc;
 gûten willen er zû im trûc.
 dô diz allez was irgân,
 der meister und der kunic sân
 ir gelubde machten sie dô,
 des die cristen wurden vrô.
 der kunic einen heiden nam
 biderbe, als iz wol gezam,
 er was ein vil rêtig man,
 dô der meister wolde von dan,
 der was Parnus genant.
 der reit kegen Nieflant
 mit deme meister wider.
 der meister von der Rîge sider
 einen brûder sante hin
 zû Rôme ûf den sin,
 als er gelobet hâte.
 die boten ritten drâte
 vaste hin zû Rôme wart.
 der wec wênic wart gespart.
 dô sie zû Rôme quâmen
 ir brîve sie nâmen
 unde brâchten die zû hant
 dá man den pâbest vant.
 dô die brîve wâren gelesen,
 der pâbest sprach: «ich wil wesen
 willic zû dirre botschaft.
 ich wil legen mîne craft
 dar an sô ich beste mac.
 diz ist mir ein vil lieber tac.»

it viss, ko prasa cieņa, gods, —
 viss tika viesiem laipni dots.
 3485 Kad visi bija paēduši
 un kādu brīdi sēdējuši
 pie galda jaukā sarunās,
 tad ķēniņš mestram pateicās,
 ka tas pie viņa ieradies.
 3490 Kad mestrs juta, ka paties
 bij ķēniņam pret to labs prāts,
 viņš jutās ļoti kustināts;
 viņš sacīja tad Mindaugam,
 lietuviešu ķēniņam:
 3495 «Ja kristīties tev labpatiktu,
 es tevi lielā godā liktu:
 es tevīm karaļkroni gūtu,
 kaut pašam man ar jāmirst būtu.»
 3500 **P**ar to nu ķēniņš priecīgs bija
 un mestram tūdaļ apsolīja
 daudz zemju, dziļi kustināts;
 pret mestru labs tam bija prāts.
 Kad viss bij paveicies tik labi,
 tad mestrs nu un ķēniņš abi
 3505 ar solījumiem saistījās,
 un kristīgie nu priecājās.
 Ķēniņš kādu pagānvīru
 sūtīja ar sirdi tīru
 mestram līdz uz Līvzemi
 3510 kā labu ceļa vadoni,
 vārdā Parnus¹⁶¹ saucās šis
 saprātīgais varonis.
 Mestrs tad ar dziļu domu
 no Rīgas sūtīja uz Romu
 3515 kādu brāli it paties,
 kā ķēniņam viņš solījies.
 Sūtņi garī nerunāja,
 žigli tie uz Romu jāja.
 Kad Romā bij tie tikuši,
 3520 tie ņēma savu vēstuli
 un mudīgi to aiznesa
 pie paša Romas pāvesta¹⁶².
 Tas teica: «Varu sacīt jums,
 ka tikams man šis ziņojums.
 3525 Ar savu varu, padomu
 es darīšu, ko varēšu,
 cik vien tik manos spēkos būs.
 Man priecīga šī diena kļūs.»

- der pābest brīve schrīben liez
 umme die sache unde hiez
 sie den boten geben sider,
 dā mite die boten kārten wider
 vaste hin zū lande wart.
 Parnus verdrōz nicht der vart.
 dō sie zū Rīge quāmen
 ir brīve sie nāmen
 unde gāben sie zū hant
 in des meisters Andrēs hant.
 dō der capelān gelas
 sō verre, daz gegeben was
 dem meistere der crōne gewalt,
 dō vreute sich junc und alt.
 der meister liez dō machen
 mit vil rīchen sachen
 dem kunige Myndowen
 und Marthen sīner vrowen
 zwū crōnen, gar von kunsten rīch.
 er hatte nāch bischove Heinrich
 hin zū Prūzen lant
 sīnen boten vor gesant.
 der bischof wart der mēre vrō;
 zū Rīge an den meister dō
 quam er vrōlich geriten.
 dō wart lenger nicht gebiten,
 sie hūben sich ūf die vart
 kegen Littowen wart.
 pfaffen unde brūdere dar
 quāmen an des meisters schar.
 dō sie quāmen in daz lant,
 man toufte und wihete zū hant
 den rīchen kunic Myndowen
 und Marthen sīne vrowen.
 der kunic was der crōne vrō.
 dem meister gab er mit brīven dō
 rīchlich in sīne hant
 rīche unde gūte lant
 in sīme kunicrīche sān.
 dō daz allez was irgān,
 der meister pfaffen und brūdere liez
 zū Littowen unde hiez,
 daz sie daz volc lērtē sō,
 daz ez zū jungest wurde vrō.
 der bischof und der meister sān
 und aller beide undertān
- 3530 Tad vēstuli viņš rakstīt lika,
 kas sūtņiem nodota nu tika,
 lai tie to mestram nogādātu.
 Tie atgriezās ar līksmu prātu.
 Kad sūtņi Rīgā pārnāca,
 tad vēstuli tie paņēma
 3535 un tūdaļ aiznesa
 pie mestra Andrēsa.
 Kad kapelāns¹⁶³ to nolasiņa,
 gan jauns, gan vecs tad priecīgs bija:
 mestram bija piešķirtas
 3540 kronēšanas tiesības.¹⁶⁴
 Tad mestrs lika līksmuprāt
 divus kroņus darināt,
 krāšņus, zeltā mirdzošus,
 bagātīgi rotātus,
 3545 lietuviešu ķēniņam,
 varenajam Mindaugam,
 Martai, viņa kundzenei,
 laulātajai draudzenei.¹⁶⁵
 Viņš savu sūtni sūtīja
 3550 pie Prūšuzemes bīskapa
 Heinriha¹⁶⁶. Tas priecājās,
 pie mestra Rīgā ieradās,
 un tad visi steidzīgi
 devās tie uz Leišzemi.
 3555 Tur priesteri un brāļi jāja,
 kas mestra pulku kuplināja.
 Kad tie tur nonākuši bija,
 tie kristīja un iesvētīja
 lietuviešu ķēniņu
 3560 bagātajo Mindaugu
 un Martu, viņa kundzeni,
 viņa dzīves biedreni.
 Par kroni ķēniņš priecīgs bija,
 un grāmatā nu norakstīja
 3565 mestram pateicībā tas
 zemes labas, bagātas
 savā ķēniņvalstībā.¹⁶⁷
 Kad viss nu noticis bij tā,
 mestrs brāļiem, priesteriem
 3570 lika iet starp lietuvjiem,
 lika mācīt tautu tā,
 lai prieks tai būtu pēcgalā.
 Tad mestrs, bīskaps, bruņinieki
 un visi citi apakšnieki

ritten wider in ir lant.
 sus wart die reise volant.
Nû wil ich aber vorder sagen.
 der meister krankte an den tagen;
 daz wart dem hôhen meistere kunt.
 er sante in vil sneller stunt
 von Seyne brüder Eberhart
 hin zû Nieflande wart.
 dô er quam zû Nieflant,
 daz amt gab im ûf zû hant
 meister Andrês, daz ist war.
 er hatte sechstehalbez jâr
 daz lant vil wol verstanden;
 doch was er in den landen
 sint vil nâ ein halbez jâr.
 der meister wisete her und dar
 des landes site mit trûwen wol.
 nicht mër ich dâ von sagen sol.
 brüder Andrês urloub nam
 von sînen brüderen, als iz wol zam,
 und reit zû Littowen
 an sînen vrûnt Myndowen
 und ouch zû der kunigîn.
 dannoch wâren die brüdere sîn
 in Littowen wol behût.
 des kuniges mût was vollen gût
 dannoch zû der cristenheit.
 der kunic mit brüder Andrês reit
 vil trûwelîch ûf die vart.
 der meister wol nâch tugende art
 nam urloub von Myndowen
 dem kunige von Littowen
 und reit vort zû dûtschem lant.
 alsus sî daz mære volant.
Von Nieflant meister Eberhart
 gebôt eine herevart
 uber al der brüdere lant.
 die kummentûre zû hant
 brâchten ime volkes vil,
 mër danne ich sagen wil.
 dâ mite vûr meister Eberhart
 zû Sameiten wart.
 dô er quam in daz lant
 man sach roub unde brant
 ungevûgen stiften dâ.
 deme here was nicht gâ,

3575 atkal mājās atgriezās.
 Tā šis gājiens nobeidzās.
Nu klausieties, ko sacīšu,
 ko tagad tālāk stāstīšu!
 Šais dienās mestrs kļuva vārgs.
 3580 Kad lielmeistrs¹⁶⁸, kam viņš bij dārgs,
 to dzirdēja, tas steidzīgi
 sūtīja uz Līvzemi
 daudz kvēlu līdzjūtības vārdu
 un Zainas brāli Ēberhardu¹⁶⁹.
 3585 Kad Ēberhards tur ieradās,
 tad mestrs Andrēss priedējās
 un cēla viņu amatā
 cildenā un godātā.
 Picarpus jau gadu bija
 3590 pagājis, kopš pārvaldīja
 mestrs Andrēss zemi šo,
 gādībā tam nodoto.
 Bij tas tur vēl pusgadu.
 Katru zemes paražu
 3595 zināja tas it visur,
 sacīt man vairs nav ko tur.
 Tad brāļi kopā salasījās
 un Andrēss no tiem atvadījās
 un jāja nu uz Lietuvu,
 3600 lai apciemotu Mindaugu
 un viņa kundzi ķēniņieni.
 Tie brāļi, kas reiz bija vieni
 palikuši Lietuvā,
 vēl dzīvoja tur drošībā,
 3605 ikkatrs jutās pasargāts.
 Ķēniņam bij vēlīgs prāts
 toreiz vēl pret kristiešiem.
 Ar vārdiem laipniem, draudzīgiem
 viņš mestru allaž uzrunāja.
 3610 Tie saticīgi kopā jāja.
 Tad mestrs ceļam sataisījās
 un goddevīgi atvadījās
 no sava drauga Mindauga,
 lietuviešu ķēniņa,
 3615 un prom uz vācu zemi jāja.
 Tā, lūk, tam Leišzemē tur gāja.
Bij atkal dzirdams kara dārds:
 jaunais mestrs Ēberhards
 pa visu zemi karā sauca.
 3620 Komturi nu šurpu trauca,

wan ez, was michel unde grôz,
der reise ez vil wol genôz
unde quam zû Rîge wider.
kurtze wîle ez rûwete sider.

Der meister aber mit eime here
ûf dem strande bie dem mere
kârte hin kein Kûrlant.

die reise im sus gienc in hant.
er kârte kein der Mimele wart,
daz er was allez vrô der vart.

dô sie ûf die Mimele quâmen
ir herberge sie nâmen

ûf der Mimele kein dem mer.
dâ legerte sich der brûdere her.

der meister wider unde vort
reit biž an der Dangen ort

dâ sich die wazzere sliezen
und in einander vliezen.

dô arbeite man sô lange,
dâ die Mimele und die Dange
in einander sliezen

und zû samne vliezen,

daz, daz hûs vollen quam.

zû hant er die besten nam,
die er bie im hâte,

unde besatzte drâte

die burc mit gûten mannen.

sint reit er von dannen.

er hatte zû der selben stunt

uber des wilden meres grunt

mit kocken vil der spîse brâcht,
als er hatte vor bedâcht.

dô wart daz hûs gespîset wol,

sô ich die wârheit sprechen sol.

Der meister mit den sînen reit
zû Rîge wider und was gemeit.

ez quam dar nâch in kurtzen tagen,

als ich ûch nû wil sagen,

daz den meister verdrôz

der arbeit: er entslôz

sînen mût den brûderen sîn,

er sprach: «ich wil ûch tûn schîn,

daz mir mîn lîp nû becranket,

und mîn craft mir wanket:

durch daz mûz ich zû lande varn.

ist daz got mich wil bewarn,

daudz ļaužu bij tie savākuši
un sev lîdzi atveduši.

Mestrs Ēberhards ar tiem
devās nu pret žemaišiem.

3625 Tie viņu zemei pāri gāja
un laupīja un dedzināja.

Tie neganti tur ārdījās
un projām doties nesteidzās,

3630 bij liels un brangs to karapulks,
un priekā skats tiem dega spulgs.

Tad tie Rīgā atgriezās

un kādu laiku atpūtās.

Mestrs tad ar karpulku,
dodamies gar jūrmalu,

3635 pagriezās uz Kurzemi.

Gājiens veicās sekmīgi.

Uz Nemunu¹⁷⁰ viņš pagriezās
un dikti par to priecājās.

Kad sasniedza tie Nemunu,
tur atrada tie mājvieta:

3640 pie Nemunas tur jūras malā
tiem dienas gaitas bija galā.

Un atkal mestrs tālāk jāja

un tad kaut kur pie Dangas¹⁷¹ stāja,

3645 kur divas upes kopā plūst,
līdz galā viena upe kļūst.

Tur darija viņš darbu brangu —

tur, kur Nemuna ar Dangu

viena otrā iekšā plūst,

3650 līdz galā viena upe kļūst, —

līdz beidzot pils¹⁷² bij pabeigta.

Tur brašus vîrus salika,

kas viņam gadījās pie rokas,

lai pili labi sargāt sokas.

3655 Pirms projām viņš bij aizgājis,

viņš bija šurpu savedis

pāri jūras lielajiem,

negantajiem dziļumiem

pavārus un ēdienus,

3660 savlaicīgi gādātus.

To pili tā nu apgādāja,

ka pilna bija visa māja.

Mestrs Rīgā atgriezās

ar savējiem un priecājās.

3665 Pēc kāda laika notika,

ka mestram darbi apnika,

sô wil ich ūch irwerben,
 iz ensie den daz ich sterben,
 daz ūch ein meister wirt gesant
 nâch ūwerm willen in daz lant.»
 waz iemant dâ wider sprach,
 sîn wille doch dar an geschach.
 mit râte er einen brûder nam,
 der dem lande eben quam,
 und liez den an sîner stat.
 die brûdere er gemeine bat,
 daz sie deme wêren undertân.
 er hatte als ein wîser man
 gerâten anderhalbez jâr
 und wênic mêr, daz ist wâr.
 dô er zû dûtschen landen quam,
 der hōhe meister vernam,
 daz er nicht wolde zû Nieflant.
 daz amt gab er al zû hant
 eime tugenthaften manne,
 geheizen brûder Anne.
 des amtes was er wol wert.
 brûder, knechte, rasche pfert
 wurden im mite gegeben.
 er hatte ein geistlîchez leben.
 daz ingesigel von Nieflant
 gab im der meister al zû hant.
 dô reit der meister Anne
 mit manchem rischen manne
 hin zû Nieflande dô.
 man wart sîner kumfte vrô.
 dô die brûdere hatten vernomen,
 daz der meister was komen,
 nicht lenger wart von in gebiten,
 kegen ime sie dô riten.
 die brûdere nicht enliezen
 ir menje sie hiezen
 den brûdern geselleschefte pflegen.
 dô man sach manchen stoltzen degen
 rîten kein im ūf den strant,
 entpfangen wart er zû hant
 als den êren wol gezam.
 ir vrûntschaft er gerne nam.
 dâ mite riten sie drâte
 unde quâmen spâte
 zû Rîge zû sente Uriân.
 im volgete manich man.

viņš brāļus kopā sasauca
 un viņiem šādi sacīja:
 «Es jūtos slims pie visas miesas,
 3670 man spēki zūd no visas tiesas,
 man sāpes visus kaulus maļ,
 man tādēļ jābrauc atpakaļ.
 Ja dievs vēl mani pasargās,
 pie dzīvības vēl paglabās,
 3675 es gādāšu cik varēdams,
 lai tiek jums mestrs patīkams
 uz Līvzemi šurp atsūtīts.»
 Kad bija tas nu izsacīts,
 lai ko tur iebilda ar kāds,
 3680 tak notika nu viņa prāts.
 Ar prātu gudru, vērīgu
 viņš kādu brāli derīgu
 savā vietā atstāja
 un visiem brāļiem pieteica,
 3685 ka šiem tas allaž jāklausa.
 Pusotra gada sabija
 viņš savā amatā paties.
 Kad Vāczemē jau atgriezies
 viņš bija, viņu uzklausiņa
 3690 tad lielmestrs¹⁷³ un izraudzīja
 šim amatam nu atkal vīru
 tikumīgu, sirdī tīru,
 ko par brāli Anno¹⁷⁴ sauca.
 Čakli tas to pildīt trauca.
 3695 Brāļi, kalpi, zirgi knaši
 līdzdoti tam tika aši
 garīgajai dzīvošanai.
 Pienākuma pildīšanai
 mestrs tad nu paņēma
 3700 un tā rokās nodeva
 līdz ar dieva svētību
 Livonijas zīmogu¹⁷⁵.
 Uz Līvzemi nu Anno jāja,
 tam braši vīri līdzī gāja.
 3705 Līvzemē tā atnākšanu
 uzņēma ar liksmošanu.
 Kad brāļi bija padzirduši,
 ka viesi nu jau atnākuši,
 ilgi viņi nedomāja,
 3710 mestram viņi pretī jāja,
 mestram viņi pretī trauca,
 savus ļaudis kopā sauca,

man liez zû den zîten
niemande rîten,
die mit dem meister wâren komen,
als ich vor wâr hân vernomen,
ê dan sie hatten gesezzen,
getrunken unde gezzen.
dô daz ezzen was irgân,
sie danketen dem meister sân
unde riten in ire stat.
daz volc im allez êre bat.
Under des der meister was
zû Rîge komen, als ich ê las.
dô wart den von Samelant
von der Mimele bekant,
daz dâ lêge ein vesten
mit vil swêren gesten.
sie sprachen: «dâ wolle wir hine varn,
keinen man dâ vor sparn.»
zû hant wart ein rischer helt
von den Samen ûz irwelt,
der reit wol die richte
und hatte in sîner pflichte
zwêne gesellen harte stoltz.
vil rische quâmen sie in daz holtz,
daz ûf die Mimele stôzet.
der eine sprach: «nû verdrôzet.»
er wolde alleine rîten vort.
dô er gesprochen hatte daz wort,
er rûrte daz pfert mit den sporn:
einen berc, den er irkorn
hatte, risch er den ûf reit
und sach uber die Mimele breit
eine burc gebûwet.
er sprach: «iz berûwet
alle die cristen, die hie sint.
sie dunken mich der sinne blint,
sie sint sunder witzen,
wênen sie hie besitzen.
ich vreuwe mich, daz unser lant,
daz Samelant ist genant,
hât sô manchen rischen man,
der mit urlouge kan
harte wol gebâren.
diz krêhennest wir zwâren
wollen zû kleinen stucken
in kurtzer wîle rucken.

3715 daudzi varoņi jo braši
mestram pretī jāja knaši,
priečīgi gar jūrmalu,
lai to godam saņemtu.
Viņu draudzību labprāt
mestrs centās atmaksāt.
Tā nu naskā jājienā
3720 nonāca tie vakarā
visi pulkā sadraudzīgā
Svētā Jura pili¹⁷⁶ Rīgā.
Kā man ir ticis atstāstīts,
nevienam, kas bij mestram līdz,
3725 jāt projām neļāva patiesi,
jo visi bija dārgi viesi,
vispirms tiem bij pie galda sēst
un godam dzert un godam ēst.
Kad goda mielasts galā bija,
3730 tie mestram paldies pasacīja
un tad uz mājasvietām jāja.
Tauta mestru godināja.
Kad mestrs Rīgā ieradies
3735 nu bija, kā to vēlējies,
tad uzzināja Sembijā¹⁷⁷,
ka cietoksni, kas Klaipeḗdā,
ir apsēduši drūmi viesi.
«Turp jādodas mums it patiesi,»
tā sacīja nu sembieši
3740 un izraudzīja varoni,
kas jāja taisni turpu aši,
tam divi palīgi bij braši.
Drīz sasniegts bija vēris tas,
kas atrodas pie Nemunas.
3745 «Man apnicis,» tā teica viens,
tas gribēja jāt tālāk viens,
tas zirgam piešus piecirta
un kādā kalnā uzjāja
un upei pāri lūkojās:
3750 lepna pils tur pacēlās.
Viņš sacīja: «To nožēlos
nu kristīgie. Tie mākoņos
ceļ degunu. Tiem nebūs spēt
šo pili ilgi paturēt.
3755 Es priecājos, ka Sembijā
ir braši vīri krājumā,
kas cīņā spēš kaut vai tūlīt
šo vārnu ligzdu izpostīt.

die lûte die dar ûffe sint,
 man, wîb unde kint
 die wolle wir mit lôzen
 die cleinen unde grôzen
 unsern goten senden;
 daz enkan niemant wenden.»
 dar mite reit er al zû hant
 dâ er sîne gesellen vant.
 den sagete er die mêre.
 daz was in harte swêre.
 dô sie wider quâmen
 zû Samelant, sie nâmen
 die Samen, die sie santen ê
 zû der Mimele. «iz tet uns wê»
 sprâchen die boten alle drî:
 «uns wonen bôse geste bî,
 nû sult ir uns vil wol verstân,
 waz die brûdere hân getân:
 sie hân mit cranken dingen,
 dar umme in misselingen
 mûz,» eine burc vollenbrâcht,
 daz sage wir ûch wol bedâcht:
 die wolle wir abe brechen,
 an irme lîbe uns rechen.»
 die wîsten, die sie hâten,
 zû samne sie trâten
 von den anderen zû hant.
 der eldeste under in vant
 einen rât in allen,
 der was in wol gevallen.
 dar mite trâten sie wider,
 zû hant die besten sâzen nider.
 dô ir sitzen was bereit,
 der eine sprach: «lât ûch sin leit,
 daz die brûdere uns hân getân.
 disen rât sult ir verstân;
 ich gebiete ûch bie der hôsten kur,
 die ûch dicke ist geleet vur,
 daz ist die dem lîbe,
 daz niemant blîbe
 der den schilt getragen mac,
 ûf einen bescheidenen tac,
 er envare kein der Mimele wart
 mit uns: niemant wirt gespart.»
Die Samen alle wurden vrô.
 ir antwurte was alsô,

3760 Tos vîrus, kas tai pilî mît,
 mums bûs pie dieviem nosûtît
 ar visiêm ļaudîm, veciem, jauniem,
 ar sievâm, bërniem, kalpiem sprauniem,
 lai nepagûst tie projâm diegt;
 neviens mums nevarês to liegt.»

3765 Tad atpakaļ viņš atgriezās,
 kur viņa biedri atradās,
 un pavēstīja tiem šo ziņu.
 Tie nepriecājās vis par viņu.
 Kad Sembijā tie pārnāca,
 3770 tos sembiešus tie sasauca,
 kas bij tos ceļā sūtījuši,
 un stāstīja, ko redzējuši.
 Tie sacīja šiem: «Īt patiesi
 mums blakus dzīvo ļauni viesi.
 3775 Nu paklausieties, sembieši,
 ko brāļi izdarījuši:
 tie uzņēmuši gaitu šķību —
 es sauktu to par aplamību —,
 tie prātā sajukuši
 3780 un pili uzcēluši.
 To atriebībā sagrausim
 un viņiem ādas dīrāsim!»
 Tad sanāca tie gudrākie,
 un kopā apspriedās nu tie.

3785 To vecākais tad atrada
 padomu, kas derēja.
 Nu visi vēlreiz pulcējās.
 Kad savās vietās apsēdās
 to labieši, tad viens no tiem
 3790 teica vīriem pārējiem:
 «Lai kremt nu jums tas nesmukums,
 ko brāļi darījuši mums!
 Es padomu jums šādu dodu
 un pavēlu ar nāvessodu
 3795 tajā noteiktajā dienā
 pulcēties jums pulkā vienā:
 ikviens, kas nest spēj vairogu,
 lai nāk mums līdz uz Klaipēdu!»

3800 **S**embiešus tas iepriecēja,
 un tie šādi atbildēja:
 iešot tie bez ierunām
 un bez kādām atrunām.
 Tad jautāja kāds: «Sakiet jūs,
 cik kopā vairogu jums būs?»

daz sie sunder widerwort
 mit vlīze wolden alle vort.
 ir einer vrāgen began,
 wie manchen schilt sie mochten hān.
 die Samen sprāchen alle
 in vil grōzeme schalle:
 «wir brengen uber daz gevilde
 vierzic tūsent schilde.
 sō machstu prūven, ob dū wilt,
 ob immer der Samen schilt
 unrechtes sich moge irwern.
 wir wollen ouch mit schiffen hern
 die dā hān gebūwet.
 bie wāne ez, sie berūwet.»
Nicht lenger von in wart gespart.
 die schif, die kein der Mimele wart
 solden, die wurden schiere bereit.
 daz was den Samen nicht leit.
 die Samen aber bāten
 die besten, die sie hāten,
 daz sie nāch in quēmen,
 wenne sie vernēmen
 daz sie in der Mimele wēren.
 dar mite begunden kēren
 die Samen ūf daz wilde mer.
 ein teil vūr ouch ir her
 mit schiffen oben um daz lant,
 daz ist daz vrische hab genant.
 dar mite kārten sie dō
 zūr Mimele unde wāren vrō.
 dō sie mit schiffen quāmen
 von dem mere, und vernāmen
 die brūdere der Samen mūt,
 der endūchte sie nicht gūt.
 sie wāren kōmen zū der zīt
 beide durch sturm und durch strīt.
 dā sach man Samen alsō vil,
 daz sie wāren āne zil.
 sie hatten dā mit schiffen
 die Mimele sō begriffen,
 daz man dar uber mochte gān.
 daz enwart nie mēr getān.
 die Mimele ist ein wazzer grōz,
 dō man schif zū schiffe slōz,
 dō wart ez zū allen stucken
 bestellet sam sie ein brucken

3805 Sembieši nu tūdaļ aši
 sacīja tam skaļi, braši:
 «Četrdesmit tūkstošu¹⁷⁸
 cīņā būs mums vairogu.
 Ja gribi, vari pārbaudīt,
 3810 cik daudz to priekšā zemē krīt.
 Mēs tad ar šiem vairogiem
 pretī stāsimies nu tiem,
 kas mums darījuši pāri.
 Ar kuģiem uzbruksim mēs arī
 3815 tiem, kas grib mācību mums dot.
 To nāksies viņiem nožēlot.»
Nu sembji ilgāk negaidīja.
 Drīz kuģi, kuriem jābrauc bija
 uz Klaipēdu, bij gatavi;
 3820 par to bij sembji priedīgi.
 Nu lūdza sembieši,
 lai viņu labieši
 tad viņiem sekotu,
 kad skaidri dzirdētu,
 3825 ka viņi Klaipēdā.
 Tad jūrā plašajā
 nu devās sembju karapulks,
 tiem skatiens priekā dega spulgs.
 Kuģos daļa paprāva
 3830 tai zemei apkārt apbrauca,
 kam nosaukums ir Frišjoma¹⁷⁹.
 Uz Klaipēdu tad pagriezās
 nu sembieši un priedcājās.
 Kad sembiešiem nu prāts bij tāds
 3835 tik drošmināts un pacilāts,
 ka kuģos nāca tie no jūras,
 tad brāļiem sākās dienas sūras.
 Šurp sembji nākuši bij nu,
 lai pili spēji šturmētu.
 3840 To pulki lieli bij bez skaita,
 un varen strauja bij to gaita.
 Ar kuģu pulku varenu
 tā apsēda tie Nemunu,
 ka varēja tai staigāt pāri
 3845 kā pa plašo zemes āri.
 Nemuna ir upe plata.
 Kad visus kuģus blakām stata
 citu citam vienuviet,
 liekas, tilts tai pāri iet.
 3850 Brāļiem tas nu nepatika,

hetten uber die vlūt geleit.
 daz was deb brüderen vil leit
 sie bereiten wol ir wer.
 al die wile quam daz her
 der heiden dā von Samelant.
 sie trāten abe sān zū hant
 und nāmen schilt und sper.
 zū sturme stūnt ir aller ger.
 sie drungen und trāten zū
 der burge; sumelīch zū vrū
 hatte des morgens ūf gestān,
 der mūste dā zū pfānde lān
 den līb, den er dar hatte brācht.
 alleine er es nicht hatte gedācht,
 daz geschach doch manchem dā.
 sint entrāten sie nicht sō nā.
 dā sie hatten verlorn
 ir lūte, dō wart in zorn,
 daz ie die reise wart gedācht.
 in disen dingen wurden brācht
 ir lūte, die dā lāgen tōt.
 sān ir wīsten in gebōt,
 daz sie die tōten brenten
 und von hinnen senten
 mit iren wāpen ungespart;
 sie solden dort ouch herevert
 und reise rīten.
 des geloubeten sie bie den zīten.
 der rede volgeten sie mite,
 wen ez was der lūte site.
 ūf hōr zū hant sie trāten,
 ir tōten, die sie hāten,
 die branten sie mit irme zūge,
 vur wār ich nicht enlūge:
 spere, schilde, brunje, pfert,
 helme, keyen und swert
 brante man durch ir willen,
 dar mite solden sie stillen
 den tūvel in jener werlde dort.
 sō grōze tōrheit wart nie gehōrt.
Die brūdere ūf der burge dō
 wurden algemeine vrō,
 daz in got helfe hatte gesant.
 die heiden, dō sie hatten gebrant
 ir tōten, dō ritten sie dan.
 des was trūric manich man,

aizstāvēties viņi lika.
 Visu laiku sembješi
 virsū mēcās, pagāni.
 Ar šķēpiem un ar vairogiem
 3855 tie uzbrukt tīkoja nu šiem.
 Tie pilij virsū krita,
 kur mīļie brāļi mita;
 bij dažam vīram gadījies
 par agru rītā piecelties:
 3860 tas nu ir ķilā atstājis
 to miesu, ko bij atnesis.
 Tas nebija tā domājis,
 kā bij nu viņam izgājis.
 3865 Tiem žēl bij, kā tos pārmāca,
 tie vairs tik tuvu nenāca.
 Kad zaudējums tiem šāds nu nāca,
 tad visus gaužas dusmas māca,
 ka tie šo ceļojumu sāca.
 3870 Tie kritušos nu kopā vāca,
 kas sadedzināti tad tika,
 kā gudrajie to darīt lika,
 un aizsūtīti viņsaulē,
 kas ir nevienu nesaudzē,
 ar visiem saviem ieročiem,
 3875 jo karagaitās jājāj tiem
 tur arī būs, tie visi tā
 to ticēja vēl tailaikā.¹⁸⁰
 Tie darija, kā pavēlēts:
 tas bij šiem ļaudīm likums svēts.
 3880 Tie visi kopā nāca
 un kritušos, ko vāca,
 ar mantām sadedzināja.
 Šī ziņa tiešām patiesa:
 3885 šķēpus, bruņas, vairogus,
 bruņcepures, zobenus,
 zirgus tie nu dedzināja,
 nelabo tā labināja,
 lai tas rimst tur viņsaulē.
 3890 Stulbums kāds vēl pasaulē!¹⁸¹
Nu brāļi pilī gavilēja,
 ka dievs tiem šādi palīdzēja.
 Sembji tos, kas nomiruši,
 bija sadedzinājuši
 un bēdīgi nu projām jāja.
 3895 Dažs sakauts vīrs pie tēviem gāja.
 To vadonis tiem teica tā:

der gewundet von dannen schiet.
den Samen dô ir beste riet,
daz sie nicht verbêren,
alle die da wêren
gewurfen oder geschozzen
die solde man unverdrozzen
vûren wider zû Samelant
in schiffen vaste umme den strant.
die schif wurden bereit
und die gewunten dar in geleit.
sus vûren sie von dannen
mit schiffen und mit mannen.
Dem meistere von Nieflant
wurden brîve gesant,
wie ez zûr Mimele ergangen was.
dô man die brîve im gelas,
er sprach: «mich sal nicht trâgen,
mîn leben wil ich wâgen
durch dise sache, die ich hân
vernomen.» er liez boten sân
mit brîven rîten in sîn lant,
den kummentûren tûn bekant,
daz er die Samen wolde hern,
und wolde in daz bewern,
daz sie den brûderen hatten getân,
die zûr Mimele wâren gelân.
dô die brîve wâren gelesen
den kummentûren: «ez sal wesen»
sprâchen sie mit willen;
«wir wollen gestillen
die Samen in vil kurtzer stunt.»
sie tâten iren lûten kunt,
daz sie wolden reisen,
wittewen und weisen
machen mit der gotes craft.
dô daz volc die botschaft
hatte gehôrt, ez vreute sich
mit grôzer vreude sicherlich
und wart vil wol gemeit
und zû der reise bereit.
dô quam ein hovelîchez her
der cristen bie daz wilde mer.
der meister und die brûdere sîn
und dar zû manich pilgerîn
wâren vrô der herevert
hin kein Samelande wart.

lai neatstāj tie novārtā
tos, kas sisti ir vai šauti,
lai tie tiek nu kuģos krauti
un aizvesti gar piekrasti
3900 atpakaļ uz tēvzemi.
Kuģi gatavoti tika,
tajos ievainotos lika.
Tā projām brauca gausi, vāji
3905 kā kuģi, tā ar karotāji.
Nu tika mestram Līvzemē
drīz ziņots arī vēstulē,
pie Klaipēdas kā gājis bija.
Kad vēstuli tam nolasīja,
3910 tas teica: «Pirms vēl nāvē migšu,
es dzīvību uz spēles likšu
par lietu tikko dzirdēto.»
Lai izziņotu vēlmi šo,
3915 tas lika rakstīt vēstules,
lai ziņneši tās apkārt nes
un apziņo tā komturus,
ka grib tas postīt sembiešus:
kas darīts brāļiem Klaipēdā,
tiem atmaksāts tiks pēcgālā.
3920 Tad tika tās nu lasītas,
un komturi «Lai notiek tas!» —
teica, priekā nevaldāmi,
«mums sembji jāpadara rāmi.»
Ļaudīm teica tie bez žēlas,
3925 ka tie ceļā doties vēlas
taisīt nu ar dieva varu
atraitņu un bāru baru.
Kad tauta dzirdēja šo ziņu,
tā varen priecājās par viņu,
3930 tā kļuva ļoti priecīga
un ceļojumam gatava.
Tad Kristus draudzes kareivīgās
pie jūras gāja mežonīgās.
Ar brāļiem mestrs savējiem
3935 un daudziem cēliem krustnešiem
priecājās, ka dodas nu
gājienā uz Sembiju.
Ar brāļiem mestrs savējiem,
ar zemes ļaudīm, krustnešiem
3940 gāja nu ar cēlu domu
Sembijā gūt brangu lomu;
gar jūras malu viņi gāja,

der meister und die brüdere sîn,
 daz lantvolc und die pilgerîn
 zogeten hovelichen hin
 kein Samelant durch gewin
 allez ûf des meres strant.
 daz was den Samen unbekant.

Dô daz her zûr Mimele quam,
 meister Anne zû im nam
 der brüdere von der burc ein teil,
 allez durch des heres heil,
 wan in wâren bekant
 die stîge dâ zû Samelant.
 daz lant ist ummevlozzen,
 des hân sie dicke genozzen.
 an eime ende daz wilde mer,
 dâ enschadet in kein her;
 an den anderen sîten
 mac niemant kein in strîten:
 dâ vlûzet ein wilder wâc
 tief und breit; er machet trâc
 die dâ mit den schiffen varn
 des somers, wie kûme sie sich bewarn.
 kein der Mimele dâ gêt zû
 ein hals; dâ quâmen sie vrû
 mit irme here hovelich.
 des vreuten die cristen sich.
 dâ was ein vil grôzer hagen
 von den Samen vor geslagen,
 der was grôz unde dicke,
 dâ enwâren nicht cleine ricke,
 dâ wâren boume sô grôz,
 daz sint vil manchen verdrôz.
 sie wâren sô gevellet,
 daz ez was gestellet
 sam ez wêre ein bolewerc.
 ez was ein ungevûgez werc,
 daz von den Samen was gemacht.
 vincer was ez sô die nacht
 und gienc von des meres strant
 wan in daz vrische hab. zû hant
 trâten zû die cristen,
 sie enwolden nicht gevristen,
 sie enhiwen den hac enzwei.
 dar umme gâben sie ein ei,
 daz tâten sie gar âne wer.
 ordenlîchen lac in her.

un sembieši to nezināja.
 3945 **K**ad Klaipēdā tie nonāca,
 tad mestrs Anno paņēma
 sev līdzi dažus pilsbrāļus
 kā karaspēka palīgus,
 jo sembju zemē tiem, kā saka,
 bij zināma ikkatra taka.
 3950 To zemi ūdens apskalo,
 un gūst tie labumu caur to.
 No vienas puses bango jūra,
 tur piekļūšana grūta, sūra;
 ir stipra arī otra mala,
 3955 tur karot smagi ir bezgala:
 tur brāžas straume dziļa, plata,
 tā briesmīga ir jau no skata;
 tiem, kas dūšā brašākā
 pa to kuģo vasarā,
 3960 gadās dažā aizķeršanās,
 ja tie labi neuzmanās.
 Tur stiepjami pret Klaipēdu
 redz slaidu zemes šaurumu¹⁸²;
 tur pulks no rīta ieradās,
 3965 un kristīgie nu priecājās.
 Tur gadījās tiem aizsprotojums,
 sembju celtais aizžogojums;
 tas bija varen liels un biezs,
 no likstīm nebija paties,
 3970 tur lieli koki gāzti bija,
 kas daudziem dusmas uzvandīja.
 Tie tā bij sagāzti
 un tā bij saslieti,
 ka izskatījās tā kā valnis,
 3975 kā ragus slējis briesmīgs alnis.
 Melns tas bija tā kā nakts.
 Naski sliets un naski rakts,
 stiepās tas no jūrmalas
 līdz Frišjomai. It priecīgas
 3980 nu sirdis kristīgajiem bija,
 nu tie vairs ilgāk negaidīja
 un sembjiem, pagāniem, par postu
 pušu pārcirta to sprostu,
 kā nebūtu tas vērts ne pauta.
 3985 Šī izdevība bij tiem ļauta,
 jo it neviens tiem nepretojās.
 Par to tie ļoti ielīksmojās,
 un, sprostā spraugu izcirtuši

dô sie hatten geslagen
und gehowen durch den hagen
einen rûm zû mâzen grôz,
daz her sich zû hant entslôz
und kârte in daz lant.
dâ wart den Samen bekant,
daz sie wâren verladen
mit gesten, die in wolden schaden.

Die cristen slûgen volkes vil
unde nâmen âne zil
roubes vol die hande.
sie tâten ouch mit brande
den Samen grôzen schaden.
sie hatten gûtes vil geladen
in deme lande, daz ist wâr.
sie triben zû samne gar
den roub, der dâ genomen was.
under des zû samne las
der hôeste Same die vrûnde sîn.
er sprach: «wir suln lîden pîn,
wir engelden daz in kurtzer vrist
daz uns nû geschên ist.»
der Samen quam ein michel schar.
man wart an in wol gewar,
daz sie irzurnet wâren.
sie sprâchen offenbâren:
«wir wollen underrîten
den hagen zû disen zîten,
sô sal man den cristen
an keinen dîngen vristen,
man gebe ir volleclîchez gelt.»
«nû rîtet risch ûf daz velt,
daz vor deme hagen lît:
dâ sô habe wir den strît»
sprach der beste under in.
zû hant kârten sie hin
und machten wider den hagen,
dâ daz her was durch geslagen:
wan sie westen daz wol,
daz sie wolden den zol
von den cristen nemen dâ
und nirgen anderswâ.
Die Samen wâren bereit
zû rechen ir hertzeleit,
daz in was geschehen,
als ûch nû ist verjehen.

3990 un spraugai cauri izlîduši,
tie atpakaļ uz mājām jāja.
Drîz sembieši ar uzzināja,
ka bijuši tiem it patiesi
ne visai patikami viesi.

3995 **N**u tautu kāva kristīgie
un saņēmās bez mēra tie
pilnas rokas laupījuma,
par ko sembji gauži skuma.
Bet kristieši tik dedzināja
un visu zemi nīcināja.

4000 Tie brangi šāva, brangi kāva
un brangu mantu kaudzē krāva.
Viss, kas bija salaupīts,
tika tagad kopā dzīts.
Tad sembju vadons¹⁸³ draugus vāca

4005 un viņiem šādu runu sāca:
«Mēs lielas bēdas cietīsim,
ja ātri neatmaksāsim
par to, kas mums ir noticis.»
Liels sembju pulks bij sanācis,
4010 un matīt varēja to ļoti,
ka viņi bija saniknoti.
Tie klaji teica: «Jāsim nu
šo pašu brīd' uz aizsprostu
un netaupīsim kristīgos;

4015 kur vien mēs rokā grābsim tos,
tiem pilnā mērā atmaksāsim.» —
«Tad naski uz to lauku jāsim,
kas priekšā aizžogojumam:
tur jānotiek ir cīņam.»

4020 tā labākais no viņiem teica.
Tie visi tūdaļ turpu steidza
un spraugu atkal aiztaisīja,
ko brāļi izcirtuši bija.
Tie zināja it labi nu,

4025 ka bagātīgu nodevu
no kristīgajiem tikai tur
tie ņems un citur it nekur.

4030 **S**embieši bij gatavi
kas viņiem bija notikusi
un viņiem gauži darījusi.
Kad mestrs bija dzirdējis,
ka sembju pulks jau atnācis,
viņš ar brāļiem savējiem,

- dô der meister vernam
 daz der Samen her zû quam,
 er und alle die brûdere sîn,
 daz lantvolk und die pilgerîn
 satzten menlich sich zû wer
 snelle kein der heiden her.
 als ich daz bûch hõre sagen,
 die Samen wâren vor den hagen
 komen mit vil mancher schar.
 dô ir der meister wart gewar,
 lenger wart dâ nicht gebiten,
 durch der Samen her geriten
 von den brûderen wart zû hant.
 man sach dâ howen manche hant.
 dâ hõrte man swerte clingen,
 daz blût sach man dringen
 durch vil manche brunje gût.
 sie guzzen beider wegen blût.
 vil manich cristen hatte dô heil:
 ir hieb sich dô ein teil
 aldâ selbes durch den hagen,
 ein teil wart ir doch geslagen.
 der meister hieb sich durch daz her
 vaste kein dem wilden mer.
 doch liez er in der selben nôt
 ein teil sîner brûdere tôt.
 waz roubes vor genomen was
 den Samen, als ich itzunt las,
 der wart in gentzlich wider.
 ir wart ouch vil geslagen nider
 ê der strît ein ende nam.
 der meister mit nôten quam
 durch den hac bie daz mer.
 vorschroten was im ouch sîn her
 in der reise zû Samelant,
 als ûch nû ist bekant.
 die veigen lâgen dô dâ nider.
 meister Anne kârte wider
 mit sîme here zû Kûrlant
 allez bie des meres strant.
 dô er quam zûr Mimele,
 man lobete got von himele,
 daz er ûz dem strîte quam.
 sîn her er aber zû im nam
 und quam zû Rîge mit der schar.
- 4035 zemes ļaudīm, krustnešiem
 pagānpulkam pretī slējās,
 vīrišķīgi aizstāvējās.
 Kā stāsta mums tā grāmata,
 sembieši pie aizsprosta
 4040 ar pulkiem nonākuši bija.
 Kad mestrs viņus ieraudzīja,
 tad nebija vairs tur ko lūgties,
 drīz pretinieki sāka plūkties.
 Caur sembju pulkiem brāļi jāja
 4045 un cērtot rokas vicināja,
 tur dzirdēj' šķēpus šķindam
 starp abu pulku rindām,
 caur bruņām asins spiedās
 un uz tērpiem šķiedās.
 4050 Vēl laime bija kristīgajiem:
 caur šķēršļojumiem žogotajiem
 vēl daļa sveikā cauri tika,
 bet daļa tomēr kauta tika.
 Cirzdamies, ar cīņu sūru
 4055 mestrs izlauzās uz jūru,
 bet daļu brāļu atstāja,
 kas zemē beigtī gulēja.
 Kas laupīts bija sembiešiem,
 nu atkal atgriezās pie tiem.
 4060 Daudz viņu arī apdauzīja,
 līdz kamēr cīņa galā bija.
 Mestrs tik ar cīņu sūru
 caur sprostu izlauzās uz jūru.
 Sakapāts bij viņa pulks,
 4065 skatiens drūms bij, ne vairs spulgs.
 Zemi klāja kritušie.
 Viņš un pulki sakautie
 Kurzemē nu atgriezās,
 kas pie jūras atradās.
 4070 Kad Klaipēdā viņš ieradās,
 viņš debestēvam pateicās,
 ka sveiks vēl viņš no cīņas nācis.
 Tad, savus pulkus kopā vācis,
 viņš atkal Rīgā atgriezās,
 4075 kā vēstī ziņas patiesās.
 Tos kristīgos, kas Sembijā
 bij krituši tai cīņiņā,
 lai visus dievam novēlam:
 tie mira, kalpodami tam.

sus saget uns dīz būch verwār.
die cristen, die zū Samelant
wurden geslagen mit werender hant,
die bevele ich alle gote:
sie sturben wol nāch sīme gebote.

Z ū Sameiten was ein man
bie der zīt, hiez Aleman;
der was ein vil vromer helt
von Sameiten ūz erwelt.
der trūc in sīnem hertzen
bitterlichen smertzen
und dar zū grōzen haz,
ich wil ūch sagen durch waz:
daz der kunic Myndowe
und manich Lettowe
cristen wāren worden
und her heiden orden
hatten zū rucke geleit,
und wāren bereit
zū dienste gentzliche
gote von himelrīche.
Aleman dā dāchte,
daz er sint vollenbrāchte,
wie er mit grōzen vreisen
wolde rische reisen
ūf die vromen Kūren
die sīne nākebūren.
Aleman gar unverzaget
sprach: «ob ez behaget
ūch Sameiten, sō wil ich varn,
mīnen līp nimmer gespārn,
ūf die Kūren, die dā sint
cristen, und dar zū ir kint.»
der rāt der was wol gehōrt
von den Sameiten. er sprach vort:
«wanne die Kūren sint verhert
und von uns gar verzert,
sō mūz Myndowe uns volgen,
wie gar er sie verbolgen.»
Z ū hant die Sameiten
begunden sich bereiten
hin zū Kūrlande wart.
die besten wurden ungespart
die zū Sameiten wāren;
der reise sie nicht verbāren.
die Sameiten vūren hin,

4080 **B** ij Žemaitijā varonis,
žemaitiešu mīlulis,
uz cīņiņu viņš trauktin trauca,
par Alemanu¹⁸⁴ viņu sauca.
Viņa sirdī gaužas,
4085 gaužas sāpes graužas,
žēls laužas viņam vairs,
turklāt ir viņam naidis,
ka Mindaugs, ķēniņš šis,
un dažs labs lietuvīs
4090 nu bija kristieši
un ne vairs pagāni,
tie bija gatavi
nu kalpot pilnīgi
tam dievam augstībā.
4095 Tad savā nodabā
šis Alemans nu domāja
un ilgi par tō prātoja,
kā pulkus kopā liedēt
un sābrus kuršus biedēt.
4100 Tad sacīja viņš drosmīgi:
«Ja labpatīk jums, žemaiši,
es gribu uzsākt cīņi grūtu,
kaut kaujā man ar jākrīt būtu,
pret kuršiem, kuri kristījušies
4105 un ordeņbrāļiem nodevušies.»
Šo padomu ar prieku sveica
nu žemaiši. Viņš tālāk teica:
«Kad kuršus būsim postījuši,
to rindas gana deldējuši,
4110 tad ķēniņš Mindaugs sekos mums,
lai kāds būs viņa sašutums.»
N u drīz vien žemaiši
bija gatavi
uz Kurzemi.
4115 Vīri vareni
bija pulcēti;
tie karā posās priecīgi.
Tad ceļā devās žemaiši,
prāts nesās tiem uz Kurzemi.
4120 Tiem vīru nebija daudz pēc skaita,
bet labi paveicās tiem gaita.
Kad Kurzemē tie ieradās,
tie rokas pilnas piegrābās.
Kurši nevarēja spēt
4125 žemaišus vairs aizkavēt.

zû Kûrlande stûnt ir sin,
mit eime here mâzen grôz,
daz doch der verte wol genôz,
dô sie mit here quâmen
zû Kûrlant, sie nâmen
vol ir hende, daz ist wâr.
daz was den Kûren vil swâr,
daz sie daz nicht enmochten
erweren unbevochten.

dô riten die Sameiten dan,
sie vûrten wîb und man
und dar zû roubes mêre.
diz mûwete die brûdere sêre
und die vil stoltzen Kûren,
die vil wol kunden tûren
in strîten und in reisen.
sie sprâchen: «die weisen,
die hie nû sint gemachet,
alleine uns helfe swachet,
die wolle wir rechen offenbâr
ê uns entstêt daz ander jâr.»

dô der Sameiten her dô quam
zû lande wider, dô vernam
meister Anne die mêre,
daz verheret wêre
Kûrlant von den Sameiten.
er gedâchte bereiten
ein her nâch sînem willen,
daz er dâ mite gestillen
mochte gar ir hôchvart.
er gebôt eine herevart
ûz allen sînen landen
den Sameiten zû schanden.

Die herevart wart vollen grôz,
des der cristentûm genôz,
zû Rîge die samenunge was.
meister Anne zû im las
alle die rischen pilgerîn
von Rîge. er sprach: «nû tût schîn,
daz ir daz crûce hât genomen
durch der cristenheite vromen
und bewiset ûch alsô,
daz ir zû jungest werdet vrô.»
Eisten, Lîven und Litten
die endurfte man nicht bitten,
die wâren alle bereit

4130 Tad projâm jâja žemaiši,
lîdz sievas, vîrus vezdami
un daudz vël cita laupîjuma.
Par to nu brâļi gauži skuma
un lepnie kurši arî,
kam dikti tikâs kari,
jo bij tie dêku kâri.
Tie sacîja: «Tie bârî,
kas palikuši pârî
4135 un apkârt klîst nu vâri,
kaut spêku pietiks mums diez vai,
ir jāatriebj vël gadâ šai.»

4140 Kad žemaiši bij atgriezušies,
daudz laupîjuma saņēmušies,
tad mestrs Anno uzzināja,
cik slikti kuršiem karâ gâja,
kâ postîjuši Kurzemi
bija ļaunie žemaiši.

4145 Lai atriebtos tiem par šo grêku,
viņš dzîrâs pulcēt karaspêku,
lai remdētu caur šâdu gribu
žemaitiešu augstprâtību.
Viņš cêlâs karagaitâ jaunâ,
lai žemaitieši kristu kaunâ.

4150 **N**u varens gâjiens rîkots tika,
kur kristîgajiem labums tika.
Tâ sanâkšana Rîgâ bija.
Mestrs Anno salasîja

4155 Rîgas krustnešus nu knašos,
vîrus rosîgos un brašos,
tos sapulcēja vienuviet
un sacîja: «Nu parâdîet,
ka ņēmuši jûs esat krustu,
lai dieva mîlestību justu.

4160 Tad nu godam turieties,
lai pēcāk varat priecâties!»
Lîvi, leti, igauņi
nebija vairs lûdzami,
doties bij tie gatavi
4165 šajā gaitâ priecîgi.

Tad pulki, skaisti rindoti,
devâs nu uz Zemgali.
Nonâcis pie zemgaļiem,
mestrs paziņoja tiem,
4170 ka bûs tiem lîdzi taisîties:
kas neklausîs, tam slikti ies.

zû der reise sunder leit.
 daz her daz zogete wol geschart
 hin zû Semegallen wart.
 dô daz her quam in daz lant,
 der meister tet in bekant,
 daz sie solden mite varn,
 er wolde ir keinen sparn.
 ez wêre in lîb oder leit,
 sie mûsten im sîn bereit.
 die Kûren, als ich hôrte jehen,
 sie liezen sich mit trûwen sehen:
 an der selben herevert
 quâmen sie menlîch und hart.
 sus vûr daz her vrôlîchen hin
 kein Sameiten durch gewin.
 dô daz volk zû beider sît
 zû samne quam, ez dûchte zît
 den meister und die vogete sîn
 und dar zû die pilgerîn,
 daz mit zeichen undersniten
 wurde daz volk nâch strîtes siten.
 daz geschach al zû hant.
 nû wâren sie komen vor daz lant.
 die vogete scharthen baz ir her
 und sterkten sie vil wol zûr wer.
 die baniere wurden dô
 bevolen den, die vollen vrô
 zû deme strîte wâren
 und ouch gebâren
 konden mit sô getânem spil.
 dar was volkes rechte vil.
 dâ sach man mancher hande snite,
 durch daz sich niemant underrite.
 der baniere was dâ gnûc,
 doch was daz lantvolk sô clûc,
 daz ez von sîner banier nicht
 kêren wolde; in stêter pflicht
 sie nâmen ouch irre hêren war.
 dâ sach man in vil stoltzer schar
 daz her sich stellen zû der zît,
 als ez solde in einen strît.
 leitsagen wurden dô gegeben
 den houbtlûten. daz quam eben
 in allen in der herevert.
 die wâren in rechter art
 Lettowen und helde gût;

Vai tik vai netik, bija tiem
 jâbût ceļâ gataviem.
 Kurši nâca uzticīgi
 4175 cîņâ doties vîrišķīgi.
 Pulks gâja ar to jauko domu
 gût Žemaitijâ labu lomu.
 Kad nu pa ceļiem isiem, gariem
 bij ļaudis sanâkuši bariem,
 4180 tad mestram, fogtiem, krustnešiem
 un it visiem bruņniekiem
 likâs, ka nu laiks ir klât
 zîmi dot, lai rindâs stât
 sâk ļaudis, pulkos sadaloties,
 4185 lai cîņâ varētu tie doties.
 Tâ tie ar tûdaļ izdarîja
 un drîz pie robežas jau bija.
 Fogti pulkus pârľukoja,
 aizsardzîbai sakârtoja.
 4190 Karogi bij uzticēti
 tiem, kas bija izredzēti,
 kas karakârî bij pēc skata
 un arî labi spēlēt prata
 attiecīgâ gadîjumâ
 4195 šadâ skaistâ uzvedumā.
 Bij tērpû šķîras daždažâdas,
 lai jâjot jukas nav nekâdas.
 Tur karogu bij jûra tîri;
 tik gudri tomēr bija vîri,
 4200 ka nešķîrâs no savējâ,
 un pienâkuma apziņâ
 tie savus kungus uzmanîja.
 Tiem kârtojoties, redzams bija,
 cik varens bij tas lepnaîs bars,
 4205 kam cîņai pacilâts bij gars.
 Tiem, kas bija virsnieki,
 doti tika ceļveži.
 Tie bija krietni lietuvji¹⁸⁵
 un arî krietni varoņi.
 4210 Pulks nu bija nodrošinâts
 un it krietni nostiprinâts.
 Vienu no tiem sauca Tûšis,
 prasmîgs pēdu dzinējs bûs šis.
 To otru sauca Miļģerîns,
 4215 tik drosmîgs tas, ka pārņem brîns.
 To trešo sauca Ģiņģeikîs,
 tik dûšîgs bij šis varonis,

des wart daz her wol behût.
 der eine der hiez Tûsche;
 der gienc dâ wol zû brûsche.
 der ander der hiez Milgerin.
 er was kûne sam ein swîn.
 Gingeike der dritte hiez,
 der an vromekeite liez,
 sich alle wege vinden.

sîne viende mûsten swinden
 vor im zû allen zîten
 in sturmen und in strîten.

Daz her sprengete zû hant
 in der Sameiten lant
 unde tet vil grôzen schaden.
 dâ wurden gar uberladen
 die Sameiten zû der zît.
 daz liezen die Kûren âne nît.
 barvûzen und predigêre
 wâren in deme selben here.
 dâ sach man den êrsten brant,
 den brante eines predigêres hant
 und eines barvûzen dar nâch.
 zû burnen was in allen gâch,
 die in der reise wâren komen,
 als ich vur wâr hân vernomen.
 daz her daz was wol bewart,
 an allen enden wol geschart
 und zû strîte wol bereit.
 al die wîle ein rotte reit
 hin und her durch bejac,
 die andere rotte des selben pflac,
 die dritte rotte nicht vergaz,
 sie herten baz und baz.
 dô ez an den âbent gienc
 zû hant die legirstat bevienc
 daz grôze her der cristenheit.
 die wîle manich degen reit
 nâch bejage in die nacht.
 dô wart roubes vil gebrâcht,
 man, wîb und kinder
 und aller hande rinder.
 waz man trîben und tragen
 nicht enmochte, daz wart geslagen.

Des heres warte die was gût
 und dar zû wol behût.
 doch wurden in der warte

ka katram lika sevi just:

ienaidniekam nâcās zust
 4220 viņa priekšā katrā ziņā
 gan sturmēšanā, gan ar cīņā.

Nu auļoja viss karaspēks,
 Njo liels bij žemaitiešu grēks:

par to nu viņus postīja
 4225 un apkāva un spaidīja
 karapulki jaudīgi.

Pat kurši nebij skaudīgi.

Tai pulkā bija baskāji¹⁸⁶
 un arī sprediķotāji¹⁸⁷.

4230 Bij sprediķotājiem liels spēks:
 drīz dega pirmais ugunsgrēks,
 un baskāji tiem pakal slāja
 un līdz ar viņiem dedzināja.¹⁸⁸

4235 Tā dedzināja nu ar skubu
 ik māju un ik siena gubu
 tie, kas bij devušies šai gaitā
 ar brašu dūšu kuplā skaitā.

4240 Pulks jāja labā sardzībā,
 un izkārtots tas bija tā,
 ka var ik brīdi kaujā doties.

Pēc medījuma lūkojoties,
 jāja vieni gaitu knašu,
 otri darija to pašu,
 treši arī negulēja,

4245 postīja tie, cik vien spēja.
 Uz vakaru kad diena gāja,
 uz saldu naktsdusu tad stāja
 viss kristietības karapulks.

4250 Tik dažiem skatiens bij vēl spulgs:
 tie pa nakti medīt jāja.
 Medībās tiem labi gāja:
 vīrus, sievas, bērniņus
 guva tie un lopiņus.

4255 Ko līdzī paņemt nevarēja,
 turpat uz vietas nogalēja.

Bij pulka sardze¹⁸⁹ lieliska
 un ļoti labi sargāja.

Gan sargiem dažkārt pagāni
 vīrsū bruka neganti

4260 un sagādāja diezgan moku.

Tiem atriebās ar vīra roku
 nu tie, kas bija sardzē likti,
 tie vīri bija itin pikti,

- die wartlûte harte
 von den heiden an gerant.
 daz gulden sie mit mannes hant.
 die der warte pflâgen
 enliezen sich nicht trâgen,
 sie enmachten vollenclichen dâ
 den heiden ire kopfe blâ.
 des morgens dô der tag ûf brach
 die wartlûte man komen sach.
 dô zogete daz her vort
 und herte beide her und dort.
 daz triben sie in dem lande
 mit roube und mit brande
 nûn tage: alumme
 die richte und die krumme
 wart dâ vil wol gehert,
 wênic wart ez in gewert.
 daz her hatte vol die hant
 und verterbete gar daz lant.
 dô sprach meister Anne:
 «nû prûvet alle, wanne
 daz herhorn geblâsen wirt,
 sô bezale wir den wirt
 und rîten hin zû lande.
 wir haben vol die hande.
 waz wir haben hie gehert
 des ist mâzen vil gewert.»
 daz horn zû hant geblâsen wart.
 dô bereite sich ûf die vart
 daz her algliche
 und was vreuden rîche,
 daz ez im wol was ergân.
 dâ mite kârten sie sân
 mit allem irme roube zû lande.
 dô kârten sunder schande
 die Kûren wider in ir lant.
 sie hatten roubes vol die hant.
 dô daz grôze her dô quam
 zû Semegallen, dô nam
 der meister die Semegallen
 und dankte in allen.
 dar mite reit der meister dan,
 ime volgete manich man,
 und quam zû Rîge wider.
 alle ir trûren lac dar nider.
- 4265 tie pagâniem nu pretī stāja
 un viņu paurus zilināja.
 Kad rīta gaisma svīst jau sāca,
 tad sargi atpakaļu nāca.
 Tad karaspēks nu tālāk jāja
 un postīja un dedzināja.
- 4270 Tā laupot, postot, dedzinot
 bij pagājušas nemanot
 tiem deviņas jau dienas tur.
 Krustām šķērsām it visur
 postīt viņi nenostājās,
 maz bij to, kas pretī stājās.
- 4275 Bij vīriem mantu pilnas rokas,
 un zemei bija gaužas mokas.
 Tos mestrs Anno sveica
 un tiem nu šādi teica:
 «Jums būs nu pulcēties
 un modri klausīties:
 kad karataure pūtīs,
 jums jābūt ceļa jūtīs.
- 4280 Saimniekam mēs samaksāsim,
 un tad atpakaļ mēs jāsim.
 Mums jājiens labi sokas,
 mums mantu pilnas rokas.
 Gājienā mums labi gāja,
 maz bij to, kas pretī stāja.»
- 4290 Tad karataure pūsta tika
 un pulkam ceļā doties lika.
 Nu priedīgs bija pulks šis viss,
 ka tam tik labi izgājīs.
 Nu uzsāka tas ceļojumu
 ar visu savu laupījumu.
- 4295 Devās prom ar godu, slavu
 kurši ar uz zemi savu.
 Kad karapulks bij nonācis
 jau Zemgalē, tad, savācis
- 4300 kopā zemgaļus, pats mestrs
 pateicās tiem priedīgs, jestr.
 Tad nu mestrs tālāk jāja,
 vīri viņam līdzī jāja,
 līdz atkal Rīgā ieradās,
 kur visas bēdas izbeidzās.
- 4305 Šajā laikā notika,
 ka ieradās pie pāvesta¹⁹⁰
 pats Pope¹⁹¹, lielmestr. Viņš nācis

In disen zīten was gewesen
 zū Rōme, als ich ūch wil lesen,
 der hōhe meister Poppe gūt
 an den pābest, wen sīn mūt
 stūnt von der meisterscheffe gar
 (des man sint wart wol gewar)
 und hatte daz behalden
 mit bete manichvalden,
 daz er mit rāte mūste nemen
 einen brūder, des sich nicht schemen
 sīn orden mochte an keiner stat.
 sīnen capellān er bat
 schrīben brīve zū hant
 den kummentūren in die lant,
 die man ouch meistere heizet.
 sīn mūt der was gereizet
 und sīn hertze enbinnen
 mit grōzer gotes minnen.
 die brīve wurden gesant
 den lantkummentūren zū hant.

Dō die brīve wāren gelesen,
 sie wolden alle gehōrsam wesen
 und quāmen in kurtzen stunden
 dā sie den meister vunden
 meister Poppen von Ōsternā.
 er entpfīenc sie lieplīchen sā.
 von Nieflande was ouch komen
 ein geistlīch man vil wol vernomen,
 brūder Anne was er genant.
 er was meister zū Nieflant.
 dō sie zū samne quāmen
 unde wol vernāmen
 ires hōen meisters mūt,
 ez endūchte sie nicht gūt
 und sprāchen vil dar wider.
 er bewīsete in doch sider,
 daz er urloub hatte irkrigen.
 zū hant die brūdere alle swigen
 und mūsten volgen mite.
 dō koren sie nāch des ordens site
 von Nieflant brūder Annen
 zu meistere vor vil mannen,
 die dā stūnden zū der kur.
 dō trat brūder Poppe vur
 und liez ūf die meisterschaft.
 die entpfīenc gar tugenthafft

4310 un gājienu šo bija sācis,
 jo viņa prāts caur vārgšanām
 bij tāls nu mestra būšanām.
 Ar lielu lūgšanos

4315 un lielu plīšanas
 viņš beidzot panāca
 no paša pāvesta,
 ka atlāva nu viņa vietā
 likt brāli, kas nevienā lietā
 par kaunu nebūs ordenim.
 Tad mierīgs prāts nu bija šim.

4320 Viņš ordenim par patikšanu
 nu lūdza savu kapelānu,
 lai ātri raksta vēstules
 un komturiem tās projām nes,
 ko ar par mestriem sauc.¹⁹²

4325 Bij miers nu viņam ļauts,
 prāts juta apskaidrību,
 sirds — dieva mīlestību.
 Vēstules šiem komturiem
 viņš sūtīja ar ziņnešiem.

4330 **K**ad vēstules tie izlasīja,
 tie visi paklausīgi bija
 un drīzā laikā ieradās
 tur, kur mestrs atradās,
 Pope pats no Osternas.

4335 Uzņēma šos laipni tas.
 No Līvzemes bij ieradies
 kāds vīrs ar, garīgs it paties,
 par brāli Anno viņu sauca,
 un knaši viņš nu šurpu trauca.

4340 Kad viņi bija sanākuši
 un visi bija dzirdējuši,
 kāds viņu lielmestram ir prāts,
 tiem nepatika nodoms šāds,
 tiem likās, ka tas labs vis nav,
 tie sāka pretī runāt jau.

4345 Bet mestrs tomēr pierādīja,
 ka viņš nu atvaļināts bija.
 Tad brāļi tūdaļ aplusa:
 nu bija viņiem jāklausa.

4350 Pēc ordeņnolikuma tie,
 uz vēlēšanām sūtītie,
 par mestru Anno izraudzīja,
 no Līvzemes kas nācis bija.¹⁹³
 Un brālis Pope priecīgs bija,

- meister Anne von Nieflant.
dô gab man im an die hant
daz zeichen, daz der meister treit:
daz was ein vingerlîn vil feit.
zû hant was brûder Poppe lôs
der meisterschefe, dô man kôs
meister Annen an sîne stat.
zû hant getrûweliichen bat
meister Anne und sprach:
«ir brûdere, wolt ir mir gemach
tûn, als ich getrûwen,
und lösen mich von rûwen,
sô prûvet, daz ir zû hant
sendet hin zû Nieflant
einen brûder, der meister sie.»
die brûdere die im wâren bie,
die wurden des zû râte,
daz man setzte drâte
den kumentûr von Kunigesberg.
von dem kunden kein geberg
die heiden in dem lande,
er weste aller hande
der heiden site und tât.
dem hœn meistere wol der rât
behagete und sprach zû in:
«ûf den selben stûnt mîn sin.»
zû hant der meister schrîben hiez
brîve gût unde liez
vûren die kein Prûzen wart.
daz ingesigel ûf die vart
wart ouch gesant mit râte.
die brîve quâmen drâte
zû Prûzen hin, dâ man vant
brûder Burkarden, der genant
was von Hornhûsen.
er kunde gœen zû prûsen
wol, mit den heidenscheften
torste er sich beheften.
dô brûder Burkarden wurden kunt
die mêre, er sprach zû der stunt:
«waz an den brîven ist gelesen
dar zû wil ich gehôrsam wesen.
waz mîner meisterschaft behaget
daz wil ich tûn gar unverzaget.»
zû hant nam er von Nieflant
daz ingesigel zû sîner hant.
- 4355 | uz priekšu viņš nu pagāja
un atkāpās no amata.
To viņa vietā Anno guva:
par Vācu ordeņmestru kļuva.
Kā amatzīmi pirkstā nu
4360 | tam mauca greznu gredzenu.¹⁹⁴
Bij brālis Pope vaļā ticis
no amata, jo dievs bij licis
nu mestru Anno viņa vietā.
Un Anno sacīja šai lietā:
4365 | «Jūs brāļi, ja jūs patikšanu
man darīt gribat, kā es manu,
un sirdēstus man aiztaupīt,
tad gādājiet jūs, lai tūlīt
uz Līvzemi nu sūtīts tiktu
4370 | kāds brālis, ko par mestru liktu.»
Tie brāļi, kas bij klātu,
nu ņēmās tādu prātu,
ka labs tiem būšot vadonis
Kēnigsbergas¹⁹⁵ komturis.
4375 | Nekur no viņa paglābti
nejutās tur pagāni:
pazīna, kā pienākas,
to tikumus un darbus tas.
Šis padoms ļoti patika
4380 | nu lielmeštram, kurš sacīja:
«Viņš arī man bija padomā.»
Tad ticībā un milībā
mestrs žigli rakstīt lika
vēstuli, kas nesta tika
4385 | uz Prūšzemi. Ir zīmogu
turp sūtīja ar padomu.
Vēstule nu nonāca
Prūšzemē pie Burharda
no Hornhauzenes¹⁹⁶, kurš daudz prūšu
4390 | bij mācījis ar drošu dūšu:
prot ņemties viņš ar pagānībām
un pagāniskām izdarībām.
Šo vēsti Burhards saņēma
un tūdaļ arī sacīja:
4395 | «Ko lasu es šai vēstulē,
tas izpildīts tiks Prūšzemē.
Kas tīkams mestra amatam,
būs tūdaļ notikties nu tam.»
Tad ņēma viņš ar godcieņu
4400 | Livonijas zīmogu.

daž hatte meister Anne
vil wol glîch einem manne
mêr dan drî jâr getragen,
als ich vor wâr hôrte sagen.

Der gûte meister Burkart
vûr kein Nieflande wart.
von Hornhûsen was er genant,
tugent und êre was im bekant.
dô er mit grôzer arbeit
alsô lange gereit,
daž er quam ûf des meres strant,
er kârte zû hant
kein der Dune rechte.
brûdere unde knechte
wâren von Rîge kein im komen;
ouch wâren, als ich hân vernomen,
burgêre und pilgerîn
dar mite. dâ wart offen schîn,
daž sie des meisters wâren vrô.
sie entpfiegen in alsô,
als ez sînen êren gezam vil wol.
sie sprâchen: «meister, man sol
ûch schenken ûf diser heide:
wîn unde mete beide
habe wir nû kein ûch brâch.»
der meister antwurte in bedâcht
und sprach: «got mûze ûch geben
lôn und daž êwige leben,
daž ir mich wol entpfiegen hât,
zû verdienen ez mir stât.»
sie trunken und wâren vrô.
dar nâch kârten sie dô
zû Rîge in die gûte stat.
daž volk algemeine bat,
daž got in mûste sterken
an allen gûten werken.

Von Hornhûsen meister Burkart
wol nâch tugentlicher art
sîne vrûnde êrte,
daž in sîn tugent lêrte.
er was den vrûnden vridelîch,
den vienden ein kempfe rîch,
sînen nâkebûren glîche.
arme unde rîche
gunden im heiles vil.
sîn lob stûnt âne zil:

Bija nesis to kâ vîrs
mestrs Anno, sirdî tîrs,
trîs gadu un pat vairâk vël.
Ko gan man tur sacît vël?

4405 **M**estrs Burhards mudîgi
devâs nu uz Lîvzemi.
Nerakstîts tam bija likums:
cienâ turams gods un tikums.
4410 Kad viņš ar lieliem pūliņiem
pa ceļiem un pa lielceļiem
tik ilgi jājis bija,
ka jūru ieraudzîja,
4415 tad mudîgi viņš pagriezās,
kur Daugava tam rādîjās.
Brāli, kalpi, krustneši
un vël daudzî namnieki
bij no Rîgas sanākuši,
jo bij mestru gaidîjuši.
4420 Nu atklâtîbâ izpaudās,
ka tie par mestru priecājās.
Tie nu viņu saņēma,
kâ viņš godam pelnîja.
Tie teica: «Mestr, godcienâ
šai norâ mums jûs jācienâ:
4425 vînu mēs un medalu
nesam jums kâ dāvanu.»
To tad nu mestrs apsvēra
un viņiem šādi sacîja:
«Par to lai dievs jûs atalgo
4430 ar dzîvošanu mūžîgo,
ka mani uzņēmât tâ jûs:
to izpelnîties man vël būs.»
Nu dzēra tie un lîksmojās.
Tad atpakaļ tie atgriezās
4435 tai jaukâ Rîgas pilsētâ.
Tur tauta lūdza lūgšanâ,
lai dievs nu mestru stiprina
un labiem darbiem ņiprina.
4440 **M**estrs Burhards tagad Rîgâ
veidâ ļoti tikumîgâ
savus draugus godāja,
kâ to tikums mācîja.
Viņš bij pret draugiem mîermîlîgs,
4445 pret ienaidniekiem bezbailîgs
tāpat kâ viņa kaimiņi.
Nabagi un bagāti

zû Prûzen und zû Nieflant
was sîn lob vil wol bekant.
er sante zû Littowen
dem kunige Myndowen
sîne gift, die was gût.
des vreute sich des kuniges mût.

Myndowe des meisters nicht vergaz,
er envergulde im daz,
mit einer gûten gifte;
ouch grûste er in mit schrifte.
die vrûntschaft von in beiden
was grôz, daz was den heiden
nicht vil wol zû mâzen,
doch wolden sie iz nicht lâzen.

Eines nachtes spâte
wart der meister zû râte,
daz er zû Kûrlande
wolde bie des meres strande
und wolde beschowen
die burc, die den Lettowen,
die Sameiten sin genant,
tet vil wê. er hiez zû hant
des morgens zû bereiten,
er sprach: «uns sol beleiten
hin zû der Mimele
der grôze got von himele.»
alsus vûr er ûf die vart
vaste kein der Mimele wart.
er reit als ein degen gût
bie des wilden meres vlût
alsô lange, daz er quam
zû der Mimele. dô vernam
der meister, daz die heiden stoltz
gelegert hatten in ein holtz,
der burge harte vaste bie.
er sprach: «wie ez dar umme sie,
sie wollen morne vrûe hern:
mit gots helfe wolle wirz wern.»
dâ wâren brûdere uber al,
vierzic was ir aller zal.
er hatte ouch wol vumf hundred
Kûren ûz gesundert.

Dô der morgen ane brach,
der Sameiten her man sach
stoltz ûf deme velde wesen.
der meister sprach: «wir sîn genesen

svētību tam vēlēja.

Visi viņu slavēja:
Prūšzemē un Līvzemē,
visā plašā apkaimē.

4450 Viņš sūtīja uz Lietuvu
Mindaugam daudz dāvanu.
Par to, kas tika dāvināts,
ķēniņam bij priecīgs prāts.

4455 **M**indaugs mestram atmaksāja,
dāvanas tam piegādāja
līdz ar mīļiem sveicieniem,
rakstveidā tam sūtītiem.

4460 Bij liela draudzība starp tiem;
tā nepatika pagāniem:
tie negribēja pieļaut to,
draudzību šo brīnišķo.

4465 **K**ādā vēlā naktsstundā
mestrs ņem un izdomā
iet uz Kurzemi tūlīt
un to pili apskatīt,
kas reiz bija lietuvjiem,
kurus sauc par žemaišiem,¹⁹⁷
skādējusi. Turpu steigams,
4470 viņš pulkus saposa, tiem teikdams:

«Lai ceļā šai uz Klaipēdu
jums debestēvs dod svētību!»
Tā sāka viņš šo gājienu
steigšus vien uz Klaipēdu.

4475 Viņš jāja jūtām varonīgām
gar jūras bangām mežonīgām,
līdz nonāca viņš Klaipēdā
un dzirdēja, ka tuvumā
pie pils nu lepnie pagāni
4480 sev mežā turot nometni.

Tad savā prātā domīgā
sacīja viņš: «Šā vai tā
tie sirot dosies nākamrīt.
Dievs līdzēs mums tos atvairīt.»

4485 Visapkārt — brāļi rosmē raitā,
to četrdesmit bija skaitā.
Ar kurši nākuši bij līdz:
piecsimt to bija izraudzīts.

4490 **K**ad rīta gaisma sārtojās,
tad žemaiši jau kārtojās
uz kauju, lepnī posušies.
Mestrs teica: «Glābušies

dicke alsô grôzer nôt.»
 mit sînen lûten er sich bôt
 wol mit trûwen ûf daz velt.
 dô gab man gelt umme widergelt.
 die heiden mit den cristen
 striten wol mit listen.
 der heiden der was alsô vil,
 daz sie hatten keine zil.
 vumf hundred was der cristen her,
 sie bedurften wol der wer.
 der heiden wart dô vil geslagen:
 wem daz sie leit, der mac iz clagen.
 der meister der wart sêre wunt
 von den heiden zû der stunt.
 dar lâgen zwelf brûdere tôt,
 die Kûren liden grôze nôt.
 ir kummentûre zwâren,
 brûder Bernhart von Hâren,
 gewundet wart vil sêre
 und ouch brûdere mêre.
 zû hant mûste der brûdere her
 mit vil menlîcher wer
 howen wider zûr Mimele.
 nû bevele ich gote von himele
 die brûdere, die dâ sint geslagen,
 ich enwil sie nimmer geclagen:
 sie haben diz vil cranke leben
 um daz himelrîche gegeben.
 die vreude die mûz êwic stân,
 nimmer mêr mac sie vergân,
 ir vreude mûz dâ wesen grôz,
 sie sint der merterêre genôz;
 daz ist sunder zwîvel sô:
 mit gote suln sie wesen vrô.
Dô der meister genas
 der wunden, als ich itzunt las,
 dô reit er hin zû Rîge wart.
 er wolde eine herevert
 ûf die Sameiten
 mit sîner macht bereiten,
 unde wolde in widergelt
 geben, daz sie ûf daz velt
 hatten im zûr Mimele brâcht.
 des hatte er endelîch gedâcht.
 der meister liez sân
 sîne brûdere daz verstân.

mēs bieži jau no šādām bēdām.»
 Ar savējiem uz karstām pēdām
 4495 viņš paļāvīgi cīņā gāja,
 kur maksāja un atmaksāja.
 Ar kristīgajiem pagāni
 cīnījās it viltīgi.
 No pagāniem tur katra mala
 4500 čumēt čumēja bez gala.
 Piecsimt bij vīru kristiešiem,
 ko turēties nu bija tiem.
 Daudz pagānu tur tika kauts:
 kam žēl, tam gauži gausties ļauts.
 4505 Mestrs ievainots tur tika,
 kad pagāniem tam uzbrukt tika.
 Divpadsmit tur brāļu krita,
 arī kuršus stipri sita.
 Līdz ar brāli Bernhardu,
 4510 viņu krietno komturu,
 vēl citi brāļi ievainoti
 šajā cīņā tika ļoti.
 Nu brāļu pulkam nācās doties,
 vīrišķīgi aizstāvoties,
 4515 atpakaļ uz Klaipežu.
 Es debestēvam novēlu
 tos brāļus, kas tur tika kauti;
 nav vārdi sērīgi man ļauti,
 jo zemes dzīves bēdu nastu
 4520 ir atstājuši tie, lai rastu
 sev mūža prieku debesīs,
 kurš it nekad tiem nezudīs.
 Tur prieki būs tiem nebijuši:
 tie mocekļību baudījuši.
 4525 Par to mums nav ko šaubīties —
 ar dievu viņiem jautri ies.
Kad mestrs bija atspirdzis
 un no brūcēm atžirdzis,
 uz Rīgu tūdaļ jāja tas,
 4530 jo gribēja viņš kargaitas
 pret žemaišiem no jauna sākt.
 Viņš lika pulkus kopā vākt,
 lai atmaksātu žemaišiem,
 ko tie bij darijuši šiem.
 4535 Šo nodomu viņš apdomāja
 un tad to brāļiem vaļā klāja.
 Tie teica vēlīgi:
 «Tā dariet žēlīgi

sie sprächen alle glīche:

«tūt sō genēdeclīche
und enpietet in die lant:
hulfe wirt ūch gesant.»
des gūten trōstes wart er vrō.
ez stūnt dar nāch unlange dō,
boten wurden ūz gesant
zū Rīge von Sameiten lant.
die wurben an den meister sō:
die von Sameiten wēren vrō,
daz man in gēbe einen vride
und ouch von in niemant lide
von keinen dingen ungemach.
der meister zū den boten sprach:
«enthaldet ūch eine wīle,
ich wil in sneller īle
die brūdere besenden
und mit irme rāte enden
ūwer gewerb, daz ir hie tūt.»
der rāt die boten dūchte gūt.
man liez, der geste pflegen wol,
als man zū rechte boten sol.
der meister boten rīten liez,
die kummentūre er komen hiez,
wen der meister lūt aldar
die quāmen willeclīchen gar
hin zū Rīge in kurtzen tagen.
waz sal ich lange rede sagen?
ouch quam der ertzebischof
zū Rīge ūf der brūdere hof
durch des cristentūmes heil,
und burgēre ein michel teil
wurden in den rāt genomen.
dō sie zū samne wāren komen,
sie bāten unsen hērrēn got,
daz er durch sīnen grōzen tōt
die Sameiten bekērte
und sie den wec lērte,
den Myndowe hatte bestān,
der was dar vor ein cristen man
bie kurtzen tagen worden;
er hatte der heiden orden
nāch gotes lobe ein teil verzigen.
nū lāze wir die rede ligen.
des selben hatten sie gedācht,
daz die Sameiten wurden brācht

un lemiēt galīgi,
4540 jo būs jums palīgi!»
Par šo mierinājumu
prieclājās tad mestrs nu.
Kad neilgs laiciņš pagāja,
tad savus sūtņus sūtīja
4545 uz Rīgu nīkie žemaitieši
un mestram teica viņi tieši:
ka viņiem dikti patiktu,
ja līgtu miera līgumu,
neviens lai turpmāk neciestu
4550 vairs it nekādu sirdēstu.
Mestrs sūtņiem sacīja:
«Jums būs drusku jāgaida,
jo es pie brāļiem steigšu
un jūsu lietu beigšu,
4555 kā brāļu starpā nolemts taps.»
Šis padoms sūtņiem likās labs.
Par viesiem rūpēties nu lika,
kā klājas, uzņēmti tie tika.
Kad sūtņi projām aizjāja,
4560 tad komturus viņš sasauca.
Ko mestrs bija ielūdzis,
tas labprāt bija atnācis
Rīgā steigšus arīdzan.
Ko tur gari runāt man?
4565 Tur kristiešiem par svētību
ar redzēj' arhibīskapu¹⁹⁸,
un daudzi Rīgas pilsoņi
uz apspriedi bij nākuši.
Kad tie nu kopā sanāca,
4570 tie dievu kungu pielūdza,
lai tas ar savu nāvi cēlo
nu Žemaitijas ļaudis žēlo,
lai ticībā tos atgrieztu
un tiem to ceļu mācītu,
4575 ko ķēniņš Mindaugs izgāja,
līdz kristietību pieņēma;
par godu dievam un par slavu
viņš pagānkultu bija savu
nesen pa daļai atstājis
4580 un kļūvis beidzot kristietis.
Tā arī šoreiz likās tiem,
ka atnācējiem žemaišiem
ir kristīšanās nolūki.
Bet nebij tie vēl gatavi.

mit râte zû der cristenheit.
 ez was in dennoch umbereit.
 doch wart zû den stunden
 durch bezzeringe vunden,
 man solde in einen vride geben
 unde gûtlîchez leben
 mit in halden zwei jâr:
 sô wurde man an in gewar,
 wie zû den cristen wêre ir mût.
 der rât sie alle dûchte gût.
 dô sie hatten daz volant,
 nâch den boten wart gesant.
 die sache liez man sie verstan,
 wie man den vride wolde hân.
 des wurden sie von hertzen vrô.
 sie machten einen vride dô,
 der solde stên zwei jâr
 mit den Sameiten, daz ist wâr.
 der vride wart bestêtiget wol,
 als man von rechte vride sol.
 die dâ mit dem bischove wâren komen,
 als ir hie vor hât vernomen,
 die kârten mit im von dan.
 dâ was vil manich man,
 der des vrides was vil vrô.
 in ir stat sie giengen dô.
 den heiden den stûnt ouch ir mût,
 als noch vrenden lûten tût,
 wider hin zû lande;
 sie tâten ire hande
 dem meistere und wâren vrô.
 des landes site stêt alsô:
 wer dem anderen tût die hant,
 wêr er uber daz dritte lant,
 der hette getrûwelîchen vride
 bie dem halse und der wide.
 dô diz allez was ergân,
 sie schieden von der Rîge sân
 und kârten kein Sameiten wider.
 dô sie zû lande quâmen sider,
 dô saiten sie iren kunigen sô,
 daz sie der meister hette vrô
 gemachet wol mit stêtekeit;
 daz was den kunigen nicht leit.
Die zwei jâr, als ich ûch wil sagen,
 endorfte niekein mensche clagen,

4585 Lai tie nu âtri labotos,
 tad noprieda, ka mieru dos
 tiem divus gadus, vërojot,
 kâ kristîgos tie cienît prot.
 Šo lēmumu nu pieņēma
 4590 un tad pēc sūtņiem sūtīja
 un visu nostāstīja tiem,
 kāds miers ir vēlams kristiešiem.
 Par to bij sirds tiem priecīga.
 Tie tādu mieru nolīga,
 4595 kas divus gadus pastāvētu:
 to saku jums ar sirdi svētu.
 Miers tika apstiprināts tā,
 kā paredzēts tas ligumā.
 Kas bīskapam līdz atnāca,
 4600 ar bīskapu ar aizgāja.
 Tur bij daudz krietnu bruņinieku,
 kas mieru apsveica ar prieku
 un mājup devās veicīgi.
 Ir mājup tiecās pagāni:
 4605 jo katram, kas ir svešatnē,
 tak atgriezties tīk dzimtenē.
 Tie mestram roku paspieda,
 un sirds tiem bija priecīga.
 Jāzina tas visiem jums,
 4610 ka tāds ir zemes paradums:
 ja vīrs reiz vīram roku spiež,
 tad, lai ar kurp tos gaita viež,
 šo mieru neapdraud nekas:
 pie cilpas arī zvērēts¹⁹⁹ tas.
 4615 Un tā nu tie no Rīgas šķīrās
 un atpakaļ uz mājām dzīrās,
 kur gaidīja tos Žemaitija.
 Tie kunigaišiem²⁰⁰ pastāstīja,
 ka katrs bijis priecināts
 4620 par to, cik ciešs bij mestram prāts.
 Kunigaiši klausījās,
 un tas viņiem patikās.
Tos divus gadus it paties
 gan nevarēja žēloties
 4625 neviens, ka būtu pagāni
 rādījušies neganti:
 tiem mīļš un labs nu bija prāts,
 un miers bij labi pasargāts.
 Tos divus gadus Žemaitijā
 4630 gan jāt, gan staigāt droši bija.

daz im von den heiden icht
 geschêe an keiner geschicht
 dan allez lieb und allez gût.
 der vride der stûnt wol behût.
 man gienc die zwei jâr und reit
 zû Sameiten âne leit.
 ouch dorfte man die Sameiten
 niergen geleiten
 in der gotes rittere lant,
 wan ez was alsô gewant,
 daz sie âne sorgen
 den âbent und den morgen
 mochten wandern offenbâr
 in koufunge die zwei jâr.
 dô die zît dô was vergân,
 die Sameiten hûben sân
 daz urlouge an wider als ê,
 sie tâten manchem vil wê
 sint, als ich ûch sagen sol.
 hôchvarte wâren sie vil vol,
 sie hatten rischer manne vil.
 alsus sie griffen zû deme spil:
 die kunige von Sameiten
 die liezen in bereiten
 ein getrenke, daz was grôz,
 dar zû quam mancher ir genôz,
 sie trunken und wâren vrô.
 ir eldeste sprach alsô
 zû den kunigen uber al:
 «ich vreuwe mich zû diser zal,
 jô sehe ich rischer helde vil,
 durch die ich sunderlichen wil
 vreuwen mich, die wîle ich leben.
 ir Sameiten ir sullet streben
 umme êre unde bejac
 ûf die cristen nacht und tac.
 ir hât lange genûc gelegen,
 urlouges sullet ir mêr pflegen
 und sullet mit mannes hant
 den cristen wûsten ire lant.»
 der rede die kunige wurden vrô
 unde sie gelobeten dô
 in deme getrenke, sie wolden varn,
 ir gote sulden sie bewarn.

Dô die wirtschafft was ergân,
 sie bereiten sich sân

Ar nevaj'dzēja žemaišiem
 staigāt cieši sargātiem
 pa dieva bruņinieku ārēm:
 nu vaļa bija tiem pārparēm;
 4635 tie varēja šai sakarā
 bez bažām rītā, vakarā
 droši iet un nebīties
 un divus gadus tirgoties.
 Kad šis laiks nu izbeidzās,
 4640 žemaišiem prāts grozījās,
 tie atkal karu atsāka
 un daudziem pāri darīja.
 Tie bija ļoti augstprātīgi
 un cīņā varen droširdīgi,
 4645 un liela bij tiem karamāka.
 Lūk, kā šo spēlīti tie sāka:²⁰¹
 Žemaitijas kunigaiši,
 galva strādāja kam gaiši,
 lielas dzīres rīkoja,
 4650 kur daudz biedru sanāca;
 tie ēda, dzēra, liksmojās
 šais goda dzīrēs dižajās.
 Tad izcilālais vīrs no tiem
 teica visiem pārējiem:
 4655 «Es redzu šeit ar patiku
 daudz droširdīgu varoņu,
 un allaž man par vīra dūšu
 būs prieks, kamēr vien dzīvs es būšu.
 Jūs brašīe žemaiši, nu jums
 4660 ir jāgūst gods un laupījums.
 Jūs ilgi esat snauduši,
 nu jātrenc jums ir kristieši,
 jums jācērt ir ar vīra roku
 un jāstagādā tiem daudz moku.»
 4665 Kunigaiši priedējās
 un tad svēti solījās
 šais dzīrēs doties cīņā bargā,
 lai viņu dievi viņus sargā.
 4670 **K**ad cienāšana galā bija,
 trīstūkstoš vīru salasīja
 tie kopā un tad projām jāja
 un kuršu zemē iekšā gāja.
 Kad viņu upurpriesteris²⁰²
 4675 bij zīlkociņu izmetis,
 viņš upurlopu nokāva
 un ļaudīm tūdaļ sacīja:

- ûz mit drîn tûsent mannen.
 sus kârten sie von dannen
 zû den Kûren in ir lant.
 ir blûtekirl der warf zû hant
 sîn lôz nâch ir alden site:
 zû hant er blûtete allez mite
 ein quek, als er wol wiste.
 er sprach in sneller vriste:
 «ir Sameiten siet gemeit,
 ir sehet lieb unde leit
 ûf diser selben herevert.
 doch sult ir wesen sô bewart,
 daz ir behaldet die obern hant.
 ir mûzet nû zû Kûrlant
 strîten mit den cristen;
 dar umme solt ir nicht vristen,
 ir sult geloben daz dritte teil
 den goten, sô geschiet ûch heil.
 werden ûch die gote gût,
 sô werdet ir vil wol behût.
 die gote die sint wol wert,
 daz man brunjen und pfert
 und ouch rische man dâ mite
 burne nâch unser site.»
 die Sameiten sprâchen dô:
 «des râtes sie wir alle vrô.
 ist daz wir zû diser zît
 mit den cristen den strît
 behalden und die walstat
 und die brûdere machen mat,
 sô wolle wir vil werde
 brunjen und pferde
 unsern goten brinnen.
 nû rîte wir von hinnen
 und versûchen unser heil.
 die Kûren, die dâ sint sô geil,
 die wolle wir unverborgen
 brengen zû den sorgen.
 ir wîb und ir kinder,
 ir pferde und ir rinder,
 ir megete und ir knechte
 die komen uns gar rechte.
 wir wollen teilen iren gewin,
 den sie haben under in
 dise jâr behalden,
 den jungen und den alden,
- «Priecājieties, žemaiši:
 šai karagaitā gaidāmi
 jums prieki, bēdas, labs un ļauns.
 4680 Bet galā negaida jūs kauns:
 jūs būsit labi sargāti.
 Nu jāiet jums uz Kurzemi
 ar kristīgajiem cīnīties,
 tādēļ jums nebūs kavēties:
 4685 ja trešo daļu dieviem dosit,
 tad svētību jūs iemantosit.
 Ja dievu prāts jums vēlīgs būs,
 tad viņi droši sargās jūs.
 ir dievi vērts to, ka bez ruņas
 4690 mēs brašus vīrus, zirgus, bruņas
 upursārtā dedzinām
 pēc tēvutēvu paražām.»
 Tad atbildēja žemaiši:
 «To darīsim mēs priecīgi.
 4695 Ja lemts nu ir mums, žemaišiem,
 ka cīniņā ar kristiešiem
 mēs kaujas lauku paturam
 un brāļus vārgus padarām,
 tad mēs bez kādas ruņas
 4700 gan zirgus, gan ar bruņas
 dieviem dedzināsim.
 No šejienes nu jāsim
 mēs savu laimi pārbaudīt,
 un kuršiem kāriģiem tūlīt
 4705 mēs droši pretī stāsim
 un raizes sagādāsim.
 Viņu sievas, viņu bērni,
 zirgi, govīs, teļi pērni,
 kalpi ar un kalpones
 4710 lai mums jaukus priekus nes!
 Tad priecīgi mēs dalīsim
 to laupījumu, ko līdz šim
 ir ņēmis kuršu zobens ļauns:
 lai tagad gūst to vecs un jauns
 4715 no tiem, kas līdzī nākuši.
 Brāļi netiks taupīti
 un it neviens no vāciešiem,
 kur vien mēs spēsim uzklupt tiem.
 Nu laiks ir klāt, nu jājam aši!»
 4720 Pulks tūdaļ izvērās jo plaši
 un devās plašā pasaulē.
 Pa to laiku Kurzemē

die in diser reise varn.
 der brüdere sal man nicht sparn
 und der dűtschen allen,
 wá wir sie bevallen.
 nú ríte wir, wan ez ist zít.»
 zú hant daz her zú beider sít
 brach úf unde zogete vort.
 die wíle hatten gehórt
 die brüdere zú Kűrlant
 (gotes rittere sint sie genant),
 daz die Sameiten wolden komen
 wénic durch ir aller vromen.
 sie santen boten dráte
 mit einem snellen ráte
 zúr Mimele und tátén kunt
 brűdern und dűtschen zú der stunt,
 daz sie rische quēmen
 und Kűren zú in nēmen.
Dó der bote zúr Mimele quam,
 die botschaft, als ez wol gezam,
 saite er den brűderen offenbar.
 des was vró der jungen schar,
 die dá zúr Mimele wāren.
 die dűtschen nicht verbāren,
 sie enwolden reisen mite.
 die Kűren ouch nāch ir site
 wāren der reise vró.
 sie bereiten sich dó
 úf die vart mit vlīzen.
 man sach dá helme glīzen,
 ir brunjen wāren silbervar.
 sie hatten eine stoltze schar.
 dar mite riten sie úf die vart.
 der wec wart von in nicht gespart.
 sie hatten gűten willen,
 daz sie wolden stillen
 die heiden, die dá quāmen.
 under des vernāmen
 die brűdere von Goldingen dó
 mēre, der sie wurden vró:
 daz von der Mimele quēme
 in helfe unde nēme
 den wec kein Goldingen.
 «nú mac uns gelingen!»
 sprāchen die brűdere junge,
 «unse hertze und unse zunge

brāļi — dieva bruņinieki —
 dzirdēja, ka tie nav nieki,
 4725 ka žemaiši grib šurpu nākt
 un ne jau tikai jokus sākt.
 Kad brāļi apspriedušies bija,
 tad ziņnesi tie nosūtīja;
 uz Klaipēdu tam lika steigt
 4730 un vāciešiem un brāļiem teikt,
 lai viņi ātri ierodoties
 un kuršus saucot līdzī doties.
Kad Klaipēdā tas ieradās,
 4735 tas vēsti tā, kā pienācās,
 nu visiē brāļiem pavēstīja.
 Viss jauno pulks tad priecīgs bija,
 cik vien to bija Klaipēdā.
 Vāci liksmā nebēdā
 arī līdzī taisījās.
 4740 Arī kurši priecājās
 par šo jauko gājienu
 un posās tam ar centību.
 Tiem bruņcepures spīdēja
 un sudrabbruņas²⁰³ mirdzēja.
 4745 Tie knaši jāja lepņā barā
 un moži bija savā garā.
 Tie jāja nu ar mīļu prātu,
 lai pagānpulkus mierinātu.
 Kad brāļiem Kuldīgā
 4750 šī ziņa priecīgā,
 ka brāļi Klaipēdā
 tiem steidzas palīgā,
 nu nāca zināma,
 tie priekā sacīja:
 4755 «Naidnieku veiks mūsu kvēle!
 Mūsu sirds un mūsu mēle
 prātīs dievam pateiktīs.
 Mūsu raizes mitēsīs.
 Žemaišiem mēs pretī stāsim,
 4760 savu zemi aizsargāsim.»
 Tad klaipēdieši liksmībā
 iejāja nu Kuldīgā.
 Bernhards pats no Hārenes,
 varons īsts — to saku es —,
 4765 knaši cēlās karagaitā
 ar saviem brāļiem brangā skaitā
 no Kuldīgas un Klaipēdas.
 Nu lūdza dievu tie, lai tas

sal gote gerne sagen danc.
 unser sorge wirdet kranc.
 wir wollen setzen uns zû wer
 wider der Sameiten her.»
 die von der Mimele quâmen dô
 zû Goldingen rechte vrô.
 brûder Bernhart von Hâren
 als ein degen zwâren
 rische hûb sich ûf die vart
 mit sînen brûderen ungespart
 von Goldingen und der Mimele.
 sie bâten got von himele,
 daz er geleite in wolde geben
 und daz êwiclîche leben.
 die Kûren vûren vaste mite.
 wer nicht enhatte daz er rite
 der lief zû vûze allez nâch.
 nâch den Sameiten was in gâch.
Dô die Sameiten hatten gehert
 der Kûren lant und ouch verzert
 allez daz sie vunden,
 dâ quâmen sie zû den stunden
 in eine gegenôte gût.
 vil stoltz was ir aller mût,
 daz sie roubes hatten genûc.
 brûder Bernhart der was clûc
 und zogete den heiden allez nâch
 mit sînem here; im was gâch
 ûf die heiden an der zît.
 er sprach: «brûdere, hie lît
 der heiden her nâhen bie.
 wer nû mit uns komen sie
 der denke an got, wan ez ist zît:
 hie hebit sich ein starker strît.
 wir wollen hie unser leben
 vor die gevangen geben,
 die diser Sameiten hant
 denket vûren in ir lant.
 ir brûdere und in dûtschen al,
 ûwer ieclicher sal
 got von himele rûfen an
 unde strîten als ein man.»
 daz selbe sprach er al zû hant
 den Kûren zû: «nû sît gemant
 und strîtet als degene!
 ir wizzet die gevangene

4770 tiem piešķir savu vadību
 un dzīvošanu mūžīgu.
 Kurši gāja liksmu prātu.
 Kam zirga nebija, lai jātu,
 tas citiem pakaļ kājām skrēja
 uz Žemaitiju, cik tik spēja.

4775 **K**ad kuršu zemi postījuši
 bij žemaiši un nokopuši
 it visu, ko vien atrada,
 tie drīzā laikā nonāca
 kādā jaukā novadā.

4780 Tiem krūtīs pletās lepnumā,
 tiem laupījuma bija gana.
 Bet Bernhardam bij saprašana,
 viņš pakaļ gāja pagāniem
 ar saviem brašiem karpulkiem,
 lai uzbruktu tiem drīzumā.

4785 Viņš teica: «Brāļi, tuvumā
 šeit pagānpulki atrodas.
 Kas līdz mums nācis, lai nu tas
 par dievu domā: laiks ir klāt
 tiem niknā cīņā pretī stāt.
 Dzīvību mēs nežēlosim,
 sagūstītos atkarosim,
 ko projām vest grib žemaiši,
 mūsu ļaunie naidnieki.

4795 Brāļi nu un vāci jūs,
 katram no jums tagad būs
 ar dieva vārdu bruņoties
 un kā vīram cīnīties.»

4800 To pašu teica, griezdamies
 pie kuršiem, viņš: «Nu skatīties,
 ka cīnāties kā varoņi!
 Jūs pazīstat šo apkārtni,
 jūs zināt katru vietīņu.
 Tad nu jums vēl ko palūgšu:
 ejiet, lūdzami, pēc brīža,
 pēc diezgan īsa laika sprīža,
 ar pagānpulku cīnīties,
 kas jūsu zemē ieradies
 un jūs it krietni aplaupījis.

4810 Ja prāts pret tiem jums tāds būs bijis,
 ka atļausit tiem projām jāt,
 ar visu vākumu turklāt,
 nebūt tiem nebūs dusmīgs prāts,
 ka atvēlēts tiem kumos šāds;

allenthalben rechte wol.
 ein wênic mêr ich biten sol,
 daz ir mit trûwen strîten
 nû zû disen zîten
 wider die heiden, die gerant
 sint mit macht in ûwer lant
 und ûch gar beroubet hân.
 ist daz ir sie rîten lân
 hinnen nû henozzen,
 sie ensint nicht sô verdrozzen,
 sie enkomen aber wider
 unde legen dar nider
 ûwer lant und ûwer gût.
 nû weret ûch helde wol gemût!
 wir wollen sunder widerwort
 strîten ûf des veldes ort,
 daz dâ Schoten ist genant.
 bindet die helme ûf zû hant
 und bereitet ûch zû der wer:
 vor uns liget hie daz her.»
Die brûdere und die dûtschen al
 und die Kûren an ir zal
 bereiten sich zû strîte mite
 vaste nâch des landes site.
 dô sie bereitet wâren,
 brûder Bernhart von Hâren
 nam die banier in die hant.
 zû hant wurden an gerant
 die heiden von den cristen:
 man wolde nicht mêr vrîsten.
 dô satzte sich der heiden her
 vil vaste an die widerwer.
 dâ hûb sich an beider sît
 ein vil ungevûger strît.
 dâ sach man Kûren vlîhen
 und von dem strîte zîhen
 alênzeln alsô lange,
 daz in grôzeme twange
 die brûdere bliiben stân.
 die dûtschen enwolden ouch nicht lân,
 sie entrêten in die nôt
 bie die brûdere in den tôt.
 die getrûwen Kûren
 wolden ouch dâ dûren
 und dulden ungemach.
 die sper man dâ vliegen sach.

4815 | tiem tiksies vêlreiz ņurpu jât
 jums zemi, mantu putinât.
 Lai moži stâj nu vîrs ikviens,
 lai pretî nerunâ neviens!
 Nu aizstâvêties taisîsimies!
 4820 | Mês tajâ vietâ cînîsimies,
 ko sauc par Skodu²⁰⁴ lietuvieši.
 Nu sieniet bruņcepures cieši,
 lai acîs mirdz jums skatiens spulgs:
 lûk, mūsu priekšâ karapulks!»
 4825 | **T**ad brâļi, visi vâcieši
 un kurši, pulkiem nâkuši,
 cîņai gatavoties sâka,
 kâ to prasa karamâka.
 Pêc gatavîbas pārbaudes
 4830 | Bernhards tad no Hârenes
 rokâ ņêma karogu,
 un tad vîrsû bruka nu
 kristîgajie pagâniem:
 nebij vairs ko gaidît tiem.
 4835 | Bet pagâni ar negantîbu
 râdîja tiem pretestîbu.
 Kad abas puses satikâs,
 tad milzîgs cîniņš iesâkâs.
 Tad kurši muktin muka
 4840 | un prom no cîņas spruka
 pa vienam vien
 aizvien, aizvien,
 lîdz brâļi sprukâs bija.
 Kad vâcieši to pamanîja,
 4845 | tie brâļus postâ neatstâja
 un viņiem lîdzi nâvê gâja.
 Tie kurši, kas bij uzticîgi,
 tie postu nesa vîrišķîgi.
 Tâ cîņa bija varena,
 4850 | tur metamšķêpi lidoja,
 metieni bij tuvi, tâļi,
 brâlis Bernhards, citi brâļi,
 kurši, visi krustneši,
 visi dieva bruņnieki
 4855 | sita, cirta, dûra, kâva,
 daudzus pagânus tie pļâva.
 Asinis caur bruņâm spiedâs,
 karalauka smiltîs ņkiedâs.
 Karalaukâ aizstâvoties,
 4860 | dabûja pie dieva doties

brûder Bernhart und die brûdere sîn,
 die Kûren und die pilgerîn
 die hiwen unde vâchten.
 vil manchen man sie brâchten
 der heidenschaft in ungemach.
 4865 daz rôte blût man dringen sach
 durch die brunjen in den sant.
 dô wurden mit werender hant
 dri brûdere und drîzic geslagen
 und dûtschen ein teil, daz ich clagen,
 ûf der selben walstat.
 die cristen wurden strîtes mat.
 die Sameiten teilten dô
 pferde und wâren vollen vrô
 und saiten iren goten danc,
 4875 daz an deme strîte in gelanc.
Dar nâch sie kârtten drâte
 mit einem gemeinen râte
 mit dem roube in ir lant.
 sie sprâchen alle sân zû hant
 umme ein ander herevert,
 wie die wurde ungespart.
 wider ûf die cristenheit
 zû reisene was in nicht leit.
 sie hatten wol genozzen,
 daz machte sie unverdrozzen.
 sie reiten aber zû ein her.
 sie wolden Kûrlant noch mêr
 vertiljen, dan sie hatten vor.
 ir hertze stûnt vil hô enpor,
 4890 daz sie der reinen cristenheit
 sô dicke tâten hertzeleit.
 doch ê ir her bereitet wart,
 die brûdere hetten nicht gespart
 sie besazten wol die wege
 mit wartlûten in stêter pflage.
 der eine vernam die mêre,
 wi iz in dem lande wêre,
 und war sie kârtten iren sîn.
 zû hant es quam geriten hin,
 diekeine rûe er nie genam,
 4895 biz er zû Goldingen quam.
 die wârheit sait er in sunder wân.
 dâ was vil manch betrûbet man
 um den unverclageten schaden,
 dâ mit sie wâren noch verladen,

trîsdesmit un vël trîs brâļi.
 Lai žēlabas skan tuvi, tāļi!
 Kristīgie tad pagura.
 Žemaiši nu dalīja
 4865 gūtos zirgus priecīgi
 un jutās sirdī laimīgi
 un savus dievus tencināja
 par to, ka cīņā labi gāja.
Izcīnījuši šo cīņu,
 4870 tie atgriezās ar gudru ziņu
 un ar laupījumu mājās.
 Bet drīz tie atkal bija kājās,
 lai dotu īstu kāvienu:
 tie jaunu karagājienu
 4875 pret kristīgajiem norunāja,
 jo gājienā tiem labi gāja.
 Tiem prāts bij mīlīgs it paties:
 brangs kumoss bij tiem gadījies.
 Drīz pulki bij tiem savākti.
 4880 Tie gribēja nu Kurzemi
 vël vairāk šoreiz drupināt.
 Tiem bija prieks, ka lupināt
 tie iespēj šķīsto kristietību
 ar šādu gaužu pārestību.
 4885 Kad leiši spēkus sapulcēja,
 tad arī brāļi negulēja:
 uz ceļiem un uz lielceļiem
 tie lika stāvēt izlūkiem.
 Tad uzzināja viens no tiem,
 4890 kas padomā ir pagāniem.
 Viņš tūdaļ žigli projām jāja,
 nevienu mirkli nenostāja
 kaut vai uz brīdi atpūtā,
 līdz nonāca viņš Kuldīgā.
 4895 Tur visu patiesi, kā bija,
 viņš turieniešiem izstāstīja.
 Kad tie šo vēsti dzirdēja,
 dažs vīrs tad gauži noskuma,
 jo nebija vël apgausta
 4900 tā nelaime, kas uzkrauta
 pēc pirmās cīņas viņiem bija,
 un tagad viņiem pavēstīja,
 ka šurpu dodas pagāni,
 kad ļaudis neuzticami
 4905 vël pašu rindās palikuši.
 To bija tie jau vērojuši:

der in sô nûweflich was geschehen,
 und daz sie hörten verjehen,
 die heiden quēmen dar mit her
 und daz sie hetten kein der wer
 sumeflichen ungetrûwen man.
 ez wart in dicke schîn getân
 sô man die brüdere dâ nider slûc,
 daz er sîn houbt von dannen trûc.
 die getrûwen bestûnden in der nôt
 und bliben die den brüderen tôt.
 ouch habet ir dicke wol vernomen,
 daz von den strîten sint abe komen
 manch vromer helt zû rechter nôt,
 die veigen mûzen ligen tôt:
 daz ouch zû Kûrlant geschach.
 dô man die zagen vlîhen sach
 die kûnen wurden uberladen.
 des mûsten sie in dem blûte baden.
 sumeflichem was iz sô gewant,
 daz er quam abe mit werender hant
 êrlîch zû hûs und dâ bie blôz,
 dar umme was ir macht nicht grôz.
 daz was in leit und ungemach.
 zû hant der kummentûr sprach:
 «brüdere, nû habet ûch wol!
 ez geschiet, daz geschehn sol.
 unser sorgen wirt gût rât,
 an gotes gebot iz allez stât.»
Vil schiere ein bote wart gesant
 zû Rîge. dô er den meister vant,
 dô warb er sîne botschaft sân.
 dô der meister hette verstân,
 daz man Kûrlant wolde hern,
 er sprach: «wir suln uns aber wern.»
 dâ wurden boten ûz gesant
 nâch Lîven, Letten und kein Eistlant.
 den brüderen und des hûses man
 wart ez, allez kunt getân.
 sie wolden willeclîchen varn
 mit manchen wunneclîchen scharn.
 der bischove lûte wâren ouch gereit
 vil snelle, dô in wart geseit.
 ie der voget sîn schar ûz las.
 zû Rîge die samenunge was.
 dô enwart lenger nicht gespart,
 der meister hûb sich ûf die vart

4910 kad pagānbari brāļus beidza,
 dažs savu ādu glābt tik steidza.
 Bet uzticamie cits pēc cita
 ar brāļiem kopā kaujā krita.
 Dažs brašs un dūšīgs varonis
 no cīņas jūkļa izsprucis
 palaikam tik ar pūlēm ira;
 kam bija jāmirst, tie ar mira.
 4915 Tā Kurzemē ar notika:
 kas bailīgs bij, tas aizbēga,
 bet drošam pārspēks virsū mēcās,
 līdz asinīs tam peldēt nēcās.
 Dažs drošu roku vairījis
 4920 ir naidniekus un pārnācis
 ar godu mājās, taču pliks.
 Kurš šādi gan pie spēka tiks?
 Tāds bij tiem posts un nediena.
 Tad komturs brāļiem sacīja:
 4925 «Brāļi, braši turieties!
 Kam jānotiek, tas notiksies.
 Ir raizēm gals jau saredzams,
 dievs labi dar ko darīdams.»
Drīz ar ziņu izmisīgu
 4930 sūtni sūtīja uz Rīgu.
 Tur tas mestru atrada
 un šim ziņu nodeva.
 Un, kad nu mestrs uzzināja,
 ka kuršu zemi postīt jāja
 4935 šurp lietuviešu varzas prāvas,
 viņš teica: «Mums tak jāaizstāvas.»
 Viņš lika doties ziņnešiem
 pie līviem, letiem, igauņiem.
 Brāļiem, ordeņvīriem nu
 4940 viņš darīja to zināmu.
 Tie piekrita bez vārdiem gariem
 iet turp ar brīnum jaukiem bariem.
 Bij gatavi ar bīskapļaudis,
 kad mestrs bij tiem ziņu paudis.
 4945 Ik fogts sev baru salasīja.
 Tā sanāksana Rīgā bija.
 Ar tiem, kas bij tā rīcībā,
 tad mestrs devās gājienā.
 Tie rikšoja un auļoja,
 4950 neviens sev pūsties neļāva,
 līdz nonāca pie Kuldīgas.
 Tur ļāva, lai nu atlaižas

- mit den, die er dā mochte haben.
dā sach man rennen und draben,
diekein rûe niemant ennam
biz man bie Goldingen quam.
dā leiten sie sich ûf daz gras.
waz brûdere ûf der burge was
die wurden algemeine vrô.
man entpfienç die werden geste dô.
der kumentûr hatte nicht gespart,
die stiege wâren wol bewart
wâ sie giengen in daz lant.
vil schiere ein bote quam gerant,
der sprach alsô: «die heiden quomen,
daz hân ich vor wâr vernomen.
sie wollen zûr Mimele in daz lant.»
dô vûren kegen in zû hant
die mit dem meistere wâren komen.
ouch wurden Kûren mite genomen.
dâ wâren Semegallen mite,
die westen wol der lande site.
dô wart geordent wol ir her
kein der heidenschaft zû wer.
dem die warte bevolen was
sine besten lûte er zû sich las
und den die wege ouch wâren kunt.
sie riten manchen bôsen grunt
durch; sie liden ungemach.
ir her daz zogete allez nâch.
doch vunden sie ein vil schônez velt.
dâ slûc man ûf vil manich gezelt
bie einer wunneclîchen bach.
sie hetten dâ die nacht gemach.
des morgens vrû wart in bekant,
ir wartlûte quam ein teil gerant
und brâchten sulche mêre wider:
man herte ûf unde nider
in dem lande mit grôzer macht;
die Lettowen hetten heres brâcht,
daz die cristen keine wer
hetten kein der heiden her.
dô der meister daz vernam,
sîne brûdere und wer mit im quam
die nam er alle in den rât.
«ir hôret wol wie iz uns hie stât,»
sprach der meister tugende vol,
«ir habet alle daz vernomen wol,
- tie zâlîtē un atpûšas.
Bij brâļiem sirdis priedīgas.
4955 Cik brâļu vien tik pilī bija,
tie dārgos viesus sagaidīja.
Komturs arī nebij snaudis:
ceļus sargāja tā ļaudis,
naidnieks piekļūt nevarēja.
4960 Te pēkšņi sargs kāds šurpu skrēja
un sacīja: «Nāk pagāni,
es dzirdēju, tie neganti
pie Klaipēdas grib ielauzties.»
Nu traucās pret tiem cīnīties
4965 tie, kas mestram līdzi bija.
Tos arī kurši pavadīja
un zemgaļi, kam zināmi
bija zemes tikumi.
Nu kārtībā bij pulki tiem,
4970 lai pretī stātos pagāniem.
Kam sardze uzticēta bija,
tas brašus vīrus izraudzīja,
kas labi ceļus pārzināja.
Caur dažu dangu viņi jāja
4975 un nedienu daudz izcieta.
Pulks viņiem allaž sekoja.
Tie skaistu lauku uzgāja,
kur savas teltis saslēja
pie kāda brīnum jauka strauta.
4980 Tur naktsdusa tiem bija ļauta.
Otrā rītā agrumā
sargi, kas bij nomodā,
varen žigli skrēja šur',
ziņojot, kā posta tur
4985 pa apkārtējiem novadiem;
ir lieli pulki lietuvjiem,
nebūs spēka kristiešiem
stāties pretī pagāniem.
Kad mestrs to nu dzirdēja,
4990 viņš brāļus kopā sasauca
līdz ar viņu līdzgaitniekiem —
visiem dieva bruņiniekiem —
apspriesties nu vienuviet.
«Jūs dzirdējāt, kā mums še iet,»
4995 teica mestrs tikumīgi,
«jūs dzirdējāt, cik izmisīgi,
cik gauži bēdā kristietība,
ka darīta tai pārestība.

wie iz um die cristenheit stât,
 die grôzen schaden genomen hât.
 nû prûvet waz daz beste sie.
 die heiden sint uns nâhen bie:
 wolle wir nû die bestân,
 so ensol sich sûmen nû kein man,
 ir sult mir sagen ûwern sin.»
 dô sprach ein helt, was under in:
 «meister, ir habet hîr manchen man,
 wollen sie in der nôt bie ûch stân.»
Binnen des daz daz geschach
 die lesten wartlûte man sach,
 stoltze helde ûz irlesen,
 die bie dem here wâren gewesen.
 den cristen wart dô kunt getân,
 wie die heiden einen plân
 mit irme here verdecketen gar.
 ouch was man wurden gewar
 mancher brunjen wunneclîch.
 ir helme wâren von golde rîch,
 ez lûchte alsam ein spîgelglas.
 waz gesmîdes an in was,
 daz schein allez silbervar.
 sie wurden mancher rotte gewar,
 die herten und branten.
 waz sie der lûte beranten
 die wurden gefangen und geslagen.
 alsus hôrte man die wartlûte sagen.
 dô der meister diz vernam,
 mit der brûdere râte er quam
 kein einer burc, die hiez Warchdach.
 sîn her reit schône vor und nâch.
 man sach sie ordenlichen varn.
 er wolde den cristentûm bewarn.
 an beiden sîten wol bewart
 daz her was ouch zû wer geschart.
 die von der burge wurden dô
 des heres und der brûdere vrô.
 ir mût was getrôstet gar,
 dô sie des meisteres wurden gewar.
Bie daz hûs ûf ein velt
 die cristen slûgen schône ir gezelt
 ûf ein wunneclîchez gras.
 waz brûdere ûf dem hûse was,
 der quam ein teil mit ir schar.
 der meister wart zû râte aldar:

Ko darît mums, nu apsveriet!
 5000 Grib pagāni mums virsū iet:
 ja gribam ar tiem cīnīties,
 neviens tad nedrīkst kavēties.
 Nu sakiet man, kāds jūsu prāts?»
 Tam atbildēja varons kāds:
 5005 «Jums vīru daudz: ko nenonāvēs,
 tie cīnīnā jums blakus stāvēs.»
Kamēr spriedās vīri bargi,
 pēdējie šurp nāca sargi,
 braši, lepni varoņi,
 5010 cīņā īsti cīkstoņi.
 Tie sniedza šādu ziņojumu:
 ka pagāni ir līdzenumu
 ar saviem pulkiem apsēduši.
 Tie esot arī redzējuši
 5015 daudz bruņu mirdzam brīnišķu,
 daudz bruņcepuru zeltītu
 kā spoguļstiklu margojam.
 Šķiet, jābūt tīram sudrabam
 ir katrā viņu rotājumā.
 5020 Un barus apkārtsirojumā
 tie arī esot redzējuši,
 kas zemi esot postījuši
 un mājas dedzinājuši,
 un ļaudis, ko vien grābuši,
 5025 tie kāvuši un gūstījuši.
 Kad sargi to bij ziņojuši
 un mestrs dzirdējis šo ziņu,
 viņš nonāca ar brāļu ziņu
 pie pils, kas saucās Vārtāja²⁰⁵.
 5030 Viņš savus pulkus kārtoja,
 tie drasēja ar izveicību.
 Viņš gribēja glābt kristietību.
 Bij abās malās aizsargāts
 pulks, aizstāvībai pulcināts.
 5035 Pils ļaudis ļoti priedējās,
 kad pulks un brāļi ieradās.
 Liels mierinājums viņiem bija,
 kad viņi mestru ieraudzīja.
 5040 **P**ils priekšā kādā laukumā
 brīnum jaukā zālājā
 kristīgie nu teltis slēja.
 Brāļi tūdaļ lejup skrēja
 no pils un līdzi tiem to ļaudis.
 Mestrs, lūk, ko tika paudis:

- er wolde des morgens strīten,
man solde nicht lenger bīten,
wā man die heiden mochte an komen,
ez gienge an schaden oder an vromen.
dō der rāt irgangen was,
ein teil man rischer lūte ūz las
und machte zwū rotte, die wāren gūt.
von der einen wart behūt
daz her biz ūf den anderen tac.
sīn oberste hūte an gote lac
der alle ding berichten sol.
er behūte die cristen ouch dā wol.
die andere schar wart dā gesant,
wie iz, um die heiden wēre gewant.
die ritten hin vil drāte.
ez was des ābendes spāte.
vil schiere wurden sie gewar
der Lettowen eine gevūge schar.
sie wāren gewesen ūf der bach,
dā man der cristen spor besach.
sie hetten die vil wol besehen,
dar an in leide was geschehen:
von hertzen was in ungemach.
ir einer zū dem anderen sprach:
«sie wollen rechen iren schaden
und hān den meister ūz geladen.»
dō sprach ein ander, der reit dā bie:
«ich wēne zū Nieflande nieman sie
zū hūse bliben, des hān ich wān,
als ich mich an dem pfade verstān:
wir suln uns nicht sūmen nū.»
«die nacht die gēt uns vaste zū,»
sprach ein Lettowe, der was clūc,
«ich wēne, wir haben geheret genūc.
waz wir haben hie gesehen
daz sal man al dem here verjehen.»
sie manten ein wēnic baz ir pfert
die richte kein irme here wert.
daz sie nicht wurden an gerant,
ich sage ūch, wie daz was gewant,
von den cristen zū der stunt.
sie hinderte ein vil tiefer grunt.
dā wēren sie wol uber komen,
īdoch hettez in die nacht genomen.
zū jungest quāmen sie ūf ir spor.
die Lettowen drabeten vaste vor,
- 5045 | viņš gribot rīt jau cīnīties,
vairs neesot ko kavēties,
ir laiks klupt vīrsū pagāniem,
lai kā ar klātos kristiešiem.
Kad tas nu tā viss nolemts bija,
5050 | tad brašus vīrus izraudzīja
un divās daļās sadalīja.
Pulks jāsargā tiem vieniem bija,
līdz jauna diena iesāksies.
Virssardzību ņēma die's,
5055 | kam visas lietas jāvada
un kristietība jāsarga.
Tos otrus ceļā sūtīja,
un pagānus tie vēroja.
Tie jāja lielā ātrumā.
5060 | Tas bija vēlu vakarā.
Tie vēroja ar skatu ciešu
un redzēja: bars lietuviešu
pie upes apmetušies bija
un drūmi pēdas appētīja,
5065 | ko atstājuši kristīgie.
Kad izpētījuši tās tie
nu bija, tad tie noskuma
un viens no viņiem sacīja:
«Tie atriebt grib par savām bēdām
5070 | un laiž nu mestru mums uz pēdām.»
Tad teica cits, kas līdzās jāja:
«Neviens gan Līvzemē tur mājā
nav palicis, kā domāju
un kā pēc pēdām noprotu:
5075 | mēs nedrīkstam vairs kavēties.» —
«Jā, nakts jau drīzi iestāsies,»
tā teica trešais vīrs, «to mana.
Man šķiet, mēs sirojuši gana.
Ko mums še nācās ieraudzīt,
5080 | to iesim pulkam pavēstīt.»
Tie knaši zirgus skubināja
un atpakaļ uz pulku jāja.
Ka kristīgie tiem neuzbruka
un viss šis bariņš nepajuka,
5085 | tas bez iemesla nav sava:
šos aizkavēja dziļa grava.
Tai gravai šie gan pāri kļūtu,
bet nakts tad pagājusi būtu.
To pēdas vēlāk uzgāja.
5090 | Leiši naski rikšoja

sô schiere sie quâmen in daz her.
 waz sol ich sprechen dâ von mêr?
 die mêre tâten sie in bekant.
 vil schiere boten wurden gesant
 von irme konige uber al daz her
 und tâten daz in stiller wer.
 sie quâmen zû samne an einen rât,
 jene Lettowen man sagen bat,
 waz sie hetten dâ vernomen.
 die von der slâ wâren komen
 die sprâchen alle vil wol bedâcht:
 «ein her ist von der Dune brâcht,
 daz hât ein vil breitez pfat,
 ez tût uns Lettowen allen mat.
 hettet ir ir wege als wir gesehn,
 ir hulfet uns der wârheit jehn.
 unser gote mogen uns helfen wol,
 den man vil wol getrûwen sol:
 sie kunnen dar zû vil wol vromen,
 daz wir gesunt von hinnen komen.»

Dô sie ir rede gehörten,
 vil schiere mit kurtzen worten
 berichten sie iz under in,
 daz sie kein Lettowen vûren hin.
 mit jagene in vil wê geschach
 die nacht. sie hatten ungemach
 ê dan sie quâmen durch den hagen.
 nicht lange dar nâch begundez tagen.
 waz an den heiden was geschehn
 daz hatten die cristen wol gesehn.
 sie hielden dâ bie ûf einer bach
 alsô daz man ir nicht ensach.
 sie sâhen daz her hin wec zogen,
 ir hertze wânte sîn betrogen.
 sie sprâchen: «schiere komen gerant
 die Lettowen, dâ sie haben gebrant
 sie wollen daz lant betriegem.
 wolle wir nû nicht liegen,
 sô mûze wir nâch in in den hagen,
 daz wir die mêre wider sagen,
 wô die Lettowen kêren hin
 und ob zû lande stê ir sin.
 daz sulle wir allez wol besehn,
 sô moge wir der wârheit jehn.»

Waz sal ûch mêr dâ von gesaget?
 sie wâren helde unverzaget.

un drîz vien pulkâ pârjāja.
 Ko lai vël tur pastâsta?
 Tie jauno ziņu pavestîja.
 Tad ķēniņš steigšus izsūtîja
 5095 pa karaspēku ziņnešus,
 ka pretoties tam klusām būs.
 Nu sanāca, lai apspriestos,
 un lūdza lietuviešus tos,
 kas bij uz pēdām uzklūvuši,
 5100 lai stāsta, ko tie redzējuši.
 Tie teica ļoti samanīgi:
 «Brangs pulks ir nācis bramanīgi
 no Daugavas ar plašu pēdu,
 lai darītu mums lielu bēdu.
 5105 Ja jūs kā mēs tā ceļus jaustu,
 ar jūs šo patiesību paustu.
 Lai mūsu dievi palīdz mums!
 Tiem paļauties mums pienākums:
 tie pabalstīt var ne pa niekam,
 5110 lai sveiki mēs nu projām tiekam.»

Kad tie šo runu dzirdēja,
 tad lēmumu tie pieņēma,
 starp visiem tādu ziņu viešot,
 ka tie uz Lietuvu nu iešot.
 5115 Tā iešana bij grūta lieta.
 Pa nakti ķibeles tie cieta,
 tiem brikšņos bij vai kaklu lauzt.
 Pēc tam drîz sāka diena aust.
 Kas notika pie pagāniem,
 5120 tas redzams bija kristiešiem,
 kas krastā paslēpušies bija,
 tā ka neviens tos nemanīja.
 Kad promjāja pulks garš un plats,
 sirds domāja, ka viņi to acs.
 5125 Tie teica: «Lūk, kur leiši skrien!
 Tie dedzinājuši ikdien,
 un nu tie zemi aprāpt grasās.
 Tiem brikšņos pakaļ prāts mums prasās,
 lai mēs to vēsti sacīt varam,
 5130 kurp griezties tīkas leišu baram
 un vai uz mājām prāts tam tiecas
 jeb vai tas kaut kur citur sliecas.
 To visu būs mums paskatīt
 un patiesību pastāstīt.»

5135 **K**o vël sacīt varu aši?
 Varoņi tie bija braši.

nicht lenger wart von in gespart,
 nâch den Lettowen ûf die vart
 hûben sich die dûtschen dô.
 in was die warte bevoln sô:
 sie ensolden nimmer wider komen
 ê dan sie hetten wol vernomen
 waz sie dem meistere solden sagen.
 dô sie quâmen durch den hagen,
 sie sâhen wol die wârheit,
 5140   daz daz her kein Lettowen reit.
 niekein schar geleite sich nider
 ê dan sie quâmen zû hûse wider.
 nicht lenger sûmeten sie dô,
 5145   der brûdere wartlûte wâren vrô.
 ir oberste under in ûz las,
 wer aller best geriten was,
 den liez er kein der burge jagen.
 er solde dem meistere alsô sagen:
 die Lettowen wêren hin wec,
 sie sûchten brucken noch den stec
 und vlohen rechte als die zagen,
 man kunde sie nimmer mê abe jagen,
 sie hetten den wec sô verre vor,
 5150   daz sêhe man wol an irme spor,
 sie nêmen keine legirstat.
 den boten er sus sagen bat.
Der bote sûmete sich nicht mêr.
 gerichte kein der brûdere her
 hûb er sich ûf die vart.
 der wec wart dô nicht gespart.
 dô er den meister an gesach,
 nâch grûze er im der botschaft jach,
 wie iz um die heiden wêre gestalt.
 er sprach: «sie sint durch den walt.
 ich wil ûch die wârheit sagen,
 die Lettowen kan kein her abe jagen.»
 dô der meister hatte gehôrt
 des boten rede biz ûf daz ort,
 mit snellem râte er des nicht liez,
 5155   nâch den brûderen sân er hiez
 knechte îlen durch daz her.
 sie quâmen schiere mit ir wer.
 dô die brûdere wâren quomen,
 waz der meister hatte vernomen
 von dem boten an der stunt,
 5160   daz tet er al den brûderen kunt.

Leišiem pakaļ karagaitā
 cēlās vāci solī raitā:
 cik gan nava pēdu dzīts!
 5140   Sargiem bija piesacīts,
 ka nedrīkst ātrāk atgriezties,
 pirms izzināt nav izdevies
 to, kas mestram sakāms būtu.
 Caur brikšņiem ejot ceļu grūtu,
 5145   tie patiesību uzzināja:
 ka pulks uz leišu zemi jāja.
 Ne šur, ne tur tas neapstājās,
 pirms nebija tas ticis mājās.
 Tad sargi atpakaļ nu jāja
 5150   ar vēsti, kas tos priecināja.
 Kad priekšnieks bija izzinājis,
 kurš jātnieks bij vislabāk jājis,
 tam lika viņš uz pili steigt
 un mestram šādus vārdus teikt:
 5155   ka leiši steigšus projām skrejot,
 tie tiltus, laipas nemeklējot,
 tie kājām protot ziņu dot,
 tos vairs nu panākt nevarot,
 tie tālāk vicojot bez bēdām,
 5160   kā redzams tas no viņu pēdām;
 tie mieru nemetot nekur.
 Tā ziņnesim bij ziņot tur.
Nu ziņnesis vairs nekavējās,
 5165   pie brāļiem doties kājās slējās
 un kāpa zirgā drāzties tur
 un neapstājās it nekur.
 Kad viņš nu mestru ieraudzīja,
 viņš sveica to un pavēstīja,
 ka pagānus ko ķert vairs nav.
 5170   Viņš teica: «Tie aiz meža jau.
 Jums patiesību sacīšu:
 nav, kas vairs leišus noķertu.»
 Kad mestrs bija dzirdējis,
 ko ziņoja tam ziņnesis,
 5175   tad, prātā ātri apsverot,
 viņš tūdaļ brāļus apziņot
 pa visu pulku kalpiem lika.
 Drīz brāļi pulcināti tika.
 Kad brāļu pulks bij sanācis,
 5180   tad mestrs to, ko dzirdējis
 no ziņneša, tiem pastāstīja
 un padomu tiem paprasīja:

er sprach: «nû gebet uns ûwern rât,
sint uns got er gesendet hât.»
dô sie hetten vernomen,
daz die Lettowen wâren komen
sô verre ûz deme lande,
ez endûchte sie keine schande,
daz man sie rîten lieze.
sie sprâchen, daz man hieze
daz her sich albereiten sân,
man solde lâzen sie verstân,
von weme die botschaft wêre komen.
«wanne sie die haben vernomen,
sô sul wir sûchen iren rât.
vor wâr, ez ist kein missetât.»
Dô die rede irgangen was,
ûf ein wunneclîchez gras
hieß man die wîsten alle komen.
die dûtschen wurden mite genomen.
dô liez der meister sie verstân,
wiez um die heiden wêre irgân.
er sprach: «die Lettowen sint hin wec,
sie ensûchten brucken noch den stec
und vlohen sêre durch den hagen;
man kunde sie nimmer abe jagen.
daz hôrte wir die wartlûte jehn,
die haben die wârheit wol gesehen.
waz ûwer wille sie dar an,
daz lâzet snelle uns verstân.»
sie dankten dem meistere dô,
sie sprâchen: «hêrre, wir sîn vrô,
daz ûch got hât er gesant.
haben uns die Lettowen daz lant
gerûmet vor, sô lâzet sie varn,
wir wollenz in her nâch sparn,
wanne ez uns baz gefallen mac.
got gebe den heiden sînen slac!»
die brûdere gâben dô den rât,
man solde ûf der selben stat
wider kein der Dune varn.
Kûrlant solden bewarn
die man dar inne lieze,
und wen der meister hieze
der solde dâ blîben. diz geschach.
daz her algemeine ûf brach.
der meister und die brûdere sîn,

«Nu sakiet, ko mums darît bûs,
kad dievs ņurp sûtîjis ir mûs?»
5185 Kad brâļi bija dzirdējuši,
ka lietuvieši aizgājuši
tik tālu prom no zemes jau,
tiem ņķita, ka par kaunu nav,
ja ņoreiz ļaus ņiem projām jāt.
5190 Tie mestram ieteica turklāt,
lai pulkus kopā pulcinātu,
kas tad ņo vēsti uzzinātu
no tiem, kas bij to atnesuši:
«Kad visi bûs to dzirdējuši,
5195 tad viņu padoms derēs mums.
Nudien, tas nebûs pārkāpums.»
Kad galā bija runa tā,
tad brīnum jaukā zālājā
visgudrākos nu pulcināja
5200 un arī vācus aicināja.
Tad mestrs paziņoja tiem,
kas noticis ar pagāniem.
Viņš teica: «Leiņi projām skrēja,
tie tiltus, laipas nemeklēja,
5205 caur briķņiem lauzās briķņēdami
un nebija vairs notverami.
Mēs to no sargiem dzirdējuņi,
kas patiesību redzējuņi.
Kāds prāts par lietu ņo ir jums,
5210 to dariet zināmu nu mums.»
Ik brālis nu un bruņinieks
tam pateicās: «Kungs, mums ir prieks,
ka dievs jûs ņurpu sûtîjis.
Ja leiņu pulks reiz atstājis
5215 ņo zemi, lai tas arī iet.
Mēs dziesmu aizņmiegsim tiem ciet,
kad labāka bûs laime jausta.
ņos pagānus pats dievs lai kausta!»
Tad brāļi deva padomu
5220 ar riksi raitu, steidzīgu
uz Daugavu nu atkal jāt.
Bet kurņu zemi apsargāt
bûs tiem, kas atstāti tur tiktu,
kam mestrs pats tur palikt liktu.
5225 Tā tas arī notika.
Pulks mājupceļu uzsāka:
mestrs, brāļi, bruņnieki,

daz was ouch ein teil pilgerîn
 und wer mit dar komen was,
 sîn her besunder er ûz las.
 die kêrten kein der Rîge zû.
 dar quâmen sie eines morgens vrû.
 sie wurden wol empfangen.
 sus was die reise irgangen.
 sie lâgen dâ sô manchen tac,
 daz ir mûde wol gelac
 und ouch gerestet wâren ir pfert.
 dô ritten sie kein lande wert.
Nicht lange dar nâch iz geschach,
 daz man die Semegallen sach
 gân an einen bôsen rât,
 den sie volvûrten mit der tât
 alsô, daz sie verkêrten sich,
 doch ein teil hovelfîch.
 den vogeten liezen sie alle ir habe.
 ez was ein vromer helt, hiez Schabe,
 der riet den Samegallen,
 daz sie den vogeten allen
 ennêmen keiner hande gût;
 man solde sie lâzen wol behût
 rîten ûz dem lande wider.
 sus solden sie den vride nider
 mit den cristen legen sô.
 des râtes wurden sie alle vrô,
 den in Schabe hatte getân.
 nâch den Worten sante man sân,
 wâ man sie in deme lande vant.
 vil schiere quâmen dâ gerant
 die vogete von Semegallen.
 man kundetez in allen:
 sie solden ûz dem lande varn.
 ouch hiez man sie daz wol bewarn,
 daz sie icht quêmen in daz lant.
 sie vûren kein Rîge zû hant
 und saiten wie iz in was ergân.
 der meister nam die brûdere sân,
 die zû Rîge hôrten zû.
 er sprach: «brûdere, râtet nû,
 ob wir die kummentûre lân
 und die vogete diz verstân,
 daz sie zû uns komen her.»
 die brûdere sprâchen: «unser ger
 ist sô zû disen zîten:

5230 diezgan daudzi krustneši,
 lidznâkušie kristîgie,
 mestra pulki îpašie
 uz Rîgu devās ātrumā
 un klāt bij rîta agrumā.
 Tik ātri viņi steidzās,
 ka ceļojums drīz beidzās.
 5235 Tie dažu dienu pagulēja,
 līdz nogurumu izgulēja.
 Kad zirgi ar bij pūtināti,
 tad bija laiks uz mājām jāt(i).
Drīz pēc tam nu notika,²⁰⁶
 ka zemgalieši atkrita,
 tie ņēmās ļaunu nodomu,
 ko izveda caur rīcību:
 tie apsmādēja ticību,
 kaut daļēji ar godprātu.²⁰⁷
 5245 Tie fogtiem mantu atstāja,
 tā palika tiem neskarta.
 Kāds varons Šābis²⁰⁸ zemgaļiem
 bij sacījis, ka nevaj'g tiem
 no fogtu mantas ņemt nekā,
 5250 bet jāļauj pilnā drošībā
 no zemes projām aizjāt tiem.
 Tā tiktu miers ar kristiešiem
 izjaukts tīri miermīlīgi.
 Tad visi bija sirdspriecīgi
 5255 par to, ko Šābis teicis bija.
 Tie ziņu fogtiem aizsūtīja,
 kas tajā zemē atradās.
 Ar steigu fogti ieradās
 no zemgaliešu novadiem.
 5260 Nu paziņoja visiem tiem,
 lai tie no zemes aizlasās
 un vērā ņem un piesargās,
 ka nedrīkst nākt te vairs nekad.
 Uz Rîgu devās šie nu tad
 5265 un stāstīja, kā viņiem gājis.
 Mestrs, brāļus aicinājis,
 tiem lūdza nākt ar padomu.
 Viņš teica: «Brāļi, spriediet nu,
 vai varam mūsu komturkiem
 5270 un fogtiem ziņot mēs, ka tiem
 pie mums būs tūdaļ ierasties.»
 Tad brāļi teica: «Vēlamies
 šai brīdī visi mēs par makti,

tag und nacht lât rîten
kein Segewalt und kein Eistlant;
zû Aschrâten sendet ouch zû hant.»
die boten ritten ungespart
nâch den vogeten ûf die vart
und nâch den kummentûren algemeen.
sie quâmen des schiere uber ein,
dô die botschaft in wart bekant:
sie vûren kein der Rîge zû hant.
dô sie der meister an gesach,
nâch grûze er liepfichen zû in sprach:
«wir sullen gân an einen rât:
Semegallen sich verkêret hât.»
Der meister dô die brûdere nam
al zû samne, als ez im gezam,
waz ir kegenwurtic was.
die wort er sunder brief in las
von den Semegallen,
wie sie den vogeten allen
hetten urloub gegeben
und wolden sunder vride leben.
er bat sie geben rât dar zû.
sie sprâchen: «meister, bûwet nû
ein hûs zû in in ir lant:
sie komen schiere in ûwere hant.»
der meister quam des uber ein
mit den brûderen algemeen.
er wolde bûwen in daz lant
des nêhesten winters al zû hant.
nicht lange nâch dem râte
ie der man vil drâte
snelle hin zû hûse reit.
dar nâch des winters wart gereit
allez daz man soldê hân.
der meister hette ouch nicht gelân,
waz bischove in dem lande was,
ir keinen er besîte las,
er wolde ir aller helfe nemen.
der bete endorfte er sich nicht schemen,
sie tâten willeclîchen gar.
alle ir vogete quâmen dar
zû Rîge, dô manz in gebôt.
sie wâren vrô und lobeten got,
daz sie kein Semegallen
durch got solden wallen.
die von Revele quâmen dô

5275 lai ziņneši jāj dienu, nakti
uz Siguldu un Aizkraukli
un Igaunzemi mudīgi.»
Nu ziņneši ar steigu jāja
un fogtus sanākt aicināja,
pie visiem komturiem tie gāja.
5280 Drīz vien šie visu norunāja,
kad padzirdēja ziņas tās,
un žigli Rīgā ieradās.
Kad mestrs šos nu redzēja,
viņš mīlīgi šiem sacīja:
5285 «Mums jāapsprīežas sadraudzībā,
jo Zemgale ir apgrēcībā.»
Mestrs brāļus salasīja,
cik tie dabūjami bija,
lai ziņotu, kas zināms nāks tiem.
5290 Viņš lasīja bez visiem rakstiem,
kādiem vārdiem zemgaļi,
apgrēcībā krituši,
ņēmušies nu fogtus brīvot,
lai varētu bez miera dzīvot.
5295 Viņš lūdza brāļiem padomu.
Tie teica: «Mestr, celiet nu
pret viņiem viņu zemē ēku:
tad viņi nožēlos to grēku.»
Tā ar brāļiem kopībā
5300 mestrs nāca saskaņā.
Viņš gribēja sākt būvēties
tai zemē nākamziem paties.
Neilgi pēc apspriešanās,
pēc vispārējās vienošanās
5305 ikviens uz mājām žigli jāja.
Otrā ziemā sagādāja
visu, kas bij vajadzīgs.
Mestrs nebij nolaidīgs:
cik bīskapu vien zemē bija,
5310 viņš visus kopā salasīja —
šāds palīgpēks jau ir kaut kas.
Un nebij viņam jālūdzas,
tie nāca palīgā labprāt.
Drīz fogti Rīgā bija klāt
5315 nu visi, kā tiem vēlēja.
Tie liksmi dievu slavēja
un lūdza svētību tiem dot
pret zemgaliešiem svētceļot.
Ķēniņvīri ieradās

des kuniges man und wāren vrō,
 daz sie solden reise varn.
 von Jerwen dorfte man nicht sparn
 niemant zū der selben nōt:
 sie quāmen, dō manz in gebōt.
 von Sackele und von der Pāle
 die quāmen al zū māle.
 waz dā reise mochte varn,
 Līven, Letten, mit ir scharn
 vūren kein der Rīge zū.
 dar quam daz her zū māzen vrū
 von den landen, daz ist wār.
 man entpfienç sie lieplīchen gar
 nāch ir aller werdekeit.
 der meister selbe zū in reit
 und schūf den gesten gūt gemach.
 in grōzē liebe daz geschach.
Des anderen morgens der meister nam
 zū den, die dā wāren komen
 durch der cristenheite vromen
 und durch irre sēle heil.
 er nam der besten ūz ein teil
 und sprach in gūtlīchen zū:
 «ir hērren, gedenket nū,
 daz wir den vienden tūn ein leit.
 hier ist allez daz bereit,
 daz man zūr spīse haben sol
 zū einer burg; daz hān ich wol
 vollenclich zū samne brācht.
 geschiet iz, als ich hān gedācht,
 sō wolle wir būwen in daz lant,
 daz Semegallen ist genant.
 dar gere ich ūwer hulfe zū,
 daz ir wollet rāten nū,
 wie die spīse mit uns kome.»
 dō sprach ein ritter, der was vrome:
 «meister, hie sint vil slitten
 beide der Līven und der Litten
 und ouch dar zū der Eisten:
 den minnesten und den meisten
 gebe man vil glīch ir teil,
 sint dar an sō grōz heil
 liget, als ir gesaget hāt.»
 dem meister was vil lieb der rāt.
 zū hant die spīse geteilet wart.

5320 no Rēveles un priedcājās,
 ka istā brīdī nākuši.
 Šai posta stundā jervieši
 ar malā palikt negribēja:
 tie nāca, kā tiem pavēlēja.
 5325 No Sakalas un Palas²⁰⁹,
 un dažas citas malas,
 kam vien ceļot tīk arvien,
 līvi, leti bariem vien
 uz Rīgu devās veicīgi.
 5330 Nonāca tur paagri
 šie visu zemju kaujnieki.
 Tos uzņēma it mīlīgi,
 pa godam katru godināja.
 Pats mestrs tur pie viņiem jāja,
 5335 pilns lielas mīlestības elpas,
 un ierīkoja guļamtelpas.
Otrā rītā mestrs ņēma
 daļu brāļu un nu lēma
 iet pie tiem, kas nākuši
 5340 un šo gaitu sākuši
 kristiešiem par svētību
 un dvēselei par glābiņu.
 Tos labākos viņš savāca
 un vēlīgi tiem sacīja:
 5345 «Jūs, kungi, padomājiet nu,
 kā apskādēt mums naidnieku.
 Man viss ir sagādāts jau lai,
 kas piliņ vajdzīgs ēšanai;
 to visu esmu savācis;
 5350 ja būs, kā esmu domājis,
 tai zemē būvēsim mēs daudz,
 par Zemgali ko ļaudis sauc.
 Tur vajag daudz man palīgu;
 bet dodiet padomu man nu,
 5355 kā līdz lai nāk mums pārtika.»
 Kāds bruņinieks tad sacīja:
 «Mestr, daudz te ragavu —
 līvu, letu, igauņu,
 gan mazāku, gan lielāku:
 5360 tur ēdamo var sakravāt,
 ja no tā, kā sacījāt,
 atkarīga svētība.»
 Mestram padoms patika.
 Drīz sadalīts bij ēdamais.
 5365 Ar to nu karpulks varenais

dā mite hūb sich ūf die vart
 daz her kein Semegallen.
 vreude was mit in allen,
 die mit dem meistere wāren komen,
 der Kūren banier wart vernomen,
 die mit ir here in stoltzer var
 zū der reise kōmen dar.

des vreute sich des meisterses mūt
 und ouch der rischen rittere gūt.

Dō sie quāmen ūf daz velt
 zū Terweten, manich gezelt
 wart dā vrōlīch ūf geslagen.
 die Semegallen wāren nicht zagen,
 sie werten graben und ir tor
 die wīle die cristenheit dā vor
 lac vil vromen helden glīch.
 doch wurden ebenhōe rīch
 gebūwet und zū getriben.
 ein crankez hertze mūste erbiben,
 hette ez mit ougen an gesehn,
 sō ich der wārheit sol verjehn.
 man treib sie vaste ūf den graben.
 zū hant ein sturm wart erhaben,
 der was michel unde grōz,
 vil manchen sēre des verdrōz,
 der sturm der werte einen tac,
 sperwechsels vil man dā pflac.
 dā schōz man Semegallen gnūc,
 daz man sie tōt von dannen trūc.

dō sie gesturmet hāten
 gemeine sie abe trāten,
 die von der burge trāten nāch,
 nāch den cristen was in gāch.
 sie schuzzen vitzern und sper,
 die cristen hin, die heiden her.
 dā mite kārten sie sider
 ūf ir burc rasche hin wider.
 der brūdere her zū hant ūf brach,
 dō ez den liechten morgen sach.
 und vūr vorder in daz lant.
 dā būwete man al zū hant
 ein hūs, daz hiezen sie Dobēn.
 Terweten liezen sie stēn.

Der meister was des hūses vrō;
 er besatzte iz alsō,
 als ez im wol gezam.

5370 cēlās pretī zemgaļiem.
 Prieks bija sirdīs visiem tiem,
 kas gājienā šai piedalījās.
 Tad kuršu karogs parādījās.
 Kurši lepni brašā barā
 šurpu nāca šajā karā.

5375 Par to bij mestram lieli prieki
 un priedājās i bruninieki.
Pie Tērvetes²¹⁰ kad nonāca,
 uz lauka teltis uzslēja
 tad viņi laimīgi un jautri.
 Bet zemgaļi vis nebij kautri,
 tie vārtus, grāvi aizsargāja.

5380 It lepni kristīgie tur gāja,
 tie grāvja priekšā staigāja,
 līdz bīdāmtorņus²¹¹ uzcēla
 un aizvien tuvāk pievirzīja.
 Tur vārgai sirdij jādreb bija
 no tā, ko acis redzēja,
 ja taisnība man jāsaka.

5385 Uz grāvi torņus sastūma
 un tūdaļ pili sturmēja.
 Sturmējiens bij liels un plašs,
 tā ka noskuma tur dažs.

5390 Tas visu dienu ievilkās,
 tur šķēpi daudzkārt mainījās.
 Daudz zemgaļu tur nošāva,
 un beigtus viņus aizvāca.
 5395 Tad sākās pēc šīs cīnīšanās
 vispārēja atkāpšanās;
 tie no pils, tie sekoja
 un kristīgos nu vajāja.

5400 Nu bultas, šķēpi šāvās tiem,
 tur kristiešiem, te pagāniem.
 Tad atpakaļ šie atgriezās
 un aši pilī patvērās.

5405 Bet brāļu pulki projām metās,
 kad rīta gaisma tikko pletās.
 Tie tālāk zemē iekšā gāja,
 kur jābūvē bij stipra māja:
 Dobes pils²¹² nu celta tika.
 Tērveti tie mierā lika.

5410 **P**ar pili mestrs priedājās
 un, kā jau mestram pieklājās,
 brangi apbruņoja to:
 viņš ņēma visu ēdamo,

die spise man dô alle nam,
 die mit der reise was gebrâcht,
 als meister Burkart hatte gedâcht,
 und brâchte sie in die vesten.
 sint las er ûz die besten
 und die raschesten brüdere sîn.
 er sprach: «ir sult hie gerne sîn
 durch got und durch des ordens vromen.»
 zû hant knechte wurden genomen,
 die dar zû quâmen rechte
 (ez wâren rasche knechte),
 und beval in allen daz,
 daz sie zûr were nicht wêren laz,
 armbruste und pfile
 wart in kurtzer wîle
 ûf die burc gebrâcht alsô,
 daz sie des alle wurden vrô.
 dâ wurden graben ouch gegraben
 und rinneboume erhaben.
 dar mite der meister vûr von dan.
 er hatte manchen rischen man.
 die Kûren mit urloube dô
 zû lande vûren alle vrô.
 der meister mit den sînen reit
 zû Rîge wider; er was gemeit.
 der meister die von Revele nam
 zuchteclîch, als iz im gezam,
 zû Rîge an der widervart.
 nîchtes nîcht wart dâ gespart,
 er pflac ir lieplîch und wol,
 als man werder geste sol.
 die rittere von Revele dô
 zû lande ritten harte vrô.
Die Lettowen al zû hant,
 die Sameiten sint genant,
 quâmen vor Dobênen stoltz,
 als von eime armbruste ein holtz.
 sie quâmen mit einer rischen schar,
 ir brunjen wâren silbervar.
 sie vûren sêre mit gewalt,
 sie hatten manchen degen balt
 zû schadene den von Dobên.
 sie mûsten dâ zû sturme gên.
 die brüdere wâren nicht zû laz,
 sie schenketen baz unde baz
 iren gesten, die dar wâren komen.

ko pulks bij lîdzi atgādâjis,
 kâ mestrs Burhards iegādâjis,
 un cietoksnî to nogādâja.
 5415 Tad viņš pie saviem brāļiem gāja
 un, izraudzījies labākos
 un knašākos un brašākos,
 tiem teica: «Šeit mēs kalposim
 gan dievam, gan ar ordenim.»
 5420 Tad paņēma viņš kalpus knašus,
 itin raženus un brašus
 un steidza viņiem pavēlēt,
 pili sargot, negulēt.
 5425 Stopus, bultas ar turklāt
 pilī lika nogādāt;
 kad tie tur nu atradās,
 tad it visi priecājās.
 Un tad to pili aprāvoja
 un koka renes ierīkoja.
 5430 Tad mestrs projām aizbrauca.
 Dažs ražens vîrs tam sekoja.
 Bij kurši arī vaļā laisti
 un tagad mājup devās skaisti.
 5435 Mestrs Rīgā atgriezās
 ar savējiem un priecājās.
 Rēveliešus uzņēma
 viņš, kā cieņa prasīja,
 kad tie atkal Rīgā bija:
 5440 it nekā viņš netaupīja,
 uzņēma viņš tos patiesi
 tā, kā jāuzņem ir viesi.
 Laimīgs bij ik bruņinieks:
 mājup jāt tam bija prieks.
 5445 **D**rīz vien tie no lietuvjiem,
 kurus sauc par žemaišiem,
 pulcējās pie Dobes pils
 tā kā padebasis zils.
 Tiem bija varoņi bez vainas,
 tiem bruņas bija sudrabainas.
 5450 Tie ļoti rīkojās ar varu
 ar visu savu varoņbaru
 par bēdām tiem, kas Dobē mīt.
 Nu uzbrukt vīkšās tie tūlīt.
 5455 Brāļi pilī neslinkoja,
 tie varen brangi pamieļoja
 šos viesus, kas bij sanākuši.
 Drīz pagāni bij apreibuši

die heiden hatten keinen vromen
des schenkens, des man in dô pflac.
vil manich man dâ nider lac,
der vor daz hûs quam gerant.
ûf hôr sie trâten al zû hant.
geschenket wart in sô genûc,
daz man sie tôt von dannen trûc.

got von himele bewarte dô
die brûdere ûf der burc alsô
und ir knechte uber al,
daz dâ in ir aller zal
nie dekeiner tôt gelac
noch keiner hande smertzen pflac.
zû hant die heiden kârten hin
zû lande. cleine was ir gewin.
ir tôten vûrten sie von dan.
sie hatten manchen cranken man,
der dâ sô gewundet was,
daz er der wunden nicht genas:
der sanc vil jêmerlîchen sanc.
vor Dobên in alsô gelanc.

Dô man begunde bûwen
Dobên des sult ir getrûwen,
dô was der winter harte kalt.
sint dô die blûmen manichvalt
ûz der erden drungen
unde die vogelîn sungen,
daz was nâch ôstern, zû hant
der meister bôt in sîne lant,
daz sie der burge nêmen war
mit trûwen und mit vlieze gar.
die brûdere wâren des vil vrô,
lieplîchen sprâchen sie dô:
«wir wollen gerne durch got
und durch ûwer gebot
unsern liep hie wâgen.

dâ vor wolle wir nicht trâgen.»
die brûdere wurden dâ gelân.
ir aller oberste reit sân
vaste kein der Dune wart
mit sîme here ûf die vart
und quam zû Rîge wider.
sîn her zû lande kârte sider.
den Lettowen ir gemûte
bran in zornes glûte,
daz alsô vermezzen

no dzîrêm, kur tâ pacienāja.
Dažs labs pavisam gulēt gāja,
jo bij par tuvu pienâcis.
5460 Tad nostāk stāja pulks šis viss.
Tik sātîgs mielasts viņiem nāca,
ka viņus beigtus projām vāca.
Par brāļiem, kas tai pili kāvās,
5465 par kalpiem, kas tiem lîdzi rāvās,
dievs augstais debesīs pats lēma,
ka it neviens tie nesaņēma
it nekādu nāves vainu,
nedz ar brūci asiņainu.
5470 Pagāni nu devās mājās,
kad tik bēdīgi tiem klājās.
Tie projām veda kritušos
un arī daudzus nîkušos;
no tiem dažs tādas brūces guvis,
5475 ka nav nekad vairs vesels kļuvîs:
viņš savu dziesmu nodziedājis.
Lūk, kā pie Dobes pils tiem gājis.

Kad Dobes pili bûvēt sāka,
5480 tad ziema bija sniegotāka
un aukstāka nekā jebkad.
Bet pavasarī kā ikgad
no zemes puķes spraucās
un putni dziedāt traucās.
Drîz vien pēc Lieldienām tas bija,
5485 kad mestrs ziņu nosūtîja,
lai brāļi pili vērā liek,
ka čakli sargāta tā tiek.
Par to bij brāļi priecīgi
un sacîja it milīgi:
5490 «Ar tâ kunga svētîbu
un ar jūsu padomu
dzîvîbu mēs nežēlosim
un šai pili neslinkosim.»
Brāļi pili palika.
5495 Viņu priekšnieks aizjāja
virzienā uz Daugavu
ar visu savu karpulku
un drîz vien Rîgā ieradās.
Karpulks mājās atgriezās.
5500 Bet leiši vĕroja
un dsmās zvĕroja,
cik brāļi nekaunīgi brīvi
tiem blakus apmetās uz dzīvi

die brüdere wāren gesezzen
 bie in, āne vorewort.
 sie sprāchen: «hāt uns der mort
 mit disen gesten uberladen,
 die uns allen enden schaden!
 wir wollen in manchen stucken
 in die vederen pflucken.»
Z ū hant ein her bereitet wart
 der Lettowen ūf die vart
 zū Karschowen drāte.
 dā būweten sie mit rāte
 eine starke burc dā vor.
 sie sūchten dicke vor daz tor,
 wi die brüdere mochten,
 ob sie zūr were icht tochten.
 daz wart in widergolden
 alsō gar unholden:
 daz tāten wol mit rechte
 die brüdere und ir knechte.
 sperwechsels vil man dā vant.
 man sach dā manche rische hant
 von ir beider sīten.
 sie wūchzeten und schrīten
 und schuzzen vaste ir sper.
 ez was vil wol ir aller ger,
 daz ir ein dem anderen tēte nōt
 unde brēchte im den tōt.
 daz trieben sie endelīche
 vrū unde spāte glīche
 zwischen disen burgen zwein.
 al die wīle wart in ein
 der meister, daz er wolde varn,
 sīne brüdere bewarn,
 die zū Karschowen wāren bliben.
 brīve wurden dā geschriben
 vaste hin zū Eislant.
 ir helfe quam im al zū hant.
Under disen dingen,
 daz nicht misselingen
 dorfte der reinen cristenheit,
 von Hornhūsen meister Burkart reit
 hin kein Prūzen drāte.
 vrū unde spāte
 hatte er arbeit āne zil.
 der arbeit dūchte in nicht vil.
 dō er quam in daz lant,

5505 bez norunas un līguma.
 «Pats nelabais,» tie sacīja,
 «šos viesus uzkrāvis ir mums,
 no kuriem mums tik nelabums!
 Mēs to tā vis neatstāsim:
 mēs tiem spalvas paplūkāsim.»
 5510 **T**ad leiši pulkus savāca
 un karagaitu uzsāka
 ātrumā uz Karšavu²¹³.
 Tās priekšā tie ar apdomu
 stipru pili²¹⁴ uzcēla.
 5515 Tie vārtu priekšā lūkoja,
 ko tie brāļi iespēja,
 vai cīņā tie kam derēja.
 Tas tiem tika atmaksāts,
 tā ka sašļuka tiem prāts:
 5520 tie, kas tiem to izdarīja,
 brāļi un to kalpi bija.
 Tur redzams bij, kā šķēpi mainās,
 kā rokas cērt un rokas gainās.
 Tur abās pusēs zvaigāja,
 5525 tur abās pusēs klaigāja
 un aši šķēpus mētāja,
 un visi tikai tīkoja
 cits citam postu nodarīt,
 cits citu beigtu pataisīt.
 5530 Tie cirtās, kāvās tā aizvien
 starp abām pilīm nakt' un dien'
 un norimties vairs nevarēja.
 Pa to laiku iecerēja
 5535 mestrs jaunu kargaitu,
 lai tos brāļus sargātu,
 kas palikuši Karšavā.
 Viņš rakstīja nu ātrumā
 vēstules uz igauņiem.
 Tad nāca palīgspēks no tiem.
 5540 **L**ai neciestu no soļa šķība
 visa šķīstā kristietība,
 Hornhauzenes Burhards pats,
 mestrs, kam bij redzīgs skats,
 uz prūšiem jāja sirdi kvēlu.
 5545 Rītā agri, naktī vēlu
 tam darba bija pilnas rokas.
 Darbs tam nedarīja mokas.
 Kad Prūšzemē viņš iejāja,
 tur viņu mīļi uzņēma.

von brüderen wart er zû hant
 lieplîch und wol entpfangen.
 der marschalk quam gegangen
 zû dem meistere von Nieflant.
 der tet im sîne sache bekant,
 war umme er was komen dar,
 er bat die brüdere, daz ist wâr,
 daz sie wolden eine vart
 varen kein Karschowen wart.
 der bete wâren sie vil vrô.
 sie sprâchen algemeine alsô:
 «sunder wanc wir sîn bereit
 durch ûch lieb unde leit
 dulden zû allen zîten
 in reisen und in strîten.»
 al die wîle quam geriten
 mit crûcen nâch des ordens siten
 drîzec brüdere in einer rote
 von dûtschen landen; sie wolden gote
 endelîchen dienstes pflegen,
 wen sie hatten sich erwegen
 vrûnde, mâge und eigenschaft.
 sie enwâren dannoch nie wonhaft
 in keinen conventen gewesen.
 von dem marschalk wart gelesen
 von Prûzen brüdere ûf die vart.
 sus vûren sie ungespart
 vaste kein der Mimele zû.
 ez was wol zû mâzen vrû.
 under des von Nieflande
 bie des meres strande
 quam ein wunneclîchez her
 vil wol bereitet zû der wer.
Die Lettowen sâhen wol,
 daz sie ungevûgen zol
 gâben vor der vesten
 mit den lûten besten,
 wan sie zû sturme solden gân.
 sint liezen sie den sturm bestân
 und bereiten sich zû strîte
 zû der selben zîte
 und vûren hin kein Kûrlant.
 der meister kegen in zû hant
 quam mit zwein schônen hern,
 er wolde in iren gewalt wern.
 sîn her was michel und grôz,

5550 Maršals²¹⁵ nāca, nav ko teikt,
 Līvuzemes mestru sveikt.
 Mestrs viņam pavēstīja,
 kādēļ šurpu nācis bija.
 Tas brāļus lūdza sirsnīgi,
 5555 lai uzklausa to vēlīgi
 un uzsāk karagājieni
 virzienā uz Karšavu.
 Lūgums brāļus priecēja,
 un tie visi sacīja:
 5560 «Kaut tūlīt uz karstām pēdām
 jūsu dēļ caur priekiem, bēdām
 doties gribam katrā ziņā
 katrā gājienā un cīņā.»
 Tad ar krustiem šurpu jāja,
 5565 kā ordenis to sludināja,
 brāļu trīsdesmit liels bars
 no Vāczemes; tiem možs bij gars,
 tie dievam kalpot apņēmušies
 un tādēļ bija atteikušies
 5570 no draugiem, radiem, mantības,²¹⁶
 kaut nebij bijis dalības
 tiem vēl nevienā konventā.
 Maršals karagājienā
 no prūšiem brāļus izvēlējās.
 5575 Tad vairs tie ilgi nekavējās
 un devās nu uz Klaipēdu.
 Tas bij vēl diezgan paagru.
 No Līvzemes tad arī nu
 nāca šurp gar jūrmalu
 5580 viens brīnum mīlīgs karaspēks,
 kam jāgaina bij pagāngrēks.
Lietuvieši sprieda tā,
 ar ļaudīm labākiem
 5585 pie cietokšņa nu tiem,
 ja tiktu uzsākts uzbrukums.
 Un tā nu radās pārtraukums.
 Tie cīņai gatavojās,
 jo cerēja, ka nojās
 5590 tie Kurzemē, lai brāļus kautu.
 Lai leišiem viņu varu grautu,
 bij mestrs žigli pretī nācis,
 divus skaistus pulkus vācis.
 Brangs karaspēks bij kristiešiem,
 5595 bet maz no tā bij prieka tiem.

des iz doch wēnic genōz,
 dō daz her zū beider sīt
 sich bereite, daz ein strīt
 sie beide mūste scheiden,
 die cristen und die heiden,
 die Kūren hatten vor gedācht
 ein ding, daz wart vollenbrācht
 zū den selben zīten:
 sie enwolden nicht dā strīten.
 ez was ein gerāten rāt,
 den sie volvūrten mit der tāt.
 sie hattenz alsō ūf gegeben:
 ist, daz die brūdere daz leben
 verliesen und die walstat
 und ouch ir helfe wirdet mat,
 sō wolle wir sunder hērren wesen;
 der dūtschen sal ouch nicht genesen
 die mit uns sin zū Kūrlant.
 dā mite wichen sie zū hant.
 dō daz die Eisten sāhen,
 sie begunden gāhen
 vaste mit in von dannen.
 die brūdere mit iren mannen
 bestūnden und wānten dō,
 daz ir her wēre alsō,
 als sie ez hatten dar gebrācht.
 zū vlīhene was in ungedācht.
 dō sie dō helfe wānten hān,
 dō hatte ir helfe sie verlān.
 sie wurden ummeringet gar
 von der heidenschefte schar.
 dō sie zūr were griffen,
 dō was in entsliffen
 endelīchen gar ir wer.
 die Kūren alle mit ir her
 hatten dō die vlucht gegeben;
 ouch wolden sumelīch ir leben
 vriden vor den Eisten.
 die kunden vlīhen leisten,
 als sie dicke hān getān.
 dā wurden in der nōt gelān
 die brūdere und die Semen gūt.
 sie enhatten alle keinen mūt,
 daz iemant solde vlīhen dan.
 dā was harte manich man,
 der dā nicht enweste daz,

Kad pretinieki gatavoties
 sāka, lai var pretī doties
 izšķirošā cīņā tie,
 gan pagāni, gan kristīgie,
 5600 bij kurši kaut ko nolēmuši,
 ko tika arī paveikuši:
 šai brīdī tie bez kavēšanās
 atteicās no cīnīšanās.
 Tas bija nodoms ciešs un skarbs,
 5605 un tagad sekoja tam darbs.
 Tie nolēmuši bija tā:
 ja brāļiem šajā karlaukā
 dzīvību nu zaudēt būs
 un palīgspēki vārgi kļūs,
 5610 tad mēs bez kungiem dzīvosim
 un vāciešiem ar sadosim,
 kas Kurzemē še mitinās.
 Un tā tie steigšus atkāpās.
 Kad igauņi to redzēja,
 5615 tie kaujas lauku atstāja
 un tūdaļ piebiedrojās tiem.
 Brāļi tur ar savējiem
 vēl turējās, jo viņuprāt
 tie pulki visi bij vēl klāt,
 5620 kas viņiem līdzī karā gāja;
 par bēgšanu šie nedomāja.
 Kur palīgus šie cerējuši,
 tur palīgi šos pametuši.
 Nu laime šķobījās šiem šķība,
 5625 jo ielēnca šos pagānība.
 Kad bija jāsāk atkauties,
 tad redzēja šie it paties,
 ka viņu spēki pajukuši.
 Bij kuršu pulki aizmukuši,
 5630 tiem izdevies bij brāļus krāpt;
 dzīvību dažs centās glābt
 ātrāk vēl par igauņiem,
 kas bēga tā, kā parasts tiem,
 jo tā tie bieži darijuši.
 5635 Nu postā vieni palikuši
 bij brāļi līdz ar sembiešiem.
 Ne prātā neienāca šiem,
 ka projām kādam jālaižas.
 Nu nebija neviena, kas
 5640 vairs nezinātu, kas tos gaida,
 ka kurši vienīgi aiz naida

daz die Kûren durch einen haz
hatten gewichen in der nôt.
daz gab vil manchem manne den tôt,
der durch der cristenheite vromen
was zû strîte dar bekomen.
des wart ummeslozzen
manich helt unverdrozzen,
daz er die bitter martir leit
zû Dorben ûf dem velde breit,
ê dan er quam zû der wer.
die heiden vaste mit ir her
hiwen die cristen aldar nider.
vil cleine was die were wider,
die dâ tet die cristenheit.
der meister dâ die martir leit
mit anderhalb hundert brûderen sîn.
dâ was ouch manich pilgerîn,
der dâ leit die selbe nôt
durch got unde starken tôt.

Dô der strît vergozzen was,
waz der cristen genas
an brûderen und an knechten,
die nicht mêt mochten vechten,
an Semen und an pilgerîn,
die mûsten durch des tôdes pîn
wîchen, wie sie mochten.
dâ nam gar unbevochten
die heidenschaft vil grôzen roub.
dannoch stûnt vil schônez loub
in dem walde her und dar,
des nam die cristenheit gût war.
die sich wolden dô gern
und vor dem tôde sich bewern
die nâmen in den walt den wîch.
vil mancher lernte dô den slich,
dô in was misselungen.
sus was daz her betwungen.
meister Burkart, daz ist wâr,
hatte vierdehalbez jâr
in Nieflande meister gewesen,
als ich vor wâr hân gelesen,
und mâzen vil mêre.
man clagete in vil sêre.
er was ein degen ûz erkorn.
von Hornhûsen was er geborn.

Dô der strît ergangen was,
als ich ûch hie vor las,

šai vietā ilgāk nepalika.
Caur to dažs vîrs nu nāvēts tika,
kas nācis bij, lai kaujā stātu
un kristietību veicinātu.
5645 Nu tika ielenkti
šie brašie varoņi
un rūgtu mocekļību cieta
pie Durbes²¹⁷ tur uz lauka cieta,
5650 pirms paguva tie pretoties,
jo pagānpulki it paties
kristīgos tur apkapāja.
Bij pretestība gauži vāja,
ko izrādīja kristietība.
5655 Bij mestram jācieš mocekļība,
tāpat pusotram simtam brāļu.²¹⁸
Dažs krustnesis, šurp nācis tāļu,
tāpat ar izlaida tur garu
caur dieva un caur nāves varu.
5660 **K**ad cīniņš bija iztecējis,
Krets kristiets bij to izturējis:
brāļi, kalpi it paties
vairs neiespēja cīnīties;
nācās tagad sembiešiem,
5665 tāpat arī krustnešiem
atkāpties ar nāves mokām.
Pagāni nu brīvām rokām
varen brangi laupīja.
Skaists mežs tai vietā lapoja,
5670 nebija tā vieta plika:
to kristietība vērā lika.
Tiem, kas centās paglābties
un no nāves vairīties,
nācās nu pa mežu klist.
5675 Dažs mācījās caur brikšņiem list,
kad svilpot nebij ļauts.
Nu karaspēks bij kauts.
Burhards trīs ar pusi gadu —
par to šaubu nav nekādu —
5680 Līvzemē bij mestrs bijis,
kā to esmu aprādījis,
un pat nedaudz vairāk vēl.
Visiem bija viņa žēl.
Tāds bij šis Hornhauzenes vîrs,
5685 garā cēls un sirdī tîrs.
Kad cīņa bija beigusies,
Kad, kas vien bija paglābies,
kam bažas virsū mācās,

die lûte, die dannen quâmen,
den wec sie wider nâmen
durch grôz, ungevilde,
alsô sie wêren wilde,
ie der man zû lande wart.
der wec wart nicht gespart.
sie wâren alle vreuden blôz,
ir gemûte in zorne vlôz,
dô die Semen quâmen
zû lande, sie vernâmen,
daz sie manchen vromen helt
hatten verlorn gar ûz irwelt.
die clageten sie vil manche tage
mit vil bitterlîcher clage.
ouch was der Natangen mût
und der Prûzen mâzen gût
und der Ermen alsô wol;
sie hatten gegeben alle zol
zû Dorben in deme strîte.
sie vernâmen in der zîte,
daz der marschalk ouch was bliben,
der dicke hatte getriben
urlouge mit der heidenschaft
mit sîner wîsen brûdere craft.
zû hant wurden dise lant,
die ûch hie vor sint genant,
wagenhaft algemeine
grôz unde cleine
und vornôierten sich gar
von den cristen offenbâr.
schet, daz werte manchen tac,
daz man nietlîchen pflac
urlouges von in allen.
ez was in sô gevallen.
sint sante got der rîche
sînen trôst genêdeclîche
den brûderen in Prûzen lant,
daz sie mit menlîcher hant
und mit ganzem râte
vrû unde spâte
die Semen und die anderen lant,
die sich hatten gewant
von der cristenheit durch haz,
betwungen baz und baz
und brâchten sie zû den cristen

5690 tiem ceļu iet nu nâcās
caur lieliem biezokņiem
kā īstiem mežonjiem;
tie katrs nu uz mājām steidza
un nestājās, pirms ceļu beidza.
Tie pricāties sen pārstāja,
5695 tiem iekšās dusmas kūšāja.
Kad sembji pārņāca,
tad viņi manīja,
ka daudzi braši varoņi
šai cīņā tiem ir zaudēti.
5700 Tos apgāuda tie nedēļām
ar gauži rūgtām žēlabām.
Bij nātangiešiem²¹⁹ šķērmīgs prāts
un prūšiem ar ne pacilāts,
un vārmieši²²⁰ bij visai klusi:
5705 jo visiem bargi maksājusi
tā kaušanās pie Durbes bija.
Tai laikā viņiem pavēstīja,
ka arī maršals beigts nu dus,
kas kaustījies bij pagānus
5710 ar savu gudro brāļu spēku,
lai skaustu neticības grēku.
Tad drīzi vien tie novadi,
kas jums še tika nosaukti,
ar vispārēju pārdrošību
5715 un itin lielu apņēmību
atklāti, bez slēpšanās
no kristietības atteicās.
Lūk, tā tas gāja dažu dienu,
ka mīļos kautiņos arvienu
5720 dažs labs ar viņiem iraid ticies.
Tas viņiem tā bij iepaticies.
Tad mierināja vēlīgi
dievs brāļus prūšos žēlīgi,
lai tie agri, vēlu
5725 ar sirdi gudru, kvēlu
un ar vīrišķīgu roku
izdzen neticības spoku
sembjiem, kas tik netikuši,
citiem ar, kas atkrituši
5730 no kristietības ir aiz naida;
lai brāļi tos nu tagad spaida
gan ar varu, gan ar viltu —
meklēt Kristus klēpi siltu.

mit urlouge und mit listen.

In disen dingen hatten gesant
die Kûren in Lettowen lant,
daz sie in helfe brêchten
und dar an gedêchten,
daz sie wol bezîte
hatten von dem strîte
gewichen dâ zû Dorben.
dô diz wart geworben,
die Lettowen al zû hant
quâmen hin zû Kûrlant
mit irre helfe wol bereit.
die Kûren wurden des gemeit
und ir gemûte steic vil hô.
in irme lande dâ lac dô
eine burc, was Sintelîn genant,
dar wurden al zû hant gesant
die Lettowen, daz sie mit schaden
die brûdere solden uberladen,
wan ez was der Kûren mût,
daz sie die gotes rittere gût
ûz deme lande wolden haben.
des hatten sie vil wol entsaben
und satzten hûte grôz,
der hûte niemande verdrôz,
zû hant die Kûren undertân
wurden den heiden sunder wân.
zû hant dô reit ein bôser Kûr
(sîn gemûte daz was sûr,
sîn herze was der gallen vol,
als ich ûch nû sagen sol)
mit verrêtnisse hin.
zû Goldingen stûnt sîn sin.
Utilie was er genant,
untrûwe was im wol bekant.
dô er zû Goldingen quam,
den kumentûr er zû im nam,
er vlêhete sêre unde bat,
der bete er im nicht abe trat,
er sprach: «hêrre, du salt geben
mir helfe, wen ich hân ein leben,
als ein rechter cristen hât.
ich enkêre mich an die tât,
die die Kûren hân getân.
dîne helfe wil ich hân,
wen ich wil bie den cristen wesen,

5735 **K**urši par šo lietu nu
ziņoja uz Lietuvu,
lai tiem palīdzību sniedz
un lai to ar nenoliedz,
ka tie īstā brīdī
īsā laika sprīdī
5740 no Durbes atkāpās.
Tad leiši apķērās
un itin drīzi savīkšās
un kuršu zemē ieradās,
tiem palīdzību sniegdami.
5745 Par to bij kurši priecīgi,
tiem dūša kāpa mākoņos.
Tur bija viņu novados
pils, par Dzintari²²¹ ko sauca,
turp nu lietuvieši trauca,
5750 ar postu un ar negodu
lai brāļus tad nu apkrautu,
lai kuršiem būtu lieli prieki,
kad labie dieva bruņinieki
no zemes tiktu ārā dzīti.
5755 Brāļi, viņiem kā par spīti,
savu sardzi stiprināja.
Neviens par to gan nebēdāja.
Kuršiem bija gatavība,
lietuviešiem — virsvadība.
5760 Te gadījās kāds negants kûrs,
kam sirdī mita ļaunums sûrs,
tam sirds bij pilna rūgtas žults —
ko saku es, nav tukši kults.
Tas nodevigā kārtā jāja,
5765 uz Kuldīgu tam domas gāja.
Utilis²²² tam vārdā bija,
un viltību tas parādīja.
Kad Kuldīgā tas nonāca,
tad devās tas pie komtura
5770 un lūdza šo un vedināja
un gauži lūgties nenostāja,
sacīdams: «Kungs, dodī tu
man palīgus, jo dzīvoju
kā kristīgais es katrā vietā
5775 un nepiedalos tajā lietā,
ko kurši pasākuši ir.
Bet tev man atbalsts jāpiešķir:
pie kristīgajiem palikšu,
vai miršu es vai dzīvošu.

mit in sterben und genesen.
 mit kinden und mit wiben
 wil ich mit dir bliben.»
 der kummentûr nicht enliez,
 achte brûdere er hiez
 sich bereiten drâte
 mit einem snellen râte.
 dar mite ritten sie zû hant
 ûf ein hûs, daz ist genant
 Warrach, durch der cristen vromen.
 zû hant wurden sie genomen
 harte jêmerlîchen,
 man wolde in nicht entwîchen
 an keiner hande sachen.
 ein vûer man hiez machen,
 dar inne wurden al zû hant
 der brûdere ein teil von in gebrant.
 zuhowen wart in ouch ein teil.
 got der gebe ir sêle heil!
 sie liden martir, die was grôz:
 dar umme sint sie genôz,
 der merterêre in himelrîch.
 doch bleib vil wunderlîch
 ein brûder ungetôtet;
 er wart doch vil genôtet
 von der Kûren manchen tac.
 vil wol er in daz widerwac,
 dô er ûz iren banden quam:
 vil manich Kûre sîn ende nam
 von sîenthalben, daz ist wâr.
 diz tet er allez offenbâr.
 dise rede wil ich lân
 und wil ein andere bestân.
Die burc, die dâ gebûwet was,
 zû Karschowen, als ich vor las,
 dâ wâren brûdere ûffe bliben,
 die daz urlouge triben
 mit vlîze harte manche tage.
 den wart geoffenbâret mit sage
 harte heimelîche,
 daz sich die lant gelîche
 hatten alle umme getân,
 die in zû helfe solden stân.
 des wurden sie vil gar unvrô.
 doch stûnt ir aller mût alsô,
 daz sie nicht wolden lâzen

5780 Ar siev' un bērnîem turēties
 pie tevis esmu apņēmies.»
 Komturam tas labpatika,
 astoņiem viņš brāļiem lika
 žigli gatavoties,
 5785 aši ceļā doties.
 Ar nodomiem it kristīgiem
 tie jāja nu uz Vārtājiem —
 tā kāda pils ir nosaukta.
 Bet tūlītās tos saņēma
 5790 tur neģēlīgā kārtā ciet
 un neļāva vairs projām iet
 no turienes ne šā, ne tā.
 Tad ugunskurā sakurtā
 šie tūdaļ dažus brāļus lika,
 5795 kas sadedzināti tur tika.
 Cits tika sacirsts gabalos.
 Dievs dvēseles tiem pamielos.
 Tie cieta mokas nāves sviedros,
 un tādēļ tie ir tagad biedros
 5800 tiem mocekļiem tur debesīs.
 Bet palika pēc drausmas šis
 viens brālis vēl pie dzīvības;
 gan gauži cieta dienām tas,
 kad kurši viņu vārdzināja.
 5805 Par to viņš tiem ar atmaksāja,
 kad izspruka viņš no to važām:
 viņa dēļ ar lielām bažām
 dažs kursis galu dabūja.
 Viņš atklāti tos galēja.
 5810 Nu tagad es šo runu beigšu
 un citu runu tālāk teikšu.
Tai pili, kas bij Karšavā,
 kā zināms jums no lasītā,
 tur bija brāļi palikuši,
 5815 tie čakli tika piekopusī
 karošanu katru dienu.
 Tad saņēma tie ziņu vienu
 visai slepeni,
 ka visi novadi
 5820 tā vietā, lai tiem līdzētu,
 uz citu pusi skatās nu.
 Nu katrs jutās skumdināts.
 Bet visiem viņiem prāts bij tāds,
 ka mūžam viņi neatstās
 5825 to pili, kurā atradās,

die burc, ūf der sie sāzen,
die wīle sie mochten haben brôt.
sint twanc sie hungers nôt,
dô nicht spīse und helfe quam,
daz ie der man den wich nam
alênzelen, wā sie wisten
die brûder und die cristen.
sus quâmen sie zû der Mimele.
sie behûtte got von himele
mit sīner grôzen majestât.
sîn helfe sunder zwīvel stât
allen den gerechten bie,
von welchir hande zunge er sie.

Der kummentûr nicht enliez,
die brûdere er gemeine hiez
brenge wider in ir lant.
dā mite nam man al zû hant
und brâchte sie alle wider.
die von Dobênen sider
liezen ire burc ouch stân
und bûben sich sân
wider zû der cristenheit.
daz was den Semegallen nicht leit.

Von Hornhûsen meister Burkart,
der zû Dorben geslagen wart,
der hatte an sīner stat gelân
einen brûder, den ich sân
ûch allen wil benennen,
waz ob ir sîn nicht bekennen!
der was Juries genant
und riet zû Nieflant
mit er brûdere râte
vrû unde spâte,
daz er den lûten wol geviel.
zuchte er gentzlichen wiel.
er was zû Segewalden
den jungen und den alden
kummentûr vur gewesen,
daz mac ich vêrlichen lesen.

Brûder Juries der nam
sīne brûdere, als ez gezam,
und bat sie geben rât,
den er volbrêchte mit der tât
alsô, daz die cristenheit
vergêze gar ir herzeleit,
daz zû Dorben was getân.

kamēr vien viņiem pietiks maizes.
Drīz māca viņus bada raizes
bez ēdamā un izpalīgiem;
tad šmauca soljiem pazemīgiem
5830 kā prazdami pa vienam tie,
gan brāļi, gan ar kristīgie.
Tā Klaipēdā tie nonāca.
Pats debestēvs tos sargāja
ar savu lielo visspēcību.

5835 Jo dievs ar savu žēlastību
stāv allaž klātu taisnajam,
lai kāda būtu mēle tam.

Komturam tā labpatika,
5840 ka brāļus visus viņš nu lika,
kur nākuši, tur aizsūtīt.

Tā tika izdarīts tūlīt:
tos atpakaļ nu aizsūtīja.
Tie, kas Dobes pilī bija,
tie šo pili atstāja
5845 un nu steigšus ielīda
atkal Kristus azotē.

Prieks par to bij Zemgalē.
Hornhauzenes Burhards pats,
5850 pirms bij pie dieva aizgājis,
bij vietā brāļi atstājis;
teikšu, kā to vārdā sauc,
lai to pazīt jums ir ļauts:
viņš vārdā Jurje²²³ bija

5855 un zemi pārvaldīja
ar sirdi gudru, kvēlu
diendienā agri, vēlu,
un tādēļ ļaudīm patika.
Viņš tikumībā kūsāja.

5860 Kā komturs Siguldā
viņš bija mīlibā
baudu sniedzis jaunam, vecam.
Amats viņam bij pa plecam.

5865 **B**rālis Jurje brāļus ņēma
un ar viņiem kopā lēma,
ka tiem padomu būs dot,
ko viņš ņēmās īstenot,
kā būs tagad kristietībai
pāri tikt tai pārestībai,
5870 ko tai pie Durbes nodarīja.

Padoms drīz pie rokas bija:

den rât sie gâben ime sân,
 daz er eine herevart
 besente rasch und ungespart.
 brûder Juries nicht enliez,
 sîne boten er hiez
 rîten in sîner brûdere lant.
 die boten riten al zû hant
 und tâten die mêre kunt
 den kumentûren zû der stunt.
 die kumentûr nicht enliezen,
 ir lantvolk sie hiezen
 und ouch die dûtschen dâ mite
 reisen nâch des landes site.
 zû hant die reise wart bereit,
 in wêre lieb oder leit
 ûf die vart kein den Kûren,
 den bôsen unde den sûren.
 die samenunge zû Rîge was.
 brûder Juries ûz den brûderen las,
 wen er was an des meisters stat,
 einen brûder, den er bat
 mit der brûdere rate,
 daz er wolde drâte
 vort rîten mit dem her
 kein Kûrlande bie dem mer
 unde hette sîne gewalt
 uber jung und uber alt,
 die zû der reise wâren komen.
 dô er die rede hatte vernomen,
 der bete er gewerte dô
 den meister und was des vrô,
 daz er die Kûren solde hern.
 er sprach: «wir wollen bewern
 den Kûren iren ubermût.
 wir wollen in gote sîn behût.»
 dâ mite kârte er bie dem mere
 vaste hin mit sîme here.
 brûder Juries von der Rîge reit
 zû Segewalde. im was leit,
 daz er nicht solde reisen mite.
Al die wîle in gûter site
 quam daz her in Kûrlant.
 daz wart zû Goldingen bekant
 den brûderen, die dâ wâren.
 sie sprâchen offenbâren:
 «uns wil got ergetzen

ka viņš karagājienā
 dosies tūdaļ ātrumā.
 Tas brālim Jurjem labpatika,
 viņš saviem ziņnešiem nu lika
 5875 uz savu brāļu zemēm jāt.
 Nu jāja viņi ar labprāt
 pa visiem brāļu novadiem
 un nesa vēsti komturiem.
 5880 Komturiem tas labpatika,
 zemes ļaudīm viņi lika
 un arī vāciešiem turklāt,
 kā pieņemts, karagaitā stāt.
 Vai patika vai nepatika,
 5885 bij jādara, kā darīt lika:
 pret kuršiem jājāj ļaunajiem,
 ienaidniekiem negantiem.
 Tā sanākšana Rīgā bija.
 Brālis Jurje izraudzīja,
 5890 jo viņš bija mestra vietā,
 kādu brāli, kam šai lietā
 ar brāļu padomu
 un gaitu steidzīgu
 5895 karaspēks būs jāved galā
 kuršu zemē jūras malā
 un jāvāc vīri sprauni,
 vai veci tie vai jauni,
 kas vien tur sanākuši būtu.
 Tad brālis nu, pilns prieka jūtu,
 5900 ko mestrs lūdza, uzklaušīja
 un izpildīt to apsolīja,
 jo kuršus postīt bij tam prieks.
 Tas sacīja: «Šis ienaidnieks
 par pārdrošību jāsit būs.
 5905 Dievs debesīs tad sargās mūs.»
 Tad gāja viņš uz jūras malu
 kuršu sērgai darīt galu.
 Brālis Jurje jāja nu
 uz Siguldu ar skumību,
 5910 ka līdzī ceļot neiznāca.
Nu karpulks Kursas zemē nāca
 It priekšzīmīgā kārtībā.
 To uzzināja Kuldīgā
 tie brāļi, kas tur dzīvoja.
 5915 Tie atklāti nu sacīja:
 «Dievs grib mūs priecināt,
 nu būs mums pretī stāt

leides, wir wollen uns setzen
wider die bösen Kûren
unse nâkebûren.»
sie nâmen, die sie mochten hân,
knechte, Kûren und riten sân
kein dem here, daz dâ quam.
der meister in dem here nam
und entpfienç die brûdere wol
von Goldingen. er sprach: «ich sol
hôren, waz ir râtes gebet.
mir ist lieb, daz ir noch lebet.»
nâch irme râte kârte er zû hant
vor ein hûs, daz was genant
Sinteles, daz lac in bie.
dâ wâren ûffe sorgen vrie
Lettowen, die verdienten solt.
den Kûren wâren sie vil holt.
dô der cristen her dô quam
vor die burc, die rûe ez nam
die nacht biz an den morgen vrû.
dô trâten sie der burge zû
mit eime sturme, der was grôz,
des die cristenheit genôz.
zû sturme was in allen gâch,
die graben vulten sie dar nâch
mit holtze und entpranten daz,
vil mancher ûf der burge saz,
der von Lettowen was komen,
als ir hie vor habt vernomen,
der gerne gegeben hette solt
und dar zû silber unde golt,
daz er mochte sîn entriten
von den brûderen unbestriten.
dô der grabe was entprant,
daz vûer steic al zû hant
in die burc mit flammen grôz.
daz vûer alumme und umme slôz,
dannoch stûnden gar zûr wer
die Lettowen kein der brûdere her
al mitten in der glûte.
vil grim was ir gemûte,
wen sie liden grôze nôt
und sâhen den gewissen tôt,
den sie nicht mochten ummegân.
daz leben mûsten sie dâ lân,
in der glûte man sie slûc.

kuršiem ļaunajiem,
mūsu kaimiņiem.»
5920 Tie ņēma katru, kurš vien gāja, —
kalpus, kuršus — un nu jāja
pretī tiem, kas šurpu nāca.
Pulka mestrs sveikt tad sāca
brāļus kuldīdzniekus nu,
5925 teikdams šādu teikumu:
«Kādu padomu mums nesat?
Prieks, ka jūs vēl dzīvi esat.»
Tad viņš, pēc brāļu padoma,
uz kādu pili aizjāja
5930 turpat netālu steidzīgi —
sauca to par Dzintari.
Šai pili leišu algotņi
dzīvoja it bezrūpīgi.
Tie kuršiem bija labvēlīgi.
5935 Kad kristīgie nu ieradās
pie pils, vispirms tie atpūtās
to nakti, kamēr gaisma nāca.
Tad pilij virsū iet tie sāca
un uzbrukumu izdarīja,
5940 kas kristietībai svētīgs bija.
Pēc cīņiņa tie visi alka;
drīz grāvjos sakrauta bij malka,
šo krāvumu tie aizdedza.
Tie, kas tai pili tupēja,
5945 kas bij no leišiem atnākuši,
kā tikko tikāt dzirdējuši,
tie visu algu galdā celtu,
turklāt vēl sudrabu un zeltu,
ja varētu tie projām mukt,
5950 no brāļu nagiem sveikā sprukt.
Kad malka grāvī iedegās,
tad uguns tūdaļ pacēlās
un lielām liesmām pili sliecās
un ciešāk, ciešāk apkārt liecās.
5955 Tomēr gaiņājās ar sparū
leiši vēl pret brāļu baru
caur šo uguns spelti.
Tomēr tas bij velti:
5960 liesmu kļauti bij to stāvi,
redzēja tie drošu nāvi,
tai tie izbēgt nevarēja.
Dzīvību tie pazaudēja,
liesmās viņus apkāva.

daz her ouch ūz dem vūere trūc
roubes vil, daz ist wār.
waz Kūren was uber eilf jār,
die wurden alle tōt geslagen
und wider in daz vūer getragen.
waz der jungen Kūren quam
ūz dem vūere, man die nam
gevangen und dar zū die wieb,
die dā wolden iren lieb
generen vor dem brande,
die mūsten ire hande
den brūderen bieten umme daz leben.
daz wart vil mancher dā gegeben.

Dā man die burc hatte verbrant,
daz her daz kārte zū hant
zū Asseboten vor daz hūs.
sie wāren stille sam ein mūs
die ūffe der burge wāren.
ir schallen sie vorbāren,
wen sie hatten wol gehōrt,
wie ez was irgangen dort
zū Sintels den Lettowen.
sie enmochten dā nicht drowen,
sie gāben sich in der brūder hant.
man nam ir kindere vor ein pfant
von den besten allen.
sint liezen sie ir schallen,
daz sie hatten vor getān.
die brūdere von Goldingen sān
kein ir burge kārten wider.
daz grōze her daz zogete sider
zū Rīge harte wol gesunt.
dō lobete al der cristen munt
got und die liebe mūter sīn,
daz ir helfe was wurden schīn
al der armen cristenheit.

In wurden andere mēre geseit,
daz die Lettowen her und dar
kērtēn mit vil mancher schar
dā zū Nieflande
mit roube und mit brande.
zū hant sich machte ūf die vart
der brūder her gar ungespart
und nam die spīse mite
rechte nāch des landes site.
wer dā wol geriten was

- 5965 No uguns ārā iznesa
daudz laupījuma brāļi kāri.
Kas gadiem vienpadsmit bij pāri,
tos kuršus visus apsita
un atkal liesmās iemeta.
Tos jaunākos, kas bij no liesmām
5970 glābušies ar lielām briesmām,
tos gūstā ņēma līdz ar sievām
īsām, garām, resnām, tievām;
ja negribēja savu miesu
tās atvēlēt kā uguns tiesu,
5975 bij brāļiem jālūdz dzīvība.
Tā dažām tika piešķirta.
Kad pils bij nodedzināta,
tad karpulks tālāk aizjāja,
līdz nonāca pie Aizputes²²⁴.
5980 Tik klusi tā kā pelītes
bij tie, kas pilī atradās.
No skaļuma tie vairījās,
jo zināms bija tiem it viss,
cik neveiksmīgi izgājis
5985 Dzintarē bij lietuvjiem.
Vairs varas draudēt nebij tiem,
nu brāļu rokās devās tie.
Kā ķīlu ņēma kristīgie
bērnus tur no labiešiem
5990 un klaigāja bez aplinkiem,
ko darījuši tie un kā.
Uz savu pili Kuldīgā
nu brāļi kuldīdznieki jāja,
un lielie karapulki gāja
5995 uz Rīgu sveiki, veseli.
Tad dievu teica kristieši
un arī viņa mīļo māti,
jo bij caur abiem nosargāti
tie nabadziņi kristīgie.
6000 **T**ad atkal uzzināja tie,
ka lietuvji ar lielu baru
Līvzemē ar pilnu sparū
šurpu turpu sirojot:
laupot tie un dedzinot.
6005 Nu ceļā devās mudīgi
brāļu pulki vienoti,
līdzī bij tiem ēdamais —
tāds tiem tikums ierastais.
Tas, kurš stiprs zirgā bija,

die besten er vil snelle ûz las
 und rante ûf die wege,
 die die heiden zû ir pflēge
 solden wider zû lande varn;
 die wege wolden sie bewarn.
 der brûder her dâ zogete nâch,
 ûf die heiden was in gâch.
 zû hant die wartlûte gût
 die warte hatten wol behût
 und quâmen gerant.
 den brûderen tâten sie bekant,
 sie sprâchen: «wol ûf drâte
 mit einem snellen râte!
 daz her der heiden ist uns bie.
 wie ez dar umme gestellet sie,
 niemant vromer sol verzagen.
 vor wâr wir ûch die mēre sagen.»
Die brûdere nicht enliezen,
 ir volk sie allez hiezen
 sich bereiten, ez wēre zît,
 sie wolden brengen in den strît
 die von Lettowen wâren komen.
 der brûdere her wart dô genomen
 und geordenieret wol,
 als man kein den strîten sol.
 dô der brûdere her dô was
 bereitet, als ich itzunt las,
 die besten drungen bie den vanen,
 niemant durfte den anderen manen:
 sie wâren alle gemanet wol,
 als ich itzunt sagen sol.
Der brûder her die heidenschaft
 bestûnt mit menlîcher craft
 und brâchten in strîtes genûc.
 die heiden wâren ouch sô clûc,
 daz sie daz widergulden gar.
 der heiden nam sich ûz ein schar
 ûf einem ende, dâ sie strîten
 mit vil menlîchen siten.
 der slûgen sie ein teil dar nider.
 daz lantvolk vlôch vaste sider
 in vil kurtzer wîle dan.
 dâ vlôch man uber man.
 die heiden wâren nicht sô laz,
 sie enrûrten sich ie baz
 in zorne kein der cristen schar.

6010 brašus vîrus izraudzîja
 un aizdrâzās uz ceļiem tiem,
 pa kuriem nâksies pagāniem
 mājup doties katrubrîd:
 šos ceļus bij tiem uzraudzît.

6015 Brāļu pulki pakaļ jāja,
 pagāni tos kairināja.
 Drîz vien sargi vērigie —
 bij labi sargājuši tie —
 atpakaļu atjonoja

6020 un nu brāļiem paziņoja:
 «Brāļi, žigli celieties!
 Ātri vajag izšķirties!
 Jau tuvu mums ir pagānbars.
 Lai kāds ir viņu spēks un spars,
 kam prāts ir drošs, tas nenoskums.

6025 Lūk, tāds ir mūsu ziņojums.»
Tad brāļi arī nekavēja,
 tie savus ļaudis sapulcēja
 un lika viņiem gatavoties

6030 pret ienaidniekiem cīņā doties,
 no Lietuvas kas nākuši.
 Tas pulks, ko brāļi vākuši,
 nu tika labi sakārtots,
 kā prasa karavîra gods.

6035 Un tā nu brāļu karaspēks
 bij kārtībā — to teikt nav grēks:
 bij labākie pie karogiem,
 ko godam nest nu nācās tiem,
 ikkatram uzdevums bij dots,

6040 viss pulks bij labi gatavots.
Tad brāļu pulks pret pagāniem
 un devās spēkiem vienotiem
 un cīnījās ar viņiem braši.
 Bet pagāni bij arī knaši

6045 un brāļiem krietni atmaksāja.
 Starp pagāniem, kas kaujā gāja,
 bij vairāki, kas izcēlās,
 jo varonīgi cīnījās.
 No tiem kad zemē gāza daļu,

6050 tad citi deva kājām vaļu
 un īsā laikā bija tîrs
 viss lauks — aiz vîra bēga vîrs.
 Bet pagāni drîz attapās
 un kvēlās dūsmās idegās

6055 pret kristiešiem, tos kautin kāva,

die durchhiwen sie gar,
 sie machten einen rûm vil grôz,
 des die cristen alle verdrôz,
 dô daz her durchhowen was
 von den heiden, als ich las,
 der brûder und der pilgerîn,
 dô enmochtez anders nicht gesîn,
 sie enmûsten von der walstat
 wîchen, wen sie wâren mat
 von den heiden wurden al.
 dâ nam die cristenheit den val.
 die pilgerîme gar unvrô
 kein der Rîge wîchen dô,
 wen sie treib dar zû die nôt.
 sie sâhen vor iren ougen tôt
 vil manchen jungen rischen man.
 sus kârten die pilgerîm von dan.
 dô die brûdere wurden gewar,
 daz sô wênic was ir schar
 und ir zehene lâgen tôt,
 dô twanc sie die grôze nôt,
 daz sie mûsten wîchen dâ nâch.
 von der walstat was in gâch.
 daz spil daz was vergozzen gar,
 des nâmen sie vil gûte war
 und wîchen zû Lenewarten hin.
 betrûbet was ir aller sin,
 daz ir helfe was sô crank:
 sie mûsten wîchen sunder dank.
 die heiden nâmen roubes vil,
 mêr, dan ich ûch sagen wil,
 und gâben schônen teil
 iren goten, daz sie in heil
 und helfe hatten brâcht.
 zû hant dô kârten wol bedâcht
 die heiden hin zû lande.
 sie hatten vol ir hande
 roubes alle dâ genomen,
 als ich von wârheit hân vernomen.
 die cristen wurden alle dô
 von deme strîte gar unvrô.
 die rede lâze wir nû wesen.
 der veigen mac keiner genesen.
E in alt sprichwort hân ich vernomen,
 daz manchem zû der tur ist komen:
 wan ez dem manne missegât,

to rindas spēji pušu rāva
 un lielu slavu ieguva,
 bet brāļiem dūša sašluka.
 Kad izdevies bij pagāniem
 6060 pār brāļiem un pār krustnešiem
 gūt uzvaru un bēdīgi
 no kaujas lauka pēdīgi
 prom uzvarētie aizlasījās
 6065 un diez kur kurais aizslapstījās,
 tā kristiešiem bij sakāve
 un viņu spēku sagraīve.
 Posts krustnešus uz Rīgu dzina,
 uz papēžiem tiem nāve mina,
 tiem acu priekšā rēgojās
 6070 dažs jauneklis, kas cīnījās,
 līdz, pretinieka uzveikts, krita.
 Tā mājupceļš it drūms tiem šķita.
 Un, kad nu brāļi pamanīja,
 cik gaužām mazs to pulks jau bija —
 6075 jau desmit no tiem krituši —,
 tie projām nesās mudīgi:
 tos nepieciešamība spieda
 bēgt ātrāk prom no nāves bieda.
 Šī spēlīte ir pabeigta —
 6080 to tie it labi saprata
 un laidās prom uz Lielvārdi,²²⁵
 un bija ļoti bēdīgi,
 ka gauži vājš tiem palīgs bijis,
 to cerības nav piepildījis.
 6085 Bij pagāniem brangs laupījums,
 cik daudz, to nepateikšu jums,
 tie krietnu tiesu ziedoja
 ir dieviem, kuru svētība
 tiem uzvarēt bij līdzējusi.
 6090 Un tad nu tie uz māju pusi
 ar pilnām rokām taisījās.
 Par guvumu tie priedējās:
 tik tiešām nebija tas liess,
 kā man ir dzirdēt gadījies.
 6095 Bet kristiešiem par kauju šo
 vēl ilgi bija jāsēro.
 Nu mums šī runa jābeidz būs.
 Kas miris, tas lai mierā dus.
I r dzirdēts sakāmvārds kāds vecs,
 6100 kas bieži piepildīties mēdz:
 ja kādu vajā ļaunā diena,

daz nôte ein schade eine stât,
er enbrenge zwêne oder drî.
der rede nû geswigen sî.

Die Oselêre wâren vrô,
daz die brûdere hatten sô
bie der Dune den strît verlorn,
daz was in lieb und nicht zorn.
sie wurden des zû râte
mit einander drâte,
daz sie vrielîch wurden leben
und wider die gotes rittere streben.
in was dô von hertzen leit,
daz die reine cristenheit
in irme lande hatte behalt.
sich tet umme junc und alt,
waz der Oselêre was.
der cristen bie in nicht genas
in irme lande uber al.
des quam vil mancher sint in val,
als in selben ist bekant.
die wîle was zû Nieflant
ein brûder an des meisters stat,
der rechtekeite nie abe entrat.
der vernam die mêre,
daz al die Oselêre
hetten den touf geleit hin.
daz dûchte in grôz ungewin.
sîne boten al zû hant
wurden wol mit vlîze gesant
an des koniges dienstman.
helfe er bat mit trûwen hân
von den ritteren, daz ist wâr.
die boten wurben offenbâr
zû Revele die botschaft.
dâ wart gelobt mit mannes craft,
daz die rittere wolden komen
durch der gotes rittere vromen
und ouch durch die cristenheit.
zû hant ein tad in wart geleit
ûf des kalden winters tage.
vor wâr ich ûch daz allen sage.
die boten kârten dô wider
zû Rîge, der meister sider
sante in al der brûdere lant
und tet in offenbâr bekant,
daz er zû Osele wolde hern:

tad nelaime nâk reti viena,
tâ ved sev lîdz vël divas trîs.
Bet labâk beigsim runas šîs.

6105 **B**ij sâmi ļoti priedġgi,
ka brâļi nu ir sakauti
tai ciniņā pie Daugavas,
tiem gandarġjums bija tas.
Tad savā starpā drġzumā
6110 tie apspriedās un lēma tā,
ka turpmāk brġvi rġkosies,
pret dievbruņniekiem cġnġsies.
Tie raudzġjās ar aci šķġbu
uz visu šġto kristietġbu,
6115 kas Sāmusalā turġjās.
Un tādēļ no tās atteicās
drġz sāmsalieši veci, jauni.
Tad kristġgajiem klājās ļauni,
tiem dzġve bēdġga nu šķġta,
6120 dažs itin dziļā postā krita
un itin gaužā nelaimē.
Tai laikā bija Lġvzemē
kā mestra vietnieks brāļis kāds,
kam bija taisnġgs godaprāts.
6125 Tam nāca ziņa tā,
ka tie tur Sāmsalā
ir lielu grġku dariġjuši:
ka kristġbu tie atmetuši.
Tas jāzina ir ķēniņam!
6130 Un tādēļ viņa vietniekam
vġrs ziņu laida, bēdas sūdzot
un steigšus palġdzġbu lūdzot
no bruņniekiem. Vēsti šo,
tik izmisġgo, steidzamo,
6135 uz Rēveli tas aizsūtġja,
un tur tam arī apsolġja,
ka bruņnieki neatteiksies
un Kristus vārdā šurpu steigšies
drġz ordenbrāļiem palġgā
6140 jau nosacġtā termiņā,
ko pašā ziemas vidū lika —
tā cieši norunāts tas tika.
Tad sūtġi Rġgā atgriezās.
Drġz mestrs jaunus pasteidzās
6145 pa brāļu zemēm izsūtġt
un viņiem visiġm pavēstġt,
ka grib viņš sāmos ciġmoties,

niemant mochte daz bewern
 denne got alleine.
 sint half die tugende reine
 und ir kint Jhêsus Crist,
 daz dar nâch ir kurtzer vrist
 wart ein winter alsô kalt,
 des manich Oselêr entkalt.
 des winters macht die was sô grôz,
 daz sie die wilden sêhe beslôz,
 ân aller hande stucke,
 sam ez wêre ein brucke
 zwischen Osele und Eistlant.
 dô wurden al zû hant besant
 von Revele manich helt gût.
 zû reisene stûnt ir aller mût.
 der brûdere man ouch quâmen,
 dô sie die mêt vernâmen,
 alle willeclîchen gar,
 rîch und arm mit mancher schar.
 die bischove nicht enliezen,
 mit trûwen sie hiezên
 ir lûte reisen vaste mite.
 daz was dô ir aller site.
Dô daz her zû samne quam,
 einen grôzen wec ez nam
 kein der Oselêre lant.
 daz wart in harte snel bekant.
 ir lant liet zwû mîle in dem mere,
 dar quâmen die brûder mit ir here.
 zû hant sach man den brant vil grôz,
 sîn rouch als ein sturmweter dôz,
 uber al der Oselêre lant.
 ir jámer mêrte sich zû hant.
 man sach ouch manche rische schar
 heren her und ouch dar,
 dá von die Oselêre
 wurden vreuden lêre.
 waz ir immer wart berant,
 daz leben liezen sie vor ein pfant.
 dá tet man in vil grôzen schaden,
 roubes wart dô vil geladen.
 Letten, Lîven, Eisten
 nâmen wol den meisten
 roub, der ie genomen wart.
 daz tâten sie gar ungespart:
 sie nâmen al ir slitten vol,

to aizkavêt tik spētu die's.
 Un tad nu brīdī īstā
 6150 tam palīdzēja visušķīstā
 un Jēzus Kristus, viņas dēls,
 pats pestītājs un palīgs cēls,
 tik bargu ziemu sūtīdams,
 ka nosala tur dažs labs sāms.
 6155 Bij spelgoņa tik varena,
 ka jūra pat jau aizsala:
 bij tilts starp Sāmusalu
 un Igaunzemes malu
 no ledus gabaliem nu taisīts.
 6160 Gars karotājiem tika raisīts
 un vīri braši, slavas vīti,
 no Rēveles šurp atsūtīti.
 Un arī brāļi vīrus vāca,
 kas itin priedīgi šurp nāca,
 6165 gan bagātie, gan nabagie,
 kad vēsti padzirdēja tie.
 Un savus ļaudis sūtīja
 ir bīskapi un svētīja
 tos karagaitai tikumīgai,
 6170 taisnīgai un likumīgai.
Kad pulks nu bija kopā vākts,
 tad karagājiens tika sākts.
 Tie Sāmsalu drīz izpētīja,
 kas divi jūdzes jūrā bija;
 6175 un tur, kur gāja karaspēks,
 tur izcēlās liels ugunsgrēks.
 Pār visu Sāmsalu tas cēlās,
 kā negaiss dūmu mākons vēlās.
 Posts katru brīdi vairojās,
 6180 kur brašie vīri rosījās, —
 pa malu malām viņi gāja
 un postīja un dedzināja.
 No viņu darba baisa
 tad sāmiem prieki gaisa;
 6185 kad karotāji ciet tos grāba,
 tie dzīvību vairs neizglāba,
 tos viņi cirta, tesa, kāva
 un laupījumu kaudzē krāva.
 Tur leti, līvi, igauņi
 6190 daudz mantu tika guvuši,
 tur taupīts netika nekas:
 tie krāva pilnas ragavas,
 ar kravu, šādi iemantotu,

als ich die wârheit sagen sol.
 dâ mite kârten sie zû hant
 vor einen hagen, der ist genant
 Carmele, mit mannes craft.
 der meister hatte iz sô geschafft,
 daz man des suntages vrû
 trête deme hagen zû.
 dô der suntac dô quam,
 ie der man sîn wâpen nam.
 dâ mite trâten sie an den hagen.
 sie wurden risch dar abe geslagen.
 ergrimmet wâren sêre
 alle die Oselêre.
 die cristen triben aber wider
 in den hagen mit slegen sider
 die Oselêre zû der stunt.
 dâ wart sumelîcher wunt,
 daz er ûf die erden saz,
 unde strîtes immer vergaz.
D iz triben sie verre ûf den tac.
 der Oselêre ein teil dâ lac
 tôt vor deme hagen nider.
 doch satzten sich zûr were wider
 die in deme hagen wâren,
 sie kunden wol gebâren
 menlîch zû der nôt.
 zû hant der meister gebôt,
 daz man die gûten schutzen
 solde dâ benutzen.
 die schutzen rische nâmen
 ir armbruste und quâmen
 vor den hagen mit grimme.
 dâ hôrte man jâmerstimme
 schrîfen die Oselêre uber al.
 die cristen machten einen schal
 und trâten an den hagen,
 der umme die Oselêre was geslagen.
 den gewonnen sie mit gewalt
 und slûgen beide junc und alt.
 daz in dem hagen was gewesen,
 des sach man mâzen vil genesen.
D ô der Oselêre hagen
 was von den brûderen ûz geslagen,
 dâ sach man roubes alsô vil,
 daz der roub was âne zil,
 den die cristenheit dar nam.

6195 pret kâdu vietu iežogotu,
 par Karmeli²²⁶ tai zemē sauktu,
 tūdaļ it sparīgi lai trauktu.
 Bij mestrs tā to izkārtojīs
 un karapulkus izrīkojīs,
 ka svētdien rīta agrumā
 6200 tiem jādodas bij cīniņā.
 Kad svētdiena nu bija klāt,
 ar ieročiem tad sadragāt
 šo iežogojumu tie gāja,
 bet tur tiem sāmi pretī stāja,
 6205 kas spīvi bija ļoti
 un varen saniknoti
 un atvairīja uzbrucējus.
 Bet drīz vien sitienus jo spējus
 tie saņēma no kristiešiem.
 6210 Bij tādas brūces dažiem tiem,
 ka tie uz zemes apsēdās
 un kauties viņiem aizmirsās.
T ā kāvās tie vai visu dienu,
 tur netaupīja it nevienu.
 6215 No sāmsaliešiem laba daļa
 jau zemē gulēja kā gaļa,
 bet tie vēl nikni pretojās,
 kas žogojumā atradās,
 tie kāvās varonīgi
 6220 un varen vīrišķīgi.
 Tad mestrs lika strēlniekiem
 vislabākiem, visveiklākiem
 ar saviem stopiem kopā nākt
 un sāmsaliešus apšaut sākt.
 6225 Nu sāmsalieši vaimanāja,
 jo tiem tur iekšā plāni gāja.
 Tad kristīgie ar skaļām klagām
 nu virsū gāzās balsīm baigām,
 tie žogojumā iekšā bruka,
 6230 un sāmsaliešiem dūša šļuka.
 To kristīgie ar lielu sparū
 drīz ieņēmuši bij ar varu,
 tie cīnījās pie pleca plecs,
 un apkauts tika jauns un vecs.
 6235 No tiem, kas bij tur tvērušies,
 tik retais spēja izglābties.
K ad, žogojumu ieņēmuši
 un sāmsaliešus izsītuši,
 nu kopā nāca kristīgie,

daz her gentzlīchen quam
 bie den hagen, der dā was
 gewonnen, als ich itzunt las.
 dā lāgen die brūdere mit irre macht
 gewaldeclīchen zwū nacht.
 die cristen trūgen unde triben
 waz in dem hagen was bliben
 mit gūtem vlīze in daz her.
 die Oselēre hatten keine wer.
 dō ez quam an den dritten tac,
 der brūder, der des heres pflac,
 der was in eime rāte.
 dō quam ein bote drāte
 von den Oselēren dar,
 er sprach: «wir sīn alle gar
 von disme here verdrucket,
 unser macht ist uns entzucket.
 wir hān gesehn, daz er gesiget
 der der brūder her nū pfliget,
 wā er sich hine kēret.
 wir sīn alsō gesēret,
 daz wir daz ummer mogen clagen.
 volkes ist uns vil geslagen.
 nū wīset mich wā der meister sie.»
 sie sprāchen alle: «er ist hie bie,»
 und wīseten in dar mit der hant.
 dō dem meistere wart bekant,
 daz ein Oselēre quam,
 zū hant er einen brūder nam,
 den hiez er gēhn vil drāte
 nāch der brūdere rāte
 und brengen den Oselēr vor sich.
 dō gienc der brūder tugende rīch
 nāch deme Oselēre
 und hōrte sīne mēre.
 dō er in wol hatte vernomen,
 er hiez in vor den meister kōmen.
Der Oselēr quam zū hant,
 er sprach: «hērrē, ich bin gesant
 zū dir durch einen gantzen vride,
 den gelobe wir dir bie der wide.
 breche wir immer mēre
 wider dīne lēre,
 sō tū mit uns waz dū wilt.
 dū salt wesen unser schilt
 und unser rechter hērrē als ē.

6240 tad ļoti priecīgi bij tie:
 bij varen brangs to ieguvums,
 tiem liels bij ticis laupījums.
 Tur divas naktis pārgulēja
 viss bars un atpūtās, cik spēja.
 6245 Nu tika dzīts un savākts viss,
 kas žogojumā palicis, —
 tas kaudžu kaudzēm kopā krājās,
 kad sāmi pretoties jau stājās.
 Kad trešā diena pienāca
 6250 un brāļi kopā apsprieda
 ar karapulku priekšnieku,
 ko lai tie tagad darītu,
 no sāmiem sūtnis ieradās
 un teica: «Esam grūtībās,
 6255 jūs esat mūs nu uzveikuši,
 mēs savu varu zaudējuši.
 Tas, kas jūs gudri vadīt spējis,
 tas mūs ir tagad uzvarējis.
 Mēs esam izpostīti
 6260 un izmisumā dzīti.
 Daudz ļaužu jūs mums apkāvāt —
 tos varam tikai apraudāt.
 Kur mestrs ir, man parādiet!»
 Tad visi teica: «Tālu iet
 6265 tev nenāksies,» — un parādīja
 tam ceļu turp. Kad mestram bija
 nu pavēstīts, ka atnācis
 pie viņa sāmu pārstāvis,
 viņš kādu brāli sūtīja
 6270 pie citiem, lai tas uzzina,
 ko domā tie, un tad šo vīru
 ved šurp ar sirdsapziņu tīru.
 Tad brālis uzklausīja,
 kas sāmam sakāms bija.
 6275 Kad viņam izstāstīts viss tika,
 viņš sūtnim iet pie mestra lika.
Sāms tūdaļ devās turp ar prieku
 un teica: «Kungs, es sūtīts tieku
 pie tevis mieru lūgt, pie kam
 6280 mēs to pie cilpas apzvēram.
 Ja tavu likumu
 mēs neievērotu,
 tad rīkojies, kā sirds tev jūt.
 Tev mūsu vairogam būs būt
 6285 un mūsu īstam pavēlniekam,

ez engeschiet uns nimmer mê.»
 der meister antwurte im dô:
 «sage den Oselêren sô,
 daz sie in mîme vride komen
 zû mir, ez mac in wol vromen.»
 der Oselêre wider quam,
 al sîne besten er zû sich nam
 und kârte zû dem meistere wider.
 zû hant dô wart geget nider
 die vêde von in beiden.
 dô gienc ez an ein scheiden.
 der meister der nam gîsele gût,
 wen er hatte einen wîsen mût,
 und kârte dô zû lande wider.
 ich weiz wol, daz selden sider
 sô grôz roub genomen wart.
 ez kârten wider ouch ûf der vart
 die rittere die dar wâren komen
 von Revele durch der brûder vromen.
 sie hatten alle vol ir hant
 und riten wider in ir lant.
 der bischove dienstman
 kârten ouch vrôlichen dan
 in ir lant gemeine
 grôz unde cleine
 und brâchten roubes gnûc.
 der brûdere man wâren sô clûc,
 daz sie ir slitten hetten vol
 roubes; daz tet in vil wol.
Der meister mit den sînen
 brûderen und pilgerînen
 kârten hin zû Rîge vrô.
 ir mût der stûnt in allen hô.
 dô sie zû Rîge quâmen wider,
 dô lac ir trûren allez nider.
 brûder Juries was gewesen
 zû Nieflande, als ich hân gelesen,
 meister an des meisters stat.
 des amtes er nicht abe trat
 biz daz meister Werner quam
 von dûtschen landen und nam
 die meisterschaft an sîne gewalt.
 in liebte beide junc und alt.
 der hôe meister Anne hatte in gesant
 zû meister dar zû Nieflant
 mit sîner brûdere râte.

bet nevis mûsu pretiniekam.»
 Tam mestrs teica vârdiem tiešiem:
 «Ej, saki saviem sâmsaliešiem,
 lai nâk tie manâ sardzîbâ,
 tad dzîvot bûs tiem labi tâ.»
 6290 Pie savējiem tad aizgājis
 un labiešus līdz paņēmis,
 pie mestra sâms nu atgriezās,
 un tūdaļ abi atteicās
 6295 no kariem un no ķīviņiem.
 Nu izlīgums bij jāslēdz tiem.
 Bij mestrs prātīgs, gudri lēma,
 viņš krietnus ķīlniekus sev ņēma,
 ar tiem viņš mājup atgriezās.
 6300 Es zinu, reti atgadās,
 ka gūts vēl laupījums kur tāds.
 Nu mājup nesās arī prāts
 tiem bruņniekiem, kas ceļiem tājiem
 bij sūtīti no Rēvel's brāļiem.
 6305 Tiem mantu nu ir pilnas rokas,
 un mājupceļš tiem labi sokas.
 Un bīskapļaudis arīdzan
 jāj atpakaļ, ka rīb un skan,
 uz savu zemi visi,
 6310 gan gari, gan ar īsi,
 neviens tiem mantu nava skaudis.
 Bij gudri arī brāļu ļaudis:
 ar laupījumu piekrautas
 bij pilnas viņu ragavas.
 6315 **B**et mestrs pats ar savējiem —
 ar brāļiem un ar krustnešiem —
 uz Rīgu devās līksmu prātu,
 ar sirdi visai pacilātu.
 Kad viņi Rīgā ieradās,
 6320 tad visas bēdas mitējās.
 Bij brālis Jurje darbojies,
 kā nākas, Līvzemē paties,
 bij mestrs mestra vietā bijis
 un amatu šo izpildījis,
 6325 līdz mestrs Verners²²⁷ ieradās
 no Vāczemes un uzņēmās
 to pildīt un tā pildīja,
 ka visi viņu mīlēja.
 Turp sūtījis bij Anno viņu,
 6330 pats lielmestrs, ar gudru ziņu,
 pēc savu brāļu padoma.

er riet vrû unde spâte,
als sînen êren wol gezam.
in disen dîngen dô vernam
kunic Myndowe mêre,
die wâren im vil swêre,
wen er dannoch cristen was,
als ich vor von im las.
von Sameiten wâren gesant
boten in der Lettowen lant
an den kunic Myndowen,
der dâ riet zû Lettowen,
und an Traniâten.
besunder sie den bâten,
daz er ir botschaft wurbe
daz sie in nicht verturbe.
Traniâte sprach zû in:
«saget mir ûwern sin.»
die boten sprâchen alsô:
die Sameiten wêren vrô,
daz kunic Myndowe wolde lân
die cristen under im vergân
und wurde wider heiden.
sus solde er sich scheiden
von der toufe, die er hât:
daz wêre der Sameiten rât.
Traniâte zû in sprach:
«ir Sameiten habt gemach,
wir gân hin an Myndowen
und vlêhen unde drowen
sô lange, daz im wirdet leit
zû aller sîner cristenheit.»
zû hant sie sich beviengen
mit handen unde giengen
an den konic Myndowen
und Marthen sîne vrowen.
Traniât und die Sameiten
nicht lenger sie beiten,
dô sie zû im quâmen,
an eine stat sie in nâmen
unde sprâchen alsô:
«die Sameiten sint unvrô
durch dich und durch dîn êre:
du salt nû ir lêre
volgen, sich, daz wirt dir gût.
von irenthalben wirt behût
allez daz dir gehôric ist,

Un tã nu viņš tur valdīja
kã centīgs, taisnīgs vadonis.
Bet pa to laiku saņēmis
6335 bij ķēniņš Mindaugs ziņu tādu,
kas prieku nenesa nekādu.
Kã jums jau esmu lasījis,
viņš tolaik bij vēl kristietis.
No Žemaitijas sūtīti
6340 uz Lietuvu bij vēstneši
pie Mindauga un Tranaiša.²²⁸
Ar šo bij runa īpaša,
lai viņš to vārdus uzklāsit
un tiem pa prātam izdarītu.
6345 Tad Tranaitis tiem teica tā:
«Man sakiet, kas jums padomā?»
Tam atbildēja vēstneši,
ka priedēgi būs žemaiši,
ja Mindaugs liks, lai kristieši
6350 tiek viņa zemē izskausti,
un pats viņš atkal pagāns kļūtu.
Lūk, tādēļ jāatmet tam būtu
tā kristība, ko saņēmis
bij savā laikā valdnieks šis.
6355 **T**ad Tranaitis tiem sacīja:
«Šī doma tiešām teicama,
pie Mindauga mēs aiziesim
un lūgsimies un draudēsim
tik ilgi, līdz tam apniksies
6360 un kristietība apriebsies.»
Tad viņi rokās sadēvēs
un tūdaļ ceļā taisījās,
pie Mindauga tos vēlmes nes
un Martas, viņa kundzenes.
6365 Tranaitis un žemaiši
nekavējās veltīgi:
kad turp tie bija nogājuši,
tad, viņu sāņus noveduši,
tie sacīja: «Ir žemaiši
6370 dēļ tevis gaužām bēdīgi,
tev tagad dikti derētu
ņemt vērā viņu padomu.
Tie sargās tavu bagātību,
ja atmetīsi kristietību,
6375 ar ko tu esi apmuļķots.
Tik tiešām viss ir samelots,
ko brāļi tev ir mācījuši,

daz du lâzest varen Crist,
 dâ mite du bist betrogen.
 ez ist vêrlîchen gelogen
 waz dich die brûdere hân gelârt,
 von dînen goten dich hân bekârt.
 dîn vater was ein kunic grôz,
 bie den zîten sînen genôz,
 mochte man nicht vinden:
 wiltu nû dînen kinden
 und dir machen ein joch
 alsô wol als du doch
 mochtest ummer wesen vrie!
 dir wonet ein grôze tôrheit bie.
 wanne die cristen hânt verdrucket
 die Sameiten, sô ist entzucket
 dîn êre und al dîn rîche:
 sô mûstu endelîche
 eigen wesen und dîne kint.
 wie bistu sô rechte blînt!
 du bist ein wîser kunic genant,
 daz ist dir doch unbekant.
 wiltu der cristen werden vrie,
 sô stân dir die Sameiten bie,
 die dich mit trûwen meinen.
 du salt dich des vereinen
 und kêre dich von der cristenheit.
 lâz dir mit trûwen wesen leit,
 daz du ein kunic lobelîch
 gewaldic und dar bie rîch
 hâst dîne gote verlân,
 die dînen eldern hân gestân
 bie in manchen sachen.
 wiltu die gote swachen
 und dich halden zû der cristenheit?
 tû hin und lâz dir wesen leit,
 daz du des ie gedâchtes
 und ouch ie vor gebrâchtes!
 du salt mit trûwen wesen bie
 den Sameiten, wie ez sie
 umme den cristentûm gestalt.
 daz râten beide junc und alt,
 die dir êren gunnen.
 die sinne sint dir entrunnen.
 wir hân verwâr daz vernomen,
 daz êrste daz wir mit dir komen
 zû Letten und zû Nieflant,

ar ko tie tevi novêrsuši
 no dieviem. Dižens kunigaitis
 6380 bij reiz tavs têvs,²²⁹ ko dzîves gaitas
 pa ceļu veda neparastu.
 Kam gribi smaga jûga nastu
 tu sev un bērnîem plecos kraut?
 Tu nedrîksti tam notikt ļaut,
 6385 tev brîvam jāpaliek arvien!
 Tu apmâts esi, jā, nudien!
 Kad kristîgie būs nomākuši
 mūs, žemaišus, tad pazuduši
 mēs būsîm lîdz ar tavu valsti,
 6390 kam sagrūs itin visi balsti.
 Pagalam būs ar viss tavs gods,
 pār tevi nâks tad dievu sods,
 ar saviem bērnîem nonâksi
 tu kalpîbā, vergs paliksi.
 6395 Ak, cik gan akls esi tu!
 Par visai gudru ķēniņu
 sauc tevi ļaudis, to tu zîni,
 nu tad šos valgus atšķetîni!
 Ja projām trieksi kristiešus,
 6400 sev draugos gūsi žemaišus,
 tad viņi palîgā tev ies.
 Ar viņiem labāk biedrojies
 un novērsies no kristietîbas,
 no savas aklās apmâtîbas,
 6405 kad tu, tâds slavens varonis,
 tik varens, bagâts karalis,
 tos savus dievus atmeti,
 ko godājuši sentēvi,
 kas viņiem stāvējuši klât.
 6410 Vai gribi tu tos nicinât,
 ar kristīgajiem kopā iet?
 Tad dari tā un pats ar ciet
 par to, ko domājis,
 par to, ko darîjis!
 6415 Tev uzticīgi jâturas
 pie žemaišiem, lai tur vai kas
 ar kristietîbu notiktu.
 Liec vērā tu šo padomu!
 No sirds to vēl tev vecs un jauns,
 6420 kad mâcis tevi murgs tik ļauns.
 Tik tiešām visiems redzams tas.
 Nu mums ar tevi jâdodas
 pie letiem un uz Lîvzemi:

sô komen sân in dîne hant
die lant von in beiden:
sie wollen werden heiden.»

Dô der kunic sô vernam,
den cristen wart er wider gram
und volgete gar irs râtes mite
und hielt sich an der heiden site.

6425
6430
den sie zû vrûnde hatte erkorn,
der was brûder Sievert genant,
geborn was er von Duringen lant,
deme tet sie die rede kunt
und sprach zû der stunt:
«ich wil an den kunic gân
und wil in biten, daz er sân
dich mit vride lâze varn
zû lande. ouch wil ich nicht sparn,
waz ich dir gehelfen mac.

owê, daz ich disen tac
ie gelebete, daz ist mir leit!
grôz, hertzeleit ist mir bereit.»

6435
die vrowe gienc al zû hant
dô sie kunic Myndowen vant.
der bete sie alsus began:

«hêrre, sende disen man
zû Rîge sînem meister wider
und lege dan den vride nider:
daz ist vil wol dîn êre.»

«ich volge dîner lêre,»
sprach der kunic al zû hant.
sus wart der brûder dô gesant
zû Nieflande drâte

6440
6455
mit vrowen Marthen râte.
kunic Myndowe liez zû hant
uber alle sîne lant
alle die cristen vâhen

und ouch ein teil erslahen.
er hatte boten ouch gesant
an den kunic zû Rûzen lant.
die quâmen im drâte wider

und sageten im sider,
daz die Rûzen wêren vrô,
daz sîn gemûte stûnt alsô.

6460
6465
der Rûzen boten wurden zû hant
an kunic Myndowen ouch gesant.
die gelobten im helfe grôz,

tie atkal grib bût pagāni,
6425 tie vēlas, lai tu lemi
pār ļaudīm un pār zemi.»

Kēniņam pēc vārdiem šiem
6430 prāts kļuva pikts uz kristiešiem,
to žemaiši sev biedros guva,
par pagānu tas atkal kļuva.²³⁰
Bet kundze bija saniknota.

Bij viņai draugs kā cēla rota,
6435 tam brālis Ziverts²³¹ bija vārds,
tam šūplis Tiringenē kārts.

Tam viņa visu izstāstīja
un tad nu, lūk, ko pavēstīja:

6440
«Pie ķēniņa es tagad iešu
ar šādu apņemšanos ciešu:
lūgt, lai uz Līvzemi tev doties
viņš ļauj. Es, pūļu nevairoties,
tev mēģināšu palīdzēt.

Kāds posts, ka man bij pieredzēt
šo dienu! Ak, cik drūms man prāts!
Kā bēdas manu sirdi māt!»

6445
Un tūdaļ viņa aizgāja
pie Mindauga un sacīja
ar skatu ļoti piemīlīgu:

«Kungs, sūti vīru šo uz Rīgu
6450 pie mestra, lai tad mieru lauztu
un šādi savu varu paustu
un savu slavu vairotu.» —

«Tas padoms labs, ko devi tu,»
6455 tai ķēniņš teica un tūlīt
tad steidza brāli nosūtīt
uz norādīto pusi,
kā Marta ieteikusi.

Tad ķēniņš pavēlēja tā,
6460 ka visur, visā Lietuvā,
būs ķert un gūstīt kristīgos
un daļēji ar apkaut tos.

Viņš arī sūtņus sūtīja
6465 pie krievu zemes valdnieka²³².
Tie atgriezās pie viņa,
un šāda bij tiem ziņa:

ka krieviem esot priecīgs prāts,
6465 ka Mindaugam ir nodoms šāds.
Drīz krievi sūtņus sūtīja
tāpat arī pie Mindauga,

tam palīdzību apsoltīja,

den kunic der mēre nicht verdrōz,

Z ū hant Myndowe began
einer reise, sam ein man,
dem sîn gemûte ist bittere,
ûf die gotes rittere.

dô der tac der reise quam
den Myndowe mit den Rûzen nam,

dô kârte er hin vil drâte
mit sînem mâgen Traniâte.
sie hatten ein vil grōzēz her
unde wolden sunder wer

al der gotes rittere lant
zû Letten und zû Nieflant
verwûsten und verterben
und ouch ir volc ersterben.

zû hant daz her sich strackete hin
kein der Dune durch gewin.

Myndowe hattez sô vernomen,
die Rûzen solden kein im komen.
die Rûzen die quâmen nicht,
ich enweiz durch waz geschicht.

zû hant dô Myndowe quam
vor Wenden und daz vernam,
daz in die Rûzen alle wîs
hetten geleitet ûf ein îs
(daz sult ir alsô verstân:

daz sie in wolden eine lân
heren in deme lande

mit roube unde mit brande),
er sprach: «Traniâte, sage,
du bôser man und rechter zage,

nû hân die Rûzen mir gelogen,
den meister hâstu mir gezogen
zû einem unvrûnde zû:

waz râtes gibestu mir nû?

Letten, Lîven und die lant,
die du gelobtes in mîne hant,
die kêren sich an mich nicht ein hâr:
diz reisen mac mir werden swâr.

ich wil kêren al zû hant
wider in mîn eigen lant
und wil an mîn reisen lân.»

sîn her brach ûf allez sân
und vûr hin zû lande wider.
ez mochte in sêre rûwen sider,
daz er Traniâtes rât

6470 par ko tas ļoti priedġgs bija.

T ad Mindaugs ar jo spġvu garu
drġz sāka taisġties uz karu,
viņš nikns bij uz ienaidniekiem,
tiem dieva kunga bruņiniekiem.

6475 Un, kad tā diena pienāca,
kas bij ar krieviem izlemta,
tad turp viņš devās steidzġgi
ar savu radu Tranaiti.

6480 Tiem pulki bija neredzġti,
un gribġja tie netraucġti
nu dievbruņnieku zemi to,
ko leti, lġvi apdzġvo,
izpostġt un izmġdġt
un arġ ļaudis izkaustġt.

6485 Uz Daugavu šie pulki gāja
un tā sev ceļu īsināja.
Bij ticġs ziņots Mindaugam,
ka krievi pretġ nākšot tam.
Bet krievi tomġr neieradās.

6490 Tā šajā dzġvġ reizġm gadās.
Kad Mindaugs bija nonācis
pie Cġsġm, redzġja tad šis,
ka krievi ir ar gudru ziņu
uz ledus uzvġluši viņu

6495 (tas jāsaprot jums bštu tā,
ka ļāvuši tie savvaļā
tam zemi vienam izsirot
gan laupot, gan ar dedzinot).

6500 Tad sacġja viņš: «Tranaiti,
tu nelga un tu ļaunprāti,
viss krievu teiktais meli bijis,
tu mestru esi padarġjis
man par jo sġvu naidnieku.
Kāds padoms tavs? Ko teiksi tu?

6505 Lšk, leti, lġvi, zeme tā,
ko solġji man, nedomā
man pievġrsties i ne par matu.
Šai gājienā tik briesmas matu.

6510 Es tšdaļ gribu projām doties
un, savā zemġ atgrġzoties,
nekad vairs neiet kargaitās.»

Tad viņa pulki kārtojās
un atkal mājup aizsoļoja.
To Mindaugs ļoti nožġloja,
6515 ka Tranaitim viņš paklausġjis,

ie gevolgete mit der tāt.
 dō er dō zū lande quam,
 sīn vrowe in lieblichen nam
 ūf ein ende unde sprach:
 «dō ich mit ougen dich gesach
 komen von der herevert,
 dō sach ich, daz dīn līb vil zart
 was betrūbet harte;
 nū weste ich gerne, arme Marthe,
 wie diz heren wēre ergān:
 daz lāz mich, hertzeliēb, verstān.»
Der kunic sprach al zū hant:
 «dō ich quam in Letten lant
 vor ein wīchbilde māzen grōz,
 und mir daz niemant ūf slōz,
 als Traniāte
 mir gelobet hāte,
 und die lant wider mich
 algemeine satzten sich,
 dō wart betrūbet mir der mūt.
 ouch dūchte mich daz māzen gūt,
 daz die Rūzen quāmen nicht.
 mit den ich stān an stēter pflicht
 an mīnem gelubde, daz ich tete
 mit aller mīner vrūnde bete
 und ouch durch Traniāten,
 der mir daz wolde rāten:
 dar umme mūz ich betrūbet sīn.»
 «**N**ū prūve, liebe hēre mīn,
 daz ich dir arme Marthe sagen.
 diz mūoz ich von schulden clagen,
 daz du Traniātes rāt
 hāst volvūret mit der tāt,
 daz dich vil wol mac rūwen.
 ich sage dirz entrūwen:
 hettes du gevolget mir,
 ez wēre nū geliebet dir.
 der meister hāt geēret dich
 und al dīn volc und ouch mich
 mit mancher hande sachen:
 er liez dir gesmīde machen
 nāch kuniclichen ēren,
 die rechtekeit er lēren
 liez dich sīne pfaffen.
 nū volgestu einem affen,
 ich meine Traniāten,

ka tam pa prātam izdarījis.
 Kad Mindaugs mājās pārņaca,
 tad sieva viņu noveda
 mazlietīņ sāņus, sacīdama:
 6520 «Savām acīm redzēdama
 es tevi mājās pārņakušu
 tik gauži noskumušu,
 nu gribētu es labprāt zināt,
 no tevis visu izdibināt,
 6525 kā tev šais karagaitās klājies:
 par to, mans mīļais, parunājies.»
Tad ķēniņš viņai teica tā:
 «Kad nonācu šai gājienā
 pie pilsētiņas letu daļā,
 6530 neviens man neslēdza to vaļā,
 kā Tranaitis
 bij solījis;
 un, kad vēl visas zemes tās
 tik neganti man pretojās,
 6535 tad dūša sašļuka man dikti.
 Man likās arī ļoti slikti,
 ka krievu nebija ar mums,
 kaut saistīja tos solījums,
 ko devu es bez apdoma
 6540 pēc savu draugu lūguma:
 kā teica Tranaitis,
 tā tiku darījis.
 Bet tagad jāskumst man par to.» —
 «**M**ans mīļais kungs, to ievēro
 6545 un savu Martu klausīt proti!
 Man arī jābēdājas ļoti,
 ka to, ko Tranaitis tev teicis,
 tu savos darbos esi veicis.
 Nu tev tas rūgti jānožēlo.
 6550 Man sirds tev uzticībā kvēlo:
 ja man tu būtu klausījis,
 tev nebūtu tā izgājis.
 Ir mestram ticies apdāvāt
 ar rotām mūs, ko darināt
 6555 viņš līcis tā, kā pieklājas,
 kā karaļgodam pienākas.
 Tev dieva gudrību —
 to īsto mācību —
 viņš mācīt lika priesterim,
 6560 bet tu, tu seko mērķaķim:
 tā jānosauc man Tranaitis,

der dich hât verrâten.
 noch bekêre dînen mût
 und volge mir, ez wirt dir gût.»
 der kunic zû der vrowen sprach,
 dô er ir stêtekeit gesach:
 «vrowe, diz hân ich getân.
 dise rede lâz bestân,
 sie enkan dir nicht gevromen
 noch mir zû keinem vromen komen.
 ich hân versmeit die cristenheit,
 ez sie dir lieb oder leit.
 den meister den hân ich verlorn
 und die heidenschaft erkorn.
 ez ist nû zû spâte.
 ich bin dînem rate
 unhôric gar zû dirre stunt.
 vrowe, nû habe dînen munt.
 ez kêre war ez kêre.
 Traniâten lêre
 und der Sameiten wil volgen ich,
 des sich endelîch an mich.
 ich weiz wol, daz ich hân
 tôrlichen genûc getân.
 des sol alles werden rât.
 dîn lêre nû ein ende hât.»
Myndowen was liebes vil geschehen,
 als ûch hie vor ist verjehen:
 des hatte er gar vergezzen.
 er hatte nicht gemezzen,
 waz êren unde wirdekeit
 der meister hatte an in geleit,
 dô er im die crône irwarb.
 die wirdekeit an im vertarb,
 daz er Traniâten rât
 vollenbrâchte mit der tât,
 daz er meister Werner
 entpfienç alsô mit sînem her.
Bie des zieten ez geschach,
 daz Myndowe den vride brach.
 der meister was ein wise man,
 er greif sîn ding menlîchen an
 unde legete hûte vor daz lant.
 waz im der stîge wart bekant,
 die von Lettowen giengen dar,
 der liez er aller nemen war.
 al zû hant dô diz geschach,

kas tevi, draugs, ir nodevis.
 Nēn prātu vēl un atgriezies,
 un klausī man, tad labi ies!»
 6565 Kad karalis to dzirdēja,
 viņš šādus vārdus sacīja:
 «Jā, sieva, darijis es tā.
 Nu vairāk par to nerunā!
 Tev maz šīs runas palīdzēs,
 un arī man tās nederēs.
 6570 No kristiešiem es novērsies,
 vai raudi tu vai priedājies.
 Es mestru esmu pazaudējis
 un pagānus sev izvēlējis.
 6575 Par vēlu viss ir nu.
 Es tavu padomu
 vairs tagad pieņemt nevaru.
 Ak sieva, labāk klusē tu!
 Lai kas ar mani notiktu,
 6580 Tranaitim es sekošu
 un žemaišiem, lai tur vai kas,
 mans lēmums galīgais ir tas.
 Es zinu gan, cik aplams viss
 ir bijis, ko es darijis.
 6585 Gan padoms nāks reiz pats no sevis.
 Ar to es atvados no tevis.»
Daudz laba Mindaugam bij ticis,
 bet viņš to nebij vērā licis,
 viņš bija to pat aizmirsis.
 6590 Un nebija viņš apsvēris,
 cik lielu godu parādījis
 bij viņam mestrs, izraudzījis
 par karali šo valdnieku.
 Nu kļuvis bij tas viss par nieku,
 6595 kad to, ko Tranaitis bij teicis,
 viņš savos darbos tika veicis,
 ka viņš šo mestru Verneru
 bij uzņēmis kā naidnieku.
 6600 **S**ā mestra laikā notika,
 ka Mindaugs karu uzsāka.
 Bij mestram galva apķērīga
 un darbošanās vīrišķīga,
 viņš zemei apkārt sargus lika,
 6605 kur vien tik viņam labpatika,
 it īpaši uz Lietuvu
 lai ceļus viņi sargātu.
 Tiklīdz tie nolikti tur bija,

der Rûzen her man wol besach.
 daz wolde zû Darbeten in daz lant.
 dô daz dem meister wart bekant,
 er sante rische brûdere dar
 und manchen helt, daz ist wâr.
 dô sie zû Darbete wâren komen,
 der Rûzen her wart vernomen
 bie der stat mit mancher schar.
 die îlten sêre, daz ist wâr.
 ê dan daz volc quam zûr wer,
 die Rûzen machten mit irme her
 des tages manchen man unvrô.
 Darbeten sie gewonnen dô
 und branten an der selben stunt
 die stat vil gar in den grunt.
 eine burc in nâhen bie was:
 wer dar ûf quam, der genas.
 tûmhêren und der bischof
 quâmen ûf der burge hof.
 die dûtschen brûdere quâmen ouch dar,
 man wart irre hulfe wol gewar.
 der Rûzen her was vil grôz,
 den bischof sêre daz verdrôz,
 daz her sich kein der burge bôt.
 die pfaffen vurchten sêre den tôt.
 daz was ie ir alder site
 und wonet in noch vil vaste mite.
 sie jehen, man sulle sich vaste wern:
 mit vlîhen sie sich gerne nern.
 die brûdere trâten an die wer,
 sie schuzzen kein der Rûzen her,
 daz ander volc sie riefen an.
 ûf der burc was manich man,
 die zû der were griffen dô.
 des wâren die tûmhêren vrô.
 die Rûzen sêre des verdrôz,
 daz man sô vaste ûf sie schôz;
 ir schutzen schuzzen vaste wider.
 von der burc sie kârten sider,
 sie wâren der reise vrô.
 lûte und gût sie nâmen dô
 und îlten wider in ir lant.
Der meister hatte die wîle gesant
 in sîn lant uber al.
 im was volkes âne zal
 mit manchem rischen brûdere komen,

tie krievu pulkus pamanîja,
 pret Têrbatu kas cîņā gāja.
 6610 Kad mestrs par to uzzināja,
 viņš sûtîja tur brāļus brašus
 un dažus varoņus it knašus.
 Kad tie tur nonākuši bija,
 tie krievu pulkus ieraudzîja,
 6615 kas steigtin steidzās it paties.
 Pirms paguva tiem pretoties
 tie ļaudis, kas uz vietas bija,
 jau krievi viņus sakaustîja —
 dažs labs tur guļam palika.
 6620 Tā Têrbatu²³³ tie ieņēma,
 un visa pilsēta no tiem
 tad nodega lîdz pamatiem.²³⁴
 Vien kāda pils tur atradās:
 kas tanī tika, izglābās;
 6625 pats bîskaps²³⁵ lîdz ar domkungiem
 tur patvērās no naidniekiem.
 Tad vācu brāļi palīgā
 tiem nāca šajā nestundā.
 Bet pārāk liels bij krievu bars,
 6630 un bîskapam šļukt sāka gars,
 kad tie uz pili virzîjās.
 Neviens tā nāves nebaidās
 kā melnsvārči, tas zināms sen,
 tos nāves bailes šausmās dzen:
 6635 tie skubina, lai pretojas,
 bet paši pirmie aizlaižas.²³⁶
 Nu brāļi gaiņājās ar sparū
 un apšaudîja krievu baru,
 vēl citus ļaudis talkā sauc,
 6640 jo pilī vîru gana daudz,
 kas visi ķer pēc ieročiem.
 Par to liels prieks bij domkungiem.
 Bet krieviem tas vairs nepatika,
 ka tie tā apšaudîti tika;
 6645 to strēlnieki gan pretî šāva,
 bet bultas tomēr viņus plāva,
 tādēļ tie uzbrukumu beidza.
 Ar gūstekņiem un mantām steidza
 tie savā zemē atgriezties.
 6650 **B**ij mestrs ziņot pacenties,
 ka priekšā karagaita.
 Bij ļaužu tur bez skaita,
 ar dažs labs brālis ieradies,

als ich vur wâr hân vernomen.
 mit dem here hûb er sich hin
 kein Darbeten ûf den selben sin,
 er wolde der Rûzen her bestân.
 sîn wille mochte nicht ergân:
 die Rûzen wâren in ir lant.
 dô daz dem meistere wart bekant,
 er was der mêre gar unvrô,
 daz im daz her entran alsô.
 Darbet ist ûch vil genant,
 nû wil ich machen ûch bekant
 mit mîner rede in kurtzer vrist,
 wô die stat gelegen ist.
 ir habt hie vor wol vernomen,
 wie der cristentûm ist komen
 mit gotes helfe in Nieflant:
 nû wil ich ûch tûn bekant
 von dem lande in kurtzer vrist,
 wie daz underscheiden ist.

Von Rîge ein bischof ist genant,
 der hât burge unde lant
 in sînem gestifte wol gelegen,
 daz wizzen, die dâ wonens pflagen.
 Sêlen, Lîven, Letten lant
 stêt ein teil in sîner hant.
 daz andere teil wart gegeben
 an daz geistliche leben
 den brûderen von dem dûtschen hûs.
 die haben burge vor die clûs
 gebûwet in die selben lant,
 die ûch itzunt sint genant.
 des gûtes ist nicht bliben,
 die lantbescheidung sie beschriben.
 die stat zû Rîge ir vrîheit hât,
 als an iren brîven stât.
 dô man daz allez wol beschreib,
 daz des nîchtes nicht beleib,
 und der cristentûm was komen
 zû Nieflant, als ir hât vernomen,
 dô bûwete man durch den cristentûm
 in daz lant zwei bischtûm.
 Darbet einez ist genant,
 daz liet bie der Rûzen lant;
 daz andere heizet Lêal.
 in ist gegeben wol ir zal
 an lûten und an gûte

kā dzirdēju es it paties.
 6655 Tam pulkam priekšā stājās mestrs,
 uz Tērbatu viņš devās jestrs,
 lai krievu pulkus pārmācītu.
 Kad ieradās šie citu rītu,
 tad krievi sen jau mājās bija.
 6660 Kad mestram to nu pavēstīja,
 viņš bija gauži noskumis,
 ka krievu bars tā pamucis.
 Ir Tērbata daudz pieminēta,
 6665 kas tikusi tā piemeklēta;
 nu īsumā man jāsaka,
 kur atrodas šī pilsēta.
 Jau teicu jums par kristietību,
 kā tā ar dieva palīdzību
 ir ienākusi Līvzemē.
 6670 Nu būs kāds vārds man jātērē
 par zemi šo un kas ir tas,
 ar ko tā īsti atšķiras.

Viens bīskaps Rīgas bīskaps saucas,
 tam zemes ir un pilis daudzas
 6675 tā milzīgajā bīskapijā²³⁷,
 kur visi ļaudis viņu bijā.
 Ir sēļu, līvu, letu tauta
 pa daļai viņa varai kļauta.
 Tos pārējos sev paņēmis
 6680 ir Vācu brāļu ordenis
 tai garīgajai dzīvošanai,
 ko neaprakstīt spalvai manai.
 Tie pilis tur ir sacēlušī,
 sev aizsardzību veidojuši.
 6685 Kad zeme tika dalīta,
 tad bīskaps daudz ko zaudēja.
 Ir Rīgai savas brīvības,
 kā apliecina grāmatas,
 kur viss ir skaidri uzrakstīts,
 6690 nekas nav lieki sarežģīts.
 Un, kad, kā teikts jums, atnākusi
 bij kristietība uz šo pusi,
 dēļ kristīgajiem, kā tas gadās,
 tad divas bīskapijas radās.
 6695 Tā viena bija Tērbatā,
 kam Krievzeme ir tuvumā,
 to otru sauc par Lēali²³⁸.
 Tām abām tika piešķirti
 gan ļaudis, gan ar zemes labas,

den stiften zû hûte.
 der andere teil der brûdere ist.
 daz wart hie vor mit grôzer list
 mit brîven unterscheiden wol,
 als man die lant teilen sol.
 wâ heide wechset oder clê,
 acker, walt oder sê,
 des ist zû Eistlant nicht bliben,
 ez sie allez wol beschriben.
 dâ wonet ouch grâwer munche leben,
 den ist ir vrîheit dâ gegeben,
 daz in dar an genûget wol.
 got man an in êren sol.
 wâ der orden ist gegeben
 dô halden sie vil wol ir leben.
Revele daz gûte lant
 gehôret an des koniges hant,
 der Denemarken hât gewalt.
 daz lant ist alsô gestalt:
 ez liet nâhen bie dem mere
 und ist hie vor mit manchem here
 von Denemarken uberriten.
 der selbe kunic hât ez erstriten,
 daz ez der kunige eigen ist
 und hât gewesen lange vrist.
 daz lantvolc Eisten sint genant,
 die dienen in des kuniges hant.
 der hât dar inne burge gût,
 dâ von daz lant ist wol behût,
 dar ûffe ist vromer rittere vil,
 als ich die wârheit sprechen wil.
 die hât der kunic belênet wol.
 wer daz gût besitzen sol,
 der mac wol êrlîchen varn.
 sie helfen wol daz lant bewarn.
 dâ ist ouch manich vromer knecht,
 der wol verdienet sîn lêhenrecht.
 sie heizen al des kuniges man
 und haben dicke schîn getân
 ir helfe kein der heidenschaft.
 ir houbtman der hât die craft,
 wan er wil von des landes wegen,
 er brenget manchen stoltzen degen
 zû den brûderen an ir schar.
 man wirt irre helfe wol gewar
 an manchen stunden in der nôt.

6700 lai droši dzîvotu tās abas.
 Viss cits še pieder vācbrāļiem.
 Jau iepriekš izgudrēm tas tiem,
 kā, zemi dalot, darīt mēdz,
 bij norakstīts un paredzēts,
 6705 kur ganības, kur tîrumi,
 kur pļavas, meži, ezeri.
 Nav Igaunijā vairs nekā,
 kas nebūtu jau grāmatā.
 Tur mūki pelēkie²³⁹ nu dzīvo
 6710 un bauda savu dzīvi brīvo.
 Par paraugu var viņi stāt,
 kā būs mums dievu godināt,
 jo tur, kur ordenis ir dots,
 tur nebūs velti nodzīvots.
 6715 **T**ad Rēveli lai pieminam,
 kas pieder dāņu ķēniņam,
 kurš visā dāņu zemē valda.
 Tur, Rēvelē, nav dzīve salda,
 tā zeme atrodas pie jūras
 6720 un redzējusi dienas sūras,
 kad dāņu pulki iesiroja,
 līdz ķēniņš²⁴⁰ pats to iekaroja
 un to par savu padarīja,
 kas sen tā īpašums jau bija.
 6725 Tos ļaudis sauc par igauņiem,
 un tagad nākas kalpot tiem
 šim pašam dāņu ķēniņam.
 Ir pilsētā daudz piļu tam,
 no naidniekiem kas pasargā,
 6730 lai visi justos drošībā.
 Un pilsis daudz ir bruņinieku —
 to sacīt varu es ar prieku —,
 kam lēņi bagāti ir doti.
 Bet, kas ar zemi apbalvoti,
 6735 tos īpaši mums godināt:
 tie palīdz zemi apsargāt.
 Ir dažs labs kalps tur dievbijīgs,
 kas lēņi pelnī uzticīgs.
 Par ķēniņvīriem viņi saucas,
 6740 aiz muguras tiem cīņas daudzas,
 kur kāvās tie ar pagāniem.
 Brašs spēkavīrs ir pilskungs tiem:
 kad jācīnās pret ienaidnieku,
 viņš dažu labu drošminieku
 6745 ved brāļu pulkiem palīgā.

ir ist geleget mancher tót
 bie den brüderen als ein helt.
 sie sint kûne und ûz erwelt.
 wan sie in die reise komen,
 ir helfe wirt vor gût genomen.
 etteswenne ist daz geschehen,
 daz man die Rûzen hât gesehen
 heren in des koniges lant:
 die brüdere hulfen in zû hant
 ûf die Rûzen mit ir her,
 sô wart zû kranc der Rûzen wer.
 die bischove, die ich hân genant,
 (ich wil sie ûch aber tûn bekant:
 von Rîge und von Lêal,
 von Darbet ist des dritten zal)
 sie hulfen wol mit irre craft
 urlougen ûf die heidenschaft.
 wan sie der meister leit verstan,
 sô senden sie des stiftes man
 und irs lantvolkes vil.
 als ich die wârheit sprechen wil,
 sô ist dicke daz geschehen,
 daz man sie selben hât gesehen
 in der reise, daz ist wâr,
 heren mit der brüdere schar
 durch got von himelrîche;
 der lóntes in êwiclîche.
 nû ist ûch ein teil bekant,
 wie geteilet sint die lant,
 wie die brüdere um sich heren
 und múzen vor den heiden weren
 mit gotes helfe ire lant.
 nû wil ich machen ûch bekant,
 dô ich die rede hie vor liez,
 meister Werner er hiez,
 der zû Nieflande riet,
 dô die ungetrûwe diet
 Myndowe und Traniât
 gâben ûf die cristen rât,
 die wolden sie vertriben gar:
 des wâren sie voreinet gar.
 Sameiten unde Kûren
 wâren bôse nâkebûren
 bie Goldingen und zû Mimele.
 doch half in got von himele,
 daz sie verwûsten Kûrlant,

Dažs krît tad karstâ cîniņâ
 ar brâļiem kopâ varonîgi.
 Tie braši ir un vîriškîgi.
 Ja viņi dodas karagaitâs,
 6750 tad viņu atbalsts vērtîgs skaitâs.
 Ir reižu reizēm gadîjies,
 ka krieviem bija paticies
 pa ķēniņzemi pasirot:
 6755 tad brâļi tûdaļ steidzâs dot
 savus pulkus palîgos,
 lai iekautîtu krievus šos.
 Tos bîskapus, ko minēju,
 es jums nu vēlreiz nosaukšu:
 6760 no Rîgas viens, no Lêales
 bij otrs, kâ jau teicu es,
 un trešais bij no Tērbatas.
 Tie bija spēks, kad jâkaujas
 ar pagâniem. Kad stunda grûta,
 6765 tie bîskapijas vîrus sûta
 un krietnu pulku zemes ļaužu —
 tâ tiešâm ir, kâ es jums paužu.
 Ir daudzkart arî gadîjies,
 ka paši lîdz ir devušies
 tie karagaitâs sirodami,
 6770 ar brâļiem kopâ karodami
 tâ dieva dēļ, kas debesîs,
 kur viņu alga nezudîs.
 Pa daļai skaidrs bûs nu jums,
 6775 kâds še ir zemes dalîjums,
 kâ brâļiem sirojamos klâjas,
 kâ pagâniem tie pretî stâjas,
 kad sava zeme stundâ bargâ
 ar dievpalîgu jânosargâ.
 Tad brâlis Verners mestrs bija
 6780 un Lîvzemi tas pārvaldîja,
 kad Mîndaugs lîdz ar Tranaiti,
 kas vîri bija viltîgi,
 no kristietîbas atteicâs,
 to iznîdēt pat grasîjâs —
 6785 tâ viņi bija nosprieduši
 un savâ starpâ izlêmuši.
 Gan kurši, gan ar žemaiši
 bij visai ļauni kaimiņi
 6790 kâ Kuldîgâ, tâ Klaipēdâ.
 Bet dievs tiem nâca palîgâ,
 lai Kurzemi tie izposta,

als ūch her nāch wol wirt bekant.

Der gūte meister Werner
sante boten um ein her
in Nieflande uber al.
im quam volkes michel zal
von den landen manche schar
hin zū Rīge, daꝥ ist wār.
dō daꝥ her was alleꝥ komen
zū Rīge, als ir habt vernomen,
der meister wart des liebes kranc.
des was betrūbet sīn gedanc,
doch sach er gotes willen an:
der im die sūche hatte getān,
an den lieꝥ er al sīn dinc.
eꝥ was vil manich jungelinc
von brūderen in die reise komen.
der wart einer dā genomen,
daꝥ er des heres solde pflegen.
sie hūben sich in gotes segen
bie daꝥ mer ūf den strant
und quāmen hin zū Kūrlant.
zū Goldingen wart eꝥ vernomen,
daꝥ von Rīge ein her was komen.
die brūdere wurden alle vrō.
nicht lange sūmeten sie sich dō,
der kummentūr nicht enlieꝥ,
sīne brūdere er sich wāpen hieꝥ.
ir wāpen wurden an geleit.
mit sīner schar er snelle reit
dā er daꝥ her von Rīge vant.
im wāren die wege wol bekant.
dō die von Goldingen wāren komen,
sie wurden gerne mite genomen
vor Lasen; sus was eine burc genant,
die lac dannoch in Kūrlant.
dō kārte hin der brūdere her.
die Kūren satzten sich zū wer.
eꝥ quam in doch cleinen vromen.
dō daꝥ her was alleꝥ komen,
ein harter sturm wart erhaben,
man trūc daꝥ vūer an den graben.
den brūderen liebes vil geschach.
der Kūren burc mān burnen sach
nicht anders, dan eꝥ wēre strō.
daꝥ her wart algemeine vrō.
die burc zū Lasen man gewan.

par ko man jums nu jāstāsta.

Verners, labais mestrs,
būdams brašs un jestr,
6795 liek sūtņiem doties Līvzemē,
lai karapulcus savervē.
Un ļaudis nāca lielā skaitā
uz Rīgu doties karagaitā.
Kad Rīgā bij tie sanākuši,
6800 kā jūs jau esat dzirdējuši,
tad mestrs pēkšņi saslima.
Par to viņš gauži noskuma,
tak šķīta tam: tas dieva prāts,
ka viņu mācis vājums šāds,
6805 un dievam visās lietas savas
viņš nodeva. Dēļ kaujas slavas
no brāļiem bij daꝥs jauneklis
šurp karagaitās atnācis.
No tiem tad izraudzīts viens tika,
6810 ko priekšgalā nu pulkam lika,
un tad ar dieva palīgu
tie virzījās pa jūrmaal,
līdz Kurzemē tie nonāca.
Tur Kuldīgā kad dzirdēja,
6815 ka pulks no Rīgas ieradies,
par to bij brāļiem prieks paties.
Tad komturs laiku netērēja
un bruņoties tiem pavēlēja.
Nu bruņas aplika tie aši
6820 un visi pulkā jāja knaši
pa ceļiem labi zināmiem,
lai satiktos ar rīdniekiem.
Tos, kas no Kuldīgas šurp nāca,
tos viņi labprāt līdzi vāca.
6825 Tur Kurzemē bij pils, ko sauca
par Lažu²⁴¹; turp nu brāļi trauca.
Gan kurši pretoties tiem sāka,
bet nelīdzēja viņu māka.
Kad karaspēks viss ieradās,
6830 straujš uzbrukums tad iesākās.
Tur grāvī tika uguns mesta;
uz kuršu pili, vēja nesta,
tad liesma ātri pārsviedās
un pils kā salmi aizdegās.
6835 Viss karaspēks nu līksmoja
un Lažas pili ieņēma.
No kuršiem maz kāds izbēga,

der Kûren wênic icht entran,
 ir wart geslagen mancher tôt,
 sumelicher sich gevangen bôt.
 ûf der burge nicht bleib,
 wîb und kint man dannen treib.
 daz her nam roubes vol die hant.
 die burc wart in den grunt gebrant.
 daz her wart algemeine vrô,
 ein ander burc sie sûchten dô
 gewaldeclîchen mit ir her.
 dâ vunden sie vil grôze wer.
 Merkes die burc hiez,
 sturmes man sie nicht erliez,
 man schôz der Kûren manchen tôt.
 zû jungest vorchten sie die nôt,
 die zû Lasen was geschehen.
 daz was in allez wol verjehen.
 des wart ir hertze gar unvrô.
 um einen vride bâten sie dô.
 der wart mit râte in gegeben:
 man liez den Kûren dô daz leben.
 die burc sie müsten lâzen stên,
 man hiez sie alle dar ûz gên,
 ir gesinde und ouch ir gût.
 die brûdere wurden wol behût,
 daz ez vor dem her genas.
 der an des meisters stat dâ was
 der hiez die burc verbrennen gar.
 dar nâch kârtten sie mit der schar
 vor eine burc, die hiez Grubîn.
 dô enmochtez anders nicht gesîn,
 sie enmûsten mit gedinge leben
 und sich von der burge geben:
 dar zû twanc sie der brûdere craft.
 man liez sie dâ nicht wonhaft.
 die burc wart verbrennet blôz,
 der arbeit nîmande dâ verdrôz,
 sus wâren die drî burge verbrant
 mit der reise in Kûrlant.
 die mit gedinge wâren komen
 zûn brûderen, als ir habt vernomen,
 die wurden brâcht in kurtzer stunt
 zû Goldingen alle wol gesunt.
 die liez man dâ blîben
 mit kinden und mit wîben.

tur dažu labu apsita,
 bet citi gûstā padevās.
 6840 Neviens, kas pilī atradās,
 vairs tajā ilgāk nepalika,
 prom sievas, bērni dzīti tika,
 daudz laupījuma brāļi guva,
 un gruvešos drīz pils tad gruva.
 6845 Viss karaspēks nu liksmoja
 un citu pili meklēja.
 Merke²⁴² — tā to pili sauca,
 pret kuru kristieši nu trauca.
 Bet tā tiem sīvi pretojās,
 6850 kad tie to ieņemt vēlējās.
 Tie dažus kuršus apšāva,
 bet citus bailēs iedzina,
 jo kuršiem zināms bija viss,
 kas Lažā bija noticis.
 6855 Tie bija gaužām nelaimīgi
 un mieru lūdza pazemīgi.
 Tad mieru arī noslēdza
 un kurši dzīvi palika.
 Bet pils tiem bija jāatstāj.
 6860 Lūk, to jau biezi dūmi klāj:
 to bija licis nodedzināt
 tik tiešām gan, kā jums būs zināt,
 pats mestra vietnieks, izdzīti
 no tās kad bija cilvēki
 6865 ar visu savu mantību.
 Ceļš veda nu uz Grobiņu²⁴³.
 Tur viss tāpat ar notika,
 tur dzīvību tiem saudzēja,
 tiem lika tikai projām doties,
 6870 ar brāļiem spēkiem nemēroties.
 Tie brāļu gribai pakļāvās
 un citā vietā apmetās.
 Pie pils tad uguns likta tika:
 šāds darbiņš brāļiem neapnika.
 6875 Un tā trīs pilis nodega,
 kur brāļi pāri staigāja.²⁴⁴
 Tie, kas bij mieru līguši,
 tie visi sveiki, veseli
 ir nonākuši Kuldīgā,
 6880 kur netraucēti dzīvo tā,
 kā dzīvot tiem ir ļauts, —
 tur nav ko sacīt daudz.

Dô gote die êre was geschehen,
als ûch itzunt ist verjehen,
der brûdere her gemeine ûf brach.
wol geordent man ez sach
gewaldeclîch durch Kûrlant
rîten wider ûf den strant.
sie quâmen zû Rîge wol gesunt.
dâ wurden in andere mêre kunt.
die wîle sie wâren ûz gewesen
in Kûrlant, als ich hân gelesen,
und hetten burge dâ verbrant,
sô was von Lettowen lant
hin zû Nieflande komen
ein her, als ich hân vernomen:
daz brâchte Traniâte dar.
er kârte hin mit mancher schar
bôse wege und smalen stîc,
biz er quam in die Wîc.
er herte in deme lande
mit roube und mit brande.
er mochte vrîlichen hern:
die im sîn reisen solden wern,
die wâren hin zû Kûrlant
mit der brûdere her gesant.
Der meister, der zû Rîge was
des liebes cranc, als ich las,
wâ er sich hulfe versach,
dâ sante er sîne boten nâch.
zû Sigewalde wart gesant.
die brûdere quâmen in zû hant
willeclîchen mit ir wer.
die wîle was Traniâten her
von der Wîc her wider komen.
dô daz der meister hatte vernomen,
er sante sîn her kegen in.
die burgêre durch der sêle gewin
quâmen zû der brûdere schar
mit manchem helde, daz ist wâr.
des wâren die brûdere alle vrô.
sie kârten von der Rîge dô.
daz her zû Dunemunde quam,
die legirstat iz dâ bie nam:
ein clôster ist alsô genant
und liet ûf des meres strant.
ê danne ez wurde mitte nacht,
Traniât quam mit sîner macht

Kad dievam gods bij parādīts,
kā tas nupat še pasacīts,
6885 viss pulks tad devās atceļā
vislabākajā kārtībā.
Caur Kurzemi šis pulks nu jāja,
tā ceļš pa jūras krastu gāja.
Tie sveiki Rīgā nonāca,
6890 kur citas vēstis saņēma.
Tai laikā, kamēr prom tie bija
un kuršu zemi izlauņija
un viņu pilis dedzināja,
no Lietuvas šurp leiši jāja.
6895 Tos Līvzemē bij atvedis
pa sliktiem ceļiem Tranaitis:
kā man no ļaudīm ausīs nācis,
viņš lielu pulku bija vācis.
Viņš sirodams uz Vīku gāja,
6900 gan laupīja, gan dedzināja.
To darīja viņš vieglu prātu,
jo tie, kas viņam pretī stātu,
ar brāļiem kopā kā par spīti
uz Kurzemi bij aizsūtīti.
6905 **B**et mestrs, kas bij saslimis
un tādēļ Rīgā palicis,
nu visur sūtņus sūtīja,
kur palīgus vien cerēja.
Uz Siguldu viņš lika jāt;
6910 drīz vien tie brāļi bija klāt
ar karapulkiem palīdzēt
un ordeņmestru aizstāvēt.
Bet pa to laiku Tranaitis
jau bija Vīku atstājis.
6915 Kad mestram to nu pavēstīja,
viņš pretī pulkus izsūtīja.
Lai glābtu savu dvēseli,
tad pilsoņi un varoņi
brāļu pulkam blakus stājās,
6920 un brāļi ļoti nopriecājās.
No Rīgas tie uz Daugavgrīvu
nu virzījās ar garu spīvu;
tai klosterī tie apmetās,
kas jūras krastā atradās:
par Daugavgrīvu sauca to
6925 klosteri šo minēto.²⁴⁵
Bet, pirms vēl pusnakts iestājās,
jau Tranaitis tiem tuvojās,

geriten ūf der brūdere her.
 sie satzten sich kein im zū wer.
 der brūdere her gemeine ūf brach,
 zū strīte man nicht wol gesach,
 ie doch mūste ez daz selbe sīn:
 sie striten bie des mānes schīn.
 der heiden wart ein teil geslagen.
 wer kan dā von die wārheit sagen,
 ob ein vrūnt den anderen stach?
 der strīt in der nacht geschach.
 die walstat wart von blūte rōt,
 dā lāgen nūn brūdere tōt,
 der burgēre wart ein teil geslagen.
 man hōrte die helde sēre clagen.
 die veigen lāgen dā dar nider.
 Traniāten her kārte sider
 wider zū Lettowen.
 dā wart er von Myndowen
 harte wol entpfangen dō.
 des was Traniāte vrō
 und sagete Myndowen mēre,
 wie ez irgangen wēre.

Ich wil ūch sagen von Kūrlant,
 wie ez den brūderen gienc in hant.
 mit urlouge was ir arbeit grōz,
 durch got sie cleine des verdrōz,
 die Kūren hatten burge gnūc,
 bie wīlen man sie dar ūz slūc,
 daz in der kopf zubrochen wart.
 man vūr maniche herevert
 von der Dune zū Kūrlant.
 ez gienc in dicke wol in hant.
 der kurtzewīle man pflac
 in Kūrlande manchen tac.
 die Mimele was zū verre gelegen,
 got der mūste ir selbe pflegen,
 in quam nicht helfe von Eistlant.
 spīse wart dā hin gesant,
 brūdere, wāpen unde pfert.
 sie kosten mancher marke wert.
 mit vienden wāren sie verladen,
 die brāchten vil dicke schaden:
 sie guldenz in vil dicke wider.
 sus gienc ez ūf unde nider,
 als daz urlouge tūt.
 gelucke ist zū allen dingen gūt:

ar karaspēku šurp viņš jāja.
 6930 Tad brāļi viņam pretī stāja.
 Lai arī satumsis jau bija
 un acis lāgā nerādīja,
 tiem padoms cits vairs neradās:
 bij mēnessgaismā jācīnās.

6935 Tie daudzus leišus nāvē dzina.
 Bet kas gan patiesību zina,
 vai draugs tur draugu nenodūra?
 Bij naktī cīnīšanās sūra.
 No asinīm lauks sarkans šķita,
 6940 kur brālim blakus brālis krita.
 Tur krita arī pilsoņi
 un žēli gaudās varoņi,
 ar liķiem nosēts lauks bij viss.²⁴⁶

6945 Tad mājup devās Tranaitis
 uz Lietuvu pie Mindauga,
 kas viņu labi uzņēma.
 Par to bij priecīgs Tranaitis,
 ka vēlīgs viņam valdnieks šis,
 un Mindaugam viņš izstāstīja,
 6950 kā šajās gaitās klājies bija.

Tur vārdi nav man jāmeklē,
 kā brāļiem klājies Kurzemē:
 tur gana kāvušies tie tika,
 kas tiem nemūžam neapnika.

6955 Bij kurzemniekiem piļu daudz,
 tos ārā sita tā, ka klaudz,
 pa reizēm brāļi, liksmodami
 un galvaskausus šķaidīdami.
 No Daugavas uz Kurzemi
 6960 bij daudzi karagājieni.
 Tur bieži tiem tik labi klājās,
 ka negribējās doties mājās.
 Bij pārāk tālu Klaipeņa,
 dievs vienīgais to sargāja,
 6965 to nebalstīja Igaunija.
 Gan pārtiku turp nosūtīja,
 brāļus, zirgus, ieročus
 tik tiešām visai vērtīgus.
 Bet ienaidnieku daudz tur bija,
 6970 kas bieži postu nodarīja,
 tak atmaksāts tiem allaž tika,
 tiem parādā vis nepalika.
 Tā viņiem gāja daudzās vietās.
 Ir laime laba visās lietās,

des hatten sie vil dicke ein teil,
got gab in schaden und heil.

In was ein burg gelegen bie
uber gûter mîlen drie,
Kretēnen was daz hûs genant.
vil dicke quâmen sie gerant
zûr Mimele vor daz burgetor.
sperwechsel hielden sie dâ vor.
die brûdere sêre des verdrôz,
daz ir hôchwart was sô grôz,
einer reise wart von in gedâcht,
die wart mit râte vollenbrâcht.
kein Kretēnen stûnt ir sin.
der kumentûr selbe vûr dâ hin
mit brûderen eine gevûge schar
und rische knechte, daz ist wâr.
sie quâmen vor die burc gerant,
die Kretēne was genant.
ez was den von der burge leit,
daz man sô nâhen zû in reit.
nicht lenger wart von in gebiten,
beide zû vûz unde geriten
quâmen sie kreftic dar
mit zorne ûf der brûdere schar.
die brûdere satzten sich zû wer.
in was zû starc der heiden her.
waz sal ich mêr dâ von sagen?
dâ wart ein vromer helt geslagen,
Veltemus der selbe hiez,
in manheit er sich vinden liez.
zwêne brûdere lâgen bie im tôt,
die anderen liden grôze nôt.
doch half in got von himele,
daz si quâmen zûr Mimele.
sie verlorn gûter knechte ein teil.
got der gebe irre sêle heil!
zwêne brûdere viengen sie,
ich wil sagen, wie ez den ergie.
der kumentûr der einer was.
durch iren haz er nicht genas,
sie satzten in ûf einen rôst.
der ander, der wart sint gelôst:
brûder Cûnrât Wirschinc
hieß der selbe jungelinc.

Dô die reise was ergân,
als ich nû gesaget hân,

6975 un tās tiem laba tiesa tika:
dievs priekus, bēdas just tiem lika.

No viņiem krietnas jūdzes trīs
pils augstu slējās debesis,
par Kretingu²⁴⁷ to pili sauca.

6980 No turienes it bieži trauca
uz Klaipēdu nu jātnieki.

Pils vārtu priekšā neganti
ar šķēpiem viņi mētājās.
Tas brāļiem gauži netikās,

6985 ka vīri šie tik bramanīgi.
Un tad nu brāļi vienprātīgi
pret viņiem karā doties lēma.

Šo nodomu tie arī ņēma
un izpildīja. Komturs pats,
6990 kam možs bij gars un drošs bij skats,
turp veda lielu brāļu baru
ar brašiem kalpiem — to es varu
jums apgalvot. Tā jāja nu
tie uz šo pili Kretingu.

6995 Pils sargiem gauži nepatika,
ka tai tik tuvu piejāts tika,
tie ilgāk ar vairs negaidīja
un kājām, jāšus, kā kurš bija,
no pils ar skubu ārā drāzās

7000 un brāļiem nikni virsū gāzās.
Gan brāļi sāka pretoties,
bet pagānbars bij pārāk biezs.
Ko teikt par to, kas noticis?

Tur nokauts tika varonis,
7005 kas vārdā saucās Veltemuss.
Nu gulēja tas beigts un kluss
un divi brāļi ar tam blakus.
Ak, kādus gan tur brīžus trakuš
tie piedzīvoja! Palīgā

7010 tad nāca dievs, un Klaipēdā
tie atgriezās, kaut krituši
bij daudzi braši varoņi.

Lai mielo dievs tiem dvēseli!
Bij divi brāļi saķerti.

7015 Viens bija komturs, viņu lika
uz sārta, un tur cepts viņš tika,
bet izpirkts tika jauneklīs,
kam vārds bij Konrāds Viršiņķis.²⁴⁸

7020 **K**ā es jums tiku stāstījis,

die von Kretēnen wāren stolz.
sie sprachen: «nū ist dem starken holtz
die wurtzele undene ūz gegraben.
wir mogen unsen willen haben
mit den anderen deste baz,»
die brūdere wol vernōmen daz,
sie wurden grimmes mūtes gar
und machten eine reise dar
beide arm unde rīch.

durch got sie vūren willeclīch.
ir macht was alle ūz geweget.
mit rāte ein lāge wart geleget,
ir jegere schūfen sie hin vor.
die quāmen vor daz burgetor,
die Kretēnen was genant.
dō daz den vienden wart bekant,
sie wāren der brūdere kumfte vrō.
sie jageten algemeine dō
biz sie in die lāge ranten.
die brūdere dō sprancten.
dō sie quāmen sō nāhen,
daz sie die lāge sāhen,
in was kegen der burge gāch.
die brūdere jageten in nāch
zū Kretēnen in die veste.
die ernsthaften geste
ir wirte slūgen sie alle tōt.
wīb und kinder liden nōt,
die giengen mit den anderen hin.
sus gulden sie den gewin,
den sie hetten vor nomen.
in wāren sulche geste komen,
der sie genuzzen cleine.

ir gūt algemeine
vūrte man zūr Mimele dō.
die cristen wāren alle vrō,
sie hatte got dā hine gesant.
daz hūs wart in den grunt gebrant.

Eine burc lac in nāhen bie,
die enwāren ouch nicht sorgen vrie,
Ampille was sie genant.
sie vlohen dā von al zū hant
hine kegen Lettowen.
sint mochte man sie schowen
dicke vor der Mimele hern.
die brūdere mūsten vaste wern

tad lepna bija Kretinga
un sacġja: «Nu izrakta
ir sakne varenajam kokam.
Tad lai jo naskāk ārā rokam
mēs visus kokus pārējos,
lai kādi tie mums gadġtos.»

7025

Kad brāļi šito dzirdēja,
tad viņi dusmās zvēroja,
uz cġņu posās nadzġgi
gan bagāti, gan nabagi.

7030

Ar visu karaspēku savu
tie gāja, dievam teicot slavu.
Bet daļa gudri slēpta tika.
Tik raitniekiem jāb brāļi lika
uz priekšu, līdz tie nonāca
pie pils, kas saucās Kretinga.

7035

Kad naidnieki to uzzināja,
tie liksmi brāļiem pretī jāja,
līdz amatās tie ieskrēja:
tiem pretī brāļi izlēca.

7040

Kad tie nu jau tik tuvu bija,
ka slēptuvi tie pamanġja,
uz pili atpakaļ tie šmauca.
Bet brāļi žġgli pakaļ trauca
uz cietoksni kā drūmi viesi
un apkāva tos it patiesi

7045

ar sievām, bērniem ar turklāt —
tā tikās viņiem atmaksāt
par to, ko iepriekš saimnieki
no viņiem bija ņēmuši.

7050

Tiem nākuši bij viesi tādi,
kas nodarġja lielu skādi:
kas visu viņu mantību
nu aizveda uz Klaipēdu.

7055

Tad priedġgi bij kristġgie,
jo dieva sūtġti bij tie.
Bet pils līdz pašiem pamatiem,
līdz zemei nodega caur tiem.

7060

Vel cita pils bij tuvumā,
par kuru tiem bij jādomā.
Par Impilti²⁴⁹ to pili sauca,
un turienieši sirot trauca
pa Lietuvu, un redzētas
to varzas bij pie Klaipēdas.

7065

No tiem nu brāļiem gainġties,
uz visām pusēm atkauties

sich an allen sîten.
 sperwechseln und strîten
 des wart vil von in getân.
 sie sint des selden noch erlân,
 sie sitzen vor der heidenschaft.
 entête got mir sîner craft,
 sie enmochten nicht blîben.
 der ez solde schrîben
 waz dâ wonders ist geschehen,
 der mochte sich wol umme sehen
 nâch den kalbes hûten.
 solde ich ez rechte dûten,
 sô mûste ich gedanken hân.
 sie haben wonders vil getân
 zû Schalowe in dem lande
 mit roube unde mit brande;
 sie haben den Lettowen
 vil dicke abe gehowen
 etteliche stoltze schar,
 der man zû hûs unsamfte enpar.
 die Mimele ist lange zît gehert
 und hât sich doch ernert
 mit gotes hulfe in mancher nôt.
 manich helt ist dâ gelegen tôt.
Nû lege wir die rede nider
 und grîfen aber wider,
 wie der meister von Nieflant
 (brûder Werner was er genant),
 quam in michel ungemach.
 von ungelucke daz geschach,
 ein tobende brûder wundete in
 der was leider sunder sin,
 er was ûz den witzten komen:
 got selbe hatte sie im genomen.
 ez was den brûderen leit genûc,
 der meister doch den schaden trûc.
 er mochte den lîp noch lenger sparn,
 zû dûtschen landen wolde er varn.
 mit râte der brûdere daz geschach.
 er clagete nicht sîn ungemach,
 vrôlich vûr er in dûtsche lant,
 dâ er den hôhen meister vant.
 dâ bat er sich des amtes lôs,
 daz er in Nieflande verkôs
 der meisterschefte, daz ist wâr.
 er hatte gerâten zwei jâr.

jo bieži un jo dikti nâcās,
 kad Klaipēdai tie virsū mēcās.
 Tie šķēpus meta, nikni kāvās —
 7070 lūk, tā tie nemitīgi rāvās.
 Tas brāļus darīja vai trakus,
 ka pagāni tik cieši blakus.
 Ja brāļiem nelīdzētu die's,
 tie nespētu tur turēties.
 7075 To sacīt gribu jums tūlīt:
 tam, kuram nāktos aprakstīt
 tos brīnumus, kas piedzīvoti,
 tam jābažījās būtu ļoti,
 vai nepietrūks tam teļādu,
 7080 lai veiktu darbu šitādu, —
 tā lieta nav tik vienkārša.
 Daudz brīnumu tie darīja,
 pa Skalavzemi²⁵⁰ sirojot,
 gan laupot, gan ar dedzinot;
 7085 tie lietuviešiem brašiem
 ar cirtieniem jo ašiem
 tā dažu pulku sakapāja,
 ka mājās par tiem noraudāja.
 Daudz postīta ir Klaipēda,
 7090 dažs vīrs tur guļam palika.
 No jauna tomēr piecalties
 tai allaž palīdzēja die's.
Nu iepriekšējo runu beigšu
 7095 un atkal jaunu runu teikšu,
 kā tika lielā nelaimē
 pats ordeņmestrs Līvzemē
 (kam brālis Verners bija vārds).
 Viņš tika itin gauži skarts:
 to ievainoja brālis kāds,
 7100 kam aptumšojies bija prāts —
 pats dievs tam bij to atņēmis.
 Ik brālis nu bij noskumis.
 Vēl kādu laiku mestrs vārga,
 7105 bet dzīvība bij viņam dārga,
 un viņš, kā brāļi ieteica,
 uz vācu zemi aizbrauca.
 Vairs liga viņu nesatrauca,
 uz Vāczemi viņš priecīgs brauca,
 un tur pie paša lielmestra
 7110 viņš atlūdzās no amata,
 ko Līvzemē bij ieņēmis
 nu divus gadus mestrs šis.

dar nâch wart er des amtes lôs.
 mit râte man einen anderen kôs.
 brûder Cûnrât was sîn name.
 er was rechter zuchte ein schame,
 von Manderen was er geborn.
 dô er zû meistere wart erkorn,
 wes man von zuchten pflegen sol,
 daz kunde sîn reine tugent wol.
Myndowe der gecrônnet was
 von meister Andrês, als ich las,
 der hatte gelebet an dise zît.
 ein ander Lettowe der trûc nît
 ûf in heimelîche;
 der was ouch alsô rîche
 und der vrûnde alsô grôz,
 daz es Myndowe nicht genôz.
 der mordete Myndowen
 den konic von Lettowen
 unde wolde besitzen
 daz kunicrîche mit witzen.
 dô Myndowe gemordet wart,
 zû hant dô hûb sich ûf die vart
 ein Lettowe drâte
 von der besten râte
 und rante hin kein Rûzen lant,
 Myndowen sune tet erz bekant.
 dô er die mêre vernam,
 vil schiere er gerant quam
 zû Lettowen in daz lant
 und sûchte zû hant
 die sînem vater wâren wider.
 an den meister sante er sider
 und bat in, daz er brêchte
 im hulfe unde gedêchte,
 daz er ouch ein cristen wêre.
 zû hant quâmen die mêre
 dem meister von Nieflant.
 dô im die mêre wurden bekant,
 er wart des von hertzen vrô.
 zû hant er besante dô
 die kumentûre und die vogete gar.
 die bat er, daz sie mit irre schar
 quêmen im ûf einen tac,
 als man noch pflît und pflac.
 sie besanten al in lant,
 die reise tâten sie bekant.

Kad viņš no tā nu vaļā tika,
 tad viņa vietā citu lika:
 7115 tas bija brālis Konrāds²⁵¹, vīrs
 ar godaprātu, taisnīgs, tīrs.
 No Mandernes viņš cēlies bija,
 un ievēlēts viņš parādīja,
 kā lietā jāliek likumi
 7120 un jākopj šķīsti tikumi.
Mindaugs, kuru kronējis
 reiz bija Andrēss, mestrs šis,
 līdz pat šim brīdim dzīvs bij bijis.
 7125 Bet naida tīklus viņam vijis
 cits lietuvietis bija,
 kas viņam parādīja,
 ka bagātība tam un vara
 ne mazāka un daudz ko dara.
 Viņš nogalēja Mindaugu,²⁵²
 7130 lietuviešu ķēniņu,
 ar viltu gribēja viņš troni
 sev iegūt līdz ar karaļkroni.²⁵³
 Kad Mindaugs bija nomušīts,
 kāds leitīs tika izraudzīts,
 7135 lai dotos steidzīgi
 uz tālo Krievzemi
 un viņa dēlam²⁵⁴ pavēstītu
 par nelaimi tik negaidītu.
 Kad dēls šo vēsti dzirdēja,
 7140 uz Lietuvu viņš atsteidza
 un sāka tad kā noziedzniekus
 ķert sava tēva pretiniekus.
 Viņš mestru lūdza palīgā:
 tak kristīgais viņš kā nekā.
 7145 Kad mestrs saņēma šo ziņu,
 tā ļoti iepriecēja viņu.
 Viņš lūdza fogtiem, komturkiem,
 lai tie ar saviem karpulkiem
 pie viņa dienā noteiktajā
 7150 klāt būtu lietā svarīgajā.
 Tad sūtņi zemi aprīņoja
 un kargājienu izzīņoja.
 7155 **T**ik žēlīgs dēls bij Mindaugam,
 ka tajā laikā tikās tam
 laist vaļā visus kristīgos.
 Par dieva žēlastību tos
 viņš vaļā palaida no važām
 bez atlīdzības un bez bažām,

In den zīten ez geschach,
 daz man Myndowen sun sach
 lāzen die cristen lōs.
 zū miete er nicht dar umme kōs,
 wan gotes hulde alleine.
 der liez sie algemeine
 vrōlich ūz ir bande.
 sie hūben sich zū lande,
 dā sie wāren vor gewesen,
 als ich ūch hān nū gelesen.
 daz was Myndowen sune ein tugent,
 die er begienc in sīner jugent,
 daz er sō grōzer erbarmekeit
 an die cristen hatte geleit,
 als ich ūch nū hān verjehen.
 daz was zū Lettowen geschehen.
 der meister hatte die wīle besant
 vil manchen helt in Nieflant.
 der quam im ein michel schar
 mit mancher brunjen liechtvar.
 ir helme wāren rīche.
 ouch quāmen willicliche
 alle die brūdere, die gewalt
 hatten, beide junc und alt,
 ich meine die kumentūre.
 die brāchten im zū stūre
 manchen helt ūz erlesen,
 die wol bie vienden kunden wesen.
 dō daz her zū Rīge quam,
 in den zīten man vernam
 von Lettowen boten komen,
 als ich die mēre hān vernomen.
 sie wurben an den meister sō:
 Myndowen sun wēre vrō,
 daz im die sēlde was geschehen,
 daz er die trūwe hette gesehen,
 die der meister hette zū im.
 sie sprāchen: «hērre, nū vernim,
 er saget dir sō grōzen danc,
 daz er immer āne wanc
 wil gantze vrūntschaft mit dir haben.
 er hāt harte wol entsaben,
 daz ir in mit trūwen meinet.
 nū hāt er sich vereinet
 mit sīnen lūten, daz ist wār;
 sie hān im gehuldet gar

7160 lai atgrieztos pēc dzīves cietās
 tie iepriekšējās dzīvesvietās.
 Tas darbs patiešām bija cēls,
 ko paveica šis krietnais dēls,
 ar tādu lielu žēlsirdību
 nu izpestīdams kristietību,
 7165 vēl gados būdams itins jauns, —
 tas bija darbs, par ko nav kauns.
 Kā tikko tiku sacījis,
 tā Lietuvā bij noticis.
 Bet laikā šai uz Līvzemi
 7170 bij ziņu laidis steidzīgi
 pats mestrs daudziem varoņiem,
 ka jādodas nu karā tiem.
 Tie sanāca ar lielos baros,
 7175 tiem bruņas mirdzēj' saules staros
 un galvās ķiveres —
 to galvot varu es.
 Tur tielēšanās nebij gara
 ar brāļiem, kuriem bija vara,
 tas ir, ar komturiem.
 7180 Ar saviem palīgiem,
 gan veciem, gan ar jauniem
 varoņiem it sprauniem,
 tie nāca, lai ar prieku
 nu karotu ar ienaidnieku.
 7185 Tai laikā, kad uz Rīgu gāja
 šis karaspēks, tur uzzināja,
 ka sūtņi nāk no Lietuvas, —
 tā atstāstīts man tika tas.
 Tiem sveiciens nododams bij kvēls,
 7190 ko mestram sūtot Mindaug' dēls,
 kurš priecājoties it paties,
 ka šitā esot noticies,
 un jūtot lielu svētļaimību,
 ka baudījis tas uzticību,
 7195 ko mestrs parādījis tam.
 Tie teica brāļim Verneram:
 «Kungs, uzklausi tā pateicību,
 ar tevī ciešu sadraudzību
 viņš turpmāk turēt grib arvien.
 7200 Ka tu tam vēli labu vien,
 to pieredzēt tam gadījies.
 Jau paguvis tas vienoties
 ar ļaudīm, kas to atzinuši
 un goddevīgi apsveikuši;

und ist ein sūne worden
gantz nāch der heiden orden.
dā von moget ir blīben wol.
der kunic ūch gerne danken sol.»

Dô daz der meister hatte vernomen,
was umme die boten wāren komen,
der samenunge wolde er nicht lān
sunder reise dô vergān.
die boten schickete e drāte
mit sīner brūdere rāte
wīder zū Lettowen lant.
dar nāch sante er zū hant
vumftehalb hundert man geriten.
von den wart nicht gebiten,
sie riten hin zū Kūrlant
vaste bie des meres strant
biz sie zū Goldingen quāmen.
ūz deme konvente sie nāmen
brūdere unde knechte,
die in quāmen rechte,
und Kūren ouch dā mite;
die westen wol des landes site
und die wege kein Gresen wart.
sus hūben sie sich ūf die vart.
sie waren algemeine vrō
und ir mūt der stūnt alsō,
daz ez in solde wol ergān.
in viel vil dicke wol ir spān,
ir vogel in vil wol sanc:
sō prūveten sie, daz in gelanc.
dô sie dā wāren ūf der vart
vaste kein Gresen wart,
sie vunden bōser wege genūc,
dā kūme ein pfert sich eine trūc,
durch brūch und manche bōse bach.
vil cleine hatten sie gemach.
dô quāmen sie eines morgens vrū
mit irme here zū Gresen zū,
daz ez in der veste
niekein man enweste.

Die ūf der burge wāren dô,
die hatten sich bereitet sō,
daz sie zū Goldingen wolden hern.
sie enwesten nicht, daz man in wern
alsō drāte wolde daz,
der brūdere her baz und baz

7205 ir Lietuvā rasts izlīgums,
kaut apkārt pagāni ir mums.
No tiem jūs būsit pasargāts.
Ir ķēniņam uz jums labs prāts.»

7210 **K**ad mestrs uzklausijis bija,
ko sūtņi viņam pavēstija,
viņš juta, kā tam asins kaist;
bez karagājiena prom laist
šo sapulci viņš negribēja.
Un tad nu viņa sūtņi skrēja
7215 it steidzīgi uz Lietuvu.

Viņš piecarpussimt jātnieku
tiem pakaļ steigšus izsūtīja.
Šie vīri nadzīgi ar bija,
uz Kurzemi nu viņi jāja,
7220 to ceļš pa jūras krastu gāja,
līdz Kuldīgā tie nonāca.
Tur paņēma no konventa
tie brāļus uzticīgus
un kalpus noderīgus

7225 un kuršus: kaut tiem pauri biezi,
tie ceļu zin, kas ved uz Griezi²⁵⁵.
Un tā nu visi kopīgi
tie ceļā devās priecīgi,
un jušana tiem bija tāda,

7230 ka neķers liksta tos nekāda:
tiem skaida veiksmi zilēja,
uz labu putns dziedāja —
no likteņa tas bija mājiens,
ka sekmēsies šis karagājiens.

7235 Bet ceļi bija gaužām slikti,
un viņi nomocijās dikti;
tik staigna bija daža stiga,
ka zirgi tikko neiestiga;
tur strauti bij un brikšņi biezi —
7240 tāds bij tas ceļš, kas ved uz Griezi.

Daudz nācās viņiem pūlēties,
maz dabūja tie atpūsties,
līdz beidzot rīta agrumā
pie Griezes pils tie klusībā
7245 ar saviem pulkiem ieradās.

Tik klusām viņi piezagās,
ka tie, kas pilī bija,
neviens to nemanīja.

7250 **T**ik tiešām, tie, kas pilī bija,
to nepavisam negaidīja,

trat der burge vaste zû.
 ez was dannoch harte vrû.
 daz her in die burc trat,
 niemant ez zû gaste bat,
 bereitet alzû mâle wol,
 als ich verwäre sprechen sol.
 dô wart in sneller île
 in vil kurtzer wîle
 der wirte vil geslagen tôt
 und ouch gebrâcht in sulche nôt,
 daz sie dar nider sâzen
 und Goldingen gar vergâzen,
 daz sie wolden hân gehert.
 daz wart in bitterlîch gewert.
 welch wirt von der burge quam,
 den wec er hin zû pusche nam,
 als im der tûvel jagete nâch:
 zû loufene was im gâch.
 die brûdere nâmen zû hant
 al den roub zû ir hant,
 der ûf der burge was gewesen
 (was mac ich mêr dâ von gelesen?),
 und branten in der selben stunt
 die vesten in den tiefen grunt.
 nicht lenger sûmeten sie dar nâch,
 mit irme roube was in gâch
 vaste hin zû lande.
 sie hatten vol ir hande
 robes ûf der burc genomen
 zû Gresen, dar sie wâren komen.
Die brûdere von Goldingen
 mit iren jungelingen,
 die sie hatten dâ vil stoltz,
 kârten durch ein michel holtz.
 die von Rîge kârten sider
 vaste kein dem mere wider.
 dô sie ûf daz mer quâmen,
 ir rûwe sie dâ nâmen
 mit allerleie getregede.
 man, wîb und megede,
 rinder unde pferde
 vûrten sie vil werde
 gebunden und gevangen.
 wol was ez in ergangen.
 dô liez sich der brûdere her
 nider bie daz wilde mer.

tie bija gatavojušies
 uz Kuldîgu iet it paties,
 tur viņi sirot gribēja.
 Ne prātā viņiem nenāca,
 ka aizkavēts tiks nodoms šis.
 7255 Jau brāļu pulks bij pienācis
 pavisam cieši tuvumā.
 Tas bija rīta agrumā.
 Pulks tad nu pilī iegāja,
 7260 kaut to tur viesos nelūdza:
 neviens, kas pilī saimniekoja,
 tam viesības tur nerīkoja.
 Pulks ielauzās tur aši
 un cirta varen knaši,
 7265 daudz saimnieku tur apsita,
 dažs tādās sprukās nonāca,
 ka tur uz zemes apsēdās
 un Kuldīga tam aizmirsās,
 kur sirot bij tas gribējis:
 7270 nu bija jāaizmirst tas viss.
 Kurš saimnieks izkļuva no pils,
 tas tūdaļ skatījās, kur sils,
 un, tā kā nelabā trenkts, skrēja,
 cik vien vēl jaudāja un spēja.
 7275 Liels laupījums tur brāļiem nāca,
 un viņi čakli kopā vāca
 nu mantu, pilī atrasto.
 (Ko vēl lai saku jums par to?)
 Šo pili arī uguns rija,
 7280 līdz pamatiem to nopostīja.
 Nu nebij vairs ko kavēties,
 bij laupījums tiem liels paties.
 Kad mantu pilnas rokas,
 tad ceļš uz mājām sokas.
 7285 **N**u brāļi kuldīdznieki
 un viņu līdzgaitnieki,
 kam možs bij gars un lepna stāja,
 caur lielu mežu mājup jāja.
 Bet ridzinieki gāja tā,
 7290 lai drīzāk tiktu jūrmalā.
 Tur apmetās tie atpūtā.
 Tie vīrus, sievas, kalpones
 un visvisādas pekeles,
 un zirgus, teļus, liellopus
 7295 sev līdzī veda vērtīgus.
 Tā brāļu pulks pēc cīņas sūras

dô diz her zû Kûrlant
 aller êrst wart gesant,
 dô hûb sich mit den sînen
 brûdern und pilgerînen
 meister Cûnrât ûf die vart
 hine kein Semegallen wart.
 er hatte lantvolkes vil,
 die wâren willic âne zil.
 dô daž her quam in daž lant,
 er roubete und slûc zû hant
 waz er mochte begrîfen.
 doch sach man entslîfen
 manchen Semegallen klûc,
 der ein bitter hertze trûc
 ûf die brûdere und ûf ir her.
 sint satzten sie sich zû der wer.
 sie verhageten die wege
 grôz und cleine in stêter pflege.
 die hagene machten sie sô grôz,
 daž manchen cristen sint verdrôz,
 dô der meister hatte gehert
 die Semegallen ungewert,
 dô solde er zû lande wider
 mit sînem here kêren sider.
 er quam geriten vor den hagen,
 der in zû schaden was geslagen.
 dô wart er starke an gerant
 von sînen vienden zû hant.
 der meister und die pilgerîn
 und dar zû die brûdere sîn,
 die knechte und daž lantvolk gar
 machten eine starke schar
 und satzten vaste sich zû wer
 kein der Semegallen her.
 doch wurden in der selben stunt
 der brûdere lûte vil gewunt.
 grimmeclîche in der nôt
 sechs hundert man dâ lâgen tôt
 und zwênzik brûdere dâ bie.
 wie ouch ir aller name sie,
 sô mûze sie got trôsten dort.
 nû wil ich aber sagen vort.
 wer von der nôte dô entquam,
 den wec er zû lande nam
 an manchen enden durch den walt.
 doch quam manich helt balt

nu beidzot atpûtās pie jûras.
 Kad pulki šie uz Kurzemi
 vispirms bij karot sûtīti,
 7300 tad cīnīties pret zemgaļiem
 ar brāļiem un ar krustnešiem
 nu cēlās Konrāds — vīru daudz
 tam bij, kas labprāt iet, kur sauc.
 Kad Zemgalē šie pulki nāca,
 7305 tie kāva, laupījumu vāca
 un visvisādi izdarījās.
 No viņiem tomēr aizlavījās
 dažs zemgaliētis izmanīgs,
 kam niknums bija bezgalīgs
 7310 pret brāļiem un pret viņu baru.
 Tie sāka pretoties ar sparū.
 Tie visus ceļus aizsprostoja
 un ienaidnieku novēroja.
 Tiem aizžogi tik lieli cēlās,
 7315 ka kristīgais dažs zemē vēlās.
 Kad mestrs bija Zemgali
 nu izsirojis vareni,
 tā pulki sāka gatavoties,
 lai varētu uz mājām doties.
 7320 Tie piejāja pie aizžoga,
 par nelaimi tiem uzcelta:
 tur pēkšņi naidnieks ārā spruka
 un nikni viņiem virsū bruka.
 Gan mestrs, gan ar krustneši,
 7325 gan ordeņbrāļi vienoti,
 gan kalpi ar un zemes ļaudis
 bij spēks, kas it nekad nav snavdis, —
 tie zemgaliēšiem pretī stājās,
 bet tomēr grūti viņiem klājās.
 7330 Ciest nācās brāļu ļaudīm ļoti,
 it daudzi tika ievainoti.
 Gan tika varoņdarbi veikti,
 bet sešsimt vīru bija beigti,
 7335 bij brāļu divdesmit starp tiem.²⁵⁶
 Lai kāds ir vārds šiem varoņiem,
 dievs pieņems viņu dvēseles.
 Bet tālāk turpināšu es.
 Kas no šīm briesmām izspruka,
 7340 tas mājupceļu meklēja,
 pa mežu apkārt blandīdamies,
 bet dažs labs vīrs, kaut maldīdamies,
 it vīrišķīgi projām tika.

mit menlīchen sachen dan.
die Semegallen manchen man
liezen dā zū pfande wider.
der brūdere lūte kārten sider
vaste hin zū Rīge wart;
der wec wēnic wart gespart.

Dô der meister dô quam
zū Rīge wider, man nam
einen boten drāte
mit der brūdere rāte.
der selbe bote al zū hant
kārte kegen des meres strant.
vil balde rante er und reit
vaste bie dem mere breit,
biz er quam ūf den strant,
dô er der brūdere her vant.
dô die brūdere sāhen
den boten zū in nāhen,
ein teil ir ranten im enkegen
und entpfiegen den degen.
sie vrāgeten umme mēre,
wie ez ergangen wēre
dā zū Semegallen.
er sprach: «ich sage ūch allen,
wir hān verlorn dā den strīt.
nū machet ūch ūf, ez ist zīt:
hie ist der Semegallen her
gerennet kein ūch ūf daz mer.»
zū hant daz her bereite sich
unde zogete algelīch
bie des meres strande,
biz ez quam zū lande.
daz her gar unbestritten reit
ūf die Dune sunder leit
mit allem sīnem roube dô.
des wart daz her gemeine vrō.
sint riten sie zū Rīge wider.
alle ir sorge die lac nider.
man, wīb unde kindere,
pferde unde rindere
teilten sie glīche
alle vreuden rīche
und riten an ir gemach.
harte liebe dô geschach
al der armen cristenheit.
gestillet wart ein teil ir leit

Ar zemgalis dažs galvu lika
par ķīlu, sargot tēvzemi,
bet brāļu ļaudis mudīgi
uz Rīgu muka, cik vien spēja;
tie velti laiku netērēja.
Kad Rīgā atgriezies
bij mestrs izkāvies,
viņš sūtni sūtīja,
kā brāļi ieteica.
Šis sūtnis ceļā devās aši,
uz jūrmalu viņš jāja knaši,
tad jāja viņš ar zirgu brašo
jau drīz gar pašu jūru plašo,
līdz tajā vietā ieradās,
kur brāļu pulki atradās.
Kad brāļi ieraudzīja,
ka viņš jau tuvu bija,
tad daži viņam pretī steidza
un viņu saņēma un sveica.
Pulks, viņam apkārt stājies,
nu prasīja, kā klājies
tiem esot Zemgalē.
Viņš teica: «Nelaimē
diemžēl tur iekļuvām
un cīņu zaudējām.
Nu celieties, ir laiks,
stāv priekšā cīniņš baigs:
jau zemgaliešu karaspēks
nāk šurp kā milzīgs ugunsgrēks.»
Nu vīri cēlās braši
un ceļā devās aši,
gar jūru virzījās,
tad no tās nogriezās
un netraucēti tālāk jāja
uz Daugavu, kur ceļš tiem gāja.
Tie līdz sev nesa laupījumu —
prieks liels bij par šo ieguvumu.
Kad viņi Rīgā ieradās,
tad visas bažas mitējās.
Nu vīri, sievas, bērneļi,
zirgi, teļi, liellopi
tiek sadalīti līdzīgi.
Par to nu visi priecājās,
un katrs mājās aizsteidzās:
dievs gādājis ar mīlestību
par nelaimīgo kristietību,

und lobeten glīche
got von himelrīche.

In dem anderen jāre
der meister aber zwāre
mit einem grōzen here reit,
daz was lanc unde breit,
hin kein Semegallen wart.
er hatte zū der selben vart
lange sich bereitet wol,
als ich ūch nū sagen sol.
er liez vier mīle nā
ūf der Semegaller Ā
vor Semegallen būwen dō
ein hūs, des wurden unvrō
alle die Semegallen;
sie liezen dō ir schallen.
daz hūs Mytowe ist genant
und liet vor Semegallen lant.
den Semegallen den wart sān
leides vil dar abe getān.
der meister liez dā brūdere vil
unde knechte, die daz spil
vrielfīchen torsten trīben,
die liez er dā blīben
unde reit zū Rīge wider.
die Semegallen alle sider
vlohen ūf ir vesten
vor den vremen gestalten.
daz wāren die brūdere mit ir schar.
die brāchten in vil dicke dar
von der Mytowe schaden zū
beide spāte unde vrū.

Meister Cūnrāt von Manderen
der wolde aber wanderen
in der Semegallen lant.
den brūderen tet erz bekant.
die quamen im vil drāte.
dō reit er mit ir rāte
und mit ir helfe hin:
zū Semegallen stūnt sīn sīn.
dō er mit sīnem here quam
zū Semegallen, er nam
roubes mit sīnem volke vil.
er tet ouch schaden āne zil
in deme selben lande
mit ungevūgem brande.

7390 pa daļai viņu ciešanas
ir tikušas nu remdētas.
Tad slavēja tie nu
to debess ķēniņu.

7395 **K**ad gads bij pagājis,
tad, spēkus sakrājis,
ar lielu pulku jāja mestrs
uz Zemgali it sprauns un jestr.
Uz šo te karagājienu,
šo iecerēto jājienu,

7400 viņš gatavojies bija dikti,
lai atkal neizietu slikti.
Pie Lielupes²⁵⁷ kad viņi tika,
tad mestrs pili uzcelt lika
tik tuvu zemgaļiem,

7405 ka šķīra to no tiem
tik četras jūdzes.²⁵⁸ Zemgaļi
par to bij, zināms, drūvīgi.
Par Mītavu to pili sauc.
Nu zemgaļiem bij raižu daudz,
jo pulka brāļu, kalpu ar

7410 tur mestrs atstāja, lai var
tie darīties, kā tik,
kā vien tiem labpatīk,
un atkal Rīgā atgriezās.
Tad zemgaļi nu patvērās

7415 it visi pilis savās
vai arī mežos, gravās,
kad brāļi šie no Mītavas
tiem sagādāja ciešanas
un lielu skādi nodarīja,
vai diena tā vai nakts tā bija.

7420 **K**onrāds, tas no Mandernes,
mestrs drosmīgs, teikšu es,
pret zemgaļiem viņš gatavoja
nu karu, par ko paziņoja
7425 viņš brāļiem, kuri klāt bij aši.
Ar brāļu padomu nu braši
viņš pulkam priekšā stāja,
uz Zemgali nu jāja.

7430 Kad Zemgalē viņš nonāca,
viņš laupījumu savāca —
tas itin brangs un ražens bija —
un lielu postu nodarīja
ar visiem saviem spēkiem
un lieliem ugunsgrēkiem.

man brante ir dorf und alle ir korn.
 daz was den Semegallen zorn.
 meister Cûnrât kârte dô
 kein Nieflande harte vrô
 mit sînem here, daz was gût.
 dem meistere quam in sînen mût,
 daz er wolde besîten
 vor deme here rîten
 und bezzern die wege
 beide brucken und stege.
 er sprach einem brûdere zû:
 «ich wil hinnen rîten nû
 mit ûwerem willen. ich wil nemen
 die mir zû hulfe wol gezemen,
 und machen wider die brucken,
 die zubrochen sint zû stucken.
 kumet der Semegallen her
 ûf ûch, sô setzet ûch zû wer
 und blâset sân mîn horn,
 daz zû dem zeichen ist erkorn,
 sô kome ich mit mînen roten.
 ir endurfet anders keiner boten
 dan als ich nû hân gesaget:
 rîtet samfte, nicht enjaget.»
Der meister dô von dannen reit
 uber eine heide breit.
 im was zû der arbeit gâch,
 sîn her im zogete vaste nâch.
 dô er von den sînen quam,
 die Semegallen er vernam
 mit zorne komen durch den walt.
 sie brâchten manchen helt balt
 zwischen den meister und sîn her.
 die brûdere satzten sich zû wer.
 er enmochte in nicht zû helfe komen,
 der wec was im undernomen.
 daz was im von hertzen leit.
 mit sîner rotte er dô reit.
 die bie im wâren an der stunt,
 die rieten im, daz er gesunt
 gegen der Mytowe rite
 unde sînes heres aldâ bite
 unde nicht enkêrte wider.
 des volgete er in, ez row in sider.
 in grôzeme smertzen reit er dô
 gegen der Mytowe unvrô.

7435 Kur vien šie spēki pāri gāja,
 tie ciemus, druvas dedzināja.
 Uz Līvzemi tad griezās mestrs
 nu varen priecīgs, varen jestrs,
 bij visam pulkam laba oma.
 7440 Tad mestram prātā nāca doma
 no pulka notuļ stāt
 un tam pa priekšu jāt,
 lai ceļus izlabotu
 un tiltus atjaunotu.
 7445 Viņš kādam brālim teica tā:
 «Man tāda lieta padomā:
 ar jūsu visu atļauju
 mazliet pa priekšu pajāšu.
 Man līdz jās daži izpalīgi,
 7450 kas pietiekami izdarīgi,
 lai izlabotu tiltus tos,
 kas salūzuši gabalos.
 Ja uzbrūk zemgaļi jums spīvi,
 tad pretojieties viņiem sīvi,
 7455 bet, ja šis cīniņš kļūst par smagu,
 tad žigli pūtiet manu ragu,
 tā zīme būs, ka palīgā
 man jāsteidzas jums cīniņā.
 Šī zīme lai ir vienīgā!
 7460 Nu jājiet gaitā mierīgā!»
Uz priekšu tad nu mestrs jāja,
 tam ceļš caur plašu silu gāja.
 Uz darbu bij tam varens spars,
 tam pakaļ jāja viss tā bars.
 7465 Bet, tiklīdz sāņš tas atjāja,
 tā zemgaļus tas izdzirda,
 kas trauca šurp kā viesulis.
 Bij viņiem līdz dažs varonis.
 Starp mestru viņi iespraucās
 7470 un brāļiem. Tie gan pretojās,
 bet mestram ceļš nu bija ciet,
 pa kuru palīgā tiem iet.
 Tas viņu gauži sāpināja.
 Ar savu pulciņu viņš jāja.
 7475 Tie, kuri viņam bija klāt,
 nu centās viņu pierunāt,
 lai jāj uz Mītavu tūlīt
 tur savu pulku sagaidīt
 un atpakaļ vairs neatgriežas,
 7480 lai kā ar bēdas sirdī speižas.

nû wil ich machen ûch bekant,
 wie ez den brüderen gienc in hant,
 die in dem walde bliben dort,
 als ir vor habt gehôrt.
 ir nôt kan ich nicht vollen sagen:
 vil pfert wart in erslagen.
 dô trâten sie zû vûze nider,
 die wer begriffen sie dâ wider.
 der heiden craft was in zû grôz,
 daz lantvolk sêre des verdrôz,
 und vlohen durch den walt von in.
 die brüdere hatten doch den sin,
 daz sie manchem dûtschen man
 hulfen ritterlichen dan.
 doch lâgen dâ drie dûtsche tôt.
 die brüdere bliben in der nôt
 unde satzten sich zû wer
 vaste kein der heiden her.
 waz mac ich mêr dâ von sagen?
 zehen brüdere wurden dâ geslagen,
 sie verluren manchen helt balt,
 sie mûsten wîchen in den walt.
 die veigen lâgen dô dar nider
 die andern die quâmen sider
 dar nâch in vil kurtzer stunt
 zûr Mytowe alle wol gesunt.
 meister Cûnrât was des vrô.
 kein der Rîge kârte er dô.
 dô wart er wol empfangen.
 sus was die reise ergangen.
 wer in der reise leit den tôt,
 des sêle helfe got ûz nôt.
 ich wil ûch ein cleinez ding sagen,
 des enmac ich nicht verdagen:
 bie sînen zîten ez geschach,
 daz man ein hûs bûwen sach,
 daz ist geheizen Wîzenstein
 und ist der besten burge ein,
 die in Nieflande liget.
 vil kleine ir iemant an gesiget.
 die burc ist rîch von gûte
 und stêt in grôzer hûte.
 sie ist gebûwet vor daz lant,
 daz dâ Jerwen ist genant.
 sie spîset andere burge vil.
 nicht mêr ich dâ von sprechen wil.

Tad, padomam šim klausījis,
 viņš turpu jāja noskumis.
 Par mestru tagad runāt beigšu,
 par brāļiem pastāstīt nu steigšu.
 7485 Dievs viņiem postu izciest lika:
 daudz zirgu viņiem apsists tika.
 Tad tie uz savām kājām stāja
 un ienaidniekam pretī gāja.
 Tak beidzot viņu drosme dzisa
 un viņu ļaudis izsamisa,
 7490 tie mežam cauri bēgšus laidās.
 Bet brāļi tomēr neatlaidās
 un vācu vīriem, cik vien spēja,
 it bruņnieciski palīdzēja.
 7495 Trīs vācieši tur kaujā krita,
 bet brāļi stājās cits pie cita
 un nemitīgi pretojās,
 ar pagānpulkiem cīnījās.
 Kas vēl man būtu jāsaka?
 7500 Tur desmit brāļus apsita,
 dažs varonis tur apgūlās,
 tie citi muka brukstalās.
 Daudz liķu karalauku klāja,
 bet dzīvie žigli projām gāja,
 7505 līdz nonāca tie drīzumā
 it visi sveiki Mītavā.
 Mestrs Konrāds priedējās
 un priedīgs Rīgā atgriezās,
 tur sagaidīts kā varonis.
 7510 Tā beidzās karagājiens šis.
 Kas nepārcieta cīņu lielo,
 tā dvēseli lai dievs nu mielo.
 Jums vēl kaut ko es sacīšu,
 kam garām paiet nevaru:
 7515 tas viņa laikā notikās,
 ka pils vēl kāda uzradās,
 par Veisenšteinu²⁵⁹ sauca to,
 šo pili pašu labāko
 no tām, ko Līvzemē var rast.
 7520 To ieņemt tiešām vajag prast.
 Šī pils ir bagāta
 un labi sargāta.
 Tā celta Jervas tuvumā
 un citas pilis apgādā.
 7525 Par to neko vairs nesacīšu,
 jums kaut ko citu pastāstīšu —

Der meister von Nieflant,
 der ūch dicke ist genant,
 mit der brūdere rāte
 sante er boten drāte,
 dō man den hōhen meister vant.
 mit brīven tet er im bekant
 allez lieb und allez gūt,
 als ein vrūnt dem andern tūt,
 und liez in vlīzeclīchen biten,
 daz er nāch brūderlīchen siten
 in des amtes erlieze
 und einen anderen hieze
 meister in dem lande wesen.
 dō die brīve wurden gelesen,
 nāch der brūdere rāte
 sante er vil drāte
 boten kegen Nieflant.
 mit brīven tet er in bekant,
 daz sie einen meister dar
 koren nāch irem willen gar.
 dō in die botschaft komen was
 und man die brīve gelas,
 mit rāte man einen andern kōs.
 meister Cūnrāt wart dō lōs.
 er hatte gerāten, daz ist wār,
 in Nieflande drie jār.
 er vūr zū dūtschen landen wider.
 ein vromer helt der riet sider,
 meister Otto was er genant.
 man wart sīn vrō in Nieflant.
 er was vil mancher tugende rīch,
 dēmūteclīchen hielt er sich,
 er was getrūwe unde gūt
 und achte nicht ūf ubermūt.
 er was ein vil gūt sūneman,
 doch hielt er hertecclīchen an,
 wā man bie vienden solde wesen.
 er was ein helt ūz erlesen,
 des wīsete er in deme lande vil.
 sīn lob stūnt gar āne zil.
Bie sīnen zīten ez geschach,
 daz man die Rūzen rīten sach
 stoltzclīch in des kuniges lant.
 sie vrometen roub und brant
 mit eime kreftigen her.
 sie prūveten selben sich zūr wer

tur vārdi nav man jāmeklē.
Drīz ordeņmestrs Līvzemē
 sūtņus sūtīja,
 7530 kā brāļi ieteica,
 pie lielmestra ar vēstuli,
 kur bija mīļi sveicieni
 ar godu, kō draugs draugam rāda,
 un tajā bija ziņa šāda:
 7535 ka viņš nu lūdžot sirsnīgi,
 kā prasa brāļu tikumi,
 no amata to atbrīvot
 un citu vīru norikot
 par mestru šajā tālā malā.
 7540 Kad lasīšana bija galā,
 tad sūtņus sūtīja,
 kā brāļi ieteica,
 nu lielmestrs uz Līvzemi
 un ziņoja ar vēstuli,
 7545 lai viņi mestru izvēlot,
 kāds viņiem pašiem patīkot.
 Kad sūtņi bija pārnākuši
 un brāļi vēsti saņēmuši,
 tie citu mestru izraudzīja.
 7550 Ar to nu Konrāds atlaists bija.
 Pār Līvzemi te valdījis
 trīs gadus bija mestrs šis.
 Uz vācu zemi ceļš tam gāja.
 7555 Kāds ražens vīrs tā vietā stāja,
 par mestru Oto²⁶⁰ sauca to,
 un Līvzemei bij jālīksmo.
 Viņš bija krietns, tikumīgs,
 turklāt vēl arī pazemīgs,
 pilns labestības, uzticības
 7560 un bez jebkādas augstprātības,
 īsts miera vīrs, tik satīcīgs
 un tomēr brašs un kareivīgs,
 kad ienaidniekam pretī stājās, —
 īsts varonis, kā vīram klājās.
 7565 To Līvzemē viņš pierādīja,
 un slava viņam liela bija.
Viņa laikā notika,
 ka krievi sirot uzsāka,
 pa ķēniņzemi viņi jāja
 un laupīja un dedzināja
 7570 ar karapulkiem vareniem.
 Trīsdesmittūkstoš bijis tiem

wol ūf drīzec tūsent man:
 nicht vorder man sie zelen kan.
 wer sie sach, dem wārn ir genūc,
 got selbe ir vil dar nider slūc
 durch ire vil grōze hōchvart.
 sie quāmen zū vil starc geschart
 mit mancher banier liechtgevar.
 ouch was von Darbet komen dar
 der bischof Allexander,
 mit im vil manich ander
 der cristenheit gar zū vromen,
 als ich die mēre hān vernomen.
 waz mac ich sprechen mēre?
 die rote mūete sēre
 alle die Rūzen, daz ist wār,
 daz wīseten sie sint offenbār.
 von Velīn wāren brūdere dā
 nicht vile, der meister anderswā
 mit here gegen den vienden lac,
 daz wante den Rūzen manchen slac,
 der in wol mochte wurden sīn.
 daz wart dā offenbāre schīn.
 von Lēal quāmen brūdere dar,
 doch nicht ein alzū grōze schar.
 von Wīzenstein ouch māzen vil.
 wer rechte ir zal wīzen wil:
 viere und drīzec uber al
 sach man an der brūdere zal.
 lantvolkes hatten die brūdere gnūc,
 daz allez gūten willen trūc
 zū strītene mit der Rūzen schar.
Dō daz volk was komen dar,
 daz bie den brūderen solde wesēn,
 zū hant begunde man ūz lesen
 daz lantvolk ūf die linken sīt:
 die solden halden dā den strīt.
 von dūtscher art die grōzēren schar
 des kuniges man brāchten dar:
 die hielden dā zūr rechten hant.
 dā wart mit ēren an gerant.
 die brūdere und ouch ire man
 allenthalben hiwen an.
 dō bleib in der nōt
 bischof Allexander tōt.
 zwei teil der Rūzen quam kein in,
 die slūgen sie gar vluchtic hin

pavisam kareivju tobrīd:
 kas gan tos spētu saskaitīt?
 7575 To bars patiešām milzīgs šķita,
 bet daudzus Dievs gar zemi sita
 dēļ viņu lielās augstprātības.
 Gan jauns, gan vecs, bez izšķirības,
 tie nāca košiem karogiem.
 7580 No Tērbatas bij pretī tiem
 pats bīskaps Aleksandrs²⁶¹ nācis
 un arī citus līdzi vācis,
 lai kristietībai kalpotu,
 kā es patiesi dzirdēju.
 7585 Ko es par to gan sacīt varu?
 Tie darīja ar savu sparū
 daudz raižu krievu pārspēkam,
 kā pierādījās drīz pēc tam.
 7590 No Vilandes tur maz bij brāļu,
 jo mestrs bija kaut kur tālu
 pret ienaidniekiem karot gājis
 un nebij krieviem pretī stājis.
 Tā tiem dažs cirtiens aiztaupīts
 nu bij, kas būtu nopelnīts.
 7595 Bij brāļi ar no Lēales,
 kaut maz to bij, cik zinu es.
 No Veisenšteinas ar bij kāds,
 bet skaits tas nebij liels nekāds:
 trīsdesmit četri brāļi bija,
 7600 kas visu pulku sastādīja.
 Bij zemes ļaužu brāļiem gana,
 kam liela bija gribēšana
 ar krievu varzu cīnīties.
 7605 **K**ad karaspēks bij ieradies,
 kam nācās brāļus atbalstīt,
 tie zemes ļaudis nostādīt
 tad sāka spārnā kreisajā,
 kas šiem bij jātur cīniņā.
 7610 Bij vāciešu visvairāk skaitā,
 kas piedalījās šajā gaitā:
 tie labo spārnu turēja.
 Tad kauja tika uzsākta.
 Uz priekšu brāļu pulki rāvās,
 7615 uz visām pusēm nikni kāvās,
 tie cirta, dūra, šāva, sita.
 Tad bīskaps Aleksandrs krita.
 Pret brāļiem divi bari krievu
 nu virzījās, bet šie ar nievu

ûf deme velde her und dar.
 die Rûzen wichen mit ir schar
 daz velt ûf unde nider;
 sie kârten sich dicke wider,
 doch was ir vrome cleine dar an:
 sie liezen dâ vil manchen man.
 der brûdere hant mit êren rach
 waz in leides ie geschach
 von den Rûzen lange zît.
 daz velt was breit und wît,
 der Rûzen val der was grôz,
 des strîtes sêre sie verdrôz:
 man sach vlîhen unde jagen.
 der Rûzen wart dâ vil geslagen.
 dâ was gotes hulfe zît:
 ein dûtscher mûste geben strît
 wol sechzic Rûzen, daz ist wâr,
 daz wil ich sprechen offenbâr.
 der kunic Dimitre was ein helt,
 vumf tûsent Rûzen ûz erwelt
 mit den begreif er dô die wer.
 entriten was sîn ander her.
N û moget ir hôren, wie ez gienc.
 der brûdere vane die were gevienc
 kegen in ûf eine bôse bach.
 dâ er der brûdere her besach.
 der brûdere volkes was alsô vil,
 als ich ûch nû sagen wil:
 sechzic unde hundert man,
 dâ mûste in genûgen an.
 dâ wâren vûzgenger mite,
 die trâten wol nâch heldes site
 hin vor an eine brucken stân.
 ez wart vil gût von in getân.
 der was bî nâ achzic man.
 sie pflichten mit den brûderen an
 und hiwen sich von den Rûzen dô,
 des manich Rûze wart unvrô.
 alsô quâmen die brûdere wider
 mit grôzen êren zû lande sider.
 den achzic mannen sage ich danc,
 daz ir swert sô wol clanc
 in den selben zîten
 bie der brûdere sîten.
 nû wil ich lâzen von der nôt.
 vumf tûsent Rûzen lâgen tôt

7620 tos atsita un dzenāja
 pa lauku, līdz tie pajuka
 un tad ar kaunu atkāpās.
 Šad tad tie gan vēl atgriezās,
 bet nebij tiem nekā tur jauka:
 daudz vīru palika uz lauka.
 7625 Nu brāļi bija atriebuši,
 ko krievi tiem bij darijuši, —
 tiem palīdzējis dievs bij pats.
 Bij karalauks it garš un plats,
 ko kaudzēm krievu liķi klāja.
 7630 Šāds iznākums tos skumdināja:
 tie bēgtin bēga, projām lika.
 Daudz krievu nonāvēts tur tika.
 Dievs žēlastību parādīja:
 uz katra vācu vīra bija
 7635 tur krievu sešdesmit paties,
 es negribu jums mānīties.
 Bij valdnieks Dmitrijs²⁶² varonis,
 ar piecītūkstoš krieviem šis
 vēl metās cīņīnā par spīti,
 7640 kad pārējie bij izšķaidīti.
T ad klausait, kā tas gadījās:
 pulks brāļu cīņā sastapās
 ar to pie upes negantas,²⁶³
 kur brāļus ieraudzīja tas.
 7645 Bij brāļiem gauži maz tur ļaužu;
 ja gribat, lai to skaitu paužu:
 simt sešdesmit bij viņiem vīru,
 par izsmieklu gandrīz vai tīru.
 7650 Bij viņu vidū kājnieki,
 it drošsirdīgi varoņi,
 kas kādu tiltu sargāja
 un tā daudz laba darīja.
 To bij ap astoņdesmit vīru,
 un strādāja tie darbu tīru:
 7655 tie tā no krieviem atkāvās,
 ka dažs vēl ilgi sūkstījās.
 Tā brāļi atgriezās ar slavu
 nu atpakaļ uz zemi savu.
 Paldies tiem astoņdesmit vīriem
 7660 ar zobeniem tik asiem, tīriem,
 kas skanēja tik jāuki,
 kad asinīs bij lauki.
 Nu galā bēdu stāsts ir šis.
 Piecītūkstoš krievu palicis

ûf der selben walstat.
 die andern vluchtig und mat
 jageten hin zû lande.
 in tet vil wê die schande.
 sint clagete manich rûzisch wîb
 ires lieben mannes lîb,
 der in dem strîte sîn ende nam
 und nimmer mêr zû lande quam.
 sus was ergangen der strît.
 des tragen noch die Rûzen nît
 ûf die brûdere, daz ist wâr.
 der hât gewert vil manich jâr.
Der meister dô des landes nôt
 den besten einen tac enpôt,
 mit den er zû râte wart
 zû Rûzen eine herevert.
 des kuniges man des wâren vrô.
 dar zû bereite man sich dô
 volleclich uber al daz lant.
 daz volk gemeine wart besant,
 Letten, Lîven, Eisten gnûc.
 ir aller wille sie dar trûc.
 der meister brâchte brûdere dar
 waz er mochte an sîner schar
 wol achzic und hundred dô.
 des was daz volk gemeine vrô.
 daz her man dô schätzen began
 ûf achzehn tûsent man,
 die mit pferden wâren dâ.
 vil manche kopertûre grâ
 sach man dâ nâch ritters site.
 dâ wâren schiflûte mite
 vil nâ nûn tûsent man:
 alsus man prûven die began.
 dô sie quâmen vor daz lant,
 daz dâ Rûzen ist genant,
 man rotte daz her vil gar
 an maniche stoltze schar.
 dâ mite reit er al zû hant
 menlich in der Rûzen lant.
 man herte her unde dar
 mit vil mancher rischen schar.
 Îseburc dâ wart verbrant
 aber von der brûdere hant.
 die burc hôrte den Rûzen zû,
 die ûch ist genennet nû.

7665 bij guļam pēc šīs sīvās kaujas.
 To citu izkaisītās saujas
 nu mājup drasēja.
 To kauns tiem sâpēja.
 Un daudz bij Krievzemē tad sievu,
 7670 kas apraudāja savu krievu,
 kurš cīņā šai bij galu ņēmis:
 dievs nebija tam pārnākt lēmis.
 Tā nu viņš ir — ko darīt tur?
 Uz brāļiem krievi naidu tur,
 7675 joprojām vēl aiz sâpēm smilkst.
 Šīs naids jau daudzus gadus ilgst.
Kad zemes posts jo gauži spieda,
 Kar labākajiem mestrs sprieda,
 ka laiks nu būtu gatavoties
 7680 pret krieviem karagaitās doties.
 Tad ķēniņvīri priedējās
 un gājienam šim bruņojās.
 Pa visu zemi viņi trauca
 un visus ļaudis līdzī sauca;
 7685 leti, līvi, igauņi
 tiem līdzī iet bij gatavi.
 Un mestrs brājus, cik vien spēja,
 nu savā pulkā sapulcēja:
 simt astoņdesmit bruņinieku.
 7690 Kas tas gan visiem bij par prieku!
 Bij karaspēkā vīru nu
 ap astoņpadsmit tūkstošu.
 Tie zirgos bija atjājuši,
 ko segām bija rotājuši
 7695 pēc bruņinieku parauga.
 Tad viņus skaitīt iesāka:
 ap deviņtūkstoš cilvēku
 tur bija arī kuģnieku.
 Kad visi tie nu nonāca,
 7700 kur Krievzemei ir robeža,
 tad karaspēku sadalīja
 un brašos pulkos iedalīja.
 Tiem mestrs braši stājās priekšā
 un jāja krievu zemē iekšā
 7705 un siroja tad šur un tur
 ar saviem pulkiem it visur.
 Pa otram lāgam Izborsku
 tie nodedzināja, ka nu.
 Šī pils, kas krieviem piederēja,
 7710 vairs sveikā palikt nevarēja.

Der brüdere her daz kârte hin,
 zû Plezcowe stûnt sîn sin,
 dar quam ez menlichen zû.
 daz dûchte die Rûzen alzû vrû.
 die brüdere trâten ûf daz lant.
 zû hant die Rûzen mit ir hant
 ir stat branten in den grunt
 und trâten in der selben stunt
 ûf ire burc, die was gût
 und von den Rûzen wol behût.
 die burc ist Plezcowe genant.
 dar umme liet ein schônez lant.
 die brüdere legeten sich dâ vor.
 die Rûzen machten wol ir tor,
 wen ire burc die ist sô gût:
 die wîle sie haben einen mût,
 daz sie nicht zweien under sich,
 sô ist die burc ungewinlich.
 den selben Rûzen was komen
 helfe. harte cleinen vromen
 mochten sie von den gehân,
 sie entorsten der brüdere nicht bestân.
 die helfe, die ich hân genant,
 die was von Nôgarten in gesant
 und hulfen in ire vesten
 weren vor den gesten.
 sie hatten rischer lûte vil,
 dâ von ich nicht mêr sprechen wil.
 daz weter was naz, unde kalt,
 daz kein sturmen nicht enstalt.
 dô vûr daz her mit râte dan,
 zû schiffe gienc vil manich man.
 der brüdere her vûr uber dô,
 des wurden al die Rûzen vrô.
 ein rûzisch vurste quam gerant,
 der was Juries genant.
 er was an des kuniges stat.
 den meister er vil tûre bat,
 daz er zû im quême
 und sîne rede vernême.
 der meister der was nicht laz,
 in ein schif zû hant er saz
 mit sumelichen sînen,
 brüderen und pilgerinen,
 er hatte bie im schutzen gût:
 mit den liez er sich uber die vlût.

Bij brāļiem neremināms sāts,
 uz Pleskavu tiem nesās prāts,
 turp devās viņi pulkos braši,
 kā krieviem šķīta, pārāk aši.
 7715 Kad brāļi tur nu ieradās,
 tad pilsēta šī aizdegās:
 to krievi bija darījuši
 un paši tūdaļ sabēguši
 7720 pili, stipri bruņotā,
 drošā, stingri sargātā.
 Par Pleskavu šo pili sauc,
 tai apkārt skaistu zemju daudz.
 Šo pili brāļi aplenca,
 jo krievi vārtus nevēra.
 7725 Kamēr vien pils šī stipra ir,
 nav varas, kas šos ļaudis šķir;
 ja stipra ir to vienība,
 šī pils ir neieņemama.
 Gan krieviem talkā nāca kāds,
 7730 bet labums nebija nekāds
 no palīgiem, kas ieradušies:
 tie bij no brāļiem nobijušies.
 Bij minētie šie palīgi
 no Novgorodas sūtīti,
 7735 tiem uzdots palīdzēt
 bij pili aizstāvēt.
 Tur pulka bija vīru brašu,
 par kuriem vairāk nerunāšu.
 Laiks bija auksts, un liņāja,
 7740 kas cīņu uzsākt kavēja.
 Un tad nu brāļi apspriedās
 un pulki mājās atgriezās
 gan kuģos, gan pa sauszemi,
 par ko bij krievi priecīgi.
 7745 Pie mestra tad kāds krievs nu traucās,
 kāds kņazs, kas vārdā Jurijs²⁶⁴ saucās.
 Tas vietnieks bija valdniekam,
 un lūgums liels nu bija tam:
 7750 lai mestrs ierastos pie viņa,
 jo svarīga tam esot ziņa.
 Tad mestrs steigšus saposās
 un žigli kuģī iesēdās
 ar brāļiem un ar krustnešiem,
 un visiem saviem strēlniekiem:
 7755 nu brauca tie pār ūdeņiem.
 Kad mestrs viņā pusē bija,

dô er uber daz wazzer quam,
 er Juries den meister nam
 und machte einen vride gût.
 des vreute sich der Rûzen mût.
 dô der vride was volgân,
 der meister und die sînen sân
 giengen hin zû schiffe wider.
 der meister kundete sider
 den vride sînen mannen.
 zû hant sie riten dannen,
 ie der man zû lande wart.
 sus ante sich die herevert.
D ar nâch uber daz ander jâr
 dô warb der meister offenbâr
 zû sînen vrûnden allen
 ein her kegen Semegallen.
 dâ mite quam er vor daz lant.
 im wurden andere mêre bekant
 von den Lettowen.
 die liezen sich schowen
 mit einem schönen here breit
 ân der brûdere wîzenheit.
 sie hatten brâcht in einen walt
 von Lettowen manchen helt balt:
 sie wolden heren Nieflant.
 daz wart dem meistere bekant.
 des nachtes quam ein man geriten,
 er tet nâch vrûntlichen siten,
 der gab dem meistere dô den rât,
 er sprach: «meister, nû lât
 ûwer her kêren wider,
 ez geliebet ûch sider:
 die Lettowen an diser nacht
 sint hie bie mit grôzer macht
 und wollen sûchen ûwer lant.»
 dô daz dem meistere wart bekant,
 der warnunge was er vrô.
 mit deme here kârte er dô
 nâch sîner brûdere râte wider.
 an dem dritten tage sider
 quam der Lettowen her
 geweldeclîchen ûf daz mer:
 kegen Osele stûnt ir sin.
 kurtzelîchen quâmen sie dar hin.
 die wîle sie herten Osellant,
 meister Otte hatte gesant

to Jurijs godam sagaidîja,
 tie labu mieru noslêdza,²⁶⁵
 kas krievus ļoti priecēja.
 7760 Kad miers šis noslêgts bij starp tiem,
 tad mestrs lîdz ar savêjiem
 nu atkal kuģî sakâpa.
 Par mieru mestrs vēstîja
 un nodomiem jo tîriem
 7765 it visiem saviem vîriem.
 Uz mājâm tiem bij priecîgs jājiens.
 Tā beidzās nu šis karagājiens.
P ěc gada mestrs knosîjās
 un atkal dikti rosîjās,
 7770 lai draugus kopā sauktu,
 pret zemgaļiem lai trauktu.
 Kad Zemgalē tas nonāca,
 tam cita ziņa pienāca:
 ka lietuvieši
 7775 jau dodas tieši
 uz Līvuzemi nemanot
 un brāļiem neko nezīnot.
 Tie lielā pulkā ieradusies
 un kādā mežā apmetusies.
 7780 Uz Līvzemi tie sirot gāja,
 kā mestrs to nu uzzināja:
 pa nakti bija atjājis
 kāds vîrs, kas to bij ziņojis.
 Viņš mestram deva padomu,
 7785 viņš teica: «Mestr, lieciet nu,
 lai jūsu pulki atgriezās,
 tad nebūs jānožēlo tas:
 jo šinī pusnaktis melnumā
 liels leišu spēks ir tuvumā,
 7790 kam zemē iebrukt nesas prāts.»
 Kad mestrs bija brīdināts,
 tad viņš, pēc brāļu padoma,
 no sava karagājiena
 lîdz turpmākajam atteicās
 7795 un atkal mājās atgriezās.
 Bet dienā trešajā jau nāca
 bars leišu tur, kur jūra šņāca:
 uz Sāmsalu tiem gribējās,
 un drîz tie tur ar ieradās.
 7800 Bet, kamēr Sāmsalā tie bija,
 jau mestrs Oto nosūtîja
 gan uz Tērbatu,

sīne boten uber al:
 gegen Darbet unde Lēal,
 und wā er helfe sich versach,
 dô sante er sīnen boten nāch.
Meister Otto nicht enliez,
 sīn her er sich bereiten hiez,
 daz mit im gekēret was
 zū Rīge, als ich itzunt las.
 mit deme here kārte er hin:
 nāch den heiden stūnt sīn sin.
 dā sie geriten wāren vor,
 dā volgete er ūf irme spor.
 daz lantvolk quam vaste zū
 beide spāte unde vrū.
 alsus reit er vil manchen stīc,
 ê dan er quam in die Wīc.
 alle die er hatte besant
 die quāmen zū im in daz lant.
 die Wīc die ist bie dem mere gelegen,
 daz wizzen, die dā wonens pflegen.
 des kuniges man quāmen ouch dar
 mit mancher êrlīchen schar.
 von Darbet bischof Vriderīch
 der quam wol einem helde glich
 mit allen, die er mochte hān.
 der legete sīnen vlīz dar an:
 er quam mit sīnen lūten gar
 willeclīchen an die schar.
 der meister brāchte ein michel her
 mit sīnen ūf daz wilde mer.
 der winter der was alsô kalt,
 des mancher mūter kint enkalt.
 der heiden der was wider komen
 von Osele, als ich hān vernomen,
 und hatten vol ir hant
 und ein teil daz lant verbrant.
 die her lāgen sô nāhen,
 daz sie einander sāhen
 zū beider sīten ūf dem mer.
 zū hant der Lettowen her
 mit sīnen slitten wislīch
 vaste zingelten umme sich.
 sie prūveten beider sīten,
 daz sie mūsten strīten.
 daz ies, daz ūf dem mere lac
 der grōzen burden nicht erschrac,

gan uz Lēali,
 gan arī citur ziņnešus,
 lai meklētu sev palīgus.
 7805 **P**irms mestram bija tālāk doties,
 viņš lika pulkam gatavoties,
 kas bija Rīgā atgriezies,
 kā dzirdējāt jūs jau paties.
 7810 Un tad viņš jutās aicināts:
 uz pagāniem tam nesās prāts.
 Ar saviem brašiem varoņiem
 pa pēdām sekoja viņš tiem,
 aiz viņa zemes ļaudis cieši,
 7815 diennakti šķindēja tiem pieši;
 pa daudzām takām viņi jāja,
 uz Vīku ceļš nu viņiem gāja,
 un visi, ko viņš saucis bija,
 tie visi viņu atbalstīja;
 7820 uz Vīku jāja tie pie jūras
 un nebaidījās cīņas sūras.
 Tur nāca arī ķēniņvīri,
 kam allaž nodomi ir tīri,
 un arī bīskaps Frīderihs²⁶⁶
 7825 no Tērbatas kā varonis
 ar visiem, ko vien atvest spēja.
 Šis vīrs patiešām negulēja:
 ar saviem ļaudīm možā garā
 viņš labprāt nāca mestra barā.
 7830 Tas pulks bij varen liels, ko mestrs
 pa ledu jūrā veda jestr.
 Tā ziema bij tik neganta,
 ka mātēm bērns dažs nosala.
 Bij atgriezies no Sāmsalas
 7835 jau pagānbars. Līdz nesa tas
 sev laupījumu pilnas rokas,
 bet zeme cieta gaužas mokas.
 Tik tuvu pretinieki bija,
 ka tie viens otru saskatīja,
 7840 uz ledus rosīdamies knaši.
 Lietuvieši slēja aši
 sev cieši apkārt ragavas:
 bij viltīgi celts valnis tas.
 Viens otru pulki vēroja
 7845 un cīņas kārē zvēroja.
 Uz jūras ledus bij tik biezs,
 ka varēja tur cīnīties,
 tas abus pulkus nesa droši,

die ez zû beiden sîten trûc:
ez was in allen vaste gnûc.

Von Darbet und von Lêal,
meister Otto an der zal,
ouch dar zû des kuniges man,
die ich nicht alle genennen kan,
sunder einen ritter gût,
der hatte eines lewen mût,
der was Sîverîth genant,
und was uber des kuniges lant
zû Revele ein houbtman,
(in allen ich wol gûtes gan)
dise hêrren drâte
mit eime snellen râte
manten al gelsche dô
ir volk, daz sichz stelte sô,
ez solde strîten sunder wanc.
daz her gemeine dô ûf dranc.
die bischove ûf der linken sît
solden halden dô den strît.
den tet man rischer brûdere gnûc,
als zû nôten was gevûc.
von Revele er Sîverîth
der solde halden den strît
mit sînen zû der rchten hant.
sie wâren alle des gemant,
daz sie zû beiden sîten
daz her solden bestrîten.
die brûdere sprenkten zû
an die heiden alzû vrû.
dô sie quâmen zû gerant,
die heiden trâten al zû hant
in die slitten mit ir schar.
die brûdere gâhетен nâch in dar.
dô sie an sie quâmen gerant,
die êrsten brûdere al zû hant
mit irre banier sturtzeten dô
in die slitten; des wurden vrô
die heiden und stâchen ir orse tôt.
der brûdere ein teil in der nôt
lâgen dâ geslagen nider.
die anderen brûdere dar wider
satzten sich mit mannes hant.
al die wîle quam gerant
daz grôze her der cristen:
ez enmochte nicht lenger vristen.

jo stiprs bija pietiekoši.
7850 **N**o Lēales, no Tērbatas,
no ķēniņļaudīm pulks bij tas,
kas mestram Oto apkārt stāja,
kad viņš uz cīņu aicināja.
Viens vīrs tur sevi parādīja,
7855 kam drosme tā kā lauvam bija.
Par Zīverītu vīrs šis saucās,
kas varen cīnīties nu traucās,
tas pilskungs bija Rēvelē —
tiem visiem veiksmē jāvēlē.
7860 Tad, apspriedušies aši,
šie kungi varen kņāši
nu lika vīriem padomāt,
kā tiem vislabāk pulkā stāt,
lai noturētos cīņā straujā.
7865 Un tad viss pulks nu devās kaujā.²⁶⁷
Pa kreisi nācās bīskapiem
iet cīņā līdzī savējiem.
Tiem brašus brāļus piedalīja,
cik vien tiem vajadzīgi bija.
7870 Pa labi Zīverītam nāktos
pret leišiem stāt, ja virsū māktos
to karapūļi negantie.
Bij lemts, lai visi vīri šie
no abām pusēm tā
7875 tos sistu cīņā.
Nu brāļi auļiem jāja,
bet plāni viņiem gāja:
par agru viņi aizdrāzās,
pret ragavām tie atdūrās,
7880 aiz kurām žigli atkāpies
bij pagānbars un aizslēpies.
Kad pirmie brāļi pakaļ brāzās,
tad ragavās tie iekšā gāzās
ar visiem saviem karogiem;
7885 par to liels prieks bij pagāniem,
tie brāļu zirgus nodūra
un daļu brāļu apkāva.
Bet citi brāļi nerimās
un varonīgi pretojās.
7890 Pa to laiku šurpu skrēja —
jo ilgāk gaidīt negribēja —
viss lielais kristietības bars,
kam cēlies bija cīņas spars.
Uz cīņu viņi rāvās,

- dā mochte man wol schowen
 ein ungevûgez howen
 von den heren beiden,
 von cristen und von heiden.
 der strît was starc und grôz,
 daz blût ûf dem îse vlôz,
 von ir beider sîten.
 dô gienc ez an ein strîten,
 dô sach man manchen rischen man
 ellenthaften howen an.
 dâ wart geslagen in der nôt
 der gûte meister Otte tôt
 und zwêne und vumfzic brûdere gût:
 die guzzen dâ durch got ir blût.
 dâ viel ouch manich vromer helt
 von beiden sîten ûz irwelt.
 lantvolkes viel ein teil.
 got der gebe ir sêle heil!
 die lebenden brûdere liden nôt,
 ir urs bliben meistic tôt,
 des mûsten sie dâ stân zû vûz,
 daz tet den heiden sorgen bûz,
 waz ir doch zû urse bliben,
 von den wart heldes werce getriben
 ûf dem îse her und dar.
 sie hiwen sich durch manche schar.
 der bischof von Darbete quam,
 die sîne er alle zû im nam.
 der bischof ouch von Lêal
 quam an der brûdere zal.
 alsus erkoberte daz her
 der brûdere aber zû der wer.
 die rittere quâmen zû hant
 von Revele ouch zû gerant.
 die brûdere mûsten strîten
 zû den selben zîten
 under einem wâpenleide.
 sie tâten dâ vil leide
 den heiden ûf des meres îs.
 die jageten durch einen prîs
 ûf dem mere her und dar
 mit vil mancher rischen schar.
 der heiden wart vil geslagen.
 die durch prîs solden jagen,
 der lâgen sechzehn hundert tôt.
 die walstat was von blûte rôt.
- 7895 un redzams bij, kā kāvās
 nu abi pulki vareni:
 kā kristīgie, tā pagāni.
 Tie šķēpus miesās grūda,
 pa ledu asins plūda,
 7900 no abām pusēm tā
 kā īstā slaktiņā,
 tur daža roka vicinājās
 un cirta tā, kā īsti klājās,
 līdz nāvei tur cits citu sita,
 7905 tur labais mestrs Oto krita,
 piecdesmit divi brāļi kvēli
 pie dieva aizgāja tur cēli.
 Tur krita ar dažs varonis,
 kas dižu slavu ieguvis.
 7910 Tie aizgāja uz viņsauli.
 Lai dievs tiem mielo dvēseli!
 Tiem brāļiem, kas vēl dzīvi bija,
 aiz piepūles nu sviedri lija:
 to zirgus leišiem tikās nāvēt,
 7915 lai brāļiem nāktos kājās stāvēt.
 Tie, kas vēl seglos palika,
 tie varoņdarbus darija:
 uz ledus segas biežās, tvirtās
 tie leišu bariem cauri cirtās.
 7920 Tad tērbatiešu bīskaps nāca
 un savus ļaudis līdzī vāca.
 Tas, kurš bij bīskaps Lēalē,²⁶⁸
 ar nāca līdzēt nelaimē.
 Tā brāļu pulks nu sasparojās
 7925 un jaunai cīņai gatavojās.
 Ar bruņnieki no Rēveles
 tiem deva jaunas zēveles.
 Bij brāļiem gaužās mocībās
 nu bruņutērpos jācīnās,
 7930 un, cīnīdamies šādi,
 tie leišiem lielu skādi
 uz ledus jūrā nodarija.
 Vēl leišiem braši pulki bija,
 kas, cits ar citu sacenzdamies,
 7935 tur aulekšoja cīnīdamies.
 Daudz pagānu tur mūžu beidza,
 kad tie cits citu pārspēt steidza:
 tiem tūkstoš sešsimt kritušo
 nu klāja ledu sarkano.
 7940 Ar bīskaps tas no Lēales

dā wart zû der selben stunt
 von Léal der bischof wunt.
 sechs hundert der cristen her
 wurden geslagen ûf dem mer.
 der brûdere her von dannen reit,
 7945 daz was den heiden nicht leit,
 wan sie behielden daz îs
 und dar zû des siges prîs.
 die heiden vûren zû lande.
 sie hatten vol ir hande
 7950 bejaget in deme strîten
 zû den selben zîten.
 meister Otte, daz ist wâr,
 der hatte gerâten drie jâr,
 sechs mânde mêre,
 7955 wol mit gûter lêre
 in Nieflande die sîner zît.
 sîn lob was breit und wît.
 dô der helt wart geslagen
 man hôrte in vlîzeclîchen clagen
 7960 uber alle Nieflant.
 brûder Anders zû hant
 von der brûdere râte
 wart gesetzt drâte,
 7965 daz er des amtes wilde
 und an sîner pflege hîlde,
 wen in ein ander wurde gesant
 zû meister wider in daz lant.
 al die wîle daz geschach,
 7970 daz man die Lettowen sach
 heren in der brûdere lant.
 dô im daz wart bekant,
 er jagete in menlîchen nâch,
 7975 ûf die heiden was im gâch.
 sîn her was cleine gnûc,
 der gûte wille in doch trûc.
 der brûdere her von mûdekeit
 hatte sich dar zû bereit,
 7980 daz ez wolde rûwe pflegen.
 an gemach was ez gelegen.
 den heiden was daz rasch bekant.
 ûf die brûdere zû hant
 quâmen sie gerant dô.
 7985 des wart der brûder her unvrô.
 waz sal ich mêr dâ von sagen?
 brûder Andrês wart geslagen

bij ievainots, cik zinu es,
 un sešsimt kristîgo uz jûras
 nu gulēja pēc cîņas sûras.
 Kad brāļu pulki projām jāja,
 7945 tas leišus ļoti priedināja:
 tiem palika nu ledus
 un saldais slavas medus.
 Kaut sûras bija mokas,
 tiem pilnas bija rokas
 7950 ar brangu ieguvumu —
 ar kara laupījumu.
 Guļ mestrs Oto, kļuvîs kluss.
 Trîs gadus sešus mēnešus
 7955 viņš bija valdîjis
 un tika mācîjis
 daudz laba Lîvzemē.
 Nu viņš ir aizsaulē.
 Kad mestrs bija nomaitāts,
 viņš tika gauži apraudāts
 7960 it visā Lîvzemē jo plaši
 un brāli Andrēsu²⁶⁹ tad aši,
 pēc brāļu padoma,
 tā vietā ielika,
 lai nu šo amatu
 7965 uz laiku pildîtu,
 lîdz viņiem kādu citu
 par mestru sûtîtu.
 Pa to laiku notika,
 ka lietuvieši siroja
 7970 jau atkal brāļu novados.
 Kad Andrēss pamanîja tos,
 viņš dūšîgi tiem pakaļ dzinās,
 kā dūcis viņa dusmas trinās.
 Kaut gauži mazs bij brāļu pulks,
 7975 bet gars tiem kvēloja it spulgs,
 jo labā griba viņus nesa.
 Kad viņi vairs tik tikko dvesa
 aiz noguruma, apstāties
 tie nolēma un atpūsties.
 7980 To leiši uzzināja aši
 un tad nu brāļu pulkam knaši
 ar pilnu sparū virsū bruka,
 un brāļi putēja un juka.
 Ko gan man sacīt tur vēl daudz?
 7985 Tur brālis Andrēss tika kauts,
 un divdesmit tur brāļu kāva:

und zwēnzic brūdere dar zū.
sie sturben leider alzū vrū.
dô wart aber die rūwe
und die clage nūwe:

uber alle Nieflant
wart der selbe val bekant.
sint wart daz lant getrōstet wol,
als ich ūch vil wol sagen sol.

Ein vromer helt der wart gesant
zū meister hin zū Nieflant.
er hatte sinnencfichen rāt,
daz sult ir hōren an der tāt,
die er tet bie sīner zīt.

sīn name was grōz und wīt
uber alle die lant.

brūder Walter was er genant
von Nordecken geborn.

den Semegallen tet er zorn,
als ich nū wol sagen mac.

im quāmen ūf einen tac
sīne kumentūre gar
mit mancher ērlīchen schar.
den hatte er boten vor gesant
uber alle sīne lant.

von Revele brāchte er eine schar
harte ritterflichen dar.

dô daz her zū samne quam,
des meisters willen man vernam.

dā mite vūren sie zū hant
in der Semegallen lant.

dô er vor Terweten quam
mit dem here, er vernam

und trat selbe an das wal.
daz her im volgete āne zal.

Terweten man dô gewan.
dar ūffe sie slūgen manchen man,

daz er des lebenes vergaz,
der brūdere craft daz hūs besaz,

daz wart dô gespīset wol,
als man die burge spīsen sol.

der meister reit zū Rīge wider
mit sīnem her. er dāchte sider

um eine andere herevert
hin kegen Mezoten wart.

Zū ōstern dar nāch zū hant
besante er aber sīne lant.

tos pārāk agri nāve plāva.
Nu atkal ciešanas
un jaunas žēlabas

7990 pār visu Līvzemi tad nāca
un visus ļaudis māktin māca.
Pēc tam gan nāca mierinājums
un citāds vērtās dzīves gājums.

7995 **U**z Līvzemi tad sūtīts tika
cits vīrs, ko tur par mestru lika.

Tam prāts bij spožs un asi trīts,
kas tiks jums tūdaļ pierādīts
ar darbiem, ko viņš tika veicis,
ko katrs slavējis un teicis.

8000 Bij brālīs Valters²⁷⁰ viņam vārds,
tam Nordekā bij šūplis kārts.

Kā teikt, daudz dusmu aizdevis
ir zemgaļiem šis varonis.

8005 Tas viss tur notika, lūk, tā:
viņš lika dienā noteiktā

nākt kopā saviem komturjiem
ar pulkiem, labi bruņotiem.

Viņš iepriekš sūtņus aizsūtījis
tiem bija un to pavēstījis.

8010 No Rēveles vēl tam par prieku
bij nācis ar daudz bruņinieku.

Kad karaspēks bij sanācis
un mestra prātu dzirdējis,

8015 tad ceļā devās mudīgi
tie visi nu uz Zemgali.

Kad Tērvetē viņš nonāca,
viņš dūšu kopā saņēma

un pats pie vaļņa piegāja.
Viss pulks tad viņam sekoja.

8020 Drīz Tērvete to rokās krita.²⁷¹
Pēc tam tie dažu vīru sita

tā, ka tam dzīvot aizmirsās.
Lūk, brāļu spēks kā izpaudās!

8025 Šī pils nu tika aprīkota,
kā visas pilis apbruņota.

Uz Rīgu mestrs aizjāja,
bet drīz vien atkal nolēma

sākt jaunu karagājienu,
lai Mežotni²⁷² ar ieņemtu.

8030 **K**ad Lieldienas viņš nosvētīja,
tad atkal sūtņus aizsūtīja,

un nāca brāļi, bruņnieki,

dô quâmen im die brûdere sîn,
 daz lantvolk und die pilgerîn.
 mit schiffen vûr er ûf die vart
 hin zû Mezoten wart.
 dô er quam in daz lant,
 die burc die gab sich zû hant
 ûf des meisters gnâde dô.
 des wart daz her gemeine vrô.
 der brûdere her vûrte von dan
 wîb, kindere und man
 und waz sie gûtes vunden,
 daz wart in zû den stunden
 und vûren vrôlichen wider.
 ez stûnt unlange sider,
 ein her wart aber ûz gesant
 in der Semegallen lant.
 daz her zu Terweten quam,
 von der burge ez nam
 rasche Semegallen dô
 unde ranten alsô
 vaste hin zû Ratten wart.
 daz hûs wart gewonnen mit der vart,
 daz verbranten sie vil gar
 und nâmen in ir schar
 allez, daz sie vunden
 dar inne zû den stunden.
 dô daz hûs was verbrant,
 dô reit daz her zû Nieflant.
 den Semegallen wart gâch
 in kurtzer wîle dar nâch
 wider zû der cristenheit.
 ez was in von herten leit,
 waz sie hatten vor getân.
 um einen zins sie bâten sân,
 daz sie mûsten den geben
 und in der brûdere vride leben.
 der meister der gab in sider
 um den zins den vride wider.
 des wâren sie alle vrô.
Eine grôze sûche den meister dô
 bevienc an sînem lîbe.
 die dâchte er sô vertrîbe
 und vûr zû dûtschen landen wart.
 der wec von im wart ungespart.
 ez hatte in Nieflande
 gegân im wol zû hande:

zemes ļaudis, krustneši,
 un kuģos visi mudīgi
 8035 tie aizbrauca uz Mežotni.
 Tie turpu nonāca nu knaši,
 un padevās šī pils jo aši
 ordeņmestra žēlastībai.
 Prieks bija brāļu sadraudzībai.
 8040 Ar mērķiem cideniem un tīriem
 no sievām, bērniem un no vīriem
 tad brāļi pili atrīvoja,
 daudz labumu sev iemantoja
 un līksmi mājās atgriezās.
 8045 Bet neba mierā palikās:
 no jauna devās mudīgi
 tie gājienā uz Zemgali.
 Kad Tērvetē tie nonāca,
 no pils tad viņi paņēma
 8050 sev līdzī zemgaļus,
 it brašus kareivjus,
 un tad uz Rakti²⁷³ aizsteidza
 un pili aši ieņēma,
 to arī nodedzināja
 8055 un visu, ko vien atrada,
 to žigli pievāca
 un kopā savāca.
 Kad pils nu bija nodegusi,
 tad jāja tie uz māju pusi.
 8060 Pēc laika zemgaļi
 bij rāmi kļuvuši
 un kristietībai atdevās.
 No visas sirds tie nolūdzās
 par katru savu nedarbu
 8065 un lūdza, lai tiem nodevu
 nu mestrs uzliek: tie to dotu,
 ar brāļiem mierā sadzīvotu.²⁷⁴
 Par nodevām šīm tad nu mestrs
 tiem atkal mieru deva jestr.
 8070 Par to bij visi līksmi nu.
Bij mestrs smagu slimību
 kaut kādu iemantojis
 un, brīdi noslimojis,
 uz vācu zemi ceļoja,
 8075 kur izdziedēt to cerēja.
 Bij Līvzemē no rokas gājis
 tam viss, ko viņš bij nodomājis.
 Viņš trīsarpuš bij gadu bijis

er was gewesen, daz ist wâr,
 meister dâ drittehalbez jâr.
 dô er zû dûtschen landen quam
 und der meister in vernam,
 des amtes er in erliez,
 zû Marcburc er in varen hiez,
 dâ vûr er mit willen hin:
 in den konvent stûnt sîn sin.
 ein ander brûder wart gekorn.
 under des wâren verlorn
 zû Nieflande brûdere gût.
 zû Lettowen stûnt ir mût.
 vumfzehn was ir an der zal,
 alsus nâmen sie den val.
 die brûdere wolden schowen
 daz lant zû Lettowen,
 dâ wolden sie gewinnen gût.
 die Lettowen ouch den mût
 hatten in der brûdere lant.
 die wege wurden in bekant,
 die die brûdere ritten dar.
 sie jageten nâch mit starker schar.
 die brûdere wâren dô gelegen
 durch rûwe ein teil gemaches pflegen,
 die slûgen sie ungewarnet tôt.
 ein teil quam ir abe mit nôt,
 doch wart ir ein gevangen.
 sus was der strît ergangen.
 ein vromer helt wart ouch geslagen,
 den noch die cristen mûzen clagen:
 Suxe was er genant.
 er quam in der brûdere lant,
 dô entpfienec er den cristentûm
 durch got und nicht durch rûm.
 er hâtte maniche herevert
 geriten kegen Lettowen wart.
 er was von Lettowen gebora,
 ein helt kûne und ûz erkorn.
 mûter, maget Marië
 edele unde vrîe
 hilf sîner sêle ûz aller nôt,
 er bleib in dîme dienste tôt!
Die Lettowen wurden vrô.
 zû hant dar nâch sie sûchten dô
 des somers der brûdere lant.
 daz wart den brûderen bekant.

8080 par mestru tur un izpildîjis
 bij godam savu amatu.
 Kad Vâczemē tas bija nu,
 tad lielmestrs to pieņēma
 un atlaida no amata:
 tam lika nobraukt Marburgā²⁷⁵
 8085 un iestāties tur konventā.
 Cits brālis tika ievēlēts.
 Bet pa šo laiku pazaudēts
 bij Līvzemē daudz krietnu brāļu,
 kas ciniļušies leišos tāļu:
 8090 to piecpadsmīt pēc skaita bija,
 kas leišos nāvi ieraudzīja.
 Tiem leišu zemi skatīt
 bij ticies un tur matīt
 šo to, kas līdzī nemams būtu.
 8095 Bet leiši ar šo pašu jūtu
 uz brāļu zemi ciemos gāja
 un viņu ceļus izzināja,
 un metās viņiem pakaļ aši
 nu stiprā pulkā varen braši
 8100 un brīdī tai, kad atpūsties
 bij brāļu pulciņš nolicies,
 to klusītiņām apkāva.
 Gan daži kaut kā izbēga,
 bet vienu noķēra.
 8105 Ak, sūrā nediena!
 Viens vīrs bij brašs, ko kāva tie,
 ko apraud visi kristīgie:
 par Suksi²⁷⁶ sauca to,
 uz zemi kristīgo
 8110 viņš atnācis bij kristīties,
 kā vēlējis bij viņam die's.
 Viņš brāļu rindās bija stājis,
 pret lietuviešiem karā jājis,
 kaut pats bij dzimis lietuvīs, —
 8115 īsts vīrs un dižens varonis.
 Visšķīstā Marija,
 kam slava mūžīga,
 tā dvēselei jel mieru dod!
 Viņš mira, tevīm kalpojot.
 8120 **P**ar to nu prieks bij Lietuvā,
 un tādēļ tūdaļ vasarā
 tie brāļu zemi apciemoja.
 Kad brāļiem par to paziņoja,
 tiem viņi nikni pakaļ jāja,

sie jageten ernstlichen nâch
tag und nacht; in was vil gâch,
biz daz sie sie quâmen an.
strîtes man mit in began.
dâ bliben sechs hundert tôt.
die Lettowen durch die nôt
vlohen hin zû lande.
sie liezen dâ zû pfade
von iren henden manchen man,
der ich nicht genennen kan.
sie liezen ouch die pferde dâ
(der strît was ûf der Dubenâ:
ich wil ûch allen tûn bekant,
ein wazzer ist alsô genant)
und liefen zû lande wider.
der brûdere her daz teilte sider
den roub, den sie dâ nâmen.
dar nâch sie alle quâmen
mit irme roube zû Rîge vrô.
sie sageten gote von himele dô
aller sîner genâden danc.
er ist wert, daz man âne wanc
im sage lob und êre
nû und immer mêre.

Der hôhe meister mit râte nam
einen brûder lobesam
und sante in hin zû Nieflant.
daz amt er an sîne hant
bevalch nâch des ordens site.
dâ schîden sie sich mite.
der meister von Nieflant
kein sîme lande reit zû hant.
dô er dô zû Rîge quam,
zû meistere man in gerne nam,
wan er was in wol bekant:
brûder Ernst was er genant.
er geviel den lûten wol,
er was aller tugende vol;
daz wart dicke von im schîn.
er was ein trôst den vrûnden sîn,
dêmûtik und wol gezogen.
daz lant was gar unbetrogen
die wîle er dâ meister hiez,
an wârheit er sich vienden liez.

Meister Ernste an den mût
quam ein gedanke, der was gût,

8125 ne dien', ne nakti neapstāja,
lîdz beidzot panāca to baru
un kauju uzsāka ar sparū.
Tur seši simti beigti bija.
Kad leiši to nu pamanīja,
8130 tie projām aizmuka.
Par ķīlu atstāja
tie dažu vīru dūšīgu,
kam vārdus diemžēl nezinu.
Tie arī zirgus pameta,
8135 pirms atpakaļ tie aizbēga.
Tā cīņa, kas šeit minēta,
pie kādas upes notika,
kas tek ar Dubnas²⁷⁷ nosaukumu.
Nu brāļi savu laupījumu,
8140 ko guvuši bij, sadalīja
un atkal Rīgu ieraudzīja,
kur līksmi atgriezās ar to.
Tie kungu visu augstāko
tad slavēja ar pateicību,
8145 ka viņš tiem savu žēlastību
bij devis cīnīnā.
Lai gods tam mūžībā!
Lielmestrs²⁷⁸ ar brāļu prātu
kādu brāli slavas klātu
8150 uz Līvzemi drīz sūtīja,
lai tur pēc ordeņlikuma
par mestru viņu ieceltu.
No lielmestra tas šķīrās nu.
Uz Līvzemi viņš tūdaļ jāja,
8155 un Rīgā viņu godināja,
par mestru viņu iecēla,
jo visi viņu pazina:
par brāli Ernestu²⁷⁹ to sauca,
pie viņa ļaudis ciemos brauca,
8160 un viņš tiem ļoti patika —
daudz tikumu tam piemita,
kā vēlāk viņš to pierādīja.
Viņš saviem draugiem atspaidis bija,
bij pazemīgs un pieklājīgs,
8165 un savai zemei uzticīgs
un turējās pie taisnības,
kamēr vien mestrs bija tas.

Mestram Ernestam reiz radās
8170 tā doma ļoti laba bija,

den liez er harte wol verstân
 sîne kummentûre sân.
 die kummentûre quâmen,
 dô sie die rede vernâmen,
 zû Rîge mit iren lûten dô.
 des was meister Ernst vrô.
 dô ðaz her zû samne quam,
 zû hant meister Ernst nam
 und vûr vaste die Dune hin:
 zû Duneburc stûnt sîn sin.
 er was an râte sô clûc,
 ðaz er vûrte spîse gnûc.
 dô ðaz her dô allez quam
 um den berc, der meister nam
 mit sînen brûderen den rât:
 «mîn mût zû disem berge stât,
 ðar ûf sal man bûwen
 eine burc, ðaz sal berûwen
 her nâch vil manchen heiden
 und ouch den kunic Thoreiden.»
 die burc wart vil drâte
 nâch der brûdere râte
 ûf den berc gebûwet gût.
 des vreute sich ir aller mût.
 armbruste unde pfile
 in vil kurtzer wîle
 unde spîse genûc,
 alsô der burge was gevûc,
 brâchte man ûf die vesten.
 man satzte ðar ûf die besten,
 die man vant in deme her
 und ouch tochten zû der wer,
 an brûderen und an knechten.
 welch lantman kunde vechten,
 der wart ûf die burc gelân.
 der meister mit dem here sân
 kârte kein Rîge wider.

In vil kurtzer wîle sider
 quam der kunic Thoreiden,
 mit im vil manich heiden,
 vor Duneburc gerennet:
 er wolde sie hân verbrennet.
 dô er die burc sô vaste vant,
 er liez bûwen zû hant
 vier blîden harte grôz,
 die ûf der burge des verdrôz,

to komturiem viņš pavēstīja.
 Kad komturi to uzzināja,
 tad steigšus tie pie mestra jāja
 ar saviem ļaudīm nu uz Rīgu.

8175 Un tad ar prieku bezgalīgu
 par to, ka kopā sanācis
 bij karaspēks, nu mestrs šis
 gar Daugavu tad brauca,
 uz Dinaburgu²⁸⁰ trauca,
 kur ciemoties sirds sauca.

8180 Ar gudru ziņu veda tas
 sev līdzī pulka pārtikas.
 Kad karaspēks tur ieradās,
 ar brāļiem mestrs apspriedās,
 kurš kalns vislabākais nu būtu.

8185 «Šis kalns man patīk, to es jūtu,
 te pils ir jāuzslien,
 kas būtu bieds nudien
 gan pagāniem, gan Traideniem²⁸¹,
 leišu kunigaitim šim.»

8190 Tad pils nu steidzīgi,
 kā brāļi lēmuši,
 tai kalnā tika uzcelta,²⁸²
 ka prieks, tik cēla, dižena.

8195 Tad stopus, bultas, pārtiku
 un prāvu mantu krājumu
 šajā pašā brīdī
 īsā laika sprīdī

8200 tai pilī nogādāja,
 un labākie nu gāja
 no brāļiem, kalpiem, zemniekiem,
 aizstāvībai derīgiem,
 to apsargāt ar ieročiem.

8205 Kurš vien no tiem tik kauties spēja,
 tos visus pilī paturēja.
 Par to nu mestrs priecājās
 un atkal Rīgā atgriezās.

Bet ķēniņš Traidens vīrus vāca
 un Dinaburgai virsū nāca,
 tam pulki bija braši,
 tos gribēja viņš aši
 uz Dinaburgu aizvizināt
 un tad šo pilī nodedzināt.

8215 Bet, tā kā pils bij varena,
 tad ķēniņš būvēt vēlēja
 tur četrus lielus akmeņmešus²⁸³.

Rûzen schutzen wâren komen
 kunige Thoreiden zû vromen.
 sie wunten manchen mit ir bogen,
 doch wurden sie dar an betrogen:
 wer ûf der burge wart gewunt
 der wart schîre gesunt.
 die von der burge schuzzen wider,
 manchen heiden sie dar nider
 velleten in vil kurtzer stunt,
 der wênic keiner wart gesunt.
 die blîden alle viere
 begunden werfen schiere;
 die wurfen tac und nacht
 grôze steine mit ir macht.
 die heiden vûrten steine zû
 beide spâte und vrû.
 vor wâr ich daz sprechen wil,
 sie wurfen abe der blancken vil
 alumme die burc her und dar.
 die brûdere nâmen des war
 und butzten vaste vure,
 daz man die burc icht verlure.
 der sturm werte endelîche
 tac und nacht gelîche
 gantzer vier wochen.
 vil manich houbet zubrochen
 sach man in der heiden her,
 daz quam von der brûdere wer.
 wunder was, daz genas
 wer vor in ûf der burge was,
 von der macht, die dar umme lac
 beide nacht und tac.
Dô kunic Thoreiden wart gewar,
 daz er mit sîner grôzen schar
 der burc nicht mochte gewinnen
 mit alle sînen sinnen,
 er sprach: «nû mûz ich smertzen
 tragen an mînem hertzen.
 ir heiden mir getrûwet,
 diz hûs ist gebûwet
 mitten ûf daz hertze mîn.
 nû mûz ich immer lîden pîn
 die wîle ich lebe, sunder wanc;
 mîn vreude die ist wurden cranc.
 waz hilfet, daz ich lenger ligen?
 der heiden hant wil mîn verzigen

Viņš aicināja arī svešus:
 tam nāca braši palīgi —
 tie bija krievu strēlnieki²⁸⁴,
 8220 tie savas bultas raidīja,
 un ievainotie vaidēja.
 Tie šāva varen knaši,
 bet pievīlās tad paši,
 jo tas, kas pili brūces guva,
 8225 drīz vien jau atkal vesels kļuva.
 Pils sargātāji preti šāva,
 un tas, ko bulta ķēra, blāva
 un tūdaļ zemē novēlās,
 un tad vairs augšā necēlās.
 8230 Tad akmeņmešu māka
 nu sevi rādīt sāka,
 tie akmeņus nu svieda,
 pils sargātājus šķieda,
 dien', nakti ļaudis strādāja
 8235 un akmeņus klāt gādāja.
 Ja taisnība man jāsaka,
 tai pilij viņi izgāza
 daudz planku, bliežot varen braši.
 Bet brāļi bojājumus aši
 8240 no jauna izlabot drīz spēja:
 tie pili zaudēt negribēja.
 Tā bez apstājas
 četras nedēļas
 šī kauja turpinājās,
 8245 un diezgan grūti klājās
 tur dažam labam pagānam,
 kad galvu sadragāja tam
 pils sargātāji aizstāvoties.
 Bet pagānu bars nerimstoties
 8250 tiem dien' un nakti virsū mēcās,
 tiem turēties it grūti nēcās,
 un tiešām bija jābrīnās,
 ka tie vēl dzīvi palikās.
 8255 **K**ad ķēniņš Traidens redzēja,
 ka pili ieņemt nespēja
 ar visu savu lielo baru,
 viņš sacīja: «Ko nu lai daru?
 Man sāpes sirdi grauž
 un plēš un pušu lauž.
 8260 Šī pils man sirdij virsū celta,
 man visu mūžu sirds būs šķelta,
 tā tagad dien' un nakti skums.

und sint zû lande wider.
howet nû die blîden nider,
ich wil zû lande kêren.
mîn sorge mûz sich mêren.»
die Lettowen wurden vrô,
sie trâten an die blîden dô
und zuhiwen schiere
die blîden alle viere
und vûren zû lande
mit jâmer mancher hande.

Die brûdere alle wurden vrô,
die ûf der burge wâren dô,
und sageten gote der gnâden danc,
daz den heiden nicht gelanc.
ir burc die bezzerten sie wider
und santen boten sider,
den meister liezen sie verstân,
wie ez den heiden was ergân.
der meister was der rede vrô,
er sprach zû sînen brûderen sô:
«diz sturmen wirt vergulden wol.
ist, daz ich leben sol,
ich stifte eine herevert
her nâch zû Lettowen wart.»
der meister sint besante
die kummentûre und mante,
daz sie im helfe brêchten
und dar an gedêchten,
waz die heiden hetten getân
der cristenheit. die boten sân
riten in der brûdere lant:
die mêre tâten sie bekant.

Der meister vlîzeclîchen bat,
der bete er nicht abe trat,
von Revele ern Eilart,
daz er in die herevert
mit sînen lûten quême
unde zû im nême,
wer zû der reise tochte,
und sô er beste mochte
sînen vliez legete dar an.
er Eilart der tet als ein man,
er sprach: «meister, ich wil komen,
ez ghê zû schaden oder zû vromen,
mit ûch in die herevert.
lîb und gût ist ungespart.»

8265 Ko palîdz vairs šis pasākums?
Šķiet, saites, kas mūs sien, par vājām,
iet ļaudis atpakaļ uz mājām.

Nu akmeņmešus sacērtiet,
es arī gribu mājās iet.»
8270 Tad lietuvieši priecājās,
pie akmeņmešiem piestājās,
visus četrus aši
saskaldīja knaši
un mājās atgriezās
nu savās nedienās.

8275 **T**ad brāļi ļoti priecājās
un visi dievam pateicās,
ka neizdevās pagāniem
tos veikt ar visiem pūļņiem.
Tie pili atkal izlaboja
un tūdaļ mestram paziņoja
8280 it drīz ar saviem ziņnešiem,
kā izgājis bij pagāniem.

Šī ziņa mestru priecināja,
un brāļus tā viņš uzrunāja:
8285 «Šo uzbrukumu atmaksāsim,
un, ja vien dzīvs es būšu, jāsīm
mēs brašā karagājienā,
lai pasirotu Lietuvā.»

Nu mestrs sūtņus sūtīja
pie komturiem un vēlēja,
8290 lai nāk tie palīgā
un patur atmiņā,
ko darījuši pagāni
ir kristīgajiem. Steidzīgi
nu brāļu zemēs sūtņi jāja
un vēsti visur nogādāja.

8295 **T**ad mestrs lūdza dedzīgi
un sirsnīgi, lai steidzīgi
no Rēveles šurp ierodas
kungs Eilards²⁸⁵ un lai lîdz ved tas
8300 vîrus, cînīties kas spētu,
cîniņā kas noderētu.

Viņš pūlējās cik spēdams,
šo vēsti sacerēdams.
Kungs Eilards rikojās kā vîrs,
8305 kam vārds ir svēts un nodoms tîrs,
viņš teica: «Mestr, došos es,
lai kādas nâktu nelaiimes,
ar jums šai karagājienā,

dā wāren ouch andere rittere gūt,
 die hatten den selben mūt,
 von Thisenhūsen er Johan,
 ein vil tugenthafter man;
 von Frangen er Heinrich
 was ein ritter hovelich;
 die wāren der reise vrō.
 umme einen tac sie sprāchen dō,
 wan sie solden sīn bereit.
 der tac wart in dō geleit.
 die rede lāze wir bestān
 und sagen von der reise sān.

Von Hōberc er Eilart
 machte sich ūf die vart.
 er was zū Revele houbetman.
 eine schōne schar er gewan,
 zū Rīge quam er zū geriten.
 die andern ouch nicht enbiten,
 von Thisenhūsen er Johan
 quam dar mite als ein man,
 der der reise was vil vrō.
 der brūdere her gemeine dō
 was zū Rīge vor in komen;
 als ich die rede hān vernomen.
 der meister was ir aller vrō.
 mit deme here reit er dō
 vaste gegen Lettowen
 in dienste unser vrowen.
 der Kūren quām ein michel schar,
 die Semegallen ouch aldar
 quāmen ouch mit vlīzen.
 dō sach man helme glīzen,
 brunjen blenken sam ein glas.
 daz her grōz und michel was.
 die rittere ritterlichen dā
 von Revele wāren īsgrā
 gewāpent wol mit ēren.
 daz her sach man kēren
 stoltz zū Kernowen.
 daz was leit den Lettowen.
 dō wart kuniges Thoreiden lant
 beroubet vil und verbrant.
 volkes slūc der brūdere her
 harte vil sunder wer
 in sīnen landen.
 ez gienc in wol zū handen.

8310 pats dievs tad nāks mums palīgā.»
 Tur bija bruņnieki, kam tāds
 kā viņam arī bija prāts,
 no Tīzenhauzenes paties
 tur bija Johans²⁸⁶ ieradies
 un Heinrihs, tas no Frangenes²⁸⁷ —

8315 tas bruņnieks krietns, teikšu es —
 tie visi labprāt līdzī gāja.
 Nu viņi dienu norunāja,
 kad viņiem jābūt gataviem,
 kad ceļā jādodas būs tiem.

8320 Nu tagad savu runu beigšu,
 par karagaitām tālāk teikšu.²⁸⁸

Kungs Eilards šis no Hobergas,
 nu karagaitām posās tas.
 Rēvelē viņš pilskungs bija
 un skaistu pulku salasīja,
 ar kuru viņš uz Rīgu jāja,
 un citi viņam līdzī gāja.
 Tur Tīzenhauzen's Johans nāca
 un brašus vīrus līdzī vāca,

8330 ko gājienam bij izraudzījis.
 Viss brāļu pulks jau iepriekš bija
 pirms viņiem Rīgā ieradies,
 kā dzirdēt man ir gadījies.
 Tas mestru ļoti priedzināja.

8335 Ar savu karaspēku jāja
 tagad viņš uz Lietuvu,
 dievmātei lai kalpotu.
 Tam līdzī nāca kurši braši
 un arī zemgaļi jo knaši.

8340 Tur bruņcepures mirdzēja,
 kā stikls bruņas vizēja.
 Bij bruņnieciski bruņnieki
 no Rēveles tur, bruņoti
 bruņas leduspelēkās —

8345 gods bija viņiem valkāt tās.
 Bij visiem acīs lepnums spulgs,
 kad devās varenais šis pulks
 nu gājienā uz Kernavi²⁸⁹.

8350 Posts nāca tad pār Traideni.
 Pa viņa zemi brāļi jāja
 un laupīja un dedzināja.
 Daudz ļaužu viņi sita,
 kas bezspēcīgi krita;
 kur viņi apkārt slāja,

daž her herte her und dar
 mit vil mancher stoltzen schar.
 zû samne sie dâ quâmen,
 den roub sie mit in nâmen;
 der was michel unde grôz,
 die Lettowen des verdrôz,
 der meister und die sîne,
 brûdere unde pilgerîne,
 er Eilart der houbetman,
 die riten ritterlîchen dan
 wider ûz dem lande.
 sie hatten vol ir hande.
 daž lantvolk zogete vaste hin,
 zû hûse stûnt in aller sin.

Der Lettowen her zû samne quam,
 einen snellen rât ez nam.
 ez was michel unde starc,
 zû reisen wâren sie karc.
 der heiden here dem was gâch,
 sie zogeten den cristen nâch,
 in wûchs grobelîchen zû
 beide spâte unde vrû.
 der brûdere her daž hatte sich
 gelegert harte reiselich.
 ez wart in vor bekant,
 daž der heiden her gerant
 quême vaste nâch in dar.
 dô was von der brûdere schar
 lantvolkes vil zû hûs geriten,
 mit deme wart nicht gestriten.

Der heiden her gerennet quam
 alênzeln zû, als ich vernam;
 die solde man hân bestriten,
 dô wart zû lange gebiten:
 sie sûmeten sich zû beider sît.
 dô die heiden dûchte zît
 und ir grôzez her zû quam,
 den drucht iz ûf die brûdere nam.
 dô gienc ez an ein strîten
 von ir beider sîten.
 die wunden hieb man dâ sô grôz,
 daž ir blût durch den snê vlôz,
 des sach man von in beiden
 von cristen und von heiden
 manchen unverzageten helt,
 beide rasch und ûz erwelt,

8355 tur viņiem labi gāja.
 Pulks siroja gan šur, gan tur
 un kaut ko guva it visur.
 Kad viņi kopā nāca
 un laupījumu vāca,
 8360 tas bija liels un daždažāds.
 Par to bij leišiem bēdīgs prāts.
 Tad mestrs līdz ar savējiem —
 ar brāļiem un ar krustnešiem —
 un Eilardu, kas līdz tam gāja,
 8365 nu bruņnieciski projām jāja,
 papilnam savākuši,
 ko bija atraduši,
 un zemes ļaudis līdz tiem trauca,
 jo ilgas viņus mājup sauca.
 8370 **T**ad kopā nāca lietuvieši
 un kaut ko apņēmās jo cieši.
 Bij liels un stiprs viņu pulks,
 tiem acīs dega niknums spulgs.
 Tie iekarsuši dzinās aši
 8375 nu kristīgajiem pakaļ knaši,
 to pulks ik brīdi lielāks pletās,
 un tad tie brāļiem virsū metās.
 Bij brāļi ceļā apstājušies,
 uz atpūtu bij apmetušies.
 8380 Tad viņi uzzināja,
 ka pagāni šurp jāja,
 un arī drīz tos ieraudzīja.
 No zemes ļaudīm daudzi bija
 jau aizjājuši mājās,
 8385 maz bij, kas cīņai stājās.
Nu pulks pēc pulka pagāni
 šurp trauca, naidā degdami;
 tos steigšus vajadzēja kaut,
 tiem sanākt nedrīkstēja ļaut,
 8390 bet abas puses vilcinājās.
 Tik tad vien leiši lēca kājās,
 kad pamatspēki pienāca:
 tie brāļiem spēji uzbruka.
 Nu abas puses rāvās
 8395 un varen nikni kāvās,
 tur asmeņus tā miesā grūda,
 ka asinis pa sniegu plūda.
 Tā tesās, cirtās visi tie,
 gan pagāni, gan kristīgie.
 8400 Tur dažs labs dūšīgs drosulis,

sturtzen in den grimmen tōt.
 der snē was dā von blūte rōt.
 doch slūc dā der brūdere her
 die heiden gantz ūz irre wer.
 er Eilart ein degen gūt
 der hatte ernsthaften mūt
 gelīch ūf die heidenschaft.
 er jagete in nāch mit sīner craft
 unde slūc ir vile tōt.
 die heiden liden von im nōt.
In disen dingen wart gestriten
 wol mit menlīchen siten
 von den brūderen, daz ist wār;
 alleine wart ez in zū swār.
 der heiden her daz hatte sich
 gekobert und was volkes rīch.
 dô gienc ez an ein howen
 von cristen und von Lettowen.
 man hieb sēre und stach,
 daz blūt vlōz als ein bach
 durch die stēfne ringe rōt.
 die brūdere die liden nōt.
 unser vrowen vane wart
 gehowen nider ungespart.
 den hatte ein ritter an der hant,
 er Johan was er genant,
 der bleib dar under tōt.
 got helfe im ūz aller nōt.
 von Thisenhūsen was der degen,
 sīner sēle mūzen pflegen
 die engele in himelrīche,
 wen er was tugentrīche.
 dô sie alle wāren geslagen,
 dannoch sach man nicht verzagen
 den meister und die brūdere sīn,
 sie liden ungevūgen pīn,
 der was in alzū vil,
 sie hielden ein vil sūrīz spil,
 die brūdere liden ungemach.
 al die wīle man sach
 die Semegallen wīchen dan,
 sie enliezen dā nicht einen man
 von allen iren lūten dô.
 des wart der cristen her unvrō.
 die heidenschaft wart des gewar,
 sie trāten zū mit irre schar.

ists cīnītājs un varonis,
 tā nāvei ķetnās iekļuva,
 ka asins sniegu sārtoja.
 Bet brāļu pulks tik virsū bruka,
 8405 un pagāniem drīz dūša šļuka.
 Kungs Eilards karavīrs bij brašs,
 viņš tūdaļ cīņā metās knašs
 pret negantajiem pagāniem.
 Viņš naski pakaļ dzinās tiem
 8410 un daudzus no tiem apsita.
 Tie lielā postā nonāca.
Tai reizē krietni cirtušies
 un vīrišķīgi kāvušies
 bij brāļu pulki it patiesi;
 8415 bet atkal negaidītie viesi
 tiem virsū mācās, atguvušies
 un jaunus spēkus saņēmušies.
 Tad cīniņš iesākās starp tiem —
 starp kristiešiem un lietuvjiem.
 8420 Tur šķēpus miesās grūda,
 tur asins straumēm plūda
 caur tēraudriņķiem²⁹⁰ sarkana.
 Bij brāļiem liela nediena.
 Bij Marij's karogs zemē pļauts
 8425 un sabradāts un pušu rauts.
 To bruņnieks Johans nesis bija,
 pirms nāvi zem tā ieraudzīja.
 Dod, dievs, tam savu pestīšanu
 un mūžīgājo dzīvošanu!
 8430 No Tīzenhauzenes šis vīrs
 bij cēlies, nu no grēkiem tīrs
 viņš pestīts nonāks debesīs,
 kur eņģeļi to aiznesīs.
 Kad karadraudze bija visa
 8435 jau sakauta, vēl neizmisa
 ne mestrs, nedz ar viņa brāļi,
 kaut sviedri tecēja tiem sāļi;
 tie savās mokās elsa, pūta —
 tā spēlīte bij pārāk grūta.
 8440 Un tad nu kā par nelaimi
 prom devās visi zemgaļi,
 tie pulkā visi projām gāja,
 nevienu vīru neatstāja,
 un kristiešiem par lielām bēdām
 8445 tie visi nozuda bez pēdām.
 Kad pagāni to manīja,

der brūdere vane dar nider lac,
 daz was der cristenheit ein slac.
 dô lac meister Ernst tôt.
 bie im bliben in der nôtt
 ein und sibenzic brūdere gūt.
 durch got guzzen sie ir blūt.

Dô er Eilart hatte geslagen
 die heiden, als ir mich hōrtet sagen,
 dô er in was gerennet nāch,
 im was zū den brūderen gāch.
 dô er bie die walstat quam
 und er die mēre vernam,
 daz der strīt was verlorn,
 im wart leit und zorn,
 und daz der meister was geslagen,
 er begunde in sēre clagen.
 ein rotte grōz der heiden
 hīlt zū den sīten beiden,
 dô er solde rīten hin.
 daz wart des heldes ungewin.
 er sprach sān den rittern zū:
 «ir sult durch mīnen willen nū
 bie mir vlīzeclīchen wesen,
 mit mir sterben oder genesen:
 ich hān mich vermūdet gar.»
 brūdere ein teil an sīner schar
 wāren vaste mit im gerant,
 dā mite sprengete er zū hant
 wider ūf der heiden her.
 die heiden griffen zū der wer.
 ern Eilarte ūf der widervart
 sīn urs im erschozzen wart,
 er wart gewundet in den tōt.
 die andern mit grōzer nôtt
 hiwen sich von dannen
 von den heidenischen mannen.
 er Eilart wart dā tōt geslagen,
 daz mac man wērlīchen clagen.
 er hatte getān wol sīne tāt.
 sīner sēle mūze werden rāt
 in immer wernder vreude dort!

Nū wil ich aber sagen vort.
 der winter der was alsô kalt,
 daz es manich mensche entkalt
 von cristen und von heiden.
 dā ervrōs von in beiden

tie barā brāļiem uzbruka.
 Tad brāļu karogs krita: plaks!
 Tas kristiešiem bij trieciens smags.
 8450 Tur mestrs Ernests gulēj' beigts,
 dažs vīrs tam līdzās, cīņā veikts:
 no brāļiem septiņdesmit viens
 par dievu krituši kā viens.

Kad Eilarda kungs sakāvis
 8455 bij pagānus, kā sacījis
 jums esmu, trenkādams tos knaši,
 pie brāļiem tad viņš steidzās aši.
 Bet, kaujas laukā ieradies,
 viņš apjauta, kas noticies:
 8460 ka cīņa pazaudēta bija.
 Aiz bēdām asaras tam lija,
 kad mestru redzēja tas beigtu.
 Lai pagānus nu cīņā veiktu,
 kas šeitān bija sanākuši
 8465 un abās pusēs sastājuši,
 tas jāja nu ar sparū
 pret viņu lielo baru.

Tas bruņiniekiem teica tā:
 «Es vēlos, lai šai cīņiņā
 8470 man cieši blakus stāvat jūs,
 vai dzīvot vai ar mirt mums būs:
 es jūtos diezgan paguris.»

Ar pulciņu, kas līdznācis
 tam bija, auļoja tas braši
 8475 un leišiem vīrsū metās aši.
 Tad leiši sāka aizstāvēties,
 līdz brāļiem nebija kur dēties.
 Kad Eilards atpakaļ nu lika,
 ar bultu zirgs tam nošauts tika,
 8480 viņš pats — līdz nāvei ievainots.
 Bet pārējiem vēl — gods kam gods —
 kaut kā bij izdevies
 caur leišiem izsisties.

Bet Eilarda kungs beigts nu bija,
 8485 daudz asaru par viņu lija.
 Viņš savu darbu paveicis.
 Uz augšu tur, kur debesis,
 nu dvēsele tam līksma ies.

Bet, lūk, kas šeit bij noticies:
 8490 tik neganti to ziemu sala,
 ka ļaužu apsala bez gala
 kā kristiešiem, tā pagāniem.

manich unverzageret helt,
 kûne und dâ bie ûz erwelt.
 diz bûch vor wâr mac kunden
 vienden und vrûnden,
 daz diser strît gestriten wart
 ernstlich und ungespart
 tûsent und zwei hundred jâr
 nâch gotes geburt, daz ist wâr,
 und achte sibenzic jâr dar zû
 zû mittevaste, nicht vrû,
 ez was verre ûffen tac.
 nicht mê dâ von ich sagen mac,
 wen got der gebe in allen gût,
 die dâ guzzen ir blût
 durch in und ouch die mûter sîn.
 ir tôt stê vor ir helle pîn,
 des wunschet in gotes namen
 und sprechet alle âmen!

Meister Ernst, daz ist wâr,
 der hatte gerâten sechs jâr.
 nicht lanc dar nâch wart er erslagen,
 als ir daz bûch hôret sagen.
 daz meister Ernst tôt gelac
 daz was dem lande ein grôzer slac;
 in clagete vrowen und man.
 doch was an sîner stat verlân
 brûder Gêrhart in der zît.
 zû Nieflant was sîn lop vil wît.
 er hiez von Katzenellenbogen
 und was hubesch und gezogen,
 ein vromer helt zû der nôt.
 in allen dingen er sich erbôt
 zû tugenden gar in rechtekeit.
 im was des landes schade leit.
 mit der brûdere râte
 sante er boten drâte
 kein dûtschen landen an der stunt.
 er tet dem hœnen meistere kunt,
 daz meister Ernst was geslagen
 mit sibenzic brûderen. in begunde clagen
 der meister und vil manich man,
 wem der schade wart kunt getân.
 die kummentûre wâren besant
 gemeine uber alle dûtsche lant.
 die wâren zû Marburk komen,
 dô sie hatten vernomen

No sala mira abiem tiem
 dažs varonis it bezbailîgs.
 8495 un krietns, slavens, drošsirdîgs.
 Šī grāmata lai visiem stāsta,
 lai draugiem, nedraugiem tā klāsta,
 ka notika šī cīņa spīvā,
 tik aplam negantā un sīvā —
 8500 par to nu visi droši esiet —
 tūkstoš divsimt septiņdesmit
 astotajā kunga gadā,²⁹¹
 gavēnī, kad brāļi badā.
 Tā bija kāda pēcpusdiena.
 8505 Vairs vārda neteikšu neviena
 par to — lai dieva dots tiem viss,
 kas lēja savas asinis
 par Jēzu Kristu un tā māti!
 Lai tiek no elles pasargāti
 8510 tie visi! To tiem novēlot,
 tad âmen sakiet nobeidzot!
Mestrs Ernests, brālis šis,
 bij sešus gadus valdījis.
 Drīz vien pēc tam to nosita —
 8515 tā lieta jums ir dzirdēta.
 Ka mestrs Ernests nu bij beigts,
 tas trieciens bija liels, kā teikts;
 to sievas, vīri apraudāja.
 Bet tad nu viņa vietā stāja
 8520 kāds brālis Gerhards²⁹², cienījams
 un Līvzemē it pazīstams.
 No Kacenellenbogenes
 viņš cēlies bij, cik zinu es,
 8525 viņš bija skaists un iznesīgs
 un tikumīgs un varonīgs,
 vīrs, kas no briesmām nebaidās.
 Par Līvzemi viņš bēdājās.
 Kā brāļi ieteica,
 viņš sūtni sūtīja
 8530 nu steigšus vien uz Vāciju,
 lai lielmestram tas ziņotu,
 ka līdz ar septiņdesmit brāļiem,
 pa kara ceļiem ejot tāļiem,
 ir mestrs Ernests ticis kauts.
 8535 Par to bij žēlabu nu daudz.
 Un, kad pa visu Vāzemi
 bij apziņoti komturi,
 tad Marburgā tie sanāca,

- von Nieflant die mēre,
wie ez ergangen wēre.
von Prūzen was ouch dar komen
der marschalk, als ich hân vernomen,
ouch von des landes nôt,
wan ir meister der was tôt
meister Hartman von Helderungen.
die alden und die jungen
brûdere er zû samne nam,
als im von rechte wol gezam.
dô sie zû samne wâren komen,
als ir wol habt vernomen,
der brûder stûnt ûf zû hant,
der von Nieflande was gesant,
und kundete sîne wort
von dem ende biz ûf daz ort.
der von Prūzen tet alsam
getrûwelîch, als ez im gezam.
sumelîche brûdere begonden sagen,
ez solde uber ein tragen
Prūzen und Nieflant,
die viende solden zû hant
sich vurchten deste sērer.
ouch wurde ir helfe mērer,
sprâchen sie algemeine dô.
der meister wart des râtes vrô.
dem meister quam daz in sîn danc,
daz brûder Cûnrât von Vûchtewanc
solde von deme râte gân.
sie rieten algemeine sân
daz man bevele in sîne hant
Prūzen und Nieflant.
dô rief man im wider în,
wie nôte, erz tet, ez mûste sîn.
dô er daz amt an sich nam
vil manich brûder zû im quam
und bôt sich mit im in daz lant.
sîn hertze vreute sich zû hant,
ires gûten willen was er vrô.
er bat den hōen meister dô
umme brûdere mit im in daz lant.
der hōe meister sprach zû hant:
«ir durfet keine sorge haben nû,
ich wil ûch vûgen brûdere zû
und entpfâhet selbe wen ir welt;
ir vindet manchen rischen helt.»
- 8540 kur vēsti šo tie dzirdēja,
kas Līvzemē bij noticis,
kāds nelaimīgs tai liktenis.
No prūšiem maršals²⁹³ ieradies,
posts viņu zemē it paties
bij tikpat liels, jo dzīvs vairs nav
- 8545 to mestrs kādu laiku jau —
Hartmans²⁹⁴ helderungeniets,
bruņniecības krāšņais zieds.
Viņš brāļus kopā sasauca,
un, kad tie kopā sanāca,
- 8550 tad brālis tas, kas sūtīts bija
no Līvzemes, tas izstāstīja
no sākuma līdz beigām to,
par ko tam bija jāziņo.
Tāpat kā prūšu brālis tas
- 8555 to darīja, kā pieklājas.
Tad daži ņēmās apgalvot,
ka vajadzētu apvienot
Prūsiju ar Līvzemi,
tad visi niknie naidnieki
- 8560 jo vairāk baidītos
un palīgs atrastos.
Tā sprieda tie un runāja,
un mestram padoms patika.
Tad Feihtvangeses Konrādu²⁹⁵,
- 8565 brāli, visu godātu,
no sapulces nu izsūtīja,
un visi vienisprātis bija,
ka viņa varā nodota
tiek Līvzeme un Prūsija.
- 8570 Kad viņš nu atkal iesaukts tika,
šo lēmumu tam priekšā lika.
Kad amatu tas uzņēmās,
pie tā dažs brālis ieradās
un pieteicās iet līdzī tam.
- 8575 Sirds līksma kļuva Konrādam,
bij prieks par brāļu labo gribu,
un lielmestru ar pazemību
viņš lūdza brāļus līdzī dot,
uz ko tas teica atbildot:
- 8580 «Par to lai nav jums sirdssāpes,
jums brāļus līdzī došu es;
ko ņemt, to izlemiet jūs paši,
šeit varoņi ir itin braši.»
Tad mestrs laiku netērēja

idoch der meister nicht enliez,
 sumelichen brüder er dô hiez
 zû Prûzen varen in daz lant.
 er wiste wol wô er sie vant,
 die willeclîchen vûren dar.
 ir wart ein hovelîche schar.
 sie vûren zû Prûzen in daz lant.
 meister Cûnrât vûr zû hant
 und entpfienc manchen man,
 mit den er reit selbe von dan
 zû Prûzen in vil kurtzer stunt.
 dô in die mêre wurden kunt,
 sie wâren algemeine vrô
 und entpfiegen in lieblîchen dô
 die brûdere al in Prûzen lant:
 wan in daz mêre wart bekant,
 daz ir meister quam geriten,
 wol nâch tugentlîchen siten
 was daz ir gewonheit,
 daz man schône kein im reit.
Dô er daz lant vil wol besach,
 um ein capitel er dô sprach
 und hiez die kummentûre komen
 zûm Elwinge, als ich hân vernomen.
 die vogete wurden ouch besant
 von Natangen und Samelant.
 der brûdere was ein michel zal
 von deme lande uber al.
 ein brûder was von Nieflant
 an einer botschaft dar gesant.
 daz zû Semegallen was geschehen
 des wil ich ûch ein teil verjehen.
 dô meister Ernst tôt gelac
 und manich man von swertes slac
 der Semegallen wart nicht geslagen,
 man sach sie von dem strîte jagen.
 in einer vaste daz geschach.
 zû deme nêhesten grase dar nâch
 die Semegallen quâmen uber ein,
 daz sie verrieten Terwetein.
 die burc in irme lande lac.
 ez geschach ûf einen tac,
 der dâ zû bescheiden was.
 in dem vorburge nicht genas,
 ez wurde gevangen oder geslagen
 waz cristen namen wolde tragen.

8585 un dažiem brāļiem pavēļēja
 uz Prūšzemi jau tūdaļ braukt.
 Viņš zināja, ko lidzi saukt,
 kas labprātīgi turpu ies.
 Labs bars bij tādu saradies.
 8590 Uz Prūsiju tie brauca knaši.
 Turp arī Konrāds posās aši,
 un, dažus vīrus savācis,
 ar viņiem visiem kopā šis
 uz Prūsiju ar skubu jāja.
 8595 Kad tur šo vēsti uzzināja,
 tad visi brāļi priecājās
 un uzņemt viņu taisījās
 tik laipni, cik vien laipni spēja,
 jo ziņa šī tos iepriecēja.
 8600 Ja mestrs pats nu šurpu jāj,
 viss pārējais ir jāatstāj,
 lai viņu cēli godinātu
 un viņam skaisti pretī jātu.
 8605 **K**ad zemi apskatījis tika,
 viņš kapitulam sanākt lika,
 un komturiem uz Elbingu²⁹⁶
 viņš lika nākt, kā dzirdēju,
 tāpat ar foptus sauca tas
 no Nātangas un Sembijas.
 8610 Bez tam vēl bija tur daudz brāļu
 no visas zemes tuvu, tāļu
 un arī viens no Līvzemes,
 uz turieni kas vēsti nes.
 Kā klājies tiem bij zemgaļos,
 8615 pie tā es mazliet apstāšos.
 Kad mestrs Ernests bija kritis
 un maz vēl zemgaliēšu sitis
 bij zobens, projām laidās tie,
 šie karotāji negantie.
 8620 Tas lielā steigā notika.
 Kad zāle atkal zaļoja,
 bij nosprieduši zemgaļi
 iet atsvabināt Tērveti —
 to zemē tāda pils bij viena.
 8625 Un, kad nu pienāca tā diena,
 kas iepriekš bija paredzēta,
 tad briesmās nonāca pils sēta:
 tur sagūstīts vai nokauts tika,
 par kristieti kam saukties tika.
 8630 Tur bija Bertolds²⁹⁷, blēdis kāds,

dā was ein schale, der hiez Bertolt,
dem wāren die Semegallen holt,
wen er was ein schutze;
er wart in sint vil nutze.
deme liezen sie daz leben,
ob er sich wolde zū in geben.
er tet daz und was vrō.
die Semegallen vunden dō
in einer kurtzen wīle
armbruste unde pfile
in dem vorburge gnūc.
vil snelle man sie zū samne trūc.
sie wāren der armbruste vrō.
der bōse cristen der nam dō,
sō manchen schutzen er ūz las,
als vil der armbruste was.
wer dar zū nicht kunde,
lēren er den begunde
spannen und schiezen.
des liezen sie in geniezen.
al die wīle die brūdere gūt
hatten die inren burc behūt
mit menlīchen sachen:
die wolden sie bewachen
und behalden in irre wer.
al die wīle quam ein her
vaste alumme zū gerant.
Nameise hatte sie besant,
der was ir aller houbetman.
nicht vollen ich hesagen kan,
waz ēren und wirdekeit
von brūderen was an in geleit.
er dankete es in mit valsche sō,
des sīn geslechte wart unvrō
dar nāch in vil kurtzem zil.
ir selbes bōsheit was sō vil:
sumelīcher daz erwarb
daz er von rechten schulden starb.
Nameise rūmete ouch daz lant,
als ūch her nāch wol wirt bekant.
nū lege wir die rede nider
und grīfen aber wider.
Dō die Semegallen komen
wāren, als ich hān vernomen,
sie nāmen schilde und sper,
ūf die burc was ir ger.

uz ko bij zemgaļiem labs prāts,
jo veikli šaut tas spēja
un viņiem nodereja.
Tam dzīvību tie dāvāja,
8635 un tas pie viņiem palika
un ļoti priecājās,
ka tā tam laimējās.
Tur zemgaļi drīz atrada
un aši kopā sanesa
8640 stopus, bultas — rīkus
ļoti noderīgus.
Un, cik daudz stopu tur nu bija,
tik strēlnieku ar izraudzīja
šis blēdis kristītais,
8645 šis maita beidzmais.
Un tos, kam maza bija māka,
tos tūdaļ apmācīt viņš sāka,
kā stopu uzvilkt un kā šaut,
lai spētu pretiniekus kaut.
8650 Bet pa to laiku krietnie brāļi
bij iekšpilī turpat netāļi,
tie modri sardzē stāja
un pili apsargāja.
8655 Bet pa to laiku šurpu nācis
bij karaspēks, ko Namejs²⁹⁸ vācis,
viņš zemgaļiem bij vadonis
un bij šos pulkus sūtījis.
Man izsakāms jums nava tas,
8660 cik goda daudz un cienības
tam brāļi rādījuši bija.
Bet tagad viņš tos piemānīja.
Kad brāļi pēcāk atmaksāja,
tad viņa ciltij plāni gāja:
8665 tik ļauns bij kļuvis dažs no tiem,
ka nomira pēc nopelniem.
Ar Namejs zemi atstāja —
par to man būs vēl jāstāsta.
Nu runāt izbeigsim
un atkal atsāksim,
8670 ko ļaudis man ir stāstījuši.
Kad zemgaļi bij sanākuši,
tie vairogus un šķēpus ņēma —
uz pili doties tie nu lēma.
Tie brāļi, kas bij konventā,
8675 to piecpadsmīt bij kopskaitā.
No tiem bij daļa apkauta.

vumfzehn was der brüdere zal
 in deme kovente uber al.
 der hatten sie geslagen ein teil.
 ir mût was ûf die anderen geil,
 die ûf der burge wâren.
 die kunden wol gebâren
 den vromen helden gelich.
 wie wênic ir was, sie werten sich.
 mit schiezen und mit steinen
 begunden sie die meinen,
 wer in quam zû mâzen.
 von in nicht wart gelâzen,
 sie trâten ûf die wer enpor,
 sie werten graben und tor.
 Nameise dô nicht enliez,
 sîne schutzen er schiezen hiez,
 daz was den brüderen unkunt,
 daz der ungetrûwe hunt
 was den cristen abe gestân;
 sie hatten dar ûf keinen wân,
 daz iemant solde schiezen,
 des wolden sie geniezen.
 sie blôsten sich deste baz,
 Bertolt was nicht zû laz,
 er machte in vil kurtzer stunt
 mit schiezen sumelichen wunt,
 daz er der were gar vergaz,
 die anderen hûten sich deste baz
 und wurfen und schuzzen,
 daz sie irre wer genuzzen
 wol biz ûf den vierden tac.
 vor wâr man daz wol sagen mac,
 ir menje was ein teil zû klein.
 ̈doch sie quâmen uber ein,
 sie wolden wâgen daz leben
 und der burge sich begeben.
 ein vromer helt genante,
 daz er die mulen brante,
 die lac von deme hûse ein teil.
 die brüdere liezen ûf ein heil
 und trûgen vaste vûer an.
 dô die burc wol enpran
 nâch ir aller willen gar,
 eine vrowe die wart des gewar.
 die was ein swestir begeben
 und wolde vristen ir leben,

Pēc pārējiem nu tīkoja
 šie ļaunie zemgaļi.
 Kā braši varoņi
 8680 tad brāļi cīnijās
 un sīvi pretojās,
 tie skaudras bultas šāva
 un ienaidniekus plāva,
 un akmeņus tie sēja —
 8685 tā tos tie pamīlēja,
 kas tuvāk nākuši.
 Un, ja reiz sākuši,
 tad augšā tie uz vaļņa stāja
 un grāvi, vārtus aizsargāja.
 8690 Bet Namejs laiku netērēja,
 šaut strēlniekiem viņš pavēlēja.
 To brāļi tad vēl nezināja,
 cik aizmugure viņiem vāja:
 ka nodevīgais nelietis
 8695 no kristiešiem bij atkritis;
 tie nepieļāva aizdomu,
 ka šaut uz tiem kāds varētu,
 un tādēļ nesargājās.
 Nu Bertolds lēca kājās,
 8700 un, bultas šaudot, drīzumā
 viņš dažu ievainoja tā,
 ka pretoties tam aizmirsās.
 Tie citi tad nu sargājās,
 tie šķēpus meta, šāva
 8705 un ienaidnieku plāva,
 līdz pienāca tiem tā
 jau diena devītā.
 Nu man ir jāsaka jums tas:
 bij brāļu pulciņš diezgan mazs.
 8710 Un tad nu viņi domāja
 un beidzot arī izsprieda
 kaut dzīvību ar ķīlā likt,
 bet prom no pils jo drīzāk tikt.
 Tur bij kāds drošprātis,
 8715 brašs vīrs, īsts varonis,
 kas aizdedzināt apņēmas
 tās dzirnavas²⁹⁹, kas atradās
 no pils mazlietiņ atstatu.
 Uz labu laimi brāļi nu
 8720 tad uguni tām pielika.
 Kad visa pils jau liesmoja,
 to kāda sieva pamanīja.

sie wolde deme tōde entwanken.
vil snel uber die planken
wolde sie gevallen sîn.

zwischen zwēn bolen in
vîl sie. dô verbrant sie tôt.
got helfe irre sēle ûz aller nôt.

Die brūdere tāten ûf ir tor,
dā vunden sie ir viende vor
in grimme vor der burge stān.

dā was vil manich man
bie den brūderen an der schar.
dā ir Nameise wart gewar,

er sprach den sînen vaste zû:
«stolzen helde, tretet nû

vrîlichen ûf der brūdere schar.»
ez was sîn ernst, daz ist wār.

die Semegallen wāren vrō,
daz ez in was gevallen sō,
daz die burc vor in bran.

ouch sāhen sie die brūdere an,
die stūnden an vil kleiner schar,
sie wurden underdrungen gar.

die brūdere werten sich gnûc,
zû jungest man sie nider slûc.
sumelîcher wart gevangen.

sus was der strît ergangen.
der Semegallen wille geschach.

in kurtzen stunden dar nāch
hielden sie ein teiding,

sie machten einen wîten ring,
dā mûste ein brūder in gēhn,

man sach sie alumme stēhn,
dā wart er zuhoben.

ein teil kein Lettowen

wart der brūdere hin gesant.

daz hûs sie bûweten zû hant,

daz der brūdere was gewesen,

als ich vor hân gelesen,

und triben daz urlouge als êr.

waz sal ich dā von sagen mêt?

dô man daz zû Rîge vernam,

vil snelle brūder Gêrhart quam,

der an des meisters stat was,

die brūdere er zû samne las.

nāch ir aller rāte

einen brūder drāte

Tā kāda ordenmāsa³⁰⁰ bija.

Tā bailēs pāri plankām drāzās

8725

un tad pēkšņi zemē gāzās,
starp diviem dēļiem iekrita

un skaudrās liesmās nomira.

Lai debess viņai žēlīga!

Nu brāļi vārtus atdarīja

8730

un icenaidniekus ieraudzīja,

kas bija varen neganti.

Bet brāļi ar bij sparīgi.

Kad Namejs viņus redzēja,

tad savējiem viņš sacīja:

8735

«Nu ejiet, varoņi, ar sparū

un apsitiet to brāļu baru!»

Bet zemgalieši priecājās,

ka laimīgi tā gadījās,

ka dega pils tiem acu priekšā

8740

un brāļu ar daudz nebij iekšā,

bij maza viņu saujiņa,

un drīzi vien to nospieda.

Gan brāļi sivi pretojās,

bet sakāva tos lupatās.

8745

Viens otrs tika gūstā ņemts.

Tā bij šai cīņai beigties lemts.

Pēc zemgaliešu prāta viss

šai reizē bija noticis.

Pēc dažām stundām sanāksmi

8750

tad noturēja zemgaļi.

Tie izveidoja plašu loku,

tā vidū jācieš bij daudz moku

nu kādam brālim³⁰¹, kam tur iekšā

bij jāiet, jāstājas to priekšā:

8755

līdz nāvei sakapāja to.

Bet vienu daļu pārējo

tie aizveda uz Lietuvu.

Un tad ar lielu centību

tie pili atkal uzbūvēja,³⁰²

8760

kas pirms tam brāļiem piederēja,

un karoja nu kā arvien.

Ko teikt? Tā bija tas, nudien.

Kad vēsts šī Rīgā nonāca,

tad brāļus Gerhards savāca —

8765

tas pats, kurš mestra vietnieks bija.

Viņš kādu brāļi nosūtīja,

kā brāļi lēma paši,

uz Prūsuzemi aši.

sante er hin kein Prûzen lant.
 zûm Elbinge er den meister vant,
 dâ was ein capitel grôz,
 die botschaft warb brûder Clôz,
 der ich vor ein teil began
 und nû mit rede geendet hân.
 daz zû Semegallen was geschehn,
 des hôrte man offenbâr in jehn.
 dô er die rede hatte getân,
 er hûb ein ander botschaft an
 und lût den meister in daz lant.
 mit worten tet er im bekant:
 wolde man daz lant erwerben,
 daz ez die heiden icht verheren,
 man solde brûder senden dar,
 sie wurden anders wol gewar
 andere mêre in kurtzer stunt.
 alsô tet er in allen kunt.
 der meister was ein sêlic man,
 vil wol der rede er sich versan.
 brûder Cûnrât von Vûchtewanc,
 in gote was al sîn gedanc,
 er sprach: «ich wil sie trôsten sô,
 daz sie des alle werden vrô,
 die zû Nieflande sint.
 ez lebet doch mancher mûter kint,
 die alle varen gerne dar.»
 zû hant nam er die brûdere gar,
 die von dûtschen landen komen
 wâren, als ir habt vernomen.
 die sante er hin vil drâte
 mit der brûdere râte.
 ouch wurden brûdere ûz gelesen,
 die zû Prûzen wâren gewesen.
 sie wurden kein Nieflant
 mit jenen brûdern gesant,
 die mit dem meistere wâren komen
 nûwelich, als ir habt vernomen.
 sie vûren vrôlich ûf den strant
 kein Rîge hin durch Kûrlant.
 dô sie zû Rîge quâmen,
 die brûdere daz vernâmen,
 die entpfiegen liebliche
 beide arm unde rîche.

Der des meisters stat dô wîlt
 lieblich er die brûdere hîlt.

8770 Kad Elbingā tas ieradās,
 tur arī mestrs atradās.
 Liels kapituls tur notika,
 un brālis Klauss tur ziņoja
 to, ko jau pirmīt aizsāku
 un ko nu tagad nobeidzu:
 8775 kas noticis bij Zemgalē,
 viņš stāstīja šai sapulcē
 un, kad šo runu pabeidza,
 tad citu runu iesāka —
 viņš ielūdza uz Līvzemi
 8780 nu mestru, teikdams atklāti:
 lai zeme būtu droša osta,
 ko pagāni vairs neizposta,
 turp brāļus sūtīt vajagot,
 jo citādi tie saņemšot
 8785 gan citu vēsti drīzumā.
 To sacīja viņš visiem tā.
 Bij mestrs cilvēks dievbijīgs
 un arī visai saprātīgs —
 Feihtvangeses Konrāds šis,
 8790 kas daudz ko gudru sacījis.
 Viņš teica: «Gribu mierināt
 un visus arī priecināt,
 kas dzīvo Līvzemē, jo mums
 ir vēl dažs mātes auklējums,
 8795 kas dotos turp bez ierunas.»
 Tad tūdaļ brāļus sauca tas,
 no Vāczemes kas atnākuši,
 kā jūs jau esat dzirdējuši.
 Kā brāļi lēma paši,
 8800 turp sūtīja tos aši.
 Vēl arī brāļus izraudzīja,
 kas prūšos dzīvojuši bija.
 Tie tika nu uz Līvzemi
 ar brāļiem kopā sūtīti,
 8805 kas nesen bija atnākuši
 ar mestru, kā jūs dzirdējuši.
 Tie priedīgi pa jūru brauca,
 caur Kurzemi uz Rīgu trauca.
 Kad Rīgā viņi nonāca
 8810 un brāļi par to dzirdēja,
 šie mīļi sagaidīja tos,
 gan nabagos, gan bagātos.
Tas vīrs, kas mestra vietā bija,
 tas brāļus mīli uzraudzīja.

- dô ir mûde was gelegen
und ir pferde wol gepflegen,
zû hant dô er gebôt,
dô riten sie, dô ir was nôt.
meister Cûnrât dennoch was
zû Prûzen als ich vor las,
in deme lande wol ein jâr.
daz ich ûch sage, daz ist wâr.
er solde der zweier lande pflegen
und begunde an sînem herzen wegen,
er mochte ir beider nicht bewarn,
und dâchte kein dûtschen landen varn.
nâch den kumentûren wart gesant
von im. die quâmen al zû hant.
er sagete in sînes herzen grunt.
dô in die mêre wurden kunt,
sie widerredeten ez genûc.
meister Cûnrât was sô clûc,
er bôt in alsô sûze wort,
daz sie gâben volbort.
mit râte er einen brûder nam,
der deme lande eben quam,
und liez den an sîner stat.
al die kumentûre er bat,
daz sie dem brûdere hulfen sô,
daz sie des lônnes wurden vrô
an deme jungesten tage.
er schiet von dan mit grôzzer clage
und machte sich ûf die vart
hin kein dûtschen landen wart.
dô er zû dem hœnen meistere quam
und er sîne wort vernam,
meister Hartman nicht enliez,
sînen boten er îlen hiez
nâch den kumentûren uber al.
ir quam zû hant ein michel zal.
dar nâch in vil kurtzer stunt
meister Cûnrât tet in kunt,
daz zû Nieflant was geschehen.
dô in des alles was verjehen
und von den Semegallen,
dô sprach vor in allen
brûder Cûnrât von Vûchtewanc:
«ich bin den landen alzû kranc,
ich enmac ir beider nicht bewarn;
- 8815 Kad viņi bija atpūtušies
un viņu zirgi atkopošies,
viņš steigšus jāt tiem lika,
kur gaidīti tie tika.
Bij Konrāds mestrs Prūsijā
8820 vēl gadu, kā jau sākumā
jums minēju, un vēl turklāt
tam abas zemes pārzināt
un kopt un aprūpēt nu nācās.
Bet smagas domas virsū mācās,
8825 ka nespēs viņš tās aizsargāt.
Uz Vāczemi viņš posās jāt.
Viņš komturus nu sasauca,
un tie ar tūdaļ sanāca.
Tad viņš tiem sirdi izkratīja
8830 un tie ar viņu uzklausīja.
No sākuma tie pretojās,
bet mestrs Konrāds nerimās,
tik saldi ar tiem runāja,
ka beigās tie ar piekrita.
8835 Tad viņš ar kādu brāli tikās,
kas Prūšzemei it derīgs likās,
un atstāja to savā vietā.
Viņš lūdza komturus, lai lietā
8840 tie savas zināšanas liek,
ka tas ar visu galā tiek.
Tad šķīrās viņš ar sirdēstiem
no saviem brāļiem mīļajiem
un devās steidzīgi
nu prom uz Vāczemi.
8845 Pie Hartmaņa viņš aizgāja,
pie paša augstā lielmestra,
un lielmeistrs to uzklausīja
un steigšus sūtņus izsūtīja
8850 pie itin visiem komturiem
un lika kopā sanākt tiem.
Kad tie nu kopā sanāca,
tad mestrs Konrāds stāstīja,
kas Līvzemē bij noticis.
Kad viņš to bija pateicis
8855 un ar par zemgaļiem,
tad sacīja viņš tiem:
«Man abas zemes paturēt
nav spēka, man to neiespēt;
nu citam lieciet vietā stāt,

lāzet einen vor mich varn.»
 doch wolde man in senden wider.
 sie enkunden in nicht wenden wider,
 er enwolde des amtes werden lōs.
 mit rāte man einen brūder kōs
 hin zū Prūzen al zū hant.
 er wart kein Nieflant gesant
 mit brūderen in einer stolzen schar
 vier und drīzec, daz ist wār.

Er hūb sich hin zū Rīge dō.
 sie wāren algemeine vrō,
 die sīne geverten wāren.
 er kunde wol gebāren
 lieblich zū in allen.
 ez was alsō gevallen,
 daz sie quāmen sunder clage
 an sente Margarēthen tage
 vrōlich in Duneschār
 mit zwein kocken, daz ist wār.
 die Dune ein wazzer ist genant
 und ist manchem wol bekant,
 dā ist die Rīge bie gelegen,
 daz wizzen die dā wonens pflegen.
 dar quam ein bote hin gerant
 und tet den brūdern bekant,
 daz ir meister komen was.
 ir pferde wāren ūf deme gras.
 schiere wart nāch den gesant.
 den burgēren wart ez ouch bekant:
 die wurden sīner kumfte vrō
 und riten mit den brūderen dō
 kein dem meistere ūf den sant.
 daz velt ist manchem bekant.
 sie entpfiegen in lieblichen.
 den armen und den rīchen
 dankte er, als im gezam,
 wer mit grūze zū im quam.
 sus reit mit im mancher man
 hin zū sente Juriān.

der hof ist in der stat gelegen,
 dō die brūdere wonens pflegen.
Der meister dō nicht enliez,
 die brūdere er sitzen hiez,
 man schankete in wīn und mete,
 mit grōzen gunsten man daz tete.
 dar nāch sie riten an gemach.

- 8860 kas varētu tās aizsargāt!»
 Lai kā ar vārdot centās to,
 viņš nepieļāvās neparko,
 no amata nost raisījās.
 Tad citu brāli pienācās
 8865 priekš Prūšzemes nu izraudzīt,
 bet viņu projām aizsūtīt
 uz Līvzemi pa ceļiem tāļiem
 ar trīsdesmit un četriem brāļiem.
Un tad nu viņš uz Rīgu brauca,
 8870 un liksmi viņam līdzī trauca
 visi ceļbiedri.
 Viņš itin mīlīgi
 ar visiem apgājās,
 un ceļš ar gadījās
 8875 bez klizmām šajā pārbraucienā.
 Tad svētās Margarētes dienā³⁰³
 tie iebrauca nu Daugavā
 ar diviem kuģiem — bij tas tā.
 Bet Daugava ir ūdens plašs,
 8880 un labi pazīst viņu dažs.
 Pie viņas Rīga atrodas:
 kas dzīvo tur, to zina tas.
 Kāds ziņnesis turp aizsteidza,
 un tas nu brāļiem pateica,
 8885 ka viņu mestrs ieradies.
 Tie priecīgi bij it paties.
 Tie zirgiem pakaļ aizsūtīja,
 kas ganībās netālu bija.
 Kad pilsoņi to uzzināja,
 8890 tie arī brāļiem līdzī jāja
 uz smiltāju nu pretī mestram,
 tik mīlam, draudzīgam un jestram.
 Tie saņēma to mīlīgi,
 kā nabagi, tā bagāti.
 8895 Viņš visiem laipni pateicās,
 kas sveicot viņam tuvojās.
 Un tad tie visi barā jāja,
 pie svētā Jura ceļš tiem gāja:
 uz sētu, kurā brāļi mīt,
 8900 kur vienmēr var tos ieraudzīt.
Mestrs laipns bij paties,
 viņš lūdza brāļus apsēsties,
 ar medu un ar vīnu saldu
 tiem labprāt klāja pilnu galdu.
 8905 Un tad uz mājām visi jāja.

in kurtzen tagen ez geschach,
 daz im die brüdere rîten daz,
 er solde daz lant besehen baz,
 dâ reit er kein Nieflant.
 vil gûte burge er dô vant
 mit brüdern rechte wol behût.
 dar umme was vil vrô sîn mût,
 daz er daz lant sô êrlîch vant.
 nû wil ich machen ûch bekant,
 waz in Kûrlant geschach.
 meister Cûnrât quam dar nâch,
 er was dannoch in dûtschem lant,
 der name was im doch benant,
 daz er Nieflandes meister hiez,
 nû hôret, war ich die rede liez,
 dô ich von den dîngen sprach,
 daz in Nieflande geschach.
 Kûren und Nieflant
 die sint uber ein genant
 in vremen landen, daz ist wâr.
 wer mochte daz geschriben gar,
 wie ieclich gegende ist genant?
 man heizet ez, allez Nieflant.

Von eime helde ich sagen wil,
 und wêre der rede nicht zû vil,
 sô mochte ich lange mêre sagen,
 waz er manheit bie sînen tagen
 in Nieflande hât begân:
 dar von mûz ich die rede lân,
 wan sîner manheit was sô vil,
 des namen ich nu nûmen wil.
 in Lettowen und in Rûzen lant
 was sîn lob vil wol bekant.
 brûder Johan von Ochthênusen er hiez,
 in tugenden er sich vienden liez;
 kûsch und zuchtec was sîn leben.
 dô er zûm êrsten wart begeben,
 dô wart er zû Kûrlant
 von sîner meistirschaft gesant.
 er tet dâ manche vromekeit,
 dâ wart sîn lob zûm êrsten breit.
 ez ist hîr nâch ein teil beschriben,
 waz er zû Nieflande hât getriben,
 dar er doch nicht bie namen stât.
 ein mêre von im nû an gât.

It priedīgi tur viņiem gāja.
 Bet drīz vien brāļi ieteica,
 lai zemi labāk apskata.
 Uz Līvzemi tad viņš nu jāja,
 8910 tur daudzas pilis apstaigāja,
 kur brāļi krietni rosījās,
 un mestrs ļoti priedējās
 par šādu zemi brīnišķu.
 8915 Bet tagad es jums stāstīšu,
 kas Kurzemē nu notikās.
 Tur mestrs Konrāds ieradās.
 Vēl vācu zemē bija tas,
 bet bij jau dotas pilnvaras
 būt Līvzemē par mestru tam.
 8920 Pie kā mēs tagad nonākam?
 Kur Kurzemi es pametu,
 par Līvzemi kad stāstīju?
 Līvzeme un Kurzeme —
 abas saucas Līvzeme
 8925 svešās zemēs it paties:
 vai gan kāds tās šķirot ies?
 Un kurš gan to ir aprakstījis,
 kāds nosaukums ik vietai bijis?

Par kādu vīru stāstīšu,
 8930 un, ja jūs dzirdēt gribētu,
 es stāstītu no vienas vietas,
 cik savā laikā lielas lietas
 viņš izdarījis Līvzemē.
 Bet šobrīd par to jāklusē.
 8935 Par Johanu to vārdā sauca,
 kurš dižus darbus darīt trauca.
 Gan Krievzemē, gan Lietuvā
 tā slava auga augumā.
 No Ohtenhauzenes³⁰⁴ tas nācis,
 8940 kur šķīstu dzīvi dzīvot sācis.
 Ar tikumiem viņš izcēlās.
 Kad ordenī viņš iestājās,
 par viņu mestrs gādāja,
 uz Kurzemi to sūtīja.
 8945 Tur viņš vispirms sev guva slavu
 ar varoņdarbiem, drosmi savu.
 To aprakstīt man prieks ir bijis,
 ko Līvzemē viņš izdarījis,
 kaut viņa vārds tur nestāv klāt.
 8950 Nu sākšu viņu daudzīnāt.

Z ū Goldingen was der helt.
 er wart zū vogete dā erwelt,
 dā er der Kūren solde pflegen.
 er was von manheit ein degē,
 er tet den heiden dicke schaden,
 sie wāren mit im uberladen.
 die wege wāren im wol kunt:
 er rante in vil mancher stunt
 zū Semegallen in daz lant
 und stifte roub unde brant
 vor Doblēn und vor Terwetein.
 des quam er dicke uber ein,
 daz er die viende wackete vrū;
 er satzte in endelichen zū.
 zū einem māle ez geschach,
 daz er um eine reise sprach.
 mit der brūdere rāte
 besante er die Kūren drāte.
 dô sie daz vernāmen,
 vil schiere sie zū im quāmen.
 er nam brūdere eine cleine zal:
 viere wāren ir uber al.
 dô hūb er sich ūf die vart
 hin kein Doblēne wart.
 bōse wege und dicken walt
 vūrte er manchen degē balt
 zū pferde und ouch zū vūze.
 sie hatten ouch unmūze
 mit sumelicher brucke.
 dā trūc ūfme rucke
 manich man sīn spīse.
 ir voget der was sō wīse:
 dô sie quāmen durch den hagen,
 der vor daz lant was geslagen,
 er hiez die spīse lāzen ligen,
 daz sie ir gentzlīch verzigen.
 er nam der lūte eine cleine schar
 und einen brūder, daz ist wār.
 im was kein Doblēnen gāch,
 sīn her im vaste zogete nāch.
 er quam gerant vor ir tor:
 dā vant er rasche helde vor,
 sie trāten kein im ūf das velt,
 er brāchte in daz widergelt
 gar vormezzelichen.
 sie enwolden im nicht entwīchen,

Š is varonis nu Kuldīgā
 bij iecelts fogta amatā,
 lai kuršu zemi pārzinātu.
 Viņš bija vīrs ar vīra prātu,
 8955 viņš postu nesa pagāniem,
 no viņa daudz bij jācieš tiem.
 Bij ceļi viņam zināmi,
 pa kuriem viņš uz Zemgali
 reizreizēm varen jestrš jāja
 8960 un laupīja un dedzināja
 pie Dobeles³⁰⁵ un Tērvetes.
 Un to jums varu sacīt es:
 kad viņš pie ienaidniekiem gāja,
 par agru viņš tos modināja.
 8965 Tad kādu reizi notika,
 ka prātā bij tam kargaita.
 Kā ieteica to brāļi paši,
 viņš kuršus apziņoja aši.
 Kad tie to dzirdēja,
 8970 tie šurpu atsteidza.
 Bij viņam tikai četri brāļi,
 bet priekšā ceļi grūti, tāļi.
 Caur purvu, meža biezokni
 tie devās nu uz Dobeli.
 8975 Gan reizēm viņi zirgos jāja,
 gan reizēm arī kājām gāja.
 Tiem metās itin silti,
 kad jāceļ bija tilti
 un kad pār muguru
 8980 tie stiepa pārtiku.
 Un, kad nu viņi nonāca
 visbeidzot pie tā aizžoga,
 kas aizsargāja zemi to,
 fogts atstāt lika ēdamo.
 8985 No saviem ļaudīm izraudzīja
 viņš mazu bariņu, un bija
 viens brālis tikai viņam līdz:
 ir gudrībai tiem jāpalīdz.
 Uz Dobeli viņš drasēja,
 8990 un pulks tam žigli sekoja.
 Kad viņš pie vārtiem nonāca,
 daudz vīru viņš tur redzēja,
 tie viņam laukā pretī stāja,
 un viņš tiem krietni atmaksāja.
 8995 Bet bēgt tie nedomāja vis:
 vēl daudz tiem ļaužu palicis.

ir menje die was in zû grôz,
den voget des vil sêre verdrôz,
er hatte bie im vumfzic man
und reit sie doch vrîlîchen an,
daz sie den wich nâmen
und in ir pforten quâmen.
in vertrûc sîn manheit,
vil dicke er in die pforten reit
sô verre vor der Kûren schar.
die Semegallen wurden sîn gewar
des tages vil dicke in ir tur.
zû lest lief ein helt her vur
und warf den voget an den helm,
daz er viel in den melm.
ein brûder dannoch bie im was,
der erbeizete an daz gras
von dem urse zû der stunt,
er tet dem vogete helfe kunt.
al die wîle quam daz her
und redeten iren voget mit wer.
dar nâch sie trâten vor daz tor,
dâ hielden sie sperwechsel vor
wol biz ûffe den mitten tac.
sumelîch dar under tôt gelac.
an beider sîte was grôze wer,
ie doch genas des vogetes her.
ein teil der Kûren wurden wunt,
die brûdere bliben gesunt,
die mit dem vogete wâren komen
zû Doblên, als ich hân vernomen.
die brûdere mit irre schar
trâten vor der burge gar
ûf einen wunneclîchen plân.
die burc sie liezen aldâ stân.
man machte rossebâre
den gewunten zwâre.
dem vogete was ein wênic baz,
ie doch ûf ein ros er saz,
sîn her wart ordenlîch geschart,
mit afterhûte wol bewart.
sie kârtten wider in ir lant.
Nameise quam dar nâch gerant
und brâchte manchen raschen man.
ir zal ich ûch nicht gesagen kan.
er was ir houbet zû Terwetein.
er quam des schiere uber ein,

Fogts nepatiku izrâdîja.
Vêl piecdesmit tam vîru bija,
ar tiem nu viņš šiem virsû jâja,
9000 šie atpakaļ uz vârtiem gâja
un vairs tik tikko dvesa.
Bet viņu — drosme nesa,
no kuršu pulka atšķîries,
tiem tâlu priekšâ izrâvies,
9005 viņš itin bieži aizauļoja
lîdz vârtiem, lîdz to ievêroja
nu savukârt ar zemgaļi.
Kâds varonis tad pēdîgi
no viņu rindâm izskrēja,
9010 pa ķiveri tam ieblieza
tâ, ka tas zemē nogâzās.
Kâds brâlis viņam piesteidzās,
no sava zirga nokâpa
un viņu tajâ uzcēla.
9015 Pa tam viss pulks bij arî klât
un ņēmās fogtu aizsargât.
Pie vârtiem viņi nostâjās
un tur ar šķēpiem mētâjās
lîdz pašai pusdienai, kâ teikts,
9020 lîdz dažs no viņiem bija beigts.
Bij abās pusēs cîniņš sîvs,
bet fogts joprojâm bija dzîvs.
Bij kâdi kurši apsisti,
bet brâļi — sveiki, veseli,
9025 kas šurpu bija nâkuši
un ķiviņu šo sâkuši.
Pils priekšâ kâdâ mauriņâ
tie atlaidās nu atpûtâ.
Uz zirgiem nestavas
9030 it ērtas, stabilas
tie ievainotiem uztaisîja.
Jau fogtam mazliet labâk bija,
viņš zirgâ sêdās savainots.
Kad karaspêks bij sakârtots,
9035 ko pakaļpulki apsargâja,
tad viņi visi mājup jâja.
Tad Namejs nu ar vîriem brašiem
šurp atjâja ar zirgiem knašiem.
Cik daudz bij viņam kareivju,
to pasacît jums nevaru.
9040 Viņš têrvetiešu vadons bija.
Viņš savus vîrus savîkšîja,

er wolde den brüderen jagen nâch.
im was ûf den wec vil gâch.
die besten lûte er zû sich las,
waz ir zû Doblênen was.
der wec wart nicht gespart,
nâch den brüderen ûf die vart
ranten sie unde liefen,
vil wênic sie dô sliefen.
sie quâmen die afterhûte an.
daz wart dem vogete kunt getân.
er was dannoch sêre kranc,
des was trûric sîn gedanc.
got der gab im sînen trôst,
daz er von sêrde wart erlôst.
daz er die craft an im vernam,
sîn hertze in grôze vreude quam.
zû hant er ordente sîn her
kein den vienden zû wer.
zû vûze wurden sie geschart,
ir pferde wâren wol bewart,
sie enwolden vlîhen nicht von dan.
Nameise und manich man
quâmen gerant al durch ein holtz;
sie wâren grim und dâ bie stoltz.
al die mit im wâren komen,
dô sie hatten wol vernomen,
daz der voget mit sîme her
satzte sich kein in zû wer,
waz ir dâ geriten was
die erbeizeten an daz gras.
ir her was snelle komen nâch.
dô wart in ûf die brüdere gâch.
der voget was vor sîner schar.
dô er der viende wart gewar,
er lief ûf einem und stach:
dar mite daz her zû samne brach.
waz sol ich dâ von sagen mêt?
den Semegallen wart vil sêr
ir her gar durchschrôten.
sie liezen vumfzic tôten
ligen ûf der walstat.
die anderen wâren strîtes sat
und vlogen kein irme lande.
sie liezen dâ zû pfande
wol zwei hundert schilde.
rechte als sie wêren wilde

viņš gribēj' brāļiem pakaļ dzīties
un steidza ceļam sataisīties.
9045 Vislabākos viņš izraudzīja
no ļaudīm, Dobelē kas bija.
Tie devās solī raitā
aiz brāļiem karagaitā,
tie tecēja un skrēja
9050 un ceļā negulēja,
drīz pakaļpulkus panākot.
To steidza fogtam paziņot,
kas bij vēl gauži savārdzis
un par to ļoti noskumis.
9055 Pats dievs tam ļoti žēlīgs bija,
no vārguma to atpestīja;
viņš juta spēkus pieaugam,
un sirds bij prieka pilna tam.
Tas sakārtoja savējos,
9060 lai ienaidniekam pretotos.
Jau kājnietki bij sarindoti
un zirgi labi izvietoti,
jo bēgt tak negribējās tiem.
Bet Namejs nu ar savējiem
9065 pa mežu viņiem pakaļ drāzās
un varen nikni vīrsū gāzās.
Kad tie, kas viņam līdzī bija,
nu pamanīja,
ka fogta pulks steidz kārtoties
9070 un taisās viņiem pretoties,
no zirgiem viņi nolēca
un visi kopā sanāca
pret brāļiem doties cīņiņā.
To pulkam fogts bij priekšgalā.
9075 Kad naidniekus viņš redzēja,
viņš vienam no tiem pieskrēja
un deva spēju dūrienu,
lai sabruktu to karaspēks
un šādi deldēts tiktu grēks.
9080 Bij zemgaļiem ar neveiksmes:
bij piedesmit tiem beigtu —
ko jūs par to gan teiktu?
Tie kaujas laukā palika.
Tiem citiem kauties apnika,
9085 tie mājup aizlikās.
Par ķīlu palikās
tur divsimt vairogu.
Ar sparū negantu

die Semegallen vlohen hin.
 die brüdere teilten iren gewin
 mit den Kûren uber al,
 waz ir was an der zal.
 Baboten was ein burc genant,
 die was in alder zît verbrant.
 bie dem wale was der strît,
 walt und velt dâ bie schône lît.
 die brüdere und die Kûren dô
 hûben sich zû lande vrô.
 dâ wurden sie wol entpfangen.
 sus was der strît ergangen.
 man lobete dar umme Jhêsum Crist,
 der alles lobes wirdic ist.

Dar nâch nicht lange ez geschach,
 daz man um eine reise sprach,
 der kumentûr und der voget.
 nicht lenger wart dar nâch gezoget,
 die brüdere wurden dô besant.
 sie rîten dar ûf al zû hant
 man solde der Semegallen nicht sparn
 unde hin zû Doblênen varn.
 zû Goldingen was der rât,
 die burc in Kûrlande stât.
 dô wurden boten ûz gesant
 nâch den Kûren sân zû hant.
 in wart die reise kunt getân.
 sie brâchten manchen rischen man
 vor ein holtz ûf ein gras,
 dâ in hin bescheiden was.
 der kumentûr und der voget
 mit brüderen quâmen nâch gezoget
 zû den Kûren ûf daz gras,
 dâ ir samenunge was.
 der knappen was ein michel schar,
 die mit den brüderen quâmen dar.
 dô daz her was allez komen,
 leitsagen wurden dâ genomen
 und machten sich ûf die vart
 hin keit Doblênen wart.
 sie vunden bôser wege vil,
 brûch und welde âne zil.
 sie quâmen durch den lesten walt:
 ez was dannoch sô gestalt,
 daz ez dem tage nâhe was.
 ein teil man rascher lûte ûz las,

nu projām bēga zemgaļi.
 9090 Bet laupījumu kopīgi
 ar kuršiem brāļi sadalīja,
 cik tik vien to skaitā bija.
 Par Baboti³⁰⁶ bij nosaukta
 tā pils, kas kādreiz nodega,
 9095 tur bija mežs un lauks it jauks —
 tas tagad kļuva karalauks.
 Pēc cīņas brāļi kopīgi
 ar kuršiem devās priecīgi
 uz mājām, kur tos sagaidīja.
 9100 Lūk, tāda šī te cīņa bija.
 Tie Jēzum Kristum pateicās,
 kam gods un slava pienācās.
Pēc kāda laika notika,
 9105 ka fogts un komturs nolēma
 iet jaunā karagājienā.
 Un, kad nu visā drīzumā
 šo ziņu brāļiem pavēstīja,
 tie tūdaļ ceļa jūtīs bija
 un jāja nu uz Dobeli,
 9110 kur jāsakauj bij zemgaļi.
 Tā apspriede bij Kuldīgā,
 kas pils ir kuršu novadā.
 Tad itin drīzi vēstneši
 pie kuršiem tika sūtīti.
 9115 Tie viņus apziņoja aši,
 un ieradās ar vīri braši
 kādā norā mežmalā,
 vietā, viņiem noteiktā.
 Tad komturs, fogts un visi brāļi,
 9120 kam jāstaigā bij ceļi tāļi,
 pie kuršiem nāca pļaviņā,
 kur sēdēja tie pulciņā.
 Bij brāļiem līdzi nākuši
 tur kuplā skaitā bruņneši.
 9125 Kad karaspēks bij sapulcējies
 un ceļvežus sev izvēlējies,
 tas ceļā devās steidzīgi,
 lai sasniegtu drīz Dobeli.
 Tur ceļi bija visai slikti,
 9130 un vīri nomocījās dikti,
 pa purviem, mežiem viņi jāja.
 Mežs pēdējais kad sveikas māja,
 tad viņi skaidri nomanīja,
 ka rīta stunda tuvu bija.

- die mit dem here wāren komen.
ouch wurden brūdere mit genomen;
man hiez sie mit dem vogete gēn.
ir pferde liezen sie dā stēn,
in was kein Doblēnen gāch.
ir pferde quāmen in dā nāch.
der voget gienc mit sīner schar,
daz man ir nicht ē wart gewar,
ē dan sie quāmen an den berc
und stigen in daz hachelwerc.
sie weketen manchen, der dā slief,
daz er dā nāch nicht lūte enrief,
und viengen und slūgen tōt
wol drie hundred in der nōt
beide vrowen und man.
waz ūf die burc nicht entran,
daz quam in der cristen hant.
ir hachelwerc wart ouch verbrant.
da wart roubes vil genomen.
nū was der kummentūr ouch komen
zū Doblēnen mit sīner macht.
ir pferde wurden dā brācht
den, die zū vāze wāren komen
zū Doblēnen, als ir habt vernomen.
dō ie der man sīn pfert genam
und der roub zū samne quam,
daz her wart ordenlīch geschart.
kein Goldingen ūf die vart
kārten sich die brūdere dō
mit irme here und wāren vrō.
man treib vrowen und kint,
dar zū pferde und manich rint
von Doblēnen zū Kūrlant.
sie hatten roubes vol ir hant
in deme hachelwerke genomen.
dō sie zū lande wāren komen,
den teilten sie gelīche;
der arme und der rīche,
waz ir was an der zal,
die nāmen būtunge uber al.
durch got sie gaben ouch ein teil
und lobeten sēre um daz heil.
dā sie zū lande wāren komen
von Doblēn, als ir habt vernomen,
daz lantvolc kārte an gemach.
die brūdere man dō rīten sach
- 9135 Tad izraudzīja vīrus brašus
kā fogta līdzgaitniekus knašus.
Ar brāļi zirgus atstāja
un fogtam līdzī aizgāja,
pēc Dobeles tie tīkoja.
- 9140 Un zirgi viņiem sekoja.
Fogts ļaudis tā nu izvadīja,
ka it neviens tos nemanīja,
pirms uzkāpa tie pilskalnā
un nonāca tai pilsētā.
- 9145 Tur dažu tā tie modināja,
ka tas vairs celties nedomāja:
tik dikti tie pa ausi krāva.
Tur trīssimt sievu, vīru kāva.
Ja izbēgt neizdevās šiem,
šie rokās krita kristiešiem.
- 9150 Un tad šī skaistā pilsēta
nu tika nodedzināta.
Liels laupījums tur tika gūts,
un zemgaļiem bij liktens grūts.
- 9155 Nu arī komturs atnācis
bij Dobelē un atvedis
tos zirgus tiem, kas nākuši
bij kājām šurp uz Dobeli.
Kad katram bij tā zirgs nu dots
- 9160 un laupījums viss sakopots,
tad pulkiem lika sakārtoties.
Uz Kuldīgu tad steidza doties
ar karaspēku kopīgi
nu brāļi varen priedīgi.
- 9165 Ar sievām, bērniem vienkopus
tie dzina zirgus, liellopus
no Dobeles uz Kurzemi.
Daudz laupījuma guvuši
tie bija Dobelē.
- 9170 Nu mājās Kurzemē
to dalīja tie līdzīgi,
kā nabagi, tā bagāti:
cik vien tā viņiem bija,
to visu sadalīja.
- 9175 Tur daļu dabūja ar die's,
tam steidzās visi pateikties.
No Dobeles kad pārnākuši
tie bija, kā jūs dzirdējuši,
uz mājām zemes ļaudis gāja,
uz Kuldīgu tie brāļi jāja.
- 9180

kein Goldingen mit ir schar.
 dô man ir kumfte wart gewar,
 die zû hûse wâren blieben,
 der sorge was ein teil vertrieben.
 sie lobeten alle gefliche
 got von himelrîche.
 den Semegallen was vil leit,
 daz man sô dicke zû in reit
 von Kûrlant zû Doblên.
 sie enmochtens doch nicht ummegên:
 man brâchte in mancher hande schâch,
 daz was in allen ungemach.

Nameise quam des uber ein,
 der houbet was zû Terwetein,
 er wolde der Semegallen leit
 rechen. kein der Dune er reit.
 er nam rasche helde mite
 gewâpent nâch der lande site.
 die reise wart zûr Mittowe kunt.
 sie santen boten an der stunt
 zû Rîge und liezen verstân.
 dem marschalc wart ez kunt getân.
 brûder Gêrhart was sîn name,
 vor wâr er trûc in sunder schame,
 und hiez von Katzenellebogen.
 er was kûne und wol gezogen.
 er hette die wârheit wol vernomen
 wen Nameise solde komen.
 er was der warnunge vrô.
 nâch den brûderen sante er dô
 und hiez sie snelle sîn bereit.
 ir wâpen wurden an geleit
 in kurtzen stunden, dô man sie ez hiez,
 die brûdere man dô rîten liez,
 ûf daz velt mit irre schar.
 der marschalc quam ouch selbe dar.
 ez wart den pilgerînen kunt.
 die quâmen in vil kurtzer stunt.

Von Wenden was zû Rîge komen
 zûr lantwer, als ich hân vernomen,
 ein brûder und wol hundert man:
 den wart daz mêre kunt getân.
 die quâmen hovelîchen dar
 mit einer banier rôtgevar,
 daz was mit wîze durch gesniten
 hûte nâch wendischen siten.

Kad viņus bija manījuši
 tie, kas bij mājās palikuši,
 tiem daļa rūpju izgaisa.
 Nu visi viņi slavēja
 to kungu debesis,
 kam slava nedzisis.
 Bet zemgaļiem vis nepatika,
 ka bieži jāts pie viņiem tika
 no Kurzemes uz Dobeli.
 Ko nu lai saka zemgaļi?
 Tiem daudzreiz šahu pieteica,
 kas tiem ne visai glaimoja.
Tad Namejs, vadons Tērvetē,
 vairs ilgāk laiku netērē:
 viņš zemgaļus nu atriebt gāja.
 Gar Daugavu viņš jēstri jāja
 ar līdzpaņemtiem varoņiem,
 kā nākas, labi bruņotiem.
 To uzzināja Mītavā.
 Tad vēstnešiem nu ātrumā
 uz Rīgu projām doties lika
 un maršalam tas ziņots tika.
 Par brāli Gerhardu to sauca,
 pie kura nu šie sūtņi trauca,
 no Kacenellenbogenes
 tas nācis bij, cik zinu es.
 Kad nu šis brašais varonis
 to vēsti bija dzirdējis,
 ka Namejs šurpu taisoties,
 tad prieks tam bija it paties,
 ka šādi brīdināts viņš tika.
 Viņš brāļiem gatavoties lika,
 un tie nu steidzās apbruņoties.
 Tad lika viņš ar pulkiem doties
 tiem turp, kur bija jācinās.
 Un arī pats viņš ieradās.
 Kad krustneši to uzzināja,
 tie arī žigli līdzī gāja.
No Cēsīm Rīgā atnācis
 bij brālis kāds un atvedis
 simt zemessargu sevīm līdz,
 lai zemgaļus tie sakaut līdz.
 To dzirdējuši, nāca nu
 ar sarkanu tie karogu,
 kam vidū balta josla bija.³⁰⁷
 To pirmo reizi ieraudzīja

Wenden ist ein burc genant,
 von den die banier wart bekant,
 und ist in Letten lant gelegen,
 dā die vrowen rīten pflegen
 nāch den siten, als die man.
 vor wār ich ūch daz sagen kan,
 die banier der Letten ist.
 der was in der selben vrist
 hundert hin zū Rīge komen
 zūr lantwer, als ir hāt vernomen.
 ein brūder was in houbtman.
 sie wāren im gerne undertān.
 der was mit sīner schar ouch komen
 zū dem marschalch, als ir hāt vernomen.
 der marschalch kōs im eine stat,
 sīn her er dā hin rīten bat.
 dā was ein hof bie gelegen,
 dā wēnic lūte wonens pflegen,
 er lac nicht verre von der stat.
 daz her tet allez, daz er bat;
 sie lāgen dō, biz sie verdrōz,
 daz velt was kalt und blōz,
 wartlūte wurden ūz gesant.
 Nameise quam ūf die gerant,
 der einer wart gevangen.
 ez wēre im ubele ergangen,
 wēre er Nameisen unbekant
 gewesen. der vrāgete zū hant
 und bat in sagen mēre,
 wie ez um die brūdere wēre.
 er lōkente sēre durch die nōt,
 wen er vorchte den harten tōt.
Ez was des tages nicht alzū vrū.
 sie ūlten kein der Rīge zū.
 Nameise mit sīner schar
 wart der banier wol gewar
 und der brūdere schilde
 uber daz gevilde.
 in was zū vlihe alsō gāch,
 daz ir kein den wartman stach:
 sie kārten kein irm lande wider.
 sumelīche wurfen ir schilde nider,
 sie kunden sich nicht baz bewarn,
 und vlogen hin an zwein scharn.
 Nameise der vlōch uber lant,
 sīn ander her quam gerant

pie Cēsīm, tur tas zināms nācis
 un letu zemē plīvot sācis,
 kur sievas braši zirgos jāj
 9230 un vīriem darbos līdzās stāj.
 Tik tiešām to jums sacīt varu,
 ko arī šajā bridī daru,
 tas letu karogs ir paties.
 Ar vīriem Rīgā ieradies,
 9235 kā esmu jums jau sacījis,
 bij brālis, viņu vadonis,
 kam viņi labprāt paklausīja.
 Pie maršala viņš nācis bija
 ar šo te savu pulciņu,
 9240 kā es jums tikko stāstīju.
 Tiem maršals izmeklēja vietu
 un lūdza, lai tie turpu ietu.
 Netāl no vietas minētās
 tur kāda sēta³⁰⁸ atradās,
 9245 kur maz vien ļaužu dzīvoja.
 Kā teikts, tā pulks ar darīja.
 Bet stāvoklis tam nebij jauks,
 jo bija auksts un kails šis lauks.
 Tad izsūtīja izlūkus,
 9250 it izveicīgus varoņus.
 Tiem pēkšņi Namejs uzbruka
 un vienu no tiem saķēra.
 Tam plāni būtu izgājjis,
 ja nebūtu to pazinis
 9255 pats Namejs, kas to izprašņāja,
 par brāļiem smalki iztaujāja.
 Tas visvisādi izlocījās,
 jo moku nāves dikti bijās.
Bij rīta stunda pagājusi,
 9260 kad steidzās tie uz Rīgas pusi:
 pats Namejs līdz ar karpulku.
 Te ierauga tie karogu
 un brāļu vairogus,
 un brašus varoņus.
 9265 Tik aši tie nu projām steidza,
 ka izlūku pat nenobeidza.
 Tie savās zemēs atgriezās,
 un daži nomest pasteidzās
 pat vairogus, lai vieglāk būtu:
 9270 tos nest tiem rādījās par grūtu.
 Tie divos pulkos izšķīrās:
 pa zemi Namejs aizlaidās,

ûf ein wazzer, daz heizet die Â.
 nû was der wartman sô nâ,
 daz er der brûder banier sach.
 im was zû sînen hêrren gâch,
 er rief und wenkte mit der hant.
 der marschalc quam zû im gerant
 und vrâgete in der mêre,
 wie ez im ergangen wêre,
 ob er die viende hette gesehn:
 des bat er im der wârheit jehn.
 er sprach: «ich hân sie wol vernomen,
 ich bin mit nôten von in komen:
 sie hatten mich gevangen.
 ez wêr mir ubele ergangen,
 hette mich Nameise nicht ernert.
 der wolde haben hîr gehert
 mit der Semegallen schar.
 dô er der banier wart gewar,
 dô vrâgete er mich der mêre.
 wie grôz daz her wêre.
 ich sprach: hîr ist der brûdere macht
 von Eistlant und von Letten brâcht.
 daz begunde in missehagen,
 sie wolden haben mich geslagen:
 Nameise dâ wider sprach.
 in was zû vlîhen alsô gâch,
 daz sie mich liezen rîten.»
 «wir suln nicht lenger bîten,»
 sprach daz her gemeine dô:
 «der gûten mêre sie wir vrô.»
Snelle wart daz her geschart
 nâch den heiden ûf die vart.
 der marschalc rante vaste vor
 und quam ûf der heiden spor,
 die ûf die Â wâren gerant.
 die banier volgeten im zû hant.
 sie jageten al gelîche
 sô unbescheidenlîche,
 daz vil manich pfert irlac.
 ê dan ez quam ûf mitten tac,
 als ich die mêre hân vernomen,
 der marschalc was sô nâhen komen,
 daz er der viende wart gewar.
 er jagete zû mit sîner schar.
 dô wart in zû lande gâch.
 ein gelucke in doch geschach:

bet otrs pulks pa Lielupi —
 tâ sauc to upi zemgaļi.
 9275 Tas izlûks bij tik tuvu nu,
 ka redzēj' brāļu karogu.
 Tam krūtīs sirds gandrīz vai stāja,
 tas sauca un ar roku māja.
 9280 Tad maršals klāt tam pieskrēja
 un, kas par lietu, jautāja:
 kas viņam esot noticis,
 vai naidniekus viņš redzējis?
 Vīrs teica: «Esmu redzēj's tos,
 un pats tik tikko izglābos:
 9285 tie mani saķēra,
 par brāļiem jautāja,
 diezin kāds gals man būtu bijis,
 ja mani Namejs nepaglābis,
 kas šurp bij sirot nācis
 9290 un laupīt bija sācis.
 Kad karogu viņš ieraudzīja,
 tad viņam daudz, ko jautāt, bija,
 vairs izprašņāt tam nebij grēks,
 cik liels ir mūsu karaspēks.
 9295 Es teicu, ka stāv pretī tiem
 pulks, kas no letiem, igauņiem
 ir vākts. Tas tiem nu nepatika,
 tie mani iekaustīt jau lika,
 bet, kad Namejs iebilda,
 9300 tie mani vaļā palaida.» —
 «Nu vairs nav ilgāk jāgaida,»
 tā sacīja viss karaspēks,
 «nu pagānus sist nebūs grēks.»
Nu pulki steidza sakārtoties
 9305 un pagāniem tad pakaļ doties.
 Pa priekšu maršals knaši jāja,
 viņš pagāniem pa pēdām gāja,
 uz Lielupi kas aizbēga.
 Tam karogs steigšus sekoja.
 9310 Tā visi viņi drāzās,
 tik mežonīgi brāzās,
 ka drīz dažs zirgs bij guris jau,
 kaut diena vēl ne pusē nav.
 Kā izdevās man uzziņāt,
 9315 bij maršals drīz tik tuvu klāt,
 ka ienaidniekus redzēja,
 un tad viss bars tiem uzbruka,
 līdz tiem uz mājām sagribējās.

ir vieln wol drīzec in daz īs,
 sie wāren der sinne doch sō wīs,
 daz sie irre pferde gar verzigen
 und liezen sie in dem īse ligen
 und vlohen trūric kein dem stade.
 niemant volgete irem pfade.
 ich sage ūch, war von daz geschach.
 der in daz īs nicht enbrach,
 dem was keim lande gāch,
 den volgete der marschalch nāch:
 er kārte sich nicht an den roub.
 sumeliche wāren der sinnen toub,
 daz sie der brūdere verzigen.
 dā sie pferde sāhen ligen
 in deme wazzere vliezen,
 der wolden sie geniezen.
 der marschalch wart nicht gewar,
 daz sō gevūge was sīn schar.
 vumf brūder was an sīner zal,
 nūne was ir uber al,
 drie knechte und ein ritter gūt,
 der hatte tugenthaften mūt
 zū gote und kein den lūten.
 ein wort wil ich bedūten,
 daz er vor der Rīge sprach,
 dō man den vienden jagete nāch:
 «ich wil noch hūte nōne
 vor dem himelthrōne
 bie unser vrowen nāhen
 mīne spīse enpfāhen.»
 der pilgerīme voget was er genant
 und was von Westevālen lant.
 des urs bleib vor mūde stān,
 er mūste den brūderen abe gān.
 Nameise der vlōch uber lant
 und quam ūf daz īs gerant.
 dā er des ritters wart gewar,
 er jagete zū mit sīner schar,
 der ritter wart von im geslagen:
 man hōrte den helt sider clagen.
 Nameise was zū lande gāch.
 dā er die achte vor im sach
 und der brūdere wart gewar,
 er jagete zū mit sīner schar.
 er hatte bie im wol drīzec man,
 die achte rante er vrīlich an.

9320 Bet tomēr viņiem palaimējās:
 kāds trīsdesmits gan ledū bruka,
 bet tomēr visi sveikā spruka,
 jo tie no zirgiem atteicās,
 kas tur tai ledū palikās,
 un bēdīgi uz krastu gāja.

9325 Neviens vairs viņus nevajāja.
 Nu teikšu, kā tas bija viss:
 kas ledū nebij ielūzis,
 uz mājām trauca itin knaši.
 Tiem maršals pakaļ dzinās aši:

9330 vēl laupījums nav jāsavāc.
 Bet dažiem apstulbis bij prāts:
 tie brāļu pulku pameta,
 tiklīdz tie zirgus redzēja,
 kas ūdenī tur peldējās, —

9335 tos iegūt viņiem gribējās.
 Bet maršals to vēl nemanīja,
 ka viņa pulks tik mazs jau bija —
 tik daudzi bija atkrituši,
 vairs deviņi vien palikuši:

9340 bez pieciem brāļiem, kalpiem trim
 viens bruņinieks, un cēls bij šim
 pret ļaudīm un pret dievu prāts,
 kam kalpot bij viņš aicināts.
 Kad naidniekus pulks vajāja,

9345 viņš Rīgas priekšā sacīja:
 «Pirms pienāks stunda devītā,
 pie troņa debess augstībā
 es dieva mātei tuvošos
 un viņa mani aplaimos.»

9350 No Vestfālenes bij viņš nācis,
 nu fogta amatu viņš sācis.
 Tā zirgs aiz noguruma stāja,
 no brāļiem atšķīries viņš jāja.
 Kad Namejs, kas pa zemi brāzās

9355 un tad uz ledus virsū drāzās,
 šo bruņinieku redzēja,
 tas viņam spēji uzbruka
 un varoni šo nosita.
 Jau Namejs taisījās uz mājām,
 kad redzēja pa priekšu jājam
 9360 tos astoņus. Tad viņš ar sparū
 tiem uzbruka ar savu baru,
 ar vīriem trīsdesmit — ar tiem
 viņš uzbruka šiem astoņiem.

die brüder wurden nicht gewar,
 daz nâch in quam der viende schar.
 Nameise mit zorne ûf sie stach,
 dâ von geschach in ungemach,
 drie brüdere wurden tôt geslagen,
 die zwêne müsten mite jagen,
 die vûrten sie kein Terwetein;
 des landes marschalch was der ein.
 die mit der banier jageten nâch,
 nâch den vienden was in gâch.
 dô sie quâmen sô nâhen,
 daz sie die pferde sâhen,
 die ûz dem îse wâren genomen,
 sie vrâgeten: «wô ist der marschalch komen?»
 die lûte sprâchen: «er jaget nâch.
 helde lât ûch wesen gâch:
 mit cleiner macht ist er geriten.»
 dô wart lenger nicht gebiten,
 manch ros wart mit den sporn genomen.
 sie wâren snelle dâ hin komen,
 dâ der ritter lac geslagen:
 daz begunde in missehagen.
 des jagens sie nicht ê verzigen,
 êr sie die tôten sâhen ligen
 und der marschalch was verlorn.
 daz was in leit und zorn,
 sie hetten gerne dâ gestriten,
 hetten ir die heiden dâ gebiten.
 sie jageten eine wîle sider
 und kârtten kein der Rîge wider.
 des landes marschalch der wart sider
 in daz lant hin nider
 kunic Thoreiden gesant,
 der hêrre in Lettowen was genant.
 dâ vacht er einen kampf durch nôt,
 die kempfen bliben beide tôt.
 brüder Gêrhart starb alsô,
 got mache sîne sêle vrô
 dort in himelrîche:
 des wunschet im al gelîche.
Nû habet ir hie vor vernomen
 wie meister Cûnrât was komen
 mit brüdern zû Nieflant:
 nû wil ich machen ûch bekant,
 wie er die zît dâ vertreib,
 die wîle er meister bleib.

9365 Bet brāļu pulciņš nemanija,
 ka ienaidnieks uz pēdām bija.
 Kad Namejs dusmīgi tos dūra,
 tad dzīve izvērtās tiem sūra:
 trīs brāļus Namejs nonāvēja,
 9370 tiem diviem līdzjāt vajadzēja
 uz Tērveti — tas tik bij skats!
 Un viens no tiem bij maršals pats.
 Bet tie, ar karogu kas jāja,
 par to neko vēl nezināja.
 9375 Bet, tuvāk pienākot
 un zirgus ieraugot,
 kas bij no ledus atbrīvoti,
 tie zināt vēlējās nu ļoti,
 kur maršals palicis.
 9380 «Viņš tālāk aizjājis
 ar spēkiem nelieliem. Nu trauciet
 tam pakal, atpakal to sauciet!»
 šie ļaudis tā tiem atbildēja,
 un tie ar laiku netērēja,
 9385 tie zirgiem sānos piešus dūra,
 līdz tur, kur nāves vara sūra
 to bruņnieku bij paņēmusi,
 tie bēdās apstājās nu klusi.
 Tad tālāk jādodas nu bija,
 9390 un viņi beigtos ieraudzīja,
 bet maršals bija pazudis.
 Par to bij prāts tiem noskumis:
 tie labprāt būtu kāvušies,
 ja pagāni būt' ļāvušies.
 9395 Bet maršals, kas bij sagūstīts,
 nu tika tālāk nosūtīts
 pie augstā kunga Traideņa,
 lietuviešu ķēniņa.
 Tur divcīņā viņš spiests bij stāt,
 9400 līdz abiem diviem gals bij klāt.
 Tā brālis Gerhards mira nu.
 Lai dievs uz savu valstību
 tā dvēseli nu nes!
 To viņam vēlu es.
 9405 **N**u zināms jums ir it paties,
 ka mestrs Konrāds ieradies
 bij Līvzemē ar saviem brāļiem
 pa ceļiem likumotiem, tāļiem.
 Kā viņš tur laiku pavadīja?
 9410 Viņš zemi labi apskatīja,

dô er daz lant wol besach,
 mit den bischoven er sprach,
 die in dem lande wâren.
 er kunde wol gebâren,
 daz sie im alle wâren holt:
 vor wâr ir daz gelouben solt.
 dô er des kuniges man gesach
 und mit dem houbtman sprach,
 dô bôt er in sô sûze wort,
 daz sie gâben volbort:
 wes er von in gerte,
 vil gerne man in gewerte.
 ich wil langer rede dagen
 und wil kurtzelichen sagen.
 dô er die vrûntschaft vernam,
 sîn hertze in grôze vreude quam.
 mit der brûder râte
 besante er vil drâte
 boten uber al daz lant.
 ein tac wart in benant,
 wenne sie zû Rîge solden komen.
 dô sie hatten daz vernomen,
 ieclich voget mit siner schar
 quâmen willeclichen dar.
 Vriderich ein bischof hiez,
 den sîn tugent nicht enliez,
 er vûre selber an die schar
 mit sînen rittern, daz ist wâr.
 von Haseldorf was er geborn
 und was in daz stifte gekorn,
 daz Darbete ist genant.
 die stat is manchem wol bekant.
 der houbtman sante dar
 des kuniges man ein êrlich schar.
 dâ sie zû Rîge wâren komen,
 als der tac was genomen,
 dâ wurden sie entpfangen wol,
 als man liebe geste sol.
 wes man zûn êren solde pflegen,
 des bleib nicht under wegen.
 dar nâch wart daz her geschart
 nâch mancher banier ûf die vart
 und quâmen zû Semegallen in daz lant.
 Doblên was eine burc genant,
 die wurden dâ mit in verladen,
 sie tâten in vil grôzen schaden.

viņš runāja ar bīskapiem
 un ļoti iepatikās tiem,
 jo labi uzvesties viņš prata
 un arī mīlīgs bij no skata:
 9415 viņš varēja tiem patikties,
 to ticēt varat jūs paties.
 Viņš ķēniņvīrus redzēja,
 ar pilskungu viņš runāja,
 tik saldus vārdus sacīja,
 9420 ka visi viņam piekrita:
 ko viņš tik gribēja,
 to viņam vēlēja.
 Es garas runas neciešu
 un tādēļ īsi sacīšu:
 9425 tur bija tāda draudzība,
 ka sirdī prieks liels ienāca.
 Kā brāļi ieteica,
 viņš sūtņus sūtīja,
 lai brāļi drīzumā
 9430 tiem dienā noteiktā
 it visi Rīgā ierodas.
 Kad paziņots tiem bija tas,
 tad katrs fogts ar karaspēku
 apmeklēja viņa ēku.
 9435 Kāds bīskaps, vārdā Frīderihs³⁰⁹,
 kas tikumīgs bij varonis,
 ar savu bruņinieku baru
 pats ieradās, kā sacīt varu.
 Tas Hāzeldorfā dzimis bija,
 9440 un amatā to izraudzīja
 bīskapijā Tērbatā,
 mums zināmajā pilsētā.
 Bij pilskungs sūtījis šai gaitā
 ķēniņvīrus kuplā skaitā.
 9445 Kad tie nu Rīgā sanāca
 tai dienā, kas bij noteikta,
 tad tika tie it laipnīgi
 kā mīļi viesi uzņemti.
 Ko tiem par godu darīt spēja,
 9450 to darīt arī nekavēja.
 Pēc tam aiz pulku karogiem
 bij ceļā jādodas nu tiem.
 Tad nonāca tie Dobelē —
 9455 tā saucās pils tur Zemgalē.³¹⁰
 Par nastu tai nu viņi bija
 un lielu postu nodarīja.

waz in dem hachelwerke was
vil wēnic des icht genas,
daz ûf die burc nicht entran,
daz mûste den lîp zû pfande lân.
eine blîde die wart ûf gehalten
und wart gesatzt vor den graben.

Dô quâmen ander mêre,
daz ein her wêre
von Lettowen komen dar.
dô man der wârheit wart gewar,
Doblēn sie liezen stân,
die burc wart sturmes erlân.
die blîden hiwen sie dar nider
und scharten ir her wider
gegen den Lettowen zûr wer.
dô quam der heiden her
ûf ein gegende gerant,
Slackenappen ist sie genant.
der brûdere her was wol geschart
und hûb sich kein in ûf die vart.
dô sie quâmen sô nâhen,
daz sie einander sâhen,
die heiden wurden des gewar,
daz creftic was der cristen schar.
dô wart in zû lande gâch.
der marschalch sprengete und jagete in nâch.
daz her quam an ein bôse grunt,
dô was in der selben stunt
daz brûch dannoch ungevorn.
dem her was leit und zorn,
daz in der viende her entreit.
daz was bischof Vriderîchen leit,
daz man ir kunde nicht abe jagen.
waz sol ich lange rede sagen?
sie kârten kein der Rîge wider,
dar quâmen sie gesunt sider.
dô man die mêre vernam,
daz daz her wider quam,
dô wart gelobet Jhêsus Crist,
der alles lobes wirdic ist,
und die liebe mûter sîn,
Marîâ die vrowe mîn.
der meister und der bischof
quâmen ûf der brûder hof.
pilgerîn und des kuniges man
wart dâ liebes vil getân.

9460 Kas pilsētā tur atradās,
no tiem tik retais izglābās:
kas pilī tverties nepatapa,
bez žēlastības nokauts tapa.
Tad akmeņmeti uztaisīja
un grāvja priekšā uzstādīja.

9465 **B**ij vēstis saņemtas,
ka šurp no Lietuvas
liels karaspēks nu tuvojas.
Kad tiesa izrādījās tas,
tad Dobeli tie mierā lika
un pils no cīņas vaļā tika.
Tie akmeņmeti saskaldīja
9470 un pulku atkal nostādīja,
lai lietuviešiem pretotos.
Nu redzēja jau nākam tos,
tai vietā bij to varen daudz,
par Slakenkapeni³¹¹ ko sauc.

9475 Ir brāļi kārtībā, kā nākas,
pret pagāniem nu gājiens sākas.
Kad pulki jau tik tuvu bija,
ka tie viens otru ieraudzīja,
tad zuda pagāniem viss spars,
9480 jo kristīgo bij varens bars.
Tie atpakaļ nu metās bēgšus,
bet maršals pakaļ dzinās lēkšus.
Tad iekļuva tam drīzumā
viss pulks tur tādā nevietā,
9485 kur purvs vēl nebij aizsallis.³¹²
Pulks bija visai sašutis,
ka ienaidnieks nu aizbēg tam.
Visvairāk žēl bij Frīdriham,
ka nevarēja notvert tos.

9490 Kā lai es vēl nu izsakos?
Nu Rīgā visi atgriezās
un sveiki mājās pārradās.
Kad visi bija dzirdējuši,
ka karapulki pārnākuši,
9495 tad Jēzu Kristu slavēja,
kam pienākas tā godība,
un viņa māti Mariju,
ko mīlēdams es cildinu.
Tad mestrs līdz ar bīskapu
9500 uz brāļu sētu nāca nu.
Ķēniņvīrus, krustnešus
saņēma kā varoņus.

der meister und bischof Vriderīch
dar nāch mit liebe schīden sich.
wanne ie der man was komen dar,
der vūr zū hūse, daz ist wār.

In dem wintere diz, geschach.
des andern jāres dar nāch
der meister dō zū rāte wart
aber umme eine herevert
zū Semegallen in daz lant.
der meister selbe reit zū hant
zū den bischoven und des kuniges man,
mit bete er die an sich gewan.
sie lobeten im zū helfen gar,
sie hieldenz im, daz ist wār,
von Darbet und von Lēal,
von Rīge was des dritten zal.
ein tac wart in geleit,
wen sie solden sīn bereit.
boten wurden dō gesant
uber al der brūdere lant.
lantvolk und des hūses man
wart die zīt wizzēn lān,
wen sie zū Rīge solden komen.
die samenunge wart dar genomen.
dō die zīt was volant,
als ūch hie vor ist bekant,
der houbetman brāchte dar
des kuniges man ein ērlīche schar.
her Odewart was er genant.
manich banier wart bekant:
von deme lande uber al
quam ir zū Rīge ein michel zal.
brūder was ouch komen dar
von deme lande ein ērlīche schar.
burger von Rīge wāren mite:
daz von alder was ir site.
waz pilgerim zū Rīge was komen,
die wurden gerne mite genomen.
der hērre von Rūwen quam aldar
mit einer hovelīchen schar.
Dō daz her was bereit
alsō die zīt was ūf geleit,
von Rīge vūren sie zū hant
mit schiffen und ouch uber lant
und quāmen zūr Mitowen
ūf ein schōne owen.

No mestra bīskaps šķīrās tad
tik sirsnīgi kā vēl nekad.

9505 Tā katrs, kas bija atnācis,
ir arī mājās aizgājis.

Tas viss bij ziemā noticis.

9510 Kad jaunais gads bij pienācis,
tad mestram bija padomā
iet jaunā karagājienā
uz Zemgali pie zemgaļiem.

Viņš jāja ar šiem nolūkiem,
tik slavējamiem un tik tīriem,
pie bīskapiem un ķēniņvīriem.

9515 Tie palīdzību apsoliņa
un solījumu izpildīja:
gan Tērbatas, gan Lēales,
gan Rīgas bīskaps³¹³ — zinu es.

9520 Bij diena nolikta jau tiem,
kad visiem jābūt gataviem.

Tad sūtņi tika sūtīti,
lai kopā tiktu sasaukti
zemes ļaudis, ordeņvīri,
lai tie braši, cēli, tīri

9525 tai dienā Rīgā ierastos,
kur mestrs pats tos aplūkos.
Kad bij tas laiks jau pienācis,
ko mestrs bija nolīcis,
tad ķēniņvīrus kuplā skaitā
9530 pats pilskungs veda karagaitā.
Par Odevardu viņu sauc.³¹⁴

Tur karogu bij ļoti daudz:
no visas zemes nākuši
uz Rīgu bij šie karogi.

9535 Bij arī brāļu krietns bars,
kam allaž kvēls ir cīņas spars.

Tur bija Rīgas pilsoņi,
centīgie šie censoņi,
un, cik krustnešu bij nācis,

9540 tik tos bij mestrs līdzī vācis,
un pulks it liels, cik zinu es,
bij kungam tam no Rīgenes³¹⁵.

Kad nu laikā noliktā
9545 karaspēks bij kārtībā,
no Rīgas devās mudīgi
tas kuģos un pa sauszemi,
līdz nonāca tas Mītavā
kādā skaistā pļaviņā.

- ûf eine wise, die was breit,
 wart daz her wol geleit.
 dô wurden sie entpfangen wol,
 als man liebe vrûnde sol.
 die nacht hatten sie gut gemach.
 des morgens, dô der tac ûf brach,
 in deme her man messe sanc.
 meister Cûnrât von Vûchtewanc
 was des geres houbetman,
 der legete sînen vlîz dar an.
 dô daz her was wol geschart
 nâch mancher banier ûf die vart,
 daz her quam vor Terwetein.
 die heiden wurden des in ein,
 sie liefen kein in ûf daz velt.
 dâ wart in daz widergelt:
 sie wurden wider în getriben.
 ein Semegal was tôt bliben.
 dâ wart geslagen manich gezelt
 vor Terwetein ûf ein schônez velt.
 sie herten um sich mit gewalt.
 ez was die zît alsô gestalt,
 daz ir korn zîtic was:
 daz slûc man nider als daz gras.
 daz korn wart in daz her brâcht.
 dâ ez quam nâch mitter nacht,
 die heiden tâten dô ein werc,
 sie branten selbe ir hachelwerc
 um die rechte burc gar blôz,
 daz her was michel und grôz,
 daz hette sich um daz hûs geleit.
 des andern tages wart bereit
 ein ebenhœ und ûf gehaben
 und wart getriben an den graben.
 der meister hette vor gesant
 nâch deme her von Kûrlant.
 die wâren zû Doblên komen.
 sie wurden ungerne dâ vernomen,
 wan sie tâten ungemach
 den Semegallen wê und ach.
 ir hachelwerc sie branten nider
 und kârtten von der burge wider.
 die quâmen zû des meisters here
 wol bereit mit irre were.
 dô was des heres an der zal
 vierzehn tûsent uber al.
- 9550 Tā pļava plaša bija gana,
 un tur bij laba gulēšana.
 Tur tika visi saņemti
 kā viesi, mīļi gaidīti.
 Tie tonakt labi atpūtās.
 Kad jauna diena iesākās,
 pulks rīta mesu nodziedāja
 un mestrs Konrāds priekšā stāja
 tam pulkam nu kā vadonis,
 viņš dūšīgs bija varonis.
 9555 Pēc karogiem pulks sakārtojās
 un kaujā doties gatavojās.
 9560 Pie Tērvetes tas nonāca.
 Kad pagāni to redzēja,
 tie karapulkam virsū gāja.
 Par to tiem arī atmaksāja:
 9565 atpakaļ tos atdzina.
 Viens zemgalis beigts palika.
 Tad sacēla pulks teltis savas
 pie Tērvetes uz skaistas pļavas.
 Tas siroja nu vareni
 9570 pa visu plašo apkārtni.
 Laiks gāja jau uz rudens pusi,
 bij labība jau nobriedusi:
 kā zāli to nu nopļāva,
 uz nometni to aizveda.
 9575 Kad pusnaktij jau pāri bija,
 tad pagāni tā izdarīja,
 ka savu pilsētu tie paši
 nodedzināja it aši,
 kas bij ap pili celta tiem.
 9580 Tur milzīgs pulks bij kristīgiem,
 kas pili bija aplenkuši.
 Bet otrā dienā uzcēluši
 tie aplenkuma torni bija,
 ko tad pie grāvja piebīdīja.
 9585 Bij mestrs iepriekš aizsūtījis
 pēc karaspēka, kas bij bijis
 tam Kurzemē. Nu Dobeļē tas bija
 un lielu postu nodarīja:
 tas zemgaļiem šo pilsētu
 9590 nodedzināja, ka nu.
 No Dobeles tas atgriezās
 un nu pie mestra ieradās.
 Tur četrpadsmit tūkstošu
 bij vīru, cīņai gatavu.

nû was die ebenhōe komen,
als ir hie vor habt vernomen,
mit manchem ribalde ûf den graben.
dô wart ein harter sturm erhaben.
dô was holtzes zû der tracht
manich hundert vûder brâcht:
man bûste alumme vûer an.
die burc an manchen enden bran,
daz leschten sie mit heldes hant.
Êr der sturm wart volant,
die Semegallen bâten dô,
daz der meister tēte alsô
und lieze iren kunic zu im komen
durch der cristenheite vromen
sie wolden gerne zins geben
und halden vridelîchez leben
mit dem cristentûm alsô ê.
dem meistere tet die rede wê,
wan er sich des wol versan,
daz nicht trûwe was dar an.
sie hatten dicke vor gelogen
und den cristentûm betrogen.
nû was ein êrlîch ritter dar.
dô sie wurden des gewar
(der hêrre von Rûwen was er genant),
an den riefen sie zû hant,
daz er sô wol tēte
und den meister bête,
daz er in vride wolde geben,
sie wolden halden rechtez leben.
der probest von Rîge was ouch dar
und prediger brûder, daz ist wâr.
der von Rûwen die zû sich nam,
mit in er zû dem meistere quam,
vor die Semegallen er bat.
die brûder sprâchen ûf der stat:
«uns geschît dâ von ein leit,
sie geren zû der cristenheit.»
der hêrre von Rûwen sprach alsô:
«des sult ir wesen gerne vrô
und beweget ûwern mût:
daz dunket uns allen gut.»
waz iemant dâ wider sprach,
der Semegallen wille geschach:
in wart vride dô gegeben,
daz sie solden zins geben

9595 Tur daži akmeņmeši bija,
ko lidz ar torni piebīdīja
pie grāvja, kā jau teicu jums.
Tad sākās spēcīgs uzbrukums.
Tur malkas simtiem vezumu
9600 bij vests, lai pili aizdegtu,
un pils šur tur ar degt jau sāka,
bet apdzēsa to vīru māka.
Pirms beidzies bija uzbrukums,
par kuru stāstīju es jums,
9605 pie mestra nāca zemgaļi
un lūdza viņu zemīgi,
lai ļauj pie viņa ierasties
to ķēniņam: tas it paties
par labu kristietībai nāktu,
9610 jo nodevas tie maksāt sāktu
un dzīvot draudzīgi nūdien
ar kristīgajiem kā arvien.
Šī runa mestram sirdī dur,
viņš patiesības neredz tur,
9615 jo bieži tie bij melojuši
un kristietību pievīluši.
Tas kungs no Rīgenes tur bija.
Kad zemgaļi to ieraudzīja,
tad viņi klāt tam gāja
9620 un tūdaļ aicināja
lūgt mestru viņiem mieru dot:
tie turpmāk labi satikšot.
Tur Rīgas prāvests³¹⁶ arī bij
un brāļi sprediķotāji.
9625 Tos rīgenietis aicināja
un tad ar tiem pie mestra gāja,
par zemgaļiem viņš aizbilda,
bet brāļi viņam iebilda:
«Ja viņi alkst pēc kristietības,
9630 tad prātā viņiem negantības.»
Tad rīgenietis ierunājās:
«Par to mums būtu jāpriecājas.
Jel savas domas pārgroziet:
ši lieta visiem laba šķiet.»
9635 Lai ko ar kāds tur iebilda,
viss notika, kā gribēja
to zemgaļi: tiem tika dots
nu miers un arī paziņots,
ka jāmaksā tiem nodevas,
9640 un arī piekodināts tas,

und kegen der cristenheit
 nimmer getûn kein leit.
 der vride wart bestêtiget wol,
 als man mit gelubde sol.
 nicht lange sûmete man dar nâch,
 9645 daz her gemeine ûf brach.
 man hieb die ebenhœ nider
 und kârten kegen lande wider.
 dô daz her zû Rîge quam,
 9650 der meister die geste nam
 und sagete in lieblichen danc.
 meister Cûnrât von Vûchtewanc
 der was êre und tugende vol,
 daz sach vil manich ritter wol:
 lieblichen er die zû gaste bat.
 der ertzebischof von der stat
 der mûste mit den gesten sîn
 und manch êrlîch pilgerîn.
 her Odewart und des kuniges man
 den wart êren vil getân.
 dô ir mûde was gelegen
 und in vrûntschafft was gepflegen,
 we ûz der reise komen was
 von Semegallen, als ich ê las,
 die quâmen kurzelfichen sider
 vrôlîchen zû lande wider.
In deme owste diz geschach.
 des nêhesten herbestes dar nâch
 dô wart ein her kein Prûzen lant
 von Lettowen gesant.
 kunic Thoreide der sante ez dar.
 Nameise was an der schar.
 Kirsburc ist ein hûs genant
 und liget noch in Prûzen lant.
 man hôrte in dá und sach,
 dá mite er den vride brach,
 den er machte zû Terwetein.
 sîn gelubde daz was unrein.
 er quam nicht mêr in daz lant,
 daz Semegallen ist genant.
 der vride wart gebrochen dô
 mit den Semegallen sô.
 ez was dô vor nicht alzû lanc,
 daz meister Cûnrât von Vûchtewanc
 irwarb daz mit sîner bete,
 daz man sînen willen tete:

ka nedrîkst aiztikt kristietîbu
 un nodarît tai pârestîbu.
 Tad miers nu apstiprinâts tika
 ar zvêrestu un pulkiem lika
 9645 jau mājupceļam gatavoties
 un atpakaļ uz Rîgu doties.
 Tie bîdâmtorni sacirta
 un prom uz Rîgu aizbrauca.
 Kad Rîgâ ieradās šie viesi,
 9650 tiem mestrs pateicās patiesi.
 Feihtvangenes Konrâds, šis
 dižais, krietnais varonis,
 tos laipni lūdza viesîbās,
 uz kurâm arī ieradās
 9655 Rîgas arhibîskaps pats.
 Vêl tur bij kâds draugs un rads
 un daži krietni svêtceļnieki.
 Bij goda daudz un lieli prieki
 tur Odevardam, ķēniņvīriem,
 9660 cīnītājiem cēliem, tīriem.
 Kad šie bij gana atpūtušies
 un viesmîlbā atkopušies,
 tad tie, kas bij no Zemgales
 šurp nākuši, kā teicu es,
 9665 uz mājām devās saskaņā
 it priecīgā un laimīgā.
Tas notika viss augustā³¹⁷.
 Bet nākamrudē gājienā
 sūtīja uz Prūsiju
 9670 lietuvieši karpulku.
 To ķēniņš Traidens nosūtīja,
 un Namejs ar tai pulkā bija.
 Ir Prūsijā pils Kristburga³¹⁸,
 tur dzirdēja un redzēja,
 9675 kā mieru lauza Namejs šis,
 ko Têrvetē bij noslēdzis.
 Bij viņa zvêrests neîsts bijis,
 viņš netika to izpildījis.
 Kâds nelabais gan viņu māca?
 9680 Viņš Zemgalē vairs nepārnāca.
 Ar zemgaļiem nu miers bij laužts.
 Nu teikšu, kas jums nav vêl pausts.
 Bij nesen mestrs panācis
 to, ko viņš bija gribējis:
 9685 ka Prūsiju un Lîvzemi
 nu pārvaldītu vienoti

daz Prūzen und Nieflant
 quam in eines meisters hant,
 der hiez brūder Manegolt.
 man was im von rechte holt,
 wen er was ein geistlich man.
 im was gerne undertân
 der meister von Nieflant.
 nû wil ich machen ûch bekant,
 wie wol sie trûgen uber ein,
 als an irre liebe schein:
 wes ir ein den andern bat
 daz geschach ûf der stat;
 des wâren sie beide vrô.
 sînen boten sante dô
 der meister von Nieflant.
 mit brîven tet er bekant,
 daz meister Manegolt solde komen
 zû im durch des landes vromen.
 dô im daz mêre wart geseit,
 willeclîchen wart er bereit;
 mit sîner brūdere râte
 hûb er sich vil drâte,
 bie daz mer ûf den strant
 vûr er hin durch Kûrlant.
 dô man zû Rîge vernam,
 daz meister Manegolt quam,
 dô wart er entpfangen wol,
 als man einen meister sol.
 war er in die hûser quam,
 die vrûntschaft er gerne nam.
 dô er daz lant wol besach
 und mit den brūderen gesprach,
 die in deme lande wâren,
 er kunde sô wol gebâren,
 daz sie sîn wâren vrô.
 meister Cûnrât bat in dô,
 lieblich er die bete began,
 er wolde des antes sîn erlân.
 waz iemant dâ wider sprach,
 von sîner bete daz geschach,
 Nieflandes man in erliez,
 daz er nicht mêr dâ meister hiez,
 er hatte gerâten, daz ist wâr,
 in deme lande drittehalb jâr.
 alsô wart er des amtes lôs.
 einen brūder man dô kôs

viens mestrs. Brālis Mangolds³¹⁹ bij tas,
 kā spējas bija pamanītas,
 jo tas bija garīgs vīrs,
 9690 garā cēls un sirdī tīrs,
 ko visi ātri iemīlē.
 Viņš mīļš bij mestram Līvzemē,
 kas viņam labprāt pakļāvās.
 Tie abi labi sapratās:
 9695 ko viens no otra lūdzis bija,
 to otrs tūdaļ izpildīja;
 par to bij priecīgi tie abi,
 ka saprasties tiem bij tik labi.
 Tas, kurš bij mestrs Līvzemē,
 9700 nu laiku vairāk netērē,
 viņš sūta vēstuli
 it drīz uz Prūsēmi,
 lai mestrs Mangolds ciemos nāktu
 un zemei svētību dot sāktu.
 9705 Kad Mangoldam to pavēstīja,
 viņš labprāt tūdaļ gatavs bija;
 kā brāļi lēma aši,
 viņš ceļā devās knaši
 pa jūrmalu caur Kurzēmi,
 9710 līdz Rīgas mūri redzami.
 Kad Rīgā zināms kļuva tas,
 ka mestrs Mangolds ierodas,
 to uzņēma, kā pienākas,
 kā mestru uzņemt pieklājas.
 9715 Ik namā, kur viņš iegāja,
 draudzību viņš izjuta.
 Šo zemi vērodams,
 ar brāļiem runādams,
 viņš prata izturēties tā,
 9720 ka visi bija sajūsmā.
 Tad mestrs Konrāds lūdza to,
 lai tas nu viņu atbrīvo
 no ieņemamā amata.
 Šī lūgšana bij dedzīga.
 9725 Lai ko ar kāds tur iebilda,
 kā lūdza viņš, tā notika,
 no Līvzemes viņš atlaists tika,
 vairs tur par mestru nepalika.
 Pustreša gada valdījis
 9730 šai zemē bija mestrs šis.
 Nu viņam aiziet atvēlēja
 un citu brāli ievēlēja

zû meister uber Nieflant:
 brûder Willekîn was er genant.
 der selbe tugenthafte helt
 wart zû Velîn erwelt.
 dô die welunge geschach,
 meister Manegolt vûr dar nâch
 mit sînen brûdern sider
 vrôlich zû Prûzen wider.
Boten wurden dô gesant
 von Akers hin zû Prûzen lant,
 die saiten im des ordens nôt:
 der hôe meister wêre tôt
 und hiezen in zû Akers komen.
 dô er daz hette vernomen,
 snel er brîve schrîben hiez,
 zû Nieflant er die vûren liez,
 des landes meistere er enpôt
 dise vor genante nôt
 und hiez im brûdere senden dar,
 die wol vûgeten an die schar,
 daz sie zû Akers solden komen.
 drie brûdere wurden dô genomen
 und wurden willeclîch gesant
 mit brîven hin zû Prûzen lant.
 dô der meister hette vernomen,
 daz die von Nieflant wâren komen,
 kurtzelîch wart er bereit.
 alsô der tac was ûf geleit,
 mit brûderen, die er mit sich nam,
 vrôlich er zû Akers quam.
 von manchem lande wâren dar
 wîse brûdere, daz ist wâr,
 zû der welunge komen.
 dô wart ein vromer helt genomen
 und wart zû hôemeistere erwelt.
 der selbe êrlîche helt
 brûder Burkart was er genant:
 im wart vrôlich in die hant
 ein ingesigel und ein vingerlîn
 beval man ûf die trûwe sîn.
 dô die wele was volant,
 meister Manegolt bät zû hant,
 daz man Nieflandes in verlicz,
 zû Prûzen man in varen hiez,
 der dâ vor gekoren was
 zû Velîn, als ichz hîr vor las,

par mestru Lîvzemē, kā teikts:
 šai amatā nu tika sveikts
 9735 brālis Villekîns³²⁰, kam tikums
 ir nerakstīts un rakstīts likums.
 Pēc tam, kad Viland's pilsētā
 viņš ievēlēts nu bija tā,
 Mangolds tad uz Prūšzemi
 9740 ar brāļiem brauca priecīgi.
Tad sūtņi tika sūtīti
 no Akonas³²¹ uz Prūšzemi,
 tie viņam nesa bēdu ziņu,
 ka miris lielmestrs³²², un viņu
 9745 uz Akonu tie aicināja.
 Kad viņš šo vēsti uzzināja,
 viņš lika rakstīt vēstuli
 un sūtīt to uz Lîvzemi
 un zemesmestram pavēstīja
 9750 par to, kas noticis tur bija,
 un lūdza, lai tas sūtītu
 brāļus lîdz uz Akonu.
 Trīs brāļus tad nu izraudzīja
 un labprāt turpu nosūtīja
 9755 pie lūdzēja uz Prūšzemi,
 tiem lîdzi dodot vēstuli.
 Kad brāļi bija sagaidīti,
 no Lîvzemes kas atsūtīti,
 ar viņiem kopā mestrs
 9760 it priecīgs un it jestr
 dienā, iepriekš noliktā,
 ieradās tad Akonā.
 Tur redzēja daudz gudru brāļu,
 no visām zemēm tuvu, tāļu
 9765 tie vēlēt bija nākuši.
 Tad kādu brašu varoni,
 kas amatam šim noderēja,
 par lielmestru nu ievēlēja:
 par brāli Burhardu³²³ to sauca,
 9770 un priecīgi tam pirkstā mauca
 nu gredzenu ar zîmogu,
 lai viņš to godam valkātu.
 Kad vēlēšanas garām bija,
 tad mestrs Mangolds pieprasīja,
 9775 lai atlaiž viņam Lîvzemi
 un atstāj tikai Prūšzemi.
 Bet tas, kurš bija Vilandē
 par mestru vēlēts Lîvzemē,

mit brīven der bestētiget wart.
dar nāch hūb sich ūf die vart
von Akers manich ērlīch man.
sumelīcher nicht zū hūs quam.
meister Manegolt lac tōt
ūf dem mere, als got gebōt.
drie brūdere wāren von Nieflant
mit im uber mer gesant,
der lāgen zwēne tōt,
der dritte quam von der nōt
und brāchte die brīve in daz lant,
von danne sie wāren ūz gesant.
dō man zū Nieflande vernam,
daz der boten einer quam,
und die brīve man gelas,
daz meister Willekīn was
bestētiget in daz lant,
des vreute man sich zū hant.
er lebete vridelīchen
mit armen und mit rīchen
in deme lande manchen tac,
an gotes dienste er arbeit pflac.
Bie sīner zīt ez geschach,
daz man die Lettowen sach
hern des bischoves lant.
sie stiften roub und brant.
die mēre wurden wol vernomen,
sie wāren zū Aschrāten komen,
die burc ist bie der Dune gelegen,
dar ūffe die brūdere wonens pflēgen.
der kummentūr snel enpōt
zū Kokenhūsen dise nōt.
die burc des bischoves ist.
dō was in der selben vrist
ein brūder ūffe, sīn houbtman:
der legete sīnen vliez dar an,
daz er den vienden tēte ein leit.
kurzelīch wart er bereit,
daz er manchen raschen man
von der stat zū sich gewan.
daz lantvolk was willic gar.
er gewan ein ērlīche schar.
die Lettowen hetten wol vernomen,
daz man wolde zū in komen
und wern daz lant.
dō in daz mēre wart bekant,

tas rakstos apstiprināts tika.
9780 Nu ceļam gatavoties lika.
Tad ceļā devās vēl dažs labs,
bet dažu sagaidīja kaps:
pats dievs tas kungs tik bargi lēma,
ka Mangolds jūrā galu ņēma.
9785 No Līvzemes trīs brāļi bija,
kas viņu ceļā pavadīja.
No tiem nu divi noslīka,
bet trešais kaut kā izglāba
sev dzīvību un vēstuli,
9790 ko pārveda uz Līvzemi.
Šī vēsts kad bija pavēstīta
un vēstule bij izlasīta,
ka Vilekīns par mestru ticis
ir apstiprināts, kā to licis
9795 pats lielmeistrs, tad liels bij prieks.
Bij Vilekīns labs valdinieks,
viņš labs bij visiem cilvēkiem,
gan nabagiem, gan bagātiem.
Tā viņš tur dzīvoja daždien
un dievam kalpoja arvien.
9800 **V**īņa laikā notika,
ka lietuvieši siroja
pa bīskapzemi: kur tie gāja,
tie laupīja un dedzināja.
9805 Jau ziņas bija dzirdētas,
ka Aizkrauklē pie Daugavas
tie kaut kur esot redzēti.
Šo vēsti komturs steidzīgi
uz Koknesi nu nosūtīja —
9810 uz pili, bīskappils kas bija.³²⁴
Tur pilskungs bija brālis kāds,
kas jutās ļoti priecināts,
kad naidniekiem ko nodarīja.
Nu drīzi vien tas gatavs bija,
9815 un dažu brašu vīru tas
vēl dabūja no pilsētas,
vēl zemes ļaudis līdzī nāca,
un tā viņš krietnu pulku vāca.
Kad lietuvieši dzirdēja,
9820 ka pretoties tiem gribēja,
tad tie uz mājām taisījās,
jo nelaimes tie baidījās.
Ar visu savu guvumu
tie pārbrauca pār Daugavu;

- dô wart in zû lande gâch,
wan sie vorchten ungemach.
iren roub sie nâmen dô
und kârten uber die Dune vrô
und wolden wider in ir lant.
al die wîle hette besant
der kumentûr, dô ich von las,
der zû Aschrâten was,
sîne boten ûf daz lant.
sie quâmen willeclîch zû hant
weme die mêre wurden kunt
zû Aschrâten in kurzer stunt.
des wart er von herzen vrô.
nicht lange sûmete er dô,
die brûdere er sich wâpen hiez,
sie tâten gerne waz er hiez,
dô sîn her was bereit,
dem kumentûre wart geseit,
die heiden wêren hine komen.
dô er daz hette vernomen,
im was ûf die viende zorn.
die Dune was dô hart gevorn,
dâ quam er ûf mit sîner schar.
von Kokenhûsen quam ouch dar
der brûder, dâ ich ê von las,
und waz rascher lûte was:
im was ûf die heiden gâch,
den wec sie îlten dô in nâch.
ir wartlûte wâren vor,
sie quâmen ûf der heiden spor.
die Lettowen wurden ouch gewar,
daz nâch in quam der brûder schar.
sie wâren irs gemûtes stoltz
und legerten sich in ein holtz.
sie sprâchen sô: «die brûdere komen.
wir hân in doch nicht genomen,
sie brengen uns dâ her ir gût.
des sul wir wesen hôch gemût,»
sprâchen die Lettowen.
sie hatten um sich gehowen
und um die pfert einen hagen,
sus hôre wir daz bûch sagen.
die brûdere quâmen mit irre schar.
der wurden sie gewar,
des wurden sie von herzen vrô.
sie trâten von den pferden dô,
- 9825 bij varens laupījums tiem bijis,
par to tie ļoti priecājās
un mājup doties taisījās.
Bet pa to laiku izsūtījīs
bij vīrs, kas slavens Līvzemē
9830 un komturs bija Aizkrauklē,
it visur savus ziņnešus.
Nu redzēja viņš varoņus,
kam vēsts šī tapa zināma,
pēc laika itin neilga
9835 jau Aizkrauklē ar ierodamies,
no sirds par to nu priecādamies.
Viņš negribēja kavēties
un lika brāļiem bruņoties.
To darīja tie labprātībā.
9840 Kad karaspēks bij gatavībā,
tie vēsti tika saņēmuši,
ka pagāni jau aizgājuši.
Kad komturs to nu dzirdēja,
tad viņam dusmas sanāca.
9845 Bij Daugavā jau ledus ciets,
turp tika nu ar pulkiem iets.
No Kokneses turp arī jāja
tas brālis minētais, un gāja
tam līdzī vīri varen braši,
9850 lai sistu ienaidnieku knaši.
Drīz palaimējās izlūkiem
uz pēdām nonākt pagāniem.
Un leiši arī manīja,
ka brāļu bars tiem sekoja,
9855 bet viņi diez ko nebijās
un kādā mežā apmetās.
«Šiem brāļiem,» teica lietuvji,
«neko mēs neesam ņēmuši,
nu paši viņi nes mums klāt,
9860 ar ko mums kules pildināt.»
Kā stāsta mums nu grāmata,
tie sev un zirgiem uzcēla
visapkārt stipru aizžogu,
kas tos pret brāļiem sargātu.
9865 Kad brāļi šos nu ieraudzīja,
no sirds tad priecīgi tie bija.
Kad tie no zirgiem nokāpa,
tad pagāni tiem uzbruka.
Daudz abās pusēs nedienu
9870 nu nācās ciest caur zobenu.

die heiden liefen kegen in:
 ez wart vil manches ungewin
 an beider sît von swertes nôt.
 die walstat wart von blûte rôt.
 die brûdere drungen in den hagen,
 der heiden sechzic wart geslagen,
 ir houbtman lac einer tôt,
 die andern wichen von der nôt.
 sie liezen dâ vil manich pfert,
 beide schilt, sper und swert.
 ez dûchte ein gût gewin,
 wer zû vûze mochte hin
 kêren kein Lettowen lant.
 Schoriât bleib vor ein pfant
 ûf der walstat geslagen:
 sîne vrûnt mochten in clagen.
 die brûder mit der cristen schar
 den roub sie mit in nâmen gar.
 zwêne brûdere wâren geslagen,
 die endorfte man nicht clagen.
 die anderen quâmen wol gesunt
 zû hûs. dar nâch in kurzer stunt
 dem meistere man die mêre enpôt.
 er lobete dar umme sêre got
 und die liebe mûter sîn
 die himelische kunigîn,
 die man von rechte êren sol,
 wen sie sint beide lobes vol.
Meister Willekîn dâchte dô,
 wie er die Semegallen unvrô
 machte und brêchte in schaden,
 daz man wurde von in entladen.
 er sûchte sîner brûder rât,
 wie er gewurbe mit der tât.
 die brûdere rieten im zû hant,
 er solde bûwen in daz lant,
 daz quême der cristenheit zû vromen.
 dô er die mêre hette vernomen,
 des wart er von herzen vrô.
 er enhette keine rûwe dô,
 biz er allez daz gewan,
 daz man zû rechte solde hân
 von cleidern und von spîse.
 der meister was sô wîse,
 daz er des gûtes nicht enliez,
 zûr Mitowen er ez vûren hiez,

Tā vieta, kur tie cīnījās,
 no asinīm jau sārtojās.
 Pret pagāniem nu brāļi brāzās
 un kāva tos, tie zemē gāzās;
 9875 no tiem, kas bij aiz aizžoga,
 sešdesmit tur apsita;
 bij viņu vadonis starp tiem.
 Nu jābēg bija pārējiem.
 Tie pameta daudz rumaku
 9880 un vairogu un zobenu.
 Dažs uzskatīj' par guvumu,
 ja varēja uz Lietuvu
 pats savām kājām kustēties.
 Bet Skarjots³²⁵ bija palicies
 9885 uz kaujas lauka nomaitāts
 un savu draugu apraudāts.
 Bet brāļi, kam tik dižens gars,
 un kristīgo viss lielais bars —
 tie līdzī nēma laupījumu,
 9890 un nelielu tik zaudējumu
 šai cīņā bij tie cietuši:
 bij divi brāļi krituši.
 Tie citi sveikā mājās tika.
 Kad mestram tas nu ziņots tika,
 9895 viņš ļoti dievu slavēja,
 kam pienākas tā godība,
 un arī viņa mīļo māti —
 tie abi tika cildināti.
Mestrs Vilekīns nu sprieda,
 9900 jo grūta doma viņu spieda,
 kā kaitētu lai pagāniem
 un vaļā tiktu tā no tiem.
 Viņš meklēj' brāļu padomu,
 kā lai to lietu darītu.
 9905 Tie ieteica, ka Zemgalē
 pils viņam tūdaļ jābūvē,
 kas kristietību sekmētu.
 Par šādu labu padomu
 no visas sirds viņš priecājās
 9910 un ātrāk mierā nelikās,
 līdz kamēr viss bij sarūpēts,
 kas tādās reizēs paredzēts, —
 gan apģērbi, gan pārtika.
 Bij mestram tāda gudrība,
 9915 ka manta nekur nepalika —
 uz Mītavu tā vesta tika.

dô sîn wille dar an geschach,
 des nêhesten winters dar nâch
 er warb um eine herevert.
 kein arbeit wart von im gespart
 kein bischoven und des kuniges man,
 von den er manchen helt gewan
 der brûdere volkes manche schar.
 dô daz her was komen dar
 zû Rîge, des wart der meister vrô.
 ûf einen sêe brâchte er sie dô,
 der ist der Balât genant.
 manche banier wart dâ bekant,
 daz her was lanc und breit.
 kein der Mitowe man dô reit.
 manich slite wart dô geladen.
 ûf der Semegallen schaden
 quam daz her von Terwetein.
 der meister wart dô des in ein,
 er wolde bûwen ûf einen berc.
 dâ wart getân ein êrlîch werc:
 mit râte der brûdere diz geschach,
 daz man eine burc bûwen sach.
 der Heiligeberc wart sie genant,
 ir name wart sint wol bekant.
 daz hûs wart gespîset wol:
 waz man zûr nôtdurft haben sol,
 daz was in allen wol bedâcht.
 zwû blîden wâren dar gebrâcht.
 dô bereitet was der graben,
 und eine blîde ûf gehalten,
 vil wol daz hûs gespîset wart.
 man hûb sich ûf die widervart
 und liez dâ wol drî hundred man.
 die andern riten al dô van.
 der meister und die brûdere sîn,
 die rittere und die pilgerîn,
 wer von deme hûse kârte wider,
 die quâmen hin zû Rîge sider.
 des meisters wille was ergân,
 zû hûse reit ein ieclich man
 und danketen gote von himele dô.
 in sîme lobe wâren sie vrô,
 daz die arbeit was volbrâcht,
 als ir von êrst was gedâcht.

Die burc, die ich genennet hân,
 dâ wurden helde ûffe gelân,

Kad viņa prāts tā notika,
 tad nākamziem viņš nolēma
 sākt jaunu karagājieni.
 9920 Par to viņš deva mājienu
 gan bīskapiem, gan ķēniņvīriem.
 Ar varoņiem nu cēliem, tīriem
 un brāļu ļaudīm, līdz kas gāja,
 viņš karaspēku pildināja.
 9925 Kad pulki Rīgā ieradās,
 tad mestrs ļoti priecājās.
 Pie Babītes³²⁶ — šī ezera —
 šos pulkus viņš nu noveda.
 9930 Tas karaspēks bija garš un plats
 un karogots — kāds varens skats!
 Uz Mītavu tad gāja tas,
 bij mantām pilnas ragavas.
 Te bēdājās nu zemgaļi,
 jo devās tas uz Tērveti!
 9935 Tur mestram doma iesāvēs:
 viņš pili būvēt taisījās.
 Tur krietns darbs nu darīts tika,
 kā visiem brāļiem labpatika:
 tur staltu pili uzcēla,
 9940 par Heiligenbergu³²⁷ nosauca.
 Pils tika labi apgādāta,
 ik vajadzība apdomāta.
 Tur divi akmeņmeši bija,
 no kuriem vienu uzstādīja.
 9945 Tad arī grāvis izrakts tika.
 Tur trīssimt vīriem palikt lika,
 bet pārējie šai gājienā
 nu devās mājupjājienā:
 mestrs līdz ar bruņniekiem,
 9950 ar brāļiem un ar krustnešiem —
 visi, kas vien atgriezās,
 atkal Rīgā ieradās.
 Bij pildīts mestra nodoms tīrs,
 uz mājām jāja katrs vīrs,
 9955 un visi dievam pateicās,
 to slavēdami, priecājās,
 ka izdevies šis darbs bij tā,
 kā nolemts ticis sākumā.
 9960 **T**ai pili, ko jau minēju,
 tie atstāja daudz varoņu,
 daudz šķēpu, stopu, bultu,
 kas naidniekus lai kultu.

- armbruste unde pffle.
dô quam nâch einer wîle
von Sameiten ein her gerant,
die sint ouch Lettowen genant
und ist ein bôse heidenschaft:
die quâmen dar mit grôzer craft.
des nêhesten tages sie quâmen dar,
dô die brûdere mit irre schar
kârtten kein der Rîge wider.
daz her legerte sich nider
alumme daz hûs ûf ein velt.
die heidenschaft hât kein gezelt:
von holtze und von strûchen
der kunnen sie gebrûchen,
ez sie warm oder kalt:
ir hutten sint dar nâch gestalt.
der machten sie vil manche dar
vor daz hûs, die rede ist wâr.
vomme Heiligenberge und Terwetein
die trûgen nicht wol uber ein,
die ûf der burge wâren dô.
irs krîges wart vil manich unvrô.
dâ zwischen was ein cleiner grunt,
des quâmen sie in vil kurzer stunt
von den burgen in den tal,
zû samen giengen ir beider wal.
dô der Lettowen her was komen,
als ir hie vor habt vernomen,
des wâren die Semegallen vrô.
nicht lenger sûmeten sie sich dô:
die Semegallen mit den gesten
ilten vor die vesten,
die ûch die vor ist genant.
den brûderen wart daz schiere bekant,
sie quâmen snelle vor daz tor:
dâ vunden sie ir viende vor,
von Lettowen ein gewaldic her.
die brûdere satzten sich zû wer.
sie hatten bie in manchen helt
von knechten kûne und ûz erwelt:
die sach man menlich bie in stân,
ir keiner wolde zû rucke gân.
dâ sach man vlîgen manich sper
der cristen hin, der heiden her.
mit armbrusten man dô schôz,
die Lettowen sêre des verdrôz,
- Pēc kāda laika žemaiši,
kas arī skaitās lietuvji
un pagāni ir visai ļauni,
nu šurpu nāca varen sprauni.
Tie otrā dienā bija klātu
pēc tam, kad brāļi rāmu prātu
jau atkal Rīgā atgriezās.
Viss viņu pulks nu apmetās
pie pils, kur bija lauks un pļava.
Šiem pagāniem jau telšu nava:
pret laikapstākļiem drūmiem
no kokiem un no krūmiem
tie būvē savus mitekļus
it vienkāršus un necilus.
Pie pils tie dažus uzcēla.
Bet vienprātības nebija
starp pili šo un Tērveti:
tur bieži bija ķīviņi,
un nebija tiem laba slava.
Starp pilīm bija maza grava,
no tām nu vīri lejā skrēja
un tur cits citu nesaudzēja.
Kad leiši bija atnākuši,
kā jūs jau esat dzirdējuši,
tad zemgalieši priecājās
un neba ilga kavējās:
ar saviem viesiem piesteidzās
pie pils tie, tikko minētās.
Kad brāļi to nu uzzināja,
tie mudīgi pie vārtiem gāja
un redzēja: pie vārtiem cieši
stāv milzu barā lietuvieši.
Tad brāļi viņiem pretī stāja,
un cīniņš sīvs drīz vaļā gāja.
Tiem bija krietni varoņi,
kas kaujās bija rūdīti,
un kalpi drosmīgi un knaši,
kas blakus stāvēja tiem braši,
tie gribēja tik cīnīties
un nedomāja atkāpties.
Tur šķēpi šķind un zobeni,
cērt kristīgie, cērt pagāni.
Ar stopiem arī šauts tur tika,
kas leišiem gauži nepatika,
tie projām aizgāja
un brāļus atstāja.

sie begunden dannen gân,
 die brüdere liezen sie dâ stân.
 dô bleib in der selben nôd
 ein brüder vor dem hûse tôt.
 der heiden kan ich nicht gesagen:
 sumelîchen sach man dannen tragen,
 daz er der brüder gar vergaz;
 ez mêrte der Sameiten haz,
 man sach sie gân an einen rât,
 den sie vollenbrâchten mit der tât.
 ûf die burc stûnt al ir sin:
 daz wart dar nâch ir ungewin.
 sie liezen manchen heiden balt
 nâch holtze varen in den walt;
 sie brâchten holtz und delen wider
 und legeten ûf dem velde nider.
 sie bûweten ribalde grôz,
 daz velt was lanc und blôz,
 daz man al ir tûn wol sach.
 die brüdere richten sich dar nâch,
 vil cleiner rûwe ir keiner pflac
 beide nacht und ouch den tac:
 sie machten bolewerc und graben.
 ein ebenhõe wart ûf gehalten.
 der brüdere arbeit die was grôz,
 des doch ir keinen nicht verdrôz,
 die knechte wâren willic gar,
 daz lantvolk allez, daz ist wâr,
 kein arbeit wart von in gespart.
 dô daz hûs bereitet wart,
 daz volc wart geordent ûf die wer
 nâch rechte kein der heiden her.
Der heiden arbeit lât ûch sagen:
 sie hetten in zehn tagen
 gemachet manchen ribalt grôz.
 vil cleine der arbeit sie verdrôz,
 sie hetten holzes zû der tracht
 vil manich tûsent vûder brâcht.
 an deme eilften tage
 vil manich heide quam in clage,
 wan er des liebes hie was tôt,
 sîn sêle quam in grôze nôd.
 ez wart ein harter sturm gehalten,
 vil manich ribalt kein dem graben
 von den heiden wart getriben.
 sumelîche dar umme tôt bliben,

Kad nu šis cîniņš bija veikts,
 10 010 pie pils viens brālis gulēj' beigts.
 No leišiem daudzi smagi dvesa,
 un dažu labu projām nesa,
 kam brāļi bija aizmirsušies.
 Bet vēl jo vairāk iedegušies
 10 015 bij naidā žemaiši. Tas brieda.
 Ko tālāk darīt, tie nu sprieda,
 un nodomu, kas radies bija,
 tie arī darbos piepildīja:
 tie pili centās iekarot,
 10 020 bet to tiem nācās nožēlot.
 Tie lika vīriem šo to nest,
 uz mežu braukt un kokus vest.
 Tie kokus, dēļus saveda
 un tur uz lauka izkrāva.
 10 025 Tie ribaldi tur būvēja,
 ko visi labi redzēja,
 jo lauks šis bija liels un klajš.
 Liels brāļiem darbs bij darāmais,
 tie atelpu sev neatļāvās,
 10 030 tie dien' un nakti sviedros rāvās:
 tie krāvumu³²⁸ tur sakrāva
 un apkārt grāvi izraka,
 un bīdāmtorni uzstādīja.
 Šis pūliņš brāļiem milzīgs bija,
 10 035 bet viņi tādēļ nebēdāja,
 jo visi palīgā tiem gāja:
 kalpi, zemes ļaudis ar,
 visi ņēmās, ko tik var,
 un visus darbus darīja.
 10 040 Kad pils bij nocietināta,
 tad jāstājas bij vietās tiem
 to aizstāvēt pret pagāniem.
Pagāniem nu it paties
 10 045 bij desmit dienās izdevies
 tur uzcelt milzu ribaldes —
 tas bija tā, kā saku es.
 Daudz tūkstoš vezumu tie koku
 bij saveduši ne par joku.
 Bet dienā vienpadsmitajā
 10 050 dažs pagāns gāja zudībā:
 kam šeitān miesu nāve guva,
 tam dvēse lielā postā kļuva.
 Tie uzbruka it neganti
 un dažu labu ribaldi

- ê sie quâmen ûf den berc.
 die brûdere wurchten heldes werc,
 sie schuzzen manchen heiden tôt.
 die Lettowen durch die selbe nôtt
 nicht wolden von dem sturme gân.
 man sach sie sam eine mûre stân.
 die heiden man holtz werfen sach.
 vil manchem doch alsô geschach,
 wan er sich wolde bucken nider,
 daz im entwichen gar die lider,
 daz er ûf die erden saz
 unde des werfens gar vergaz;
 daz quam von der pfile nôtt.
 vil manchem quam alsô der tôt.
 die Lettowen liezen doch nicht abe;
 sie hetten der brûdere habe
 gadâcht mit in zû vûrene hin:
 daz wart vil manches ungewin.
 man sach der Sameiten
 vil manchen man hin leiten,
 als man die dûtschen brûte tût.
 der wîze snê wart als ein blût
 und daz velt al blûtgevar.
 die brûdere wurden schiere gewar
 die ribalde ûf dem graben stân:
 ir blîden liezen sie dô gân.
 die heiden wurden dô verladen,
 sie nâmen alsô grôzen schaden,
 daz sie der ribalde gar verzigen.
 vil tôten liezen sie dâ ligen
 und nâmen von dem wale die vlucht.
 vil mancher tet dâ sîne unzucht,
 daz er nider viel durch nôtt
 und kein der burc sîn bein ûf bôt,
 wan im der tôt sîn herze brach.
 vil manchem ouch alsô geschach,
 sô man in bie dem vûze zôch,
 daz sîn geselle von im vlôch.
 ez werte gentzlich al den tac.
 nicht vollen ich gesagen mac,
 wie grôz der cristen vreude was,
 dô man die tôten vor in las
 zû samene und ûf die slitten lût.
 betrûbet was der heiden mût,
 daz ir sô vil getôtet was
 mit geschozze, als ich itzunt las.
- 10 055 | uz grâvi bîdija ar sparū,
 bet daži izlaida tur garū,
 pirms kalnā uzkāpt paguva.
 Tur varoņdarbus darīja
 nu brāļi: nāvi viņi sēja.
 10 060 | Bet lietuvieši negribēja,
 ka tos tik lēti sakāva:
 kā mūris viņi stāvēja.
 Ar kokiem viņi svaidījās,
 un dažam labam gadījās,
 10 065 | kad gribēja viņš noliekties,
 ka nespēja vairs piecelties,
 bet smagi zemē nosēdās
 un svaidīties tam aizmirsās:
 no bultu ašuma tas nāca,
 10 070 | ka dažu labu nāve vāca.
 Bet neatlaidās lietuvieši,
 kas prātā ieņēmušies cieši
 bij brāļu mantas grābt un gūt:
 par to tiem nācās postā kļūt.
 10 075 | Kā vācu brūte tika vests
 dažs žemaitis un projām nests.
 No asinīm sniegs sarkans bija.
 Bet, kolīdz brāļi ieraudzīja
 to ribaldi tur grāvjamalā,
 10 080 | bij akmeņmešiem jāstrādā.
 Un tad nu tika pagāni
 ar akmeņiem tā nobērti,
 ka ribaldi tie pameta.
 Daudz kritušo tie atstāja.
 10 085 | Tur bija dažs tāds nešpetnis:
 ja zemē krist tam vajadzēja,
 pret pili tas vēl kājas slēja,
 kad sirds tam pukstēt apstājās.
 Vēl dažam šitā gadījās:
 10 090 | kad to aiz kājas pavilka,
 tā biedrs no tā aizmuka.
 Tā gāj' tas visu dieniņu.
 To pasacīt jums nevaru,
 cik lieli kristīgiem bij prieki,
 10 095 | kad zemē gulēj' ienaidnieki
 un viņus krāva ragavās.
 Tad pagāni gan bēdājās,
 ka bultas tā tos plāvušas.
 Bet vakarā, kad izbeigtas
 10 100 | jau cīņas bij, tad kritušos

dô ez ûf den âbent quam
 und der sturm ein ende nam,
 ir tôten wurden schiere gebrant.
 dar nâch sie kârten sân zû hant
 zû lande mit den wunten wider;
 der starb vil mancher dar nâch sider.
 sie clageten sêre ir ungemach,
 daz in zûm Heiligenberge geschach.
 jenen was die reise zorn,
 die ire vrûnt dâ verlorn
 hatten in des sturmes nôt.
 der was vierdehalb hundert tôt
 und manich heiden sô gewunt,
 daz er nicht mêr wart gesunt.
 die brûdere wâren unvertriben,
 zûm Heiligenberge sie bliben
 ân der Semegallen danc.
 der heiden vreude was dâ von kranc.
 dô der sturm geschach,
 an dem dritten tage dar nâch
 die Semegallen berieten sich;
 sie wâren grimmes mûtes rîch.
 ie doch sie quâmen uber ein,
 daz sie verbranten Terwetein.
 kein Racken vûren sie zû hant.
 eine burc ist alsô genant.
 die von dem Heiligenberge dô
 danketen gote und wâren vrô.
Der brûder dô nicht enliez,
 der kumentûr ûf der burge hiez,
 die dâ vor gesturmet was
 und in der nôt wol genas,
 der enpôt dem meistere allez gût,
 als noch ein vrûnt dem anderen tût:
 waz zû Semegallen was geschehn,
 des liez er im die wârheit jehn,
 und wie Terwetein wêre verbrant.
 dô daz dem meistere wart bekant,
 er wart der mêre von herzen vrô
 und lobete got von himele dô.
 die burc stûnt zû wunsche wol,
 die man sô dicke nennen sol,
 ir name ist ûch wol bekant:
 sie wart der Heiligeberc genant.
 die ûf der burge wâren,
 man sach sie sô gebâren,

tie dedzināja uguņos.³²⁹
 Tad mājās jādodas bij tiem
 ar visiem ievainotajiem;
 no tiem dažs vēlāk nomira.
 10 105 Par savu postu raudāja
 nu tie, kam pieredzēt to nācās,
 kas Heiligenbergai virsū mēcās.
 Tie, kas bij draugus zaudējuši,
 tie bija ļoti noskumuši.
 10 110 Tai kaujā viņus bargi sita:
 pusceturta tur simta krita,
 dažs tādas brūces ieguva,
 ka vesels vairs ar nekļuva.
 Bet brāļi pilī palika,
 10 115 tie Heiligenbergā dzīvoja
 par nepatiku zemgaļiem.
 Viss prieks bij zudis pagāniem.
 Kad divas dienas pagāja
 un trešā diena pienāca,
 10 120 tad zemgaļieši apspriedās,
 un viņos dusmas vārījās.
 Tie tomēr lēma kopīgi,
 ka nodedzinās Tērveti.
 Nu žigli tie uz Rakti brauca —
 10 125 tā kādu pili vārdā sauca.
 Bet tie, kas Heiligenbergā mita,
 tie, dievu teicot, ceļos krita.
Tad vēsti brālis izsūtīja,
 kurš komturs tanī pilī bija,
 10 130 kam pagāni gan uzbruka,
 bet vesela kas palika.
 Viņš mestram labu vēlēja,
 kā draugs ar draugu runāja.
 Kas Zemgalē viss notika,
 10 135 kā Tērvete tur nodega,
 par visu to viņš liecināja.
 Kad mestrs to nu uzzināja,
 no visas sirds tas liksmoja
 un debestēvu slavēja.
 10 140 Tā pastāvēja pasargāta
 šī pils, kas bieži daudzināta:
 par Heiligenbergu pili sauc,
 un sacīts ir par to jau daudz.
 Tie, kas tai pilī mita,
 10 145 drīz ienaidniekiem šķīta
 it lielu postu nodarām,

daz ez iren vienden ubel quam.
 in mancher stunt man sie vernam
 zû Racken und vor Doblên.
 die enmochten des nicht ummegên,
 die brüdere quêmen mit irre schar
 ûf iren schaden dicke dar.
 ez was den Semegallen leit,
 daz man sô dicke zû in reit.
 sie wâren von der burc verladen.
 in quam dá von sô manich schaden
 an gûte und an lûten,
 solde man ez allez dûten,
 sô wêre die rede gar zû lanc.
 sie sungen manchen jâmersanc
 nâch vrûnden und nâch mâgen.
 sie begunden lâgen,
 wie sie mit nôt vergulden daz,
 sie quâmen dicke durch irn haz
 vor die burc ûf daz velt.
 man brâchte in daz widergelt
 genendeclîchen vor daz tor:
 dá vunden sie die brüdere vor
 mit kûnen knechten ûz erwelt,
 lantvolkes manchen raschen helt.
 wen die Semegallen dar
 quâmen kein der brüder schar,
 sie liefen sô einander an:
 hette ez er Ecke hie vor getân,
 und von Berne er Ditterîch,
 sie wêren von rechte lobes rîch.
 dô wart vil manich gereise grôz:
 wan man mit armbrusten schôz,
 sô kârten sie zû lande wider.
 sus lac vil mancher tôt dá nider.
 sulcher kurzewîle man pflac
 ûf der burge manchen tac.
 der brüdere arbeit die was grôz,
 der doch ir keinen nie verdrôz.
 mit wachen, howen und graben
 sach man sie kurzewîle haben;
 von balken heben und tragen
 hôrte man die brüdere selden clagen
 und vor keiner hande nôt.
 ieclich dem anderen êre bôt;
 sie wâren der viende widersaz,
 die Semegallen mûte daz.

kad tie ar draudzēm savāktām
 pie Raktes un pie Dobeles
 apstrādāja dvēseles.
 10 150 Tas bija tā, kā saku es.
 Šie brāļi tur ar savu baru
 nu parādīja savu varu.
 Bet zemgaļiem bij bēdīgs prāts,
 ka šurp tik bieži tika jāts.
 10 155 Tā pils tiem dikti sirdi spieda,
 tos dziļā izmisumā svieda,
 tie mantu, vīrus zaudēja
 un bēdu dziesmas dziedāja
 par draugiem un par radiniekiem —
 10 160 tiem bēdāt bija ne par niekiem.
 Un tad tie sāka pārdomāt,
 kā brāļiem par to atmaksāt.
 Naidis viņos zvērot zvēroja,
 kad pilspriekšā tie sanāca.
 10 165 Pie vārtiem tad ar godprātību
 nu piešķīra tiem atlīdzību:
 to brāļi deva tiem it aši.
 Vēl bija varoņi tur braši
 un kalpi krietni, drošsirdīgi,
 10 170 un zemes ļaudis uzticīgi.
 Kad zemgaļi pret brāļiem nāca,
 tad šādi spriedelēt tie sāca:
 būt' Eke³³⁰ šitā darijīs
 vai arī Bernes Dīterihs³³¹,
 10 175 tiem slavas būtu vesels klājiens.
 Tur sanāca dažs karagājiens,
 kur bultas raidīja
 un šķēpus svaidīja.
 Tad mājās viņi atgriezās.
 10 180 Bet dažs uz lauka palikās.
 Tā pili laiku sev arvien
 tie īsināja dažudien.
 Bij brāļiem darba pilnas rokas,
 bet nesagādāja tas mokas:
 10 185 tie cirta, raka, apsargāja
 un tā sev laiku īsināja;
 tie baļķus vēla, cēla, nesa,
 bet reti kāds kaut vaidu dvesa
 vai neērtības lādēja.
 10 190 Cits citu brāļi godāja.
 Šie pagāniem bij liela klemme,
 un zemgaļiem par to bij cemme,

zû jungest sie des spils verdrôz,
 daz man ir dâ sô manchen schôz,
 und quâmen deste minner dar.
 mancher wege sie nâmen war,
 die zû dem hûse giengen:
 wen sie dar ûffe geviengen,
 der mûste nâch irem willen leben,
 sterben oder gût geben.

In einer vasten ez geschach,
 daz man die Semegallen sach
 kein der Rîge kêren hin:
 sie wolden heren durch gewin.
 zûm Heiligenberge wart ez bekant,
 die santen boten al zû hant.
 die warnunge zû Rîge quam,
 des landes marschalc ez vernam,
 daz man zû Rîge wolde hern.
 er sprach: «wir suln daz wol bewern.»
 die brûdere er sich wâpen liez,
 sie tâten gerne waz er hiez.
 er wart mit in vil schiere bereit.
 dar nâch vor die stat man reit.
 der burger quam ein teil ouch dar
 und pilgerîm ein gevûge schar.
 waz Letten was zû Rîge komen,
 die wurden alle mite genomen.
 der Lîven was ein teil ouch dar,
 die quâmen gerne zû der schar.
 dô was des heres an der zal
 vumftehalb hundert uber al.
 sie lâgen dâ vil nâ den tac,
 mancher kurzewîle man pflac
 mit rinnene und mit springen,
 mit loufene und mit ringen.
 dô ez ûf den âbent quam,
 der viende her man nicht vernam.
 die burger riten in die stat.
 der marschalc sîne brûdere bat,
 sie solden kêren in den stal.
 daz lantvolk quam dar uber al.
 alsô was ein hof genant
 und ist zû Rîge wol bekant,
 daz er der brûdere marstal hiez,
 des landes marschalc nicht enliez,
 er hiez die pforten uffen lân.
 er sprach: «wir suln sie bestân,

ka spēlēties šie neatļāva
 un dažu no tiem beigtu šāva,
 caur ko to skaits nu mazāks bija.
 Ceļus brāļi uzmanīja:
 ja kādu notvēra,
 kas pa tiem staigāja,
 tam jāatdod kā samaksa
 bij manta vai ar dzīvība.
Tas gavēņlaikā³³² notika,
 ka zemgaliešus redzēja
 pie Rīgas, kur tiem tikās būt:
 tie postīt gribēja un gūt.
 To Heiligenbergā uzzināja,
 un sūtņi nu uz Rīgu jāja.
 Kad ziņa Rīgā nonāca,
 tad landmaršals ar saprata,
 kāds pilsētai draud postījums.
 Viņš teica: «Jānovērš tas mums.»
 Viņš brāļiem lika bruņoties,
 un tie to darīja paties.
 Kad viņš tos kopā savāca,
 no pilsētas tie izjāja.
 10 215 Tiem gāja līdz daudz pilsoņu
 un milzīgs bars vēl krustnešu,
 un leti, līvi arīdzan
 tiem līdzī taisījās, jā gan,
 tie visi līdzī ņemti tika,
 10 220 kad līdzī nākt tiem labpatika.
 Tai karpulkā, ko salasīja,
 tur piecarpussimts vīru bija.
 Tie vienu dienu apkārt slāja
 un šā tā laiku īsināja:
 10 225 cīkstēdamies, rikšodami,
 lēkdami un auļodami.
 Drīz vien jau vakars tuvu bija,
 bet naidnieku vēl nemanīja.
 Tad pilsoņi uz mājām jāja
 un maršals brāļus aicināja,
 10 230 lai viņi stalli atgriežas:
 par zirgustalli³³³ saucās tas,
 un Rīgā labi pazīstams
 bij itin visiem šitas nams.
 10 235 Bet zemes ļaudis visur gāja.
 Un landmaršals tad aicināja,
 lai vārtus vaļā atstājot,
 «Tos aizstāvēt lai vīri prot.»

gibet got, daz sie uns komen her.
menlich bereite sô sîn sper,
daz wir die êrsten immer sîn.
wollen sie zû uns her in,
sô sulle wir komen ê hin vore.»

offen bliben dô die tore.
der marschalc aber nicht enliez,
wartlûte er dô rieten hiez,
brûdere und knechte gût.
er dâchte, ez solde wol behût
blîben sô von manchem man.
dô wart er sint betrogen an,
wen alle hûte ist ein wicht,
wil uns got behûten nicht.

Daz schein an den dingen wol,
dâ von ich ûch sagen sol.

wartlûte wurden ûz gesant,
als ûch hie vor ist bekant.
ez was die zît alsô gestalt,
die nacht was vinster und kalt,
daz sie des heres ensâhen nicht.
ir aller hûte was ein wicht.

der viende her zû Rîge quam,
daz ir niekein man vernam,
biz sie quâmen in den stal.
die brûdere sliefen uber al,
daz lantvolc slief gemeine gar.
ein knecht der viende wart gewar,
mit lûter stimme er: «viende!» rief,
er weckete manchen, der dâ slief.

wêr gotes hûte nicht gewesen,
ir solde keiner nicht genesen.
daz mac man dâ bie merken wol,
der stal was aller viende vol.

sie entâten nîmande ungemach,
ê man die Lîven vlîhen sach.
die vlohen ûz dem slâfe hin;
daz wart der brûdere ungewin.
die brûdere quâmen an ir wer
snelle kein der heiden her.

mit manchem sper man ûf sie schôz,
der heiden her was in zû grôz:
achtzêne was der brûdere schar.
daz lantvolc vlôch gemeine gar.
die brûdere bliben in der nôt
mit wer, vumfe ir lâgen tôt,

10 240 viņš sacĳja, «ja naidnieks nâks
un iekšâ iekļūt censties sâks.

Ikkatrs tā lai šķēpu tur,
ka pretinieku pirmais dur!
Ja lauzīsies pie mums tie iekšâ,
tad mēs jau būsīm viņiem priekšâ.»

10 245 Tā vārti vaļā palika,
un maršals brāļus sasauca
un lika tiem ar kalpiem jāt
pret naidnieku tos aizsargāt.
Bet te viņš pievīlās:

10 250 ja dievs mūs nesargās,
tad, lai ar kā mēs sargāsimies,
mēs saviem spēkiem neglābsimies.

Tas redzams būs no lietām nu,
par kurām es jums stāstīšu.

10 255 Bij maršals sargiem izjāt licis,
kā tas jau jums ir zināms ticis.
Par laiku ziņa man ir šāda:
bij naktī auksts un tumsa tāda,
ka ienaidnieku neredzēja.

10 260 Neko tur sargi nelīdzēja.
Līdz Rīgai naidnieks ticis bija,
ka it neviens to nemanīja,
līdz tas pie staļļa nonāca,
kur visi brāļi gulēja;

10 265 i zemes ļaudis miegā bija.
Viens kalps tik svešos ieraudzīja,
viņš skaļi sauca: «Ienaidnieks!»
Nu dažam pārgāja viss miegs.
Ja nebūtu tos sargājs die's,

10 270 neviens tad nebūt' izglābies.
Tur uztraukums bij ne par niekiem:
bij stallis pilns ar ienaidniekiem.
Tie nedarīj' neko nevienam,
pirms livus redzēj' projām skrienam —

10 275 no miega modušies, tie muka;
tad nelaime pār brāļiem bruka.
Nu brāļi tvēra ieročus,
lai atvairītu pagānus.

10 280 Gan šķēpus mest bij brāļiem spars,
bet pārāk liels bij pagānbars:
bij brāļu astoņpadsmīt vien.
Lūk, zemes ļaudis prom jau skrien.
Bet brāļi ienaidniekus sita,
līdz pieci brāļi kaujā krita,

die anderen wurden sêre wunt,
 ir bleib nicht dan drî gesunt.
 der knechte wart ein teil geslagen,
 man hôrte die helde sider clagen.
 der marstal wart zû hant verbrant
 von der Semegallen hant.
 mit irme her sie kârten dô
 vor die stat und wâren vrô.
 die burger tâten zû ir tor,
 die viende liezen sie dâ vor.
 in einer kurzen stunt dar nâch
 den liechten tac man schînen sach.
 sie kârten hin zû lande wider
 die veigen lâgen dâ dar nider,
 die tôten wurden ûf gehalten,
 mit gotes dienste schône begraben.
 waz man der tôten solde pflegen,
 des liez man nicht under wegen.
 boten wurden ûz gesant,
 dem meister wart ez wol bekant.
 der meister wîslichen sprach:
 «gotes wille ie geschach
 und sal an uns vil gar geschehn.
 wir suln im immer lobes jehn,
 ez sie schade oder vrome.
 waz uns von sînen gnâden kome,
 daz sulle wir nemen gar vor gût,
 wen er nicht âne sache tût.
 gienge ez uns allen enden recht,
 daz wêre unser sêle unslecht.
 got der weiz sô rechte wol,
 wie er mit uns werben sol:
 ez sal nâch sînem willen wesen.
 wir sîn ouch der nôt mê genesen,
 man hât ouch dicke wol gesehn
 daz uns vil heiles ist geschehn.
 wan uns noch heil geschên sol,
 daz weiz der aller gûte ist vol:
 daz ist der himelische got,
 der helfe uns, daz wir sîn gebot
 in aller nôt behalden wol.»
 sus sprach der meister tugende vol.
 wir lâzen dise rede stân,
 man sal ein ander heben an.

In der zît wâren gesant
 brûdere hine zû Nieflant:

10 285 | tos citus smagi kapāja,
 trīs vien tik sveikā palika.
 Tur kalpi tika apkauti
 un apraudāti varoņi,
 bet zirgustallim zemgaļi
 10 290 | klāt lika tūdaļ uguni
 un devās tad ar karpulku
 it priecīgi uz pilsētu.
 Bet pilsoņi ver vārtus ciet,
 lai naidnieks iekšā neieiet.
 10 295 | Un jau pēc kādas stundiņas
 rīta blāzma sārtijas.
 Tad naidnieks mājup atgriezās
 un līķi guļam palikās.
 Tad mirušos nu uzlasīja,
 10 300 | ar dievvārdiem tos apbedīja.
 Kāds mirušajiem nākas gods,
 tāds tika viņiem arī dots.
 Pie mestra sūtņus aizsūtīja,
 kas tam šo ziņu pavēstīja.
 10 305 | Mestram sakāmais bij šāds:
 «Vienmēr notiek dieva prāts,
 un vienmēr notikt būs ar tam.
 Lai mūžam viņu slavējam!
 Ko dod viņš savā žēlastībā,
 10 310 | tas jāpieņem mums pateicībā.
 Dievs labi dar' ko darīdams,
 ir visam pamats atrodams.
 Ja vienmēr labi ietu mums,
 tas dvēselei bût' zaudējums,
 10 315 | jo ļoti labi zina die's,
 kā viņam ar mums apieties:
 kā lēmis viņš, lai notiek viss!
 Viņš mūs no briesmām izglābis.
 Tik daudz viņš mums, kā redzams tas,
 10 320 | ir devis savas svētības.
 Cik viņš mums tās vēl turpmāk dos,
 to zin tik viņš tur augstumos,
 tas labestības pilnais die's!
 Lai palīdz viņš, ka turamies
 10 325 | pie viņa baušļiem nestundā!»
 Tā teica mestrs zemībā.
 Nu tagad šito runu beigsim
 un atkal jaunu runu teiksim.
 10 330 | **T**ai laikā tika sūtīti
 tad brāļi nu uz Līvzemi.

der einer hiez brüder Volmâr.
 in hette der hōe meister dar
 an einer botschaft gesant,
 von Bernhûsen was er genant
 und was ein reiner prîster gût,
 der was mit zuchten wol behût.
 der ander brüder Sîvert hiez;
 in wârheit er sich vienden liez,
 mit in wâren ouch gesant
 von Prûzen brüdere in daz lant.
 man entpfienç sie liepflich und wol,
 als man werde geste sol.
 ir botschaft tâten sie bekant,
 dar umme sie wâren ûz gesant,
 in deme lande gemeine gar
 an den brüderen, daz ist wâr.
 dô ir botschaft wart volbrâcht,
 als ir von êrsten wart gedâcht,
 ein capitel wart genomen:
 sie hiezen hin zû Rîge komen
 die kummentûre uber al,
 waz ir was an der zal.
 meister Willekîn quam ouch dar,
 die vogete algemeine gar.
 an dem zwelften tage dar nâch,
 dô der schade zû Rîge geschach,
 als ir hie vor hât vernomen,
 dô wâren sie zû Rîge komen.
 brüder Volmâr quam ouch dar
 mit sîner kumpanien gar.
 die brüdere al geliche
 entpfiençen in liepfliche.
 ein wênic ich ûch nû sagen mac.
 dô ez quam ûf den tac,
 daz daz capitel solde wesen,
 als ich hie vor hân gelesen,
 wes man zû rechte solde pflegen,
 des liez man nicht under wegen:
 man sanc messe und las.
Des anderen tages dâ gezzen was,
 snel ein bote quam gerant,
 dem meister tet er daz bekant,
 daz der Semegallen macht
 hette an der selben nacht
 dâ zû Ickeskule geheret;
 die burc wêre doch erweret.

Par Folmâru to vienu sauca,
 kas lidz ar citiem turpu brauca,
 kâ lielmestrs to vĕlĕjis.
 No Bernhauzenes³³⁴ bija šis —
 10 335 viņš dieva priesteris bij šķīsts
 un tikumos un darbos īsts.
 Par Zīvertu to otru sauca,
 tas dzīvot patiesībā trauca.
 No Prūsijas vĕl daži brāļi
 10 340 tiem līdzi ceļoja turp tāļi.
 Tie visi tika saņemti
 kâ viesi, mīļi gaidīti.
 Tie savu ziņu pavēstīja,
 ar kuru sūtīti tie bija
 10 345 šai zemē visi kopā nu,
 kâ to jums tikko sacīju.
 Kad ziņa bija pavēstīta,
 kas bija no tiem sagaidīta,
 tad kapituls nu sasaukts tika
 10 350 un Rīgā tūdaļ sanākt lika
 no visas zemes komturiem:
 bij visiem jāsanāk nu tiem.
 Pats mestrs Vīlekīns ar nāca
 un visus fogtus kopā vāca.
 10 355 Tad dienā divpadsmitajā
 pēc tam, kad nelaipe bij tā,
 par ko jūs tikāt dzirdējuši,
 tie bij nu Rīgā sanākuši.
 Tur arī brālis Folmārs bija
 10 360 ar tiem, kas viņu pavadīja,
 un brāļi visi kopīgi
 to sagaidīja sirsnīgi.
 Nu stāstīšu jums īsumā:
 kad pienāca nu diena tā,
 10 365 kad kapituls bij nolikts šis,
 par ko jums tiku stāstījis,
 tad visu, kas bij jādara,
 nu visi arī darīja
 un arī mesu dziedāja.
 10 370 **T**ad nākamdien pēc mielasta
 kāds ziņnesis šurp atjonoja
 un mestram, lūk, ko paziņoja:
 ka šonakt esot zemgaļi
 redzēti ap Ikšķili —
 10 375 pa apkārtni tie sirojuši.
 No pils gan viņus atsītuši,

- schade wêre dâ genûc geschehn:
sus hôrte man den boten jehn.
daz hachelwerc wêre verbrant
von der Semegallen hant
und hetten grôzen roub genomen.
sie wêren zû vûz almeistic komen,
man solde sie kurzelfich abe jagen:
sô hôrte man den boten sagen.
dô daz dem meistere wart bekant,
er liez bereiten sich zû hant.
waz brûdere was zû Rîge dô,
die wâren des von herzen vrô.
welche reisen mochten
und zû der arbeit tochten,
der wart keiner gespart:
sie vûren vrôlich ûf die vart.
von Velîn und von Wîzenstein
der kummentûr bleib und anders kein,
die anderen vûren alle gar
an meister Willekînes schar.
der meister einen brûder bat,
daz er blibe an sîner stat.
mit snelleme râte daz geschach.
nicht lenger sûmete er dar nâch.
ein hof der Rîgeholme hiez,
sîn her er dâ hin rîten liez,
der lac nicht verre von der stat.
meister Willekîn sêre bat,
wer nâch im wolde an die schar
daz er zû im quême dar.
nâch sînem willen ez geschach:
manchen raschen helt man sach
von knechten bie der brûdere schar.
ir brunjen wâren liechtgevar,
ir helme lûchten als ein glas.
waz Letten, Lîven dô dâ was,
die wurden alle mite genomen:
man sach ir zwei hundert komen.
burger unde pilgerîn
sach man dâ wol sechzic sîn,
rasche helde und willic gar,
die quâmen an der brûdere schar.
man ordenierte dô daz her:
wie sie solden zû der wer
sich stellen, daz wart in gesaget.
dâ was ein helt unverzaget
- 10 380
10 385
10 390
10 395
10 400
10 405
10 410
10 415
10 420
- bet posts it liels tur nodarīts —
tā tika mestram pavēstīts —,
jo pilsētā³³⁵ tie laupījuši,
pēc tam to nodedzinājuši,
un tagad ejot tie uz mājām.
Tie atnākuši esot kājām,
un panākt tos vēl iespējams —
tas bij šim sūtnim ziņojams.
Kad mestram tas nu zināms tika,
viņš steigšus gatavoties lika.
Cik brāļu Rīgā atradās,
no visas sirds tie priecājās.
Kas vien tik karot gribēja
un šitam darbam derēja,
tie netika ar smādēti
un līdzī devās priecīgi.
Tik komturi no Vilandes
un Veisenšteinas, zinu es,
bij vienīgie, kas palika,
bet citi līdzī aizgāja.
Vēl vienam brālim palikt lika,
kas mestra vietā atstāts tika —
ar to viņš tā bij vienojies.
Nu nebij vairs ko kavēties.
Viņš lika iejāt Rīgas salā³³⁶ —
tā saucās sēta Rīgas malā —
un lūdza, lai tik līdzī nāk
it visi, kas vien karot māk.
Kā lūdza viņš, tā notika:
daudz brašu kalpu sanāca,
tie bija vīri itin moži,
to bruņas spīguļoja spoži
un bruņcepures mirdzēja.
Cik letu, līvu sanāca,
tos visus pulkā ieskaitīja:
ap divi simti viņu bija.
Krustnešu un pilsoņu
ap sešdesmit bij varoņu,
vīri gribīgi un braši
brāļu pulkā nāca knaši.
Tad karaspēku sakārtoja
un katru vietā ierindoja.
Tur bij kāds drosmīgs varonis
no Šauenburgas atnācis,
tas bija Bertolds³³⁷, brālis kāds,
uz kuru visiem labs bij prāts:

von Schowenburc brüder Bertolt,
im wâren alle die brüdere holt:
dem beval man den vanen.
man bedurfte in keiner tugende manen,
er was ouch manheit alsô vol:
daz wîsete er in der reise wol.
dô sie hetten vernomen,
daz ir her was allez komen,
nicht lenger sûmeten sie dar nâch,
daz her snelle ûf brach.

Dô sie quâmen ûf die vart,
der wec wart von in ungespart,
biz sie zû Ikeskule quâmen.
die wârheit sie vernâmen
und waz dâ schaden was geschehn.
der meister bat im dô verjehn,
ob des icht lange wêre ergân,
daz die heiden kârten dan.
ein ritte ûf der burge was,
der namen ich hie vore las:
Ickeskule was sie genant,
der tet dem meistere bekant,
wô er den vienden solde nâch,
welch zit ez geschach
und wenne die viende kêrten dan.
daz vûer dannoch sêre bran:
dar an mochte man wol sehn,
daz ez des morgens was geschehn.
alsô wart ouch dem meistere kunt.
er sûmete dâ unlange stunt:
dâ die viende wâren vor,
er quam nâch ûf ir spor.
den heiden was zû lande gâch,
der brüdere her daz zogete in nâch.
des was nicht mêre an der zal
wan vumf hundred uber al.
der Semegallen was vil mêr:
sie hetten volkes zû der wer
vierzehen hundred an der schar;
des wart man sider wol gewar.
die brüdere wâren sô ûz komen,
ez gienge an schaden oder an vromen,
wâ sie die viende quêmen an,
sie wolden die zû hant bestân
durch got und vor die cristenheit.
in was der schade ouch dâ bie leit,

tam uzticēja karogu,
jo daudz tam bija tikumu
un arī vīrišķība bija,
ko gājienā viņš parādīja.
Kad tie nu redzēja, ka viss
to karaspēks bij sanācis,
tad tie vairs ilgāk nekavējās
un karagaitai kājās slējās.
Tā tie nu savā karagaitā
pa ceļu jāja solī raitā,
līdz Ikšķilē tie nonāca,
kur patiesību dzirdēja
un ieraudzīja ar tūlīt.
Tad mestrs lūdza pastāstīt,
vai daudz jau laika pagājis,
kopš pagānspēks ir aizgājis.
Tai pilī, kas šeit minēta,
par Ikšķili kas dēvēta,
tai pilī bruņinieks kāds bija,
kurš tad nu mestram pavēstīja,
ap kādu laiku noticis,
ka naidnieks projām aizgājis,
un kurp tam pakaļ jādzenas.
Jo, redzot liesmas milzīgas,
ikkatrs no tā secināja,
ka rīts bij, kad tas projām gāja.
Kad mestram tas nu ziņots tika,
viņš tur vairs ilgāk nepalika
un, tā kā naidnieks priekšā bija,
tā pēdas drīz vien pamanīja.
Viss pagānbars nu drāž uz mājām,
tam seko brāļi ātrām kājām,
tie pakaļ dzenas nenorimti,
to vairāk nav kā pieci simti.
Daudz vairāk bija zemgaļu,
tiem milzīgs pulks bij kareivju:
to tūkstoš četri simti bija,
kad pēcgālā tos saskaitīja.
Bet brāļi braši pakaļ jāja,
vai slikti tiem vai labi gāja.
Kad naidniekus tie sastapa,
tie tūdaļ viņiem uzbruka
caur dievu un dēļ kristietības.
Tiem kremta ar tās negantības,
kas Rīgas stallī pieredzētas.
Bij Vileknam dusmas svētas,

der in dem stalle zû Rige geschach.
 meister Willekîn alsô sprach:
 «ich bringe die Semegallen in nô
 oder wir blîben alle tôt.»
 ez was der brûdere wille gar,
 die mit dem meistere wâren dar
 daz er sô ellenthaften sprach:
 in was nâch den vienden gâch.
 sie vunden manchen bôsen wec,
 dâ wedir brucke noch stec
 niekein zît gemachet wart.
 drie tage sie wâren ûf der vart
 und liden michel ungemach.
 sie wurden naz in mancher bach.
 des dritten tages der âbent quam,
 daz her eine legerstat im nam
 in ein holtz bie eine bach:
 sie wolden haben dâ gemach.
 der walt was enge und dicke,
 sie endorfte keiner ricke,
 daz sie die pfert bunden an,
 sie liezen sie in dem holtze stân.
 dô daz her zû samne quam
 und die herberge nam,
 sie hiwen daz der walt irschal
 und machten vûer uber al.
 daz volc was mûde und ouch ir pfert,
 ie der man gemaches gert.
 mancher legete sich dâ nider,
 der nimmer quam zû lande wider.
Die heiden hetten wol vernomen,
 daz ein her was nâch in komen.
 dô daz her was gelegen
 und wolden irs gemaches pflegen,
 sie wâren dâ gar sorgen vrie.
 die Semegallen in wâren bie
 vil nâhen an der selben stunt.
 daz was dem anderen here unkunt.
 die heiden nicht enliezen,
 rasche helde sie hiezen
 der brûdere her vil wol verspehn
 und ir legerstat besehn.
 den boten was dar zû vil gâch.
 des heres vûer man wol sach.
 sie quâmen alsô nâhen,
 daz sie das her besâhen,

10 470 kad teica viņš: «Tos sitīsim
 vai arī visi kritīsim.»
 Tiem brāļiem, kas ar mestru bija
 un viņa vārdus uzklausīja,
 tiem brāļiem dikti patika,
 ka viņš tik braši runāja:
 10 475 uz ienaidnieku bij tie pikti.
 Tiem jāstaigā bij ceļi slikti,
 ne laipu nebij tur, ne tiltu,
 it kā kad kāds tos dūkstī viltu.
 Trīs dienas viņi noklaiņoja
 un grūtību daudz piedzīvoja.
 10 480 Tie reizēm upē iekrita
 un tajā dikti samirka.
 Bet trešās dienas vakarā
 tie kādā mežā upmalā
 10 485 uz brīdi lēma apmesties
 un tur mazlietiņ atpūsties.
 Tāds biezoknis bij ap to vietu,
 ka nevajadzēja tiem mietu,
 pie kuriem savus zirgus siet:
 10 490 tie ļāva, lai šie mežā iet.
 Kad pulks bij kopā savācies,
 uz naktsguļu jau apmeties,
 tiem cērtot, dimdēj' vēris viss,
 tie visur kūra ugunis.
 10 495 Bij ļaudis, zirgi piekusuši,
 pēc atpūtas kā izslāpuši.
 Un dažs no tiem tā apgūlās,
 ka augšā tas vairs necēlās.
Jau zināms bija pagāniem,
 10 500 ka seko karapulks kāds tiem.
 Kad pulks šis bija apmeties
 un gribēja nu atpūsties,
 tad visi jutās atviegloti.
 Ka zemgaļi tik tuvu ļoti,
 10 505 to karaspēks šis nezināja
 un mierīgi tik gulēt gāja.
 Nu īstais laiks bij pagāniem,
 tie lika brašiem varoņiem
 šo brāļu pulku izlūkot
 un naktsguļā tos novērot.
 10 510 Ar steigu izlūki turp trauc,
 kur uguns kuru redzams daudz.
 Tik tuvu viņi bija,
 ka visu izpētīja.

und quâmen wider in der nacht.
 sie sprâchen: «uns ist ein cleine macht
 von der Dune komen nâch.»
 der Semegallen einer sprach:
 «wir hân alle wol vernomen,
 daz uns schaden vil ist komen
 dicke von der brûdere her:
 dâ von bereitet ûch zûr wer
 und lât uns strîten, ez ist zît,
 sint uns daz her sô nâhen lît.
 gesige wir den brûdern an,
 der Heiligeberc mûz vergân,
 sie rûmen uns die burc zû hant:
 sô stêt mit vride unser lant.
 wir mûzen von den landen gên,
 blîbet in die burc stên:
 sô ist bezzer, daz wir sterben,
 dan wir alsô verterben,
 und wâgen hie nû daz leben.
 wollen uns die gote sêlde geben,
 unser macht ist hie sô grôz,
 wir tûn dem here wol widerstôz,
 daz von der Dune ist nâ uns komen.»
 «der rât sal uns allen vromen,»
 sprach daz her gemeine dô,
 «wir sîn des râtes alle vrô.»
 der roub wart von in gesant
 kein Semegallen zû hant.
 dâ wart lenger nicht gespart,
 ir her wart ebene gnûc geschart,
 sie gâheten kein der brûdere her
 ordenlich mit irre wer.

In der zît der tac ûf brach.
 der meister zû einem boten sprach:
 «ir sullet die brûdere heizen komen.»
 dô sîn botschaft wart vernomen,
 sie quâmen zû dem meistere gar,
 waz ir was an der schar.
 er saz mit in an einen rât.
 der meister einen brûder bat,
 daz er die warte lieze besehn,
 man solde ouch vil wol verspehn
 ob iemant vunde ein vremdez pfat.
 der meister dô besehen bat.
 wartlûte wurden ûz gesant,
 die quâmen wider al zû hant,

10 515 Tad atpakaļ tie atgriežas
 un saka tā: «Spēks visai maza
 no Daugavas mums pakaļ nāk.»
 Kāds zemgālis tad runāt sāk:
 «Mēs visi esam izjutuši,
 10 520 cik bieži postu darijuši
 mums ir šie brāļi karotāji.
 Tad neesiet vairs sirdī vāji,
 ir laiks mums visiem cīņā stāt,
 kad naidnieks jau tik tuvu klāt!

10 525 Ja uzbrukums mums izdosies,
 tad Heiligenberga bojā ies,
 no pils tie pulkus projām vāks
 un miers pār mūsu zemi nāks.
 Prom no šīs zemes iesim mēs,
 10 530 ja šitā pils tiem pastāvēs:
 ir labāk, ka mēs visi krītam,
 ne svešumā tikt projām dzītam.
 Kam žēlot dzīvību mums savu!
 Ja dievi grib mums piešķirt slavu,
 10 535 tad mums šē spēku pietiekoši.
 Tam pulkam uzbruksim nu droši,
 kas mums tik tuvu pienācis!» —
 «Mums lieti derēs padoms šis,»
 tie atbildēja atsaukdami,
 «par to mēs visi priecājamies.»
 10 540 Ko salaupījuši tie bija,
 uz Zemgāli to aizsūtīja.
 Tad ilgāk vairs tie nekavējās:
 viss karaspēks nu sapulcējās
 un pretī devās brāļiem šiem
 10 545 ar saviem pulkiem kārtīgiem.

Kad gulētājus rīts jau sveica,
 tad mestrs kādam sūtnim teica:
 «Jums brāļi jāaicina šurp.»
 10 550 Šis sūtnis tad nu devās turp,
 un brāļi visi pasteidzās,
 pie mestra aši ieradās.
 Ar tiem viņš spriedzams sēdēja,
 tad kādam brālim vēlēja,
 10 555 lai sardzi pārbaudīt tas liek
 un arī izlūkots lai tiek,
 vai svešu pēdu nav kaut kur.
 Tā sacīja tam mestrs tur.
 Tad lūkotājus aizsūtīja,
 10 560 un itin drīz tie klāt jau bija

sie sprächen sô: «die viende komen,
wir haben sie hie bie vernomen
wol geschart mit irre wer.
sie sint vil nâ bie unseme her.»

Der meister an eime râte saz,
die brûdere alle hôrten daz,
daz der wartman sô sprach.
zû hant dô die rede geschach,
dô ensûmeten sie nicht mêr,
sie îlten snelle zû der wer.
brûder Bertolt ein helt,
der zû dem vane was erwelt,
er nam den vanen in die hant,
ûf einen plân quam er zû hant.
man dorfte der brûdere keinen manen,
sie quâmen snelle zû dem vanen.
die burgêre und die pilgerîn
wolden bie der banier sîn.
daz lantvolc was noch unbereit,
ez hette sich in den walt geleit.
ein teil in quam zû der wer,
die anderen vlohen von dem her.
manchem dô alsô geschach,
daz er der viende nie gesach
und vlohen kein lande wert;
sie liezen in dem walde ir pfert.
dâ was vil manich vromer knecht,
sie hielden wol der tugende recht,
man sach sie bie irn hêrren stân.
dô quam mit schilde manich man
hovelîchen durch den walt.
von Bernhûsen ein helt balt
brûder Volmâr er hiez,
sîn manheit in des nicht erliez,
dô er der viende wart gewar,
er rante vrîlich in ir schar:
im was ûf die viende gâch.
daz banier dranc im vaste nâch.
er was alleine geriten,
die anderen dâ zû vûze striten.
dâ sach man slac und stich,
die heiden nâmen dô den wîch:
ir lac dâ mêr danne zwênzic tôt,
die anderen vlohen von der nôt.
der knechte lac ein teil dar nider.
brûder Volmâr der quam wider

un sacîja: «Nâk ienaidnieki,
jau tuvu ir šie negantnieki,
tie nâk un nâk un nebeidz nâkt,
nu nâksies drîz mums cîņu sâkt.»

10 565 **V**êl mestrs sêdê sêdēja,
un visi brâli dzirdēja,
ko pavestîja izlûks šis.
Kad viņš nu tā bij runâjis,
ne mirkli tie vairs nekavējās
10 570 un kaujai aši kājās slējās.
Brâlis Bertolds, drošminieks,
kas viņiem bija karodznieks,
tas karogu nu tvêra knaši,
uz lauka iznâca tas aši.
10 575 Vairs brâli nebij jâskubina:
aiz karoga tie vietu zina.
Daudz pilsoņu un krustnešu
tiem gâja lîdz ar patiku.
Tik zemes ļaudis pajukuši,
10 580 kas mežā bija gulējuši:
gan vieni cîņai pulcējās,
bet citi projām aizlaidās.
Tur dažs tik âtri mājup skrēja,
ka ienaidnieku neredzēja;
10 585 tie bēga, pulkus atstādami
un zirgus mežā pamezdami.
Bet bij daudz kalpu varonîgu,
pēc dabas cêlu, tikumîgu,
kas savus kungus aizstâvēja.
10 590 Ar vairogiem tur vîri skrēja
pa mežu itin nadzîgi,
un cînîjās tur vareni
brâlis Folmârs, drošprâtis,
Bernhauzenes varonis.
10 595 Kur ienaidnieks tam pavîdēja,
tas droši barâ iekšâ skrēja:
ar pagâniem tam kauties prieks.
Tam pakaļ trauca karodznieks.
Viņš vienîgais bij tas, kas jâja,
10 600 tie citi cîņâ kājâm gâja,
tie cêrtot, durot virsû bruka,
lîdz pagânu bars projâm muka:
virs divdesmit bij beigtu tiem,
nu jâbêg bija pārējiem.
10 605 Dažs kalps ar guļam palikās.
Tad brâlis Folmârs atgriezās,

als ein helt zû sînem vanen,
 sîn ros begunde er aber manen
 und rante an die viende wider:
 dâ wart der helt geslagen nider.
 er starb als ein vromer man,
 sîner sêle ich gûtes gan.
 der meister rief die brûdere an,
 sie solden kêren ûf den plân.
 er was in doch ein teil zû smal,
 daz sie vor drange ûf dem wal
 mochten sich nicht wol gescharn.
 man sach ein grôze rotte her varn:
 des mochten sie nicht ummegêhn,
 sie mûsten die zû hant bestêhn.
 die brûdere dorfte man nicht manen,
 sie striten wol bie iren vanen.
 die knechte wâren willic gar.
 nû quam dort her ein andere schar
 zwischen brûdere unde pfert,
 den was zû dem roube wert.
 die brûdere wurden der gewar:
 sie kârten mit irem banier dar.
 die pfert wurden nicht erwert
 noch vor den Semegallen irnert,
 wen ir macht was in zû grôz,
 daz lantvolc sêre des verdrôz,
 mancher sich zû vlîhene bôt.
 die brûdere bliben in der nôt.
 wol vierzic was ir an der zal
 und vumfzic dûtschen uber al:
 die wurden ummeringet gar
 von der Semegallen schar.
 der anderen vlôch ein teil enwec,
 sie sûchten brucke noch den stec.
 ir wart ein teil gefangen sider,
 sumelîcher wart geslagen nider.
 manich poneiz dort geschach,
 dâ man den meister strîten sach.
 die brûdere dâ zû vûze striten.
 der Semegallen was nicht geriten.
 ir wart beider sîten heiz:
 man sach manchen rôten sweiz
 durch die brunjen dringen.
 man hôrte swert dâ clingen,
 man sach helme schrôten.
 an beider sît die tôten

pie sava karoga viņš stāja
 un atkal zirgu skubināja
 un ienaidniekam virsū skrēja:
 10 610 bet šoreiz vīru nonāvēja.
 Viņš nomira kā varonis.
 Pie dieva nu viņš aizgājis.
 Tad mestrs brāļus aicināja,
 tie atkal kaujas laukā stāja,
 10 615 bet tas par šauru maķenīt
 tiem bija: pulkus nostādīt
 tur šajā jūklī nevarēja.
 Te liela varza šurpu skrēja.
 Nu nespēja tie vairīties,
 10 620 tiem vajadzēja cīnīties.
 Bij brāļi karotāji knaši,
 pie karoga tie kāvās braši;
 bij arī kalpiem kaujas spars.
 Tad šurpu nāca vēl viens bars,
 10 625 starp brāļiem tas un zirgiem stāja:
 brangs laupījums to vilināja.
 Tad brāļi, palikdami kājās,
 zem karoga tam pretī stājās.
 Tie zirgus atgūt nevarēja,
 10 630 nedz zemgaļus vairs atsist spēja,
 jo pārāk liels bij viņu bars.
 Tad zemes ļaudīm zuda spars,
 no tiem dažs labs jau projām skrēja.
 Tik brāļi briesmās pastāvēja.
 10 635 Bij brāļu vairs tik četrdesmit,
 un vāciešu bij piecdesmit;
 nu ielenkuši pilnīgi
 bij tos visapkārt zemgaļi.
 Tie citi vairums projām skrēja,
 10 640 vairs tiltus, laipas nemeklēja.
 Dažs pēcāk tika sagūstīts,
 uz viņsauli dažs aizraidīts.
 Bet mestru reizēm divcīņā
 tur redzēja it drosmīgā.
 10 645 Bij brāļi vairs tik kājnieki,
 tāpat kā arī zemgaļi.
 Tur abām pusēm karsti bija,
 tur bruņukrekliem cauri lija
 sviedri sarkani.
 10 650 Tur šķinda zobeni,
 tur bruņcepures šķaidīja
 un vīrus nāvē raidīja.

- vieln nider ūf daz wal.
 mancher neigete sich zū tal,
 daz er der sinne gar vergaz,
 und nider ūf die erde saz,
 von slegen und von stichen.
 die heiden dicke wichen
 von den brūderen in den walt,
 sie verlorn manchen helt balt
 an beider sīt von strītes nôt.
 drie und drīzec brūdere tôt
 bliben ūf der selben stat,
 die anderen wurden strītes mat.
 sechsen ez alsô ergienc:
 sie wāren wunt, dô man sie vienc.
 ein brūder hieb sich durch die schar.
 manch Semegalle wart es gewar,
 der daz mit sīnen ougen sach,
 der sint die wārheit dā von sprach.
 einen man er in abe slūc,
 des pfert in hin zū lande trūc.
 mit wurfen er gesēret was,
 der wunden er vil wol genas.
 meister Willekīn wart dô geslagen.
 man mochte in wol von schulden clagen.
 er hette gerāten, daz ist wār,
 in deme lande vumf jār
 und vumf mānde mēre.
 er starb an gotes êre
 bie sīner lieben mūter vanen.
 nū sulle wir unse vrowe manen,
 daz sie in allen genêdic sie,
 wan ir ist sô vil tugende bie,
 daz sie ez willeclīchen tūt:
 sie guzzen durch ir kint ir blūt.
 die walstat was von blūte rôt.
 wer von dem strīte quam mit nôt,
 dem was kein der Rīge gāch.
 die Semegallen in jageten nāch.
 sie vunden ir vil manchen sider
 und vūrten sie gevangen wider.
 die rennere wider quāmen.
 dô sie daz vernāmen,
 daz ir sô vil was geslagen,
 sie begunden sēre ir vrūnt clagen,
 die in dem strīte wāren tôt.
 ouch was der Semegallen nôt,
- 10 655 No sitieniem un dūrieniem
 tā apreiba nu galva tiem,
 ka prāta spējas aizmirsās
 un dažs uz zemes apsedās.
 Brāļu priekšā atkāpās
 un prom uz mežu aizlaidās
 jau itin bieži pagāni.
- 10 660 Jau abās pusēs zaudēti
 bij daudzi šajā cīņiņā.
 No brāļiem gūla karlaukā
 trīsdesmit trīs, un guruši
 bij visi, kas šurp nākuši.
- 10 665 Tur sešus brāļus sagūstīja,
 kas kaujā ievainoti bija.
 Viens baram cauri izcirtās,
 un, kā tas viss tur notikās,
 dažs zemgalis to redzēja
- 10 670 un pēcāk par to stāstīja.
 No tiem viņš vienu nosītis,
 zirgs viņu mājās pārnesis.
 Ar šķēpiem savainots viņš bijis,
 bet ievainojums drīz vien dzijis.
- 10 675 Bij mestrs Vilekīns tur kauts,
 to apraudāja ļaužu daudz:
 nu viņam zemes klēpī jādus.
 Viņš valdījis bij piecus gadus
 un piecus mēnešus turklāt.
- 10 680 Viņš prata dievu godināt,
 zem dieva mātes karoga
 viņš cīnīdamies nomira.
 Nu aizlūgsim par kritušiem,
 lai viņa žēlīga ir tiem:
- 10 685 jo lēja asinis tie savas
 dēļ viņas dēla dižās slavas.
 No asinīm viss lauks bij sārts,
 bet tas, kas kaujā nebij skarts,
 uz Rīgu laidās mudīgi.
- 10 690 Tiem pakaļ dzinās zemgaļi
 un, ko pa ceļam noķēra,
 tos gūstā līdzī aizveda.³³⁸
 Kas zirgos jāja, pārradās.
 Kad dzirdēja tie vēstis tās,
- 10 695 cik daudz tiem draugu apkāva,
 tad viņi gauži sēroja
 par tiem, kas kaujā krituši.
 Bij bēdīgi ar zemgaļi,

daz ir houbtman was verlorn.
 in wart ûf die brûdere zorn,
 die man in dem strîte vienc.
 einem ez alsô ergienc:
 er wart zû den stunden
 ûf ein ros gebunden;
 sulche martir man im bôt,
 mit klupfeln wurfen sie in tôt.
 dô er gestarb, dar nâch zû hant
 ein ander brûder wart gebrant.
 sie satzten in ûf einen rôst,
 des lebens wart er sô irlôst.
 dâ wâren ir vumf und drîzec tôt,
 viere genâsen dâ mit nôt,
 sie wâren doch gevangen.
 sus was der strît irgangen.
Die Semegallen wâren vrô,
 daz ez in was irgangen sô.
 sie sageten iren goten danc,
 daz in der strît sô wol gelanc.
 sie nâmen wâpen und pfert
 dâ vil mancher marke wert
 und kârten wider al zû hant
 mit iren gevangen in ir lant.
 sie gâben sie zû lôsen sider:
 wer nicht enstarb, der quam wider,
 daz er wart sêliclîch getrôst
 und von der heidenschaft gelôst.
 man hôrte in dem lande clagen,
 daz meister Willekîn was geslagen,
 vogete und kummentûre gar,
 wer mit im was an der schar.
 vierzic was der brûdere zal
 in der reise uber al:
 der wâren vumf und drîzic tôt;
 viere genâsen mit nôt,
 dô man sie in dem strîte vienc.
 dem vumften ez alsô irgienc:
 er quam abe mit wernder hant,
 als ûch hie vor ist bekant.
 waz im leides dô geschach,
 mit gotes gulfe er daz wol rach:
 er tet in sider manich leit,
 mit here er dicke ûf sie reit
 und half verwûsten ire lant,
 als ûch hîr nâch wirt bekant.

jo vadoni³³⁹ bij zaudējuši.
 10 700 Uz brāļiem dūsmās iesviluši,
 ko sagūstīja cīniņā,
 ar vienu darija tie tā:
 tie viņu sagrāba,
 uz zirga uzsēja
 10 705 un tad ar rungām nomētāja;
 kā moceklis viņš bojā gāja.
 Kad viens nu šādi nomira,
 tie otru sadedzināja.
 Uz gunssārta tie šo lika,
 10 710 tā dzīve izdzēsta šim tika.
 To trīsdesmit un pieci bija,
 kas nāvi vaigā ieraudzīja;
 kaut arī četri izglābās,
 tie tomēr gūstā palikās.
 10 715 **B**ij lieli prieki zemgaļiem,
 ka tā nu bija veicies tiem.
 Tie saviem dieviem pateicās,
 ka cīņa tā tiem pašķīrās.
 Tie ieročus un zirgus ņēma
 10 720 un mājās atgriezties nu lēma
 ar visiem saviem gūstekņiem:
 šis guvums bija vērtīgs tiem.
 Tie vēlāk viņus izpirkt ļāva,
 un maksa bija itin prāva.
 10 725 Kas nenomira, atgriezās
 un dikti par to priecājās,
 ka izpirkts viņš no pagāniem.
 Bij lielas bēdas kristīgiem,
 ka daudzi bija apsisti —
 10 730 gan fogti, gan ar komturi,
 kam tikās karagaitā jā,
 un mestrs Villekīns turklāt.
 Pavisam četrdesmit brāļu
 bij mērojuši ceļu tāļu;
 10 735 trīsdesmit pieci galu ņēma,
 tik četriem izglābties dievs lēma:
 tie cīņā tika sagūstīti.
 Bet piektais cauri tika glīti:
 tas izcirtās caur pagānbaru,
 10 740 kā apgalvot es jums to varu.
 To visu, ko viņš izcietis,
 viņš vēlāk tika atriebis:
 daudz bēdu bija zemgaļiem,
 kad karā jāja viņš pret tiem.

Nû lege wir die rede nider
 und grîfen an die êrsten wider,
 wie der kumentûr gewarb,
 dô meister Willekîn gestarb,
 den er an sîner stat geliez,
 und die wîle meister hiez,
 êr ein ander wart gesant
 von dûtschen landen in daz lant.
 er was die wîle zû Rîge bliben
 und hette die zît dâ vertriben,
 biz er die wârheit wol vernam,
 wer von deme strîte quam.
 dô im daz allez wart gesaget,
 er sprach: «wir sîn noch unverzaget.
 solde man die brûdere alle clagen,
 die zû Nieflant sint geslagen,
 vor wâr sô tête man unrecht.
 manch vromer helt wirt gotes knecht,
 der die sêle dâ genert
 und zû dem himelrîche vert
 von der martir crône,
 die manchem wirt zû lône.»
 dô sprach ein brûder, der was clûc,
 er kunde wîser rede genûc:
 «wir lân die veigen ligen dâ
 und nemen brûdere anderswâ,
 daz wir besetzen wol daz lant.»
 daz geschach dar nâch zû hant.
 als manch amt was wurden lôs,
 zû hant man dar in andere kôs.
 vogete und kumentûre gar
 wurden ouch gekoren dar.
 al zû hant dô daz geschach,
 nicht lenger beiten sie dar nâch,
 sie santen brûdere drâte
 mit gemeineme râte
 dô man den hôen meister vant.
 mit brîven tâten sie bekant,
 daz meister Willekîn was geslagen.
 die brûdere kunden wol sagen,
 waz dâ schaden was geschehn:
 sie hetten ez selbe wol gesehn.
 die brûdere, die von Nieflant
 dem hôen meistere wâren gesant,
 die wurben, daz manz im enpôt
 und dar zû des landes nôt.

10 745 **N**u šito runu tagad beigsim
 un iepriekšêjo tâlāk teiksim:
 par to, ko veicis komturs tas,
 ko Vilekîns pirms miršanas
 bij savā vietā atstājis.
 10 750 Tur tikām bija mestrs šis,
 lîdz kamēr citu atsūtija
 no Vāczemes. Tik ilgi bija
 šis komturs Rîgā palicis
 un savu laiku vadījis,
 10 755 lîdz patiesību dzirdēja
 par tiem, kas mājās pārnāca.
 Kad viņam visu izstāstija,
 viņš šādus vārdus izsacīja:
 «Mēs paliekam ar drošu prātu.
 10 760 Ja visus brāļus apraudātu,
 kas Līvzemē ir apkauti,
 tad nebūtu tas pareizi.
 Par dieva kalpiem daudzi kļūs,
 un dvēsele tiem glābta būs.
 10 765 Kam ērkšķu kronis bij ap galvu,
 tas debess valstībā gūs balvu.»
 Tad brālis kāds, kas gudrs bija,
 nu gudrus vārdus pasacīja:
 «Lai mirušie guļ mierā tur,
 10 770 mēs brāļus ņemsim citur kur,
 lai zeme tiktu apsargāta.»
 Un notika pēc viņa prāta.
 Kur amatvieta brīva bija,
 tur tūdaļ citu izraudzīja:
 10 775 gan fogti, gan ar komturi
 no jauna tika vēlēti.
 Kad viņi ievēlēti bija,
 tad vairs ar ilgāk negaidīja,
 tie aši izlēma
 10 780 un brāļus sūtīja
 pie paša lielmestra
 un viņam ziņoja,
 ka mestrs Vilekîns ir beigts.
 Tur lielmestram ar tika teikts,
 10 785 ko brāļi visu izcietuši,
 jo paši bij to redzējuši.
 Tie brāļi, kurus sūtīja
 no Līvzemes pie lielmestra,
 nu teica, kas tiem pavēlēts
 10 790 un kāds šai zemē posts ir sēts.

der brüdere botschaft was alsô:
die von Nieflant wêren vrô,
daz man einen meister dar
und brüdere sente, daz ist wâr.
wolde man daz lant bewarn,
man solde dâ mite nicht lenger sparn.

Dô meister Burkart daz vernam,
er tet, als im wol gezam,
er sprach: «ich wil sie trôsten sô,
daz sie des alle werden vrô.
sol ich keine wîle leben,
ich wil in sulche hulfe geben,
daz sie die tôten wol verclagen.»
sus hôrte man den meister sagen.
«irre sorge wirt gût rât:
dûtsche lant vil brüdere hât.»
sîne boten wurden ûz gesant
hin und her in dûtsche lant
den kummentûren uber al.
ir quam zû im ein michel zal.
dô sie zû samne quâmen
und die mêre vernâmen,
waz zû Nieflant was geschehn,
dô in daz allez was verjehn,
der meister des zû râte wart,
er wolde selbe ûf die vart
und wolde Nieflant besehn.
dô der rât was geschehn,
der hôte meister nicht enliez,
sumelîchen kummentûr er hiez,
rasche helde entpfâhen,
sie solden dâ mite gâhen
sô sie schierste mochten.
welche zû reisen tochten
die bat er im senden.
im wart von manchen enden
junger brüder vil gesant:
von Swâben und von Vranken lant
quâmen brüdere zû im dar,
daz ir wart ein michel schar
wol bereiter helde gût.
dô vreute sich des meisteres mût.
er kârte hin kein Prûzen lant.
sîne boten wâren vor gesant,
daz man sîne kumft vernam.
mit sîner schar er dar nâch quam.

Tam brāļi teica vārdus šos:
ka līvzemieši priecātos,
ja viņiem mestru izraudzītu
un arī brāļus atsūtītu.

10 795 Lai zeme spētu turēties,
nu nedrīkstot vairs kavēties.
Kad mestrs Burhards³⁴⁰ dzirdēj' to,
viņš darija to labāko,
viņš sacīja: «Tos mierināt
es gribu un ar priecināt.
10 800 Kam lai es ilgāk dzīvotu,
ja viņiem nepalīdzētu
par mirušajiem gausties beigt?»
Šos vārdus tikās mestram teikt.
10 805 «Jūs nepaliksīt nelaimē,
jo brāļu daudz ir Vāczemē.»
Nu tūdaļ saviem ziņnešiem
pie visiem zemes komturiem
viņš lika doties gaitā raitā.
10 810 Tie ieradās drīz lielā skaitā.
Kad tie nu sanāca
un vēsti dzirdēja
un zināms kļuva tiem it viss,
kas Līvzemē bij noticis,
10 815 tie visi izlēma nu tā,
ka mestrs dosies ceļgaitā,
lai apskatītu Līvzemi.
Kad tā tie bija lēmuši,
tad lielmestrs ar nekavēja
10 820 un komturiem nu pavēlēja
vākt brašus varoņus,
šim ceļam derīgus,
lai nāk tie steidzīgi,
līdz dodas veicīgi.
10 825 Tos lūdza viņš sev atsūtīt.
No visām malām ar tūlīt
tam jaunus brāļus nosūtīja.
Vēl Švābija³⁴¹ un Frankonija³⁴²
tam brāļus sūtīja, un tā
10 830 liels bars tur bija kopskaitā,
kas uz šo vēsti saradās.³⁴³
Par to nu mestrs priecājās.
Tad devās viņš uz Prūszemi.
Bij sūtņi iepriekš sūtīti
10 835 tā atnākšanu piesacīt.
Tad pats tas ieradās tūlīt.

dô entpfienç man in sô wol,
als man von rechte den meister sol.
in den landen uber al,
wâ daz mêre hine irschal,
daz meister Burkart quam geriten,
dô wart lenger nicht gebiten,
man reit kein im unde gienc,
hovelfichen man in entpfienç.
dô er die hûser wol besach,
al zû hant dô daz geschach,
ein capitel wart genomen.
er hiez mit brîven zû im komen
vogete und kummentûre gar.
die quâmen willeclîchen dar.
er was zûm Elwinge in der zît,
die stat in Prûzen lande lît,
dâ die brûdere wâren komen
zû im, als ir habt vernomen.
ich mûz langer rede dagen
und wil ûch kurzelfîchen sagen,
wie brûder Kûne ein vromer helt
mit râte der brûdere wart irwelt,
daz er von des ordens wegen
solde der meisterschefte pflegen,
ich meine dô zû Nieflant.
der name ist ûch wol bekant.
die meisterschaft wart im gegeben.
man sach in sêre dâ wider streben.
waz er ie dâ wider sprach,
des hœnen meisters wille geschach:
er wart im gehôrsam.
dô er daz amt an sich genam,
meister Burkart sprach im zû:
«lieber vrûnt, ir sullet nû
von mir haben, des ir gert:
des sît ir von mir gewert.
ir sult zû Nieflande varn,
mit trûwen wol daz lant bewarn,
sô wirt ûch zû lône
des gehôrsames crône.»

Meister Kûne sprach alsô:
«die von Nieflant sint unvrô,
ir wîsen brûdere sint geslagen:
suln sie die mit uns verclagen,
sô sult ir brûdere senden dar
und varet selben an der schar.»

10 840 Un tad nu uzņemts tika tas,
kā mestru uzņemt pieklājas.
Šī vēsts pa visu zemi gāja,
un visur, kur vien uzzināja,
ka mestrs Burhards šurpu jājot,
tur tūdaļ, ilgi nedomājot,
tam pretī jāja, kājām gāja
un cēli viņu sveicināja.

10 845 Viņš visas pilis apskatīja
un tad vairs ilgāk negaidīja:
viņš kapitulu sasauca.
Turp ierasties viņš vēlēja
gan fogtiem, gan ar komturiem,
un drīz bij klāt ikviens no tiem.
Tai laikā bij viņš Elbingā,³⁴⁴
kas pilsēta ir Prūsijā,
kur brāļi bija sanākuši,
kā tikko tikāt dzirdējuši.

10 855 Nu liekas runas atmetīšu
un īsos vārdos pasacīšu,
kā brāli Kūno³⁴⁵ izraudzīja —
jo varonis it brašs viņš bija —
par mestru Līvzemē; šis gods
no ordeņa tam tika dots.
Vārds Līvzeme, kā noprotams,
jums ir jau labi pazīstams.
Šim godam viņš gan pretojās,
bet beigās tomēr padevās:

10 865 lai ko viņš arī iebilda,
tak lielmestra prāts notīka,
un tā nu viņš tam paklausīja
un darīja, kā vēlēts bija.
Kad amatu tas saņēma,
tam mestrs Burhards sacīja:
«Mīļais draugs, jums došu nu
visu, ko jūs gribētu.
Uz Līvzemi nu brauksit jūs,
jums to, kā nākas, sargāt būs,
lai paklausības kronis kļūtu
tā alga, ko jūs beigās gūtu.»

10 875 **T**am mestrs Kūno atteica:
«Tiem Līvzemē sirds bēdīga,
tiem gudrie brāļi nokauti.
Lai beigtos viņu sirdēsti,
jums jāšūta turp brāļi braši,
tiem līdzī brauciet arī paši!» —

«des mac nû leider nicht geschehn,»
 sus hôrte man den meister jehn.
 «lâzet ûch hinnen wesen gâch.
 mac ez sîn, ich kome nâch,
 sô ich aller êrste mac.»
 dô mite die rede nider lac.
 brûdere wurden dô genomen,
 die mit dem meistere wâren komen
 in der zît zû Prûzen lant.
 vierzic wurden der gesant
 meistere Kûne an sîne schar,
 wol geriten, daz ist wâr.
 sie wâren der reise alle vrô.
 von Prûzen lant sie kârten dô
 bie daz mer an den strant
 und quâmen hin zû Kûrlant.
 die von Goldingen dô
 entpfiegen sie und wâren vrô.
 man schûf in allen gût gemach:
 mit gûtem willen daz geschach.
 nicht lenger wart dâ gespart,
 der meister hûb sich an die vart,
 kein der Rîge stûnt sîn sin.
 mit sîner schar quam er wol hin
 uber die Dune ûf daz lant.
 dô daz zû Rîge wart bekant,
 die burger mit der brûder schar
 quâmen willeclîchen dar
 vor die stat ûf den sant;
 ein velt zû Rîge ist sô genant.
 sie riten eine wîle
 nicht vollen eine mîle.
 mit kurzewîle wart gebiten
 biz der meister quam geriten
 ordenlîch mit sîner schar.
 dô man sîn selbes wart gewar,
 man entpfienç in lieblîche.
 er dankete in allen glîche.
 man entpfienç die brûdere wol.
 waz man dâ wider sprechen sol,
 der burger keiner daz vermeit:
 mit in durch die stat man reit,
 dâ die brûdere wonens pflegen;
 der hof ist in der stat gelegen.
 al zû hant dô daz geschach,
 die burger riten an gemach.

«Tas diemžēl nava iespējams,»
 tam teica mestrs iebilzdams.
 «Dodieties vien turpu jūs!
 Tiklīdz man iespējams tas būs,
 var būt, ka sekošu es jums.
 Tā būs nu jāvienojas mums.»
 Tad viņi paņēma tos brāļus,
 kas līdzī mestram ceļus tāļus
 uz Prūšzemi bij nākuši.
 Ar mestru Kūno sūtīti
 četrdesmit brāļi tika,
 nu līdzī viņam jāt tiem lika.
 Šis jājiens brāļus priecināja.
 No Prūšzemes nu viņi jāja
 pa jūras krastu veicīgi,
 līdz sasniedza tie Kurzemi.
 Tie brāļi, Kuldīgā kas bija,
 ar prieku viņus sagaidīja
 un ļāva viņiem atpūsties:
 tiem prieks to darīt bij paties.
 Bet ilgi viņi nekavējās:
 drīz mestrs atkal kājās slējās,
 uz Rīgu nesās viņam prāts.
 Ar pulku, kas bij pulcināts,
 drīz pāri Daugavai viņš jāja.
 Kad Rīgā par to uzzināja,
 tad brāļi līdz ar pilsoņiem
 nu labprāt pretī nāca tiem
 pie Rīgas Smilšu laukumā —
 klajumā, tā dēvētā.³⁴⁶
 Tie kādu jūdzi jāja,
 un tad tie atkal stāja.
 Tie šā tā laiku īsināja,
 līdz beidzot mestrs šurpu jāja
 ar karapulku varen brašu.
 Kad redzēja tie viņu pašu,
 tie viņu mīļi sagaidīja,
 par ko viņš pateicīgs tiem bija.
 Tur brāļus labi uzņēma.
 Lai ko ar kāds tur nesaka,
 tiem līdzī jāja pilsoņi
 caur pilsētu nu jūsmīgi
 līdz sētai tai, kur brāļi mīt,
 kur vienmēr var tos ieraudzīt.
 Tad redzēja drīz atkal jājam
 nu pilsoņus uz savām mājām.

waz sal ich lenger dā von sagen?
ez quam dar nāch in kurzen tagen,
die brūdere wurden dō genomen,
die mit dem meistere wāren komen,
mit rāte wurden sie gesant
ûf die hūser in daz lant.

Nicht lanc dar nāch ez geschach,
daz meister Kūne wol besach
die burge al in Nieflant.

wā sīne kumft wart bekant,
man tet nāch gewonheit:
ûf daz velt man zû im reit
und brāchte in lieblich an gemach.

meister Kūnen des vil geschach.
der burge hette er nicht gesehn,
ir name ûch dicke ist verjehn:
der Heiligeberc was er genant
und lac in der viende lant.

ein her man haben solde,
ob man mit vride wolde
spīse und cleider brengen dar.

daz tet man mēr dan ein jār,
êr meister Willekîn tōt gelac.
dō meister Kūne der lande pflac,
des nēhesten winters al zû hant
daz mēre wart in wol bekant,
daz sie bedorften spīse.

der meister was sō wīse,
in kurzer zīt wart im bekant,
wie man in Semegallen lant
mit here des winters solde komen.

dō er daz hatte wol vernomen,
mit der brūdere rāte
besante er vil drāte

manchen man von Eistlant.
die Letten wurden ouch besant.

von Darbet und von Léal
quam vromer helde ein michel zal.

zû Rīge was ir niderlāz,
man tet daz dicke umme daz,

daz sich daz her bereite dā
ein wēnic baz dan anderswā

mit vūtere und mit spīse.
die burger sint sō wīse:

wes man bedarf ûf die wege,
daz haben sie in stēter pflēge.

10 930 Ko lai tur vairāk pasaka?
Pēc dažām dienām notika,

ka brāļi tika savākti,
kas mestram līdz bij nākuši,
un nolemts tika sūtīt tos
uz pilīm visos novados.

10 935 **P**ēc kāda laika notika,
ka mestrs raudzīt uzsāka
tās pilis, Līvzemē kas bija.

Kad ļaudīm par to pavēstīja,
tad viss pēc paražas tur gāja:

10 940 uz lauka viņam pretī jāja
un laipni viņu izguldīja.

Un daudz šīs laipnības tur bija.

Viņš redzējs nebij pili vienu,
ko minējis es jums arvienu:

10 945 par Heiligenbergu saucās tā
un bija naidnieknovadā.

Tur vīri varonīgi

bij tiešām vajadzīgi,

lai turpu drēbes, pārtiku

10 950 bez traucējumiem aizvestu.

Tas kādu gadu tika veikts,
līdz Vilekīns tur krita beigts.

Kad mestrs Kūno valdīja
un atkal ziema pienāca,

10 955 tad ziņa kļuva zināma,
ka pārtikas tiem vajaga.

Mestrs gudrs bija

un aši izpētīja,

kā ziemā tikt pie zemgaļiem

10 960 ar visiem saviem karpulkiem.

Kā brāļi ieteica,

viņš sūtņus sūtīja

uz Igaunzemi vīrus vākt.

I letiem nācās talkā nākt.

10 965 No Lēales un Tērbatas

nu braši vīri sarodas.

Tos visus Rīgā pulcēja.

To bieži tādēļ darija,

ka pulku apgādāt bij tur

10 970 daudz labāk nekā citur kur

ar pārtiku un barību.

Ir pilsoņi ar gudrību

jau iepriekš visu gādājuši,

ko ceļā dot tie domājuši.

- dô der genante tac was komen,
als in der meister hette genomen,
der brûdere her was komen dar
in der zît mit irre schar.
daz her was snelle gnûc bereit,
zû hant man von Rîge reit
ûf deme îse und uber lant,
biz man die Mitowe vant.
in deme sumere was dar brâcht
malzes und meles michele macht,
fleisch und andere spîse gnûc,
als manich schif von Rîge trûc.
daz was dâ behalden wol.
man lût dâ manchen sliten vol
mit cleidern und mit spîse.
daz her hielt ûf dem îse.
dô man sie wol geladen sach,
nicht lenger sûmeten sie dar nâch,
die slitten wurden wol geschart
mit deme here ûf die vart
kein der Semegallen lant.
des heres wart ein teil gesant
sechs hundert man kein Doblên:
die solden dâ zû sturme gêhn.
sie wâren willic und vrô,
kein Doblên sie kârten dô.
man sach sie eines morgens vrô
der burge vaste rinnen zû.
dô sie quâmen vor daz tor,
ir viende vunden sie dâ vor:
die begriffen dô die wer
snelle kein der brûdere her.
sie werten gût und lîp
und brâchten kint und wîp
in die burc ûf den berc.
ouch werten sie ir hachelwerc.
die brûdere stigen zû in î.
dô mochtez anders nicht gesîn,
sie enmûsten wîchen durch die nôt.
ein teil wart ir geschozzen tôt,
ie doch sie quâmen in ir tor.
der brûdere her bleib dâ vor
in deme hachelwerke stân.
die stiezen vaste vûer an,
sie tâten schaden dâ gnûc,
vil manich rint man nider slûc
- 10 975 Kad brîdis tas bij pienâcis,
ko mestrs bija nolîcis,
tad brâli ar bij sanâkuši
un karaspêku atveduši.
Tad pulkus kopâ pulcinâja,
10 980 un tûdaļ tie no Rîgas jâja
pa ledu un pa zemi tâ,
ka drîz jau bija Mîtavâ.
Tur nogādâti vasarâ
bij milti, iesals vairumâ,
10 985 un gaļa, cita pârtika,
no Rîgas kuģos savesta,
tur gana labi glabâjās.
Nu visu krâva ragavâs:
gan drêbes, gan ar pârtiku.
10 990 Daudz ļaužu bij tur rosîgu.
Kad ragavas bij piekrautas
un pārbraucienam kârtotas,
tad karapulks vairs nekavējās,
vairs ilgāk gaidît nevêlējās
10 995 un brauca nu uz Zemgali.³⁴⁷
No pulka šî uz Dobeli
tad sešsimt vîru nosûtîja,
kam uzbrukt pilij uzdots bija.
To vîri darîja labprât:
11 000 uz Dobeli tie steidza jât.
Tas rîta agrumā vêl bija,
kad tos pie pils jau ieraudzîja.
Kad tie pie vârtiem nonâca,
tie naidnieku tur sastapa,
11 005 kas steigšus sāka aizsargâties
un brâļu pulkam pretî stâties.
Tiem manta, dzîvîba
nu bija jâsarga.
Tie bērnus, sievas pilskalnâ
11 010 tad nogādâja drošîbâ
un pilsētu nu aizsargâja.
Bet brâli tikai virsû gâja.
Vairs nespēja tie turêties,
tos briesmas spieda atkâpties.
11 015 Kaut daļu no tiem apšâva,
tie tomēr vârtos iemuka.
Bet brâļu pulks nu vârtpriekšâ
palika tur pilsētâ.
Tie uguni tai pielika
11 020 un lielu postu darîja,

und liezen sie in deme vūere ligen.

Doblēn sie dō verzigen,
sie trāten abe mit ir wer,
sie riten zū des meisters her,
daz dō was mit der spīse komen,
die zū der Mitowe was genomen.
zūm Heiligenberge man sie liez,
der meister dō die brūdere hiez,
daz sie slūgen ūf ir gezelt.
vor die burc ūf daz velt
wart die legerstat genomen.

Dō daz her was allez komen,
sechs tūsent uber al
prūvete man des heres zal.
die nacht sie hatten gūt gemach.
des morgens dō der tac ūf brach,
in dem here man messe sanc.
ez was dar nāch nicht al zū lanc,
dō gezzen was, daz her ūf brach:
wol geordent man ez sach
vor die burc zū Racketen komen.
daz grōze her wart nicht vernomen
ēr sie quāmen vor daz tor.
sie vunden cleine wer dā vor;
in daz hachelwerc man brach,
kein der burc man vlīhen sach
man, wīb unde kinder;
vil pfert unde rinder
und irs gūtes sie verzigen,
sie liezenz in den hūsen ligen
und ūlten kein der burge tor.
die were begriffen sie dā vor,
ir brucken wurfen sie dā nider.
daz wart ir gelucke sider,
dō man mit sturme zū in trat:
ir berc was īsec unde glāt,
man mochte dar an nicht bestēn
noch ūf daz wal zū in gēn:
ez wart versūchet wol genūc.
in dem hachelwerke man slūc
waz ūf die burc nicht mochte komen.
dā wart roubes vil genomen
an pferden und an gūte.
dem here was wol zū mūte.
ez was ūf den ābent komen,
die legerstat wart dā genomen.

tie daudzus lopus nokāva
un ugunī tur atstāja.

No Dobeles tie aizgāja,
uz mestra pulku aizjāja,
kas nācis bij ar krājumiem,
no Mītavas šurp atvestiem.
Kad viņi Heiligenbergā tika,
tad mestrs tūdaļ brāļiem lika,
lai viņi savas teltis slien.

11 025

11 030

Pie pils uz lauka kā arvien
tad nometni tie ietaisīja.

Kad pulks nu kopā savākts bija,
tad visus vīrus saskaitīja:
to seši tūkstoši tur bija.

11 035

Tie naktī labi atpūtās.

Kad rīta blāzma sārtojās,
tad pulkā mesu nodziedāja.
Ilgs laiks pēc tam vairs nepagāja
pēc ēšanas, kad pulks šis viss,

11 040

rindās kārtots, nonācis
pie Rakes pilsvārtiem jau bija
tik žigli, ka to nemanīja.

Tik reti kāds tam pretojās,
kad pilsētā tas ielauzās.

11 045

Tur vīrus, sievas, bērņus,
kas daudzus zirgus, liellopus
un savas mantas pameta,
uz pili mūkam redzēja.

11 050

Pie pilsvārtiem tie piesteidzās
un tad nu sīvi pretojās.

Tie strauji tiltus nolaida,
un tas tos pēcāk izglāba.

11 055

Kad iesākās nu uzbrukums,
tad kalns no ledus bija glums,
tam nevarēja virsū stāt,
nedz ar pa valni pieklūt klāt,
un tos, kas pilī netika,
tos pilsētā tur apsita.

11 060

Bet zirgu daudz un mantu bija,
ko karaspēks tur salaupīja.
Bij karaspēkam priedīgs prāts,
ka labums šāds bij sagādāts.

11 065

Un, kad jau vakars tuvojās,
uz naktsguļu tas apmetās.
Pie pils uz kāda laukuma
tas daudzas teltis uzslēja.

bie daz hūs ūf ein velt
 slūc man dō manich gezelt.
 der brūdere her vor Racketen lac
 wol biž an den dritten tac.
 dar under schōz man manchen man,
 der zal ich nicht genennen kan.
 man brante ouch in der selben stunt
 daz hachelwerc in den grunt;
 ez was michel und grōz,
 die Semegallen des verdrōz,
 daz sie iren schaden sāhen.
 ez gienc irme herzen nāhen,
 daz in geschach sulch ungemach.
 dar nāch der brūdere her ūf brach
 und kārten kein der Rīge wider.
 dar quāmen sie gesunt sider
 und lobeten got von himele dō,
 daz ez in was irgangen sō,
 daz sie gesunt wāren komen
 zū Rīge, als ir hāt vernomen.
 nicht lenger wart dō gebiten,
 die geste hin zū hūse riten.

Ez quam dar nāch in kurzer stunt,
 in Lettowen wart daz mēre kunt,
 daz der meister was gewesen
 zū Semegallen, als ich hān gelesen,
 und hette daz hūs gespīset wol:
 des wart ir herze zornes vol.
 mit einem gemeinem rāte
 besamente sich drāte
 ein her von Sameiten lant,
 die ouch Lettowen sint genant:
 die wolden heren durch gewin,
 kein Semegallen stūnt ir sin.
 die wāren irre kumfte vrō.
 nicht lenger sūmeten sie dō,
 dō die Lettowen wāren komen:
 von Semegallen wart genomen
 waz reisen mochte in daz her.
 die quāmen alle mit irre wer
 an der Lettowen schar;
 sie wāren dar zū willic gar.
 dō daz her wart bereit,
 kein Nieflande ez dō reit.
 sie vūrten manchen heiden balt
 uber die Dune mit gewalt.

Pie Rakes brāļi stāvēja,
 līdz trešā diena pienāca.
 Pastarpām dažu nošāva,
 cik daudz, neviens to nezina.
 Un pa to laiku pilsēta
 ar tika nodedzināta;
 tā liela bij un varena.
 Un zemgaļi nu noskuma,
 kad viņi šajā postā vērās.
 Pie sirds tas viņiem ļoti ķērās,
 kad redzēja tie nelaimi,
 kas bij pār viņiem nākusi.
 Tad brāļi ceļā taisījās
 un atkal Rīgā atgriezās.
 Tie sveiki mājās pārnāca
 un debestēvu slavēja,
 ka viņiem tā bij paveicies
 un lemts bij Rīgā atgriezties
 nu sveikiem, veseliem
 pēc sīviem cīņiem.
 Neviens vairs ilgi nedomāja,
 it visi viesi mājup jāja.
Pēc tam jau visā drīzumā
 to uzzināja Lietuvā,
 ka mestrs Zemgalē ir bijis,
 kā jums to tiku nolasījis,
 un pili labi apgādājis.
 Bij savu sirdi pilnu krājis
 ar dūsmām katrs lietuvietis,
 kas šādu pārdrošību cietis.
 Tie kopā pasēdēja
 un pulku sapulcēja
 it drīzi vien no žemaišiem,
 ko dēvē ar par lietuvjiem:
 uz Zemgali tiem nesās prāts,
 kur brangu laupījumu vāc.
 Zemgaļi it liksmi bija
 un ilgāk ar vairs negaidīja.
 Kad leiši bija atnākuši
 un zemgaļi tos apsveikuši,
 tad tie, kas gribēja iet karā,
 tie visi gāja leišu barā,
 lai tiktu viņiem piebiedroti,
 jo karot gribējās tiem ļoti.
 Nu leiši pulku kuplināja,
 un tad uz Līvzemi tas jāja.

- ir her was michel und grôz,
den ertzebischof des verdrôz,
wen sie kârtē in sîn lant
und stiften roub und brant.
der meister was zû Rîge dô;
er was der mêre mâzen vrô.
sîne boten wurden gesant
kein Darbeten und kein Eistlant;
zû Revele und kein Lêal
sante er boten uber al.
meister Kûne ouch nicht enliez,
kein Goldingen er rîten hiez,
und clagete in des landes nôt.
dem kummentûre er enpôt,
er solde snelle zû im komen.
dô er daz hatte vernomen,
er quam willeclîchen dar
zû Rîge mit einer stolzen schar.
von brûderen manchen raschen helt,
zwelf hundert Kûren ûz irwelt
sach man zû dem meistere komen.
von Kûrlant, als ir hât vernomen,
des bischoves lûte quâmen dar,
sechs hundert man zû der schar.
ouch wart nicht vergezzen
der helde gar vermezzen:
den wurden boten ouch gesant.
ir burc ûch dicke ist genant:
der Heiligeberc was ir name.
die quâmen ouch sunder schame
mit einer wol bereiten schar.
von der Mitowe quam ouch dar
der kummentûr als ein helt
mit manchem helde ûz irwelt.
mit stêlînen brunjen gût
wâren die vil wol behût,
die er mit im hatte genomen.
er was ouch hin zû Rîge komen
mit einer schar, die was gût,
des vreute sich des meisters mût.
dâ was gesament manich helt
und brûdere kûne und ûz irwelt.
der meister nam ir aller rât,
junc und alt er sagen bat,
ob man strîten solde
oder man ez lâzen wolde.
- 11 115 Daudz brašu varoņu šai barā
pār Daugavu tie veda karā.
Bij arhibīskapam šķērms prāts,
ka karaspēks tiem bija tāds,
kad tie pa viņa zemi jāja
un laupīja un dedzināja.
11 120 Un mestram Rīgā sirds vai stājās,
par ziņu šo viņš nepriecājās.
Nu sūtīti tiek ziņneši
uz Igaunzemi, Rēveli,
uz Lēali, uz Tērbatu,
lai tie šo vēsti nodotu.
11 125 Mestrs Kūno ar turklāt
uz Kuldīgu vēl lika jāt
un žēlojās par zemes bēdām.
Un komturū uz karstām pēdām
pie sevis viņš uz Rīgu sauca,
un komturs steigšus turpu trauca
ar lepnu pulku paklausīgi.
11 130 Tai pulkā brāļi varonīgi
un tūkstoš divsimt kuršu bija,
ko ierodamies ieraudzīja.
11 135 No Kurzemes, kā jums nu paužu,
šurp nāca sešsimt bīskaplaužu.
Un tad vēl varoņi
pavisam drosmīgi —
tiem arī vēsts bij sūtīta;
11 140 to pils ir bieži minēta:
par Heiligenbergu pili sauc,
no kuras kņāšā pulkā trauc
šurp varoņi, kā pieklājas.
Vēl ieradies no Mītavas
11 145 bij komturs: būdams varonis,
viņš varoņus bij atvedis,
kas, stiprām tēraudbrūnām klāti,
bij gana labi pasargāti.
Tos bij viņš līdzī paņēmis,
11 150 ar tiem uz Rīgu atnācis.
Tas pulks bij tāds kā reti kāds,
par to bij mestram priecīgs prāts.
Tur nākuši bij tuvu, tāļu
daudz varoņu, daudz brašu brāļu.
11 155 Tiem padomu lūgt mestrs steidz,
vai jauns, vai vecs, lai katrs teic,
vai iet un cīnīties
vai labāk atteikties.

ir aller rât geviel dar an,
 man solde die viende niergen lân
 unbestritten kêren hin.
 alsô was ouch des meisters sin.
 dô der rât was irgân,
 daz lantvolc liez man ez verstân,
 wer bie deme strîte wolde sîn,
 burger und pilgerîn,
 die solden komen an die stat,
 dar sie der meister rîten bat.
 nâch sînem willen ez geschach.
 des heres macht man besach,
 dâ mite man solde den strît bestân.
 ez was wol drithalb tûsent man.
 von Eistlant was niemant komen,
 als ir hîr wol habt vernomen.
Dô die herschowunge geschach,
 sie rîten wider an gemach.
 boten quâmen dô gerant,
 dem meistere tâten sie bekant,
 wie vil der heiden wêre.
 alsô gienc daz mêre:
 siben tûsent an der zal
 was des heres uber al.
 sie hetten ouch daz wol vernomen,
 die Semegallen wêren komen
 mit aller macht in daz her,
 man vunde zû hûse cleine wer.
 der meister nam der brûdere rât,
 wie man gewurbe mit der tât,
 daz ez deme lande wêre gût
 und ouch der cristentûm behût
 blibe zû Nieflande.
 sie sprâchen: «ez ist keine schande,
 daz wir sie lâzen rîten
 heren sunder strîten,»
 sprâchen die brûdere ûf der stat.
 «wir engeben dar zû keinen rât,
 daz wir siben tûsent man
 mit unser macht nû bestân.
 wêren die von Eistlant komen,
 daz mochte uns an dem strîte vromen.»
 nû habt ir vil wol gehôrt
 des meisters und der brûdere wort.
 der meister wolde nicht lân
 die samenunge sô zurgân,

11 160 Un visu padoms skanēja,
 ka naidniekam bez cīņīņa
 nekādu vaļu nedrīkst ļaut,
 to vajag sist, to vajag kaut.
 Kad lēmums šāds nu pieņemts tika,
 to zemes ļaudīm ziņot lika.

11 165 Pilsoņiem un krustnešiem —
 karotājiem nākamiem —
 kopā jāsajāj nu bija
 tur, kur mestrs norādīja.
 Tie mestra gribu izpildīja.
 11 170 Tad karaspēku apskatīja,
 ko cīņā vest pret pagāniem.
 Pustreša tūkstoša bij tiem.
 No igauņiem tur nebija
 neviena paša cilvēka.

11 175 **K**ad apskate bij notikusi,
 tad jāja tie uz māju pusi.
 Te ziņneši šurp atjoņoja,
 un tie nu mestram paziņoja,
 cik pagānu tur esot.

11 180 Tie vēsti šādu nesot:
 septiņtūkstoš vīru skaitā
 esot šajā karagaitā.
 Vēl esot viņi dzirdējuši,
 ka zemgaļi te atnākuši

11 185 ar visiem saviem karpulkiem
 un maz vairs sargu mājās tiem.
 Tad mestrs brāļiem padomu
 nu lūdza: ko tie ieteiktu,
 lai glābiņš būtu nelaimē

11 190 un kristietībai Līvzemē
 kāds nenodarītu tik ļaunu.
 Tie teica: «Nenāks mums par kaunu,
 ka mēs tiem gribam ļaut
 bez cīņas sirot, graut.»³⁴⁸

11 195 Tā atbildēja brāļi tam.
 «Mēs padomu dot nevaram,
 kā pretī stāt tiem tūkstošiem
 ar mūsu spēkiemniecīgiem.
 Ja igauņi būt' atnākuši,
 11 200 tie būt' mums cīņā derējuši.»
 Lūk, šo te nu bez vārdiem skaļiem
 tur mestrs runāja ar brāļiem.
 Bet mestrs tomēr negribēja,
 ka sapulce tā izčibēja,

ez enmüste got ein lob geschehn,
 als ich ūch nū wil verjehn.
 mit der brūdere rāte
 ordenierte er drāte
 zwei her ūz vil wol bereit.
 daz eine kein Sidobren reit;
 daz ander her wart genomen:
 wer von Kūrlant was komen
 die riten mit der brūdere schar
 kein Semegallen, daz ist wār,
 vor die burc zū Doblēn.
 die sach man zū prūse gēn.
 ir wēre dā gelucke geschehn,
 wen daz sie wāren vor besehn:
 daz volc in ūf die burc entran.
 sie slūgen doch wol vier man
 und nāmen roubes vol ir hant.
 daz hachelwerc wart ouch verbrant
 des tages umme daz hūs vil blōz,
 keiner arbeit sie verdrōz,
 sie tāten sie willeclīche
 durch got von himelrīche.
 die reise wart dā wol bewant,
 sie kārten hin kein Kūrlant.
 die brūdere quāmen wol gesunt
 zū Goldingen in vil kurzer stunt.
 dā wurden sie wol empfangen.
 sus was die reise irgangen.
Das ander her, dā ich von sprach,
 lāt ūch sagen, waz dem geschach.
 Sydobren, daz ich hān genant,
 lac in Semegallen lant.
 kein der burge stūnt ir sin.
 dā wart ez gevūret hin
 durch brūch und manchen bōsen walt;
 die wege wāren sō gestalt.
 von brūderen was dā manich helt.
 ir einer wart dar zū irwelt,
 dem der vane bevolen was.
 iz was, dā ich ūch ēr von las,
 der menlīchen in deme strīte streit
 und ērlīchen von dannen reit,
 dō meister Willekīn wart geslagen,
 als ir mich hie vor hōrtet sagen.
 der quam gerant mit sīner schar.
 dō er der burge wart gewar,

11 205 tam kungam godu nedodot,
 ko allaž pienākas tam dot.
 Kā brāļi viņam ieteica,
 viņš divus pulkus kārtoja
 un ceļā doties steidzināja.
 11 210 Tas viens uz Sidabreni³⁴⁹ jāja,
 bet otrā ierindoja tos
 no kuršu zemes nākušos,
 tie jāja nu ar brāļu baru
 uz Zemgali, kā galvot varu,
 11 215 uz Dobeli tur viņi jāja
 un pili izlūkot tad gāja.
 Un viņiem būtu laimējies,
 ja nebūtu tā gadījies,
 ka ļaudis viņus pamanīja
 11 220 un tūdaļ prom jau pili bija.
 Tie četrus tomēr nokāva
 un laupījumu pievāca.
 Tie nodedzināj' pilsētu³⁵⁰
 un atstāj' pliku laukumu.
 11 225 No darba viņi nebijās,
 tie dieva vārdā rosījās.
 Tā, lūk, šis gājiens nobeidzās.
 Nu Kurzemē tie atgriezās,
 un brāļi visā drīzumā
 11 230 jau sveiki bija Kuldīgā,
 tur viņus mīļi sagaidīja,
 un karagājiens galā bija.
Nu kārta otram karpulkam,
 Nes teikšu jums, kā gāja tam.
 11 235 Tā Sidabrene minētā
 ir zemgaliešu novadā.³⁵¹
 Prāts nesās tiem uz šo te pili.
 Pulks tika vests, kur biezi sili
 un slīkšņas, brikšņi daždažādi,
 11 240 jo ceļi turp nu bija tādi.
 Starp brāļiem bij dažs varonis.
 Viens bij tai godā nonācis,
 ka karogu tam uzticēja.
 Viņš to ar godam aizstāvēja
 11 245 un braši kāvās cīņiņā,
 un godam aizjāja no tā,
 kad Vilekīns tur tika kauts,
 kā man jums lasīt bija ļauts.
 Tiklīdz viņš pili ieraudzīja,
 11 250 ar savu pulku klāt viņš bija.

er rante menlich vor daz tor.
 sie irbeizten algemeine dô vor
 und drungen mit einander in.
 waz mochte grôzer vreude sîn?
 daz volc sie vunden sunder wer.
 dô slûc und stach der brûdere her.
 zwênzic vrowen und man
 mit nôten ûf die burc entran.
 ein teil bleib ir bie deme tor.
 die brûdere mochten nicht hin vor
 von lûten zû der pforten komen,
 man mûste sie êr dar nider dromen.
 der brûder, der den vanen trûc,
 mit einer hant er nider slûc
 waz vor im ûf dem wege was.
 waz er irreichte, des nicht genas.
 sîn andere hant die trûc den vanen.
 man dorfte der brûdere keinen manen,
 ir aller arbeit was genûc
 êr man daz volc dâ nider slûc.
 bie in was manich vromer knecht,
 der vil wol begienc sîn recht
 mit stechen und mit howen.
 man wolde die bedrowen,
 die ûf die burc wâren komen.
 zû vûze ein poneiz wart genomen
 mit der banier in daz tor.
 dâ wâren rasche helde vor.
 der venre wart dâ sêre wunt.
 man brâchte die brûdere in der stunt
 mit starken wurfen von deme tore.
 ir rigele stiezen sie dâ vore.
 die brûdere trâten abe durch nôt.
 vor iren vûzen lâgen tôt
 ûf einem hûfen lûte geslagen,
 sie enmochte ein wagen nicht getragen.
 man rief daz her gemeine an
 und hiez sie vaste zû sturme gân.
 al zû hant dô daz geschach,
 daz hachelwerc man burnen sach;
 daz was den brûderen allen leit.
 ie doch man von dannen reit.
 waz in dem hachelwerke was,
 vor deme here des nicht genas
 an vie und ouch an lûten.
 nû lât ûch bedûten,

Pie vârtiem piederâzâs tie braši,
 no zirgiem zemē lēca aši
 un visi pilī ielauzâs,
 un prieks tiem krūtīs vilņojâs.
 11 255 Tur ļaudis bij bez ieročiem,
 ko sist un durt nu tikâs tiem.
 Pârdesmit sievu, vīriešu
 vēl pilī rada glābiņu.
 11 260 Tos, kas pie vârtiem palika
 un brāļus tālāk nelaida,
 tos tagad nomušīt nu nâcâs:
 tie brāļiem pārāk virsū mâcâs.
 Tas brālis, karogu kas nesa,
 ar vienu roku tas tik tesa
 11 265 it visus, kas tam ceļā bija:
 tiem brūces vairs ar nesadzija.
 Ar otru roku turēja
 tas karogu. Un nebija
 nevienam darba aprūcis,
 11 270 līdz ļaužu bars bij apkauts viss.
 Tiem bija karakalpi braši,
 kas rīkojâs tur varen knaši
 ar dūrieniem un cirtieniem.
 11 275 Nu ņēmâs viņi draudēt tiem,
 kas pilī bija sabēguši,
 un kājâm skrēja iekarsuši
 ar karogu tad tuvciņā,
 lai ielauztos pa vârtiem tā.
 11 280 Tur viņiem tika pretī dots
 un smagi tika ievainots
 pats karodnieks. No vârtiem brāļus
 ar stipriem sviedieniem kā cāļus
 drīz zemgalieši atsist spēja
 un vârtus cieši aizbultēja.
 11 285 Bij brāļi spiesti atkāpties.
 Pie viņu kājâm it paties
 bij kaudzēm ļaužu, kaujâ kautu,
 pat vezumā tos nesakrautu.
 11 290 Tad pulku steidza kopâ vâkt
 un lika uzbrukumu sākt.
 Un tad nu pēkšņi notika,
 ka dega visa pilsēta;
 par to sirds brāļiem skumjâs mâcâs,
 ka projâm jât tik drīz tiem nâcâs.
 11 295 Kas pilsētâ vien atradâs,
 no karaspēka neglâbâs:

waz dā schaden was geschehn,
 des wil ich die wârheit jehn.
 kein gût was ûf die burc komen,
 dâ von wart roubes vil genomen.
 dâ wart geslagen in der nôt
 drithalb hundert mensche tôt
 und sechzic was gevangen.
 sus was die reise irgangen.
 man kârte von der burge dô.
 sie lobeten got und wâren vrô
 an aller sîner hantgetât,
 wen er daz lob von rechte hât.
 waz er mit sînen vrûnden tût,
 daz sol sie allez dunken gût
 und sullen got dar umme loben.
 wer des nicht tût, der mac wol toben.
 daz her gesunt zû Rîge quam.
 welch cristen mensche daz vernam,
 daz lobete dar umme Jhêsum Crist.
 von rechte er lobes wirdic ist.

In der zît dô daz geschach,
 an dem dritten tage dar nâch
 dô reit der Lettowen her
 gewaldeclîch mit sîner wer
 und kârte kein irme lande dô.
 manich Semegalle wart unvrô.
 dô sie quâmen in ir lant
 und in der schade wart bekant,
 daz ir gesinde was verlorn,
 sie hetten wol dar zû gekorn,
 daz sie von hûse nie wêren komen.
 manchem was sîn gût genomen,
 daz er ez nimmer mêr verwant.
 ez gienc in sider wirs in hant.
 der Lettowen her zû lande reit:
 in was doch von herzen leit
 um der Semegallen schaden,
 mit dem sie wâren uberladen.
 sie sungen dâ den jâmersanc.
 ez was dâ nâch nicht zû lanc,
 ir hachelwerc sie bûweten wider.
 die brûder quâmen aber sider
 dar nâch in vil kurzer stunt
 und brantenz aber in den grunt.
 daz tet den Semegallen wê,
 sie bûwetenz anderweit als ê.

ne lopi, nedz ar ļaudis.
 Dievs laupījumu skaudis
 tur brāļiem tiešām nebija:
 11 300 ja patiesība jāsaka,
 nekas tur pilī nenonāca,
 it visu brāļi līdzi vāca.
 Tai cīņiņā bij nokautu
 pustreša simta cilvēku
 11 305 un sešdesmit bij gūstā ņemts.
 Tāds iznākums tiem bija lemts.
 No pils nu viņi projām jāja
 un liksmi dievu slavināja:
 ko saviem draugiem dot viņš prata,
 11 310 tas viss par labu jāuzskata,
 par to būs viņam godu dot —
 tik bezprātis to nesaprot.
 Pulks sveiks nu Rīgā pārnāca.
 Kurš kristīgais to redzēja,
 11 315 tas Jēzu Kristu slavināja,
 kā nākas, viņu daudzinaja.
Bij trešais rīts jau pienācis
 pēc tā, kas tur bij noticis,
 kad lepmais leišu pulks nu jāja,
 11 320 kur ceļš uz mājām vedināja, —
 tie savā zemē atgriezās.
 Bet zemgaļi nu bēdājās,
 kad savā zemē pārnāca
 un lielo postu redzēja,
 11 325 ka savas saimes zaudējuši.
 Tie vēlējās, kaut nebijuši
 nekad no mājām aizgājuši.
 Daudz mantu tie bij zaudējuši,
 ko neatgūt tiem vairs nudien.
 11 330 Nu sliktāk klājās tiem arvien.
 Uz mājām lietuvieši jāja,
 un sāpīgi pie sirds tiem gāja
 tās nedienas un ciešanas,
 kas zemgaļiem bij uzkrautas.
 11 335 Tie bēdu dziesmas dziedāja.
 Bet neilgs laiks vien pagāja,
 līdz atkal bija uzcelta
 no jauna viņu pilsēta.
 11 340 Tak drīz vien brāļi atnāca,
 to atkal nodedzināja.
 Tas zemgaļiem nu nepatika,
 un citur uzcelta tā tika.

Der Heiligeberc lac dā bie,
 dā von sie wurden nimmer vrie.
 wan sie pflügen wolden
 oder sēhen solden
 ir nākebūre quāmen dar,
 man und pfert sie nāmen gar.
 wen in angst was vergān,
 sō samenten sich die brūdere sān
 und riten aber in ir lant;
 sie tāten roub und brant.
 an manchen stunden ez geschach,
 daz man mit zwein heren sach
 vorbrennen beide hachelwerc.
 man tet dicke heldes werc
 zū Rakel und zū Doblēn.
 die mochten vor in nicht bestēn,
 ez wēre spāte oder vrū.
 wan die brūdere trāten zū,
 die hachelwerc sie liezen stān.
 wer ūf die burc nicht entran
 der mūste verliesen daz leben
 oder sich gevangen geben.
 man nam ir rindere und gūt.
 betrūbet was vil sēre ir mūt.
 wan ir korn zītec was,
 man slūc ez nider alsō gras.
 sulchen dienst man in bōt,
 dā von wart in hungers nōt.
 wan sie dan gebūweten
 und aller minnest trūweten,
 die brūdere schiere wurden bereit,
 mit here man aber ūf sie reit.
 sie sūchten ander wege dar,
 daz man ir hers icht wurde gewar,
 bie daz mer ūf den strant.
 dā bie man andere wege vant
 kein der burc zū Doblēn.
 die enmochten des nicht ummegēn,
 man tēt in dicke grōzen schaden.
 sie wurden mancher wīs verladen.
 man slūc und schōz vil manchen tōt.
 dā bie twanc sie ein ander nōt,
 daz die von dem Heiligenberge dar
 quāmen sō dicke mit irre schar
 und nāmen grōzen roub dā vor.
 waz sie begriffen vor deme tor,

Bij Heiligenberga tuvumā,
 par postu zemgaļiem bij tā.
 11 345 Kad art tie vēlējās
 vai sējai taisījās,
 kaimiņi tad atnāca,
 vīrus, zirgus pievāca.
 Kad brāļiem bailes mitējās,
 11 350 tie atkal kopā pulcējās
 un atkal viņu zemē jāja
 un laupīja un dedzināja.
 Un dažu reizi notika,
 11 355 ka divus pulkus redzēja,
 kā tie šīs abas pilsētas,
 kas bij ap pilīm uzceltas,
 pa reizei nodedzināja.
 Tur varoņdarbus darīja
 gan Raktē, gan ar Dobelē:
 11 360 neviens tos veikt tur nekavē.
 Kad brāļi tiem tur uzbruka,
 tad pilsētu tie atstāja.
 Bet tie, kas pilī nepamuka,
 kad brāļi viņiem virsū bruka,
 11 365 tie dzīvību nu pazaudēja,
 ja gūstā doties negribēja.
 Tiem lopus, mantu atņēma,
 par ko tie ļoti noskuma.
 Kad nāca laiks uz rudens pusi
 11 370 un labība bij nobriedusi,
 kā zāli to tad nokapāja:
 tā nu tiem zemgaļiem tur gāja.
 Bads visā zemē izcēlās.
 Lai kā tie arī pūlējās,
 11 375 tos brāļi mierā neatstāja
 un šurp no jauna pulkā jāja.
 Lai zemgaļi tos nemanītu,
 pirms laika projām neaizdzītu,
 tie citus ceļus meklēja,
 11 380 līdz beidzot ceļu atrada
 pa jūrmalu uz Dobeli.
 Bij nelaimīgi zemgaļi,
 tiem lielu postu nodarīja,
 kas viņus gauži nomocīja:
 11 385 tik daudz tur viņus šāva, sita.
 Tad uzmācās vēl bēda cita:
 no Heiligenbergas vīri nāca
 un bieži laupījumu vāca.

- daz was gevangen oder geslagen.
 sie mochten dicke dā von clagen,
 sie wurden arm und blōz,
 zū jungest sie der zīt verdrōz,
 und vielen dō ūf einen rāt,
 den sie volbrāchten mit der tāt.
 Doblēn sie liezen stēn,
 man sach sie varen und gēn
 von dannen jēmerlīchen,
 daz wizzet sicherlīchen.
 sie mochten wol von schulden clagen:
 in geschach bie manchen tagen
 nie sō grōz ungemach,
 als in an der zīt geschach.
 zū Racken quam ir dō ein teil,
 die anderen vūren ūf ein heil
 zū Lettowen in daz lant.
 Doblēn wart verbrant
 dar nāch in vil kurzer stunt.
 daz nāmen sie vor hundert pfunt.
Die burc zū Racketen greif man an,
 als man Doblēnen hatte getān.
 sie satzten sich eine wīle zū wer.
 man reit sō dicke dar mit her
 und brante dar umme sō blōz,
 daz sie des lebens dā verdrōz,
 dar zū twanc sie des hungers nōt,
 ouch wart ir vil geslagen tōt.
 der burge sie vil gar verzigen
 und liezen ouch ir erbe ligen
 dem dūtschen hūse vor ein pfant,
 und vūren in ein ander lant.
 ich envrāgete nie dar nāch,
 waz in leides dā geschach.
 ein kummentūr von des meisters wegen
 des Heiligenberges solde pflegen.
 er wart der mēre harte vrō.
 der brūdere pfant verbrante er dō.
 dō die burc verbrant was,
 Racken, als ich itzunt las,
 Sydobre ein burc was genant
 und lac zū Semegallen lant.
 dā wāren ūffe helde balt.
 man mūste durch manchen grōzen walt
 zū in rīten unde gān.
 sie hetten leides vil getān
- Ko vārtu priekšā notvēra,
 11 390 tos gūstīja vai apsitā.
 Tad bēdājās nu zemgaļi:
 tie kļuva pliki, nabagi.
 Un, kad nu bēdas tā tos māca,
 tad pēkšņi arī padoms nāca:
 11 395 Dobeli tie atstāja
 un projām no tās aizgāja,
 gan dikti nelaimīgi,
 bet tomēr apņēmīgi.
 Bij ļoti jāgaužas nu tiem,
 11 400 jo nebija kopš senlaikiem
 tāds ļaunums viņiem noticis,
 kāds tagad bija uzkritis.³⁵²
 Uz Rakti daļa no tiem gāja,
 uz Lietuvu tie citi jāja,
 11 405 tur glābiņu tie meklēja.
 Pēc tam, pēc laika neilga,
 Dobeli tad pelnos vērtā.
 Simts mārciņu³⁵³ tā bija vērtā.
 11 410 **K**ad Dobeļe bij ieņemta,
 tad Rakes pili uzbruka.
 Tā kādu laiku pretojās.
 Bet tiem tik bieži uzmācās,
 ap pili dedzināts tā tika,
 ka tur vairs dzīvot nepatika.
 11 415 Turklāt vēl bads tos mocīja,
 tur daudzus arī apkāva.
 It drīz tie pili pameta
 un ordenim ar atstāja
 par ķīlu mantojumu savu,
 11 420 un devās citur meklēt slavu.
 Es neesmu to taujājis,
 kāds posts viss tiem tur noticis.
 Bij Heiligenbergā iecelts ticis
 kāds komturs, kā to mestrs licis.
 11 425 Tas viņu iepriecināja.
 Viņš ķīlu sadedzināja.
 Kad Rakes pils bij nodegusi,
 bij Sidabrene palikusi —
 tā vārdā sauca kādu pili
 11 430 tur Zemgalē, kur biezi sili.
 Daudz varoņu tur bija brašu —
 turp jājāj bij caur mežu plašu.
 Daudz ļauna tie bij darījuši:
 bij kristietību postījuši.

an der reinen cristenheit.
 daz was den gotes rittern leit.
 der burge satzeten sie dá zû
 beide spâte unde vrû.
 keiner arbeit sie verdrôz,
 die vlût wart nimmer sô grôz,
 ez wêre warm oder kalt,
 wie daz weter was gestalt,
 sô die brüdere wolden varn,
 niemant dorfte sich sparn,
 die under in sâzen,
 noch von rechte lâzen,
 ez wêre lêhenman oder knecht,
 sie vûren, daz was ir recht.
 von Rîge der bischof nicht enliez,
 sîn volc er dicke varen hiez,
 die Kûren ouch mit irre schar.
 sô man ez hiez, sie quâmen dar,
 wan die brüdere wolden,
 als sie von rechte solden.
 alsô wart manch her bereit.
 man gienc zû Sydober und reit
 und tet in michel ungemach.
 ir hachelwerc man burnen sach
 dicker dan in lieb was.
 waz ûf der burge nicht genas,
 der wart gevangen oder geslagen.
Man hôrte die Semegallen clagen
 und singen ouch den jâmersanc,
 den Doblên und Racken sanc.
 betrûbet was vil sêre ir mût,
 daz man sô dicke nam ir gût.
 manchen ouch der hunger twanc,
 daz zwîvelhaft wart ir gedanc.
 ein teil viel ir ûf den rât,
 den sie volbrâchten mit der tât.
 die tâten irme dinge rechte:
 sie nâmen ir geslechte
 und liezen ez ûf die burc gên,
 daz hachelwerc sie liezen stên.
 ir gesinde und ir gût
 wart mit wisheite wol behût:
 iz was ûf die burc komen,
 daz ez niemant hette vernomen;
 sie giengen selbe dá hin nâch.

- 11 435 Tas kremta dieva bruņiniekiem,
 tie sadusmojās ne par niekiem
 un pili lenca niknumā
 gan rītā, gan ar vakarā.
 Bez mitas brāļi pūlējās,
 11 440 no ūdens viņi nebijās,
 lai kāds ar iegādījās laiks,
 vai bargi auksts, vai silts un maigs;
 ja karā jāt tiem nolemts bija,
 tad tie nevienu netaupīja —
 11 445 ko vien tie prasīja,
 to ļaudis pildīja,
 vai karakalps, vai lēņa vīrs³⁵⁴,
 vai netīrs bija darbs vai tīrs.
 Ar Rīgas bīskaps³⁵⁵ līdzēja
 11 450 un savus ļaudis sūtīja,
 un kurši arī turpu trauca
 ar karaspēku, kad tos sauca:
 kā brāļi gribēja,
 tā kurši darīja.
 11 455 Tas pulks bij prāvs, kas karā gāja;
 uz Sidabreni tas nu jāja
 un turieniešus dzina briesmās.
 Tiem pilsēta tur dega liesmās
 daudz biežāk, nekā patikās.
 11 460 Kas laikus pilī neglābās,
 tos gūstā saņēma vai kāva.
Posts zemei atspirgt neatļāva,
 un bēdu dziesmas skanēja,
 ko gauzdamies nu dziedāja
 11 465 tie nelaimīgie Zemgalē —
 gan Raktē, gan ar Dobelē.
 Tik bieži viņus aplaupīja,
 ka daži pat jau badā bija.
 Jau šaubas viņu prātus māca,
 11 470 kad pēkšņi dažiem padoms nāca,
 ko viņi darbos piepildīja
 un pareizi ar izdarīja:
 tie savām saimēm lika iet
 uz pili kopā vienuviet.
 11 475 Ar visām mantām drošībā
 tās gudri nonāca nu tā:
 nu saimes visas pilī bija,
 un it neviens to nemanīja;
 tad paši līdz tie iegāja.

al zû hant dô daz geschach,
 sie machten ein gerûfte dô
 und sprâchen zû den andern sô:
 «wer mit den brûderen wolle sîn,
 der ghê mit vride nû her in.»
 sie hetten snelle vernomen,
 wer dâ zû in wolde komen.
 die in dem hachelwerke bliben,
 ir zît mit jâmer sie vertriben.
 sie wâren doch unlange dâ,
 sie mûsten wîchen anderswâ:
 sie twanc sêre des hungers nôt.
 sumelîche vorchten den tôt,
 ob die brûdere quêmen dar,
 daz man sie irslûge gar.
 von Sydobre was in gâch,
 dar an in vil grôz leit geschach,
 daz sie daz mûsten lâzen stên
 und dâ von varen und gên.
 kein Lettowen sie kârten hin.
 daz was vil gar ir ungewin,
 daz sie ein vremde lant irkorn:
 ir erbe sie dâ mite verlorn.
 die an deme râte gewesen
 wâren, als ich hân gelesen,
 ez wâren helde vermezzen.
 die hatten dô besezzen
 Sydobre, die ich hân genant.
 ir boten quâmen dô gerant
 durch walt und manche owe
 kegen der Mitowe.
 den kumentûr liezen siez verstan,
 wie ir wille was getân
 und waz zû Sydobre was geschehn.
 dô im des alles was verjehn,
 sie gerten sîner hulfe gar;
 er solde ouch selbe komen dar,
 daz er mit in tête,
 wes er willen hête.

Der kumentûr wart der vrô.
 nâch irem willen tet er dô.
 snelle er des zû râte wart,
 er wolde brûdere ûf die vart
 mit in senden ûf ein heil.
 der Semegallen er ein teil
 behielt die wîle vor ein pfant.

11 480 Un, kad nu tas tã notika,
 tie sauca vienã saukšanã
 un sacîja tiem citiem tã:
 «Kas sadzîvot ar brãļiem māk,
 tas lai ar mieru iekšã nāk!»

11 485 Tã viņi ātri izpētîja,
 kurš no tiem viņu pusē bija.
 Kas pilsētã tur palika,
 tie bēdãs dienas vadîja.
 Tie ilgi nepalika tur,
 tiem jãbēg bija citur kur,
 jo bads tos nežēlîgi spieda.
 11 490 Un citi bijãs nãves bieda:
 ka brãļi viņiem neuzkristu
 un viņus visus neapsistu.

11 495 No Sidabrenes viņi muka,
 un nelaimes tiem virsū bruka
 par to, ka viņi aizgãja
 un Sidabreni atstãja.
 Tie apmetušies Lietuvã.

11 500 Tur klîst tie tagad svešumã,
 un liels ir viņu zaudējums:
 tiem zudis tēvu mantojums.
 Bet tie, kas bija apspriedušies
 un pilî bija palikušies,
 11 505 tie varoņi bij braši.
 Tie lika sūtņiem aši
 nu skriet ar vēstîm savãm
 caur mežiem un pār pļavãm
 pie komtura uz Mîtavu
 11 510 un darît to tam zinãmu,
 kas Sidabrenē noticis
 un ko to kopums nolēmis.
 Kad tam tas viss bij pasacîts
 un tã, kã nãkas, izklãstîts,
 11 515 tie lūdza palîgus tiem dot
 un lai pats komturs atnãkot
 un, kã tam patiktu,
 lai tã ar darîtu.

Par to nu komturs priecîgs bija
 11 520 un tã, kã lūgts, ar izdarîja,
 tai pašã mirklî apņēmies,
 ka daži brãļi lîdzi ies.
 Bet daļai no šiem zemgaļiem
 bij jãpaliek par ķilniekiem.
 11 525 Tad brãļus turp viņš sūtîja,

die brūdere wurden dô gesant.
 sie westen wol des landes site,
 ir armbruste sie nâmen mite.
 al zû hant dô daz geschach,
 nicht lange sūmete dar nâch
 der kumentûr drâte:
 mit sīner brūdere râte
 schûf er, daz ez wart bekant.
 der in der zīt zû Nieflant
 an des meisters stat was dā,
 meister Kūne, was anderswā
 umme des landes nôt geriten.
 die wīle die brūdere sīn dô biten,
 sô hette er einen wīsen man
 an sīner stat dô verlân.
 deme selben quam daz mêre,
 wie ez irgangen wêre
 zû Sydobre an der stunt.
 die sache wart im alle kunt,
 daz sie wolden gīsele geben
 und halden cristenlīchez leben.
 der brūder, der dā meister hiez,
 sīn wīsheit in des nicht erliez,
 er enwêre der gūten mêre vrô.
 die wīsen brūdere nam er dô,
 die bie im waren zû der zīt.
 die sache wart in vor geleit,
 er bat sie geben dar zû rât,
 wie er gewurbe mit der tât,
 daz ez dem orden wêre gût.
 sie vielen alle ûf den mût,
 man solde sie entpfâhen,
 sie liezen dā mite gâhen,
 daz man in vil kurtzer stunt
 Sydobre brente in den grunt.
 zû hant nâch deme râte
 hiez man brūdere drâte
 zûr Mītowe rīten.
 sie gâheten sunder bīten,
 kleine rûwe sie nâmen,
 biz sie dā hine quâmen,
 dar sie wâren hine gesant.
 dem kumentûr tâten sie bekant,
 wie er dā mite solde varn.
 er kunde sich vil wol bewarn.
 dô er die botschaft vernam,

to paražas kas zināja,
 tie arī stopus ņēma līdz.
 Un, kad nu tas bij padarīts,
 tad komturs ilgi nekavējās,
 11 530 vairs ilgāk gaidīt nevēlējās,
 viņš paziņot to lika,
 kā viņam ieteikts tika.
 Mestrs Kūno, brālis šis,
 kas drosmīgs bija varonis
 11 535 un Līvzemē bij mestra vietā,
 bij aizjājis kaut kādā lietā.
 Un, kamēr viņš bij izjājis,
 viņš savā vietā atstājis
 gudru vīru bija.
 11 540 Tam nu pavēstīja,
 kas Sidabrenē noticis.
 Un, kad tas bija dzirdējis,
 ka ķīlniekus tie gribot dot
 un kristīgi ar dzīvošot,
 11 545 tad viņš, kas mestra vietnieks bija,
 ar gudru prātu pavēstīja,
 ka ziņa viņu priecina.
 Viņš gudros brāļus sasauca,
 kam padomus dot labpatika,
 11 550 un tiem šo lietu priekšā lika.
 Viņš lūdza tiem nu padomu,
 kā lai šo lietu kārtotu,
 ka ordenim tas izdevīgi.
 Tie visi bija vienprātīgi,
 11 555 ka jāpieņem ir zengaiļi
 un jādodas tad steidzīgi
 ir Sidabreni nodedzināt:
 to vajagot nu pasteidzināt.
 Kad tas nu nospriests bija,
 11 560 tad brāļus aizsūtīja
 uz Mītavu jo aši.
 Turp jāja viņi knaši,
 ne mirkli neatpūtās
 šais ceļa gaitās grūtās,
 11 565 līdz beidzot galā nonāca.
 Tur komturam tie ziņoja,
 ka viņam līdzī jādodoties.
 Tik lai viņš labi uzmanoties.
 Kad komturam tas zināms tika,
 11 570 viņš saviem brāļiem posties lika,
 lai būtu tie it mudīgi,

sīne brūdere, als ez wol gezam,
 hiez er snelle sīn bereit.
 kein Semegallen er dô reit.
 er brāchte manchen helt balt
 bie Sydobre in den walt.
 daz her nam dô eine legerstat.
 beiten die brūdere er dô bat,
 er wolde die wārheit wol besehn
 und alle tāt verspehn.
 mit einem brūdere reit er hin
 kein der burge ūf den sin,
 daz er besēhe die wārheit.
 ein teil knechte mit im reit.
 sīner kumfte man nicht vernam,
 wan dô er vor die pforte quam.
 sie entpfiegen in lieplīchen dô
 und wāren sīner kumfte vrō.
 umme den vride er mit in sprach.
 nāch sīnem willen ez geschach,
 sie machten eine sūne dô.
 des wāren die Semegallen vrō.
 nāch den brūderen wart gesant.
 daz her quam willeclīch zū hant.
 die burc sie mūsten lāzen stēn,
 man hiez sie dā von alle gēn.
 daz vie man dar ūz allez treib,
 irs gūtes nicht dar inne bleib.
 die brūdere der arbeit nicht verdrōz,
 biz man die burc gebrante blōz,
 von deme wal sie kārten dô,
 sie lobeten got und wāren vrō.
 sie nāmen lūte und gūt
 und brāchten die vil wol behūt
 dar nāch in vil kurzer stunt
 zūr Mitowe alle gesunt.
 dô Sydobre wart verbrant,
 dā was verwūstet wol daz lant.
 ez hōrte niekein man gejehn,
 daz ez dā vor ie wēre geschehn.
Wollet ir mir ein wēnic dagen,
 sō wil ich ūch die wārheit sagen,
 in welchen zīten ez geschach,
 daz man die lant verwūsteten sach.
 dô man gote getrūwete
 und ein hūs gebūwete
 zū Semegallen in daz lant,

kā pieklājas, ar gatavi,
 un jāja nu uz zemgaļiem
 ar daudziem brašiem varoņiem.
 11 575 Pie Sidabrenes mežmalā
 pulks apmetās tad atpūtā.
 Viņš brāļus lūdza uzgaidīt
 un devās pili izpētīt,
 lai tur nu tad ar gudru prātu
 11 580 to patiesību izzinātu.
 Ar kādu brāli viņš nu jāja
 un visu smalki izzināja.
 Ar viņu daži kalpi bija.
 Neviens tur viņu nemanīja,
 11 585 līdz viņš pie vārtiem pienāca.
 Tad viņu mīļi apsveica,
 pils ļaudīm prieks bij it paties,
 ka viņš pie tiem bij ieradies.
 Par mieru viņi norunāja,
 11 590 un viss pēc viņa prāta gāja.
 Tie savā starpā izlīga,
 un zemgaļus tas priecēja.
 Tad lika brāļus aicināt,
 un pulks ar prieku drīz bij klāt.
 11 595 Bet pili tagad atstāt nācās,
 un visi no tās ārā vācās,
 it visus lopus izdzīt lika,
 nekas tur iekšā nepalika.
 Tā brāļi tur nu strādāja,
 11 600 līdz pili nodedzināja.
 Tad tie no vaļņa aizgāja
 un priekā dievu slavēja,
 un tad ar ļaudīm, mantām jāja,
 ko ceļā labi apsargāja,
 11 605 un aizveda tos drīzumā
 it visus sveikus Mītavā.
 Kad Sidabrene liesmās gruva,
 tad zeme apkārt tukša kļuva.
 Par to, kas tur bij noticis,
 11 610 neviens pēc tam nav runājis.
Tik mazliet elpu atvilkt gribu,
 tad stāstīšu jums patiesību,
 kopš kuras dienas, kura rīta
 tā zeme tika nopostīta.
 11 615 Kad Heiligenbergas pili,
 kam apkārt lieli sili,
 Zemgaļzemē uzbūvēja

<p>der Heiligeberc wart ez genant. dô die bûwunge geschach, an dem zwelften tage dar nâch quâmen die von Terwetein ires grôzen schaden uber ein, daz sie ire burc branten nider. daz mochte sie wol rûwen sider. dô in der êrste val geschach, an dem vierden jâre dar nâch die burge wurden dô verbrant, die ûch hie vor sint genant, und wil sie aber nennen, daz ir sie moget irkennen: Racken unde Doblên Sydobren mochte nicht bestên. ich hân sie alle drie genant. die wurden in der zît verbrant von gotes geburte tûsent jâr und drittehalb hundert, daz ist wâr, vierzic jâr mêre. dô riet nâch gûter lêre ein meister, was dô wol bekant, brûder Kûne was er genant. er was geborn von Hazigenstein und was der hubeschten brûder ein, den man mit ougen mochte sehn. nû hân ich ûch der zît verjehn und ouch bie weme ez geschach, daz man Semegallen wûsten sach. wer mêr gelebe, der schrîbe nâch. brûder Kûne, den ich hân genant, der meister was zû Nieflant, der hette gerâten, daz ist wâr, zû Nieflant zwei jâr. dar nâch wart er des amtes lôs. einen brûder man dô kôs zû meister uber Nieflant, brûder Holte was er genant. der wart zû Mergentheim irwelt. er was des liebes ein helt und rechter zuchte ein stam. dô man zû Nieflant vernam unde die brîve gelas, daz er des landes meister was, des wart vil manich herze vrô. daz lantvolc und die brûdere dô</p>	<p>11 620 un debestêvam uzticēja, tad dienā divpadsmītā, kopš uzcelta pils šitā, nāca tērvetieši un apņēmās nu cieši, ka savu pili nodedzinās. Pēc tam to nožēlot tie zinās.</p> <p>11 625 Pēc pirmā šāda gadījuma, par kuru pēcāk viņi skuma, gads ceturtais kad pienāca, tad vēl trīs pilis nodega, ko es jau kādreiz nosaucu</p> <p>11 630 un tagad vēlreiz nosaukšu, lai zin tās visa pasaule: tās Rakte bij un Dobele, un Sidabrene trešā bija.</p> <p>11 635 Tās visas uguns nopostīja, kad tūkstoš gadu un divsimt pēc tam, kad dievam nācās dzimt, un deviņi vēl desmiti jau projām bija aizlaisti;³⁵⁶ tad valdīja ar gudru viņu</p> <p>11 640 kāds slavens mestrs, sauca viņu par brāli Kūno. Brālis šis bij neaprakstāms skaistulis. Viņš Hacigenšteinā dzimis bija.</p> <p>11 645 Kā Zemgaļzemi nopostīja un kad tas bija noticis, to esmu nu jums pateicis. Tas, kas reiz manā vietā nāks, tas tad ar tālāk rakstīt sāks.</p> <p>11 650 Brālis Kūno minētais, zemes mestrs slavenais, Līvzemē bij darbojies divus gadus it paties.</p> <p>11 655 Pēc tam tad viņu atcēla no minētā šī amata un citu brāli izraudzīja, kas Līvzemē nu mestrs bija, — par brāli Haltu³⁵⁷ viņu sauca. No Mergentheimas³⁵⁸ šurp viņš brauca, jo tur viņš tika ievēlēts.</p> <p>11 660 Viņš varonis bij neredzēts, un braša bija viņa stāja. Kad Līvzemē to uzzināja un vēstules bij lasītas,</p>
--	---

wâren im willic unde holt,
vor wâr ir des gelouben solt.
er was wîse und klûc
und hette tugende genûc.
nicht mêr ich dâ von sprechen wil,
wan lange rede ist zû vil.

Bie sînen zîten was ein helt,
der wart zû Goldingen irwelt,
daz er der brûdere solde pflegen.
des liebes was er gar ein degen.
der selbe dâ zû râte wart
kein Lettowen um eine herevart
mit sînen brûderen, daz ist wâr.
der rât was nicht gar offenbâr.
dô sîn wille dar an geschach,
nicht lange sûmete er dar nâch.
die Kûren wurden dô besant.
sie quâmen willeclîch zû hant
zû Goldingen, dô man in enpôt.
sie vorchten keiner hande nôt,
sie envûren willeclîchen dar.
vierdehalb hundert was ir gar,
die zû der reise wâren komen.
zwelf brûder wurden mite genomen
und rascher knechte ein teil.
daz her hûb sich ûf ein heil
war die brûdere wolden hin.
kein Lettowen stûnt ir aller sin.
daz her wart ordenlîch geschart
nâch der banier ûf die vart.
sie santen leitsagen vor
und volgeten nâch ûf deme spor
brûch und manchen bôsen walt.
die lant sint alsô gestalt,
sie vunden manchen bôsen wec,
dâ weder brucke noch stec
niekein zît gemachet wart.
sie wâren vrôlîch ûf der vart.
dô sie quâmen vor ein lant,
daz Lettowen ist genant,
daz her ein legerstat dô nam.
nû lât ûch sagen, wie ez quam.
der kummentûr hette gesant
rasche knechte in daz lant,
daz sie die wege solden sehn
und daz lant wol verspehn,

11 665 ka iecelts ir par mestru tas,
bij daudzās sirdis priedīgās.
To mīlēja gan liels, gan mazs.
Ne brāļi, nedz ar zemes ļaudis,
neviens nav viņa laimi skaudis:
tie laipni bij un padevīgi,
to ticēt varat nešaubīgi.
11 670 Viņš bija gudrs, iznesīgs
un arī ļoti tikumīgs.
Lai paklusēt nu man ir ļauts:
jau garu runu pārāk daudz.
11 675 **B**ij viņa laikā varonis,
pēc izskata īsts brašulis,
tas Kuldīgā bij izvēlēts,
tam brāļus kopt bij uzticēts.³⁵⁹
Un tad nu viņš reiz vienojās
11 680 ar saviem brāļiem, ka tie jāš
pret leišiem karagājienā.
Tā nosprieda tie klusībā.
Kad viss pēc viņa prāta gāja,
vairs kavēties viņš nedomāja.
11 685 Viņš sūtņus kuršiem sūtīja,
kas Kuldīgā tad sanāca
ar prieku nu, kā nolikts bija,
un it nekas tos nebaidīja,
tie labprāt devās līdz šai gaitā.
11 690 Bij trīsarpussimt vīru skaitā,
kas bija karot sanākuši.
Tie bija līdzī paņēmuši
ar kalpiem divpadsmit vēl brāļu.
Tad gāja tie nu ceļu tāļu,
11 695 kurp brāļiem bija nodomāts:
uz Lietuvu tiem nesās prāts.
Pulks bija labi sakārtots,
pēc karogiem viss sakopots.
Pa priekšu gāja ceļveži,
11 700 tiem pakaļ nāca kareivji,
tie purvus, mežus izbradāja,
pa sliktiem ceļiem izstaigāja,
ne laipu bija tur, ne tiltu,
un likās, kāds tos dūkstīs viltu.
11 705 Bet priedīgi tie staigāja,
līdz Lietuvā tie nonāca.
Uz naktsguļu pulks apmetās.
Nu teikšu jums, kā gadījās.
No kalpiem ņēmis kņāšakos,

- dā die brūdere solden heren,
 ūf daz iemant wolde weren.
 nū wāren die Lettowen kōmen
 zū samne, als ich hān vernōmen:
 sie dāchten weren ouch ir lant.
 daz mēre wart in wol bekant,
 daz die brūdere wāren kōmen
 aldar ūf iren unvromen.
 von in wart lenger nicht gebiten.
 die aller best wāren geriten,
 der nam sich ūz ein michel schar.
 sie jageten grimmelichen dar
 und quāmen ūf daz selbe spor,
 daz der brūdere her was vor.
 des wāren sie von herzen vrō.
 sie gēheten deste balder dō,
 biz sie dā hin quāmen,
 dā sie daz her vernāmen.
 waz der Lettowen was geriten,
 die tāten nāch des landes siten,
 sie trāten von den pferden nider.
 nicht lange sūmeten sie sich sider,
 sie liefen ūf der brūdere her.
 die vunden sie mit irre wer
 genendeclīchen kegen in kōmen.
 zū vūze ein bēhurt wart genomen
 von brūderen und von knechten,
 die wol torsten vechten.
 menlīch ūf der heiden schar
 mit der banier, daz ist wār,
 lief man zū in an den walt.
 man sach dā manchen helt balt
 vorschiezen dā vil manich sper,
 die cristen hin, die heiden her.
 niemant dorfte den anderen manen.
 die Kūren wāren bie dem vanen
 als rasche helde, daz ist wār.
 die brūdere trāten mit irre schar
 ūf die heiden vromelīch.
 got half in dō genēdeclīch,
 man sach dā slac und stich,
 die heiden nāmen manchen wīch,
 dar under lāgen in der nōt
 beider wegen helde tōt.
 die heiden nāmen die vlucht.
 dō geschach ein unzucht
- 11 710 bij komturs izsūtījis tos,
 lai ceļus viņi novērotu
 un zemi labi izlūkotu,
 kur brāļiem sirot nesās prāts,
 vai pretinieks tur būs tiem kāds.
- 11 715 Nu leišu pulks bij sanācis,
 kā esmu to es dzirdējis,
 tie gribēj' zemi aizsargāt:
 bij izdevies tiem uzzināt,
 ka brāļi bija nākuši,
- 11 720 lai atnestu tiem nelaimi.
 Tie nu vairs ilgāk negaidīja,
 un labākie, kas zirgos bija,
 it prāvā pulkā kopā stāja
 un itin nikni tālāk jāja,
- 11 725 līdz beidzot pēdas ieraudzīja,
 kur brāļu pulks vēl nesen bija.
 Par to no sirds tie priecājās
 un vēl jo ātrāk pasteidzās,
 līdz tur tie nonāca,
- 11 730 kur pulku redzēja.
 Kurš jāšus nācis bija, tas,
 pēc tēvutēvu paražas,
 no zirga zemē lēca aši.
 Tie nekavējās vairs, bet knaši
- 11 735 nu brāļu pulkam virsū skrēja.
 Tak brāļi atvairīties spēja
 un dūšīgi tiem pretī nesās.
 Tā, kājās stāvot, viņi tesās.
 Brāļi, tāpat kalpi ar,
- 11 740 kas kauties prot un kauties var,
 nu virsū metās pagānbaram
 ar karogu — to sacīt varam,
 līdz mežam tie tam pretī skrēja.
 Bet pagāni ar negulēja.
- 11 745 Ar šķēpiem sviedās varoņi,
 gan kristīgie, gan pagāni.
 Vai kādu vēl lai mudina?
 Kurši bij pie karoga
 un augstu turēj' varoņgaru,
- 11 750 un brāļi nu ar savu baru
 virsū bruka pagāniem.
 Dievs žēlīgs palīdzēja tiem,
 tie cirtās, dūrās, cīkstējās,
 līdz pagāni tad atkāpās.
- 11 755 Nu abām pusēm varoņi

den Lettowen, daz sie vlohen hin.
ez dūchte manchen gūt gewin,
daz er zū vūze dannen quam.

den brūderen ez die nacht benam,
daz in der viende sō vil entlief.
der walt was vinsten und tief.
dā von des jagens sie verzigen,
sie vunden in dem walde ligen
schilde, cleider und swert.

sechzic und hundert pfert
nāmen in die brūdere dō.

sie lobeten got und wāren vrō,
daz gote die ēre aldā geschach.
dar nāch sie kārten an gemach
mit deme here zū lande wider.
sie legeten sich vil cleine nider.

biz sie dā hine quāmen,

dā sie eine burc vernāmen,
die Amboten ist genant;

sie liget ouch in Kūrlant.

die brūdere nāmen den gewin

dā nāch, als ich bewiset bin,
und teilten den geliche.

got von himelrīche

wart bescheiden ouch sīn teil,
der in gegeben hette heil.

dō die bütunge geschach,

nicht lange sūmeten sie dar nāch:

wie der man was genant

der reit kein hūse in Kūrlant.

dō man zū Goldingen vernam,

daz daz her gesunt quam,

dō wart gelobet Jhēsus Crist,

der wol der ēren wirdec ist,

und die liebe mūter sīn,

die himelische kunigīn,

die man zū rechte loben sol,

wan sie sint beide gūte vol.

Dō in der genāden tagen,

die Semegallen wāren vertriben,
der burge keine was bliben,

wan der Heiligeberc alleine.

die anderen algemeine

wāren vertiljet und verbrant,

als ūch hie vor ist bekant.

11 760

gulēja tur nokauti.

Tad bēgt nu nācās pagāniem.

Liels kauns tas bija lietuvjiem,

ka tie nu bēga cits aiz cita,

un dažam tīrā laime šķita,

ka tas vēl kājām aizlasījās.

Nakts tumsā projām aizlavījās
no brāļiem tik daudz ienaidnieku.

11 765

Bet brāļi atrada par prieku

tai mežā drēbes, vairogus,

kā arī šķēpus, zobenus.

Simt sešdesmit tur zirgu bija,

ko brāļi ar vēl sagūstīja.

11 770

Tad viņi dievu slavēja,

ka šeitān gods tam notika.

Un tad uz mājām viņi jāja.

Tik reti atpūsties tie stāja,

līdz tur tie nonāca,

kur pili redzēja;

11 775

tā pils bij Embūte³⁶⁰,

tā zeme — Kurzeme.

Tie laupījumu paņēma —

tā lieta man ir zināma —

un brālīgi to sadalīja.

11 780

No tā tad sava daļa bija

ar debestēvam jāpiešķir,

kas gādājis par viņiem ir.

Tad tie vairs ilgi nedomāja,

uz mājām Kurzemē tie jāja.

11 785

Kad zināms tika Kuldīgā,

ka pulks ir visā pilnībā

sveiks, vesels mājās pārradies,

bij pamats visiem priecāties.

Tie Jēzu Kristu slavēja,

11 790

kam pienākas tā godība,

un arī viņa mīlo māti —

tie abi tika cildināti;

ir jārāda tiem godbijība,

jo liela viņu labestība.

11 795

Kad žēlastības dienās viņās,

par ko jums stāstīju šais ziņās,

zemgaliešus padzina

un viena pils tik palika,

tik Heiligenberga viena pati,

11 800

bet citas, kur vien veras skati,

bij iznīcinātas

der meister wart zû râte dô
 mit den brûdern alsô,
 daz er den Heiligenberc zubrach.
 durch bezzerunge daz geschach,
 daz man wolde vurbaz varn
 und den cristentûm bewarn
 vor der bôsen heidenschaft.
 dar zû half die gotes craft
 deme cristentûm in mancher stunt.
 nû wil ich ûch machen kunt,
 wie ein her kegen Kûrlant
 von Lettowen quam gerant.
 sie jageten grimmelichen dar,
 daz man ir wurde nicht gewar.
 Talsen ist ein burc genant,
 die liet noch in Kûrlant,
 dar quâmen sie eines morgens vrû.
 sie trâten ernstlichen zû.
 daz hachelwerc wart kûme irwert,
 die burc wart ouch von in genert.
 was vor deme hachelwerke was,
 vil wênic des icht genas,
 ez wurde gefangen oder geslagen.
 man sach sie vûren und tragen
 einen grôzen roub von dan.
 ie doch die burc sie liezen stân.
 sie wolden kegen lande wider.
 daz wart in gewert sider
 mit gotes hulfe vil wol,
 als ich ûch nû sagen sol.
 zûr Mitowe wart daz bekant,
 daz ein her zû Kûrlant
 von Lettowen was geriten.
 dô enwart nicht lenger gebiten,
 der kummentûr drâte
 mit der brûdere râte
 snelle brîve schrieben liez,
 dem meistere er ez kunden hiez,
 der in der zît zû Rîge was.
 dô man die brîve gelas,
 der meister sûmete nicht dar an,
 die brûdere liez er diz verstân,
 jungen und alden er des bat,
 daz sie gêben dar zû rât,
 ob man strîten solde
 oder man ez lâzen wolde.

un nodedzinâtas,
 pēc brāļu padoma tad vieda
 nu mestrs līdz ar viņiem sprieda,
 ka Heiligenberga nojaucama.
 11 805 Tā lieta būtu apsveicama:
 tad varētu tie tālāk jāt
 un kristietību aizsargāt
 pret negantajiem pagāniem.
 11 810 Jo dieva spēks bij kristīgiem
 jau palīdzējis dažubrīd.
 Nu gribu es jums pastāstīt,
 kā leiši bij uz Kurzemi
 ar karaspēku nākuši.
 11 815 Par Talsiem³⁶¹ kādu pili sauca,
 turp tie nu kādu rītu trauca,
 lai neganti tai uzbruktu.
 Ar lielām mokām pilsētu
 kaut kādīgi vēl noturēja
 un arī pili paglābt spēja.
 11 820 Kas ārpusē tai atradās,
 no tiem tik retais izglābās:
 tie tika gūstīti vai kauti.
 Ar laupījumu pilni krauti
 11 825 bij vezumi, ko aizveda.
 Bet pils vēl stāvam palika.
 Kad pulkiem mājup griezties lika,
 tas pēkšņi viņiem aizliegts tika
 ar paša dieva palīdzību,
 11 830 kā jums to tūdaļ stāstīt gribu.
 Bij zināms kļuvis Mītavā,
 ka leiši karagājienā
 uz Kurzemi nu šurpu jāja.
 Kad Mītavā to uzzināja,
 11 835 tad komturs steidzīgi,
 kā brāļi lēmuši,
 vēstuli nu rakstīt lika,
 caur ko tas mestram zināms tika,
 kurš tanī laikā Rīgā bija.
 11 840 Kad vēstuli tam nolasīja,
 viņš vairs to lietu neatlika
 un brāļiem to nu izlemt lika,
 viņš lūdza vecu, lūdza jaunu,
 jo padoms nav nekad par ļaunu:
 11 845 lai teic, vai cīnīties
 vai labāk atteikties.
 Tāds prāts bij visiem bruņiniekiem

- der brüdere wille lac dar an,
 man solde die viende niergen lán
 von dem lande ríten,
 man solde sie bestríten:
 daz was ir aller wille gar.
 ouch wâren vremde brüdere dar
 von Velín und von Wízzenstein.
 des quam der meister uber ein,
 boten wurden dô gesant
 kegen Segewalde al zû hant.
 dô in die mêre wurden kunt,
 sie quâmen zû Rîge in kurzer stunt.
 die burgêre santen dar
 rasche helde an die schar;
 pilgerîme vûren mit,
 daz was von alder ir gesit.
 dô daz her zû samene quam,
 vil cleine rûwe iemant nam,
 biz sie dar hin quâmen,
 dá sie eine burc vernâmen;
 die Mitowe ist sie genant
 und liget vor Semegallen lant.
 sie wâren irre kumfte vró,
 wan ir gemûte stúnt alsó,
 ob sie nicht wêren komen,
 sie wolden got haben genomen
 zû helfe durch des siges wân
 und wolden selbe gestriten hân.
 sie wâren in doch willekomen
 und wurden gerne mite genomen.
 daz her wart ordenlîch geschart
 nâch der banier úf die vart
 kein Semegallen in daz lant.
 Schenen ein wazzer ist genant,
 des vlût was in der zít vil breit:
 dá wart daz her bie geleit.
 nicht verre under einen walt
 nam der brüdere her behalt.
 boten wurden dô gesant
 nâch deme here kein Kûrlant,
 den die wege wâren kunt.
 sie quâmen in vil kurzer stunt
 den Lettowen alsó nâhen,
 daz sie ir her besâhen.
 des wurden sie von herzen vró.
 nicht lenger sûmeten sie sich dô,
 ka nedrîkst atlout ienaidniekiem
 no zemes projâm jât:
 11 850 pret tiem bûs cîņā stât,
 tie jāapkauj ir tā kā cāli.
 Tur bija arī sveši brāļi:
 no Vilandes, kā zināms man,
 no Veisenšteinas arīdzan.
 11 855 Kad visi tā nu izlēma,
 tad mestrs sūtņus sūtīja,
 uz Siguldu kas steigšus jāja.
 Kad tur šo vēsti uzzināja,
 tad Rīgā ieradās tie aši.
 11 860 Tur nāca varoņi it braši,
 ko sūtīja šurp pilsoņi,
 un līdzī devās krustneši,
 jo svēts ir paradums tiem šis.
 Kad karaspēks bij sanācis,
 11 865 daudz atpūsties tas neatļāvās,
 bet ātrāk tik uz priekšu rāvās,
 līdz kamēr turpu nonāca,
 kur kādu pili redzēja,
 pie Zemgales kas uzcelta
 un Mītava bij nosaukta.
 11 870 Par to tiem tur bij priedīgs prāts,
 jo nodoms tiem nu bija tāds:
 ja nebūtu šie atnākuši,
 tad palīgā būt' pasaukuši
 11 875 tie dievu, cerot paši spēt
 ienaidnieku uzvarēt.
 Nu atnācējus sveicināja
 un cīņā līdzī aicināja.
 Tad karaspēku sakārtoja,
 11 880 pēc karogiem to sakopoja,
 un devās tas uz Zemgali.
 To upi sauc par Skujaini³⁶²,
 kurp karaspēku aizvadīja, —
 tā tolaik itin plata bija —
 11 885 un tur tad mežā tuvējā
 pulks apmetās nu atpūtā.
 Tad izlūkos uz Kurzemi
 nu sūtņi tika sūtīti,
 kam ceļi bija zināmi,
 11 890 un nonāca tie mudīgi
 drīz vien tik tuvu lietuvjiem,
 ka viss to pulks bij redzams tiem.
 Par to no sirds tie priedājās,

sie kårten wider al zû hant.
 den brûderen tâten sie bekant,
 sie sprâchen sô: «die heiden komen
 und haben vil grôzen roub genomen.
 sie sint vil nâhe bie uns hie.»
 ich wil ûch sagen rechte, wie
 ir einer zû dem andern sprach:
 «wir suln brucken uber die bach.»
 die brûdere hôrten selbe den schal
 von den Lettowen uber al.
 mit vreuden bûweten sie die nacht,
 biz die brucke wart volbrâcht.
 des morgens dô der tac ûf brach
 die cristen richten sich dar nâch,
 zû vûze wart ir her geschart,
 ir pferde wurden wol bewart
 mit brûderen, die man dâ bie liez.
 zû pferden man ouch helde hiez
 daz sie die êrsten renten an.
 den wart gegeben ein houbtman,
 brûder Merkelîn was er genant.
 er wart der heidenschaft bekant
 des selben tages mit sîner schar.
 der vreude wart er wol gewar.
 sie zogeten vrîlichen ûf die vlût,
 wan sie hatten keinen mût,
 daz iemant solde sie bestân:
 man sach sie rîten und gân.
 brûder Merkelîn genante,
 mit sîner schar er sprancte.
 die heiden wurden des gewar,
 daz zû in quam der cristen schar,
 sie wolden zû deme roube wider:
 dô brach in die brucke nider.
 dô wart des kuniges son geslagen;
 sîn vater mochte in wol clagen.
 die heiden lâgen bie im tôt.
 ein grâwer munich wart in der nôt
 aldâ vil snellich getrôst
 und von der heidenschaft irlôst.
 den hette der Lettowen hant
 gevangen dort in Kûrlant:
 brûder Wîcbolt Dosel was er genant.
 der heiden brucke lac dâ nider.
 die brûder wolden bûwen wider
 ein ander brucke ûf die bach.

bet neba ilgi kavējās:
 11 895 drīz vien jau atpakaļ tie bija
 un brāļiem par to pavēstīja;
 tie sacīja: «Nāk pagāni,
 tie laupījumu guvuši,
 tie redzami jau tuvumā.
 11 900 Es gribu pasacīt jums, kā
 tie viens ar otru runāja:
 «Pār upi tilts mums jātaisa.»
 Jau brāļi paši dzirdēja,
 kā leišu balsis skanēja.
 11 905 Tie visu nakti būvēja,
 līdz beidzot tiltu uzcēla.
 Otrā dienā rītausmā
 kristīgie nu darīj' tā:
 karaspēks viss kājām gāja,
 11 910 brāļi zirgus paglabāja,
 kas atstāti nu bija tiem.
 Vien jāšus dažiem varoņiem
 kā pirmiem uzbrukt leišiem lika,
 un arī vadons dots tiem tika:
 11 915 brālis Merkelīns³⁶³ tas bija.
 To pagāni nu izbaudīja,
 kāds prieks bij tam un viņa baram,
 un arī mēs to sacīt varam.
 Uz upi leiši droši nāca,
 11 920 jo viņiem prātā neienāca,
 ka kāds ar viņiem cīnītos.
 Tur redzēj' ejam, jājam tos.
 Tad brālis Merkelīns
 nu uzklupa tiem grīns,
 11 925 un pagāni ar matīt sāca,
 ka kristīgo bars virsū nāca,
 tie atpakaļ tikt gribēja,
 bet pēkšņi tilts tiem sabruka.
 Tur nokauts tika valdniekdēls;
 11 930 bij tēvam izmisums nu žēls.
 Daudz pagānu tur galvas lika.
 Kāds pelēks mūks tā paglābts tika,
 ko Kurzemē bij lietuvji
 sev līdzī gūstā ņēmuši:
 11 935 tas bija Vīgbolds Dozelis³⁶⁴.
 Nu pagāniem tilts sabrucis.
 Pie upes brāļi pienāca,
 celt citu tiltu gribēja.
 Un tad tāds joks tur notikās,

ein seltzēn dinc aldā geschach:
 die heiden satzten sich dā nider
 und liezen gūtlīchen būwen wider
 ein ander brucke ūf die bach.
 sie tāten niemant ungemach,
 biž die brucke was volkomen.
 von got wart ein sanc genomen:
 «hilf uns Sancta Mariā zū vromen!»
 al zū hant dō daz geschach,
 mit drīn banīren man sach
 dringen ūf der heiden schar.
 dō sie wurden des gewar,
 snelle quāmen sie zūr wer,
 sie liefen ūf der brūdere her.
 die trāten menlīch kegen in;
 daz wart vil manches ungewin.
 man sach dō slac und stich,
 ē iemant genēme den wich.
 dā bliben in der nōt
 ein brūder und drie dūtschen tōt.
 der heiden wart vil mēr geslagen,
 sie mūsten von dem strīte jagen:
 dar zū twanc sie die nōt,
 die in der cristen hant dā bōt.
 Maseke ir kunic hiez,
 den roub er gentzlīch liez,
 helme, schilde und swert
 und wol drithalb hundert pfer
 bliben bie dem roube stān.
 wer zū vūze dannen entran,
 daz dūchte in gūt gelucke wesen
 unde von aller nōt genesen.
 sumelīchen wart ouch der gewin,
 daz er quam zū pferde hin:
 den was kein irme lande gāch.
 der cristen her jagete in nāch
 ūf dem velde her und dar.
 war man eines wart gewar,
 dem was vil schiere der līp genomen.
 ir kunic was von dem strīte kōmen,
 er vlouch trūrīc in sīn lant.
 den son liez er vor ein pfant
 ligen ūf der walstat.
 sus wāren die heiden strītes mat.

11 940 ka pagāni tur apsēdās,
 tie necentās ne kaut, ne zvelt,
 tie ļāva citu tiltu celt;
 nekā tie ļauna nedarija,
 līdz jaunais tilts jau gatavs bija.
 11 945 Nu brāļi spēku guva dziesmās:
 «Glāb, svētā Marija, mūs briesmās!» —
 tā dieva dziesma atskanēja,
 un itin drīz jau viņi skrēja
 ar trijiem saviem karogiem
 11 950 it naski virsū pagāniem.
 Vairs nebij pagāniem kur dēties,
 tie aši sāka aizstāvēties,
 tie varonīgi cīņā stāja
 un brāļu pulkam virsū gāja.
 11 955 Bet brāļi pretī nāca sprauni,
 tak dažam labam klājās ļauni:
 tur redzēja tos cērtamies,
 tie negribēja atkāpties,
 līdz beidzot bija krituši
 11 960 viens brālis un trīs vācieši.
 Daudz vairāk leišu nonāvēja.
 No kaujas bēgt tiem vajadzēja
 ar bailēm un ar mokām
 no kristīgajo rokām.
 11 965 To valdnieks saucās Mažeika³⁶⁵,
 un tas nu visu pameta,
 ko salaupījuši tie bija:
 tur brāļi daudz ko salasīja —
 gan bruņcepures, vairogus,
 11 970 gan šķēpus, gan ar zobenus,
 gan arī divarpussimt zirgu
 tie savāca pēc tam pa birgu.
 Kam kājām aizmukt laimējās,
 tas dzīvs no briesmām izglābās,
 11 975 un, kas vēl jāšus aizbēga,
 tam tiešām laime smaidīja.
 Uz savu zemi tie nu šmauca,
 bet kristīgie tiem pakaļ trauca,
 un, ja tie kādu pamanīja,
 11 980 tam dzīvību tie nolauņīja.
 Uz mājām valdnieks bēdīgs jāja,
 no kaujas lauka projām gāja,
 kur dēls tam guļam palika,

Dô diz, was irgangen sô,
 die cristen wurden alle vrô.
 die der Lettowen hant
 gefangen hette in Kûrlant,
 die wurden vrôlich getrôst
 und von der heidenschaft irlôst.
 dô nam man der heiden pfert,
 helme, schilde unde swert
 und teilten daz gelîche.
 gote von himelrîche
 wart bescheiden ouch sîn teil,
 der in gegeben hette heil.
 wer von Kûrlant was komen
 gefangen, als ir habt vernomen,
 die wurden vrôlich gesant
 wider hin kein Kûrlant;
 des wurden ire mâge vrô.
 der cristen her hûb sich dô
 uber velt und durch walt
 kegen der Mitowe balt.
 dô wurden sie entpfangen wol,
 als man liebe vrûnde sol.
 wer von Rîge komen was
 mit dem her, als ich êr las,
 die quâmen kurtzelîchen wider
 vrôlich hin zû Rîge sider.
 der wâren drie tôt bliben,
 die gewunten bliben ungeschriben.
 dô man die mêre vernam,
 daz daz her mit vreuden quam,
 dô wart gelobet Jhêsus Crist,
 der alles lobes wirdic ist,
 und die liebe mûter sîn,
 Mariâ die vrowe mîn.

11 985 kad leišiem dūša sašļuka.
Kad tas nu tā bij noticis,
 bij priedīgs katrs kristietis.
 Ko leiši, kuršos noķēruši,
 bij gūstā līdzi aizveduši,
 tie tika mierīgi un glīti
 11 990 no pagānrokām izpestīti.
 Kad zirgus, šķēpus, zobenus
 un bruņcepures, vairogus,
 ko pagāni bij pametuši,
 bij brāļi kopā savākuši,
 11 995 tie brālīgi tos sadalīja.
 No tā nu sava daļa bija
 ar debestēvam jāpiešķir,
 kas gādājis par viņiem ir.
 No Kurzemes kas nākuši
 12 000 un leišu gūstā bijuši,
 tie Kurzemē nu atgriezās.
 Par to nu radi priedējās.
 Tad kristīgo pulks saposās
 un Mītavā drīz ieradās.
 12 005 Tur sirsnīgi tos apsveica,
 kā mīļus draugus uzņēma.
 Kas bij no Rīgas nākuši
 un pulkam līdzi gājuši,
 tie Rīgā atkal atgriezās,
 12 010 par ko tie ļoti priedējās.
 Trīs beigti bija — lai tiem gods —,
 bet ievainoto skaits nav dots.
 Kad tur to vēsti uzzināja,
 ka pulks nu priedīgs mājās jāja,
 12 015 tie Jēzu Kristu slavēja,
 kam pienākas tā godība,
 un Mariju, tā mīlo māti, —
 tie abi tika cildināti.

KOMENTĀRI

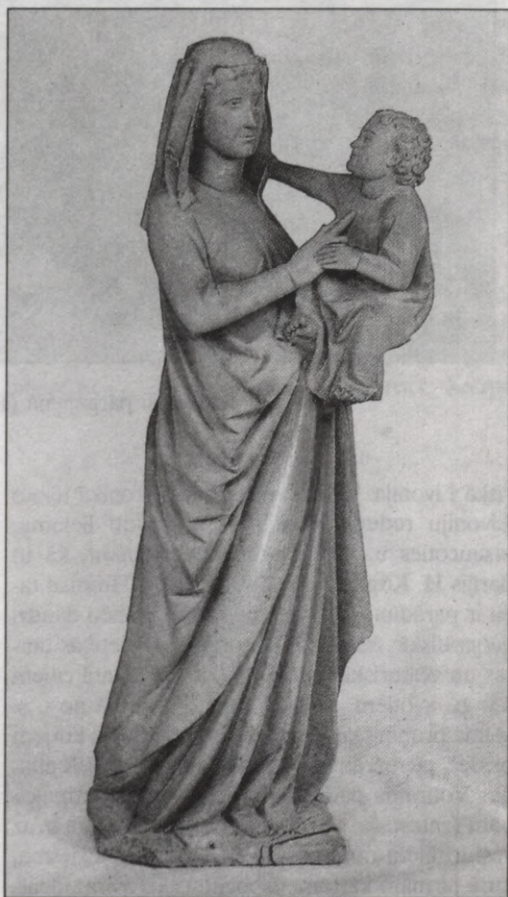
¹ Jūdi (*juden*) — ebreji, izraēlieši, mozusticīgie. Šai gadījumā — ticīgie pretstatā pagāniem (*heiden*).

² Ādams (*Adam*; senebr. *ādām* — zeme) — pēc Bībeles Vecās Derības, pirmais cilvēks zemes virsū. Te izpaužas viduslaiku hronikām tipiskā tendence notikumu vēstījumu sākt ar pasaules radīšanu kā Dieva svētās gribas realizāciju laikā (Dinzelbacher 1992, 142).

³ Zālamans (*Salomōn*) — Izraēlas-Jūdejas valsts valdnieks (965—926 pr. Kr.). Pēc leģendas, viņš ir dažu Vecās Derības grāmatu («Zālamans mācītājs», «Zālamana pamācības», «Augstā dziesma») autors.

⁴ Svētajai Marijai (*Marîâ*) bija ārkārtīgi liela nozīme viduslaiku katoļu baznīcas kultā. Šā kulta ģenēze meklējama jau 4.—5. gs. teoloģiskajos strīdos, kad, vērsoties pret nestorismu (Kristus cilvēciskās un dievišķās būtības šķiršanu), tika izcelta Marija kā Dieva māte. Vēlāk Marijas kultu veicināja tautas reliģiozitāte, reliģiski psiholoģiskā nepieciešamība pēc sievišķas dievības un augošā bruņniecības kultūra (Dinzelbacher 1992, 506, 507).

⁵ Interesanti, ka Atskaņu hronikas autors nelieto vārdu *Livland* (Līvzeme, Livonija), bet aizstāj to ar nosaukumu *Nieflant*, kuram, atbilstoši ģermāņu mitoloģijas terminoloģijai, lielāks sakars varētu būt ar teiksmaino nībelungu (*niflungu*) zemi. Tomēr jāņem vērā, ka jēdziens *Nieflant* nav tikai abstraktas ideālas vietas apzīmējums vai sagrozīts Livonijas nosaukums. Tas lietots arī vēstures avotos un pat varoņeposā «Kudrūna», kur ar *Nifland* saprasta tieši vēstu-

Dievmāte ar bērnu — 13. gs. beigu skulptūra (Benninghoven 1990, Abb. A7).

Krustneši pārgājienā (Erbstösser 1980, 80, 81).

riskā Livonija. Tātad nevajadzētu Hronikā tēloto Livoniju reducēt vienīgi uz abstraktu lielumu, atsaucoties uz tās apzīmējumu *Nieflant*, kā to darījis H. Kūglers (Kūglers 1993). Hronikā taču ir parādīta Livonijas satversme, minēti daudzi ģeogrāfiskie nosaukumi, aprakstītas vietējās tautas un vēsturiskie notikumi, kas, pretstatā citiem 13. gs. avotiem, nav izdomāti. Atšķirībā no t. s. galma bruņinieku literatūras eposiem, pie kuriem pieder, piemēram, Kretjēna de Truā un Ešenbahas Volframa darbi, šai hronikai trūkst izsmalcinātu fantastisko elementu. Atskaņu hronika ir uz vēsturiskiem notikumiem balstīta varoņdziesma, kurā pirmām kārtām atspoguļots karavīra ideāls (Biļķins 1935¹, 11; Boor, Newald 1967, 145).

⁶ Sākot ar viduslaikiem, vācieši Baltijas jūru sauc par Austrumu jūru (*Östersē*; *Ostsee*). Rak-

stītajos avotos šis Baltijas jūras apzīmējums pirmoreiz parādās 9. gs. beigās angļu karaļa (871—901) Alfrēda laika ceļotāja Vulfstana aprakstā «*Ostsae*» (Kowalenko 1961, 84).

⁷ Minēdams, ka Daugava (*Dune*) sākas Krievzemē, autors grib pievērst uzmanību Daugavas ceļa nozīmei tirdznieciskajos sakaros ar teritorijām austrumos no Līvzemes. Arī kādā 13. gs. vidus ģeogrāfiskajā traktātā ir rakstīts, ka Daugava plūst no Krievijas apgabaliem (Mugurēvičs 1995¹, 24).

⁸ Līvi, lībieši (*Līven*, *Līwen*) — Baltijas somu tauta, kas 13. gs. dzīvoja Daugavas un Gaujas lejtecē, kā arī Ziemeļkurzemē.

⁹ Sēļi (*Sēlen*) — viena no baltu tautām, kas 13. gs. dzīvoja galvenokārt Daugavas kreisajā krastā un tagadējās Lietuvas ziemeļaustrumu daļā.

Lībiešu apģērbs. No kreisās: 12. gs. beigu rīdziniece (C a u n e 1988, 5. att.), 12.—13. gs. vīrieša un 13. gs. sievietes tērps (Z a r i ņ a 1988, 17. att.).

¹⁰ Vācieši, vāci (*dutschen*) kā tauta cēlušies no rietumģermāņiem. Ar 8. gs. tag. Vācijas teritorijā rakstos minēta vācu valoda pretstatā latīņu valodai, bet 9. gs. apzīmējums *diutschen* jau lietots vācu tautas nozīmē (P a u l 1960, 126).

¹¹ Apgalvojums, ka tikai nejaušības dēļ — vētras laikā no Baltijas jūras iedzīti Daugavā — tirgotāji nonākuši saskarē ar piekrastē dzīvojošām tautām, pirmo reizi izteikts 13. gs. vidus rakstos (M u g u r ē v i č s 1995¹, 24).

¹² Šeit domāti vācu lietotie jaunie ieroči — stops un akmeņu metamā mašīna —, kas vietējiem iedzīvotājiem līdz 12. un 13. gs. mijai nebija pazīstami (I H 1993, 341, 366).

¹³ Vārdam *wide* vidusaugšvācu valodā ir nozīme «virve», «valgs» (L e x e r s 1986, 491), tāpat zvēresta lauzējam draud virves cilpa, resp., nāve. Ar šādu nozīmi *wide* tulkots arī vācu (L R C 1857, 37) un angļu (S m i t h, U r b a n 1977, 3; J a u n z e m e 1978, 9) valodā.

¹⁴ Jau Indriķa hronikā ir norādījums (I H 1993, II 8; 347), ka 12. gs. beigās medaļu gatavojuši paši vietējie iedzīvotāji.

¹⁵ Vīns šajā laikā nepieder pie vietējas izcelsmes dzērieniem. Pirmā norāde par vīna importu tagadējās Latvijas teritorijā attiecas uz 11.—12. gs., ko apliecina no Melnās jūras ziemeļu piekrastes ievestā māla amfora (I I ņ o p e 1961, 117). Rietumeiropas ziemeļdaļā vīnu ievada no dienvidu zemēm (Itālijas, Francijas), jau sākot ar

dzelzs laikmetu; šāda tirdzniecība turpinājās arī viduslaikos (F i l i p 1969, 1622, 1623; A r n o l d 1989, 71—102).

¹⁶ Viduslaikos Livonijā attālumu mērija t. s. vācu ģeogrāfiskajās jūdzēs (1 jūdze=7,42 km; Z e m z a r i s 1981, 64). Tāpat tirgotāji apmetušies ap 44 km attālumā no jūras.

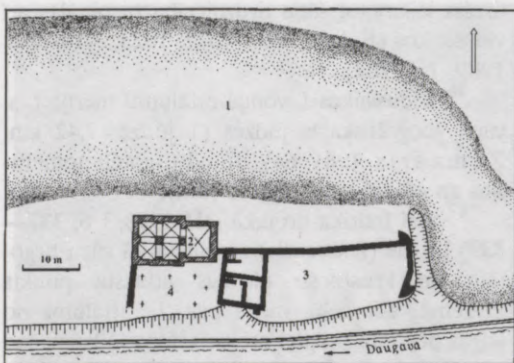
¹⁷ Arī Indriķa hronikā (I H 1993, I 6; 337—339) Ikšķile (*Ickesculle*) ir minēta kā vācu tirgotāju un krustnešu pirmais atbalsta punkts Līvzemē, kur celta mūra pils. Ja attālums no Rīgas līča līdz Ikšķilei atbilst sešām jūdzēm, tad pils, kas atradās līdzenā vietā, tikai no Daugavas puses stāvā krastā varēja izskatīties kā uzcelta kalnā.

¹⁸ Meinhards, Meinards (*Meynhart*, lat. *Meynardus*; ap 1130—1196) ir pirmais no rakstītajiem avotiem zināmais vācu misionārs, vēlāk bīskaps (1186—1196) Līvzemē. Historiogrāfijā sākotnēji uzskatīja, ka Meinhards kopā ar vācu tirgotājiem kā viņu priesteris un, iespējams, rakstvedis Līvzemi apmeklējis jau kopš 12. gs. 60. gadiem. Taču jaunākie pētījumi liecina, ka vācu tirgotāju aktivitāte austrumu virzienā pāri Baltijas jūrai pierādāma tikai ar 1182. gadu (I H 1993, I 1—4; 333, 334).

¹⁹ Kaupo (*Kōpe*; miris 1217) — lībiešu valdnieks Turaidā, Indriķa hronikā pielīdzināts karaļiem (I H 1993, VII 3; 351, 357), gan tikai nosacīti — «it kā karalis» (*quasi rex*). Kaupo

Sēļu jaunavas galvasrota agrajos viduslaikos (L A 1974, 166. att.).

Ikšķiles 12.—14. gs. senvietu situācijas plāns (IH 1993, 337): 1 — lībiešu ciems; 2 — baznīca; 3 — mūra pils; 4 — kapsēta.

rīcībā bija daļa Gaujas lībiešu zemju, karadraudze (*mage, vrūnde* — radi un draugi) un dažas pilis Turaidā un Krimuldā. Uzskata, ka Kaupo ir pirmais, kas Turaidā kristījies, un ka kristoties viņš ieguvis vārdu Jēkabs — Kaupo (Švābe 1940¹, 139). Valodnieks J. Mēgiste gan izteicis pieņēmumu, ka Kaupo vārds varētu būt saistāms ar igauņu *kupjas, kubjas*, kas nozīmē «vagars», «stārasts» (Tõnisson 1974, 35, 36).

²⁰ Leiši, lietuvji, lietuvieši (*Lettowen, Littowen*) — baltu tauta, kas pēc valodas un kultūras

Lietuviete ar vainagu un kaklarotu (Kulikauskienė 1987, 29 pav.).

tuva senlatviešiem. Lietuvieši no 12. gs. 80. gadiem līdz 13. gs. 20. gadiem samērā bieži iebruka Līvzemē, uzbrukumus vēršot gan pret lībiešiem, gan vēlāk, sadarbībā ar citiem, — pret vāciešiem (IH I 5; V 3; VII 5; VIII 1 u. c.).

²¹ Krievi (*Rūžen*) — tauta, kas cēlusies no austrumslāviem. Polockas un Pleskavas krievu kņazi 12.—13. gs. ievāca meslus un izplatīja pareizticību Austrumbaltijas zemēs. Lai uzsāktu katoļticības sludināšanu lībiešiem, Meinhardam vajadzēja lūgt atļauju no Polockas kņaza (IH I 3).

Krievu karaspēks pārgājienā. Pēc 14. gs. miniatūras (Кирпичников 1971, рис. 32).

²² Letiem (*Letten*) jeb latgaļiem (IH X 3 — *Lethi vel Letthigalli*) bija galvenā nozīme latviešu tautas izveidē 13.—16. gadsimtā. Latgaļi, kas dzīvoja pie Daugavas (Koknesē, Jersikā) un Gaujas (Tālavā), saskarē ar vāciešiem nonāca 13. gs. sākumā.

²³ Igauņi (*Eisten*) — Baltijas somu tauta, kas 13. gs. dzīvoja tagadējās Igaunijas cietzemes teritorijā. Vācu krustnešiem bija daudzas sadursmes ar igauņiem gan uz sauszemes, gan jūrā (IH VIII 3; XII 6 u. c.).

²⁴ Sāmi (*Oselère*) — te domāti sāmsalieši, Sāmsalas (*Osele, Osellant; Osilia, Saaremaa*) iedzīvotāji. Sāmsalieši minēti jau antīko autoru darbos, piemēram, Ptolemaja ģeogrāfijā (ap 150. g.), kur tie dēvēti par *Ossi* (Saks 1960, 230). Valodnieki (Ancītis, Jansons 1963, 35, 36) domā, ka Sāmsalas apdzīvotājus varētu saukt arī par sāmiem, kas esot sens Baltijas somu apzīmējums. Mūsdienās ar sāmiem saprot lapu tautu un tās priekštečus, kas dzīvo Skandināvijas

Latgaļu sieviete (Zariņa 1970, 107. att.).

Igauņu sieviete 13. gs. (Мора 1960, рис. 7).

ziemeļos un Kolas pussalas rietumdaļā. Viņu kultūra evolucionējusi tur uz vietas ap 10 000 gadu ilgā periodā, kopš akmens laikmeta (Šumkin 1996, 227).

²⁵ Šeit par braucienu uz Romu — katoļticīgo galvas, pāvesta, rezidenci — un bīskapa iesvētīšanu hronists sajaucis notikumu secību un darbības personas. Kaupo devās uz Romu 1203. gadā, un viņu pavadīja Daugavgrīvas abats Teoderihs (IH VII 3).

²⁶ Pāvests šajā laikā (1198—1216) bija Innocents III.

²⁷ Zemgaļi (*Semegallen*) pieder pie baltiem un 13. gs. apdzīvoja Lielupes baseinu Latvijā un daļēji tagadējo Ziemeļlietuvu. Rakstītajos avotos zemgaļi minēti kopš 9. gs., bet viņu materiālā kultūra droši izsekojama jau kopš pirmajiem gadsimtiem pēc Kristus.

Zemgaļu sievietes apģērba rekonstrukcija (Kulikauskienē 1987, 34 pav.).

²⁸ Elka tēls kā pielūgšanas objekts pastāvējis visām pagāņu tautām. Par ziedoņumiem un upurēšanu senākajā Sēlijas teritorijā vēl 18. gs. liecina gan draudžu hroniku ziņas, gan kulta vietas (Kurtz 1924, 86—88; KDC III, 1934, 171, 172).

²⁹ Viduslaiku avotu studijas un kartogrāfiskais materiāls liecina, ka viensētas jeb savrupsētas nav vienīgais seno latgaļu sabiedrībai raksturīgais dzīvesvietu tips. Viensētas vairāk sastopamas mežainajos un purvainajos apvidos latgaļu teritorijas rietumdaļā, ko hronists labāk iepazīs. Latgaļiem tāpat kā citām baltu tautām dominējošā dzīvesvietas forma bija ciems (Hellmann 1954, 68—89).

³⁰ Spriežot pēc izrakumos iegūtā materiāla, latgaļu sievietes 12.—13. gs. valkājušas kreklu, brunčus, villaini, vainagu, kājautus un ādas apavus. Svešzemnieku uzmanību varēja īpaši piesaistīt bronzas gredzentiņu un spirālīšu rotājums villainēm, brunčiem, vainagiem u. c. (Zariņa 1970, 55—150).

³¹ No viduslaiku materiāliem, kā arī 17. gs. arklū revīzijām, ir aplēsts, ka latgaļu kopskaits 13. gs. varējis būt ap 50 000—70 000, kas vienlaicīgi var dot vairākus tūkstošus karotāju (Benninghoven 1965, 390).

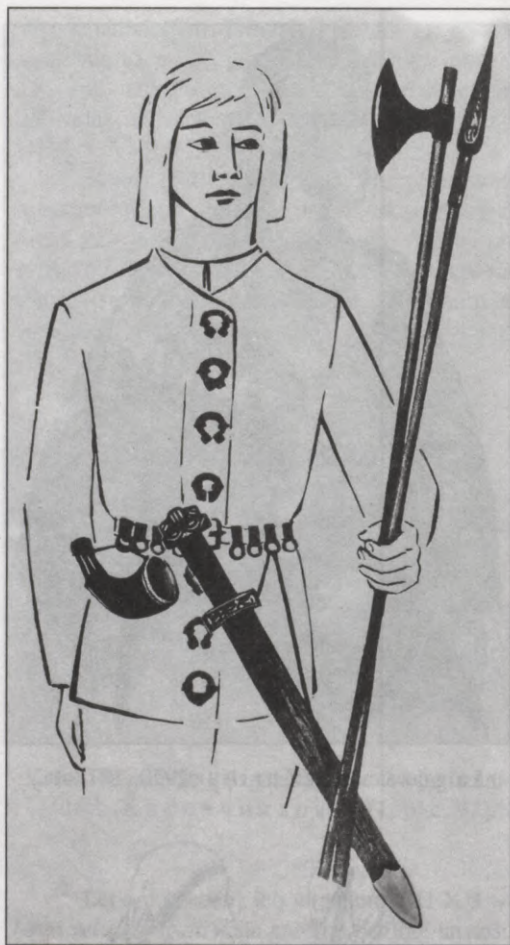
³² Kurzeme jeb Kursā (*Kūrlant*) 13. gs. aizņēma tagadējās Latvijas rietumdaļu un Lietuvas ziemeļrietumus. Pēc Hronikas autora informācijas, Kurzemes robeža ar jūru bijusi 50 jūdžu gara, kas, pārrēķinot kilometros, ir tuvu īstenībai. Pastāvējušas deviņas kuršu zemes ar daudzām pilīm. Kurši (*Kūren*) pieder pie rietumbaltiem. Rakstītajos avotos tie minēti no 9. gs. līdz 16. gadsimtam. Par kuršiem 12.—13. gs. dēvēja arī pārkuršotos Ziemeļkurzemes lībiešus, kuru kultūra maz atšķīrās no kuršu kultūras. Vēl 20. gs. sākumā valodnieki strīdējās, vai kuršus pieskaitīt pie baltu vai Baltijas somu tautām.

³³ Jau no Indriķa hronikas izriet, ka sāmsalieši 13. gs. sākumā ir bīstami pretinieki apkārtējām tautām jūras kaujās. Ir teikts, ka viņi pārvietojas kaujas kuģos (*piratica*), kuru komanda sastāv parasti no 30 vīriem (IH VII 1; XIX 5 u. c.; Heinsius 1956, 53).

³⁴ Pēc Lībekas Arnolda hronikas datiem (Arnoldi chronica 1978, 213), bīskapija Līvzemē nodibināta 1186. gadā. Dokumentos Meinhards un bīskapija pirmo reizi pieminēti pāvesta Klementa III 1188. gada vēstījumos (UB I, Nr. 9, 10), ar kuriem Meinhards tiek apstiprināts par bīskapu un Ikšķiles bīskapija — par Brēmenes baznīcas īpašumu. Hronista izvēlētais 1143. gads sakrīt ar vācu tirgotājiem tik svarīgās pilsētas — Lībekas — sākotnējās dibināšanas gadu.

³⁵ Meinhards miris 1196. gada 11. augustā vai 11. oktobrī un apglabāts Ikšķiles baznīcā (IH I 14; II 1), bet 14. gs. beigās pārbedīts Rīgas Doma baznīcā.

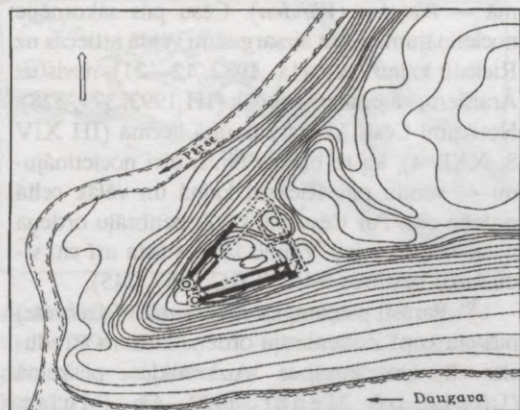
³⁶ Bertolds (*Bertolt*) bija Lokumas klostera abats Vācijā (12. gs. 80. gadi). Par bīskapu iesvētīts Brēmenē 1196./1197. gada ziemā (Hucker 1989, 39—41).

Kuršu karavīrs 12.—13. gs. (Kulikauskienē 1970, 3 pav.).

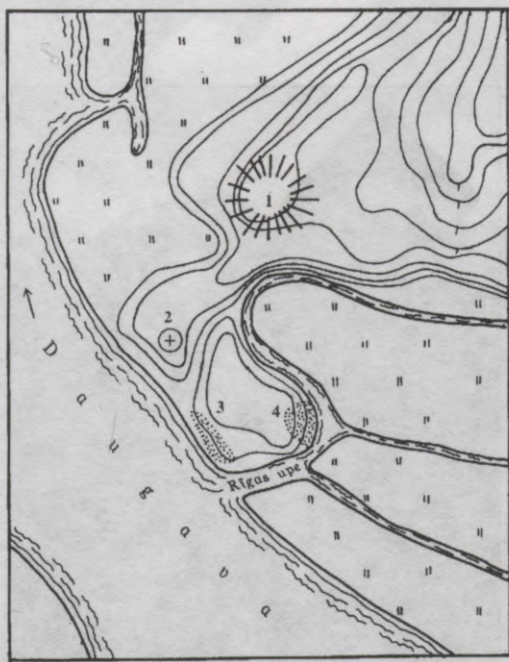
³⁷ Koknese (*Kokenhūsen*) atrodas pie Pērses ietekas Daugavā. Te bija latgaļu pilskalns, kur 13. gs. sākumā celta Rīgas bīskapa pils. Ir šaubas par šādu kauju pie Kokneses jau Bertolda laikā, kad vācu pozīcijas Daugavas lejteces kolonijā bija ļoti vājas. Šaubas vēl pastiprina Hronikā tepat minētais fakts par Kaupo nāvi, jo tas neatbilst īstenībai — Kaupo krita kaujā Igaunijā gandrīz divdesmit gadus vēlāk, 1217. gadā (IH XXI 4).

³⁸ Bertoldam te kļūdaini tiek piedēvēta Rīgas pilsētas cēlāja slava. Īstenībā Rīga kā vācu atbalsta punkts sāka veidoties bīskapa Alberta laikā, kad no Ikšķiles uz Rīgu pārcēla Līvzemes bīskapijas centru (IH 1993, VI 3; 344).

Kokneses pilskalna situācijas plāns ar 13.—17. gs. mūra pils paliekām (IH 1993, 362).

³⁹ Bertolds nogalināts pie Rīgas jeb Senā kalna kaujā ar lībiešiem — nevis igauņiem — 1198. gada 24. jūlijā (IH II 6). Bertolds par bīskapu bija divus gadus, nevis vienpadsmit, kā teikts Atskaņu hronikā.

Rīga 12. gs. beigās (Caune 1985, 30):
1 — Senais kalns; 2 — kapulauks; 3 — Daugava piekrastes ciems; 4 — ciems pie Rīgas upes.

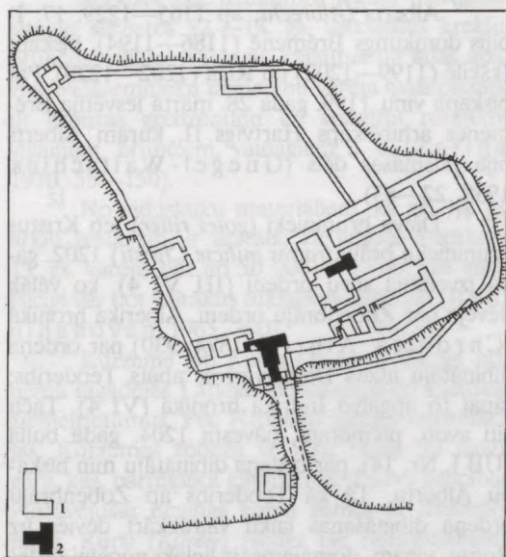
⁴⁰ Alberts (*Albrecht*; ap 1165—1229. 17. I) bijis domkungs Brēmenē (1186—1194), bīskaps Ikšķilē (1199—1202) un Rīgā (1202—1229). Par bīskapu viņu 1199. gada 28. martā iesvētīja Brēmenes arhibīskaps Hartvigs II, kuram Alberts bija pusmāsas dēls (Gnegel-Waitschies 1958, 22—43).

⁴¹ Dieva bruņinieki (*gotes ritter*) jeb Kristus bruņinieku brāļi (*fratres milicie Christi*) 1202. gadā izveidoja savu ordeni (IH VI 4), ko vēlāk dēvēja par Zobenbrāļu ordeni. Alberika hronikā (*Chronica Albrici* 1874, 930) par ordeņa dibinātāju atzīts Daugavgrīvas abats Teoderihs; tāpat to apgalvo Indriķa hronika (VI 4). Taču citi avoti, piemēram, pāvesta 1204. gada bulla (UB I, Nr. 14), par ordeņa dibinātāju min bīskapu Albertu. Tā kā Teoderihs ap Zobenbrāļu ordeņa dibināšanas laiku vairākkārt devies uz Romu, viņam, domājams, ir lielāki nopelni ordeņa radīšanā, kas, bez šaubām, notikusi ar Alberta ziņu un piekrišanu (Benninghoven 1965, 45). Zobenbrāļu ordenis tika dibināts pēc vecākā no lielajiem garīgo bruņinieku ordeniem — Templiešu (dib. 1118. g.) — parauga.

⁴² Kā liecina Indriķa hronika (XI 3) un pāvesta 1210. gadā apstiprinātais izlīgums starp bīskapu Albertu un Zobenbrāļu ordeņa mestru (LVA II, Nr. 54), ordenis, saņemdam trešo daļu pakļauto zemju, apņēmas apsargāt bīskapa pārvaldīto teritoriju, bet ordeņa novadu priesteriem nebija jāmaksā nodevas Rīgas bīskapam. Liels ordeņa panākums bija pāvesta lēmums par to, ka jauniekaratājās zemēs ordenim nav nekādu pienākumu pret bīskapu.

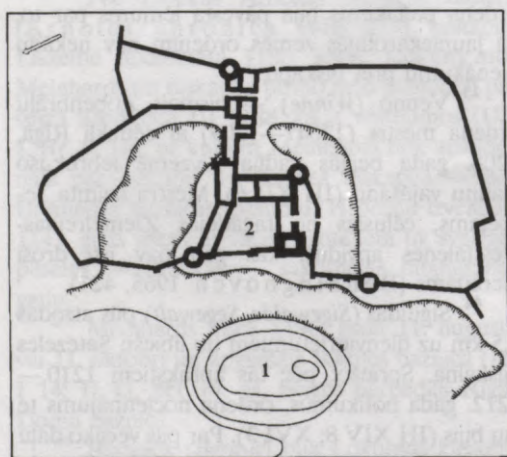
⁴³ Venno (*Winne*) — pirmais Zobenbrāļu ordeņa mestrs (1204?—1209) ar sēdekli Rīgā. 1208. gada beigās vadīja Līvzemē iebrukušo igauņu vajāšanu (IH XII 6). Mestra dzimta, iespējams, cēlusies no tagadējās Ziemeļreinas-Vestfālenes apvidus, kas gan nav īsti droši pierādāms (Benninghoven 1965, 421).

⁴⁴ Siguldas (*Sigwalde, Segewalt*) pils atrodas 1,5 km uz dienvidrietumiem no lībiešu Satezeles pilskalns. Spriežot pēc tās aprakstiem 1210.—1212. gada notikumos, ordeņa nocietinājums te jau bijis (IH XIV 8; XVI 3). Par pils vecāko daļu uzskatāmas telpas ziemeļaustrumu stūrī (Tulise 1942, 44). Livonijas ordeņa laikā pils paplašināta un kļuvusi par landmaršala mītni (Löwis of Menar 1922, 112).

Siguldas pils situācijas plāns: 1 — mūra sienas;
2 — izrakumu vietas.

⁴⁵ Arheoloģiskie pētījumi vēlā dzelzs laikmeta latgaļu kapulaukos Cēsu apkārtnē un Āraišu ezerpilī rāda, ka latgaļi te dzīvojuši vismaz no 9. gadsimta. Ar 11. gs. konstatējama vendu klātbūtne (Cēsu dzelzceļa stacijas kapulauks). Vārds «vendi» parādās arī Cēsu vāciskajā nosaukumā — *Wenden (Winden)*.

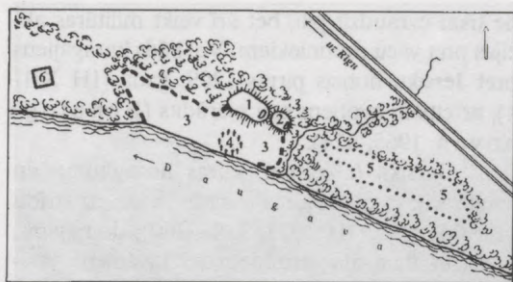
Cēsu arheoloģisko pieminekļu komplekss:
1 — Riekstu kalns; 2 — Cēsu mūra pils
Livonijas periodā.

mā — *Wenden (Winden)*. Cēsu pils sākotnējie nocietinājumi mūra aizsargsienu veidā attiecas uz Riekstu kalnu (A p a l s 1982, 12—21), nevis uz Āraišiem, kā uzskatīja senāk (IH 1993, 377, 378). Notikumi Cēsis 13. gs. sākumā liecina (IH XIV 8; XXII 4), ka te blakus bijuši divi nocietinājumi — vendu pils Riekstu kalnā un vēlāk celtā ordeņa pils. Par Cēsu pili kā Zobenbrāļu ordeņa nocietinājumu jau Venno laikā stāsta arī citi viduslaiku vēstures avoti (LRC 1857, 245).

⁴⁶ Parasti pieņem, ka Aizkraukles (*Aschrâte*) pils jau kopš Zobenbrāļu ordeņa laikiem atradusies 2 km augšpus Aizkraukles pilskalna (Lōwis of Menar 1922, 47; Tuulse 1942, 48, 49). Taču izrakumos lībiešu pilskalnā ir atsegta divas vairāk nekā 8 m garas mūra aizsargsienas ar 13.—14. gs. koka celtņu apbūvi (Urtāns 1983, 34—39). Tā kā Aizkraukles pilskalna pakājē kopš 13. gs. pastāv kapsēta un baznīca, kur 1375. gadā apglabāts Livonijas ordeņa landmaršals (1354—1375) Andrejs Stenbergs, ticamāks ir pieņēmums, ka ordeņa nocietinājumi sākotnēji atradušies pilskalnā (Mugurēvičs 1994, 95).

Cēsu pils arheoloģisko izrakumu laikā.

Aizkraukles senvietu situācijas plāns (Mugurēvičs 1994, 2. att.): 1 — pilskalns; 2 — priekšpils; 3 — senpilsēta; 4 — baznīcas drupas ar kapsētu; 5, 6 — lībiešu 11.—12. gs. kapulauki.

⁴⁷ Par krievu kņazu meslu kundzību Latvijas teritorijas austrumdaļā liecina kā senkrievu avoti, tā Indriķa hronika (I 3; VII 4; XII 1 u. c.). Diskutējams ir vienīgi jautājums, kad šī meslu kundzība sākusies (Švābe 1940²).

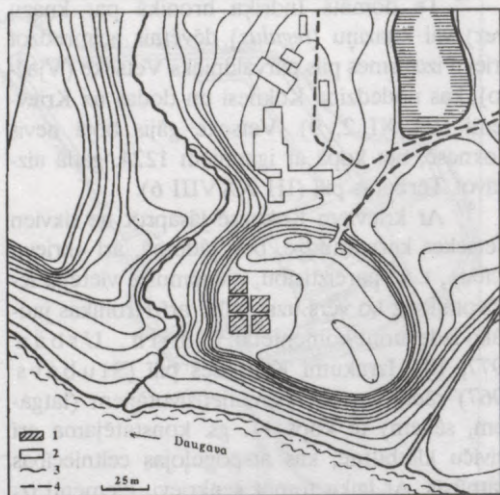
⁴⁸ Te domāts Indriķa hronikā par kņazu (*rex*) vai kņaziņu (*regulus*) dēvētais acīmredzot krievu izcelsmes pils pārvaldnieks Vetseke (Vjačko), kas nodedzina Koknesi un dodas uz Krievzemi (IH XI 2, 9). Vetseke gājis bojā nevis Koknesē, bet kopā ar igauņiem 1224. gadā aizstāvot Tērbatas pili (IH XXVIII 6).

⁴⁹ Ar krieviem Koknesē jāsaprot ne tikvien Vetsekes karadraudze, bet, jādodomā, arī «krievu ticību», t. i., pareizticību, pieņēmušie vietējie iedzīvotāji, uz ko vērš uzmanību arī Hronikas jaunāko izdevumu komentētāji (Smith, Urban 1977, 10). Izrakumi Kokneses pilī (Stuivs 1967) rāda, ka bez pamatiedzīvotājiem (latgaļiem, sēļiem) te kopš 11. gs. konstatējama arī kriviču klātbūtne, kas atspoguļojas celtniecības īpatnībās. Ar laiku tomēr senkrievu elementi izzūd, un 12. gs. rotaslietu vidū dominē latgaļu un sēļu izstrādājumi.

⁵⁰ Hartmūts (*Hartmūt*) acīmredzot bijis pils pārvaldnieks Aizkrauklē, kur viņa uzdevums bijis

Aizkraukles pilskalns.

Jersikas pilskalns situācijas plāns: 1 — 1990.—1997. gadā arheoloģiski pētītie laukumi; 2 — mūsdienu celtnes; 3 — augstuma līnijas; 4 — senpilsētas robežas, kas daļēji iziet ārpus šā plāna.

ne tikai uzraudzīt pili, bet arī veikt militāras akcijas pret vācu pretiniekiem. Vai kāds karagājiens pret Jersiku noticis pirms 1209. gada (IH XIII 4), ar citiem avotiem nav pierādīts (Benninghoven 1965, 424).

⁵¹ Jersika (*Gerzeke*), kuras nosaukuma un lokalizācijas skaidrojums ir izraisījis daudz strīdu historiogrāfijā (IH 1993, 358—360), domājams, bijusi uz dienvidaustrumiem no Līvāniem, kādreizējās Cargradas tuvumā pie Šlosbergas (Pilskalnu mājām). Te atrodas viens no Latvijas lielākajiem pilskalniem (70×100 m liels plakums), kas bijis apdzīvots no 1. g. t. pr. Kr. līdz 14. gs. pēc Kr. (Balodis 1940; Mugurēvičs, Vilcāne 1992). Pilskalna tuvumā ir latgaļu kapulauks ar vairākiem desmitiem izpētītu 10.—14. gs. apbedījumu. Kā pilskalnā, tā kapulaukā iegūtais materiāls raksturo latgaļu kultūru, tāpēc Jersikas pils uzskatāma nevis par krievu nocietinājumu, bet par tādu, kurā dzīvojuši pareizticīgie.

⁵² Zemnieks no Zēstes (*Sōsat*), pēc Indriķa hronikas (XIII 2), ir Vikberts, pirmais Cēsu ordeņa pils pārvaldnieks. Viņa dzimtene ir Zēste

Jersikas pilskalns (BL 1939, Abb. 132).

Vilandes pilskalns mūsdienās (Tuulse 1942, Abb. 79).

Vācijā (ap 50 km uz austrumiem no Dortmundes), kur viņš cēlies no ministriāliem vai pilsoņiem (Benninghoven 1965, 422). Kad mestrs Venno bija Vikbertu kā nepiemērotu atcēlis no amata Cēsis, viņš pārgāja bīskapa dienestā, taču tika notverts un ieslodzīts, pēc tam pārvests uz Rīgu. Vēlāk, kad Vikberts apsolījās pakļauties, viņu no jauna uzņēma ordeņa saimē. Tur Vikberts pēkšņi noslepkavoja mestru Venno un viņa kapelānu.

⁵³ Venno mestra amatā bija ne vairāk kā sešus gadus, jo Jersikas padošanās akta parakstīšanā 1209. gadā kā ordeņa mestrs minēts jau Venno pēctecis Folkvīns.

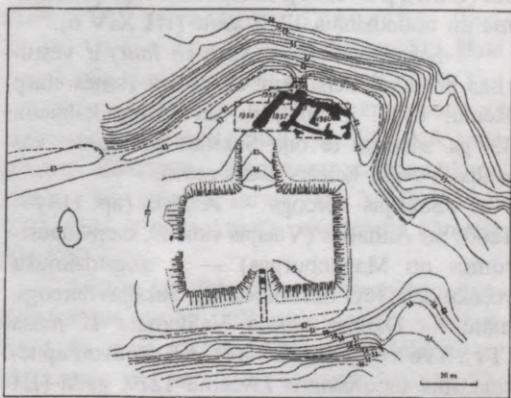
⁵⁴ Folkvīns (*Volkewin, Volkwin*) — Zobenbrāļu ordeņa mestrs (1209—1236), dzimis Naumburgā Vācijā, 25 km uz rietumiem no Kaseles (Hesenes zemes ziemeļdaļā). Viņa tēvam — Naumburgas grāfam — bijušas lēņa attiecības ar Tīringenes landgrāfiem un Ķelnes arhibīskapiem. Būdams ordeņmestrs, Folkvīns ir vadījis apvienoto krustnešu karaspēku, piedalīdamies ap 20 militārās operācijās pret Austrumbaltijas iedzīvotājiem (Benninghoven 1965, 98—104, 424—428; Fenske, Militzer 1993, 462). Zobenbrāļu ordeņa interesēm saduroties ar bīskapa vai pāvesta centieniem, vienmēr bijis aktīvs ordeņa politikas īstenotājs. Kritis Saules kaujā 1236. gada 22. septembrī.

⁵⁵ Vilande (*Velin, Fellin*; ig. *Viljandi*) bija svarīgākais nocietinājums Sakalas zemē (*Sackellant, Sackele*; novads Igaunijas dienvidrietumos).

Pēc Indriķa hronikas (XIV 11), krustneši Vilandes pili ieņēmuši 1211. gada martā. Ordenis tur 1224. gadā uzcēla savu pili, kas kļuva par svarīgu komturijas centru (Löwis of Menar 1922, 57).

⁵⁶ Tērbata (*Darbet; Dorpat*, ig. *Tartu*) — tagadējā Tartu. Arheoloģiskie izrakumi (Trummal 1964, 3, 4) parādījuši, ka pilskalns Tērbatā apdzīvots no 1. g. t. vidus līdz 1224. gadam, kad to ieņēma krustnešu karaspēks. Arī latgaļi savos sirojumos pirms tam, piemēram, 1211. gadā (IH XV 7; XXVII 6), bija postījuši šo pili.

⁵⁷ Otepē (*Odenpē; ig. Otepää*) atrodas Igaunijas dienvidaustrumu daļā, kur tā 11.—13. gs.

Tartu pilskalns ar bīskapa pili paliekām, kas daļēji atsegta 1956.—1960. gada izrakumos (Trummal 1964, joon 2).

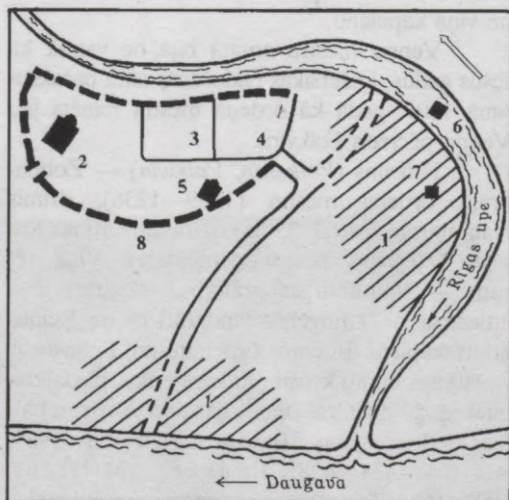
Otepē pilskalns (IH 1993, 378).

bija ievērojams Ugaunijas (ig. *Ugandi*) politiskais un ekonomiskais centrs svarīgu ceļu krustojumā. Pilskalns kopā ar priekšpili un senpilsētu aizņēma 2,5 ha lielu teritoriju. Izrakumos konstatēts, ka pils intensīvi apdzīvota jau kopš 1. g. t. otrās puses (Саадре 1955). Krustneši Otepē pili ieņēma un nodedzināja 1210. gadā (IH XIV 6).

⁵⁸ Saksija (*Sachsen, Sachsen lant*) ir vēsturisks novads Vācijā, kur tā ietvēra zemes starp Reinu, Elbu, Ziemeļjūru un Harca kalniem. 13. gs. sākumā te bija Saksijas hercogiste, kas ietilpa Vācijas ķeizārvalsts sastāvā.

⁵⁹ Saksijas hercogs — Alberts (ap 1184—1260) no Anhaltes (Vācijas vidienē, dienvidaustrumos no Magdeburgas) — ir augstdzimušu vecāku dēls: tēvs Bernhards bija Saksijas hercogs, māte — Dānijas karaļa Valdemara II māsa (Transehe 1960, 42—44). Arī citi avoti apliecina viņa uzturēšanos Līvzemē 1219. gadā (IH XXIII 1).

⁶⁰ Vika (*Wic*) ir Igaunijas rietumu novadi Baltijas jūras piekrastē (Sontagana, Lēnemā, Ridala). Šis apzīmējums, iespējams, radies lejasvā-

Rīga 13. gs. sākumā (Redlich 1984, Karte I) ar autora precizējumiem: 1 — lībiešu ciemi; 2 — Doma baznīca; 3 — ordeņa sēta; 4 — bīskapa sēta; 5 — Sv. Pētera baznīca; 6 — Rīgas kuģa atrašanas vieta; 7 — mūra nams; 8 — vācu apmetnes robeža.

cu vārda *Wiek* (jūras līcis ar zemi pie tā) ietekmē (IH 1993, 386).

⁶¹ Ir zināms, ka pirmā Zobenbrāļu ordeņa pils Rīgā celta blakus lībiešu ciemam un pirmajai bīskapa pilij. Vēlāk te atradās Svētā Gara konvents ar Jura baznīcu, bet 17. gs. tajā ierīkoja noliktavu. Ar šīs ēkas restaurāciju saistītajos arheoloģiskajos izrakumos mūsdienās atsegti ordeņa pils pamati 18×18 m platībā (Mugurēvičs 1994, 94).

⁶² Imera (*Emerē*) ir tagadējā Jumaras upe, kas ietek Gaujā uz dienvidiem no Valmieras, Kocēnu pagastā, nevis — kā senāk uzskatīja — Seda, kas ietek Burtnieku ezerā. Par Imeru saukts arī novads ap šo upi. Imera vairākkārt minēta Indriķa hronikā (XI 7; XIV 8, 12 u. c.).

⁶³ Jerva (*Jerwen lant*; ig. *Järvamaa*) ir novads Igaunijas vidienē. Par krustnešu iebrukumu Igaunijā, kad 1219. gadā tiek sasniegta Jerva, stāsta Indriķa hronika (XXIII 6, 9).

⁶⁴ Kareda (*Karidal*; ig. *Suur-Kareda*) ir tagadējais Esnas ciems Igaunijā, Paides rajonā (Kleis, Tarvel 1982, 129). Šī kauja pie Karedas aprakstīta arī Indriķa hronikā (XXIII 9).

⁶⁵ Zviedri (*Sweden*) — ziemeļģermāņu cilmes tauta Skandināvijā. Zviedrijas karaļa (1219—1222) Jūhana Sverkersona mēģinājums nostiprināties Vikā 1220. gadā sīkāk aprakstīts Indriķa hronikā (XXIV, 3).

⁶⁶ Te minētais zviedru bīskaps ir Linčēpingas bīskaps Kārlis (Arbusow, Bauer 1955, 172). Jāteic, ka zviedri gan te necēla jaunu pili, bet izmantoja igauņu Lihulas pili, ko vācieši pēc iekarošanas bija pārvērtuši par Lēales (Lihulas) bīskapijas centru. Pēc sāmsaliešu uzbrukuma zviedri Igauniju bija spiesti pamest; jau pirms tam ar pāvesta piekrišanu Lihulā par bīskapu bija iecelts bīskapa Alberta brālis Hermanis (Löwis of Menar 1922, 76). Mūra pili Lihulā (*Stenberg*) ceļ tikai pēc 1238. gada vienošanās starp bīskapu un Vācu ordeni (UB III, Nr. 156). Arī arheoloģiskie izrakumi Lihulas viduslaiku pili senlietu atradumus dod, sākot ar 13. gs. otro pusi (Mandel 1994, 46, 47).

⁶⁷ Sontagana (*Suntaken*) — piejūras novads Igaunijā uz rietumiem un ziemeļrietumiem no Pērnavas, resp., pirmais Vikas novads, kuru var sasniegt, dodoties pa jūru no Rīgas ziemeļu virzienā.

⁶⁸ Par vācu tirgotāja nogalināšanu Sakalā 1223. gadā liecina arī Indriķa hronika, kur teikts, ka tas noticis kāda igauņa mājā — *in domo Estonis* (XXVI 10). Vai šo vietu var uzskatīt par krogu vai pirti (Siliņš 1893, 13; Klaustiņš, Saiva 1936, 33), nav droši zināms. Notikuma vieta — Podrejalas ciems — identificējama ar tagadējo Rīdajas ciemu Tervas rajonā (Kleis, Tarvel 1982, 235).

⁶⁹ Legāts Vilhelms (*Wilhelm von Modele*) — Modēnas Guljelmo (arī: Vilhelms, Viļums, Gviljelsms; dz. ap 1184. g. Pjemontā, miris 1251. g. Lionā), pāvesta legāts Livonijā (1225—1226, 1234—1238). Pēc izcelsmes itālietis, bijis pāvesta vicekanclers (1220—1222), Modēnas bīskaps (1222—1233), Savoijas kardināls (no 1244). Hronikā te minētā informācija legātu acīmredzot sasniegusi viņa vizitācijas laikā 20. gados (Donner 1929, 45—73).

⁷⁰ Karkus (*Karkus*; ig. *Karksi*) — no 13. gs. vidus ir pazīstama kā ordeņa fogta pils. Jādomā, ka šajā laikā celts koka nocietinājums kā Vilandes palīgpils. 1939. gada pārbaudes izrakumi Karksi pilī apliecināja koka nocietinājumu pastāvēšanu, pirms 14. gs. pirmajā pusē tur uzcēla mūra pili (Tulise 1942, 244). Tātad Hronikas autors ar Karkus novadu (*die geinôte Karkus*), jādomā, sapratis vēlāk šai pilij piederošo apvidu.

⁷¹ Orlamindes Albrehts (*Albrecht von Orlamunde*; 1182—1245) — grāfa Orlamindes Zigrīda dēls, Dānijas karaļa Valdemara II māsasdēls, saukts arī par grāfu Albertu no Lauenburgas (IH XXI 1; 399). Par bruņinieku uzņemts 1202. gadā Dānijā (Transehe 1960, 39, 40). Uz Līvzemi viņš varēja doties 1217. gada vasarā, pēc tam kad viņam un desmit vīriem tika dota atļauja braucienu uz Svēto zemi aizstāt ar braucienu uz Līvzemi (UB I, Nr. 39). 1218. gada pavasarī Alberts no Lauenburgas pavada bīskapu Albertu pie Dānijas karaļa (IH XXII 1), bet 1222. gadā ir dāņu karaļa pavadoņībā Sāmsalā (IH XXVI 2).

⁷² Līdz ar kristīgās ticības pieņemšanu Austrumbaltijas tautām klāt nāca jaunas nodevas. Jau 1188. gadā pāvesta vēstījumā Brēmenes arhibīskapam tika paredzēta desmitās tiesas ievākšana no jaunkristītajiem (UB I, Nr. 10).

⁷³ Kā zināms, 12. gs. beigās un 13. gs. sākumā vietējie iedzīvotāji dažas pilis cēluši kā vāciešu partneri (IH I 6, 7), bet 13. gs. otrās puses krust-

nešu līgumos ar kuršiem un zemgaļiem paredzētas piļu celšanas klaušas (UB I, Nr. 459, 488).

⁷⁴ Venedu Barvins (*Barwin von Wentlande*) — Heinrihs Borevins (IH XXII, 1), obodritu firsta Pribislava dēls (vēstures avotos par viņu ziņas 1179—1227), kas pēc kristīšanas ieguvis vārdu Heinrihs. Kā dāņu karaļa vasalis Borevins pārvaldīja Mēklenburgu (*Transehe* 1960, 40, 41). Par Ventlandi šai laikā sauca rietumslāvu venedu (obodritu, ļutiču, pomorjanu u. c.) zemes Baltijas jūras dienvidu piekrastē. Laikā no 12. gs. līdz 17. gs. šie rietumslāvi kolonizācijas rezultātā tika pārvācoti.

⁷⁵ Serve (*Swurben*; ig. *Sörve*) ir pussala Sāmsalas dienvidos, iepretī Kolkasragam. Daži pētnieki (Pabst 1867, 206; Kleis, Tarvel 1982, 163) uzskata, ka te atradusies t. s. jaunā osta, kas Indriķa hronikā minēta 1215. gadā (IH XIX, 5).

⁷⁶ Nav skaidrības par te oriģinālā minēto *Österhap*. Tas saprasts gan kā Austrumu līcis (Austrumlīcis), t. i., jūras šaurums starp Kurzemi un Sāmsalu (Meyer 1876, 349), gan kā Austrumu zemesrags (Smith, Urban 1977, 21), acīmredzot ar to domājot Kolkasragu.

⁷⁷ Pērkons (*Perkune*; liet. *Perkūnas*) — viena no visspilgtākajām indoeiropiešu cilmes baltu mitoloģiskajām dievbām. Pērkons personificē fizisku spēku, taisnīgumu, spēju attīrīt no ļauniem gariem (Biezais 1972, 92—179; Gimbutiene 1994, 194). Par Pērkona simboliem šai laikā uzlūkojami akmens vai īpaši veidoti raga cirvji.

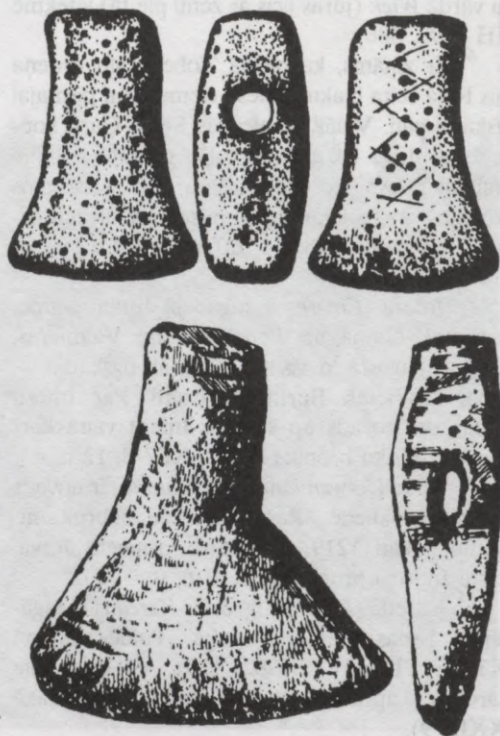
⁷⁸ Mona (*Mône*; ig. *Muhu*) — Muhu sala starp Igaunijas cietzemi un Sāmsalu.

⁷⁹ Normgunde, Normegunde, Nurmegunde (*Normegunde*) — zeme Igaunijas vidusdaļā, dienvidaustrumos no Jervas.

⁸⁰ Sk. 55. piezīmi.

⁸¹ Tā kā lietuvju karaspēka atpakaļceļš no igauņu zemēm gāja caur Sakalu taisni Remines—Lielvārdes virzienā, tad tie leti, kuru teritorijas skāra postījumi, varēja būt Tālavas rietumu novadu iedzīvotāji. To apstiprina arī šai 1218./1219. gada ziemā (Bauer 1939, 308) notikušās lietuvju karaspēka pārvietošanās shematiskais attēlojums kādā F. Benninghofena darbā (Benninghoven 1990, 153).

⁸² Remines (*Remyn*) pils un reminieši minēti arī citos 13. gs. rakstītajos avotos (UB I, Nr. 18,

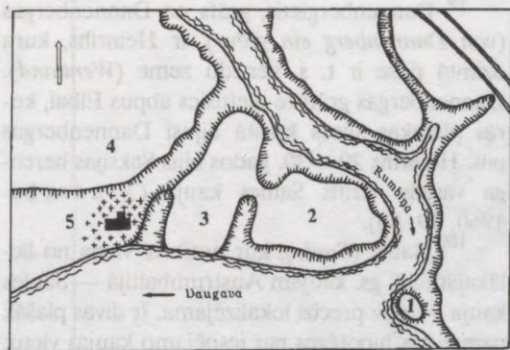
Sabiles senpilsētā atrastie raga cirvji (Mugurēvičs 1978, 12. att.).

198, 282; IH 1993, X 14; 368). Spriežot pēc tiem, Reminei vajadzējis atrasties lībiešu teritorijā starp Lielvārdi, Sidgundu un Aizkraukli. Visticamāk, ka pils bijusi Plāteres vai Vecužānu pilskalnā.

⁸³ Arheoloģiskajos izrakumos (Zariņa 1983) noskaidrots, ka vācu sākotnējie nocietinājumi Lielvārdē (*Lenewarte*) 13. gs. atradušies Dievukalnā, ko no lībiešu pilskalna šķir Daugavā iepļūstošās Rumbiņas grava. Šis krustnešu nocietinājumu mūra sienas senā vietējo iedzīvotāju pilskalnā, pēc tam kulta kalnā, sargājušas vācu pagaidu mītni, līdz tiek uzcelta bīskapa pils (IH V, 1; 354).

⁸⁴ Luprehts (*Lupprecht*) — Aizkraukles pils pārvaldnieks vai fogts (sk. 154. piezīmi) ap 1218. gadu (Benninghoven 1965, 434).

⁸⁵ Lietuvju pašnāvība cerībā ātrāk viņsauslē tikties ar tuviniekiem minēta arī Indriķa hronikā (IX 5).

Arheoloģiskie pieminekļi Lielvārdē (IH 1993, 353): 1 — Dievukalns; 2 — lībiešu pilskalns ar viduslaiku mūra pils paliekām; 3 — priekšpils; 4 — senpilsēta; 5 — baznīca un kapsēta.

⁸⁶ Inciems (*Ymmenkulle*; *Ymmeculle* — IH XXII 4; 401) atrodas Rīgas rajonā uz ziemeļiem no Turaidas.

⁸⁷ *Ogenhūsen* kā vietvārds ir neskaidrs, tāpēc daļa autoru to atstājusi bez skaidrojuma, netulkotu (Meyer 1848, 352; Meyer 1876, 349; Smith, Urban 1977, 23; Jaunzeme 1978), citi tulko kā Ogre (Siliņš 1893, 128; Klaustiņš, Saiva 1936, 41). Kādā ordeņa hronikā *Ogenhūsen* vietā esot rakstīts *Kokenhūsen*, no kā varot secināt, ka kauja notikusi kaut kur starp Cēsīm un Koknesi (LRC 1857, 252).

⁸⁸ Grāfs no Arnšteinas (*der grēve von Arnstein*) ir identificējams ar dokumentos (UB I, Nr. 109) 1231. gadā minēto dižciltīgo vīru Albertu no Arnšteinas (Vācijas dienvidrietumos, 40 km uz ziemeļiem no Virburgas). Alberts (par viņu ziņas 1200—1239) cēlies no plaši pazīstamas bagātas dzimtas, kurai bijusi ietekme ķeizara galmā (Transehe 1960, 70—72).

⁸⁹ Tiringa (*Duringen*) — Tiringene, vēsturisks novads Vācijas vidienē, Tiringenes Meža apvidū, ko agrajos viduslaikos apdzīvoja tīringi. 1130. gadā šai teritorijā izveidota Tiringenes landgrāfiste.

Frankzeme (*Vranken*, *Vranken lant*) ir Frankonija, vēsturisks novads Vācijā starp Reinas vidusteci un Mainas augšteci. Tās iedzīvotāji ir rietumģermāņu franku pēcteči, no kuriem daļa jau 1. g. t. vidū bija pārcēlušies uz tagadējo Franciju.

⁹⁰ Monas pils atradusies Linnuzes pilskalnā Muhu salā. Krustneši šo pili ieņēma 1227. gada februārī (IH 1993, XXX 4; 416).

⁹¹ Viestards (*Vesters*) bija zemgaļu valdnieks, kura pārziņā atradās Zemgales rietumdaļa, ar sēdekli Tērvetes pilī. Indriķa hronikā (IH IX 2; X 10; XII 2) viņš saukts par augstdzimušu (*maior natu*), par zemgaļu karavadoni (*dux Semigallorum*) vai vadītāju (*princeps*), šeit — par ķēniņu (*konic*). Ar 1219. gadu Viestards aktīvi cīnās pret krustnešiem (IH XXIII 4). Te turpmāk aprakstītie notikumi norisinājušies ap 1228.—1230. gadu (Biļķins 1953).

⁹² Raksturodams zemgaļu «viengabala bultas», autors laikam gribējis teikt to, ka vietējo karotāju loka bultām ir viegls, šaurs dzelzs uzgalis, turpretī krustnešu stopa bultām uzgalis bija daudz masīvāks un smagāks.

⁹³ Markvards (*Marquart*; par viņu ziņas 1209—1234) — bruņinieks (1210), Aizkraukles pils pārvaldnieks (1211—1231), minēts arī kā Markvards no Burbahas (*Burbach*), kas ir apdzīvota vieta Vācijas rietumos, dažus kilometrus uz austrumiem no Marburgas. Markvards cēlies no sīkas vietējo dižciltīgo dzimtas. Piedalās kā liecinieks līgumu slēgšanā ar kuršiem 1230.—1231. gadā (UB I, Nr. 105). Tā kā pēc 30. gadu vidus viņa vārds vairs nav sastopams, tad jādomā, ka viņš kritis Saules kaujā 1236. gadā (Benninghoven 1965, 431; Fenske, Militzer 1993, 102, 103).

⁹⁴ Viestarda vadīto zemgaļu un Markvarda karaspēka sastapšanās notikusi zemgaļu atpūtas vietā netālu no kāda pilskalna, jo pēc cīņas Viestards rod patvērumu pilī. Tāpēc jādomā, ka zemgaļi atpūtušies kādā ciemā pils tuvumā.

⁹⁵ Atskaņu hronikas Bergmaņa kodeksā šajā vietā minēts vietvārds *Alsen*, turpretī Heidelbergas kodeksā te — tāpat kā divās citās vietās (3319. un 3325. r.) — ir *Nalsen*. Tādēļ jāsecina, ka hronista tēlojumā ir runa par vienu un to pašu novadu — Nalseni jeb Nalšas zemi, kur 1235. gadā vai 1236. gada sākumā notikusi minētā kauja, — un vārda *Alsen* parādīšanās šajā vietā uzlūkojama par Hronikas pārrakstītāja kļūdu.

Vēsturnieku vidū nav bijis vienprātības, kur Nalšas zeme īsti atradusies. Senāk uzskatīja, ka tā varētu būt bijusi Sēlpils apkārtnē vai pat Altenes pils (LRC 1857, 254). Šāds uzskats noraidāms, jo runa ir par zemi, nevis pili. Nav pamata

vārdu *Nalsen* attiecināt uz kādu vienu apdzīvotu vietu, piemēram, Naujališu (Siliņš 1893, 130; Klausitiņš, Saiva 1936, 45), kas, šķiet, ir jaunlaiku vietvārds. Kādā dokumentā *Nalsene* saukta par novadu (*provincia*) vai zemi (*terra Nalsen*), kas atrodies Lietuvā. Pēc H. Lovmjaņska jau 30. gados izteiktajām domām (Lowmiański 1983, 311), *Nalsene* atradusies Aukštaitijā. Šim uzskatam pievienojušies arī citi pētnieki, kas analizējuši Hronikā minētās *Nalsen* iespējamo atrašanās vietu (Benninghoven 1965, 318—320) vai sprieduši par krievu hronikās minēto teritoriju Нальшенаяская земля (Пашуто 1959, 341).

Tagad ar *Alsen* un *Nalsen* saprot divus atšķirīgus Lietuvas novadus. Lietuviešu medievists E. Gudavičs savās kartēs par Lietuvas zemju konfederāciju 13. gs. 20.—50. gados *Nalseni* jeb *Nalšu* (liet. *Nalšia*) novieto ziemeļaustrumos, tagadējā Dūkštas un Ignalinas rajonā, bet *Alšēnu* (liet. *Alšēnai*) dienvidaustrumos, Viļņas apvidū (Gudavičius 1989, 32, 96).

⁹⁶ Vācu ordenis izveidojās no Lībekas un Brēmenes tirgotāju 1189. gadā Jeruzalemē nodibinātā hospitāļa svētcēlniekiem. Ordenis dibināts 1198. gadā Akonā (sk. 321. piez.), un 1199. gada 19. februārī pāvests Innocents III to apstiprināja ar nosaukumu «*hospitale sancte Marie Theutonicorum Jerosolimitanum*» jeb «*der orden des Dûschen hûses*» (Tumler 1948, 5—8; Sterns 1969, 22).

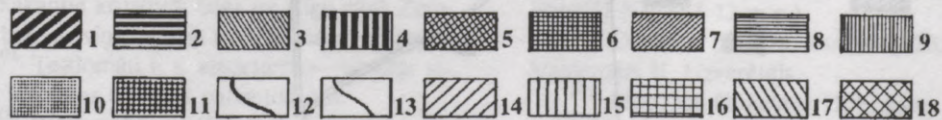
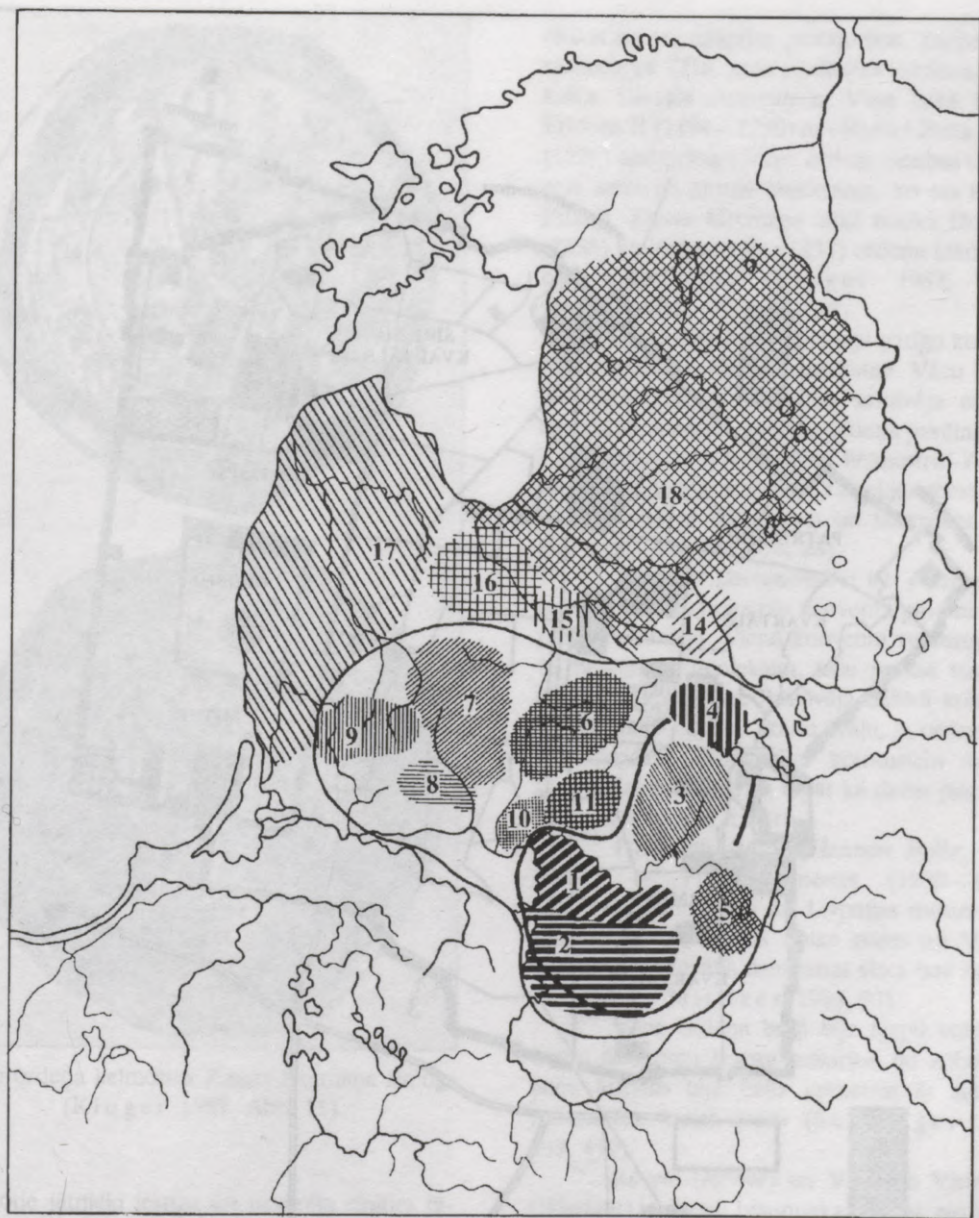
⁹⁷ Jau 30. gadu sākumā Vācu ordeņa pārstāvju vadībā bija notikušas sarunas par bruņinieku spēku apvienošanu. Šo procesu paātrināja Zobenbrāļu ordeņa sagrave Saules kaujā 1236. gadā. Ordeņa paliekas 1237. gadā tika pievienotas Vācu ordenim; to akceptēja pāvests Gregors IX (UB I, Nr. 149). Tā radās Vācu ordeņa atzarojums Līvzemē, ko sauca par Līvijas ordeni.

⁹⁸ Hāzeldorfietis, dižciltīgs vīrs no Hāzeldorfas (*von Haseldorf ein edil man*) ir Dītrihs, kas cēlies no ievērojamas dzimtas Hāzeldorfā (Vācijas ziemeļos, Hamburgas tuvumā). Šis dzimtas pārstāvji minēti 12.—13. gs. dokumentos un hronikās (*Annales Stadenses* 1859, 363). Dītrihs divdesmitajos un trīsdesmitajos gados minēts kā Brēmenes baznīcas ministriāls. Kritis Saules kaujā (Transehe 1960, 78; Fenske, Militzer 1993, 294).

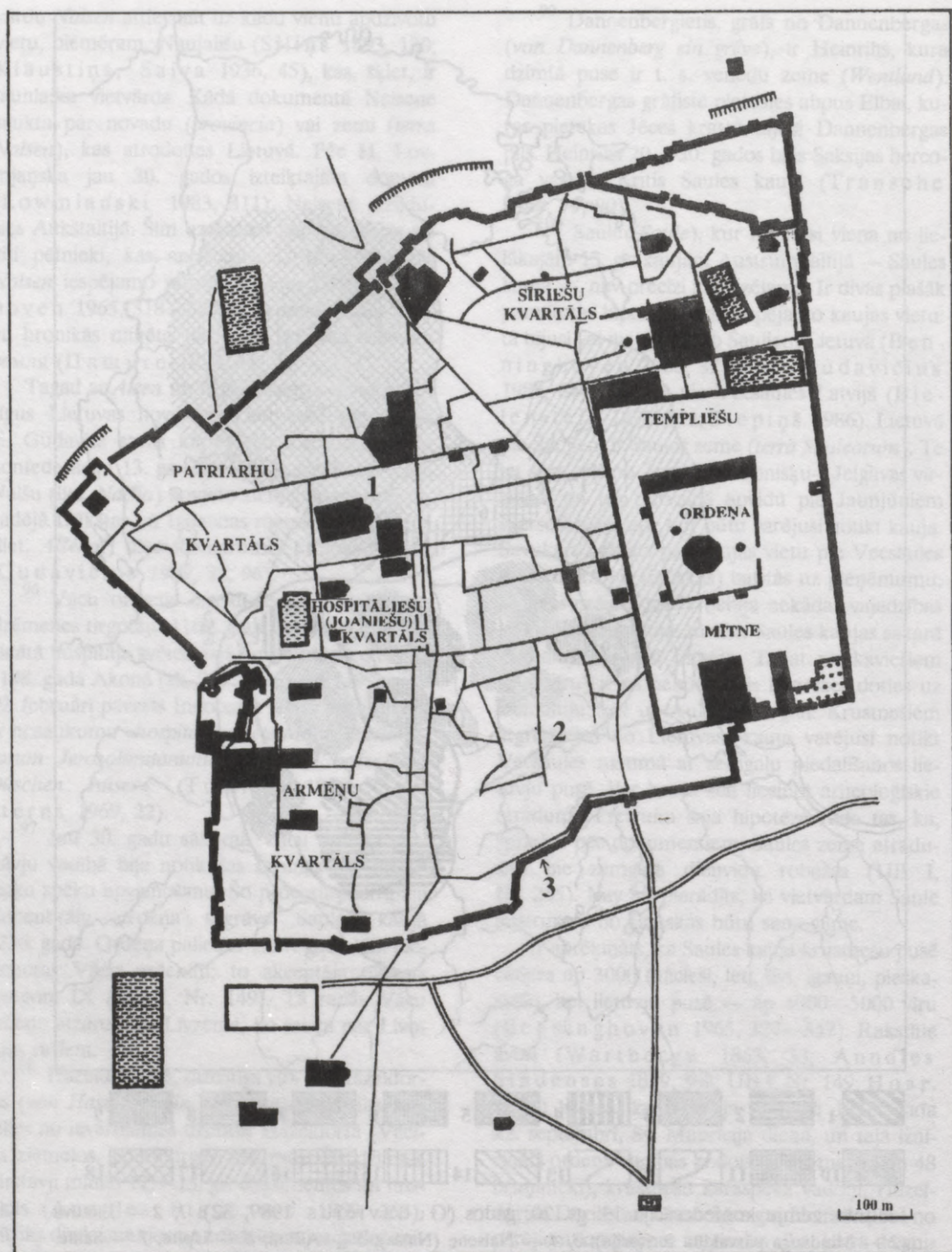
⁹⁹ Dannenbergietis, grāfs no Dannenbergas (*von Dannenberg ein grēve*), ir Heinrihs, kura dzimtā puse ir t. s. venedu zeme (*Wentland*). Dannenbergas grāfiste pletusies abpus Elbai, kuras pietekas Jēces krastā bijusi Dannenbergas pils. Heinrihs 20.—30. gados bijis Saksijas hercoga vasalis. Kritis Saules kaujā (Transehe 1960, 79, 80).

¹⁰⁰ Saule (*Soule*), kur notikusi viena no lielākajām 13. gs. kaujām Austrumbaltijā — Saules kauja —, nav precīzi lokalizējama. Ir divas plašāk pamatotas hipotēzes par iespējamo kaujas vietu: tā bijusi vai nu netālu no Šauļiem Lietuvā (Benninghoven 1965, 327—347; Gudavičius 1988, 64—72), vai pie Vecsaules Latvijā (Bielenstein 1892, 122; Stepiņš 1986). Lietuvā pie Šauļiem ir Saules zeme (*terra Sauleorum*). Te iet sens ceļš no Žemaitijas Jonišķu—Jelgavas virzienā, un tas purvainā apvidū pie Jaunjūniem šķērso Mūšas upi, kur būtu varējusi notikt kauja. Savukārt uzskats par kaujas vietu pie Vecsaules (austrumos no Bauskas) balstās uz pieņēmumu, ka krustnešiem tolaik nebija nekādas vajadzības ielauzties Žemaitijā, turklāt Saules kaujas sakarā Žemaitija nav arī minēta. Tāpat pleskaviešiem (200 vīru) it kā nebūtu bijis intereses doties uz Žemaitiju, bet uz Aukštaitiju gan. Krustnešiem atgriežoties no Lietuvas, kauja varējusi notikt Vecsaules tuvumā ar zemgaļu piedalīšanos lietuvju pusē. Par kauju šeit liecinot arheoloģiskie atradumi. Pretrunu šajā hipotēzē rada tas, ka, spriežot pēc dokumentiem, Saules zeme atradusies pie zemgaļu dienvidu robežas (UB I, Nr. 265). Nav arī pierādīts, ka vietvārdam Saule austrumos no Bauskas būtu sena cilme.

Ir aprēķināts, ka Saules kaujā krustnešu pusē cīnījies ap 3000 (vācieši, leti, līvi, igauņi, pleskavieši), bet lietuvju pusē — ap 4000—5000 vīru (Benninghoven 1965, 327—347). Rakstītie avoti (*Wartberge* 1863, 33; *Annales Stadenses* 1859, 363; UB I, Nr. 149; НОВР. I, 74) liecina, ka šī kauja notikusi 1236. gada 22. septembrī, Sv. Maurīcija dienā, un tajā iznīcināts ordeņa vadības kodols (kritis mestrs un 48 bruņinieki), krustnešu karaspēka vadoņi, Hāzeldorfas Dītrihs un Dannenbergas Heinrihs, bet no pārējiem karotājiem atgriezies tikai katrs desmitais. Pēc lietuvju vadoņa Vīkinta (Mindauga tēvocis) lieliski izstrādāta plāna krustnešu karaspēku ielenca purvainā apvidū, kur smagi

Lietuvas zemju konfederācija 13. gs. 20. gados (Gudavičius 1989, 32): 1, 2 — Lietuva (2 — Mindauga pārvaldītā teritorija); 3, 4 — Nalsene (Nalša); 5 — Alšēni; 6 — Upīte; 7 — Saule; 8, 9 — Žemaitija (9 — Mindauga tēvoča Vīkinta pārvaldītā teritorija); 10 — Nēre; 11 — Deltuva; 12 — augstāko kunigaišu zemes; 13 — Lietuvas zemju konfederācijas robežas; 14 — Jersika; 15 — Austrumzemgale; 16 — Rietumzemgale; 17 — Kursa; 18 — Livonija.

Jeruzalemes plāns 13. gs. sākumā (Kluger 1987, Abb. 3): 1 — Tā Kunga kapa baznīca un klosteris; 2 — Svētās Marijas Vācu hospitālis; 3 — pilsētas aizsargmūris.

Vācu ordeņa lielmestra Zalcas Hermaņa zīmogs
(Kluger 1987, Abb. 11).

bruņotie jātnieki iestīga un nevarēja cīnīties jāšus. Sakautie krustneši bēga uz Rīgu caur Zemgali, bet tur viņus vajāja un iznīcināja zemgaļi.

¹⁰¹ Te domāti t. s. aizcirtumi — uz ceļa sagāzti koki, kas traucēja pārvietošanos.

¹⁰² Prātīgs vīrs no Zalcas (*wiser mann von Salzach*) ir Vācu ordeņa lielmestrs (1209—1239) Hermanis no Zalcas (*Hermann von Salza*), cēlies no Tīringenes ministriāliem. Lielmestrs, kam bija piešķirts Svētās Romas impērijas firsta tituls, skaitījās ordeņa augstākais pavēlnieks militāros,

civilos un jurisdikcijas jautājumos. Zalcas Hermanis kopš 1218. gada piedalījies vairākos krusta karos Tuvajos Austrumos. Viņa laikā ķeizars Frīdrihs II (1194—1250) ar «Rimini Zelta bullu» (1226) apstiprināja Vācu ordeņa tiesības uz Kulmas zemi un citiem īpašumiem, ko tas iekaros Prūsijā. Zalcas Hermaņa laikā notika Dobrinas (1235) un Zobenbrāļu (1237) ordeņu inkorporācija Vācu ordenī (Kluger 1987, 7—20; Bookmann 1989, 33—38).

¹⁰³ Viduslaikos kapituls bija garīgo korporāciju balsstiesīgo locekļu sanāksme. Vācu ordenī lielkapituls (ģenerālkapituls) sastāvēja no pieciem tā sauktajiem lielajiem ordeņa pavēlniekiem (*Grossgebietiger*), kuri vēlēja lielmestru. Zemesmestra statusam atbilstošo Livonijas mestru vēlēja saskaņā ar lielkapitula un lielmestra gribu (Dragendorff 1894, 28).

¹⁰⁴ Komturi (*kummentüre*; lat. *praeceptores, commendatores*) bija pils konventa pavēlnieki un pils pārvaldnieki. Vienā konventā vajadzēja būt 13 brāļiem bruņiniekiem, taču praksē tas bieži vien netika ievērots. Pastāvēja dažādi konventi, lielākoties ar nepilnu skaitu brāļu, ja ordeņa pilij bija mazāka nozīme. Par komturiem dažkārt sauc arī zemesmestrus, tāpat kā dažas pils komtus nodēvēts par mestru.

¹⁰⁵ Hermanis Balke (*Herman Balke; Balc, Balck*) — Prūsijas mestrs (1230—1239), 1237. gadā vienlaicīgi arī Livonijas mestrs. Domājams, ka Hermanis Balke cēlies no Vācijas vidienes, bet tuvāka dzimšanas vieta nav zināma (Fenske, Militzer 1993, 97).

¹⁰⁶ Vācu ordeņa brāļi bija tērpti baltā apmetnī ar melnu krustu atšķirībā no zobenbrāļiem, kuriem bija balts apmetnis ar sarkanu zobenu uz kreisā pleca (Schwaiger 1993, 149, 410).

¹⁰⁷ Rēvele (*Revele*) un Viru jeb Viruzeme (*Wierlant*) ir novadi Igaunijas ziemeļos, pie Somu līča (IH XV 3; I 13 u. c.).

¹⁰⁸ Domāts Dānijas karalis (1202—1241) Valdemars II, Uzvarētājs.

¹⁰⁹ Modēnas Guljelmo 1238. gadā.

¹¹⁰ Harju (*Haryen*; ig. *Harju*) — novads Igaunijas ziemeļdaļā starp Rēveli un Jervu.

¹¹¹ Stensbijas līgumu, ar kuru Dānijai tika nodota Ziemeļigaunija, noslēdza Valdemars II un Hermanis Balke 1238. gadā (Benninghoven 1965, 366).

¹¹² Bīskaps Hermanis Tērbatā (*von Darbete bischof Herman*) — Hermanis Bukshēvdens (par viņu ziņas 1217—1248), viens no bīskapa Alberta pieciem brāļiem. Līdz 1219. gadam Hermanis bija Sv. Pāvila klostera abats Brēmenē, par bīskapu iesvētīts Magdeburgā. Bīskaps (1219—1247) Lihulā un Tērbatā (Bunge 1875, 27—33; Gnegel-Waitschies 1958, 32).

¹¹³ Par ķēniņvīriem, ķēniņļaudīm (*koniges, koniges man*) tiek dēvēti karotāji no Dānijai piederošās Igaunijas daļas.

¹¹⁴ Izborska (*Īsburc, Īseburc*) bija svarīgs senkrievu centrs. Tā atradusies t. s. Truvora pilskalnā (tag. Pečoru raj. Krievijā), kura apdzīvotības sākumi attiecināmi uz vikingu laiku. Arheoloģiskajos izrakumos atklātas nelielas koka gulbūves. Par uzbrukumiem Izborskai 13. gs. liecina arī vairākkārt degušās celtnes šā laika kultūras slānī. Pili 12.—13. gs. ietvēruši aizsargmūri, no kuriem saglabājušās mūra torņa paliekas pie ieejas (Седов 1975; Граля 1991, 230—232).

¹¹⁵ Pleskava (*Plezcowe*) kā pilsēta ar nocietinājumiem veidojusies pie Pleskavas upes ietekas Veļikajā, kur jau no 1. g. t. pastāvējis pilskalns. Pilsētu 11.—13. gs. sākumā ietvērusi bez saistvielas krauta akmeņu aizsargsiena. Ar 13. gs. otro pusi Pleskava kā kņazistes centrs kļuva neatkarīga no Novgorodas (Лабутина 1983).

¹¹⁶ No dažādu vēsturisku notikumu kopsakarības var secināt, ka cīņas pie Izborskas notikušas 1240. gada rudenī (Benninghoven 1965, 377; Smith, Urban 1977, 29), nevis 1238. gadā, kā uzskatīja senāk (LRC 1857, 256).

¹¹⁷ Ir pieņemts uzskatīt, ka Modas upe (*Mode*) identificējama ar Veļikaju, kā tas izriet no citiem vēstures avotiem (LRC 1857, 256, 257).

¹¹⁸ Gerpoltis (*Gêrpolt*) bija Pleskavas kņazs, bet sīkākas informācijas par viņu nav (LRC 1857, 256).

¹¹⁹ Novgoroda (*Nogarden, Nogarten*) 12.—15. gs. bija bajāru republikas galvaspilsēta, nozīmīgs viduslaiku ekonomiskais, politiskais un kultūras centrs Krievzemes ziemeļdaļā.

¹²⁰ Aleksandrs Jaroslavičs (1220—1263), dzimis Perejaslavļā kņazu dzimtā, kņazs vietvaldis Novgorodā (1236—1250). Pēc uzvaras pie Ņevas 1240. gadā ieguvis pievārdu Ņevskis. Vēlāk (1250—1252) Kijevas-Novgorodas lielkņazs, tad (1252—1263) Vladimiras-Suzdaļas, Novgo-

rodas-Pleskavas un Polockas-Vitebskas zemju lielkņazs (Пашуто 1974, 157).

¹²¹ Pareizticīgā baznīca apvienoja Konstantinopoles, Aleksandrijas un Antiohijas patriarhātu baznīcas, kā arī Persijas un Armēnijas kristīgo baznīcu, kas visas kopā veidoja t. s. Austrumu baznīcu. Šeit iekļāvās arī no Konstantinopoles atkarīgās krievu, serbu un bulgāru baznīcas. Romas impērijas dalīšanas rezultātā 395. gadā sākās atšķirīga Austrumu un Rietumu baznīcas attīstība. Konflikti starp šīm baznīcām sasniedza kulmināciju 1054. gadā, kad Romas pāvests uz mūžīgiem laikiem izslēdza Konstantinopoles patriarhu no baznīcas. No šā laika Romas baznīca pareizticīgās baznīcas pārstāvjus dēvēja par atkritējiem. Tādēļ arī Atskaņu hronikā Krievzemes baznīca netiek identificēta ar kristietību (Dinzelbacher 1992, 610).

¹²² Suzdaļa (*Susdal*) — Suzdaļas kņazistes galvaspilsēta. Šī kņaziste 13.—14. gs. bija lielākā feudālā valsts Krievzemes ziemeļaustrumu daļā. Tā bija centrs, no kurienes sākās cīņa par Krievzemes apvienošanu.

¹²³ Aleksandrs Ņevskis.

¹²⁴ Ledus kauja notika 1242. gada 5. aprīlī uz Peipusa ezera starp Aleksandra Ņevska vadīto krievu karaspēku un Livonijas ordeņa un Tērbatas bīskapa apvienoto karaspēku. Pēc pirmās un

Ledus kaujas atspoguļojums senkrievu 16. gs. otrās puses miniatūrā (ИЭ I, 181).

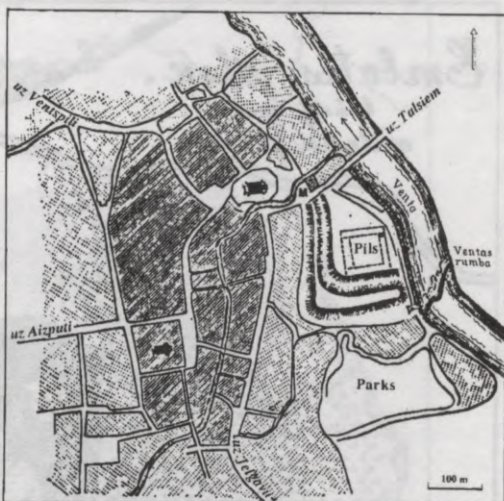
ceturtnās Novgorodas hronikas informācijas (Бегунов, Клейнбергер, Шаскольский 1966, 229), kaujā krituši 400—500 un gūstā saņemti 50 vācieši, neskaitot lielu daudzumu vietējo tautu pārstāvju. Krievu hronisti gan nemin, cik kritušo bijis viņu pusē, tikai konstatē, ka, atbrīvojot Pleskavas novadu, zaudēts simtiem karotāju, tai skaitā 600 pleskaviešu (turpat, 178—229).

¹²⁵ Domājams, ka Hronikas autora rīcībā bijis viens vai vairāki rakstītie avoti, ko viņš sauc par grāmatu (*daž būch*). Ir izteikts pieņēmums, ka šeit ir runa nevis par kādu vienotu avotu, bet gan par dažādu, dažādās vietās radušos annāļu kopsavilkumu ar atšķirīgu ticamības pakāpi (Wachsmuth 1878, 7).

¹²⁶ Heinrihs no Heimbargas (*Heynrich von Heimburg*) — Livonijas mestrs (1246—1248). Cēlies no ministriālu dzimtas Heimburgā (tag. pilsēta Harca ziemeļu priekškalnēs, 12 km no Halberštates). Šai dzimtai bijusi ietekme jau Indriķa Lauvas (12. gs. 70. gadi) laikā. Kā bruņinieku brālis Vācijā Heinrihs minēts 1239.—1240. gadā. Pēc pusotra gada mestra amata pildīšanas Livonijā Heinrihs atgriezās Svētajā Romas impērijā (Fenske, Militzer 1993, 308—310).

¹²⁷ Dīterihs, Dītrihs no Grīningenes (*Dyterich von Gruningen; Gruningen, Gruningen, Groningen*) — Livonijas mestrs (1238—1246), Livonijas un Prūsijas mestrs (1249—1254), Vācijas mestra vietnieks (1245) un vēlāk mestrs (1254—1256), Prūsijas mestrs (1258). Dītrihs cēlies no Tīringenes landgrāfu ministriāliem, 1234. gadā iestājies Vācu ordenī un jau 1237. gadā bijis kandidāts Livonijas mestra amatam, taču pieredzes trūkuma dēļ aizstāts ar Hermani Balki, kuru viņš tad pavadījis uz Livoniju (Benninghoven, 1965, 462; Fenske, Militzer 1993, 277—279).

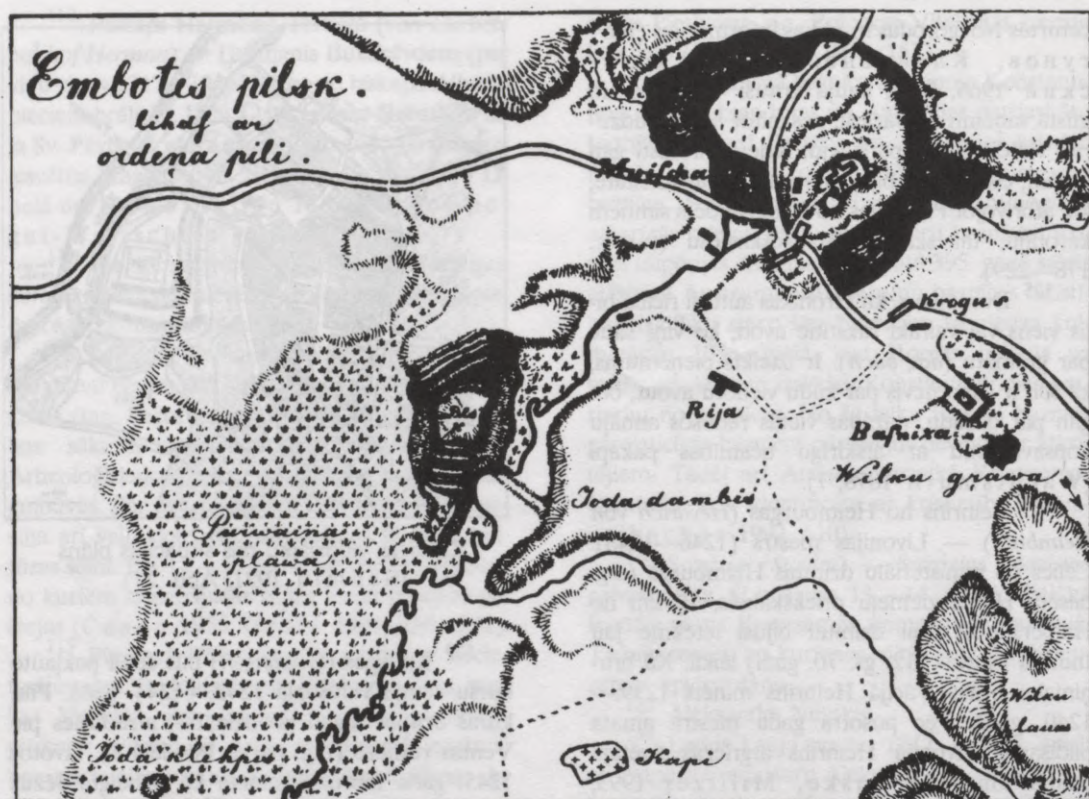
¹²⁸ Kursas pakļaušana sākās pēc pāvesta leģāta Modēnas Guljelmo 1242. gada aprīlī dotās atļaujas Vācu ordenim celt pili vai pilsētu pie Ventas (LVA II, Nr. 249). Dalīšana beigusies pēc ordeņa veiksmīgās karadarbības 1245. gadā, kad ar pāvesta rīkojumu Kursas bija jāsadala starp ordeni un Kursas bīskapu pēc kvotas divas trešdaļas zemju ordenim, viena trešdaļa — bīskapam (LVA II, Nr. 275; Biļķins 1967, 180—190).

Kuldīgas viduslaiku pils situācijas plāns (Schmid 1921, Abb. 27).

¹²⁹ Kuldīgas (*Goldingen*) pils celta pakļauto kuršu zemju vidusdaļā 1242.—1244. gadā. Pils, kuras drupas tagad nolīdzinātas, atradusies pie Ventas rumbas (tag. parkā Pils ielā 1). Avotos 1245. gada februārī minēta kā pabeigta Jēzus pils — *Guldunge modo Jesusborg* (LVA II, Nr. 275; Schmid 1921, 215, 216). No Kuldīgas pils 13. gs. otrajā pusē tiek virzīti krustnešu spēki pret kuršiem, zemgaļiem un žemaišiem.

¹³⁰ Šāds izteikums šķiet paradokssāls, ņemot vērā šķīstības, paklausības un nabadzības zvērestu, kas bija jādod ordeņbrāļiem. Respektīvi, viņi nedrīkstēja precēties, un viņiem nevarēja piedēvēt īpašums. Līdzīgi citiem garīgo bruņinieku ordeņiem Vācu ordenis sastāvēja no bruņiniekiem, priesteriem un kalpotājiem. Taču ordeņa struktūra kopumā bija ļoti sarežģīta. Tā aptvēra tādas kategorijas kā turkopolis (no vietējiem iedzīvotājiem komplektētas karaspēka daļas), pusbrāļus, māsas, pūsmāsas, brāļus, kas nedeva zvērestu, tādus, kas kalpoja «mīlestībā» (*in caritate*), un tādus, kas kalpoja par atalgojumu. Ļoti savdabīga kategorija bija kalpotāji, no kuriem komplektējās gan vidēji un viegli apbruņoti karavīri, gan arī zemākie pārvaldes ierēdņi un amatnieki. Bez tam, tāpat kā Zobenbrāļu ordenī, arī Vācu ordenī pastāvēja t. s. līdzbrāļi (*Mitbrüder, confratres*), kas tika pielīdzināti bruņiniekiem; tie bija gan vienkārši vasaļi, gan firsti un pat karaļi. Līdz-

Embūtes senvietu situācijas plāns (Siliņš 1893).

brāļi drikstēja precēties, un tiem varēja piederēt īpašums, no kura vienu daļu pēc viņu nāves saņēma ordenis (Stavenhagen 1895; Platner 1985, 329).

¹³¹ Embūte (*Anboten, Amboten*) atradusies Embūtes pilskalnā Liepājas rajonā pie bijušās Embūtes muižas Lankas upes labajā krastā. Te 26 m augstā zemesragā ar ļoti stāvām nogāzēm 50×60 m plakumā ierīkots nocietinājums, kas no pārējās teritorijas atdalīts ar diviem dziļiem grāvjiem un trim zemes vaļņiem (Brastiņš 1923, 69, 70).

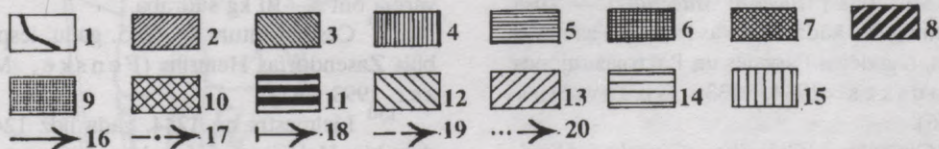
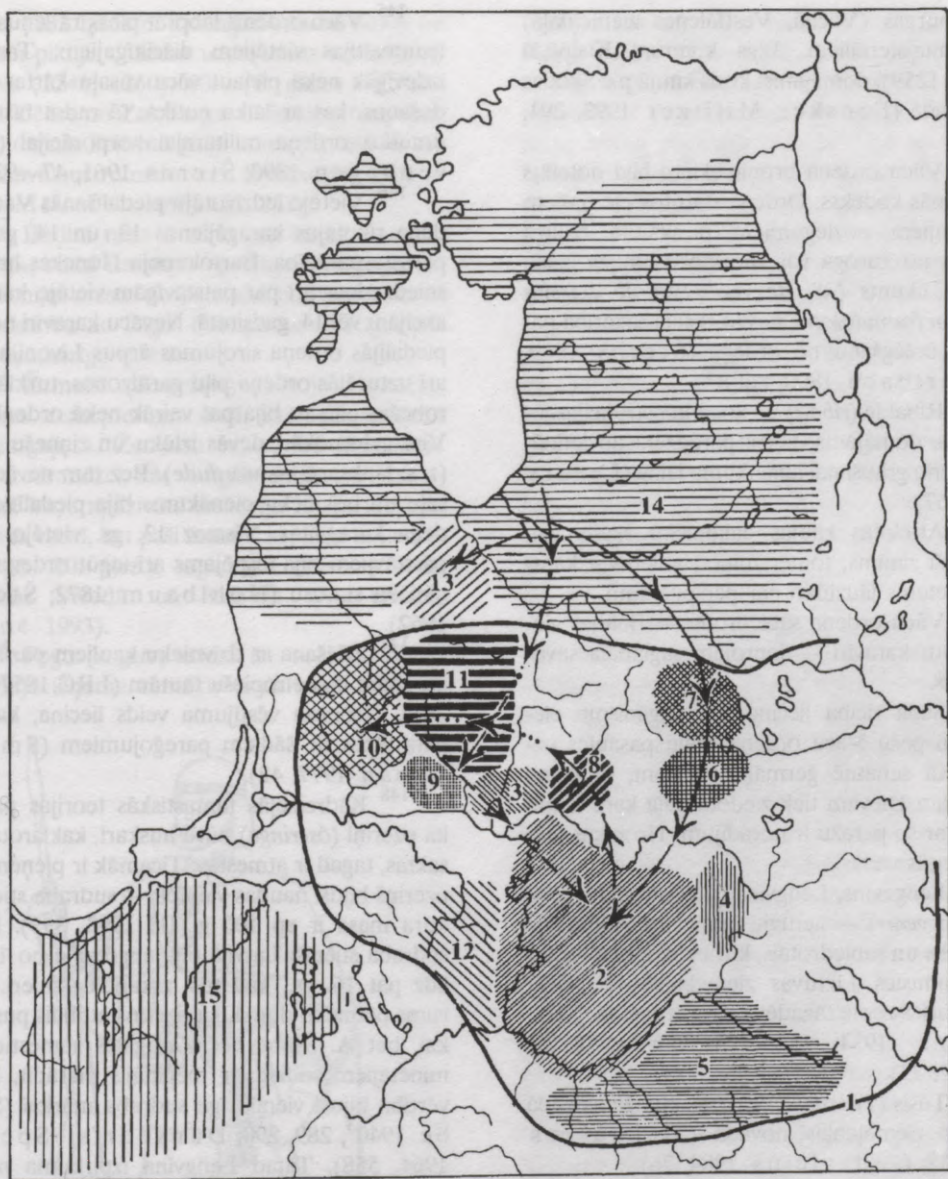
¹³² Mindaugs (*Myndowe; Mendogus, Mindaugas, Миндог*; dz. g. nez. — 1263) — lietuvju kunigaitis (sk. 200. piez.) un karavadonis (līdz 1253), Lietuvas karalis (1253—1263); 13. gs. 30.—40. gados viņš apvienoja lietuvjus vienā valstī. Vēstures avotos pirmoreiz minēts 20. gadu otrajā pusē kā viens no lietuvju valdniekiem, kuri piedalījušies sarunās ar Volīnijas kņazistes pār-

stāvjiem. Ar 1242. gadu visi lietuvji un daļa žemaišu atzina viņa virskundzību. Ap 40. gadu vidū Mindaugs bija iekarojis t. s. Melnkrīviņu (Novogrudoka, Volkoviska, Sloņima), Polockas kņazisti un uz īsu laiku arī Smoļensku. Tad sākās viņa sadursmes ar Vācu ordeni (Biļķins 1967, 239—252).

¹³³ Sākumā vācieši izmantojuši kuršu koka pili, jo norādījumi par bīskapa mūra pils celtniecību Embūtē 0,5 km uz dienvidiem no kuršu pilskalna ir tikai ar 1265. gadu (Wartberge 1863, 44; Lōwis of Menar 1922, 45).

¹³⁴ Par kuršu pagānisko ticēšanu pareģiem, zīlniekiem un burvjiem (*divinus, auguribus atque nigromanticis*) liecina jau 11. gs. otrajā pusē pie rakstītās Brēmenes Ādama ziņas (*Adam Bremensis*) 1917, 243, 244).

¹³⁵ Berneks no Hārenes (*Berneck von Hāren*), turpmāk — Bernhards no Hārenes (*Bernhart von Hāren; Bernhard von Haren*) — cēlies no

Lietuvos valsts 13. gs. 40.—50. gados (Gudavičius 1989, 96): 1 — valsts robežas; 2 — Mindauga īpašumi; 3 — Parnus pārvaldītā Nēre; 4 — Alšēni; 5 — Vaišelgas pārvaldītā teritorija; 6, 7 — Nalsene (7 — Lengvina daļa); 8 — Deltuva; 9 — Arjogala, Betīgala; 10 — Vikinta pārvaldītā teritorija; 11 — Saule; 12 — Dainava; 13 — Zemgale; 14 — Livonija; 15 — Vācu ordeņa pārvaldītā teritorija Prūsijā; 16—20 — 1250. un 1251. gada karagājienu maršruti.

Teklenburgas (Vācijā, Vestfālenes ziemeļdaļā) grāfa ministerei. Bijis komturis Klaipēdā (1253—1259), domājams, kritis kaujā pie Skodas 1258. gadā (Fenske, Militzer 1993, 291, 292).

¹³⁶ Vācu ordeņa bruņiniekiem bija noteikts izturēšanās kodekss. Ordeņa statūtos pie pašiem smagākajiem noziegumiem pieskaitīta bailīga bēgšana no karoga vai karaspēka kaujas laikā. Speciāls likums («*Si de vexilo vel de exercitu tamquam formidolosus fugerit*») šajā sakarībā paredzēja izslēgšanu no ordeņa (Šterns 1969, 179; Perlbach 1890, 86, 87).

¹³⁷ Ribalde (*ribalt*) — koka konstrukcijas ierīce, kas, domājams, bijusi paredzēta nocietinājuma sienu graušanai aplenkuma laikā (Lexers 1986, 167).

¹³⁸ Attēlotās kaujas dalībnieku skaits gan nav droši zināms, tomēr minētais lietuvju karaspēka lielums jāuzlūko par pārspilējumu.

¹³⁹ Vācu ordeņa sabiedrotie — Baltijas vietējo tautu karavīri — joprojām saglabāja savas tradīcijas.

¹⁴⁰ Šāda rīcība liecina par pagānisma elementiem pašu Vācu ordeņa brāļu pasaules uzskatā. Kā senatnē ģermāņu dieviem, tā tagad vienīgajam Dievam tiek ziedota daļa kara laupījuma. Par šo paražu ir norādījumi Hronikas tekstā arī citās vietās.

¹⁴¹ Lengevīns, Lengvīns (*Lengewin; Langwinus, Lengvenis*) — lietuvju kunigaitis, Mindauga māšas dēls un sabiedrotais, kura pārvaldītā teritorija atradusies Lietuvas ziemeļaustrumu daļā, šķiet, Nalšas zemē tagadējā Zarasu rajonā (Stakauskas 1934, 122, 123; Gudavičius 1984, 72, 73).

¹⁴² Tūšis (*Tūsche; Tusze*) — kunigaitis kādā Lietuvas ziemeļdaļas novadā (Stakauskas 1934, 133; Gudavičius 1984, 76).

¹⁴³ Milģerīns (*Milgerin; Milgerutis*) — Tūša brālis, kunigaitis kādā Lietuvas ziemeļdaļas novadā, šķiet, tagadējos Pasvales un Pakrojas rajonos (Stakauskas 1934, 133; Gudavičius 1984, 76).

¹⁴⁴ Ģinģeikis (*Gingeike; Gingeke, Gineika*) — Tūša brālis, kunigaitis kādā Lietuvas ziemeļdaļas novadā, šķiet, tagadējā Pasvales rajonā (Stakauskas 1934, 56, 133; Gudavičius 1984, 71—76).

¹⁴⁵ Vācu ordenis labprāt piešķīra lēņus Austrumbaltijas vietējiem dižciltīgajiem. Tas bija izdevīgāk nekā pieļaut vācu vasaļu kārtas izveidošanos, kas ar laiku notika, tā radot bīstamus draudus ordeņa militārajai korporācijai (Stavnhagen 1890; Šterns 1961, 47—92).

¹⁴⁶ Vietējo iedzīvotāju piedalīšanās Vācu ordeņa rīkotajos karagājienos 13. un 14. gs. bija parasta parādība. Bartolomeja Honekes hronika sniedz ziņas arī par patstāvīgām vietējo karavīru akcijām vēl 14. gadsimtā. Nevācu karavīri ne vien piedalījās ordeņa sirojumos ārpus Livonijas, bet arī uzturējās ordeņa piļu garnizonos, turklāt pierobežas pilīs to bija pat vairāk nekā ordeņbrāļu. Viņi galvenokārt devās izlūku un ziņnešu gaitās (t. s. lauksargi — *wartlude*). Bez tam nevācu vasaļu un brīvnieku pienākums bija piedalīties ordeņa karagaitās. Vismaz 13. gs. vietējo tautu pārstāvjiem bija iespējams arī iegūt ordeņa bruņinieka statusu (Höhlbaum 1872; Šterns 1962).

¹⁴⁷ Zilēšana ar dzīvnieku kauliem pazīstama arī citām indoeiropiešu tautām (LRC 1857, 260, 261). Hronista vēstījuma veids liecina, ka viņš pats tāpat tic šādiem pareģojumiem (Smith, Urban 1977, 42).

¹⁴⁸ Kādreizējās fantastiskās teorijas par to, ka ozeriņi (*öseringe*) būtu auskari, kaklarotas vai saktas, tagad ir atmetas. Ticamāk ir pieņemt, ka ozeriņš bijusi naudas vienība — sudraba stienītis, kura masa ir ap 100 g (IH 1993, 393). Lietie sudraba stienīši Latvijā bija apgrozībā no 11. gs. līdz pat 16. gs., kad tos izskauda dālderī. Vairums pētnieku domā, ka ozeriņš atbilst pusmārkai, bet A. Švābe pēc Zemgales zemestiesības minētajiem sodiem ir mēģinājis pierādīt, ka tā vērtība bijusi vienlīdzīga sudraba mārkai (Švābe 1940⁵, 289, 290; Dunsdorfs, Spekke 1964, 558). Tātad Lengvīna izpirkuma maksa varēja būt 5—10 kg sudraba.

¹⁴⁹ Cēsu komturis ap 1245. gadu, iespējams, bijis Zasendorfas Heinrihs (Fenske, Militzer 1993, 781).

¹⁵⁰ Lielmestrs no 1244. gada līdz 1249. gadam bija Heinrihs no Hoenloes. Lielmestra rezidence 13. gs. atradās Tuvajos Austrumos (Tumler 1948, 87).

¹⁵¹ Brālis Andrēss (*Andrēs von Stirlant*) — Andrēss no Felbenes (*Andreas von Felben, Stīre, Stīrlant, Stuerlant*), par kuru ir ziņas no 1241. ga-

da līdz 1282. gadam. Livonijas mestrs, pirms un pēc tam pildījis dažādus uzdevumus Livonijā un Lietuvā (1241, 1260), 60.—70. gados — Zalcburgā. Cēlies no Zalcburgas bīskapijas ministriāliem, dzimis Felbenē (tag. Austrijā), ap 70 km uz dienvidaustrumiem no Zalcburgas (Fenske, Militzer 1993, 221, 222).

¹⁵² Būtībā runa ir tikai par islaicīgu «vienprātību», kurai Livonijas apstākļos nebija pamata. Livonijas mestri nespēja samierināties ar savu vasaļkarību no Rīgas bīskapa un ar Rīgas pilsētas neatkarīgo rīcību.

¹⁵³ Žemaiši (*Sameiten*) dzīvoja tagadējās Lietuvas ziemeļrietumu daļā, kaimiņos kuršiem un zemgaļiem. Žemaišu sabiedrībā liela loma bija karadraudzei, kas visilgāk cīnījās pret krustnešiem. Viņu apdzīvotā teritorija 15. gs. iekļāvās Lietuvas valstī, bet paši žemaiši saplūda ar lietuvjiem (sk. 20. piez.), saglabājot daudzas savas īpatnības valodā un kultūrā (Vaitkunskienē 1993).

¹⁵⁴ Fogti (*vogete*; vidusl. lat. *vocati*) ordeņa hierarhijā ieņēma zemāku vietu nekā komturi.

Žemaišu karavīrs (Kulikauskienē 1987, 32 pav.).

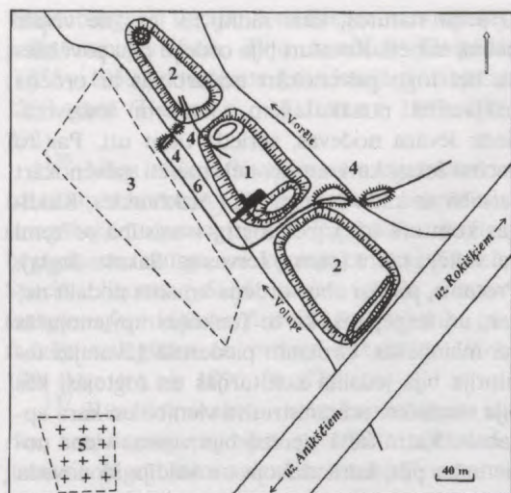
Ordeņa statūtos, kuri radīti 13. gs., tie vispār netiek minēti. Komturi bija ordeņa piļu pavēlnieki, bet fogti galvenokārt nodarbojās ar ordeņa pakļautībā nonākušajiem vietējiem iedzīvotājiem: ievāca nodevas, sprieda tiesu utt. Par to liecina fakts, ka komturi tiek minēti galvenokārt saistībā ar kādu ordeņa pili (Aizkraukles, Kuldīgas komturs utt.), bet fogti — saistībā ar zemi vai vietējo tautu (piem., Jervas vai Sakalas fogts). Protams, precīzi abus ordeņa amatus nodalīt nevar, un iespējams, ka to funkcijas apvienojušās vai mainījušās. Ordenim piederošā Livonijas teritorija bija iedalīta komturijās un fogtejās, kas bija vienlaikus administratīva vienība un kara apgabals. Katrā šādā vienībā bija vismaz viena nocietināta pils, kurā dzīvoja un valdīja šā novada komandants — komturs vai fogts. Ir ziņas par to, ka komturi un fogti arī vadījuši ordeņa karaspēku kaujā (Dragendorff 1894, 53, 54; Šterns 1962, 12—15).

¹⁵⁵ Šeit skaidri izpaužas krusta karu ideoloģija Vācu ordenī, kur būtisks elements bija ekspansijas un jaunu zemju iekarošanas sankcionēšana. Zīmīgi, ka Hronikas autors jaunu zemju iekarošanu izceļ kā Vācu ordeņa galveno uzdevumu.

¹⁵⁶ Laicīgās bruņinieku literatūras ietekme Hronikā vislabāk redzama kara skatu un kara tikumu tēlojumos. Cīņu apraksti ir patosa pilni, taču izteiksmes līdzekļi diezgan nabadzīgi, pie tam, aprakstot analogiskas situācijas, tie bieži atkārtojas stereotipu veidā (Biļķiņš 1935¹, 46).

¹⁵⁷ Sk. 95. piezīmi.

¹⁵⁸ Historiogrāfijā nav vienotības jautājumā par to, kur atradusies te minētā Mindauga pils, kurai 1250. gadā uzbruka krustnešu karaspēks. No citiem avotiem (Galīcijas-Volīnijas Ipatija hronika) ir zināms, ka Mindauga rezidence bijusi Vorutas pilī (Gudavičius 1989, 96, 179). Ir izteiktas 15 hipotēzes par šīs pils atrašanās vietu; tā meklēta Nemunas un tās pieteku Dubīsas, Šventojas un Nēres tuvumā, kur šai laikā droši pierādīti Mindauga dzimtas valdījumi (Batūra 1966, 141—165). Visvairāk piekritēju ir uzskatam, ka Mindauga pils atradusies vai nu Kernavē (LRC, 1857, 262), vai Viļņā (Batūra 1966, 154). Tā kā šo hipotēžu pamatā ir tikai vēlākā laikā pierakstītas leģendāras ziņas, jaunākajos pētījumos šīs uz autentisku rakstīto avotu nebalstītās atziņas tiek noraidītas, jo Kernave 13. gs.

Šeiminiškėļu pilskalna — domājāmās Vorutas — situācijas plāns (Zabiela 1995, 176 pav.): 1 — pils; 2, 3 — priekšpilis; 4, 6 — senais ceļš; 5 — kapsēta.

minēta ar savu vārdu, bet Viļņa kā Lietuvas galvaspilsēta zināma tikai no 14. gadsimta (Gudavičius 1986). Kā rāda jaunākie arheoloģiskie izrakumi, tad ticamāks ir uzskats, ka Vorutas pils bijusi Šeiminiškėļu pilskalnā, kas atrodas Anikščū rajonā pie Vorūšes upītes. Šis pilskalns bijis apdzīvots 13. gs. un pēc saviem izmēriem ir lielākais Austrumlietuvā (Zabiela 1995, 171—174).

¹⁵⁹ Ar «zemes ļaudīm» (*daz lantvolc*) var saprast gan bīskapa un ordeņa vasaļus, gan vietējos kristītos iedzīvotājus, ko iesaistīja krustnešu (*die pilgerin*, burtiski: svētceļnieki) karaspēkā. Minētā karaspēka iebrukums Zemgalē attiecināms uz 1250. gada pirmo pusi, kad tika iekarota daļa teritorijas (Biļķins 1960, 48—50).

¹⁶⁰ Miera līguma teksts un tā noteikumi nav saglabājušies. Taču ir lēmums par Zemgales pievienošanu Rīgas diecēzei, ko pieņēmuši pāvesta kūrījas augstākie garīdznieki 1251. gada 3. martā, piešķirot bīskapam tiesas varu ar laicīgām un garīgām tiesībām divās trešdaļās zemju, bet vienu trešdaļu atstājot ordenim (LVA II, Nr. 328).

¹⁶¹ Parnus (*Parnus*; liet. *Parbus*) — lietuvju kunigaitis, kuram no tēva mantotie īpašumi atradās Nēres baseinā tagadējā Ķēdaiņu rajonā (Gudavičius 1984, 72, 73).

¹⁶² Pie pāvesta (1243—1254) Innocenta IV.

¹⁶³ Mestram tāpat kā lielmestram bija kapelāns, kurš veica sekretāra pienākumus un tādējādi atšķīrās no citiem priesterbrāļiem.

¹⁶⁴ Kronēšanas tiesības viduslaikos varēja piešķirt vienīgi Romas pāvests. Situācija mainījās pēc reformācijas 16. gs. līdz ar nacionālu, centralizētu valstu veidošanās sākumu Eiropā.

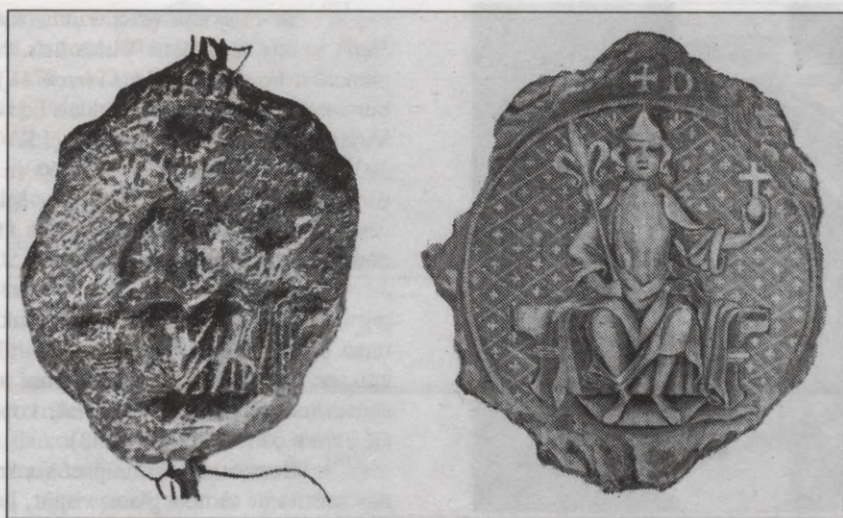
¹⁶⁵ Mindaugs kopā ar ģimeni un karadraudzi pieņēma kristīgo ticību 1251. gada sākumā, lūgdams ņemt viņa zemi Romas baznīcas aizsardzībā (LVA II, Nr. 334—338; Hellmann 1988, 13—16). 1251. gada jūlijā pāvests uzdod Rīgas, Tērbatas un Sāmsalas bīskapiem kopā ar Livonijas ordeni palīdzēt katoļticībā pārgājušajam Lietuvas karalim (*Mindowe, rex Lithowe*) misijas darbā un viņa cīņās pret pagāniem (LVA II, Nr. 338).

¹⁶⁶ Tā sauktais Prūsuzemes bīskaps ir Kultas bīskaps Heinrihs. Pāvests viņu bija pilnvarojis kronēt Mindaugu jau 1251. gada 17. jūlijā (LVA II, Nr. 335). Avotos (LVA II, Nr. 352, 353) vēl minēts, ka pēc gada Heinrihs piedalījies kā liecinieks Kuldīgā, kur lemts par pilsētu un nocietinājumu ierīkošanu un baznīcu celtniecību Kurzemē.

¹⁶⁷ Mindaugs un viņa sieva Marta tika kronēti 1253. gadā, domājams, paša Mindauga rezidencē (*curia nostra*. — UB I, Nr. 252), kas diemžēl nav droši lokalizējama (sk. 158. piez.). Kronēšanai sekoja virkne dāvinājumu Vācu ordenim un formāla Lietuvas pievēršana kristīgajai ticībai (LVA II, Nr. 368—370 u. c.). Šo dāvinājumu vidū ietilpa arī sēļu zemes, kuras turpmāk palika ordeņa valdījumā (LVA II, Nr. 423, 424; Biļķins 1992, 25—27).

¹⁶⁸ Lielmestrs šai laikā (1249—1253) bija Ginters no Villerlēbenes.

¹⁶⁹ Zainas Ēberhards (*Eberhart von Seyne*) cēlies no grāfu dzimtas Zainā (*Sayn bei Bendorf*, pilsēta tag. Vācijas rietumdaļā, 10 km uz ziemeļiem no Koblenčas). Zainu dzimtai bija lēņattiecības ar Ķelnes arhibīskapiem. Ēberhards bijis lielkomturs (1249—1257), lielmestra pārstāvis ar īpašām pilnvarām Prūsijā un Livonijā (1251—1254). Kā lielmestra vietnieks un Vāczemes mestrs Ēberhards kopā ar Kurzemes bīskapu 1252.—1253. gadā vienojās par kuršu zemju sadali, baznīcu un nocietinājumu celšanu (LVA II, Nr. 348, 352 u. c.; Fenske, Militzer 1993, 562).

Karaļa Mindauga zīmogs 1255. gadā un tā rekonstrukcija (LVA II, 413).

¹⁷⁰ Nemuna (*Mimele; Memel*, liet. *Nemunas*) ir Lietuvas lielākā upe; tā sākas Baltkrievijā.

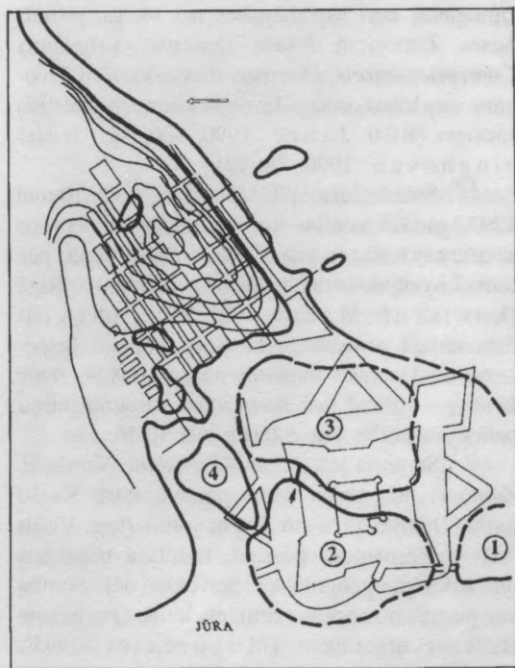
¹⁷¹ Danga (*Dange*) — upe, kas pie Klaipēdas ieplūst Baltijas jūrā. Agrajos viduslaikos te ir kuršu zeme Pilsāts. Jāteic, ka kuršu zemju dalīšanas dokumentā 1253. gadā ir minēta gan Nemuna (*Memela, Memele, Mimela*), gan Danga (LVA II, Nr. 359, 360, 371).

¹⁷² Tā ir Klaipēdas pils, kas kā jaunuzceltais vācu nocietinājums minēts 1253.—1254. gada dokumentos — *castrum Mimelburch, castrum inter Mimelam et Dangam, borch to Mimelborgh* (LVA II, Nr. 376, 384, 385). Pils Mēmeles vārdu (*Mimelburch*) ieguvusi acīmredzot tāpēc, ka tā atradās Kuršu jomas ziemeļgalā, kur Nemunas (*Mimele*) ūdeņi ieplūst atklātā jūrā. Arheoloģiskie izrakumi ir parādījuši, ka sākotnējā Klaipēdas pils atradusies vēlākās mūra pils priekšpils teritorijā (Žulkus 1994, 5—8).

¹⁷³ Lielmestrs no 1252. gada līdz 1256. gadam bija Osternas Popo (sk. 191. piez.).

¹⁷⁴ Anno (*Anne; Anno von Sangerhusen*), Livonijas mestrs (1254—1256), lielmestrs (1257—1273). Lai gan mestra sociālā izcelsme nav droši zināma, pieņem, ka Zangerhauzenu dzimta cēlusies no Tīringenes landgrāfu ministriāliem (Fenske, Militzer 1993, 559, 560).

¹⁷⁵ Jādomā, ka Livonijas zīmogs, kas bijis mestru rīcībā 13. gs., droši vien bijis līdzīgs tiem

Dangas upes grīva (Žulkus 1994, 2 pav.): 1 — Vācu ordeņa Klaipēdas pils vieta līdz 1253. gadam; 2 — mūra pils; 3 — pilsēta; 4 — sala (*Holm*). Ar smalkām līnijām iezīmēti 16.—17. gs. uzbūrtie zemes nocietinājumi.

Livonijas mestra zīmogs (800 Jahre, Abb. VI. 3. 20).

zīmogiem, kuri saglabājušies no 14. gs. pirmās puses. Zīmogiem ir šāds uzraksts: «*S'igillum Com(m)endatoris: Dom(us) thevto(nic)i in Livonia*» — «Vācu ordeņa Livonijā komtura (mestra) zīmogs» (800 Jahre, 1990, 380, 381; Benninghoven 1990, 78, 79).

¹⁷⁶ Svētā Jura pils līdz tās nopostīšanai 1297. gadā Livonijas konfederācijas sabiedroto savstarpējos karos bija Zobenbrāļu ordeņa, pēc tam Livonijas ordeņa mestru rezidence Rīgā (Löwis of Menar 1922, 99). Ordeņa pils dienviddaļā atradās Svētā Jura kapela. Iespējams, ka Hronikā minētais nosaukums — *sente Uriân* — apzīmē tieši šo baznīcu. Ordeņa celtni paliekas atrodas tag. Skārņu ielā 10/16.

¹⁷⁷ Sembija jeb Semba (*Samelant; Samland, Zambia*) bija prūšu zeme pussalā starp Kuršu jomu, Baltijas jūru un Prūšu jomu (tag. Vislas līci) — Zemlandes pussalā. Dzintara bagātības un izdevīgā ģeogrāfiskā stāvokļa dēļ Semba kā pirmā no prūšu zemēm kļuva pazīstama Rietumu tirgotājiem (Mugurēvičs 1995¹, 24—27).

¹⁷⁸ Karagājienā, kas noticis 1253. gada pirmajā pusē, 40 000 karavīru no Sembijas ir pārspīlējums. Pēc aprēķiniem, visā Prūsijā 13. gs. varējis būt ap 170 000 iedzīvotāju, no tiem tikai ap 22 000 sembju (Łowmiański 1983, 80; 1989, 161).

¹⁷⁹ Par Frišjomu (*das vrische hab; Frisches Haff*) saukts tagadējais Vislas līcis. Nosaukuma pamatā ir holandiešu vārds *versch* — salds, tātad burtisks tulkojums būtu «Saldais līcis». Līci ietek Vislas labais atzars — Nogata (LKV 5, 1930—1931, 9355. sl.). Ziemeļdaļā 860 m plats šaurums to savieno ar Gdaņskas līci. Dažādos vēstures posmos Vislas līcis dēvēts arī par Aistmari (ap 9. gs.) un Prūšu jomu.

¹⁸⁰ Par prūšu, viņu vidū arī sembju, paražu mirušos sadedzināt liecina vēl citi rakstītie avoti, tāpat plašie izrakumi senprūšu 9.—13. gs. kapulaukos: karadraudžu locekļi pirms apbedīšanas sadedzināti pilnā apbruņojumā, kopā ar zirgu (Кулаков 1994, 124—143).

¹⁸¹ Hronista attieksme pret konkrēto rituālu nav saistīta ar tā noliegšanu vispār, ja ņem vērā, ar kādu patosu viņš tēlo ordeņbrāļu ziedojumus Dievam. Autora neizpratni izraisa vienīgi no militārā viedokļa nepraktiskā visu veidu ieroču iznīcināšana.

¹⁸² Domāta Kuršu nērija (liet. *Kuršiu nerijs*) — zemes strēle, kas atdala Kuršu jomu no Baltijas jūras.

¹⁸³ Sembju vadonis jeb augstākais (*der hoesste Same*) acimredzot ir sembju karaspēka ievēlētais vadonis. Tā kā senprūšu sabiedrībā liela loma bija kulta svētniekiem (Кулаков 1994, 144—160), tad, iespējams, tas varētu būt augstākais, ievērojamākais no svētniekiem.

¹⁸⁴ Alemans (*Aleman*; liet. *Alemanas, Elemonas*) — viens no augstākajiem kunigaišiem, kas vadīja žemaišu brīvības cīņas (Biļķins 1967, 247).

¹⁸⁵ Sk. 142., 143., 144. piezīmi.

¹⁸⁶ Baskāji (*barvūzen*) jeb minorīti (lat. *minoritae, fratres minores*) — franciskāņu ordeņa mūku apzīmējums. Franciskāņi ir vecākais ubagotājūku ordenis (1209), nosaukts dibinātāja Asīzes Franciska jeb Franciska Asīzieša (1182—1226) vārdā (Bellucci 1992, 6—13). Ordeņa iekārtu noteica pāvesta 1223. gadā apstiprinātais reglaments, kas aizliedza kā privātīpašumu, tā kopīpašumu un prasīja, lai mūki iztiekt no labprātīgiem ziedojumiem. Rīgā franciskāņi sastopāmi kopš 1233. gada; no turienes tie izvērta misijas darbu Lietuvā un Krievijā (LKV 5, 1930—1931, 9125.—9127. sl.).

¹⁸⁷ Sprediķotāji (*predigēre*; lat. *praedicatores*) — dominikāņu ordeņa mūki, kuriem, tāpat

kā franciskāņiem, nedrīkstēja piederēt laicīgais īpašums. Šā ordeņa dibinātājs (1216) ir mūks Dominiks (1170—1221) (*Medeltidens ABC* 1985, 90, 91). Principā dominikāņi bija pret krusta karu kustību. Baltijā dominikāņi ieceļoja jau 20. gados. Viņus atbalstīja bīskaps Alberts un pāvesta legāts Modēnas Guljelmo (LKV 3, 1928—1929, 5746.—5749. sl.).

¹⁸⁸ Līdz pat 13. gs. nogalei misijas jeb kristīgās ticības izplatīšanas jēdziens viduslaiku Eiropā nepavisam nebija saistīts ar toleranci. Tādēļ būtu kļūdaini pretstatīt mierīgu baznīcas misiju agresīvai krusta karotāju darbībai. Ticības ieviešanu ar uguni un zobenu atbalstīja kā bruņinieki, tā mūki. Viduslaikos parasti tomēr mūki aktīvā karadarbībā nepiedalījās, izņemot atsevišķus gadījumus, kad bija spiesti ķerties pie ieročiem aizstāvēšanās nolūkā. Iespējams, ka, pavadot Vācu ordeņa ekspedīcijas Livonijā, mūki bez dedzināšanām lietojuši vēl citas vardarbīgas metodes, taču, kā jau minēts, tie bija atsevišķi

izņēmumi. Viduslaiku sabiedrībā mūki bija *oratores*, tas ir, tie, kas aizlūdz par citu dvēseles glābšanu, bet bruņinieki — *bellatores*, tātad karotāji. Varbūt akcentētajā mūku dedzināšanas kāres tēlojumā izpaužas hronista ironija attiecībā pret garīdzniecību (Siberry 1983).

¹⁸⁹ Sk. 146. piezīmi.

¹⁹⁰ Šajā laikā pāvests bija Aleksandrs IV.

¹⁹¹ Osternas Popo jeb Pope (*Poppe von Östernā*) — Vācu ordeņa lielmestrs no 1252. gada līdz 1256. gadam, kad ģenerālkapitulā, kas notika Romā, viņš no amata atteicās (Šterns 1985, 372). Dzimis ap 1200. gadu Frankonijā, miris 1267. gadā Rēgensburgā (Lampe 1969, 485). Kā izriet no Dūsburgas Pētera hronikas, no 1241. gada līdz 1247. gadam ar pārtraukumiem bijis Prūsijas mestrs. Viņa valdīšanas laikā Vācu ordenis pakļāva Pomoži un lielu daļu no prūšu zemēm (arī Galindiju). Sadarbībā ar Čehijas karali 1254.—1255. gadā pakļāva sembju zemes, kur tad tika dibināta krustnešu Kēnigsberga (*Dusburg* 1861, 66, 200 u. c.; *Biskup, Labuda* 1988, 150—153).

¹⁹² Līdzīgi kā Zobenbrāļu ordenī, arī Vācu ordenī pils pavēlnieku komturū sauca par mestru.

¹⁹³ Sk. 174. piezīmi.

¹⁹⁴ Par lielmestra ārējo pazišanas zīmi kalpoja īpaši veidots krusts, ko varēja nēsāt pie krūtīm vai kaklā uzkārtu. Pie regālījām, kas norāda uz ieņemamo amatu, piederēja zīmogs un gredzens; to apliecina 13. gs. vidus statūti. Kā amata apstiprināšanas zīme kopš lielmestra Zalcas Hermaņa laikiem kalpoja īpašs gredzens (*Inthronisationsring des Hochmeisters*). Tas bija izliets no tīra zelta, ar dimanta ieslēgumiem un rubīna aci (*800 Jahre*, 1990, 357, 358; Abb. VI. 2.5).

¹⁹⁵ Kēnigsberga (*Kunigesberg*; latv. un liet. val. senāk — Karaļauči, kopš 1946. g. — Kaļiņgrada) vēstures dokumentos pirmoreiz minēta 1255. gadā, kad pēc Bohēmijas karaļa karagājiena pret sembjiem uzcelta «karaļa pils». Izrakumi liecina, ka tā bijusi koka celtne, jo Vācu ordeņa mūra nocietinājumi veidoti ap 1257. gadu, vēlāk papildināti, veidojot konventēkas tipa pili (Ulbrich 1932, 11; Ehrhardt 1987). Kēnigsberga celta prūšu pils Tvangstes vietā (*Dusburg* 1861, 92).

¹⁹⁶ Burhards no Hornhauzenes (*Burkart von Hornhüsen*; *Burchard von Hornhausen*) — Livo-

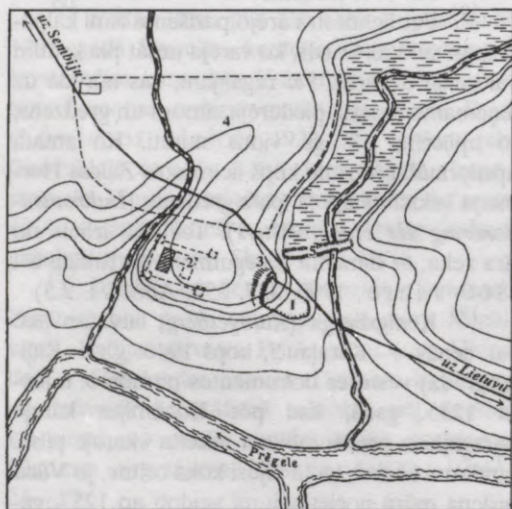

Rietumeiropas krusta karotājs (Benninghoven 1990, Abb. A3).

nijas mestrs (1257—1260). Dzimtā puse Hornhauzene atrodas Austrumsaksijā, ap 16 km uz ziemeļaustrumiem no Halberštes. Burharda sociālā izcelsme neskaidra. Bijis bruņinieku brālis Prūsijā (1252), Zemlandes komturs (1254), Kēnigsbergas komturs (1255—1256) un Prūsijas mestra vietnieks (1254—1257). Kritis Durbes kaujā 1260. gada 13. jūlijā (Fenske, Militzer 1993, 347).

¹⁹⁷ Šī piezīme ir svarīga lietuvju tautas etniskās vēstures skaidrojumam viduslaikos. Neraugoties uz atšķirībām žemaišu valodā un kultūrā, hronists viņus uzskata par lietuvjiem.

¹⁹⁸ Arhibīskaps, kas te nav nosaukts vārdā, neapšaubāmi ir Alberts Suerbērs (miris 1273). Viņš 1246. gadā kļuva par Prūsijas arhibīskapu, kam bija pakļautas bīskapijas Livonijā un Igaunijā, kā arī piešķirtas pāvesta legāta tiesības Gotlandē, Holšteinā un Krievijā. Taču Prūsijā Alberts neatrada kopīgu valodu ar Vācu ordeņa vadību. Patstāvīgs baznīcas sēdekļis viņam atsvabinājās tikai pēc Rīgas bīskapa Nikolaja nāves 1253. gadā, un tad par Alberta rezidenci kļuva Rīga. Kā Rīgas arhibīskapam ar 1255. gadu viņam bija pakļautas septiņas bīskapijas Prūsijā un

Kēnigsbergas pils situācijas plāns Tvangstes kalnā 13. gs. (Ehrhardt 1988, 8): 1 — senās prūšu pils vieta; 2 — ordeņa pils celtniecības gaitā; 3 — priekšpils teritorija; 4 — pilsētas teritorija; 5 — dzirnavu diķa aizsprosta dambis.

Rīgas arhibīskapa Alberta Suerbēra zīmogs (Goetze 1854, Taf. II: 7).

Livonijā (Goetze 1854, 69—73; Mugurēvičs 1995¹, 26—29).

¹⁹⁹ Viduslaikos bieži vien tika zvērēts pie kāda kulta priekšmeta. Zvērestam bija būtiska tiesiska nozīme (Dinzeltbacher 1992, 747).

²⁰⁰ Šajā gadījumā oriģināla *kunigen* latviešu valodā tulkots «kunigaiši». Tie bija žemaišu dižciltīgie (lat. *nobiles*), kas ar saviem novadu valdījumiem veidoja konfederāciju (Пашуто 1959, 337—340). Hronikā lietotās formas *kunic* un *konic*, ko L. Meijers skaidro ar vācu *König* (Meyer 1876, 379, 380), mūsu izdevumā atveidotas dažādi — vai nu vienkārši «valdnieks», vai arī atbilstoši katras tautas tradicionālajam tālaika valdnieka apzīmējumam. Latviešu historiogrāfijā tas ir kungs, ķēniņš, karalis, krievu — князь, lietuviešu — kunigaitis, arī ķēniņš. *Kunic* pamatā ir ģermāņu **kunja-* «cilts» (Kluge 1975, 342), un ģermāņu **kuningaz* nozīmējis «vīrs no dižciltīgas dzimtas» (Ekblom 1945, 14). No šīm ģermāņu formām veidojies arī valdnieka apzīmējums slāvu tautām — князь (Фасмер, 1986, 266).

²⁰¹ 1258. gada otrajā pusē.

²⁰² Upurpriesteris (*blūtekirl* > isl. *blóta* — ziedot, upurēt, *karl* — cilvēks, vīrietis) — pagānu svētnieks, kas nogalināja upurējamo dzīvnieku vai cilvēku (LRC 1857, 300).

²⁰³ Sudrabbbruņas — bruņas no dzelzs, kas nospodrinātas mirdzēja kā sudrabs.

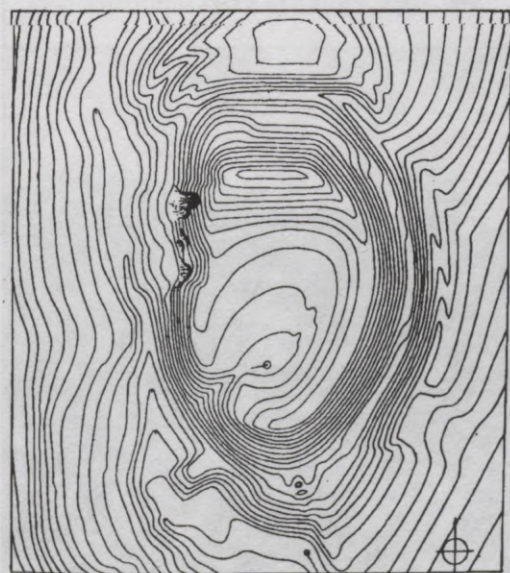
²⁰⁴ Skoda (*Schoten*; liet. *Skuodas*) — tagad rajona centrs Lietuvas ziemeļrietumos pie Latvijas robežas. Kursas dalīšanas dokumentā 1253. gadā Skoda (*Scoden*) minēta kā apdzīvota vieta zemē, ko sauca par Cekli (LVA II,

Vārtājas pilskalns.

Nr. 371). Kauja pie Skodas notika 1258. gada otrajā pusē (Gudavičius 1989, 180).

²⁰⁵ Vārtājas (*Warchdach, Warrach*) pils lokalizējama Vārtājas pilskalnā jeb senajā Elkas kalnā Vārtājas jeb Vārtagas (Vārtavas) upes krastā (Liepājas raj. Gaviezes pag.). Pilskalns ar

Vārtājas pilskalna situācijas plāns (Brastiņš 1923, 93, 94).

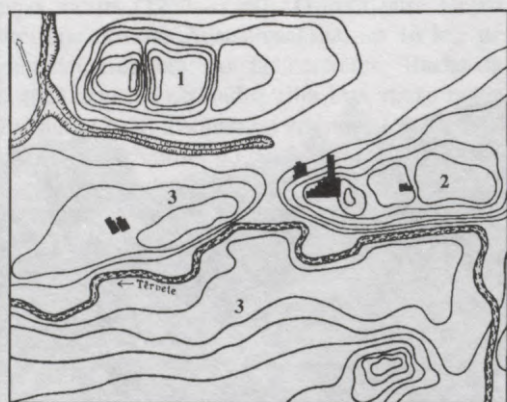
0,5 ha lielu plakumu ierīkots zemesragā; to robežo divi grāvji un vaļņi (Brastiņš 1923, 93, 94). Pilskalna senpilsētā izdarītie izrakumi liecina par apdzīvotību 5.—13. gs. (Stepiņš 1964, 16, 17). Vārtājas pils Hronikā minēta sakarā ar 1259. gada otrās puses notikumiem (Biļķins 1960, 58).

²⁰⁶ Zemgaļu sacelšanās pret vāciešiem un fogtu izraidīšana notikusi 1259. gadā. To rosināja vāciešu sakāve Skodas kaujā. Garīdznieki un fogti, kas ievāca nodevas, Zemgales novados bija noņemti pēc tam, kad 1254. gada aprīlī Zemgale tika sadalīta starp Rīgas arhibīskapu un Līvonijas ordeni (LVA II, Nr. 388, 389).

²⁰⁷ Konkrētajā gadījumā zemgaļu augstsirdība pret ordeņa fogtiem nevis cildināta kā bruņinieku tikums, bet aplūkota tikai kā notikums, kurš neiekļaujas tradicionālo attiecību normās. Tāpēc šāda rīcība nosaukta nevis par bruņniecisku (*ritterlich*), bet gan par pieklājīgu (*ein teil hovēlich*).

²⁰⁸ Šābis, Šabis (*Schabe*) — zemgaļu 1259. gada sacelšanās vadonis. Vārda etimoloģija tiek saistīta ar nozīmi «skābs». Arī citām baltu tautām sastopams gan šāds personvārds, gan šādas cilmes vietvārdi (Blese 1929, 242).

²⁰⁹ Pala (*Pāle*) — teritorija Igaunijā pie Palas upes (tag. Navesti), kas ir Pernu kreisā pieteka (IH 1993, 390). Pala, jādodomā, bijusi mazāks

Tērvetes senvietu situācijas plāns (LA 1974, 127. att.): 1 — Svētkalns (Heiligenberga); 2 — Tērvetes pilskalns ar priekšpili; 3 — senpilsēta. Tumšie laukumi norāda vietas, kur no 1951. gada līdz 1960. gadam veikti arheoloģiskie izrakumi.

novads Navesti augštecē, kur vēl pagājušajā gadsimtā senās Sakalas novadā atradusies Oberpalas draudze (tag. Peltsamā) (LRC 1857, 271).

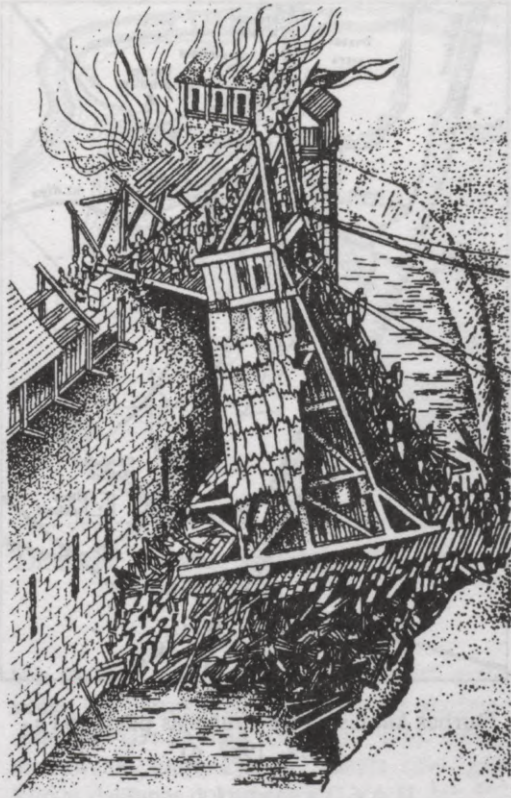
²¹⁰ Tērvete (*Terweten*) bija galvenais politiskais centrs Zemgales rietumdaļā, kur 13. gs. dzīvoja valdnieki Viestards un Nameisis. Pils atradusies 19 m augstajā Tērvetes pilskalnā ar 1000 m² lielu plakumu, ko no austrumpuses aizsargāja līdz 8 m augsts zemes valnis, grāvis un priekšpils. Ap pili konstatētās senpilsētas platība ir ap 10 hektāru. Arheoloģiskajos izrakumos (1951—1960) konstatēts, ka pilskalns apdzīvots līdz 13. gs. beigām. Tas sevišķi nostiprināts 11.—13. gs., kad ziemeļpuse paplašināta, nocietināta ar guļkoku sienu un torņiem (Brīvkalne 1964, 85).

²¹¹ Bīdāmtornis jeb aplenkumtornis (*ebenhõe*; lat. *propugnaculum*) bija no kokiem celts tornis vairākstāvu mājas augstumā, pārvietojams uz riteņiem, veltņiem. To uzbūvēja uz pils grāvī samesiem kokiem, lai varētu sasniegt pils nocietinājumu augšu (LRC 1857, 302; IH 1993, 384).

²¹² Ir izteiktas vairākas hipotēzes par vācu krustnešu 1258./1259. gada ziemā celtās Dobes (*Dobên*) pils vietu (LRC 1857, 272). Ticamākā ir tā, ka Dobes pils lokalizējama tā sauktajos Dobes kalnos uz rietumiem no Auces. Pils vieta attiecināta gan uz Incēnu, gan Mežakalna pilskalnu (Bielenstein 1892, 111, 112; Lōwis of

Tērvetes pilskalns 20. gs. 30. gados.

Aplenkumtornis (Erbstösser 1980, 90).

Menar 1922, 31, 50; Ozols 1971, 121—123). Citās domās ir E. Brastiņš (1926, 16—18), kas Dobes pili lokalizē Kurzemē, Vormsātes pilskalnā (Kuldīgas raj. Nīkrāces pag.). Tātad šo jautājumu nevar uzskatīt par izšķirtu, jo līdzīgi senas cilmes vietvārdi (*Doben, Dubena, Dobberg*) ir vairākās vietās (Dunsdorfs 1984, 106).

²¹³ Karšava (*Karschowen*; liet. *Karšuva*) — plašāks novads Lietuvā uz dienvidiem no Žemaitijas. Vācu ordeņa pils (*Karschowen, Jurburg, Georgenburg*), kas celta 1259. gada pavasarī, atradusies tagadējā Jurbarkā (Gudavičius 1989, 125, 126).

²¹⁴ Kalnēnu (*Kalnėnai*) pilskalnā lietuviešu celtā pils atradusies netālu no vācu krustnešu Karšavas pils (Tautavičius 1975, 75—77).

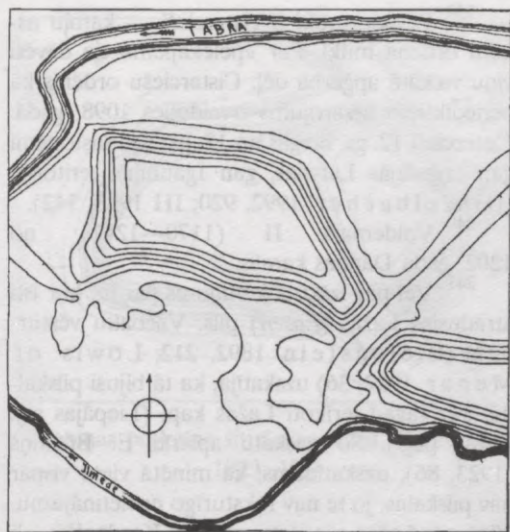
²¹⁵ Maršals (*marschalk*) — šajā gadījumā Heinrihs Botels (*Botel, Bozel*), kas 40.—50. gados bija maršals Prūsijā (Fenske, Militzer 1993, 799). Vācu ordenī pēc ieņemamā amata maršals jeb virsmaršals kopā ar lielkomturu bija nākamais aiz lielmestra. Maršals pārzināja kara lietas. Viņam bija jāgādā par piļu nocietināšanu, ordeņbrāļu apbruņošanu un ieroču izgatavošanu. Lielmestra prombūtnes laikā maršals bija kara spēka vadītājs (Šterns 1969, 158—162).

²¹⁶ Kā jau iepriekš minēts, Vācu ordeņa bruņiniekiem, iestājoties ordenī, bija jādod šķitības,

Kalnēnu pilskalns (Zabiela 1995, 179 pav.).

Dzintares pilskalna situācijas plāns (Brastiņš 1923, 115).

liels (0,2 ha), ierīkots šaurā, 6 m augstā zemes strēlē, kas pārrakta ar platu grāvi, lai savienotu abas upes (Brastiņš 1923, 115, 116). Dzintares novads (*Sintre, Zyntere*) minēts 1253. gadā Kursas dalīšanas dokumentos (LVA II, Nr. 357, 358) Piemares zemē (*Bihaveland*).

²²² *Utilis (Utilie)* — kuršu sacelšanās vadonis Vārtājas pilī. Līdzīgs personvārds sastopams prūšiem (Kiparsky 1939, 360).

²²³ Brālis Jurje (*Juries*) — Jurje no Eihštetes (*Jurie von Eichstädt*), komturis Siguldā (1252—1262), arī ordeņmestra vietnieks Livonijā (1260—1262). Cēlies no Eihštetes (tag. pilsēta Vācijas dienviddaļā, ap 120 km uz dienvidiem no Nirnbergas), kritis kaujā pie Lielvārdes 1262. gada 3. februārī (Fenske, Militzer 1993, 225).

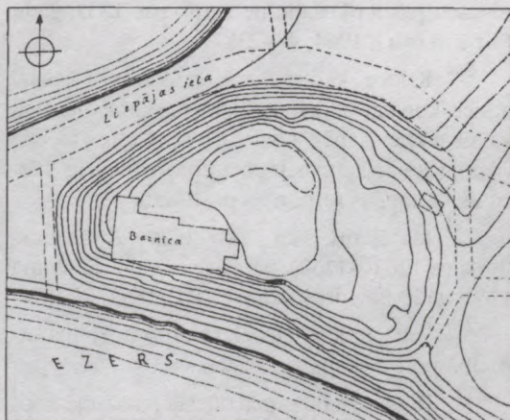
²²⁴ Aizputes (*Asseboten*) pils atradusies pilskalnā Tebras labajā krastā (tag. Baznīcas kalns Aizputē, Liepājas ielā 3). Pilskalna reljefs stipri pārveidots, kad kuršu pils vietā te celta Kurzemes bīskapa pils (13.—14. gs.), vēlāk (18.—19. gs.) baznīca (Brastiņš 1923, 99, 100; Löwis of Menar 1922, 63). Kursas dalīšanas dokumentā redzams, ka 1253. gadā Aizputes novads (*Hasepotten, Asenputten*) nonācis Kurzemes bīskapa valdījumā (LVA II, Nr. 357, 358).

²²⁵ Kauja pie Daugavas Lielvārdes tuvumā attiecināma uz 1262. gada 3. februāri (Wartberge 1863, 42).

²²⁶ *Karmeļe (Carmeļe)* atradusies Sāmsalā. Vēl pagājušā gadsimta vidū Sāmsalā bijusi draudze un muiža ar šādu nosaukumu (LRC 1857, 276).

²²⁷ Mestrs Verners (*Werner*) — Livonijas mestrs (1261—1263) Verners no Breithauzenes(?). Lai gan par mestru ievēlēts jau 1261. gadā, Livonijā ierodas tikai 1262. gada rudenī (Benninghoven 1965, 457). Viņa vietnieks Livonijā līdz 1262. gada februārim bija Siguldas komturis Jurje no Eihštetes (sk. 223. piez.). Pēc Jurjes nāves mestra pienākumus pildījis Helmerihs no Vircburgas (*Helmerich von Würzburg*). Tas tad, šķiet, ir bijis Hronikā iepriekš minētais vārdā nenosauktais mestra vietnieks. Helmerihs cēlies no ministriālu dzimtas Vircburgas bīskapijā. Kļuvis par bruņinieku (1246), viņš kādu laiku kalpo Palestīnā. Pēc tam bijis Prūsijas mestrs (1262—1263), vienlaikus 1262. gadā izpildot mestra vietnieka pienākumus Livonijā (Fenske, Militzer 1993, 740).

²²⁸ *Tranaitis (Traniāt, Traniāte; Tramiate, Trinota, Trojnat, Treniota, Stroynat, Треняма)* — lietuvju kunigaitis, Mindauga māsasdēls, kura īpašumi, spriežot pēc toponīmiem (to vidū arī «Trenaiša kalns»), atradušies Telšu apkaimē (Gudavičius 1984, 74, 75). Pēc Mindauga nāves 1263. gadā Tranaitis kļuva par Lietuvas un

Aizputes pilskalna situācijas plāns (Brastiņš 1923, 99).

Žemaitijas karali, taču pēc gada tika nogalināts (Bilkins 1967, 249—251).

²²⁹ Mindauga tēvs Hronikā minēts kā «dižens kunigaitis» (*kunic grōz*), nesaucot viņu vārdā. Iespējams, ka Mindauga tēvs bijis leģendārais Ringolds (KV III, 1911, 2735), kura vārds gan pirmoreiz parādās tikai 16. gs. otrajā pusē izveidotajā Lietuvas valdnieku sarakstā (Пашуто 1959, 71). No dažādiem dokumentiem secināms, ka Mindaugs nav bijis vienīgais bērns savam tēvam; vēl bijis otrs dēls — Dausprungs — un viena vai vairākas meitas, jo tiek minēti divi Mindauga māsasdēli (Пашуто 1959, 492, 493).

²³⁰ Daži autori pieļauj domu, ka Mindaugs no kristīgās ticības atteicies jau 1260. gadā, taču savienību ar vāciešiem pilnīgi sarauj 1262. gadā (Bilkins 1967, 249).

²³¹ Zīverts (*Sievert*) — Vācu ordeņa brālis, sūtnis Mindauga mītnē. Viņa tuvāka izcelsme Tīringenē nav zināma (Fenske, Militzer 1993, 600).

²³² Te domāts Novgorodas lielkņazs Aleksandrs Nevskis, kas 1262. gada līgumā ar Mindaugu panāca savu tiesību atjaunošanu Polockas zemē. Līgums paredzēja kopēju karagājieni pret Livonijas ordeni (Пашуто 1974, 138).

²³³ Krustnešu nopostītā igauņu nocietinājuma vietā (sk. 56. piez.) Tērbatas bīskaps (1219—1247) Hermanis bija uzcēlis savu pili, dombaznīcu un pils pakājē pilsētu (Löwis of Menar 1922, 50—53). Arheoloģiskajos izrakumos atsegti mūra pils pamati, atsevišķas ēkas, kas norāda uz vācu pils ierīkošanu ne agrāk par 1235. gadu (Trummal 1964, 4—23).

²³⁴ Krievu karaspēka uzbrukums Tērbatai noticis kopā ar lietuvjiem plānotās kampaņas laikā, tikai krievu spēki neaizgāja līdz Cēsīm, kā bija vienojušies ar lietuvjiem, bet aprobežojās ar Tērbatas bīskapijas teritorijas postīšanu.

²³⁵ Iespējams, ka tas bijis Aleksandrs (bīskaps 1263—1268), lai gan par viņu šai amatā 1262. gadā nav drošu ziņu (LRC 1857, 277).

²³⁶ Šeit parādās Hronikas autora ironija attiecībā pret bīskapa garīdzniekiem.

²³⁷ Rīgas arhibīskapija oficiāli pastāvēja kopš 1255. gada (sk. 198. piez.).

²³⁸ Lēale (*Lēal*) — Lihula, Sāmsalas-Lēnemā (Vikas) bīskapijas centrs Igaunijā.

²³⁹ Pelēkie mūki ir cistercieši — katoļu askētu ordeņa mūki. Par «pelēkajiem» tie dēvēti viņu valkātā apģērba dēļ. Cisterciešu ordenis kā benediktiešu atzarojums izveidojies 1098. gadā. Cistercieši 12. gs. beigās un 13. gs. bija sastopami gan tagadējās Latvijas, gan Igaunijas teritorijā (Dinzelbacher 1992, 920; IH 1993, 342).

²⁴⁰ Valdemars II (1170—1241), no 1202. gada Dānijas karalis.

²⁴¹ Vēl nav izšķirts jautājums par to, kur īsti atradusies Lažas (*Lasen*) pils. Vācbaltu vēsturnieki (Bielenstein 1892, 212; Löwis of Menar 1922, 36) uzskatīja, ka tā bijusi pilskalnā, kur tagad ierīkoti Lažas kapi (Liepājas raj. Lažas pag.). Šo uzskatu apstrīd E. Brastiņš (1923, 86), uzskatīdams, ka minētā vieta vispār nav pilskalns, jo te nav raksturīgo nocietinājumu. Viņš par Lažas pils vietu uzskata Kazdangas jeb Valātas pilskalnu (Kazdangas pag.). Te ir nocietinājums ar 70×120 m lielu plakumu, diviem vaļņiem un grāvjiem (Brastiņš 1923, 85, 86). Lažas vārds citos 13. gs. rakstītajos avotos nav sastopams, bet 14. gs. minēts upes nosaukums *Ladze, Lazzge* (Kiparsky 1939, 118).

²⁴² Merkes (*Merkes*) pils vieta nav droši lokalizēta. Pēc A. Bilenšteina (Bielenstein 1892, 223) un dažu citu vēsturnieku domām, pils bijusi 6 km uz dienvidrietumiem no Aizputes, kur atrodies t. s. Merkes kalns. Taču pilskalnu apzināšanā šāds kalns nav atrasts. Savukārt E. Brastiņš (1923, 97, 98) domāja, ka Merkes pils atradusies Vecpils kuršu pilskalnā, kas pārsteidz ar savu nocietinājumu (vaļņi, grāvji) vareņību. Tomēr viņa pieņēmums, ka pilskalns būtu saucams pēc māju vārda Mārkaiši, diemžēl ir apšaubāms, jo tas dibināts tikai uz 20. gs. vietvārdu, kas senāk nav bijis sastopams. Arī citos 13. gs. avotos Merkes vārds nav uzziets, tāpēc pieņem, ka hronists te kļūdījies. *Merkes* esot tas pats *Neres, Nerks* (Kiparsky 1939, 126). Dokumentos minēts, ka pēc 1253. gada Kursas dalījuma ordenim piešķirts Nerkes novads (LVA II, Nr. 357, 358).

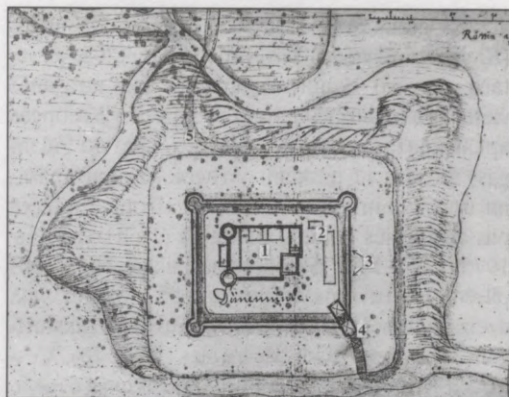
²⁴³ Grobiņas (*Grubīn*) pils atradusies Grobiņā, kur Ālandes labajā krastā Dzirnezera pussalā atrodas pilskalns (50×120 m), no kura 1/3 aizņem izplūdis zemes valnis (Brastiņš 1923, 103, 104). Grobiņas novads (*Grobin, Grobyn*) pēc 1253. gada dalījuma tāpat kā Nerke nonāk ordeņa rokās.

Grobiņas pilskalna situācijas plāns (Brastiņš 1923, 103).

²⁴⁴ Šis krustnešu karagājiens pret minētajām Dienvidkursas pilīm tiek attiecināts uz 1263. gada sākumu (Biļķins 1967, 265).

²⁴⁵ Daugavgrīva (*Dunemunde*; *Dünamünde*) atrodas Vecdaugavā uz austrumiem no pašreizējās Daugavas ietekas jūrā, jo līdz 16. gs. vidum Daugava ietecēja jūrā pie Vecākiem. Tā kā Daugavgrīva bija izdevīga ostas vieta, tad krustneši jau 13. gs. sākumā te ierīkoja savu atbalsta punktu. Te 1205. gadā tika uzcelts cisterciešu klosteris (tag. Rīga, Airu iela 79a jeb t. s. Skanstnieki),

Daugavgrīvas klosteris situācijas plāns (KA 115 88, Dünamünde 1): 1 — cisterciešu klosteris, no 14. gs. sākuma ordeņa pils; 2 — celtnes priekšpili; 3 — 16., 17. gs. celtie zemes vaļņi (skansts); 4 — tilts pār aizsarggrāvi, kas pilns ar ūdeni; 5 — ceļš.

kam deva Svētā Nikolaja vārdu (IH 1993, VI 3; 354).

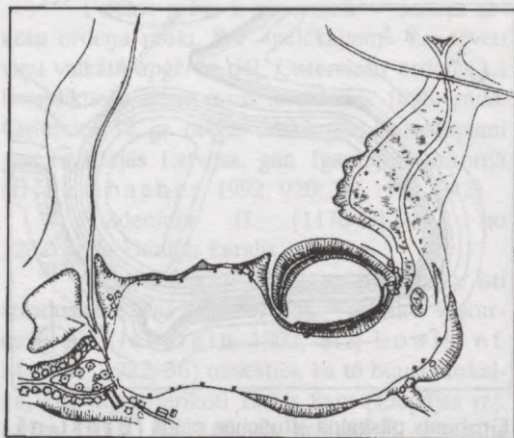
²⁴⁶ Kauja pie Daugavgrīvas klosteris notikusi 1263. gada 9. februārī. Tajā krituši deviņi ordeņbrāļi un daudzi Rīgas pilsoņi (Biļķins 1960, 65).

Grobiņas pilskalns.

²⁴⁷ Notikumi, kuros minēta Kretingas (*Kretēnen, Kretēne*) pils, attiecas uz 1263. gadu, taču nav īsti skaidri zināma šīs pils atrašanās vieta. Pils lokalizāciju apgrūtina tas, ka Kretingas apkārtnē (tag. Lietuvā, uz austrumiem no Palangas) atrodas 11 pilskalni. Arheoloģiskā apzināšana un izrakumi liek domāt, ka Hronikā minētā pils atradusies Anduļu pilskalnā (Jablonskis 1975, 177—182). Šā pilskalna pakājē bijusi senpilsēta un tuvumā ir pazīstamais Anduļu vēlā dzelzs laikmeta kapulauks ar kuršiem raksturīgām senlietām (Tautavičius 1975, 28). Vēsturiski Kretingas novadam (*borchsukunge Cretyn, castellatura de Creten*) vajadzēja atrasties kuršu zemē Megovē pie Pilsāta robežām. Pēc 1253. gada kuršu zemju dalījuma Kretingas novads ietilpa bīskapa daļā. Ņemot vērā vietējo dižciltīgo nopelnus katoļticības izplatīšanā, bīskaps pusi novada kopā ar pili izlēņo četriem kuršu novadniekiem. Pilsnovada otru pusi savā starpā sadala bīskaps ar ordeni (LVA II, Nr. 363). Piecus gadus vēlāk Kretingas novads minēts sakarā ar tā iedzīvotāju iekļaušanu bīskapijas pārvaldes apgabalā (UB I, Nr. 329). Pēc Durbes kaujas Kretingas pils pārgāja pilnīgi kuršu dižciltīgo rokās (Biļķins 1992, 94—96).

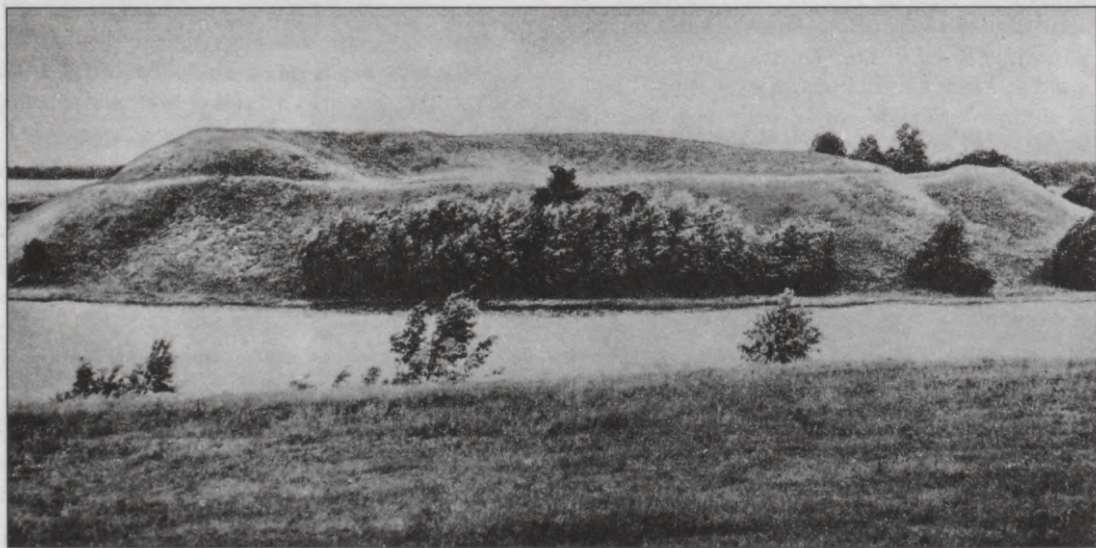
²⁴⁸ Konrāds Viršiņķis (*Cūnrāt Wirschinc; Wirsinc*) — Konrāds Viršinks vai Virzinks; Vācu ordeņa brālis Klaipēdas pilī (1263). Konrāda izcelsme nav droši zināma; iespējams, ka viņš,

Impiltes pilskalna situācijas plāns. Centrā pilskalns ar apļveida zemes valni (Minkevičius 1987, 8a pav.).

tāpat kā vēl daži citi ordeņbrāļi, nāk no Dienvidharca (Fenske, Militzer 1993, 725).

²⁴⁹ Impilte (*Ampille*) lokalizējama Impiltes pilskalnā, kas atrodas Lietuvā, Kretingas rajonā, Jodupes labajā krastā. Pilskalnam ir 40×60 m liels plakums un 70 m garš, līdz 10 m augsts valnis, pakājē bijusi senpilsēta. Arheoloģiskajos izrakumos konstatēti vairākkārt atjaunoti nocietinājumi ar tuneļveida vārtiem zemes valnī (Tautavičius 1975, 69, 70). Spriežot pēc

Impiltes pilskalns (Minkevičius 1987, 8b pav.).

Skalvietes galvasrota (Kulikauskienē
1987, 31 pav.).

Kursas 1253. gada dalīšanas dokumenta (LVA II, Nr. 359, 360), Impiltes novads atradies kuršu zemē Duvzarē; kā «*castellatura Ampilten*» (UB I, 1853, Nr. 533) un kā Kurzemes bīskapijas teritorijā esoša zeme tas minēts 1290. gadā.

²⁵⁰ Skalva jeb Skalava (*Schalowe*) — rietumbaltu apdzīvota teritorija Nemunas lejtecē. Pēc 13.—14. gs. hroniku ziņām, Skalva ir viena no Prūsijas zemēm (Dusburgietis 1985, 85, 351). Skalvji, kuru kultūra pēc arheoloģiskā materiāla tuvāka kuršiem, dzīvoja līdzās kuršiem, žemaišiem, jātvīngiem un prūšiem Nemunas pietekas Jūras baseinā (Tautavičius 1980, 86).

²⁵¹ Konrāds no Mandernes (*Cûnrât von Manderen; Konrad von Mandern*) — Livonijas mestrs (1263—1266), zemeskomtors dažādās Vācu ordeņa zemēs, īpaši Marburgā (1266—1295). Īsāku laiku uzturējies Livonijā arī 1268. gadā. Cēlies no Tiringenes landgrāfistes ministriāliem Mandernē (Fenske, Militzer 1993, 436, 437).

²⁵² Mindaugu un divus viņa jaunākos dēlus nogalināja ar Mindauga politiku neapmierinātie sāncenši 1263. gada rudenī. Savvērestībā bija iejaukti arī tuvi viņa radnieki — Tranaitis un Daumants (Gudavičius 1989, 145).

²⁵³ Domāts Tranaitis, kas pēc Mindauga nāves kļuva par Lietuvas un Žemaitijas karali (sk. 228. piez.).

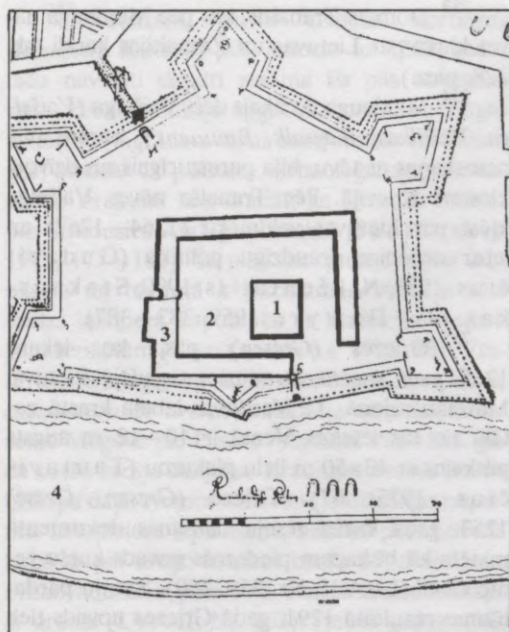
²⁵⁴ Mindauga vecākais dēls Vaišelga (*Vaišelga, Vaišilkas, Waysalk, Воишелк*), kuram bija nesaskaņas ar tēvu, bija pareizticīgais un dzīvoja klosterī Krievijā. Pēc Tranaiša nāves Vaišelga kļuvis par Lietuvas valdnieku (1264—1267) un ietur ordenim draudzīgu politiku (Gudavičius 1989; Nikžentaitis 1990; Stakauskas 1934; Пащуро 1959, 383—387).

²⁵⁵ Griezes (*Gresen*) pils, ko iekaro 1265. gada vasarā, atradies tagadējā Lietuvā, Mažeiku rajonā. Te Varduvas labajā krastā netālu no tās ietekas Ventā ir 10—12 m augsts pilskalns ar 40×50 m lielu plakumu (Tautavičius 1975, 67). Grieze (*Gresen, Grese*) 1253. gada kuršu zemju dalīšanas dokumentā minēta kā bīskapam piederošs novads kuršu zemē Ceklī (LVA II, Nr. 359, 360). Zemju pārdaļīšanas rezultātā 1291. gadā Griezes novads tiek Kurzemes bīskapijas domkapitulam (UB I, Nr. 540).

²⁵⁶ Šo zemgaļu uzvaru var attiecināt uz 1264. gadu (Biļķins 1960, 68).

²⁵⁷ Lielupe (*Semegaller Ā*) — Zemgales lielākā upe, kas veidojas, saplūstot Mūsai un Mēmelei. Līdz 18. gs. Lielupe ietecēja Daugavā (senās grīvas posms ir Bullupe). Skandināvu ģeogrāfiskajos aprakstos (Hauksbók 1892—1896, 150), kas radušies vēlākais 14. gs. sākumā, Lielupe minēta blakus Daugavai un saukta par Zeimgolu (*Seimgol, Seimgel, Seigoll*). Tur Daugava un Lielupe ierindotas starp ievērojamākajām Austrumeiropas upēm. Te gan jāteic, ka pastāv zināmas grūtības šā svarīgā vēstures avota interpretācijā. O. Pritsaks (Pritsak 1981, 549) šeit minēto Zeimgolu grib identificēt ar Daugavu, uzskatīdams, ka runa ir par vienu upi, proti, Zemgales Daugavu. Savukārt J. Melņikova (Мельникова 1986, 152—157) domā, ka hidronīms *Seimgol* vispār neattiecas uz Latvijas teritoriju, bet ka tas apzīmē Dņepras pieteku Seimu. Īoti vilinošs liekas Daugavas un Lielupes apvienojums, zinot tā laika ģeogrāfiskos apstākļus, ja tikai iepriekšminētā avota upju uzskaitījumā starp hidronīmiem *Seimgol* un *Duna* nebūtu likts punkts.

²⁵⁸ Tulkotājus un komentētājus ir mulsinājis Hronikā minētais četru jūdžu attālums, kas pie-

Livonijas ordeņa pils Jelgavā ar 17. gs. tai apkārt uzceltiem bastioniem (KA 115 88, Mitau 6): 1 — pils; 2 — priekšpils; 3 — korpusi, kas celti 16. gs. 60.—70. gados; 4 — Lielupe. Mērogs dots Reinzemes rīkstēs.

ņemams par izejpunktu, lai noteiktu jaunceļamās Mītavas (*Mytowe*) pils vietu. Ir izteikti divi viedokļi. A. Bīlenšteins, rēķinādams četrus jūdžu (t. i., ap 30 km) attālumu no Rīgas, pieņēma, ka Mītavas pils sākotnēji celta tagadējā Slokā (Bieleinstein 1892, 133, 134). Šim uzskatam gan nav nekādu arheoloģisku liecību. Ticamāka ir otra hipotēze, ka Mītavas pils 1265. gadā celta tagadējās Jelgavas pils vietā. Tas izriet no 13. gs. otrās puses un 14. gs. dokumentiem, kuros nav nekādu ziņu par Mītavas pils pārcelšanu uz citu vietu (Löwis of Menar 1922, 83; 1895, 45—51). Minot četras jūdzes, hronists acīmredzot domājis attālumu no Mītavas pils līdz lielākajiem zemgaļu centriem — Dobelei, Tērvetei, jo tieši Mītava vēlāk kļuva par izejpunktu, no kurienes krustneši devās pret šīm zemgaļu pilīm (Bilkins 1960, 68).

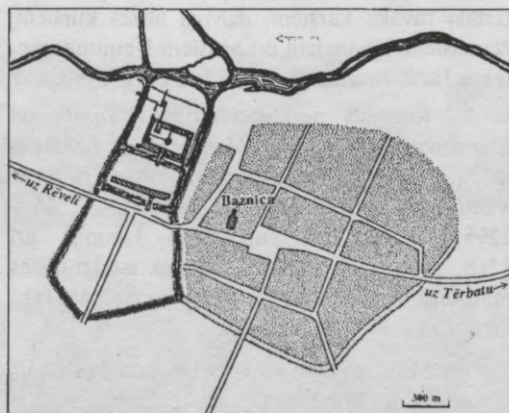
^{25b} Veisenšteinas (*Wizenstein; Weissenstein*) pils sāka celt 1265. gadā pie svarīgā ceļa uz Rēveli (tag. Igaunijā, Paidēs pilsētā). Tā būvēta

no gaišiem plienakmeņiem (tādēļ tai dots tāds nosaukums: vācu *weiß* — balts, *Stein* — akmens) kā spēcīgs ordeņa nocietinājums — torņa pils paaugstinātā vietā, kur apkārt bijis purvs (Tuulse 1942, 82—85).

²⁶⁰ Mestrs Oto ir Livonijas mestrs (1267—1270) Oto no Lauterbergas (*Otto von Lautenberg, Lutterbergh*). Dzimis grāfu Lauterbergu ģimenē, kurai piederējusi pils Vācijā, Harca dienviddaļā (Benninghoven 1965, 465). Kritīs kaujā ar lietuvjiem pie Karuzes Igaunijā 1270. gada 16. februārī (Fenske, Militzer 1993, 409—412).

²⁶¹ Bīskaps Aleksandrs (*Allexander*) — Tērbatas bīskaps, minēts kā liecinieks kādā 1263. gada 10. septembra dokumentā (UB I, Nr. 378). Kritīs kaujā pie Maholmas 1268. gada 18. februārī (Wartberge 1863, 46).

²⁶² Dmitrijs (*Dimitre*) — Novgorodas kņazs Dmitrijs Aleksandrovičs, Ņevska dēls — kā Rakveres (Maholmas) kaujas varonis bijis minēts kādreiz Pērnavas pilī glabātajā, bet tagad zudusajā Atskaņu hronikas norakstā, kas plaši izmantots Johana Rennera hronikā, kurā aprakstīta arī Rakveres kauja. Tā kā daudzu personvārdu un toponīmu formas šajā Atskaņu hronikas norakstā ir tuvākas 13. gs. dokumentos minētajām, tad pieņem, ka tas bijis vecāks gan par Bergmaņa, gan Heidelbergas kodeksu un tāpēc ticamāks (Pabst 1868—1873, 277—280). To ņemot vērā, par Rakveres kaujas varoni Hronikā tomēr

Vācu ordeņa Veisenšteinas pils situācijas plāns (Leighly 1939, Fig. 16).

varot nosaukt Dmitriju, lai gan Bergmaņa kodeksā te minēts *Dunctve* un Heidelbergas kodeksā — *Tunctve*. Atskaņu hronikas senākajos izdevumos (Bergmann 1817, 196; Meyer 1848, 365; LRC 1857, 164), tāpat arī latviešu tulkojumos (Siliņš 1893, 75; Klaustiņš, Saiva 1936, 191) personvārds *Dunctve*, *Tunctve* saistīts ar lietuviešu izcelsmes Pleskavas kņazistes valdnieku, pirms tam Naļšas zemes kunigaiti Daumantu, kas arī piedalījies šai kaujā. Arī G. Berkholcs tomēr atzīst (Berkholz 1880, 68), ka te būtu minams Dmitrijs, kā tas secināms pēc Novgorodas hronikas, kur nosaukts князь Дмитри (Папуто 1959, 53, 54, 152), un pēc Vartberges Hermaņa hronikas, kur dots: *Demetrius rex Ruthenorum* (Wartberge 1863, 46).

²⁶³ Hronikā te aprakstītā kauja dažādos avotos dēvēta dažādi. Tā notikusi Viruzemē netālu no dāņu celtās Rakveres pils, tādēļ dēvēta par Rakveres kauju, taču vācu avotos par kaujas vietu minēta Maholmas baznīcas apkaime (Wartberge 1863, 46). No krievu avotiem savukārt uzzinām, ka ciņa norisinājies Kegoles (Киголе) upes krastos (Папуто 1963, 106), kas varētu būt Hronikā minētā «negantā upe» (*eine böse bach*), kura identificēta ar *Semsche Bach* jeb *Sembach* (Wartberge 1863, 46).

²⁶⁴ Jurijs (*Juries*) — krievu kņazs Jurijs Andrejevičs, vietvaldis Novgorodā, 1268. gadā piedalījies Rakveres (Maholmas) kaujā un 1269. gadā ierosinājis miera sarunas.

²⁶⁵ Miera līguma galīgais teksts tika izstrādāts 1269. gada martā, lielu vērību veltot tirdzniecības sakaru attīstībai (UB I, Nr. 414).

²⁶⁶ Frīderihs (*Vriderich*) — Tērbatas bīskaps (1268—1284) Frīdrihs no Hāzeldorfas (*von Haseldorf*), cēlies no dižciltīgas ģimenes Ziemeļvācijā. Viņa tēvs bija Dītrihs no Hāzeldorfas (sk. 98. piez.). Frīdrihs līdz 1255. gadam bijis bruņnieks Holšteinā, vēlākos gados domkungs Hamburgā un Karēlijas bīskaps (Arbusow 1913, 303; Mugurēvičs 1995, 27—30).

²⁶⁷ Kauja starp krustnešiem un lietuvjiem notika 1270. gada 16. februārī pie Karuzes uz dienvidrietumiem no Lihulas (sk. 66. piez.), iepretī Muhu salai (Wartberge 1863, 47).

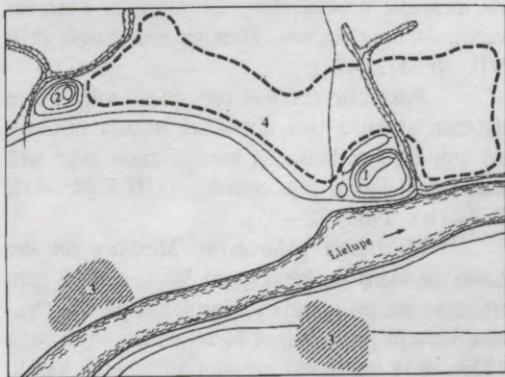
²⁶⁸ Lēales bīskaps (1262—1285?) bija Hermanis II Bukshēvdens (Gnegel-Waitshies 1958, Taf. I).

²⁶⁹ Brālis Andrēss (*Anders, Andrēs; Andrich, Andreas*) — Livonijas ordeņa mestra vietas izpildītājs 1270. gadā Andrēass. Pieņem, ka viņš nācis no Vestfālenes, taču tuvāku ziņu par viņa izcelsmi nav. Kritis kaujā ar lietuvjiem 1270. gadā (Wartberge 1863, 47; UB I, Nr. 418; Fenske, Militzer 1993, 714).

²⁷⁰ Valters no Nordekas (*Walter von Norteken; Nordecken*) — Livonijas mestrs (1270—1273), pēc tam (1273—1287) bruņnieku brālis Marburgā (sk. 275. piez.). Valtera izcelsmes vieta Nordekas Rābenava atrodas 17 km uz ziemeļaustrumiem no Gīsenes (Vācijas vidienē). Pirms iestāšanās Vācu ordenī Valteram bijusi sava ģimene, sieva un dēls, kuri turpmāko dzīvi nolēmuši veltīt reliģijai (Fenske, Militzer 1993, 476, 477).

²⁷¹ Sk. 91. un 210. piezīmi. Izrakumos Tērvetes pilskalnā konstatēta vācu krustnešu uzturēšanās pilī. Par to liecina jaunas iezīmes celtņu apkurē (ķieģeļu krāsnis) un atrastie ieroči, kas raksturīgi Rietumeiropas tā laika militārajai tehnikai (Brīvkalne 1964, 103, 104; Mugurēvičs 1994, 96).

²⁷² Mežotne (*Mezoten*) bija zemgaļu zemes Upmales centrs. Te Lielupes krastā atradās 9.—14. gs. pilskalns, plaša senpilsēta, osta un divi kapulauki (Bauskas raj. Mežotnes pag.). Vācu krustneši jau 13. gs. 20. gados Mežotni uz kādu laiku bija pakļāvuši, pārvēršot to par Zemgales bīskapijas sēdekli. Zemgaļi savu varu Mežotnē atjaunoja pēc sacelšanās un vācu fogtu izraidīšanas no Zemgales 50. gadu beigās (Brīvkalne

Mežotnes senvietu situācijas plāns (IH 1993, 403): 1 — pilskalns; 2 — Vīnkalns; 3 — kapulauki; 4 — senpilsēta.

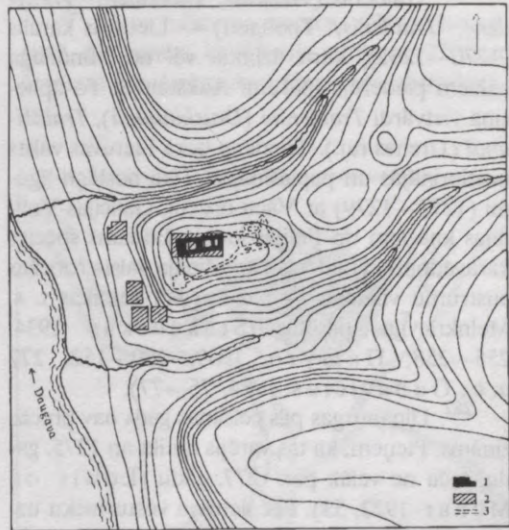
kauskas 1934, 259; Nikžentaitis 1996, 28; Пащуро 1959, 151, 152).

²⁷⁷ Dubna (*Dubenā*) ir Daugavas labā pieteka, kas ieplūst Daugavā pie Līvāniem. Tā kā Dubna ir 120 km gara, kaujas vieta nav precīzi nosakāma. Taču ticamāk, ka tā norisinājusies pie apdzīvotas vietas ar šādu nosaukumu. Dubnas krastos tādas varētu būt bijušas divas. Viens bijis 18. gs. pie Krustpils draudzes piederīgs ciems netālu no Līvāniem (Brežgo 1943, 81), otrs — uz austrumiem no Višķiem, pie Dubnas pietekas Medupes. Pirmais 18. gs. zemju aprakstos tikai pieminēts, turpretī otrs izceļas ar tā apkārtnes blīvu apdzīvotību, par ko liecina ne vien vietu nosaukumi (Brežgo 1943, 96—98), bet arī daudzie arheoloģiskie pieminekļi. Nelielā teritorijā (15×8 km) te Dubnas upes tuvumā ir ap desmit pilskalnu. Ka šie pilskalni varētu būt bijuši apdzīvoti 12.—13. gs., liecina aptuveni līdzīgs kapulauku skaits (LRAP 1993, 38—42; LA 1974, 178, 179). Tā kā Hronikā ir rakstīts par kauju pie ūdeņiem, tad var pieņemt, ka tā notikusi pie Višķu un Luknas ezeriem, kur Dubnas upei ir caurtece. Te uz rietumiem no šiem ezeriem arī atrodas apdzīvota vieta Dubna. Par labu tam, ka iespējams, kauja norisinājusies šeit, runā arī tas, ka nākamajos gados vācieši cenšas nostiprināt Livonijas dienvidaustrumu flangu, ceļot 20 km uz dienvidiem no Dubnas pie Daugavas Dinaburgas pili. Līdz šim valdošais uzskats, ka ar *Dubenā* jāsaprot Dignāja (Siliņš 1893, 80; Klaustiņš, Saiva 1936, 164), ir apstrīdams, jo attiecībā uz Dignājas draudzi nosaukums *Dubenā* droši zināms tikai ar 16. gadsimtu (Sb. Kurl. 1896, 72).

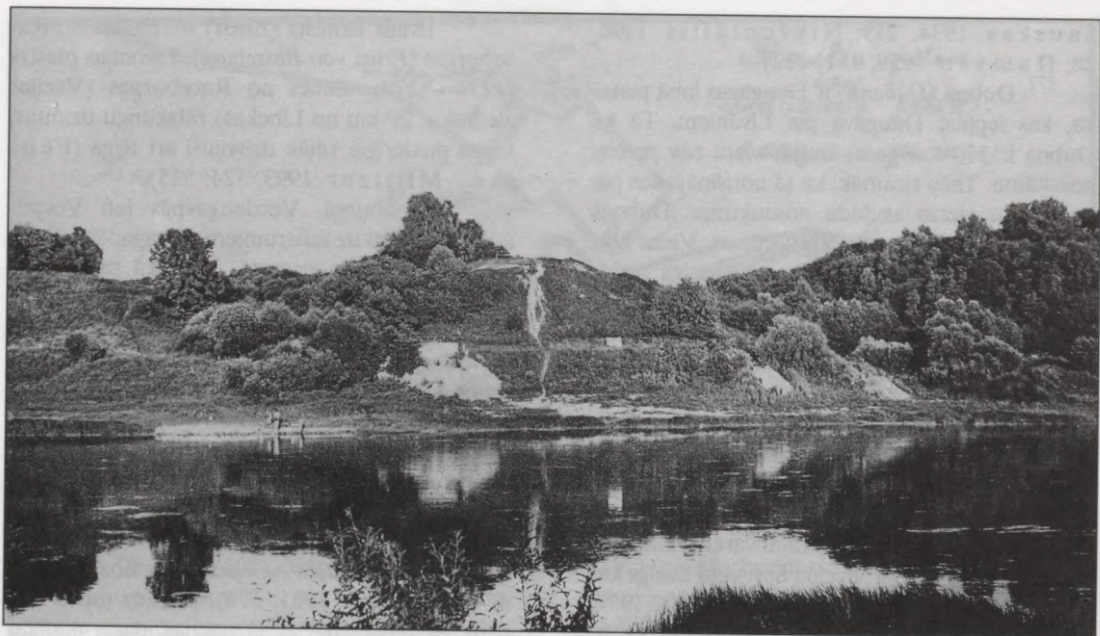
²⁷⁸ Lielmestrs šajā laikā (1272—1282 vai 1283) bijis Hartmanis no Helderunges (*Hartmann von Helderungen*), kas atrodas Tīringenē. Dzimis ap 1210. gadu dižciltīgā ģimenē. Vācu ordenī iestājies 1234. gadā. Arī viņa tēvs un brālis bijuši Vācu ordeņa bruņinieki. Hartmanis 1236.—1237. gadā piedalījies sarunās Marburgā un Viterbo (pāvesta rezidence ziemeļos no Romas) par Zobenbrāļu ordeņa palieku iekļaušanu Vācu ordenī. 1255. gadā, atgriezdami no Livonijas, uzturējies Klaipēdas pilī. Lielkomturs Palestīnā (1261—1263), vēlāk lielmestrs (Benninghoven 1965, 461, 462; Fenske, Militzer 1993, 802).

²⁷⁹ Brālis Ernests (*Ernst*) — Ernsts no Raceburgas (*Ernst von Ratzeburg*), Livonijas mestrs (1274—1279). Cēlies no Raceburgas (Vācijas ziemeļos, 20 km no Lībekas) rātskungu dzimtas, kuras piederīgie vēlāk dzīvojuši arī Rīgā (Fenske, Militzer 1993, 524, 525).

²⁸⁰ Dinaburga, Vecdaugavpils jeb Vecpils atrodas 19 km uz austrumiem no tagadējās Daugavpils, Naujenes pagastā. Hronikā rakstīts tā, itin kā tur pirms vācu nocietinājuma ierīkošanas jau pastāvētu pils ar nosaukumu Dinaburga (*Dunaburg*). Arheoloģiskie izrakumi vācu celtās pils vietā tiešām apliecināja senākas pils esamību. Acīmredzot tā bijusi latgaļu Naujenes (Novene, Naujene) pils ar senpilsētu, jo vēl 15.—16. gs. lietuvju un krievu vēstures avoti pašu Dinaburgu dēvē par Novinu jeb Ņevginu. Šie nosaukumi, pēc valodnieku domām, atvasināti no lietuvju valodas vārda *naujas* — «jauns» ar nozīmi «jau-nā pils» (Būga 1961, 570), kas līdz mūsu dienām saglabājies dzelzceļa stacijas, pasta nodaļas un pagasta nosaukumā (Mugurēvičs 1984, 69—75).

Naujenes pilskalnā un senpilsētā uzceltās Dinaburgas pils plāns ar 1982.—1987. gada izrakumu laukumiem (Mugurēvičs 1994, 11. att.): 1 — mūra sienas; 2 — izrakumu laukumi; 3 — iespējamais mūra sienu turpinājums (Tuulse 1942, Abb. 40).

Naujenes pilskalns.

²⁸¹ Traidenis (*Thoreide, Thoreiden; Thraydene, Traidenis, Тройден*) — Lietuvas karalis (1270—1282), kura dzimtai vēl no Mindauga laikiem piederēja īpašumi Aukštaitijā. To apiecina vietvārdi *Traideniai (Druskininkai), Traidžiūnai* (Utenas raj.). Traidenā laikā Lietuvas valsts nostiprinājās un paplašinājās. Tika noslēgti līgumi (1273—1279) ar Vācu ordeni, Galīcijas-Volīnijas kņaziem un Polijas karali. Būdam spēcīgs karavadonis, Traidenis paplašināja valsts robežas austrumu virzienā — pakļāva vēl vairākas t. s. Melnkrīevijas pilsētas (Stakauskas 1934, 255—258; Папуго 1959, 150—152, 277 u. c.; Gudavičius 1984, 75—77).

²⁸² Dinaburgas pils celšanas gads nav precīzi zināms. Pieņem, ka tas varējis notikt ap 1275. gadu, taču ne vēlāk par 1277. gadu (Lōwis of Menar 1922, 53). Pēc lietuvju vēsturnieku uzskatiem, pils celta jau ap 1273.—1274. gadu (Gudavičius 1989, 161, 162), bet maz ticams, ka tikko amatā stājies Livonijas ordeņmestrs būtu spējis to noorganizēt. Dinaburgas pils atradusies Daugavas labajā krastā iegarenā kalnā starp divām dziļām gravām. Paaugstinājuma šaurākajā galā bijusi pils, sākumā koka nocietinājums, bet uz ziemeļaustrumiem no tās

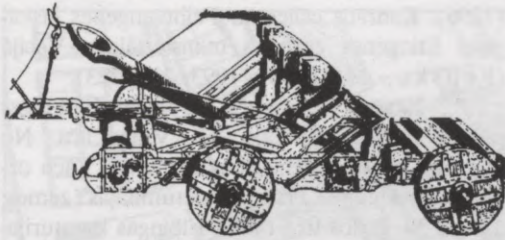
atradašās aizsarggrāvju ietvertas divas priekšpilis, kas kopā ar pili aizņēmušas 0,3 hektārus. Kalna rietumu galā pie Daugavas ir 16 m zemāka terase ar pilsapmetni, no kuras tagad upes izskalojuma rezultātā saglabājusies vairs tikai puse kopplatības — ap 0,1 ha (Mugurēvičs 1984, 70).

²⁸³ *Blīde* — ierīce lielu akmeņu mešanai (lat. *trebuchium*, vācu *Gegenwichtsblīde*). Šādas ierīces, kas tika radītas krusta karu laikā 12.—13. gs., darbojās pēc pretvara principa. Ar tām varēja mest pat 1 tonnu smagus akmeņus; vieglākus akmeņus u. c. tās aizmeta 0,5 km tālu (Benninghoven 1965, 161).

²⁸⁴ Krievu karavīri nāca no Polockas, Vitebskas un Smoļenskas, kur tai laikā valdīja lietuvju kunigaiši (Biļķins 1973, 173).

²⁸⁵ Kungs Eilards — Eilards no Hobergas (*Eilart von Hōberc; Eilardus de Oberghen*), dāņu pavēlnieks Rēvelē (*capitaneum terre Revalie*) (Wartberge 1863, 48).

²⁸⁶ Johans no Tīzenhauzenes (*Johan von Thisenhūsen; Johann de Thisenhus*) — Rīgas arhibīskapa vasalis, kam 1269. gadā bija izlēnota Koknese (LG I, Nr. 31). Viņa izcelsme saistāma ar tiem Lejassaksijas ministriāliem, kuru dzimta

Akmeņu metamā mašina. Pēc Rūdolda Emsa «Pasaules hronikas 1383» zīmējuma (Mench, Leibling 1983, Abb. 48).

nākusi no Tizenhauzenes. Pirmais šīs dzimtas pārstāvis Līvzemē parādās jau 13. gs. sākumā (Transehe 1960, 32, 33, 102). Sikākas ziņas par Johanu, kurš kritis kaujā pret lietuvjiem 1279. gada 5. martā, varētu iegūt, pētot Holšteinas grāfistes vēsturi (Laakmann 1936, 52).

²⁸⁷ Heinrihs no Frangenes (*Heinrich von Frangen; Hinricus de Wrangle*) — Rīgas arhibīskapa vasalis, 1277. gadā minēts kā liecinieks, piešķirot lēņus Rīgas arhibīskapijas teritorijā (LG I, Nr. 37). Pieder pie senas dižciltīgas dzimtas ar citu, pagaidām nepierādītu vārdu (Levenvolde?), kas 13. gs. ieceļojusi no Ziemeļvācijas un jauno vārdu — Vrangeļi (*Wrangle*) — ieguvusi no sava zemes īpašuma *Varanga* apzīmējuma Viruzemē. Vrangeļi, būdami lēņa turētāji dāņu pārvaldītajā Ziemeļigaunijā, bija kļuvuši arī par Rīgas arhibīskapa vasaļiem (Transehe 1960, 102—104; Lenz 1970, 882, 883). Kādam Johanam Vrangeļim acīmredzot bijusi izlēņota zeme Pļaviņu apkārtnē, ko var spriest pēc 1437. gada dokumenta Stukmaņu muižas sakarā. Robežas nospraužot, minēti akmeņi ar iecirstu Vrangeļu dzimtas ģerboni (LG I, Nr. 290). Viens no šiem akmeņiem vēl saglabājies, un tajā atveidots gan Vrangeļu ģerbonis, gan Rīgas arhibīskapijas ģerbonis (Urtāns 1991, 7—11). Ņemot vērā teikto, var uzskatīt, ka Heinrihs Vrangeļis 13. gs. 70. gados bija saņēmis lēni no arhibīskapa un pārvaldījis zemes ap Pļaviņām (Lokstenes pilsnovadu?), bet viņa kaimiņš Tizenhauzens valdījis Koknesē. Savukārt, 14. gs. 40. gados kāds Voldemārs Vrangeļis bijis arhibīskapa fogts Koknesē (Arbusow 1913, 276). Tātad zemju norobežošana ar minētajiem akmeņiem varēja notikt

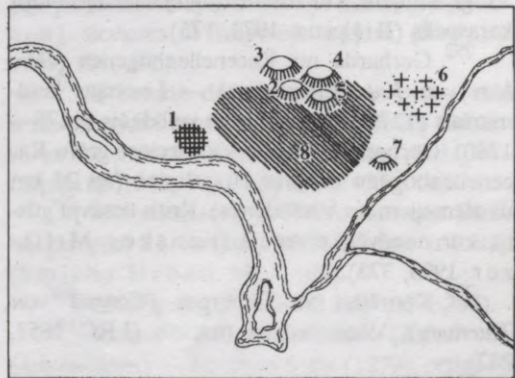
laikā starp 13. gs. 70. gadiem un 14. gs. 40. gadiem.

²⁸⁸ Šis karagājiens noticis 1279. gada februāra beigās, īsi pirms Lieldienu gavēņa (Gudavičius 1989, 164).

²⁸⁹ Kernave (*Kernowen*; liet. *Kernavė*), kā noskaidrots plašos arheoloģiskajos izrakumos (1979—1991), bijusi Lietuvas valsts galvaspilsēta karaļa Traideņa (sk. 281. piez.) laikā. Mūsdienās tur ir Lietuvā lielākais arheoloģisko pieminekļu komplekss, kopš 80. gadiem — muzejrezervāts (Širvintu raj., ap 50 km uz ziemeļrietumiem no Viļņas). Te Nēres krastos vienuviet atrodas četri pilskalni, kuriem pieeju sargājis vēl viens pilskalns. Pie Kernaves pilskalniem atklāta 6 ha liela senpilsēta un uzkalniņu kapulauks. Karaļa pils atradiesis Ziedokļa kalnā (2 ha), amatniecība un tirdzniecība koncentrējusies Pils kalnā un senpilsētā ar blīvu apbūvi, plēstiem kokiem klātām ielām. Vienu no pilskalniem sauc par «Mindauga troni» — *Mindaugo sostas* (Tautavičius 1975, 83, 84; Kulikauskienė 1984, 12—14; Лухтан, Ушинскас 1985, 132).

²⁹⁰ Tēraudriņķi — te domāti dzelzs riņķīši, no kuriem darināti bruņukrekli.

²⁹¹ Citos vēstures avotos (Wartberge 1863, 48) minēts, ka šī kauja notikusi 1279. gada 5. martā pie Aizkraukles (*prope Asscheraden*).

Kernaves arheoloģisko pieminekļu komplekss (Genys 1996, illust. 6): 1 — kulta vieta; 2 — Ziedokļa kalns; 3 — Pils kalns; 4 — «Mindauga tronis»; 5 — Lizdeikas pilskalns; 6 — kapulauks; 7 — Krīvu pilskalns; 8 — senpilsēta.

Bruņukrekls, darināts no kaltiem tērauda riņķīšiem, atrasts Tannenbergas kaujas (1410) laukā (800 Jahre, Abb. II. 2. 21).

Kauja pie Aizkraukles, kurā krita 71 Vācu ordeņa bruņinieks, daudzi jo daudzi Rīgas arhibīskapijai un Dānijai pakļauto zemju bruņinieki un ieroču nesēji, vērtēta kā viena no izcilākajām 13. gs. kaujām, kur uzvaru izcīnījis vietējo tautu karaspēks (Biļķins 1973, 175).

²⁹² Gerhards no Kacenellenbogenes (*Gêrhart von Katzenellenbogen*) — Livonijas landmaršals (1279), mestra vietas izpildītājs (1279—1280). Gerhards cēlies no Vidusreinas grāfu Kacenellenbogenu dzimtas Hoenšteinā (ap 20 km uz ziemeļiem no Višbādenes). Kritis lietuvju gūstā, kur nonāvēts divkaujā (Fenske, Militzer 1993, 373).

²⁹³ Konrāds no Tīrbergas (*Conrad von Thierberg*), Vācu ordeņa maršals (LRC 1857, 287).

²⁹⁴ Sk. 278. piezīmi.

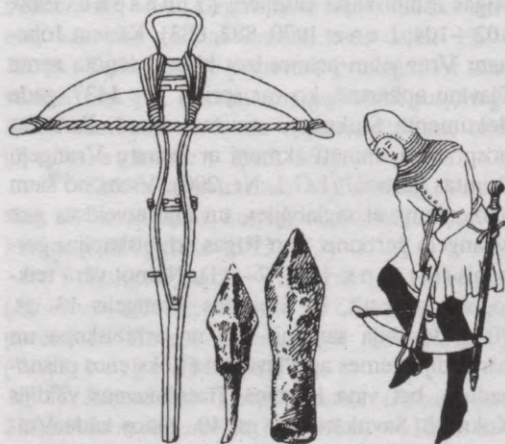
²⁹⁵ Konrāds no Feihtvangenes (*Cûnrât von Vûchtewanc; Konrad von Feuchtewangen*) — Austrijas zemeskomturs (1259, 1271—1279), Livonijas un Prūsijas mestrs (1279—1281), Franconijas zemeskomturs (1282—1283), Vāczemes mestrs (1284—1291), Vācu ordeņa lielmestrs

(1296). Konrāds cēlies no Feihtvangenes bīskapijas Etingenes grāfistes ministriāliem Vācijā (Fenske, Militzer 1993, 222, 223).

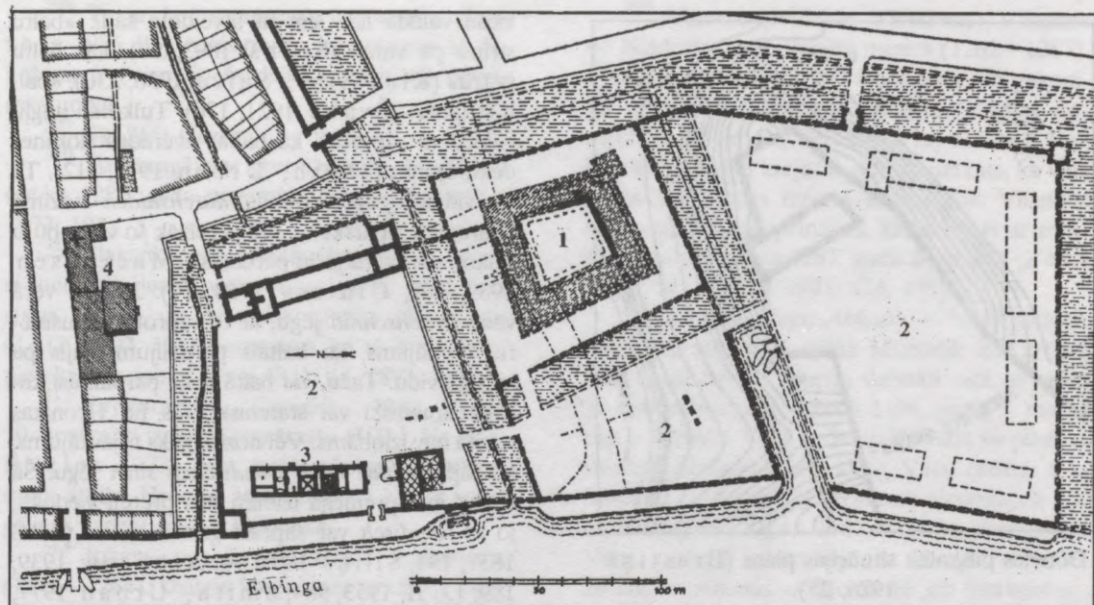
²⁹⁶ Elbinga (*Elwinge*) — tagad Elblongas pilsēta Polijas ziemeļos, pie Vislas līča. No 9. gs. — prūšu tirdzniecības apmetne. Vācu ordenim pakļaujot Prūsijas rietumdaļas zemes, 13. gs. 30. gados tika radīta Elbingas komturija. Kopš 1252. gada Elbingā tika sasaukti Prūsijas zemes ordeņbrāļu kapituli (Biskup, Labuda 1988, 202).

²⁹⁷ Bertolds (*Bertolt*) — kāds no vācu bruņiniekiem, kas bija pārgājis zemgaļu pusē un sāka tos apmācīt stopa šaušanas mākslā. Atšķirībā no loka, ko izmantoja vietējie karotāji, krustneši lietoja stopu jeb arbaletu. Arbaletam koka (vēlāk tērauda) loks bija nostiprināts uz laides. Stopa stiegru uzvilka, izmantojot pie jostas piestiprinātu kāsi. Arbalets spēja samērā smagās bultas aizšaut līdz 200 m tālu.

²⁹⁸ Namejs, Nameisis (*Nameise*) — zemgaļu brīvības cīņu vadonis 13. gs. 70. gadu beigās un 80. gadu sākumā. Vēsturnieku un valodnieku vidū nav vienotības par pareizo viņa vārdu, tāpēc sastopami vairāki varianti — arī Nameķis, Nameiks, Nameitis. Populārākās formas ir Nameisis un Namejs, kas izriet no Hronikas (Siliņš 1893, 166; Klaustiņš, Saiva 1936, 215—241; LPE 7, 1986, 87) un nav pretrunā ar baltu valodu personvārdiem, piemēram, *Nameišis, Nomeisz* (Būga 1961, 266; Bliese 1929, 58).

Stops un bultu dzelzs uzgaļi. Bruņinieks uzvelk stopu (LA 1974, 131. att.).

Vācu ordeņa Elbingas pils situācijas plāns (Probst 1969, 65): 1 — galvenā pils; 2 — priekšpilis ar saimniecības ēkām; 3 — zemesmestra pils; 4 — Svētā Gara hospitālis.

Taču, vadoties no Nameiša apzīmējuma kādā 1312. gada dokumentā — *Nameyxe* (Seraphim 1912, XXIV, 17) — daļa vēsturnieku (Biļķins 1935², 6—10; 1973, 176, 177; Dunsdorfs 1980, 85) viņu sauc par Nameiķi vai Nameiku. Arī šī forma no valodniecības viedokļa ir attaisnojama un, iespējams, bijusi sākotnējā, ar nozīmi — «pie mājas piederošs», «savējais» (Būga 1961, 266; Kiparsky 1939, 312). Jāatceras, ka Hronikas autors daudzus baltu personvārdus devis izkropļotā rakstībā, bet informācija par vārdu Nameiks nāk no dominikāņu mūka, kura tēvam Zemgalē bijusi lēņa zeme (Seraphim 1912, 141). Interesanti, ka vārds Nameiks (*Nameyxe*) fiksēts 14. gs. vidū kādam Kuldīgas komturijas lauksargam no Dzel-des ciema Nīkrāces tuvumā (Bauer 1933, 150).

Hronikā minētā Nameja (*Nameise*) sociālā stāvokļa apzīmēšanai dažādos vēstures avotos lietotie vārdi — ķēniņš, karalis, valdnieks (*kunic, rex*), kungs (*dominus*), karavadonis, vadonis (*houbet, houbetman*), dižciltīgais (*vir nobilis*) — liecina par viņa vadošo stāvokli visā Zemgalē brīvības cīņu laikā (LKV, 14, 1936, 28 388. sl.).

²⁹⁹ Izrakumos Tērvetes pilskalnā uztiets liels daudzums graudu, bet par to pārstrādi liecina atrastie milti un maizes klaiņi (Бривкалне 1959, 267).

³⁰⁰ Šī vieta Hronikā liecina, ka Vācu ordeņa piļu personālā ietilpa arī ordeņa māsas (*halpswesteres*), sievietes ar kalpotāja statusu (Šterns 1969, 191, 192).

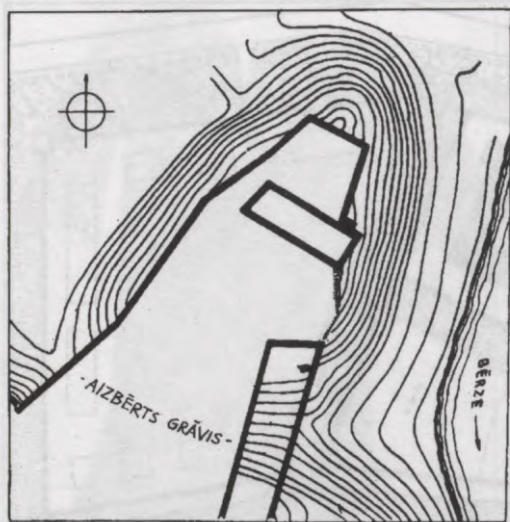
³⁰¹ Ir izteikta doma, ka sodītais ordeņbrālis ir tas pats, kurš pirms tam bija apvainojis Nameisi, strīdā publiski iecirdams viņam plīķi (Seraphim 1912, 78; Biļķins 1935², 14).

³⁰² Šeit minētā pils ir Tērvetes, nevis Dina-burgas pils, kā uzskata daži Hronikas tulkotāji (Smith, Urban 1977, 107).

³⁰³ 1280. gada 13. jūlijs (LRC 1857, 287).

³⁰⁴ Johans no Ohtenhauzenes (*Johan von Ochtenhūsen*) — Kuldīgas fogts (1279), cēlies no Brēmenes arhibīskapijas Štādes grāfistes ministriāliem Ohtenhauzenē (Vācijas ziemeļos, 30 km uz dienvidrietumiem no Štādes), kur kalpoja viņa tēvs (Fenske, Militzer 1993, 487).

³⁰⁵ Dobeles (*Doblēn*) pils atradusies pilskalnā Bērzes labajā krastā. No trim pusēm pili sargājušas stāvas nogāzes, bet dienvidu pusē bijis

Dobeles pilskalņa situācijas plāns (Brastiņš 1926, 25).

grāvis un priekšpils (Brastiņš 1926, 25, 26). Arheoloģiskajos izrakumos (1958—1959, 1977) konstatēts, ka uz dienvidiem un austrumiem no pils pletusies ap 2 ha liela senpilsēta; tās kultūras slānis bija līdz 2 m biezs (Daiga 1978, 35—40). Pēc zemgaļu pils nopostīšanas vācu krustneši pilskalnā ceļ savu pili.

³⁰⁶ Babotes (*Baboten*) pils, spriežot pēc 1272. gada zemgaļu zemju dalīšanas dokumenta (UB I, Nr. 432), bijusi atsevišķa novada (*provincia*) centrs Dobeles (Dobenes) zemē. A. Bīlenšteins (Bielenstein 1892, 155) uzskatīja, ka Babote bijis kāds nocietinājums ceļā no Dobeles uz Kuldīgu. Bija izteikta arī hipotēze, ka šī pils atradusies pie Slagūnes Cibēniem t. s. Mantu kalnā (Siliņš 1893, 168), kas tagad reģistrēts kā Cibēnu senkapi Dobeles rajona Annenieku pagastā. Savukārt E. Brastiņš, uzskatīdams, ka šī vieta nav pilskalns, Baboti lokalizē Jaunpils Karātavu kalnā tagadējā Tukuma rajonā (Brastiņš 1926, 22).

³⁰⁷ Tulkojumos, komentāros un speciālos pētījumos par šā karoga veidu, izcelsmi un piederību ir izteiktas dažādas domas. No Hronikas teksta ir skaidrs, ka Cēsu zemessargu vienībai, ko vadījis kāds ordenbrālis, ir bijis savs karogs sarkanā krāsā. Atšķirības tulkojumos sākas tad, kad jāskaidro vārdkopa *mit wize durch gesniten*. Lat-

viešu valodā līdz šim tā atveidota šādi: «baltu strīpu pa vidu» (Siliņš 1893, 90), «ar baltu svitru» (Klaustiņš, Saiva 1936, 230), «balti strīpots» (Švābe 1921, 176). Tulkotāji angļu valodā to sapratuši kā baltas zvērādas sloksnes dekorējumu (Smith, Urban 1977, 112). Tā kā vidusaugšvācu valodā *durchsniden* nozīmē «pārdalīt», «pāršķelt», tad precīzāk šo vietu būtu tulkot: «ar baltu joslu pārdalīts» (Mackensen 1939, 409; Ģinters 1968, 14). Ņemot vērā vācu *Durchschnitt* jēgu, ar to saprotot vidusmēru, domājams, ka baltais pārdalījums bijis pa karoga vidu. Taču, vai baltā josla pārdalījusi karogu līmeniski vai stateniski, tas no Hronikas teksta nav izlobāms. Vēl nozīmīgāks ir jautājums, kā saprast *hûte nâch wendischen siten* jēgu. Šā teksta interpretācijā izteikti divi pretēji viedokļi, jo ar *wendisch* var saprast gan «vendu» (LRC 1857, 191; Siliņš 1893, 90; Arbusow 1939, 189; LE II, 1953, 984; Smith, Urban 1977, 112; Jaunzeme 1978, 162), gan «cēsnieku» (Klaustiņš, Saiva 1936, 230). Ka hronists te domājis vispār cēsnieku, nevis tieši vendu karogu, liecina V. Ģintera pētījums (1968, 15—19): hronists savā darbā nekur īpaši nepievēršas vendiem, bet raksta vispār par Cēsu pili un tās iedzīvotājiem. Tomēr šis secinājums vēl neatrisina jautājumu par karoga izcelsmi, jo 13. gs. cēsnieki bija gan latgaļi, gan vendi, gan arī vācieši (IH 1993, 368, 377). Tā kā cēsnieku karogam līdzīgs krāsu salikums sastopams vēl citur Eiropā, kur bijuši Vācu ordeņa valdījumi, ticamāks ir pieņēmums, ka šim latgaļu karaspēka vienības karogam izcelsme meklējama ārpus Latvijas teritorijas. Sarkanbaltais krāsu salikums karogā sastopams rietumslāviem (piem., poļiem, serbiem), kuriem ir tuva radniecība ar senbaltiem. Ar sarkanu karogu, kam pa vidu bija horizontāla balta josla, Prūsijā Tannenbergas kaujā (1410) gāja cīņā Vācu ordeņa lielkomturis, kura vienībā bija bruņinieki no Austrijas (Długosz 1851, 16). Pie tam jāteic, ka Hronikā te aplūkotajā laikā Livonijas un Prūsijas mestrs bija Konrāds no Feihtvangeses (sk. 295. piez.), kurš pirms tam bijis Austrijas zemeskomturis. Arī pašreizējām Austrijas valsts karogam ir tāds krāsu salikums, tikai ar citām proporcijām un krāsu toņiem. Ka Cēsu latgaļu karogs saistāms ar Vācu ordeņa pili Cēsīs, to atzīst vairāki autori (Siliņš 1893, 169; Ģinters 1968, 18, 19).

³⁰⁸ Te ar *hof* saprotama lauku sēta (Lexers 1986, 91), nevis muiža, kā tulkojuši M. Siliņš un J. Saiva, jo šai laikā muižas vēl nebija raksturīgas.

³⁰⁹ Sk. 266. piezīmi.

³¹⁰ Šis karagājiens pret Dobeles zemgaļiem notika 1280. gada novembra beigās (Biļķins 1973, 191).

³¹¹ Slakenkapene (*Slackenappen*) — precīzi nelokalizējama vieta, domājams, kaut kur starp Dobeli un Lietuvas robežu (Bielenstein 1892, 104). Iespējams, ka tā ir Tērvetes pietekas Skujaines ieleja (Siliņš 1893, 169).

³¹² Ordeņmestrs Konrāds 1280. gada 30. novembrī izdevis lēņgrāmatu (UB I, Nr. 466; Biļķins 1973, 192), kurā raksturotie laikapstākļi atbilst Hronikā tēlotajiem, tā ka šis karagājiens varbūt noticis tajā laikā.

³¹³ Johans no Lunes, Rīgas arhibīskaps (1274—1284). Dzimis Līneburgas apkārtnē (Vācijas ziemeļos). Livonijā sākumā ir prezbiteris, tad domkungs, ko domkapituls vēlāk ievēl par arhibīskapu. Ordeņa kara laikā pret zemgaļiem Johans Rīgā franciskāņu klosterī pieņēma zemgaļu sūtņus ar sūdzībām pret ordeni (Schonebohm 1907, 326—328; Arbusow 1913, 129).

³¹⁴ Odevards (*Odewart*) — dāņu Rēveles pārvaldnieks.

³¹⁵ Kungs no Rīgenes (*der hërre von Rûwen*) ir Rīgenes firsts (*Rujanorum princeps*) Viclavs (Transehe 1960, 105, 106).

³¹⁶ Rīgas prāvests šajā laikā (1281—1286) bija Johanness.

³¹⁷ 1281. gadā.

³¹⁸ Kristburga (*Kirsburc; Kirsburg, Christborg*) — Vācu ordeņa pils, celta Prūsijas Pomerānijā nopostītas senprūšu pils vietā (tag. Stari Dzežgoņa Polijā) 1247. gadā (Dusburgietis 1985, 129, 375, 376).

³¹⁹ Mangolds (*Manegolt*) — Livonijas mestra vietas izpildītājs (1281—1282), vienlaicīgi Prūsijas mestrs (1280—1283), bijis ordeņbrālis un komturs Kēnigsbergā (1274, 1276—1279), piedalījies lielmestra vēlēšanās Akonā (1282), miris Vidusjūrā atceļā no šīs sanāksmes (1283). Mangolda izcelsme neskaidra, jo agrākie pieņēmumi par viņa saistību ar dižciltīgo Šternbergu dzimtu nav pierādāmi (Fenske, Militzer 1993, 437, 438).

³²⁰ Villekīns (*Willekîn; Wilhelmus*), Vilhelms no Nindorfā — Livonijas mestrs (1282—1287). Villekīns cēlies no turīgas Brēmenes arhibīskapijas ministriālu dzimtas Nindorfā (Vācijas ziemeļdaļā, 25 km uz rietumiem no Štādes). Nav skaidrs Villekīna karjeras ceļš, jo uzskats, ka viņš pirms ievēlēšanas mestra amatā bijis Vilandes komturs, nav apstiprinājies. Kritis kaujā ar zemgaļiem pie Garozes 1287. gada 26. martā (Fenske, Militzer 1993, 474, 475).

³²¹ Akona (*Akers; Akkon*) — Vācu ordeņa lielmestra sākotnējā mītne Mazāzijā, kur krusta karu laikā atradās svarīga dabiskā osta ar apm. 30 000 iedzīvotāju. Akonā 1198. gada 5. martā tika nodibināts Vācu ordenis. Kā rāda šis pilsētas vecākais plāns (13. gs. vidus), Vācu ordeņa t. s. hospitāli (*Hospital des alemans*) aizsargājuši trīs mūra torņi (Kluger 1987, Abb. 5). Svarīgākais Vācu ordeņa nocietinājums 13. gs. atradies 20 km no Akonas — Monfortā jeb Starkenbergā, kur 180 m augstā kalnā bija uzcelta stipra pils. Taisni Monfortā parasti norisinājās Vācu ordeņa ģenerālkapitula sēdes (Benninghoven 1990, 24—26). 1291. gadā turki iekaroja Akonu un Vācu ordenis pārcēla savu mītņi uz Eiropu.

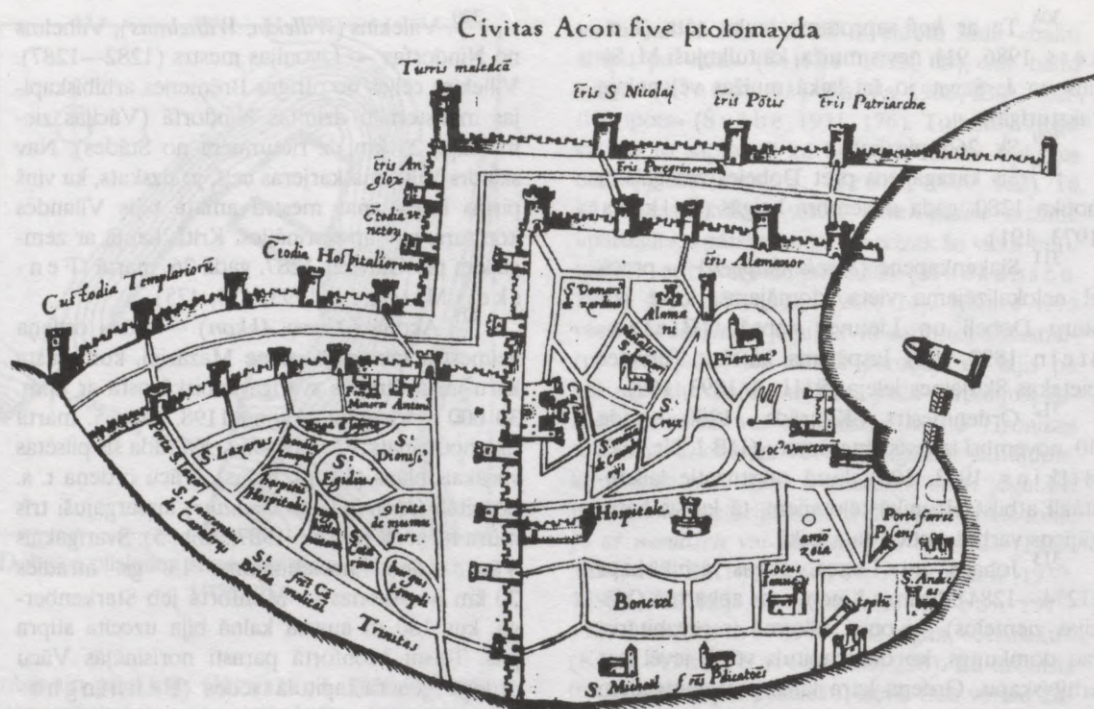
³²² Hartmanis no Heldrunģenes, miris 1282. vai 1283. gadā (sk. 278. piez.).

³²³ Brālis Burhards (*Burkart*) — Vācu ordeņa lielmeistrs (1283—1290) Burhards no Švandenē (*Burchard von Schwanden*), pēdējais lielmeistrs, kas ievēlēts Akonā. Dzimis ap 1245. gadu dižciltīgā ģimenē Bernē, kur viņa tēvs bijis rātes loceklis. Pirms iesvētīšanas par lielmeistru Burhards bijis Tīringenes un Saksijas zemeskomturs. Tuvāk nenoskaidrotu apstākļu dēļ 1290. gadā no lielmestra amata atteicies un piedroņojies joaniešiem jeb hospitāliešiem. Miris 1318. gadā (Dusburg 1861, 205; Forstreuter 1957, 27; Bookmann 1989, 59).

³²⁴ Koknese bija viena no Rīgas arhibīskapa pilīm, kur viņš reizēm uzturējās.

³²⁵ Skarjots (*Schoriât*) — kāds lietuvju kungaitis. Netālu no Radvilišķiem fiksēti vietvārdi *Skirjotas, Skirjočiai* (Būga 1958, 238).

³²⁶ Babītes ezers (*Balât*) minēts arī citos 13. gs. avotos (*Babat* — UB I, Nr. 78, 93), un par tā identifikāciju šaubu nav (Bielenstein 1892, 193).

Akonas plāns 14. gadsimtā. Labajā pusē 13. gs. bijusi Vācu ordeņa mītne (Kluger 1987, Abb. 6).

³²⁷ Heiligenberga (*Heiligeberg*) — Svētikalns jeb Zviedru kalns, kas atrodas Dobeles raj. Tērvetes pagastā Tērvetes upes labajā krastā. Ar vārdu Tērvete līdz 13. gs. 80. gadiem saprot senvietu kompleksu (pilskalns, priekšpils, senpilsēta), kas šai laikā pakāpeniski nonāca krustnešu rokās. Zemgaļu pils tiešā tuvumā (200 m uz ziemeļiem) 1285./1286. gada ziemā tika celta Heiligenbergas pils (sk. 210. piez.); domājams, ka tur senāk bijusi zemgaļu kulta vieta. Arheoloģiskie izrakumi šai kalnā (Sb. Kurl. 1866, 50—55) pierādīja, ka Heiligenbergas pils atradusies tieši te, nevis citā vietā, kā kādreiz domāja. Ap 20 m augstais kalns bijis norobežots ar vairākiem aizsarggrāvjiem un priekšpili. Heiligenbergas pili vācieši paši pametuši 1290. gadā (Ozols 1971, 137, 138).

³²⁸ Oriģinālā te minētajam *bolewerc*, kā izriet no šā vārda etimoloģijas (Kluge 1975, 90), var būt divas nozīmes — no balķiem veidots nocietinājums vai ierīce akmeņu mešanai. No Hronikas konteksta spriežams, ka te domāta no-

cietinājuma («bulverķa») celtniecība (Siliņš 1893, 98; Sehwers 1953, 20).

³²⁹ Kā lietuvjiem, tā žemaišiem bija pieņemts mirušos sadedzināt.

³³⁰ Iespējams, ka hronists šeit atsauca uz t. s. Ekas dziesmu, kas, tāpat kā daži citi senvācu varoņepikas darbi, pierakstīta Austrijā — Bavārijā. Ir zināms, ka dziesmas par Bernes Dītrihu bija izplatītas tautā un tās bieži izpildīja arī zemnieki (Schneider 1962, 65; Volk und Wissen 1990, 30, 31), tādēļ nav pamata piekrist V. Biļķinam un K. Klaustiņam, kuri saredz ievērojamu «galma dzejas» un bruņinieku literatūras ietekmi Hronikā (Biļķins 1935¹, 7; Klaustiņš, Saiva 1936, XVI). Arī A. Jaunzemes (Mallenas) minētā mīlestības dziesminieku daiļrades ietekme ir diezgan problemātiska (Mullen 1974, 4).

³³¹ Dziesma par Bernes Dītrihu patiesībā ir ostgotu karaļa Teodoriha (6. gs.) poetizācija; tā pauž viņa varonību cīņā ar mītiskām būtnēm. Bavāriešiem, kas ieņēma daļu no kādreizējās ostgotu valsts, Bernes Dītrihs kļuva par vācu 12.—

Skats uz Monfortu Akonas tuvumā (Benninghoven 1990, Abb. A17).

13. gs. varoņteiku centrālo figūru. Dītriha tēma sastopama arī citu viduslaiku tautu epikā Vācijā, Anglijā un Skandināvijas valstīs (Heinzle, Metzner 1986, 1016—1021).

³³² Zemgaļu uzbrukums Rīgai notika 1287. gadā (Biļķins 1973, 213).

³³³ Vieta, kas te nosaukta par zirgustalli (*marstal*), iespējams, atradusies tagadējās Zirgu ielas rajonā, kur 13. gs. sākumā bijusi pirmās vācu apmetnes ziemeļu robeža. Nosaukums Zirgu iela dokumentos parādās 15. gs. — *de perdestaven strate* (Rīga 1988, 755). Savukārt, Rīgas kartē, kura parāda pilsētas apbūvi 1230.—1330. g., zirgustallis (*Marstall*) novietots (gan ar jautājuma zīmi) netālu no Svētā Gara hospitāļa, t. i., tagadējās Rīgas pils tuvumā (Benninghoven 1961).

³³⁴ Folmārs no Bernhauzenes (*Volmâr von Bernhûsen; Bernhusin, Bernhausen*) — lielmestra

sūtnis Livonijā, bruņinieku brālis Kēnigsbergā (1257), zemeskomturs Frankonijā (1268—1272), zemeskomturs Spānijā (1282). Folmārs ir cēlies no ievērojamas ministriālu dzimtas Vācijā. Kritīs cīņā ar zemgaļiem 1287. gadā (Fenske, Militzer 1993, 799).

³³⁵ Ar pilsētu (*hachelwerc*) Ikšķilē jāsaprot vēl 13. gs. beigās pastāvošais ciems ap pili. Tas aizņēmis vairākus hektārus, un te konstatētas celtnes ar pavardu un krāšņu apkuri, kas jau liecina par vācu ietekmi (Graudonis 1975, 35—38).

³³⁶ Sēta Rīgas salā (*Rîgeholme*) atradusies tieši blakus pilsētas mūriem Rīgas upes (Rīdziņas) kreisajā krastā iepretī senajai ostai (Benninghoven 1961, 63, 64; Caune 1992, 43).

³³⁷ Bertolds no Šauenburgas (*Bertolt von Schowenburc*) — ordeņa bruņinieks. Minēts vienīgi šai hronikā kā karognesējs. Bertolda izcel-

sme neskaidra. Ticamāk, ka viņa dzimtā puse ir Šēneberga (*Schöneberg*; Vācijas vidienē, ap 30 km uz ziemeļiem no Kaseles), kur 12.—13. gs. vairāku paudžu laikā dižciltīgo dzimtās sastopams vārds Bertolds (Fenske, Militzer 1993, 570).

³³⁸ Šī kauja, kurā zemgaļi izcīnīja spožu uzvaru, notikusi 1287. gada 26. martā pie Lielupes pietekas Garozes (*ad locum Grose. — Wartberge 1863, 51*). Lai gan kaujas vieta pilnīgi droši nav nosakāma, spriežot pēc attāluma, ko trijās dienās spēj veikt karaspēks maršrutā Rīga—Ikšķile, upe zemgaļu zemē, kur notikusi kauja, patiešām varētu būt Garoze (Biļķins 1973, 205).

³³⁹ Šā zemgaļu vadoņa vārds nav zināms.

³⁴⁰ Burhards no Švandenes (sk. 323. piez.).

³⁴¹ Švābija (*Swāben*) — vēsturisks novads Vācijā, Reinas un Donavas augšteces apgabalā, 10.—13. gs. Švābijas hercogiste. Tās iedzīvotāji ir rietumģermāņu svēbu (švābu) un alemaņu pēcnācēji.

³⁴² Sk. 89. piezīmi.

³⁴³ Lielākā daļa Vācu ordeņa brāļu 13.—14. gs. nāca no Švābijas, Frankonijas un Tiringenes, resp., tie bija Vācu ordeņa lielākie pārvaldes apgabali — *Balleien* (Benninghoven 1993, 40, 41).

³⁴⁴ Vācu ordeņa kapituls Elbingā notika 1288. gada februārī (LRC 1857, 292).

³⁴⁵ Te minētais brālis Kūno (*Kūne*) jeb Kūno no Hacıgenšteinas (*Kūne von Hazigenstein*) ir Livonijas mestrs (1288—1289) Konrāds no Hatšteinas (*Konrad von Hattstein*). Cēlies no dižciltīgas ministriālu dzimtas Hatšteinā (25 km uz ziemeļrietumiem no Frankfortes pie Mainas). Bijis Nātangas fogts un komturs (1275—1289), komturs Toruņā (1283), Elbingā (1284—1286), pēc tam (1296—1303) Brandenburgā (Fenske, Militzer 1993, 296—298).

³⁴⁶ Acīmredzot runa ir par tagadējo Esplanādi, kas arī citos avotos dēvēta par smilšainu vietu (Wartberge 1863, 23).

³⁴⁷ Karagājiens pret zemgaļiem notika 1289. gadā (Biļķins 1973, 207—209).

³⁴⁸ Šajā 1289./1290. gada ziemā ordeņa mestra organizētajā akcijā sapulcinātais karaspēks pretēji pāvesta sludinātajiem principiem, ka jāaizsargā kristieši, pameta likteņa varā jau ticībai pievērstos arhibīskapa zemju iedzīvotājus

Sidabres pils situācijas plāns (Sb. Kurī. 1882). Iespējamā pils vieta atzīmēta ar zvaigznīti.

un devās uz Zemgali, lai, izmantojot šīs zemes aizstāvju prombūtni, gūtu vieglu laupījumu.

³⁴⁹ Sidabrene, Sidabre jeb Sidrabe (*Sidobren, Sydobren, Sydobber, Sydobre*) pieder pie tām zemgaļu pilīm, kuras nav precīzi lokalizētas. Vispirms tā, balstoties uz dažiem vietvārdiem, tika meklēta Auces muižas vietā (Bielenstein 1869, 22), taču tur nav pilskalna. Ņemdams vērā toponīmus, kuri minēti 1426. gada robežlīgumā starp Livoniju un Lietuvas valsti (*ein geberg Sydobber, Suddoberschen bergh*; UB VII, Nr. 472, 473), J. Dēriņš (Sb. Kurī. 1882, 65—70, situācijas plāns pielikumā) izvirzīja hipotēzi, ka pils atradusies pie Joniškēm, kur divu upju — Sidabres (Sidrabes) un Vilkaušes — satekā bijis sens nocietinājums. Tagad šis pilskalns, saukts Kalnelis (Lietuva, Jonišķu raj.), norakts grantī (Tautavičius 1975, 77). Ir izteikts arī apsvērums (Siliņš 1893, 174, 175), ka Sidrabes pils sākotnēji bijusi pie Platones Robežniekiem, tikai vēlāk pārcelta uz Jonišķu apkaimi. Ka Sidrabes pils atradusies pie Joniškēm, tas pagaidām liekas visticamāk (Ozols 1971, 141). Vēl pastāv uzskats, ka tā atradusies pie Auces, kur ir pilskalns

Mergentheima. Pēc 17. gs. zīmējuma (Benninghoven 1990, Abb. B7).

pie Incēniem un Mežakalns (Brastiņš 1926, 17—20). Te gan, jādoma, drīzāk bijusi Dobešs pils (sk. 212. piez.). Ka Sidrabe būtu atradusies Silenes Augstajā kalnā (Skutāns 1991), arī nav pārliecinoši pierādāms, jo šai vietā droši vien bijis Silenes zemes centrs.

³⁵⁰ Šī ir Hronikā minētā piektā reize, kad krustnešu karaspēks nodedzina Dobeles senpilsētu.

³⁵¹ Tā kā Sidrabe nav minēta 1254. gada Rietumzemgales sadalīšanas dokumentā, parasti pieņem, ka tā ietilpusi Upmales zemē (Bauer 1939, 322—326; Biļķins 1973, 209).

³⁵² Šāda ordeņbrāļu taktika un Zemgales pakāpeniska izpostīšana un okupācija vērtējama kā visīstākais genocīds pret zemgaļiem (Urban 1974, 29).

³⁵³ Dobeļe — zemgaļu centrs — te novērtēta par 100 mārciņām, nav gan teikts, zemgaļu vai krustnešu izpratnē. Tā kā tolaik naudas apgrozībā noteicošā loma bija sudrabam, ticamāk, ka domāta sudraba, nevis zelta nauda — gold

pounds —, kā tulkots angļu valodā (Smith, Urban 1977, 136); zelta valūtai 13. gs. Latvijā nebija nozīmes (Švābe 1940³, 227). Lai gan neviens šo Hronikā minēto skaitli nav centies interpretēt, var domāt, ka Dobeles novērtējums hronista izpratnē bijis ap 40 kg sudraba.

³⁵⁴ Lēņa vīrs — vasalis, kuram senjors (šajā gadījumā Rīgas arhibīskaps) nodevis valdījumā zemes īpašumu. Par to vasalim bija jāveic dažādi pienākumi senjora labā — 13. gs. tās bija galvenokārt karagaitas. Šo lēņa vīru vidū bija arī vietējas izcelsmes sīkie vasaļi, kurus viduslaikos sauca par leimaņiem (Šterns 1961, 47—92).

³⁵⁵ Rīgas arhibīskaps šajā laikā (1286—1294) bija Johans II no Fehtas. Johana II izcelsme nav īsti skaidra, jo Ziemeļvācijā ir gan pilsēta, gan upe Fehta, taču tās atrodas dažādās vietās. Johans no Fehtas bijis Rīgas doma prāvests (1266—1278), Vārmes (*Ermland*) bīskaps (1278—1285), pēdējo dāvinājumu parakstījis 1294. gada februārī (Schonebohm 1907, 328, 329).

³⁵⁶ Sidrabes pils nodedzināšana un zemgaļu masveida došanās uz Lietuvu attiecināma uz 1289. gada beigām vai 1290. gada sākumu, kad Livonijas mestrs bija Kūno (Konrāds no Hatšteinas; sk. 345. piez.). Hronikas autora ziņas papildina pāvesta Klementa V (1305—1314) rakstā minētie fakti, ka Livonijas ordeņa vardarbības rezultātā vairāk nekā 100 000 abu dzimumu zemgaļu aizbēguši pie pagāniem (UB II, Nr. 630). Par Zemgales izpostīšanu raksta arī Vartberges Hermanis (Wartberge 1863, 51). Ar šiem pāvesta un hronistu vēstījumiem par nežēlīgo vardarbību pret zemgaļiem saskan garīgo ordeņu locekļu liecības, kad viņus pratināja pāvesta kapelāns Francisks no Moljāno 1312. gadā (Seraphim 1912, XII 32, XVII 17). Atbildot uz šīm apsūdzībām, Vācu ordeņa prokurators principā tās nenoliedza, turklāt vēl papildināja, ka šajās akcijās piedalījušies arī Rīgas arhibīskapa vasaļi un Rīgas pilsoņi. Uz Lietuvu aizgājušo zemgaļu skaits gan ir pārspīlēts, jo liecinieki to neapstiprina (Biļķins 1973, 219).

³⁵⁷ Halts (*Holte; Haold, Halt*) — Livonijas mestrs (1290—1293), Vācu ordeņa brālis (1282), Jervas fogts (1282—1287). Personvārda Halts izcelsme meklējama Austrumsaksijā, uz ziemeļiem no Harca kalniem, kur 13. gs. dižciltīgās dzimtas sastopams vārds Haolds (Fenske, Militzer 1993, 289, 290).

³⁵⁸ Mergentheima (*Mergentheim*; Vācijas dienviddaļā, 45 km uz dienvidrietumiem no Virsburgas) 13. gs. ir pilsēta, kurā atrodas viena no ievērojamākajām Vācu ordeņa pilīm Eiropā. Mergentheima sākotnēji veidojusies no triju ietekmīgu feodāļu 1219. gada dāvinājuma Vācu ordenim, kas to pārvērta par komturijas centru ar reti lielu konventu (Bennighoven 1993, 46).

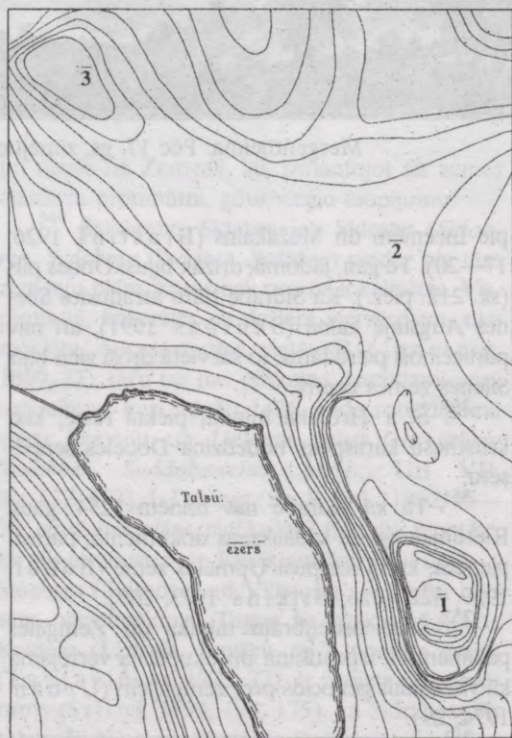
³⁵⁹ Kuldīgas komturis, kas šai laikā droši vien ir Helmihs — tas minēts kādā 1291. gada dokumentā kopā ar mestru Haltu (UB I, Nr. 543; LRC 1857, 294).

³⁶⁰ Pēc Embūtes kuršu pils (sk. 131. piez.) nopostīšanas un zemju sadalīšanas 1253. gadā Embūtes novads nonāk Kurzemes bīskapa pārvaldē (LVA II, Nr. 357, 358). Bīskapa pils celtniecībā 1265. gadā ar saviem līdzekļiem piedalījies arī Livonijas ordenis (Wartberge 1863, 44), tāpēc 13. gs. 90. gados pils ir ordeņa

atbalsta punkts, ko apliecina kāds 1290. gada dokuments (UB I, Nr. 532).

Embūtes viduslaiku pils celta 0,5 km uz dienvidiem no kuršu pilskalna (Liepājas raj. Embūtes pagastā) kāda strauta (*Abbus*) labajā krastā. Par pils sākotnējo izskatu nekas nav zināms, jo apaļie torņi ir jaunāku laiku veidojums, tāpat arī pils pārējo daļu iznīcinājusi vēlāka apbūve (Löwis of Menar 1922, 45; Tuulse 1942, 95).

³⁶¹ Talsu (*Talsen*) pils atradies pilskalnā Talsu ezera austrumu krastā pie tagadējās slimnīcas. Talsu vārds rakstītajos avotos pirmoreiz parādās 1231. gadā starp 12 vārdā nosauktiem kuršu ciemiem (LVA II, Nr. 163). Kad 1253. gadā sadala iekarotās kuršu zemes, Talsu novads nonāk ordeņa pārvaldījumā (LVA II, Nr. 357, 358). Spriežot pēc dokumentiem, kurši saglabā vairākas īpašumtiesības. Tā kā par pilīm nekas nav teikts, jādomā, ka tās, kas nebija nopostītas,

Senvietu situācijas plāns Talsos: 1 — pilskalns; 2 — senpilsēta; 3 — ordeņa pils vieta Dzirnalkalnā.

joprojām pastāvēja. Ņemot to vērā, var uzskatīt, ka Hronikā aprakstītie notikumi attiecas uz kuršu pili, nevis uz vācu celto pili Talsu Dzirnalkalnā, kā uzskatījuši daži piļu pētnieki (Lövius of Menar 1922, 116; Tuulse 1942, 234). Dokumentos vācu pils Talsos droši minēta tikai ar 1434. gadu (UB VIII, Nr. 821). Talsu pilskalna 3500 m² lielo plakumu dienvidpusē norobežo septiņus metrus augsts zemes valnis, pārējās pusēs valnis ir zemāks. Pilskalnam ir priekšpils un 4,5 ha liela senpilsēta, kas ar nosaukumu «pilsāts» vēl minēta kādā 1422. gada dokumentā (*pilsahten to Talsen*). Arheoloģiskajos izrakumos (Karnups 1938) konstatēts, ka pilskalna augšējie slāņi attiecas uz 13.—14. gs., ko apliecina 16 monētas, no tām vēlākā ir ar 14. un 15. gs. miju datējams brakteāts (Pelda 1978, 130).

³⁶² Hronikā te minētā upe *Schenen*, pēc F. Krūzes domām, bijusi Ventas pieteka Vadakste (Kruse 1846, Karte; Meyer 1848, 372), turpretī A. Bilenšteins, balstoties arī uz citiem avotiem, pierāda, ka tā ir Tērvetes pieteka Skujaine (Bielenstein 1892, 104; Siliņš 1893, 176).

³⁶³ Merkelīns (*Merkelīn*) — Vācu ordeņa brālis Livonijā (Fenske, Militzer 1993, 447).

³⁶⁴ Vigbolds Dozelis, Dozels (*Wicbolt Dospel*) — cisterciešu ordeņa mūks Daugavgrīvā (Arbusow 1913, 280).

³⁶⁵ Mažeika (*Maseke*) ir kāds tuvāk nenoskaidrots lietuvju valdnieks. Vartberges hronikā 1332. gadā minēts, ka Livonijas ordeņa karaspēks reiz iebrukuma laikā žemaišu teritorijā nonācis līdz Mazeikas un Vindeikas sētām (*ad curias Mazeiken Windeikenque*). E. Strēlke šīs vietas lokalizē tagadējā Širvintu rajonā (ziemeļrietumos no Viļņas), kur esot sastopami vietvārdi *Možeikiszki, Mazele, Musniki*, kā arī *Vindeiki*, kas kā apdzīvota vieta saglabājusies līdz mūsdienām (Wartberge 1863, 66, 67). Taču pastāv arī cits viedoklis — ka Vartberges Hermaņa minētais toponīms *Mazeiken* gan saistāms ar lietuvju valdnieka Mažeikas vārdu, bet tas attiecināms uz tagadējiem Mažeikiem (Nikžentaitis 1996, 25).

Ē. MUGURĒVIČS, K. KĻAVIŅŠ*

* K. Kļaviņš rakstījis komentārus par Vācu ordeņa brāļu ideoloģiju un mentalitāti. Pārējos komentārus sagatavojis un ilustrācijas izvēlējis Ē. Mugurēvičs.

HRONIKAS IZDEVUMI UN TULKOJUMI

- Bergmann 1817 — Fragment einer Urkunde der ältesten Livländischen Geschichte in Versen, aus der Original-Handschrift zum Druck befördert, mit einigen Erläuterungen und einem Glossar versehen von Dr. Liborius Bergmann. — Riga, 1817. — 220 S.
- Jaunzeme 1974 — Jaunzemis Mullen A. R. The Rhyme Chronicle of Livonia: A Translation, with Introduction, of Major Parts of the Middle High German Livländische Reimchronik. A dissertation for the degree of Doctor of Philosophy. — Stanford University, 1974. — 200 p.
- Jaunzeme 1978 — Livländische Reimchronik. The Rhyme Chronicle of Livonia / Translated from Middle High German by Ausma Jaunzemis. — Stanford University, 1978. — 222 p.
- Klaustiņš, Saiva 1936 — Atskaņu chronika. Ditleba Alnpeķes «Rīmju chronika» / Atdzejojis Jēkabs Saiva. R. Klaustiņa ievads un piezīmes. — R., 1936. — XX, 300 lpp.
- Klaustiņš, Saiva 1960 — Atskaņu chronika. Ditleba Alnpeķes «Rīmju chronika» / Atdzejojis Jēkabs Saiva. R. Klaustiņa ievads un piezīmes. [Repr. izd.] — Lincoln (Nebr.), 1960. — XX, 298 lpp.
- Klaustiņš, Saiva 1993 — Atskaņu chronika. Ditleba Alnpeķes «Rīmju chronika» / Atdzejojis Jēkabs Saiva. R. Klaustiņa ievads un piezīmes. — R., 1993. — XX, 298 lpp.
- LRC 1853 — Ditleb's von Alnpeke Livländische Reimchronik, nach dem Bergmannschen Drucke mit den Ergänzungen und den abweichenden Lesearten der Heidelberger Handschrift neu bearbeitet und herausgegeben (von C. E. Napiersky und Th. Kallmeyer) // *Scriptores rerum Livonicarum*, Bd. I. — Riga; Leipzig, 1853. — S. 489—827.
- LRC 1857 — Ditleb's von Alnpeke Livländische Reimchronik, nach dem Bergmannschen Drucke mit den Ergänzungen und den abweichenden Lesearten der Heidelberger Handschrift neu bearbeitet und herausgegeben (von C. E. Napiersky und Th. Kallmeyer). — Riga, 1857. — 340 S.
- Meyer 1848 — Die Livländische Reimchronik von Ditleb von Alnpeke, in das Hochdeutsche übertragen und mit Anmerkungen versehen von E. Meyer. — Reval, 1848. — 374 S.
- Meyer 1876 — Livländische Reimchronik mit Anmerkungen, Namenverzeichniss und Glossar. Hrsg. von Leo Meyer. — Paderborn, 1876. — 417 S.
- Meyer 1963 — Livländische Reimchronik mit Anmerkungen, Namenverzeichnis und Glossar. Hrsg. Leo Meyer. (Reprografischer Nachdruck der Ausgabe Paderborn, 1876.) — Hildesheim, 1963.
- Meyer 1973 — Livländische Reimchronik mit Anmerkungen, Namenverzeichnis und Glossar, hrsg. L. Meyer, Paderborn 1876. — ND 1973.
- Napiersky 1844 — Ditleb von Alnpeke. Ergänzung des von Dr. Liborius Bergmann herausgegebenen Fragments einer Urkunde der ältesten Livländischen Geschichte in Versen, nach der Heidelberger Handschrift jener Reimchronik, mit einem Facsimile derselben und einigen Erläuterungen, hrsg. von C. E. Napiersky // Gratulationsschrift zur dritten Secularfeier der Universität Königsberg. — Riga; Leipzig, 1844. — 63 S.

- Napiersky 1845 — Napiersky C. E. (hrsg.) Varianten zur Bergmannschen Ausgabe der Reimchronik Ditleb's von Alnpeke aus der Heidelberger oder Pfälzer Handschrift dieser Chronik. — Riga, 1845. — 16 S.
- Pfeiffer 1844 — Livländische Reimchronik, hrsg. von F. Pfeiffer // Bibl. des literarischen Vereins zu Stuttgart, Bd. VII. — Stuttgart, 1844. — VIII, 332 S.
- Siliņš 1893 — (Ditleba Alnpeķes) Rīmju kronika / Latviski M. Siliņa. Ar piezīmējumiem, vēsturīgu pārskata karti un fotogrāfiskiem izskatiem uz pilskalniem. — R., 1893. — 176 lpp.
- Smith, Urban 1977 — The Livonian Rhymed Chronicle / Translated with an historical introduction, maps and appendices by J. C. Smith and W. L. Urban. — Bloomington; Indiana, 1977. — XXVII, 150 p.
- Strehlke 1861 — Aus der Livländischen Reimchronik, hrsg. von Ernst Strehlke // Scriptorum rerum Prussicarum, Bd. I. Beilage I. — Leipzig, 1861. — S. 625—645.
- Suhm 1787 — Symbolae ad Literaturam Teutonicam antiquiorem ex codicibus manu exaratis, quae Havniae asservantur, editae sumtibus Petri Friderici Suhm. — Kopenhagen, 1787. — S. 439—444.
- Бегунов, Клейненберг, Шаскольский 1966 — Бегунов Ю. К., Клейненберг И. Э., Шаскольский И. П. Письменные источники о Ледовом побоище // Ледовое побоище 1242 г. / Отв. ред. Караев Г. Н. — Москва; Ленинград, 1966. — С. 169—240.

AVOTI

- Adam Bremensis 1917 — Magistri Adam Bremensis Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum. Ed. B. Schmeidler. — Hannoverae, 1917. Nachdruck 1977. — 353 S.
- Annales Stadenses 1859 — Annales Stadenses auctore Alberto, ed. M. Lappenberg // Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum, t. XVI. — Hannoverae, 1859. Nachdruck 1963. — S. 271—379.
- Arnoldi chronica 1978 — Arnoldi chronica Slavorum ex recensione M. Lappenbergii // Monumenta Germaniae historica Scriptorum Germanicarum in usum scholarum separatim editi. (Nachdruck der Ausgabe von Hannoverae 1868.) — Hannover, 1978. — 295 S.
- Bauer 1933 — Bauer A., hrsg. Die Wartgutsteuerliste der Komturei Goldingen // Mitt., Bd. XXV. — R., 1933. — S. 113—194.
- Brundage 1961 — The Chronicle of Henry of Livonia / A Translation with Introduction and Notes by J. Brundage. — Madison, 1961. — VII, 262 p.
- Chronica Albrici 1874 — Chronica Albrici monachi Trium Fontium. Ed. P. Scheffer-Boichorst // Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum, t. XXIII. — Hannoverae, 1874. Nachdruck 1963. — S. 631—950.
- Colker 1979 — Colker M. L. America Rediscovered in the Thirteenth Century? // Speculum, vol. 54, N 4. — Cambridge (Mass.), 1979. — P. 712—726.
- Dunsdorfs 1984 — Dunsdorfs E. Kurzemes karakartes (17. un 18. gadsimtenī). — Melburna, 1984. — 178 lpp.
- Dunsdorfs 1991 — Dunsdorfs E. Latgales vēsturiskās kartes. — Melburna, 1991. — 392 lpp.
- Dusburg 1861 — Petri de Dusburg Chronicon terrae Prussiae. Ed. M. Toeppen // Scriptorum rerum Prussicarum, Bd. I. — Leipzig, 1861. — S. 3—219.
- Dusburgietis 1985 — Petras Dusburgietis. Prūsijos žemės kronika. — Vilnius, 1985. — 498 p.
- Hauksbók 1892—1896 — Hauksbók udgiven af det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab. — København, 1892—1896. — 562 S.
- Hirsch 1874 — Die jüngere Hochmeisterchronik, hrsg. von Th. Hirsch // Scriptorum rerum Prussicarum, Bd. V. — Leipzig, 1874. — S. 43—148.
- Höhlbaum 1872 — Die jüngere livländische Reimchronik des Bartholomäus Hoeneke (1315—1348). Hrsg. von K. Höhlbaum. — Leipzig, 1872. — 37 S.
- IH 1993 — Indriķa hronika / Ā. Feldhūna tulkojums. Ē. Mugurēviča priekšvārds un komentāri. — R., 1993. — 453 lpp.
- Jablonskis 1955 — Lietuvos TSR istorijos šaltiniai, t. I / Atsak. red. K. Jablonskis. — Vilnius, 1955.
- KDC III, 1934 — Kurzemes draudžu chronikas. Trešā daļa // Valsts archīva raksti, X sēj. — R., 1934. — 329 lpp.

- Kleis, Tarvel 1982 — Henriku Liivimaa kroonika / Tõlkinud R. Kleis. Toimetanud ja kommenteerinud E. Tarvel. — Tallinn, 1982. — 292 lk.
- Krīpēns 1936 — Indriķa Livonijas chronika / Tulkojis J. Krīpēns. — R., 1936. — 231 lpp.
- Kudrun 1971 — Kudrun: Ein mittelalterliches Heldenepos. — Berlin, 1971. — 343 S.
- LG I, II — Livländische Güterurkunden (aus den Jahren 1207 bis 1545). Hrsg. H. Bruiningk und N. Busch. Bd. I. — Riga, 1908. — L, 788 S., IX Taf.; Bd. II. — Riga, 1923. — XXIII, 923 S.
- Pabst 1867 — Heinrich's von Lettland Livländische Chronik, „übersetzt und erläutert von E. Pabst. — Reval, 1867. — XIV, 367 S.
- Perlbach 1890 — Die Statuten des Deutschen Ordens nach ältesten Handschriften, hrsg. von M. Perlbach. — Halle, 1890. — 354 S.
- Przeździecka 1890 — Przeździecka M. Des Bannerherrn Heinrich von Tiesenhausen des Älteren von Berson Ausgewählte Schriften und Aufzeichnungen. — Leipzig, 1890. — 185 S.
- Renner 1876 — Johann Renner's Livländische Historien. Hrsg. von R. Hausmann und K. Höhlbaum. — Göttingen, 1876. — 427 S.
- Seraphim 1912 — Das Zeugenverhör des Franciscus de Moliano (1312) / Bearbeitet von A. Seraphim. — Königsberg i. Pr., 1912. — XXX, 229 S.
- Trevisa 1975—1988 — On the Properties of Things. John Trevisa's Translation of Bartholomaeus Anglicus *De Proprietatibus Rerum*, vol. I—III. — Oxford, 1975—1988.
- UB I, II, VIII — Liv-, est- und kurländisches Urkundenbuch nebst Regesten. Hrsg. von F. G. Bunge u. a. Bd. I. — Reval, 1853. — 810 S.; Bd. II. — Reval, 1855. — 831 S.; Bd. VIII. — Riga; Moskau, 1884. — 688 S.
- Wartberge 1863 — Hermann von Wartberge. Chronicon Livoniae. Ed. E. Strehlke // *Scriptores rerum Prussicarum*, Bd. II. — Leipzig, 1863. — S. 9—178.
- Zeps 1984 — The Placenames of Latgola: A Dictionary of East Latvian Toponyms by V. J. Zeps. — Madison (Wisc.), 1984. — 632 p.
- Клари 1986 — Робер де Клари. Завоевание Константинополя / Перевод, статья и комментарии М. А. Заборова. — Москва, 1986. — 173 с.
- Матузова 1979 — Матузова В. И. Английские средневековые источники IX—XIII вв. (Тексты, перевод, комментарий.) — Москва, 1979. — 267 с.
- Мельникова 1986 — Мельникова Е. А. Древнескандинавские географические сочинения. — Москва, 1986. — 230 с.
- Новг. I — Новгородская первая летопись Старшего и Младшего изводов / Под ред. и с предисловием А. Н. Насонова. — Москва; Ленинград, 1950. — 640 с.
- ПСРЛ I — Лаврентьевская летопись // Полное собрание русских летописей, т. I. — Москва, 1962. — С. 1—286.
- Хроника Эрика 1994 — Хроника Эрика / Перевод со шведского А. Ю. Желтухина. Комментарии А. Ю. Желтухина, А. А. Сванидзе. — Выборг, 1994. — 235 с.

LITERATŪRA

- Ancītis, Jansons 1963 — Ancītis K., Jansons A. Vidzemes etniskās vēstures jautājumi // AE, V sēj. — R., 1963. — 25.—68. lpp.
- Angermann 1986 — Angermann N. Die mittelalterliche Chronistik // Geschichte der deutschbaltischen Geschichtsschreibung, hrsg. von G. von Rauch. — Köln; Wien, 1986. — S. 3—20.
- Apals 1982 — Apals J. Izrakumi Cēsu Riekstu kalnā // ZASM 1980/81. — R., 1982. — 12.—21. lpp.
- Arbusow 1913 — Livlands Geistlichkeit vom Ende des 12. bis ins 16. Jahrhundert von L. Arbusow, sen. — Mitau, 1913. — 430 S.
- Arbusow 1918 — Arbusow L., sen. Grundriß der Geschichte Liv-, Est- und Kurlands. — R., 1918. — 372 S.
- Arbusow 1939 — Arbusow L., jun. Die mittelalterliche Schriftsüberlieferungen als Quelle für die Frühgeschichte der ostbaltischen Völker // BL. — Leipzig, 1939. — S. 167—203.
- Arbusow, Bauer 1955 — Heinrici Chronicon Livoniae. Editio altero / Recognoverunt L. Arbusow et A. Bauer. — Hannoverae, 1955. — 255 S.
- Arbuzovs 1938/1939 — Arbuzovs L., jun. Rīmju chronikas // LKV, 18. sēj. — R., 1938—1939. — 36251.—36264. sl.
- Arnold 1987 — Arnold U. Forschungsprobleme der Frühzeit des Deutschen Ordens 1190—1309 // Colloquia Torunensia Historica IV. — Toruń, 1987. — S. 19—32.
- Arnold 1989 — Arnold U. Weinbau und Weinhandel des Deutschen Ordens im Mittelalter // QSGDO, Bd. 38. — Marburg, 1989. — S. 71—102.
- Arnold, Kurras 1990 — Arnold U., Kurras L. Livländische Reimchronik // 800 Jahre. — Gütersloh; München, 1990. — S. 96, 97.
- Balodis 1940 — Balodis F. Jersika un tāi 1939. gadā izdarītie izrakumi. — R., 1940. — 103 lpp., 22 tab.
- Batūra 1966 — Batūra R. XIII a. Lietuvos sostinės klausimu // LMAD, A. — 1966. — T. 1. — P. 141—165.
- Bauer 1939 — Bauer A. Semgallen und Upmale in frühgeschichtlicher Zeit // BL. — Leipzig, 1939. — S. 307—329.
- Bellucci 1992 — Bellucci G. Assisi — Herz der Welt. — Porziuncola, 1992. — 134 S.
- Benninghoven 1961 — Benninghoven F. Rigas Entstehung und der frühhansische Kaufmann. — Hamburg, 1961. — 188 S., 9 Karten.
- Benninghoven 1965 — Benninghoven F. Der Orden der Schwertbrüder. — Köln; Graz, 1965. — 525 S., 16 Karten.
- Benninghoven 1990 — Benninghoven F. Unter Kreuz und Adler: Der Deutsche Orden im Mittelalter. — Berlin, 1990. — 214 S.
- Berkholz 1880 — Berkholz G. Der Bergmannsche Codex der livländischen Reimchronik // Mitt., Bd. XII. — Riga, 1880. — S. 33—71.

- Bībele 1965 — Bībele. Vecās un Jaunās Derības Svētie raksti. — Bībeles b-ba Anglijā, 1965. — 1245 lpp.
- Bielenstein 1869 — Bielenstein A. Die altlettischen Burgberge Kurlands // Mag., Bd. XIV, H. 2. — Riga, 1869. — S. 12—142.
- Bielenstein 1892 — Bielenstein A. Die Grenzen des lettischen Volksstammes und der lettischen Sprache in der Gegenwart und im 13. Jahrhundert. — St. Petersburg, 1892. — 548 S.
- Biezais 1972 — Biezais H. Die himmlische Götterfamilie der alten Letten. — Uppsala, 1972. — 593 S.
- Biļķins 1935¹ — Biļķins V. Pētījums par Rīmju chroniku. — R., 1935. — 84 lpp.
- Biļķins 1935² — Biļķins V. Nameikis un viņa laikmets. — R., 1935. — 33 lpp.
- Biļķins 1953 — Biļķins V. Viestards kā zemgaliešu valstsvīrs. — New York, 1953. — 56 lpp.
- Biļķins 1960 — Biļķins V. Zemgaliešu brīvības cīņas. — Nebraska, 1960. — 121 lpp.
- Biļķins 1967 — Biļķins V. Kurša un kuršu cīņas. — Lincoln (Nebr.), 1967. — 285 lpp.
- Biļķins 1973 — Biļķins V. Zemgaliešu brīvības cīņas. — Minneapolis, 1973. — 255 lpp.
- Biļķins 1992 — Biļķins V. Sēlija un Dienvidkurša. — Minneapolis, 1992. — 220 lpp.
- Biskup, Labuda 1988 — Biskup M., Labuda G. Dzieje zakonu krzyżackiego w Prusach. — Gdańsk, 1988. — 624 s.
- Blese 1929 — Blese E. Latviešu personu vārdu un uzvārdu studijas: Vecākie personu vārdi un uzvārdi (XIII—XVI gs.). — R., 1929. — 359 lpp.
- Bookmann 1989 — Bookmann H. Der Deutsche Orden. Zwölf Kapitel aus seiner Geschichte. — München, 1989. — 320 S.
- Boor, Newald 1967 — De Boor H., Newald R. Geschichte der deutschen Literatur von den Anfängen bis zur Gegenwart, Vol. III: 1. Part 1: Die deutsche Literatur im späten Mittelalter 1250—1350. — München, 1967. — 511 S.
- Brastiņš 1923 — Brastiņš E. Latvijas pilskalni: Kuršu zeme. — R., 1923. — 137 lpp.
- Brastiņš 1926 — Brastiņš E. Latvijas pilskalni: Zemgale un Augšzeme. — R., 1926. — 104 lpp.
- Brīvkalne 1960 — Brīvkalne E. Rakstītās ziņas un arheoloģiskās liecības par 9.—13. gs. Mežotni // AE, II sēj. — R., 1960. — 61.—78. lpp.
- Brīvkalne 1964 — Brīvkalne E. Daži amatniecības darinājumi Tērvetes pilskalnā // AE, VI sēj. — R., 1964. — 85.—104. lpp.
- Būga I, 1958; III, 1961 — Būga K. Rinkiniai raštai, t. I. — Vilnius, 1958. — 655 p.; t. III. — Vilnius, 1961. — 1008 p.
- Bunge 1875 — Bunge F. G. Livland, die Wiege der deutschen Weihbischöfe. — Leipzig, 1875. — 102 S.
- Caune 1985 — Caune A. Rīga zem Rīgas. — R., 1985. — 133 lpp.
- Caune 1988 — Caune A. Jauni atklājumi Rīgas 12. gs. kapulaukā un to nozīme pilsētas pirmsākumu skaidrojumā // LZAV. — 1988. — Nr. 10. — 104.—112. lpp.
- Caune 1992 — Caune A. Pati Rīga ūdenī. — R., 1992. — 168 lpp.
- Christiansen 1980 — Christiansen E. The Northern Crusades: The Baltic and the Catholic Frontier 1100—1525. — London, 1980. — 273 p.
- Čerbulėnas 1987 — Čerbulėnas K. Gynybinių įrenginių sistema // Lietuvos architektūros istorija, t. I. — Vilnius, 1987. — P. 16—31.
- Daiga 1978. — Daiga J. Izrakumi Dobelē 1977. g. // ZASM 1977. — R., 1978. — 35.—40. lpp.
- Dinzelbacher 1992 — Sachwörterbuch der Mediävistik. Hrsg. von P. Dinzelbacher. — Stuttgart, 1992. — 941 S.
- Długosz 1851 — Jana Długosza Banderia Prutenorum, wydał J. Muczkowski. — Krakow, 1851. — 75 s., 16 tabl.
- Donner 1929 — Donner G. Kardinal Wilhelm von Sabina, Bischof von Modena 1222—1234 // Societas scientiarum Fennica. Commentationes Hummanorum Litterarum II, 5. — Helsingfors, 1929. — 449 S.

- Dragendorff 1894 — Dragendorff E. Über die Beamten des Deutschen Ordens in Livland während des 13. Jahrhunderts. — Berlin, 1894. — 103 S.
- Dreimanis 1934 — Dreimanis P. Senlatvijas politiskā iekārta un zemgaļu simtgadu cīņas. — Jelgava, 1934. — 24 lpp.
- Dunsdorfs 1980 — Dunsdorfs E. Latvijas vēsture. — Lincoln (Nebr.), 1980. — 367 lpp.
- Dunsdorfs, Spekke 1964 — Dunsdorfs E., Spekke A. Latvijas vēsture 1500—1600. — Stockholm, 1964. — 812 lpp.
- Ehrhardt 1987 — Ehrhardt T. Das mittelalterliche Königsberg // Das alte Königsberg: Veduten aus 400 Jahren. — (Lüneburg), 1987. — S. 8—13.
- Eklblom 1945 — Eklblom R. Germ. «kuningaz-König» // Studia neophilologica, vol. XVII. — Uppsala, 1945. — S. 9—24.
- Endzelīns 1956 — Endzelīns J. Latvijas PSR vietvārdi, I d., 1. sēj. — R., 1956. — 425 lpp.
- Endzelīns 1971 — Endzelīns J. Darbu izlase četros sējumos, 1. sēj. — R., 1971. — 726 lpp.
- Engelmann 1860 — Engelmann A. Chronologische Forschungen auf dem Gebiet der russischen und livländischen Geschichte der 13. und 14. Jahrhunderts // Mitt., Bd. IX, H. 3. — Riga, 1860. — XII, 247 S.
- Erbstösser 1980 — Erbstösser M. Die Kreuzzüge: Eine Kulturgeschichte. — Leipzig, 1980. — 210 S.
- Fehring 1983 — Fehring G. Alt-Lübeck und Lübeck: Zur Topographie und Besiedlung zweier Seehandelszentren im Wandel vom 12. zum 13. Jahrhundert // Lübecker Schriften zur Archäologie und Kulturgeschichte, Bd. 7. — Bonn, 1983. — S. 11—18.
- Fendler 1995 — Fendler R. Die Kammerkommende des Deutschen Ordens in Weissenburg im Elsass // QSGDO, Bd. 51. — Marburg, 1995. — 276 S.
- Fenske, Militzer 1993 — Fenske L., Militzer K. Ritterbrüder im livländischen Zweig des Deutschen Ordens. — Köln; Weimar; Wien, 1993. — 956 S.
- Filip 1969 — Filip J. Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas, Bd. 2. — Prag, 1969. — 1758 S.
- Forstreuter 1957 — Forstreuter K. Burchard von Schwanden // Neue Deutsche Biographie, Bd. 3. — Berlin, 1957. — S. 27.
- Genys 1996 — Genys J. Stages in the Early Development of the Lithuanian Town // XIII International Congress of Prehistoric and Protohistoric Sciences Forli; Italia, 8/14 September 1996. Colloquia 14. — Forli, 1996. — P. 75—88.
- Gießauf 1995 — Gießauf J. Die Mongolengeschichte des Johannes von Piano Carpine. Einführung, Text, Übersetzung, Kommentar. — Graz, 1995. — 269 S.
- Gimbutiene 1994 — Gimbutiene M. Balti aizvēsturiskajos laikos: Etnoģenēze, materiālā kultūra un mitoloģija. — R., 1994. — 224 lpp.
- Gnegel-Waitschies 1958 — Gnegel-Waitschies G. Bischof Albert von Riga: Ein Bremer Domherr als Kirchenfürst im Osten (1199—1229). — Hamburg, 1958. — 187 S., 2 Karten.
- Goetze 1854 — Goetze P. Albert Suerbeer, Erzbischof von Preussen, Livland und Estland. — St. Petersburg, 1854. — 224 S., 4 Taf.
- Grala 1991 — Grala H. Izborsk // SSS, t. 8. — Wrocław; Warszawa; Krakow, 1991. — S. 230—232.
- Graudonis 1975 — Graudonis J. Arheoloģiskie izrakumi Ikšķilē 1974. gadā // ZASM 1974. — R., 1975. — 34.—39. lpp.
- Gudavičius 1984 — Gudavičius E. Bandydas lokalizuoti XIII a. lietuvių kunigaikščių valdas // LMAD, A. — 1984. — T. 3. — P. 69—79.
- Gudavičius 1986 — Gudavičius E. Dar kartą dėl Lietuvos valstybės kūrimosi centro ir laiko // LMAD, A. — 1986. — T. 2. — P. 53—60.
- Gudavičius 1988 — Gudavičius E. Saulės mūšio (1236 m.) vietas problematika // LMAD, A. — 1988. — T. 4. — P. 64—72.
- Gudavičius 1989 — Gudavičius E. Kryžiaus karai Pabaltijyje ir Lietuva XIII amžiuje. — Vilnius, 1989. — 191 p.

- Ģinters 1968 — Ģinters V. Karogi senajā Latvijā. — [Stokholma], 1968. — 80 lpp.
- Heinsius 1956 — Heinsius P. Das Schiff der hansischen Frühzeit // Quellen und Darstellungen zur hansischen Geschichte, Neue Folge, Bd. XII. — Weimar, 1956. — 273 S.
- Heinzle, Metzner 1986 — Heinzle J., Metzner E. Dietrich v. Bern // Lexicon des Mittelalters, Bd. III. — München; Zürich, 1986. — Sp. 1016—1021.
- Hellmann 1954 — Hellmann M. Das Lettenland im Mittelalter. — Münster; Köln, 1954. — 264 S.
- Hellmann 1988 — Hellmann M. Ursachen und Folgen der Taufe Litauens // Litauisches Kulturinstitut, Jahrestagung 1987. — Lampertheim, 1988. — S. 13—31.
- Hellmann 1991 — Hellmann M. Livländische Reimchronik // Lexicon des Mittelalters, Bd. V. — München; Zürich, 1991. — Sp. 2052.
- Hotz 1978 — Hotz J. Das Marienbild des Deutschmeisters // QSGDO, Bd. 20. — Marburg, 1978. — S. 112—127.
- Hucker 1989 — Hucker U. Der Zisterzienseabt Bertold, Bischof von Livland, und die erste Livlandskreuzzug // Studien über die Anfänge der Mission in Livland. Hrsg. von M. Hellmann. — Sigmaringen, 1989. — S. 39—64.
- Jablonskis 1975 — Jablonskis I. Kur buvo Kretingos pilis // Kraštotyra. — Vilnius, 1975. — P. 177—182.
- Jaunzeme 1971 — Jaunzeme A. A New Approach to Interpreting the Rhyme Chronicle of Livonia: Auctorial Perspective // Second Conference on Baltic Studies. Summary of proceedings. — Norman (Okla.), 1971. — P. 79, 80.
- Johansen 1939 — Johansen P. Kurlands Bewohner zu Anfang der historischen Zeit // BL. — Leipzig, 1939. — S. 263—306.
- Kahl 1985 — Kahl H. Zur kulturellen Stellung der Deutschordensritter in Preußen // Colloquia Torunensia Historica III. — Toruń, 1985. — S. 37—63.
- Karnups 1938 — Karnups A. Der Burgberg Talsi // Conventus primus historicorum Baltiorum Rigae, 16.—20. VIII 1937. Acta et relata. — R., 1938. — S. 110—115.
- Kiparsky 1939 — Kiparsky V. Die Kurenfrage // Annales academiae scientiarum Fennicae, ser. B, t. XLII. — Helsinki, 1939. — 474 S., 5 Karten.
- Kluge 1975 — Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. — Berlin; New York, 1975. — 915 S.
- Kluger 1987 — Kluger H. Hochmeister Hermann von Salza und Kaiser Friedrich II // QSGDO, Bd. 37. — Marburg, 1987. — 216 S.
- Kļaviņš 1993 — Kļaviņš K. Vācu ordeņa mentalitāte un ideoloģija Atskaņu hronikas izgaismojumā // Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls. — 1993. — Nr. 1. — 30.—39. lpp.
- Kļaviņš 1995 — Kļaviņš K. Vācu ordeņa ideoloģija un mentalitāte 13. un 14. gs. Livonijas vēsturisko notikumu kontekstā. — R., 1995. — 31 lpp.
- Koch 1963 — Koch H. Danmarks Historie, Bd. 3. — København, 1963. — 512 S.
- Kowalenko 1961 — Kowalenko W. Bałtyk // SSS, t. 1. — Wrocław; Warszawa; Krakow, 1961. — S. 84.
- Kruse 1846 — Kruse Fr. Urgeschichte des estnischen Volksstammes. — Moskau, 1846. — 590 S., 1 Karte.
- Kugler 1993 — Kugler H. Die «Livländische Reimchronik» des 13. Jahrhunderts // LZAV, A. — 1993. — Nr. 9. — 22.—30. lpp.
- Kulikauskienė 1970 — Volkaitė-Kulikauskienė R. Lietuviai IX—XII amžiais. — Vilnius, 1970. — 296 p.
- Kulikauskienė 1984 — Kulikauskienė R. Ką slepia Kernavės piliakalniai // Mokslas ir gyvenimas. — 1984. — Nr. 3. — P. 12—14.
- Kulikauskienė 1987 — Volkaitė-Kulikauskienė R. Lietuvių tautybės susidarymas // Lietuvių etnogenezė. — Vilnius, 1987. — P. 183—199.

- Kurtz 1924 — Kurtz E. Verzeichnis alter Kultstätten in Lettland // Mitt., Bd. XXII, H. 2. — R., 1924. — S. 47—119.
- Laakmann 1936 — Laakmann H. Zur Geschichte des Grossgrundbesitzes im Erzstift Riga in älterer Zeit // Sb. Rig. 6.—9. XII 1934. — R., 1936. — S. 51—62.
- Lampe 1969 — Lampe K. H. Von Osterna, Poppo // Altpreußische Biographie, Bd. 2. — Marburg, 1969.
- Leighly 1939 — Leighly J. The Towns of Medieval Livonia // University of California Publications in Geography, vol. 6, N 7. — 1939. — P. 235—314.
- Lenz 1970 — Lenz W. Deutschbaltisches biographisches Lexikon 1710—1960. — Köln; Wien, 1970. — 930 S.
- Lexers 1986 — Lexers M. Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch. — Stuttgart, 1986. — 504 S.
- Löwis of Menar 1895 — Löwis of Menar K. Zur Baugeschichte der Komtureien des Deutschen Ordens in Kurland // Sb. Kurl. 1895. — S. 33—58.
- Löwis of Menar 1922 — Löwis of Menar K. Burgenlexicon für Alt-Livland. — R., 1922. — 130 S.
- Łowmiański 1983 — Łowmiański H. Studia nad dziejami Wielkiego Księstwa Litewskiego. — Poznań, 1983. — 579 s.
- Łowmiański 1989 — Łowmiański H. Prusy-Litwa-Krzyżacy. — Warszawa, 1989. — 481 s.
- Mackensen 1939 — Mackensen L. Zur deutschen Literaturgeschichte Alt-Livlands // BL. — Leipzig, 1939. — S. 385—414.
- Mandel 1994 — Mandel M. Die Untersuchungen in Lihula und Keila // Eesti TA Toim. Humanitaar ja Sotsiaalteadused, 43. — Tallinn, 1994. — Lk. 46—48.
- Mannhardt 1936 — Mannhardt W. Letto-Preussische Götterlehre // Mag., Bd. XXI. — R., 1936. — 674 S.
- Medeltidens ABC 1985 — Medeltidens ABC // Historia i fickformat. — Stockholm, 1985. — 482 S.
- Menchen, Leißling 1983 — Menchen G., Leißling W. Burgen zwischen Werra und Elbe. — Leipzig, 1983. — 388 S.
- Militzer 1981 — Militzer K. Die Entstehung der Deutschordensballeien im Deutschen Reich // QSGDO, Bd. 16. — Marburg, 1981. — 219 S.
- Minkevičius 1987 — Lietuvos architektūros istorija, t. I / Moksl. red. J. Minkevičius. — Vilnius, 1987. — 382 p.
- Mugurēvičs 1974 — Mugurēvičs Ē. Krustiņveida piekariņi Latvijā laikā no 11. līdz 15. gs. // AE, XI sēj. — R., 1974. — 220.—239. lpp.
- Mugurēvičs 1978 — Mugurēvičs Ē. Izrakumi Sabilē 1977. gadā // ZASM 1977. — R., 1978. — 54.—57. lpp.
- Mugurēvičs 1983 — Mugurēvičs Ē. Latvijas viduslaiku piļu klasifikācijas un arheoloģiskās izpētes jautājumi // AE, XIV sēj. — R., 1983. — 3.—12. lpp.
- Mugurēvičs 1984 — Mugurēvičs Ē. Arheoloģiskie izrakumi Dinaburgas pilsētīnā // ZASM 1982./1983. — R., 1984. — 69.—75. lpp.
- Mugurēvičs 1986 — Mugurēvičs Ē. Zur Archäologie mittelalterlicher Burgen in Lettland // Lübecker Schriften zur Archäologie und Kulturgeschichte, Bd. 12. — Bonn, 1986. — S. 241—259, Abb. 1—8, Taf. 19, 20.
- Mugurēvičs 1994 — Mugurēvičs Ē. Arheoloģiskās liecības par Livonijas ordeņa piļu apbūves attīstību Latvijas teritorijā // AE, XVI sēj. — R., 1994. — 93.—109. lpp.
- Mugurēvičs 1995¹ — Mugurēvičs Ē. Ģeogrāfiskais traktāts «*Descriptiones terrarum*» un tā informācijas avoti par Austrumbaltijas tautām 13. gadsimta vidū // LZAV, A. — 1995. — Nr. 7/8. — 23.—30. lpp.
- Mugurēvičs 1995² — Mugurēvičs Ē. The Baltic Crusade and the Changes of Indigenous Culture in Livonia (Thirteenth-Fifteenth Centuries) // 18th International Congress of Historical Sciences 27. Aug. — 3. Sept. 1995. Proceedings. — Montreal, 1995. — P. 331, 332.

- Mugurēvičs, Vilcāne 1992 — Mugurēvičs Ē., Vilcāne A. Arheoloģiskie izrakumi Jersikas pilskalnā // ZASM 1990./1991. — R., 1992. — 75.—80. lpp.
- Nikžentaitis 1996 — Nikžentaitis A. Nuo Daumanto iki Gedimino. Iki kriščiūniskos Lietuvos visuomenės bruožai // Acta historica universitatis Klaipedensis, t. V. — Klaipėda, 1996. — 138 p.
- Numismatik 1976 — Transpress Lexikon Numismatik. — Berlin, 1976. — 432 S.
- Osten-Sacken 1907 — Osten-Sacken P. Der erste Kampf des Deutschen Ordens gegen die Russen // Mitt., Bd. XX, H. 1. — R., 1907. — S. 87—124.
- Ozols 1971 — Ozols J. Die vor- und frühgeschichtlichen Burgen Semgallens // Commentationes Balticae, Bd. XIV/XV, H. 3. — Bonn, 1971. — S. 107—213.
- Pabst 1868—1873 — Pabst E. Die Russenschlacht bei Maholm im Jahre 1268 // Beiträge zur Kunde Est-, Liv- und Kurland, Bd. I. — Reval, 1868—1873. — S. 276—289.
- Paul 1960 — Paul H. Deutsches Wörterbuch / Bearbeitet von A. Schirmer. — Halle (a. d. Saale), 1960. — 782 S.
- Pelda 1978 — Pelda K. Latvijas viduslaiku dzīvesvietās atrastās 13. gs.—16. gs. pirmās puses mēnētas // AE, XII sēj. — R., 1978. — 129.—137. lpp.
- Platter 1985 — Platter B. Oblaten und Familiaren im Deutschen Orden // Die Regeln des Deutschen Ordens in Geschichte und Gegenwart. — Lana (b. Meran), 1985. — S. 328—336.
- Pritsak 1981 — Pritsak O. The Origin of Rus'. — Cambridge (Mass.), 1981. — 926 p.
- Probst 1969 — Probst Ch. Der Deutsche Orden und sein Medizinalwesen in Preussen // QSGDO, Bd. 29. — Marburg, 1969. — 196 S.
- Redlich 1984 — Redlich C. Zur frühesten Besiedlungsgeschichte Rigas // Zeitschrift für Ostforschung. — 1984. — H. 4. — S. 491—507.
- Rīga 1988 — Enciklopēdija «Rīga». — R., 1988. — 832 lpp.
- [Rozītis] 1915 — [Rozītis K.] Zemgaliešu simtgadu cīņas par patstāvību. — R., 1915. — 93 lpp.
- Saks 1960 — Saks E. Aestii: An Analysis of an Ancient European Civilization. — Montreal; Heidelberg, 1960. — 279 p.
- Schirren 1857 — Schirren C. Der Verfasser der livländischen Reimchronik // Mitt., Bd. VIII. — Riga, 1857. — S. 19—83.
- Schirren 1861 — Schirren C. Über ein Bruchstück der Livländischen Reimchronik // Inland. — 1861. — Nr. 44. — S. 694.
- Schmid 1921 — Schmid B. Die Burgen des deutschen Ritterordens in Kurland // Zeitschrift für Bauwesen, Jg. 71, H. 7—9. — 1921. — S. 199—238.
- Schneider 1962 — Schneider H. Kleinere Schriften zur germanischen Heldensage und Literatur des Mittelalters. — Berlin, 1962.
- Schonebohm 1907 — Schonebohm F. Die Besetzung der livländischen Bistümer bis zum Anfang des 14. Jahrhunderts // Mitt., Bd. XX, H. 2. — R., 1907. — S. 295—365.
- Schwaiger 1993 — Schwaiger G. Mönchtum, Orden, Kloster von den Anfängen bis zur Gegenwart. — München, 1993. — 483 S.
- Schwiers 1953 — Schwiers J. Sprachlich-kulturhistorische Untersuchungen über den deutschen Einfluss im Lettischen. — Berlin, 1953. — 446 S.
- Selirand 1975 — Selirand J. Von der Verbreitung der ersten Elemente des Christentums bei den Esten // Rapports du IIIe Congrès International d'Archéologie Slave Bratislava 7—14 septembre 1975, vol. I. — Bratislava, 1979. — P. 713—720.
- Shumkin 1996 — Shumkin V. The Sami: the Specific Way of the Development // XIII International Congress of Prehistoric and Protohistoric Sciences Forli, Italia, 8/14 September 1996. Abstracts, 1. — Forli, 1996. — P. 227, 228.
- Siberry 1983 — Siberry E. Missionaries and Crusaders, 1095—1274. Opponents or Allies? // The Church and War. — London, 1983. — P. 103—110.
- Skutāns 1991 — Skutāns G. Atrasta Sidrabene?! // [Laikr.] Sidrabene. — 1991. — Nr. 1.
- Stakauskas 1934 — Stakauskas J. Lietuva ir Vakarų Europa XIII-me amžiuje. — Kaunas, 1934. — 275 p.

- Stavenhagen 1890 — Stavenhagen O. Freibauern und Landfreie in Livland während der Ordensherrschaft // Beiträge zur Kunde Est-, Liv- und Kurlands, Bd. IV. — Reval, 1890.
- Stavenhagen 1895 — Stavenhagen O. Die Mitbrüder des Deutschen Ordens in Livland und das von ihnen getragene Abzeichen der Ordens Mitbrüderschaft // Sb. Rig. — R., 1895. — S. 121—126.
- Stepiņš 1964 — Stepiņš P. Liepājas novadpētniecības muzeja arheoloģiskie izrakumi 1963. gadā // ZASRT 1963. — R., 1964. — 16.—18. lpp.
- Stepiņš 1967 — Stepiņš P. Durbes kauja 1260. g. — R., 1967. — 32 lpp.
- Stepiņš 1986 — Stepiņš P. Kur meklēt Sauli? // [Žurn.] Zvaigzne. — 1986. — Nr. 17.
- Stryk 1885 — Stryk Z. Beiträge zur Geschichte der Rittergüter Livlands, II Teil. — Dresden, 1885. — 609 S.
- Stubavs 1967 — Stubavs A. Arheoloģiskie izrakumi Koknesē 1966. gadā // ZASRT 1966. — R., 1967. — 35.—38. lpp.
- Šmits 1940 — Šmits P. Latviešu tautas ticējumi, III sēj. — R., 1940. — 1153.—1744. lpp.
- Šterns 1961 — Šterns I. Lēņa tiesības un nevācu vasaļi Latvijā // Archīvs, Nr. II. — Sidneja, 1961. — 47.—92. lpp.
- Šterns 1962 — Šterns I. Latvijas aizsardzība un latviešu karavīri viduslaikos // Archīvs, Nr. III. — Sidneja, 1962. — 7.—42. lpp.
- Šterns 1969 — Sterns I. The Statutes of the Teutonic Knights: A Study of Religious Chivalry. A dissertation in history. — The University of Pennsylvania, 1969. — 329 p.
- Šterns 1985 — Sterns I. The Teutonic Knights in the Crusader States // A History of the Crusades, vol. V. — The University of Wisconsin Press, 1985. — P. 315—378.
- Švābe 1921 — Švābe A. Latvju kultūras vēsture, I sēj. — R., 1921. — 268 lpp.
- Švābe 1938 — Švābe A. Senā Kursā // Straumes un avoti, I sēj. — R., 1938. — 45.—114. lpp.
- Švābe 1940¹ — Švābe A. Latviešu Indriķis un viņa chronika // Straumes un avoti, II sēj. — R., 1940. — 121.—220. lpp.
- Švābe 1940² — Švābe A. Krievu mesli // Straumes un avoti, II sēj. — R., 1940. — 312.—402. lpp.
- Švābe 1940³ — Švābe A. Mūsu senās naudas sistēmas // Straumes un avoti, II sēj. — R., 1940. — 221.—311. lpp.
- Švābe 1965 — Švābe A. Livoņu un krievu 1242. gada miera līgums // Straumes un avoti, III sēj. / Sakārtojusi L. Švābe. — Lincoln (Nebr.), 1965. — 211.—217. lpp.
- Tautavičius 1975 — Tautavičius A. Lietuvos TSR archeologijos atlasas, t. II: Piliakalniai. — Vilnius, 1975. — 226 p.
- Transehe 1960 — Die ritterlichen Livlandsfahrer des 13. Jahrhunderts. Eine genealogische Untersuchung von Astaf von Transehe-Roseneck, hrsg. von W. Lenz. — Würzburg, 1960. — 119 S.
- Trummal 1964 — Trummal V. Arheologilised kaevamised Tartu linnusel // Tartu riikliku ülikooli toimetised, 161. — Tartu, 1964. — 105 lk., XVII tahv., 9 joon.
- Tumler 1948 — Tumler M. Der Deutsche Orden. — Wien, 1948. — 92 S.
- Tuulse 1942 — Tuulse A. Die Burgen in Estland und Lettland. — Dorpat, 1942. — 432 S.
- Tõnisson 1974 — Tõnisson E. Die Gauja-Liven und ihre materielle Kultur (11. Jh. — Anfang 13. Jhs.). — Tallinn, 1974. — 163 S.
- Ulbrich 1932 — Ulbrich A. Kunstgeschichte Ostpreußens von der Ordenszeit bis zur Gegenwart. — Königsberg i. Pr., 1932. — 272 S.
- Urban 1974 — Urban W. The Military Occupation of Semgallia in the Thirteenth Century // Baltic History. Editors A. Ziedonis, W. L. Winter, M. Valgemäe. — Columbus (Ohio), 1974. — P. 21—34.
- Urban 1975 — Urban W. The Baltic Crusade. — De Kalb, 1975. — 296 p.
- Urban 1981 — Urban W. The Livonian Crusade. — Washington, 1981. — 562 p.
- Urban 1989 — Urban W. The Samogitian Crusade. — Chicago, 1989. — 304 p.
- Urtāns 1991 — Urtāns J. Par dažām zīmēm viduslaiku robežakmeņos // LZAV, A. — 1991. — Nr. 4. — 7.—11. lpp.

- Urtāns 1983 — Urtāns V. Aizkraukles pilskalna mūra aizsargsiena // LZAV. — 1983. — Nr. 4. — 34.—39. lpp.
- Vaitkunskienė 1993 — Vaitkunskienė L. Vakarų žemaičiai geležies amžiuje: kultūra ir etnosocialinė istorija: Humanitarinių mokslų srities. Archeologijos krypties habil. daktaro disertacijos tezės. — Vilnius, 1993. — 27 p.
- Volk und Wissen 1990 — Der Helden minne, triuwe und êre: Literaturgeschichte der mittelhochdeutschen Blütezeit // Geschichte der deutschen Literatur von den Anfängen bis zur Gegenwart. Hrsg. vom Kollektiv für Literaturgeschichte Volk und Wissen Berlin, Bd. 2. — Berlin, 1990. — 921 S.
- Wachsmuth 1878 — Wachsmuth F. Über die Quellen und den Verfasser der älteren livländischen Reimchronik. — Mitau, 1878. — 34 S.
- Zabiela 1995 — Zabiela G. Lietuvos medinės pilys. — Vilnius, 1995. — 336 p.
- Zariņa 1970 — Zariņa A. Seno latgaļu apģērbs 7.—13. gs. — R., 1970. — 216 lpp., 29 tab.
- Zariņa 1983 — Zariņa A. Viduslaiku dzīvesvieta Lielvārdes Dievukalnā // LZAV. — 1983. — Nr. 4. — 20.—33. lpp.
- Zariņa 1988 — Zariņa A. Lībiešu apģērbs 10.—13. gs. — R., 1988. — 108 lpp., 16 tab.
- Zeids 1992 — Zeids T. Senākie rakstītie Latvijas vēstures avoti līdz 1800. gadam. — R., 1992. — 216 lpp.
- Zemzaris 1981 — Zemzaris J. Mērs un svars Latvijā 13.—19. gs. — R., 1981. — 267 lpp.
- Žulkus 1991 — Žulkus V. Die Kuren im 13.—15. Jahrhundert // Prußen, Kuren und Masuren: Drei Beiträge zur Landeskunde Ostpreußens. — Weissenburg, 1991. — S. 15—29.
- Žulkus 1994 — Žulkus V. Klaipėdos istorijos ir topografijos bruožai XII—XVII a. // Acta historica universitatis Klaipėdensis, t. II. — Klaipėda, 1994. — 5—16 p.
- Бривкалне 1959 — Бривкалне Э. Городище Тервете и его историческое значение // Труды Прибалтийской объединенной комплексной экспедиции, т. I. — Москва, 1959. — С. 254—272.
- Кирпичников 1971 — Кирпичников А. Н. Древнерусское оружие, вып. III: Доспех, комплекс боевых средств IX—XIII вв. — Ленинград, 1971. — 91 с., 39 рис., XXII табл.
- Кулаков 1994 — Кулаков В. И. Прусы (V—XIII вв.). — Москва, 1994. — 215 с.
- Лабутина 1983 — Лабутина И. К. Культурный слой Пскова // Археологическое изучение Пскова. — Москва, 1983. — С. 7—45.
- Лесман 1995 — Лесман Ю. М. Новгородские привески — источник для реконструкции динамики христианизации // Восточная Европа в древности и средневековье: Язычество, христианство, церковь. Тезисы докладов. — Москва, 1995. — С. 33—36.
- Лухтан, Ушинскас 1985 — Лухтан А. Б., Ушинскас В. А. К вопросу о столице Литвы до 1323 года // Тезисы докладов сов. делегации на V Международном конгрессе славянской археологии. — Москва, 1985. — С. 132.
- Моора 1960 — Моора Х. А. Из истории развития эстонской народной одежды // Эстонская народная одежда XIX и нач. XX века. — Таллин, 1960. — С. 7—30.
- Пашуто 1959 — Пашуто В. Т. Образование литовского государства. — Москва, 1959. — 531 с.
- Пашуто 1963 — Пашуто В. Т. Рифмованная хроника как источник по русской истории // Проблемы общественно-политической истории России и славянских стран: Сб. статей к 70-летию акад. М. Н. Тихомирова. — Москва, 1963. — С. 102—108.
- Пашуто 1974 — Пашуто В. Александр Невский. — Москва, 1974. — 159 с.
- Саадре 1955 — Саадре О. Некоторые результаты раскопок городища Отепя // Тезисы докладов на объединенной конференции по археологии, этнографии и антропологии Прибалтики (секция археологии). — Москва, 1955. — С. 36—38.

- Седов 1975 — Седов В. В. Раскопки в Изборске в 1971 и 1972 гг. // Краткие сообщения Института археологии АН СССР, вып. 144. — Москва, 1975. — С. 67—74.
- Тауравиčius 1980 — Тауравиčius А. Балтские племена на территории Литвы в I тысячел. н. э. // Из древнейшей истории балтских народов по данным археологии и антропологии. — Рига, 1980. — С. 80—88.
- Фасмер 1986 — Фасмер М. Этимологический словарь русского языка, т. II. — Москва, 1986. — 671 с.
- Шноре 1961 — Шноре Э. Асотское городище // Материалы и исследования по археологии Латвийской ССР, т. II. — Рига, 1961. — С. 5—166, табл. I—XXIII.

SAĪSINĀJUMI

- 800 Jahre — 800 (Achthundert) Jahre Deutscher Orden: Ausstellungskatalog des Germanischen Nationalmuseums, hrsg. vom Germanischen Nationalmuseum und der Internationalen Historischen Kommission zur Erforschung des Deutschen Ordens von G. Bott und U. Arnold. — Gütersloh; München, 1990. — 592 S.
- AE — Arheoloģija un etnogrāfija, I—XVII sēj. — R., 1957—1994.
- BL — Baltische Lande. Hrsg. von A. Brachmann und C. Engel, Bd. 1: Ostbaltische Frühzeit. — Leipzig, 1939. — 499 S.
- IH — Indriķa hronika (sk. 360. lpp.).
- KA — Krigsarkivet, Stockholm.
- KDC III — Kurzemes draudžu chronikas. Trešā daļa (sk. 360. lpp.).
- KV I—IV — Konversācijas vārdnīca, I—IV sēj. — R., 1906—1921.
- LA 1974 — Latvijas PSR arheoloģija. — R., 1974. — 374 lpp., 80 tab.
- LE I—III — Latvju enciklopēdija, I—III sēj. / Red. A. Švābe. — Stokholma, 1950—1955.
- LE 1—4 — Latvju enciklopēdija 1962—1982, 1.—4. sēj. / Galv. red. E. Andersons. — Rockville, 1983—1990.
- LG — Livländische Güterurkunden (sk. 361. lpp.).
- LKV 1—21 — Latviešu konversācijas vārdnīca, 1.—21. sēj. / Galv. red. A. Švābe, A. Būmanis, K. Dišlers. — R., 1927—1940.
- LMAD, A — Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai, A serija.
- LPE 1—10 — Latvijas padomju enciklopēdija, 1.—10. sēj. — R., 1981—1988.
- LRAP — Latvijas republikas arheoloģijas pieminekļi. Izd. Latvijas Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija. — R., 1993. — 169 lpp.
- LRC — Ditleb's von Alnpeke Livländische Reimchronik (sk. 358. lpp.).
- LVA II — Senās Latvijas vēstures avoti, II sēj. (izd. A. Švābe). — R., 1937—1940. — 416 lpp.
- LZAV, A — Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis, A daļa.
- Mag. — Magazin, herausgegeben von der Lettisch-Literarischen Gesellschaft, Bd. I—XXI. — Mitau; Riga, 1828—1936.
- Mitt. — Mitteilungen aus dem Gebiet der Geschichte Liv-, Est- und Kurlands, Bd. I—XXV. — Riga, 1840—1937.
- QSGDO — Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens, hrsg. von K. Wieser u. U. Arnold.
- Sb. Kurl. — Sitzungsberichte der Kurländischen Gesellschaft für Literatur und Kunst aus den Jahren 1850—1935/1936. — Mitau; Riga, 1850—1937.
- Sb. Rig. — Sitzungsberichte der Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde zu Riga aus den Jahren 1873—1934. — Riga, 1874—1936.

- SSS — Słownik starożytności Słowiańskich: Encyklopedyczny zarys kultury słowian od czasów najdawniejszych do schyłku wieku XII.
- UB — Liv-, est- und kurländisches Urkundenbuch (sk. 361. lpp.).
- ZASM; ZASM, A — Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu... gada pētījumu rezultātiem. — R., 1972—1996.
- ZASRT — Zinātniskās atskaites sesijas referātu tēzes par... arheoloģiskām un etnogrāfiskām ekspedīcijām. — R., 1959—1971.
- ИЭ I, 1961 — История Эстонской ССР, т. I. — Таллин, 1961. — 955 с.
- Новг. I — Новгородская первая летопись (sk. 361. lpp.).
- ПСРЛ — Полное собрание русских летописей (sk. 361. lpp.).

RĀDĪTĀJS

Rādītājā iekļauti Atskaņu hronikas latviešu tulkojumā sastopamie vietvārdi, personvārdi, etnonīmi un no vietvārdiem atvasinātie iedzīvotāju nosaukumi, kā arī militāro un reliģisko organizāciju un to dalībnieku nosaukumi. Šķirkļa vārdi doti pustreknēm burtiem. To personu vārdi, kuras Hronikā gan minētas, bet nav nosauktas vārdā, likti kvadrātiekvās. Izdevuma priekšvārdos vai komentāros minētās šķirkļa vārdu paralēlformas dotas gaišiem burtiem. Norādes uz Hronikas teksta rindām atzīmētas taisnā šriftā, bet priekšvārdu un komentāru lapušu numuri — kursīvā.

- Ādams** (*Adam*) 21. 303.
Aizkraukle (*Aschrāte*) 640, 661, 1491, 1732, 2900, 2938, 5275, 9806, 9830, 9835. 8, 11, 310, 311, 316, 317, 327, 347, 348.
Aizpute (*Asseboten*) 5979. 11, 337, 338.
Akona (*Akers*) 9742, 9745, 9752, 9762, 9781. 6, 7, 29, 318, 351, 352, 353.
Alberts (*Albrecht*), Līvzemes bīskaps, 591, (607), (619), 809, 833, (870). 12, 13, 32, 308, 309, 315, 322, 331.
Alberts (*Albrecht*) [no *Anhaltes*], Saksijas hercogs, (869), (915), (969), 983, 999, 1213, 1217. 314.
[Alberts] no Arnšteinas (*der grēve von Arnstein*), vācu grāfs, 1647, 1685. 317.
[Alberts Suerbērs], arhibīskaps, (4566). 15, 16, 17, 332.
Albrehts, Orlamindes, sk. Orlamindes Albrehts.
Aleksandrs (*Allexander*), Tērbatas bīskaps, (6625?), 7581, 7616. 338, 342.
Aleksandrs (*Alexander*) [*Nevskis*], krievu kņazs, (2180), 2209, 2213, (2226), 2263. 322, 338, 342.
[Aleksandrs IV], pāvests, (4307), (4315). 15, 331.
Alemans (*Aleman*) 4083, 4096. 330.
Alsene (*Alsen*) 1805. 317, 318.
Andrēss (*Anders, Andrēs*), Andrēass, ordenbrālis, mestra vietas izpildītājs, 7961, 7971, 7985. 343.
Andrēss no Štīrijas (*Andrēs von Stīre, Stīrlant*), Andrēass no Felbenes, mestrs, 3171, 3186, 3245, 3311, 3409, 3419, 3536, 3586, 3591, 3598, (3609), (3611), 7122. 326.
Anno (*Anne*) 3693, 3703, (3906), 3945, (4032), 4140, 4153, 4278, 4338, 4352, 4357, 4363, 4364, 4402, 6329. 329.
Arnšteina (*Arnstein*) 1647, 1685. 10, 317.
Austrumlicis (*Österhap*), Osterkaps, Austrumu zemesrags 1435. 8, 316.
Babīte (*Balât*) 9927. 11, 351.
Babote (*Baboten*) 9093. 11, 350.
Balke sk. Hermans Balke.
Baltija (*Ôstersê*) 137. 6, 9, 19, 25, 304, 305, 314, 316, 329, 330.
Barvins, Vendu, sk. Vendu Barvins.
baskāji (*barvûzen*), minorīti, franciskāņu ordeņa mūki, 4228, 4232. 330.

- Berne** (*Bern*) 10 174. 10, 19, 351, 352.
- Berneks no Hārenes** sk. Bernhards no Hārenes.
- Bernes Dīterihs** (*Ditterich von Berne*), Bernes Dīterihs 10 174. 31, 352, 353.
- Bernhards no Hārenes, Berneks no Hārenes** (*Bernhart von Hāren, Bernec von Hāren*) 2489, 2532, 2550, 4509, 4763, 4782, 4830, 4852. 324.
- Bernhauzene** (*Bernhūsen*) 10 334, 10 594. 10, 353.
- Bertolds** (*Bertolt*), Līvzemes bīskaps, 498, 523, 529, 535, (566), 574. 9, 12, 32, 35, 36, 308, 309.
- Bertolds** (*Bertolt*), ordeņa stopnieks, 8630, 8699. 348.
- Bertolds no Šauenburgas** (*Bertolt von Schowenburc*), Bertolds no Šēnebergas(?), ordeņbrālis, 10 421, 10 571. 353, 354.
- Brēmene, brēmenieši** (*Bremen*) 493, 586. 6, 10, 12, 15, 36, 308, 309, 315, 318, 322, 324, 349, 351.
- Burbaha** (*Burbach*) 1778. 10, 317.
- Burhards no Hornhauzenes** (*Burkart von Hornhūsen*) 4388, 4393, 4405, 4439, 5413, 5542, 5678, (5684), 5848. 331, 332.
- Burhards** (*Burkart*) [no Švandenēs] 9769, 10 797, 10 841, 10 870. 351, 354.
- Cēsis** (*Wenden, Winden*) 636, 691, 1073, 3078, 3089, 6492, 9219, 9227. 11, 19, 310, 312, 313, 317, 326, 338, 350.
- Danga** (*Dange*) 3644, 3648. 8, 329.
- Dannenberga** (*Dannenberg*) (1871). 10, 318.
- Dannenbergiets** (*von Dannenberg ein grēve*), Heinrihs no Dannenbergas 1871. 318.
- dāņu zeme** (*Denemarken*), Dānija, dāņi 2051, 6716, 6717, 6721, 6727. 7, 10, 13, 14, 15, 21, 23, 30, 314, 315, 316, 321, 322, 338, 343, 346, 347, 348, 351.
- Daugava** (*Dune*) 139, 156, 218, 666, 2983, 4414, 5103, 5221, 5496, 6107, 6485, 6959, 7377, 8178, 8877, 8879, 9196, 9806, 9824, 9845, 10 517, 10 907, 11 114. 6, 8, 9, 11, 12, 13, 18, 19, 304, 305, 306, 308, 309, 316, 337, 339, 341, 345, 346.
- Daugavgrīva** (*Dunemunde*) 6921, 6925. 8, 11, 17, 307, 309, 339, 357.
- Dieva bruņinieki, zobenbrāļi, vācu brāļi** (*gotes rittere, swertbrūdere, dātsche brūdere*), Kristus bruņinieki 599, 717, 721... 309...
- Dinaburga** (*Duneburc*), Vecdaugavpils, Vecpils, Naujene 8179, 8209, 8212. 11, 345, 346, 349.
- Dīterihs, Bernes**, sk. Bernes Dīterihs.
- Dīterihs, Grīningenes**, sk. Grīningenes Dīterihs.
- Dmitrijs** (*Dimitre*) [Aleksandrovičs] 7637. 342, 343.
- Dobe** (*Dobên*) 5406, 5446, 5452, 5477, 5478, 5843. 11, 18, 334, 335, 350, 355.
- Dobele** (*Doblên*) 8961, 8974, 8989, 9046, 9109, 9128, 9139, 9156, 9158, 9167, 9169, 9177, 9189, 9453, 9467, 9587, 9591, 10 148, 10 996, 11 000, 11 023, 11 215, 11 359, 11 381, 11 395, 11 407, 11 409, 11 466, 11 632. 11, 342, 349, 350, 351, 352, 355.
- Dozelis, Viboldis**, sk. Viboldis Dozelis.
- Dubna** (*Dubenā*) 8138. 8, 11, 345, 346.
- Durbe** (*Dorben*) 5649, 5706, 5740, 5870. 8, 11, 16, 25, 30, 33, 332, 336, 340.
- Dzintare** (*Sinteles, Sintelin*) 5748, 5931, 5985. 11, 336, 337.
- Ēberhards, Zainas**, sk. Zainas Ēberhards.
- Eilards no Hobergas** (*Eilart von Hôberc*) 8299, 8304, 8322, 8364, 8406, 8454, 8478, 8484. 346.
- Eke** (*Ecke*) 10 173. 31, 352.
- Elbinga** (*Elwinge, Elbinge*), Elblonga 8606, 8769, 10 851. 10, 348, 349, 354.
- Embūte** (*Anboten, Amboten*) 2437, 2463, 2497, 2581, 2587, 11 775. 11, 25, 324, 356.
- Emme** (*Emme*) 797.
- Ernests** (*Ernst*), Ernsts no Raceburgas 8158, 8168, 8450, 8512, 8516, 8534, 8616. 345.
- Feihtvangene** (*Vūchtewanc*) 8564, 8789, 9651. 10, 348, 350.
- Folkvīns** (*Volkewin, Volkwin*) 748, 831, 883, 987, 1008, 1154, 1172, 1694, 1847, 1874, 1881, 1947, 1959. 313.
- Folmārs no Bernhauzenes** (*Volmâr von Bernhūsen*) 10 331, 10 359, 10 593, 10 606. 353.
- Frangene** (*Frangen*) 8314. 347.
- Frankonija, Frankzeme** (*Vranken, Vranken lant*) 1649, 10 828. 10, 29, 317, 331, 348, 353, 354.
- Frīderihs, Frīdrihs no Hāzeldorfas** (*Vriderich von Haseldorf*) 7824, (7866), 9435, 9488, (9503). 343.
- Frīšjoma** (*daz vrische hab*) 3831, 3979. 330.
- Gerhards no Kacenellenbogenes** (*Gêrhart von Katzenellenbogen*) 8520, 8764, 9203, 9401. 348.
- Gerpoltis** (*Gêrpolt*) 2159. 322.
- [**Ginters no Villerlēbenes**], lielmestrs, (3580). 328.

- [Gregors IX], pāvests, 1855, 2044. 14, 318.
- Grieze (*Gresen*) 7226, 7240, 7244, (7279). 8, 341.
- Grīningene (*Grūningen*) 2336, 3122. 10, 323.
- Grīningenes Dīterihs (*Dyterich von Grūningen*), Dītrihs no Grīningenes 2336, 3121. 323.
- Grobiņa (*Grubîn*) 6866. 11, 17, 338, 339.
- Ģiņģeikis (*Gingeike*) 2745, 2853, 2997, 4216. 326.
- Hacigenšteina (*Hazigenstein*), Hatšteina 11 643. 10, 354.
- Halts (*Holte*) 11 657. 356.
- Hārene (*Hāren*) (2489), 4830. 10, 324.
- Harju (*Haryen*) 2049. 8, 321.
- Hartmans helderungeniets (*Hartman von Helderungen*), Hartmanis no Helderungenes, (8148), 8546, 8845, (9744). 27, 345, 351.
- Hartmūts (*Hartmūt*) 660. 311.
- Hāzeldorfa (*Haseldorf*) (1869), 9439. 10, 318, 343.
- hāzeldorfietis (*edil man von Haseldorf*), Dītrihs no Hāzeldorfis 1869. 318.
- Heiligenberga (*Heiligeberc*), Svētkalns, Zviedru kalns 9940, (9979), 10 107, 10 115, 10 126, 10 142, 10 205, 10 526, 10 945, 11 027, 11 141, 11 343, 11 387, 11 423, 11 615, 11 799, 11 805. 10, 18, 25, 29, 334, 352.
- Heimburga (*Heimburc*) 2302. 10, 323.
- Heinrihs (*Heinrich*), Kulmas bīskaps, 3551. 328.
- [Heinrihs Botels], maršals, (5550). 335.
- Heinrihs no Frangenes (*Heinrich von Frangen*), Heinrihs Vrangelis 8314. 347.
- Heinrihs no Heimburgas (*Heynrich von Heimburc*) 2299. 323.
- [Heinrihs no Hoenloes], lielmestrs, (3144), (3151). 326.
- Helderungene (*Helderungen*), Helderungene (8546). 10, 27, 345.
- [Hermanis] no Zalcas (*wiser mann von Salzâch*), Zalcas Hermanis (1972). 14, 321, 331.
- [Hermanis II], Lēales bīskaps, (7866), (7923). 343.
- Hermans Balke (*Herman Balke*), Hermanis Balke 1998, 2017, 2078, 2281, 2293. 23, 33, 321, 323.
- Hermans (*Herman*), Hermanis Bukshēvdens 2069, 2115. 315, 321, 322, 338.
- Hoberga (*Höberc*) 8322. 10, 346.
- Hornhauzene (*Hornhūsen*) 4389, 5542, 5684. 10, 331, 332.
- igaunī (*Eisten*) 287, 367, 534, 557, 577, 759, 768, 770, 772, 787, 887, 893, 902, 956, 976, 1081, 1094, 1119, 1131, 1175, 1243, 1269, 1276, 1318, 1359, 1371, 1379, 1386, 1393, 1826, 1891, 4162, 4938, 5358, 5538, 5614, 5632, 6189, 6725, 7685, 9296, 11 173, 11 199. 9, 13, 31, 35, 306, 307, 309, 311, 315, 316, 318, 336, 338.
- Igaunzeme, Igaunija (*Eistenlant, Eistlant*) 369, 765, 902, 949, 5276, (5538), 6158, 6707, 6965, 10 963, 11 122, (11 173), (11 199). 6, 8, 13, 15, 16, 19, 23, 29, 306, 308, 313, 314, 315, 316, 321, 322, 332, 333, 338, 342, 343, 347.
- Ikšķīle (*Ickesculle, Ickeskule, Ikeskule*) 223, 248, 10 374, 10 433, 10 440. 9, 11, 17, 305, 306, 308, 309, 353, 354.
- Imera (*Emere*), Jumara 1092. 11, 315.
- Impilte (*Ampille*) 7061. 8, 340, 341.
- Inciems (*Ymmenkulle*) 1568. 11, 317.
- [Innocents III], pāvests, 318, 385, 593. 12, 13, 307, 318.
- [Innocents IV], pāvests, 3522. 15, 16, 328.
- Izborska (*Īsburc, Īseburc*) 2091, 2122, 2152, 7707. 8, 322.
- Jersika (*Gerzeke*) 669. 6, 11, 13, 306, 312, 313, 319.
- Jerva, Jervas zeme, jervieši (*Jerwen, Jerwen lant*) 1179, 1187, 1193, 1459, 1467, 2053, 5322, 7523. 8, 315, 316, 321, 327, 356.
- Jēzus Kristus (*Jhēsus Crist, Jesus Christus*) 42, 80, 443...
- [Johans no Lunes], Rīgas arhibīskaps, (9518), (9655). 351.
- Johans no Ohtenhauzenes (*Johan von Ochtenhūsen*) 8935. 349.
- Johans no Tīzenhauzenes (*Johan von Thisenhūsen*) 8313, 8328, 8426. 346, 347.
- [Johans II no Fehtas], Rīgas arhibīskaps, (11 115), (11 449). 355.
- Jurijs (*Juries*), krievu kņazs, 7746, 7757. 343.
- Juris (*Juriân, Uriân*), svētais, 3722, 8898. 315, 330.
- Jurje (*Juries*) [no Eihštetes], komturs, 5854, 5864, 5874, 5889, 5908, 6321. 337.
- Kacenellenbogene (*Katzenellenbogen*) 8522, 9205. 10, 348.
- Kareda (*Karidala*), Esna 1209. 8, 315.
- Karkus (*Karkus*), Karksi 1331. 315.
- Karmeļe (*Carmele*) 6195. 8, 337.
- Karšava (*Karschowen*) 5512, 5536, 5557, 5812. 8, 335.

- Kaupo** (*Köpe*) 269, 281, 311, 377, 388, 433, 513.
32, 305, 306, 307, 308.
- Kēnigsberga** (*Kunigesberg*), Karaļauči, Kaļiņin-
grada 4374. 10, 331, 332, 351, 353.
- Kernave** (*Kernowen*) 8348. 8, 327, 347.
- Klaipēda, klaipēdieši** (*Mīmele*) (3651), 3736,
3798, 3819, 3825, 3832, 3908, 3918, 3944,
3962, 4070, 4471, 4474, 4477, 4515, 4729,
4733, 4737, 4751, 4761, 4767, 4963, 5576,
5832, 6789, 6963, 6981, 7010, 7054, 7064,
7068, 7089. 8, 29, 329, 340, 345.
- Klauss** (*Clôz*) 8772.
- Koknese** (*Kokenhūsen*) 507, 651, 9809, 9847. 6,
11, 13, 28, 306, 308, 309, 311, 317, 346, 347,
351.
- Konrāds no Feihtvangenes** (*Cūnrāt von*
Vūchtewanc) 8564, 8575, 8591, 8789, 8819,
8832, 8852, 8916, 9406, 9556, 9651, (9683),
9721. 348, 350, 351.
- Konrāds no Mandernes** (*Cūnrāt von Manderen*)
7115, 7302, 7421, 7507, 7550. 341.
- [**Konrāds no Tīrbargas**], maršals, (8542). 348.
- Konrāds Viršiņķis** (*Cūnrāt Wirschinc*), Konrāds
Viršinks(?), Virzinks(?) 7018. 340.
- Kretinga** (*Kretēnen*) 6979, 6994, 7021, 7036,
(7045). 8, 340.
- krievi** (*Rūzen*) 285, 505, 644, 647, 652, 654, 677,
1557, 1601, 1604, 1889, 2070, 2084, 2085,
2088, 2090, 2093, 2096, 2111, 2114, 2119,
2149, 2159, 2178, 2206, 2211, 2214, 2232,
2238, 2239, 2248, 2253, 2261, 2283, 6462,
6465, 6467, 6476, 6488, 6489, 6493, 6501,
6537, 6608, 6614, 6618, 6629, 6638, 6643,
6657, 6659, 6662, 6752, 6756, 7568, 7587,
7592, 7603, 7617, 7626, 7629, 7632, 7635,
7638, 7655, 7664, 7670, 7674, 7680, 7704,
7709, 7714, 7717, 7724, 7729, 7744, 7745,
7759, 8219. 6, 7, 8, 9, 12, 13, 19, 31, 306, 311,
312, 318, 322, 323, 332, 338, 343, 345, 346.
- Krievija, Krievzeme, krievu zeme** (*Rūzen, Rūzen*
lant) 140, 146, 1589, 1889, 2084, 2101, 2178,
2206, 6462, 6696, 7136, 7669, 7700, 7704,
8937. 6, 12, 13, 14, 15, 30, 304, 311, 322, 330,
332, 341.
- Kristburga** (*Kirsburc*) 9673. 10, 16, 351.
- Kristus** sk. Jēzus Kristus.
- Kuldīga, kuldīdznieki** (*Goldingen*) 2406, 2431,
2471, 4749, 4762, 4767, 4894, 4951, 5765,
5768, 5913, 5924, 5992, 5993, 6789, 6814,
6823, 6879, 7221, 7252, 7268, 7285, 8951,
9111, 9162, 9180, 10 899, 11 126, 11 230,
11 677, 11 686, 11 785. 11, 16, 17, 29, 323, 327,
328, 335, 349, 350, 356.
- Kūno no Hacıgenšteinas** (*Kūne von Hazigenstein*),
Konrāds no Hatšteinas 10 857, 10 877, 10 892,
(10 936), 10 953, 11 125, 11 533, 11 641,
11 649. 354, 356.
- kurši, kurzemnieki, kūri** (*Kūren*) 356, 358, 2385,
2388, 2389, 2417, 2438, 2442, 2455, 2478,
2541, 2559, 2593, 2618, 2637, 2648, 4099,
4104, 4108, 4124, 4130, 4141, 4174, 4227,
4297, 4487, 4508, 4672, 4704, 4713, 4732,
4740, 4771, 4774, 4800, 4826, 4839, 4847,
4853, 4934, 4966, 5222, 5369, 5370, 5432,
5600, 5629, 5641, 5734, 5743, 5745, 5752,
5758, 5760, 5776, 5804, 5808, 5886, 5895,
5902, 5907, 5918, 5921, 5934, 5967, 6787,
6827, 6832, 6837, 6851, 6853, 6858, 6892,
6955, 7225, 8338, 8953, 8968, 9003, 9023,
9091, 9098, 9112, 9114, 9121, 11 133, 11 212,
11 451, 11 454, 11 685, 11 748, 11 987. 5, 8,
14, 16, 17, 18, 25, 31, 33, 308, 316, 317, 323,
324, 327, 328, 329, 330, 336, 337, 338, 340, 341,
356, 357.
- Kurzeme, kuršu zeme, Kursa** (*Kūrlant*) 351, 356,
2350, 2357, 2376, 2381, 2407, 2455, 2463,
2577, 2614, 3635, 4068, 4114, 4119, 4122,
4142, 4465, 4672, 4682, 4722, 4775, 4880,
4915, 4934, 5222, 5590, 5612, 5743, 5895,
5911, 6791, 6813, 6825, 6887, 6904, 6952,
6959, 7219, 7298, 8808, 8915, 8921, 8923,
8944, 8953, 9167, 9170, 9189, 9587, 9709,
10 898, 11 135, 11 212, 11 228, 11 776, 11 784,
11 813, 11 833, 11 887, 11 933, 11 999, 12 001.
6, 8, 16, 17, 21, 304, 308, 316, 319, 323, 328,
335, 336, 337, 339, 341, 356.
- Laža** (*Lasen*) 6826, 6836, 6854. 11, 336, 338.
- Lēale** (*Lēal*), Lihula 6697, 6759, 7595, 7803, 7850,
7922, 7940, 9517, 10 965, 11 123. 8, 315, 322,
338.
- Lengevīns, Lengvīns** (*Lengewin*) 2721, 2736, 2752,
2761, 2802, 2851, 2856, 2858, 2862, 2870,
2872, 2882, 2915, 2947, 2955, 2999, 3010,
3015, 3024, 3036, 3043, 3061, 3065, 3067,
3073, 3079, 3112. 32, 325, 326.
- Leti, letu zeme** (*Letten, Litten*), latgaļi 287, 342,
349, 526, 636, 646, 692, 896, 907, 953, 1079,
1109, 1113, 1149, 1185, 1252, 1377, 1389,
1480, 1496, 1521, 1537, 1577, 1741, 1828,

- 1893, 2366, 2969, 4162, 4938, 5328, 5358, 6189, 6423, 6482, 6505, 6529, 6677, 7685, 9228, 9233, 9296, 10 217, 10 410, 10 964. 6, 8, 9, 12, 13, 14, 16, 31, 306, 307, 308, 310, 311, 312, 313, 316, 318, 345, 350.
- Līvi** (*Liven, Liven*), lībieši 143, 208, 287, 375, 526, 646, 896, 907, 1071, 1079, 1113, 1149, 1185, 1252, 1377, 1389, 1487, 1521, 1538, 1577, 1741, 1830, 1893, 2970, 4162, 4938, 5328, 5358, 6189, 6482, 6505, 6677, 7685, 10 217, 10 274, 10 410. 8, 9, 12, 13, 16, 31, 304, 305, 306, 308, 309, 310, 311, 314, 315, 316, 317, 318.
- Lielupe** (*Ā, Semegaller Ā*) 7401, 9273, 9308. 11, 17, 307, 341, 342, 343, 344, 354.
- Lielvārde** (*Lenewarte*) 1494, 6081. 8, 11, 316, 317, 337.
- Lietuva, Leišzeme, leišu zeme** (*Littowen, Lettowen lant*) 1802, 1813, 1873, 1898, 1901, 2585, 2733, 2959, 3103, 3113, 3257, 3322, 3345, 3371, 3457, 3554, 3599, 3603, 3616, 4451, 5114, 5146, 5735, 6031, 6340, 6458, 6605, 6894, 6945, 7063, 7140, 7168, 7187, 7205, 7215, 8092, 8120, 8287, 8336, 8757, 8937, 9464, 9882, 11 090, 11 404, 11 499, 11 696, 11 706. 14, 15, 18, 19, 25, 27, 37, 304, 307, 308, 318, 319, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 332, 335, 337, 338, 340, 341, 344, 346, 347, 351, 354, 356.
- lietuvieši, leiši, lietuvji** (*Littowen, Lettowen*) 285, 326, 504, 1424, 1502, 1531, 1833, 1898, 1951, 2451, 2498, 2502, 2527, 2538, 2546, 2549, 2569, 2612, 2619, 2623, 2625, 2646, 2682, 2695, 2795, 3007, 3019, 3030, 3035, 3238, 3291, 3494, 3545, 3559, 3570, 3614, 4089, 4208, 4467, 4821, 4885, 4935, 4986, 5062, 5090, 5098, 5125, 5130, 5137, 5146, 5155, 5172, 5186, 5203, 5214, 5444, 5500, 5510, 5582, 5591, 5741, 5749, 5759, 5932, 5945, 5956, 5985, 6001, 6894, 6935, 7085, 7125, 7130, 7134, 7774, 7789, 7797, 7841, 7871, 7914, 7919, 7931, 7933, 7945, 7969, 7980, 8089, 8091, 8092, 8095, 8113, 8114, 8129, 8190, 8268, 8361, 8370, 8391, 8419, 8475, 8476, 8483, 9398, 9471, 9670, 9802, 9819, 9853, 9857, 9964, 9985, 9994, 10 006, 10 011, 10 060, 10 071, 11 095, 11 100, 11 105, 11 108, 11 111, 11 319, 11 331, 11 681, 11 715, 11 758, 11 813, 11 832, 11 891, 11 904, 11 913, 11 919, 11 933, 11 961, 11 984, 11 987, 12 000. 5, 8, 13, 14, 15, 18, 19, 27, 31, 306, 316, 318, 324, 326, 327, 328, 332, 335, 337, 338, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 351, 352, 357.
- Livzeme, Livuzeme, Livonija, livzemieši** (*Nieflant*) 121, 203, 234, 291, 309, 401, 414, 425, 428, 440, 496, 587, 611, 852, 878, 1341, 1421, 1565, 1615, 1969, 1996, 2005, 2068, 2307, 2309, 2341, 2366, 2703, 2710, 2716, 3135, 3138, 3157, 3166, 3169, 3178, 3187, 3201, 3455, 3509, 3582, 3677, 3702, 3703, 3705, 3906, 4336, 4353, 4369, 4400, 4406, 4449, 5072, 5551, 5578, 5680, 6002, 6122, 6322, 6423, 6439, 6669, 6780, 6795, 6895, 7096, 7111, 7169, 7437, 7519, 7528, 7543, 7551, 7556, 7565, 7776, 7780, 7956, 7960, 7990, 7994, 8076, 8088, 8150, 8154, 8521, 8527, 8540, 8551, 8558, 8569, 8612, 8779, 8793, 8803, 8853, 8867, 8909, 8919, 8922, 8923, 8924, 8933, 8948, 9407, 9685, 9692, 9699, 9727, 9733, 9748, 9758, 9775, 9778, 9785, 9790, 9829, 10 330, 10 761, 10 788, 10 792, 10 814, 10 817, 10 859, 10 861, 10 873, 10 878, 10 937, 11 112, 11 190, 11 535, 11 651, 11 656, 11 662. 5, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 303, 304, 305, 308, 309, 310, 314, 315, 318, 319, 321, 322, 323, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 337, 338, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 350, 351, 353, 354, 356, 357.
- Luprehts** (*Lupprecht*) 1503, 1519. 316.
- Manderne** (*Manderen*) 7117, 7421. 10, 341.
- Mangolds** (*Manegolt*) 9687, 9703, 9705, 9712, 9739, 9774, 9784. 351.
- Marburga** (*Marcburc*) 8084, 8538. 10, 317, 341, 343, 344, 345.
- Margarēte** (*Margarēthe*), svētā, 8876.
- Marija** (*Mariā*), svētā, dievmāte, 114, 115, 116 ... 14, 31, 303, 344.
- Markvards no Burbahas** (*Marquart von Burbach*) 1739, 1775, 1787. 317.
- Marta** (*Marthe*) 3547, 3561, 6364, (6431), 6456, 6545. 328.
- Mažeika** (*Maseke*) 11 965. 357.
- Meinhards** (*Meynhart*), Meinards 233, 274, 305, 310, 389, 394, 419, 431, (442), (460). 9, 32, 305, 306, 308.
- Mergentheima** (*Mergentheim*) 11 658. 10, 355, 356.
- Merke** (*Merkes*), Nerke 6847. 11, 338.
- Merkelīns** (*Merkelīn*) 11 915, 11 923. 357.

- Mežotne** (*Mezoten*), mežotnieši 8029, 8035. 11, 17, 18, 33, 343.
- Milģerīns** (*Milgerin*) 2742, 2779, 2852, 2868, 2885, 4214. 326.
- Mindaugs** (*Myndowe*) 2452, 2458, 2462, 2503, 2508, 2514, 2543, 2573, 2580, 2718, 2734, 2760, 2781, 2799, 2002, 3324, (3326), 3457, 3462, 3472, (3488), (3491), 3493, 3546, 3560, 3600, 3613, 4088, 4110, 4452, 4455, 4575, 6335, 6341, 6349, 6357, 6363, (6427), 6446, 6466, 6468, 6471, 6487, 6491, 6514, 6517, 6587, 6600, 6781, 6945, 6949, 7121, 7129, 7133, 7153, 7190. 18, 36, 37, 318, 319, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 337, 338, 341, 346, 347.
- Mītava** (*Mitowe, Mytowe*), Jelgava 7407, 7417, 7477, 7506, 9199, 9547, 9916, 9931, 10 982, 11 026, 11 144, 11 509, 11 561, 11 606, 11 831, 11 834, 11 870, 12 004. 11, 18, 29, 318, 342.
- Moda** (*Mode*), Veļikaja 2133. 8, 322.
- [**Modēna**] (*Modele*) (1321). 10, 13, 315.
- Mona** (*Mône*), Muhu 1442, 1661. 8, 316, 317, 343.
- Nalša** (*Nalsen, Alsen*), Nalsene 3315. 317, 318, 319, 325, 326, 343, 344.
- Namejs** (*Nameise*), Nameisis 8655, 8666, 8690, 8733, 9037, 9064, 9193, 9209, 9251, 9255, 9261, 9272, 9288, 9299, 9354, 9359, 9367, 9369, 9672, 9675. 18, 334, 348, 349.
- Nātanga, nātangieši** (*Natangen*) 5702, 8609. 8, 336, 354.
- Nemuna** (*Mimele*) 3637, 3639, 3641, 3648, 3744, 3843, 3846. 8, 18, 327, 329, 341.
- Nordeka** (*Nortecken*) 8001. 10, 343.
- Normgunde** (*Normegunde*), Normegunde, Nurmegunde 1474. 8, 316.
- Novgoroda** (*Nogarden, Nôgarten*) 2179, 2203, 7734. 6, 7, 8, 9, 12, 13, 322, 338, 342, 343.
- Odevards** (*Odewart*) 9531, 9659. 351.
- Ogenhūzene** (*Ogenhūsen*) 1603. 11, 317.
- Ohtenhauzene** (*Ochtenhūsen*) 8939. 10, 349.
- Orlaminde** (*Orlamunde*) 1334. 10, 315.
- Orlamindes Albrehts** (*Albrecht von Orlamunde*), Alberts no Lauenburgas 1334, 1341, 1369, 1413. 315.
- Osterna** (*Ôsternâ*) 4334. 329, 331.
- Otepē** (*Odenpê*) 771. 8, 9, 313, 314.
- Oto** (*Otto*) [no *Lauterbergas*] 7555, 7801, 7852, 7905, 7952. 17, 342.
- Pala** (*Pâle*) 5325. 8, 333, 334.
- Parnus** (*Parnus*) 3511. 325, 328.
- pelēkie mūki** (*grâwer munche*), cistercieši 6709, 11 932. 5, 9, 338.
- Pērkons** (*Perkune*) 1436. 316.
- Pleskava, pleskavieši** (*Plezcowe*) 2098, 2101, 2128, 2137, 2140, 2182, 2185, 2195, 7712, 7721. 8, 9, 13, 306, 318, 322, 323, 343.
- Podrejāla** (*Podrejal*), Rīdaja 1329. 8, 315.
- Pope no Osternas** (*Poppe von Ôsternâ*), Osternas Popo 3690, 4308, 4334, 4354, 4361. 329, 331.
- Prūsija, Prūšzeme, Prūšuzeme** (*Prūzen lant*) 3550, 4385, 4388, 4396, 4449, 5548, 8558, 8569, 8586, 8590, 8594, 8768, 8819, 8836, 8865, 9669, 9673, 9685, 9702, 9739, 9742, 9755, 9776, 10 339, 10 833, 10 852, 10 891, 10 896. 8, 10, 14, 15, 16, 18, 25, 29, 321, 323, 325, 328, 330, 331, 332, 335, 336, 337, 341, 348, 350, 351.
- prūši** (*Prūzen*) 4389, 5544, 5574, 5703, 5723, 8542, 8554, 8802. 14, 16, 328, 330, 331, 332, 337, 341, 348, 351.
- Rakte** (*Ratten, Racken, Racketen, Rakel*) 8052, 10 124, 10 148, 11 041, 11 067, 11 359, 11 403, 11 410, 11 427, 11 466, 11 632. 8, 25, 344, 356.
- Remine** (*Remyn*) 1485. 11, 316.
- Rēvele, rēvelieši** (*Revele*) 2027, 2040, 2049, 2961, 3055, 3213, 5320, 5436, 5443, 6135, 6162, 6304, 6715, 6718, 7858, 7926, 8010, 8298, 8324, 8343, 11 122. 8, 15, 21, 23, 321, 342, 343, 346, 351.
- Rīga, rīdzinieki** (*Rīge*) 524, 534, 917, 1171, 1571, 1645, 1863, 1913, 2373, 2429, 2949, 2964, 3003, 3014, 3053, 3179, 3207, 3393, 3514, 3533, 3552, 3631, 3663, 3722, 3733, 4074, 4152, 4154, 4304, 4417, 4435, 4439, 4529, 4545, 4563, 4567, 4615, 4930, 4946, 5231, 5264, 5282, 5314, 5329, 5434, 5438, 5498, 5888, 5995, 6067, 6143, 6317, 6319, 6448, 6673, 6687, 6759, 6798, 6799, 6815, 6822, 6889, 6906, 6921, 7185, 7289, 7346, 7348, 7380, 7413, 7508, 7808, 8026, 8141, 8155, 8174, 8207, 8326, 8332, 8763, 8808, 8809, 8869, 8881, 9201, 9219, 9234, 9260, 9345, 9431, 9445, 9491, 9518, 9525, 9534, 9537, 9545, 9623, 9646, 9648, 9649, 9655, 9710, 9711, 9925, 9952, 9969, 10 203, 10 206, 10 207, 10 233, 10 261, 10 350, 10 358, 10 387, 10 401, 10 402, 10 467, 10 689, 10 753, 10 905, 10 908,

- 10 911, 10 967, 10 980, 10 986, 11 080, 11 084, 11 119, 11 129, 11 150, 11 313, 11 449, 11 839, 11 859, 12 007, 12 009. 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 28, 29, 32, 35, 305, 308, 309, 313, 314, 315, 317, 321, 327, 328, 330, 332, 333, 338, 339, 342, 344, 345, 346, 347, 348, 351, 353, 354, 355, 356.
- Rīgas sala** (*Rîgeholme*) 10 401. 353.
- Rīgene** (*Rûwen*) 9542, 9617, (9625), (9631). 10, 351.
- Roma** (*Rôme*) 310, 312, 592, 812, 1320, 3158, 3164, 3514, 3518, 3519, 3522, 4310. 5, 6, 7, 9, 10, 14, 32, 307, 309, 321, 322, 323, 328, 331, 345.
- Sakala** (*Sackele, Sackellant*) 1479, 5325. 8, 313, 315, 316, 327, 334.
- sakši, Sakšuzeme** (*Sachsen, Sachsen lant*), Saksija 847, 914. 10, 314, 318, 332, 351, 356.
- sāmi, sāmsalieši** (*Oselēre*) 287, 357, 1188, 1194, 1201, 1204, 1210, 1231, 1246, 1657, 1662, 1665, 1682, 6105, 6117, 6147, 6154, 6184, 6204, 6215, 6224, 6225, 6230, 6238, 6248, 6253, 6268, 6274, 6277, 6288, 6293. 306, 308, 315.
- Sāmsala, Sāmusala, sāmu zeme** (*Osele, Osellant*) 1439, 1443, 1616, 1635, 1639, 6115, 6126, 6157, 6173, 6177, 7798, 7800, 7834. 8, 13, 306, 315, 316, 328, 337, 338.
- Saule** (*Soule*) 1906. 8, 18, 29, 33, 313, 317, 318, 319, 325, 326.
- sēļi** (*Sēlen, Selhen*), Sēļija 144, 337, 341, 646, 6677. 8, 13, 17, 304, 307, 311, 328.
- sembieši, sembji** (*Samen, Semen*) 3739, 3770, 3775, 3799, 3805, 3817, 3820, 3821, 3827, 3833, 3834, 3838, 3852, 3892, 3917, 3923, 3943, 3948, 3967, 3982, 3991, 3997, 4004, 4009, 4028, 4033, 4039, 4044, 4058, 5636, 5664, 5696, 5728. 8, 33, 330, 331.
- Sembija, sembju zeme** (*Samelant*), Semba 3735, 3755, 3769, 3937, 3941, 3948, 4076, 8609. 330, 336.
- Serve** (*Swurben*) 1434. 8, 316.
- Sidabrene** (*Sydobre, Sydobren, Sidobren*), Sidabre, Sidrabe 11 210, 11 235, 11 428, 11 456, 11 495, 11 498, 11 511, 11 541, 11 557, 11 575, 11 607, 11 633. 8, 17, 354, 355, 356.
- Sigulda** (*Segewalt, Sigewalde*) 631, 1058, 1065, 5275, 5860, 5909, 6909, 11 857. 11, 309, 310, 337.
- Skalavzeme** (*Schalowe*), Skalva, Skalava 7083. 8, 341.
- Skarjots** (*Schoriāt*) 9884. 351.
- Skoda** (*Schoten*) 4821. 8, 18, 326, 332, 333.
- Skujaine** (*Schenen*) 11 882. 11, 351, 357.
- Slakenkapene** (*Slackenkappen*) 9474. 351.
- Sontagana** (*Suntaken*) 1253. 8, 314, 315.
- sprediķotāji** (*predigēre*), dominikāņu ordeņa mūki, 4229, 4230, 9624. 330, 331.
- Sukse** (*Suxe*) 8108. 344.
- Suzdaļa, suzdaļieši** (*Susdal*) 2207, 2215, 2226. 7, 322.
- Šābis** (*Schabe*), Šabis 5247, 5255. 18, 333.
- Šauenburga** (*Schowenburc*), Šēneberga (?) 10 420. 10, 353.
- Štīrija** (*Stīre, Stīrlant*) 3172, 3409. 10, 325.
- Švābija** (*Swāben*) 10 828. 10, 29, 354.
- Talsi** (*Talsen*) 11 815. 11, 17, 356, 357.
- Tempļa brāļi** (*tempil*), tempļieši 598. 5, 6, 12, 309.
- Tērbata, tērbatieši** (*Darbet*), Tartu 769, 2069, 2225, 2255, 3207, 3208, 6609, 6620, 6656, 6663, 6695, 6761, 7580, 7802, 7825, 7850, 7920, 9441, 9517, 10 965, 11 123. 8, 25, 30, 311, 313, 321, 322, 328, 338, 342, 343.
- Tērvete, tērvetieši** (*Terweten, Terwetein*) 5374, 5407, 8016, 8020, 8048, 8623, 8961, 9041, 9193, 9371, 9561, 9568, 9676, 9934, 9979, 10 123, 10 135, 11 621. 11, 17, 18, 25, 33, 317, 334, 342, 343, 344, 349, 351, 352, 356.
- Tīringa, Tīringene** (*Duringen*) 1649, 6434. 10, 29, 313, 317, 321, 323, 329, 338, 341, 345, 351, 354.
- Tizenhauzene** (*Thisenhūsen*) 8312, 8328, 8430. 10, 346, 347.
- Traidenis, Traidens** (*Thoreide, Thoreiden*) 8189, 8208, 8254, 8349, 9397, 9671. 346, 347.
- Tranaitis** (*Traniāt, Traniāte*) 6341, 6345, 6355, 6365, 6478, 6499, 6515, 6531, 6541, 6547, 6561, 6580, 6595, 6781, 6896, 6913, 6928, 6944, 6947. 337, 341.
- Tūšis** (*Tūsche*) 2740, 2853, 2886, 2971, 4212. 326.
- Utilis** (*Utilie*) 5766. 337.
- vācieši, vāci** (*dūtschen*) 149, 229, 245, 255, (789), 903, 910, 1121, 1130, 1281, 1394, 1581, 1684, 1709, 2118, 2157, 2161, 2175, 2187, 2192, 2250, 2303, 2395, 2402, 2504, 2635, 2645, 2653, 3615, 4717, 4730, 4738, 4795, 4825,

- 4844, 5138, 5200, 5611, 5882, 6627, 7106, 7493, 7495, 7553, 7609, 7634, 8074, 10 075, 10 636, 11 960. 5, 6, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 25, 30, 31, 32, 34, 36, 304, 305, 306, 308, 310, 312, 314, 315, 316, 317, 318, 320, 321, 323, 324, 326, 331, 332, 333, 334, 335, 338, 343, 344, 345, 346, 348, 349, 350, 352, 353, 354, 357.
- Vācu ordenis** (*daz dūtsche hūs*) 1851, 1858, 1973, 2013, 2037, 2067, 4358, 6680, 11 418. 5, 6, 14, 15, 16, 18, 21, 25, 27, 29, 30, 31, 33, 315, 317, 318, 321, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 335, 338, 341, 343, 344, 345, 346, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 356, 357.
- Vāczeme, vācu zeme, vācu zemes, Vācija** (*dūtsche lant*) 255, 2303, 2329, 3615, 3688, 5567, 6326, 7106, 7108, 7553, 8074, 8081, 8530, 8536, 8797, 8826, 8844, 8917, 10 752, 10 806. 6, 7, 10, 12, 13, 14, 16, 21, 23, 29, 305, 313, 314, 317, 318, 321, 323, 324, 328, 337, 342, 343, 344, 345, 347, 348, 349, 350, 351, 353, 354, 355, 356.
- Valdemārs** (*Waldemār*), Valdemars II, Uzvarētājs, 2041, (2051), 2057, (6722). 13, 314, 315, 321, 338.
- Valters no Nordekas** (*Walter von Nortecken*) 8000. 343.
- vārmieši** (*Ermen*), Vārme 5704. 8, 336, 355.
- Vārtāja, Vārtāji** (*Warchdach, Warrach*) 5029, 5787. 11, 333, 337.
- Veisenšteina** (*Wīzenstein, Wīzenstein*) 7517, 7597, 10 394, 11 854. 8, 29, 342.
- Veltemuss** (*Veltemus*) 7005.
- Vendu Barvins** (*Barwīn von Wentlande*), Heinrihs Borevīns 1417. 316.
- Vendu [zeme]** (*Wentlande*), venedu zeme, Ventlande 1417. 10, 316, 318.
- Venno** (*Winne*) 628, 689. 309, 310, 313.
- Verners** (*Werner*) [no *Breithauzenes*(?)] 6325, 6597, 6779, 6793, 7097, 7196. 337.
- Vestfālene** (*Westevālen lant*) 9350. 10, 309, 324, 343.
- [Viclavs] no Rīgenes** (*der hērre von Rūwen*), rīgenietis, 9542, 9617, 9625, 9631. 351.
- Viestards** (*Vesters*) 1700, 1729, 1768, 1784, 1788. 17, 317, 334.
- Vigbolds Dozelis** (*Wīcbolt Dosel*), Vigbolds Dozels, Dozeles Vigbolds 11 935. 29, 357.
- Vika, vikieši** (*Wīc*) 884, 1224, 1244, 1255, 1260, 1449, 3207, 6899, 6914, 7817, 7820. 8, 314, 315, 338.
- [Vikberts] no Zēstes** (*von Sōsat*) 687. 312, 313.
- Vilande** (*Velīn*) 766, 778, 1383, 7589, 9737, 9777, 10 393, 11 853. 8, 313, 315, 351.
- Vilhelms no Modēnas** (*Wilhelm von Modele*), Modēnas Guljelmo 1321. 14, 16, 17, 18, 315, 321, 323, 331.
- Viljamēss** (*Viliemēs*) 797.
- Villekīns** (*Willekīn*), Vilhelms no Nindorfās 9735, 9793, 9796, 9899, 10 353, (10 398), 10 468, 10 675, 10 732, 10 748, 10 783, 10 952, 11 247. 351.
- Viršiņķis** sk. Konrāds Viršiņķis.
- Viruzeme** (*Wierlant*), Viru 2027, 2050. 8, 321, 343, 347.
- Zaina** (*Seyne*) 3584. 10, 328.
- Zainas Ēberhards** (*Eberhard von Seyne*) 3584, 3585, 3618, 3623. 328.
- Zālamans** (*Salomōn*) 28. 303.
- Zalca** (*Salzāch*) 1972. 10, 14, 321, 331.
- [Zasendorfas Heinrihs]**, komturs, (3090), (3105). 326.
- Zemgale, Zemgaļzeme** (*Semegallen, Semegallen lant*) 1431, 4167, 4299, 5286, 5352, 5847, 7304, 7316, 7364, 7396, 7428, 7429, 7772, 8015, 8047, 8775, 8958, 9454, 9511, 9664, 9680, 9905, 10 134, 10 542, 10 995, 11 091, 11 101, 11 214, 11 430, 11 465, 11 617, 11 644, 11 869, 11 881. 6, 14, 17, 18, 317, 319, 321, 325, 326, 328, 333, 334, 341, 343, 349, 354, 355, 356.
- zemgaļi, zemgaļieši** (*Semegallen*) 333, 1695, 1705, 1715, 1750, 1764, 1938, 3243, 3293, 3422, 3430, 3433, 3444, 3451, 4168, 4300, 4967, 5240, 5247, 5259, 5291, 5318, 5366, 5377, 5392, 7300, 7308, 7328, 7343, 7370, 7403, 7405, 7408, 7414, 7423, 7453, 7466, 7771, 8003, 8050, 8060, 8339, 8441, 8614, 8617, 8622, 8631, 8638, 8656, 8671, 8678, 8737, 8747, 8750, 8855, 9007, 9080, 9089, 9110, 9154, 9187, 9190, 9195, 9222, 9274, 9511, 9566, 9589, 9605, 9618, 9627, 9637, 9681, 9933, 9987, 10 116, 10 120, 10 153, 10 171, 10192, 10 202, 10 289, 10 373, 10 457, 10 504, 10 518, 10 630, 10 638, 10 646, 10 669, 10 690, 10 698, 10 715, 10 743, 10 959, 11 074, 11 103, 11 106, 11 184, 11 236, 11 283, 11 322, 11 334, 11 341, 11 344, 11 372, 11 377, 11 382, 11 391, 11 523, 11 555, 11 573, 11 592, 11 797. 5, 8, 14, 17, 18, 31, 33, 307, 316, 317, 318, 321, 323,

- 327, 333, 341, 342, 343, 344, 348, 350, 351, 352,
353, 354, 355, 356.
- Zēste** (*Sōsat*) 687. 10, 312.
- Zīverīts** (*Sīverīth*) 7856, 7870. 343.
- Zīverts** (*Sīvert*), ordeņbrālis, 10 337.
- Zīverts** (*Sievert*), ordeņbrālis, 6433. 338.
- zobenbrāļi** sk. Dieva bruņinieki.
- ziedri** (*Sweden*) 1225, 1231, 1245. 7, 13, 14, 25,
30, 315, 352.
- žemaiši, žemaitieši** (*Sameiten*) 3238, 3292, 3356,
3373, 3383, 3624, 4081, 4101, 4107, 4112,
4118, 4125, 4126, 4138, 4143, 4147, 4149,
4223, 4468, 4490, 4531, 4533, 4545, 4582,
4631, 4640, 4659, 4677, 4693, 4695, 4725,
4759, 4776, 4793, 4864, 5445, 6348, 6365,
6369, 6388, 6400, 6416, 6429, 6581, 6787,
9963, 10 015, 10 076, 11 099. 8, 18, 33, 323,
324, 327, 330, 332, 336, 341, 352, 357.
- Žemaitija** (*Sameiten, Sameiten lant*) 3354, 4080,
4177, 4572, 4617, 4629, 4647, 4774, 6339. 318,
319, 335, 338, 341.

Sastādījis G. SKUTĀNS

ZUSAMMENFASSUNG

Die Reimchronik ist neben Henrichs Livländischer Chronik die zweite wichtigste Quelle der erzählenden Geschichte über die Kreuzzüge im Baltikum und die Freiheitskämpfe der örtlichen Völker im 13. Jahrhundert. Die meisten Bewohner Europas waren schon im 11.—12. Jh. Christen, aber an der Ostküste der Ostsee, wo die Ortsbevölkerung sowohl mit dem katholischen Glauben aus dem Westen als auch mit dem orthodoxen Glauben aus dem Osten in Berührung gekommen war, wurden die baltischen und die finnischen Völker des Baltikums noch immer für Heiden gehalten (Abb. S. 7).

Seit Ende des 11. Jh. hatte sich im östlichen Mittelmeergebiet eine gespannte Situation herausgebildet, denn die Moslems verweigerten den Christen den Besuch derer heiliger Stätten. Das diente zum Anlaß der Kreuzzüge. Der Glaubenskrieg der Christen richtete sich vom ursprünglichen Kampf gegen die Moslems im Laufe der Zeit auch gegen andere zum katholischen Glauben nicht Angehörige. Auch die Ostseeregion wurde im 12.—13. Jh. als Objekt der Kreuzzüge anerkannt, nur daß man hier den Kampf dem Heidentum ansagte, um die Heiden zu bekehren.

Am Anfang, Ende des 12. Jh., suchte man den katholischen Glauben in Livland auf dem Wege friedlicher Mission zu verbreiten. Hier wirkte Bischof Meinhard, der eine Kirche im Dorf Ikšķile (Üksküll) (Abb. S. 306) bauen ließ. Doch als es zwischen den Neugetauften und den Predigern des Glaubens zu unüberbrückbaren Widersprüchen kam, verkündete der Klerus einen Kreuzzug, um das Christentum mit Gewalt zu verbreiten.

Die Kreuzzüge wurden auf dem Territorium Lettlands vom Bischof Bertold angefangen und weiter vom Bischof Albert während seiner Tätigkeit von 1199 bis 1229 fortgesetzt, wobei als wichtigster Stützpunkt der Kreuzritter Riga (Abb. S. 309, 314) diente. Zum aktiven Teilnehmer der Kreuzzüge im Baltikum wurde der hier gegründete Orden der Schwertbrüder (1202—1236), der nach seinem Anschluß an den Deutschen Orden unter Hermann von Salza (Abb. S. 321) zum Zweig dieses Ordens in Livland wurde.

Die Führer der Kreuzritter kommen aus Westeuropa, wie die Karte es zeigt (Abb. S. 10), wo nur die in der Chronik erwähnten Orte vermerkt sind. Hier sind auch die Zentren des Deutschen Ordens Marburg (Abb. S. 344) und Mergentheim (Abb. S. 355) eingezeichnet. Der Deutsche Orden hat seinen Ursprung in Jerusalem (Abb. S. 320), wo eine Bruderschaft der Kreuzritter entstand, die die erkrankten und verwundeten Kreuzfahrer und Pilger aus den deutschen Landen betreute. Als selbständige geistliche Ritterorganisation wurde der Deutsche Orden Ende der 90er Jahre des 12. Jh. in Akkon gegründet (Abb. S. 352).

Nachdem er nach Preußen übergesiedelt war, baute er dort mehrere Burgen — Königsberg (Abb. S. 332), Elbing (Abb. S. 349) u. a. — und konnte dem Livländischen Ordensmeister (Abb. S. 330) mit immer neuem Einsatz von Rittern dienen.

Der Name Livland rührt von der ersten Begegnung der deutschen Kaufleute und Missionäre mit den Liven her. Anfangs nannte man so die Gegend um den Unterlauf der Daugava, aber später wurde dieser Name auf alle von den Kreuzrittern eroberten Länder im Baltikum bezogen. Davon, daß die in der Chronik gebrauchte Bezeichnung *Niefland* gerade Livland bedeutet, zeugen andere in der Chronik beschriebene historische Ereignisse und geographische Namen. In Livland sind die ersten Burgen des Ordens der Schwertbrüder an den livischen Siedlungen gebaut worden — in Aizkraukle (Ascheraden) (Abb. S. 311) und Sigulda (Segewold) (Abb. S. 310) — sowie Bischofsburgen — in Ikšķile (Üxküll), Lielvārde (Lennewarden) (Abb. S. 317) u. a.

Nach der Ergreifung der Länder der Gauja-Liven unterwarfen die Kreuzritter auch die den Liven verwandten Esten (Abb. S. 307). Die deutschen Kreuzritter bauen in Süd- und Mittelestland mehrere Burgen — Fellin, Dorpat, Odenpäh, Weißenstein (Abb. S. 313, 314, 342) u. a., wo die Ausgrabungen von heute von einer örtlichen älteren, vor der Ankunft der Deutschen stattgefundenen Besiedelung zeugen. In Nordestland setzen sich aber die Dänen fest, die der Chroniker Königsleute nennt. Den weiteren Drang der Kreuzritter nach Osten stoppte die Niederlage der Heere des Ordens und des Bischofs im Jahre 1242 in der Eisschlacht (Abb. S. 322).

Langwierig wurde der Kreuzzug gegen die Kuren und die Semgallen, die im Bund mit den Litauern die Kreuzfahrer in der Schlacht bei Saule (1236) und Durbe (1260) aufs Haupt schlugen (Abb. S. 336). Die Litauer hatten schon in den 20er Jahren des 13. Jh. eine Konföderation gebildet (Abb. S. 319), die in den 40er—50er Jahren noch erstarkte (Abb. S. 325). Das war bedeutendermaßen ein Verdienst von Mindaugas, der die kleinen Staaten vereinigte und zum König Litauens wurde (Abb. S. 329). Vermutlich befand sich seine Burg, die in der Chronik nicht beim Namen, in anderen Quellen aber Voruta genannt wird, auf der Burgberg Šeimyniškėliai (Abb. S. 328). Nach den Angaben der Chronik war zur Zeit des Königs Traidenis (1270—1282) das Zentrum des Litauischen Staates Kernave (Abb. S. 347), das gegenwärtig der größte Komplex der archäologischen Denkmale in Litauen ist — da befinden sich nebeneinander vier Burgberge, ein Hackelwerk von 10—12 ha und ein Hügelgräberfeld.

Seit der zweiten Hälfte des 13. Jh. nahm die Aktivität des Livländischen Ordens von neuem zu, die diesmal gerade gegen die Kuren und Semgallen gerichtet war. Zur selben Zeit entfaltete der Deutsche Orden aktive Kampfhandlungen gegen die Preußen, die 50 Jahre dauerte (1231—1283). Nach der Unterjochung der Kuren könnten die beiden Teile des Deutschen Ordens — in Preußen und in Livland — eine Verbindung auf dem Landweg herstellen (Abb. S. 8).

Zur Unterwerfung der Kuren hatte der Legat des Papstes dem Orden erlaubt, an strategisch wichtigen Orten Burgen zu bauen — in Kuldīga (Goldingen) (Abb. S. 323) und Embūte (Amboten) (Abb. S. 324). Der Orden baute sie in der Nähe der kurischen Burgen, die nach und nach erobert und niedergebrannt wurden. So wurden die kurischen Burgen Vārtāja, Dzintare, Aizpute (Hasenpoth), Grobiņa (Grobin) u. a. zerstört (Abb. S. 333, 337, 339). Von besonderer Bedeutung in den weiteren Kreuzzügen waren die Burgen Kuldīga und Klaipēda (Memel), die als Stützpunkte im Kampf gegen die Kuren, Semgallen und Žemaiten (Sameiten) dienten. Die archäologischen Ausgrabungen zeigen, daß die Burg

Klaipēda ursprünglich sich im Territorium der Vorburg der späteren Rittersburg befunden hat (Abb. S. 329).

Die eroberten kurischen Länder wurden nach dem Muster Preußens geteilt — 2/3 bekam der Orden, 1/3 der Bischof, denn Kurland, wie es hieß (LVA II, Nr. 274—276), sei voll und ganz zu Preußen zu zählen, wo der Deutsche Orden uneingeschränkt herrschte. Der Orden rechnete nicht mit dem Rigaer Erzbischof (Abb. S. 332), dessen Bischöfe nur geistliche Macht besaßen.

Am längsten widersetzten sich den Kreuzrittern die Semgallen, darum kommen sie in der Chronik am öftesten vor. Schon in den 20er Jahren des 13. Jh. wurde Ostsemgallen mit der Burg Mežotne (Mesoten) erobert (Abb. S. 343), die dann eine zeitlang das Zentrum des Bischoftums war. Der semgallische Fürst Viestards, dessen Sitz die Burg Tērvete war (Abb. S. 334), erlaubte zwar, das Christentum zu predigen, doch er selbst ließ sich nicht taufen. Als Antwort auf die Befestigung der Kreuzritter an der Lielupe (Semgaller Aa) erfolgte der vereinte Angriff der Semgallen und der Kuren auf das Zisterzienserkloster Daugavgrīva (Dünamünde) (Abb. S. 339) im Jahre 1228.

Einen Umbruch in dem langwierigen Kampf des Livländischen Ordens zur Unterwerfung der Semgallen bedeutete der vom Orden unternommene Bau eigener Burgen in unmittelbarer Nachbarschaft der größten semgallischen Zentren. Zuerst wurden die Burgen Dobe (Doben) und Jelgava (Mitau) gebaut (Abb. S. 342). Den letzten Freiheitskämpfen gegen die Kreuzritter stand der semgallische Fürst Nameisis vor. Doch nach der Errichtung der Burg Heiligenberg direkt in der Nähe der Burg Tērvete, von der aus die Kreuzritter eine systematische Verheerung Semgallens begannen, brannten die Semgallen selbst ihre Burgen Dobele (Doblen) (Abb. S. 350), Rakte (Abb. S. 344) und Sidabre (Abb. S. 354) nieder, verließen massenweise ihre Heimat und zogen nach Litauen. Vielleicht waren Semgallen später im Bestand des litauischen Heeres, das die deutschen Burgen Dünaburg (Abb. S. 345, 346) und Talsi (Talsen) (Abb. S. 356) überfiel.

Während der Kreuzzüge verloren die baltischen Länder, außer Litauen, ihre Unabhängigkeit aus mehreren Gründen. Die Kreuzritter siegten vor allem darum, weil sie über technisch besser bewaffnete Streitkräfte verfügten, die man dazu ununterbrochen ergänzen konnte. Das Heer der Ortsansässigen bestand, abgesehen von den Kriegsfolgen einzelner Fürsten, aus Bauern, die natürlich kein beachtenswerter Gegner des Ritterheeres waren. Im Unterschied zu den Nahkampfwaffen (Axt, Speer, Keule u. a.) und dem Bogen der Krieger der örtlichen Völker (Abb. S. 305, 327) gehörte zur Rüstung der Kreuzfahrer noch die Armbrust (Abb. S. 348), von denen die Pfeile weiter flogen und größere Durchschlagskraft hatten als die Bogenpfeile. Als Schutzmittel besaßen wohl beide Seiten Schild und Harnisch (Abb. S. 348).

Im Gegensatz zu den Litauern vermochten die alten Letten nicht, sich zum gemeinsamen Kampf gegen die Kreuzritter zu vereinigen. Die politische Zersplitterung und Uneinigkeit nutzten die Eroberer mit ihrer Spalte-und-walte-Taktik aus. Es wurden auch die zum Christentum Bekehrten ins Heer der Kreuzritter eingezogen, das die Unbekehrten unterwarf.

Die baltischen Völker mußten gewöhnlich gegen mehrere Feinde gleichzeitig kämpfen, da außer den Verbreitern des katholischen Glaubens nach dem Ostbaltikum auch die altrussischen Fürsten trachteten, um hier Tribut einzuziehen und die günstigen Handelswege nutzen zu können. Andererseits führten die Streitigkeiten zwischen den örtlichen Völkern zu beständigen Raubzügen im Nachbarland.

Die Entstehung der Konföderation der Ordens- und der Bischofsstaaten mit dem katholischen Glauben als konsolidierender Kraft bedeutete die Einfügung des baltischen Raums in den westlichen Kulturkreis. Die alten Letten (Lettgallen, Selonon, Kuren, Sengallen), in eine Konföderation mit den Liven vereint, schmolzen im Mittelalter zum einheitlichen lettischen Volk zusammen.

Im Vordergrund der Reimchronik stehen Kriegsgeschehnisse und die Beteiligung der Ordensbrüder daran. Die baltischen Völker (Abb. S. 8) charakterisiert der Chroniker nach ihrer Einstellung zum Christentum. Die Heiden seien Gottes Feinde, die an falschen Göttern hängen, z. B., an Pērkon, und man müsse gegen sie kämpfen, um sie zum wahren Gott zu bekehren. Diejenigen, die sich den Kreuzrittern widersetzen, seien böse Menschen. Auch nach der Taufe könne man sich den örtlichen Völkern nicht ganz vertrauen. Das beweisen in der Tat die jahrzehntelangen Kämpfe und die häufige Auflehnung gegen die fremde Macht.

In der Chronik gibt es wenig Nachrichten ethnographischen Charakters über die Ortsbevölkerung. Die ethnischen Unterschiede der Völker äußern sich bekanntlich anschaulich in der Kleidung, insbesondere in der Kopfbedeckung der Frauen (Abb. S. 305—307, 341). Der Chroniker hat nur das prachtvolle Kleid der lettgallischen Frauen, ihr Reitenkönnen, die Gewohnheit der Lettgallen, in Einzelhöfen zu leben, und ihre Fahne beachtet. Kurz erwähnt sind die jetzt archäologisch weitgehend untersuchten Zentren der Lettgallen Koknese (Kokenhusen) (Abb. S. 309) und Jersika (Gerzike) (Abb. S. 312), die der Chroniker für russische Befestigungen gehalten hat, da die hier wohnenden Lettgallen Orthodoxe waren, die den Russen (Abb. S. 306) Tribut zahlten. Cēsis (Wenden), wo der Orden der Schwertbrüder seine Burg baut (Abb. S. 310), wird allerdings als Wohnstätte der Lettgallen anerkannt.

Im Gegensatz zu Henrichs Livländischer Chronik, die viele Abschriften, Veröffentlichungen und Übersetzungen hat, weist die Reimchronik verhältnismäßig wenige davon auf. Das Original dieser Chronik hat sich nicht erhalten. Den Wissenschaftlern haben nur zwei einigermaßen vollwertige Abschriften zur Verfügung gestanden. Die älteste davon ist *Codex Bergmanni* aus Mitte des 14. Jh. (Abb. S. 20, 24), doch ihm fehlen 1280 Zeilen. Wo er sich jetzt befindet, ist nicht bekannt. Die zweite, eine vollständige Abschrift der Reimchronik aus dem 15. Jh. (Abb. S. 22) befindet sich in der Palatinbibliothek der Universität Heidelberg (*Codex Palatinus Germ.* 367).

Die Chronik ist sowohl im Original als auch in Übersetzung, sowohl vollständig als auch fragmentarisch herausgegeben worden. In der Ausgabe des *Codex Bergmanni* (B e r g m a n n 1817) sind dem Text der Chronik Nachrichten über die Geschichte des Fundes der Handschrift, eine Inhaltswiedergabe der Chronik, nach der Amtszeit der Livländischen Ordensmeister geordnet, sowie ein Glossarium mit Bedeutungserklärung der mittelhochdeutschen Wörter beigegeben.

Den Text der Reimchronik, dem der Heidelberger Kodex zugrunde liegt, welcher teilweise mit dem Kodex Bergmanns verglichen worden ist, hat E. Pfeiffer 1844 herausgegeben. Eine Nachdichtung der Chronik aus dem Kodex Bergmanns mit Ergänzungen aus dem Heidelberger Kodex in die deutsche Gegenwartssprache hat E. Meyer 1848 gemacht. Die der Übersetzung beigegebenen Kommentare charakterisieren näher die in der Chronik dargestellte Zeit, die genannten Personen und die Toponyme. Die Chronik nach dem Kodex Bergmanns mit Textergänzung nach dem Heidelberger Kodex und teilweisem Vergleich haben C. E. Napiersky und Th. Kallmeyer (LRC 1853, 1857) neu herausgegeben. Hier steht neben dem Originaltext eine Prosawiedergabe in der deutschen Gegenwartssprache. Diese

Ausgabe wurde hinsichtlich des Textes der Chronik für dilettantisch erklärt (Arbusow 1939), doch nicht zu unterschätzen sind ihre ausführlichen Kommentare und die erschöpfenden Register.

Für die beste Ausgabe der Chronik hält man nun schon über hundert Jahre lang die von Leo Meyer (Abb. S. 26), die beide Kodexe mit Hinweisen auf alle Unterschiede in Betracht zieht (Meyer 1876). Sie enthält auch einen Personen-, einen Ortsnamenregister und ein Glossarium, aber keine Kommentare und keine Nachrichten über die Chronologie der in der Chronik dargestellten Ereignisse. Der von L. Meyer vorbereitete Text der Chronik ist in Deutschland wiederholt herausgegeben worden (1963, 1973). Auch die vorliegende Ausgabe ist nach der von L. Meyer vorbereitet worden.

Lettisch wurde die Chronik zum erstenmal von M. Siliņš herausgegeben (Abb. S. 27) nach der Fassung von C. E. Napiersky und Th. Kallmeyer, wobei der Text der Paraphrase mitsamt den von diesen Autoren gegebenen Untertiteln übersetzt wurde (Siliņš 1893). Die Kommentare des Übersetzers sind eine ziemlich selbständige Arbeit, nur in den Hauptzügen ist er den Erklärungen und der Chronologie gefolgt, die seine Vorläufer gegeben haben. Zum zweitenmal erschien die Chronik lettisch in der Nachdichtung von J. Saiva (Abb. S. 28) mit Einleitung und kurzem Kommentar von R. Klauņiņš (Abb. S. 29) (Klauņiņš, Saiva 1936). Diese Übersetzung, der die Ausgabe von L. Meyer zugrunde liegt, ist noch zweimal herausgegeben worden (1960, 1993).

Die Reimchronik ist zweimal ins Englische übersetzt worden, beide Male in Prosa nach L. Meyers Ausgabe. Die Veröffentlichung von J. Smith und W. Urban enthält eine Einleitung und Erklärungen über den Ort und die Zeit der Ereignisse und die Herkunft der geschichtlichen Personen (Smith, Urban 1977). Eine zweite Übersetzung der Chronik hat die Literaturwissenschaftlerin lettischer Herkunft A. Jaunzeme (Mallena), deren frühzeitiger Tod die Ausarbeitung der Kommentare und der Register zur Übersetzung verhindert hat (Jaunzeme 1978).

Im ganzen ist die Reimchronik bisher etwa 20mal herausgegeben worden, und eine Hälfte der Ausgaben hatte den Text nur in der Originalsprache. Einzelne Fragmente der Chronik sowohl im Original als auch in Übersetzungen sind noch in Dänemark (Suhm 1787), Deutschland (Strehlke 1861), Schweden (1876), Lettland (LVA II, 1937—1940), Litauen (Jablonskis 1955), Rußland (Бегунов, Клейненберг, Шаскольский 1966) u. a. veröffentlicht worden.

Das einst strittige Problem der Autorschaft der Reimchronik scheint gelöst zu sein. Jetzt hat sich die Ansicht festgesetzt, der Chroniker sei ein anonymes Ordensritter oder Herold gewesen. Davon zeugt die in der Chronik hervortretende ritterliche Mentalität aus der Zeit der Kreuzzüge, sowie das spürbare Interesse des Autors an militärischen Dingen.

Da die Chronik als schriftliche Quelle von großer Bedeutung für die Erforschung der Geschichte der Völker des Baltikums ist, entsteht mit Grund die Frage ihrer Glaubwürdigkeit. Bei der Auswertung der Chronik in diesem Aspekt muß man in Betracht ziehen, auf welche Weise der Autor die Information erworben hat. Die meisten Beschreibungen der Geschehnisse, etwa bis Anfang der 80er Jahre des 13. Jh., sind verschiedenen Quellen entnommen, da der Autor damals noch nicht in Livland war. Darum ist im Anfangsteil der Chronik manchmal die Reihenfolge der Ereignisse durcheinandergebracht, sind fehlerhafte Erklärungen gegeben. Doch wie die Forschungsarbeit über den Orden der Schwertbrüder zeigt (Benninghoven 1965), kann man bei kritischer Sichtung auch diesen Teil der Chronik als Geschichtsquelle nutzen.

Erst mit der zweiten Hälfte des 13. Jh., insbesondere seit 1279/80, als der Chroniker selbst zum Teilnehmer der beschriebenen Geschehnisse wird, sind in der Chronik nähere Hinweise über den Ort der darin genannten Burgen, Flüsse usw. gegeben. In mehreren Fällen hat man durch archäologische Ausgrabungen den ursprünglichen Platz der in der Chronik genannten Burgen (Aizkraukle, Lielvārde, Talsi u. a.) bestimmen sowie die Planung einzelner Burgen (Riga, Cēsis, Ikšķile, Koknese u. a.) präzisieren können. Die Glaubwürdigkeit der Chronik bestätigen indirekt auch Ausgrabungen in solchen Burgen wie Mežotne, Tērvete, Dünaburg u. a., wo einzelne Kulturschichten mit den in der Chronik geschilderten Ereignissen korrespondieren (Mugurēvičs 1983, 1986). Vertrauen erwecken auch die beschriebenen heidnischen Traditionen, die in anderen Geschichtsquellen Bestätigung finden. Die Glaubwürdigkeit der Beschreibung der in der Chronik dargestellten Schlachten wird dadurch verstärkt, daß der Autor nicht scheut, auch die Niederlagen der Kreuzritter zu anerkennen und mitunter den heldenhaften Heiden sogar Sympathien zu bekunden.

Obwohl in der Chronik nur drei Jahreszahlen genannt sind, läßt sich die Chronologie der Ereignisse ziemlich genau nach den Amtszeiten der figurierenden Ordensmeister bestimmen. Über diese Persönlichkeiten haben deutsche Wissenschaftler in den letzten Jahrzehnten sorgfältige Untersuchungen angestellt (Transehe 1960; Benninghoven 1965; Fenske, Miltzer 1993) und nach verschiedenen Quellen den Herkunftsort, die soziale Stellung, das eingenommene Amt sowie den Ort und die Zeit der Tätigkeit der ins Baltikum eingewanderten Ritter, Geistlichen u. a. bestimmt. Diese Wissenschaftler haben auch festgestellt, daß die Angaben der Reimchronik mit den in den Geschichtsquellen der Nachbarländer des Baltikums fixierten Fakten übereinstimmen und diese bedeutend ergänzen, darum ist die Reimchronik wichtig auch für die Präzisierung einzelner Geschichtsperioden Litauens (Gudavičius 1989) und Rußlands (Пашуто 1963).

Die Reimchronik haben als Geschichtsquelle auch mehrere Chroniker des 14.—16. Jh. ausgenutzt, darum haben sich die hier enthaltenen Nachrichten besonders weit verbreitet.

Ē. MUGURĒVIČS

... und der zweiten Hälfte des 12. Jahrhunderts, als die Chronik
 zum Teil in der Gegend von Gochalwa, wie auch in der Gegend
 Hünne über den Ort der darin genannten Burg, Flusse usw. gegeben
 hat man durch die dortigen Ausgrabungen das ursprüngliche Bild der
 Burg (Akkropolis) wiederhergestellt. Die Bestimmung der Lage
 der Burg (Burg) ist durch die Angaben des Chronisten (D. Muray) über
 die Chronik bestätigt, jedoch sind die Angaben in der Chronik
 nicht eindeutig, da die Angaben über die Lage der Burg nicht
 eindeutig sind. Die Angaben über die Lage der Burg sind nicht
 eindeutig, da die Angaben über die Lage der Burg nicht eindeutig
 sind. Die Angaben über die Lage der Burg sind nicht eindeutig,
 da die Angaben über die Lage der Burg nicht eindeutig sind.
 Die Angaben über die Lage der Burg sind nicht eindeutig, da die
 Angaben über die Lage der Burg nicht eindeutig sind. Die Angaben
 über die Lage der Burg sind nicht eindeutig, da die Angaben über
 die Lage der Burg nicht eindeutig sind. Die Angaben über die Lage
 der Burg sind nicht eindeutig, da die Angaben über die Lage der
 Burg nicht eindeutig sind. Die Angaben über die Lage der Burg
 sind nicht eindeutig, da die Angaben über die Lage der Burg nicht
 eindeutig sind. Die Angaben über die Lage der Burg sind nicht
 eindeutig, da die Angaben über die Lage der Burg nicht eindeutig
 sind. Die Angaben über die Lage der Burg sind nicht eindeutig,
 da die Angaben über die Lage der Burg nicht eindeutig sind.

Die erste Hälfte der Chronik ist in der Tat ein Zeugnis für die
 Ansicht der Chroniker, die die Chronik als ein anonymes
 Dokument oder Herold angesehen haben. Davon zeugt die in der
 Chronik hervortretende ritterliche Mentalität der Zeit der
 Kreuzzüge, sowie die spärliche Interesse des Autors an
 militärischen Dingen.

Da die Chronik als schriftliche Quelle von großer Bedeutung für die
 Erforschung der Geschichte der Völker des Baltikums ist, entsteht die Frage
 ihrer Glaubwürdigkeit. Bei der Bewertung der Chronik in diesem
 Aspekt muß man in Betracht ziehen, auf welche Weise der
 Autor die Information erworben hat. Die meisten Beschreibungen
 der Ereignisse, die im Jahre 1200 bis 1250 stattfanden, sind
 nicht eindeutig, da die Angaben über die Lage der Burg nicht
 eindeutig sind. Die Angaben über die Lage der Burg sind nicht
 eindeutig, da die Angaben über die Lage der Burg nicht eindeutig
 sind. Die Angaben über die Lage der Burg sind nicht eindeutig,
 da die Angaben über die Lage der Burg nicht eindeutig sind.
 Die Angaben über die Lage der Burg sind nicht eindeutig, da die
 Angaben über die Lage der Burg nicht eindeutig sind. Die Angaben
 über die Lage der Burg sind nicht eindeutig, da die Angaben über
 die Lage der Burg nicht eindeutig sind. Die Angaben über die Lage
 der Burg sind nicht eindeutig, da die Angaben über die Lage der
 Burg nicht eindeutig sind. Die Angaben über die Lage der Burg
 sind nicht eindeutig, da die Angaben über die Lage der Burg nicht
 eindeutig sind. Die Angaben über die Lage der Burg sind nicht
 eindeutig, da die Angaben über die Lage der Burg nicht eindeutig
 sind. Die Angaben über die Lage der Burg sind nicht eindeutig,
 da die Angaben über die Lage der Burg nicht eindeutig sind.

SATURS

PRIEKŠVārDS

Ē. Mugurēvičs

5

ATDZEJOTĀJA PRIEKŠVārDS

V. Bisenieks

34

LIVLÄNDISCHE REIMCHRONIK

ATSKAŅU HRONIKA

39

KOMENTĀRI

Ē. Mugurēvičs

303

HRONIKAS IZDEVUMI UN TULKOJUMI

358

AVOTI

360

LITERATŪRA

362

RĀDĪTĀJS

Sast. G. Skutāns

373

ZUSAMMENFASSUNG

Ē. Mugurēvičs

382

LIVLÄNDISCHE REIMCHRONIK

Verlag «Zinātne»

Riga 1998

Übersetzung ins Lettische: VALDIS BISENIEKS

Vorwort: ĒVALDS MUGURĒVIČS

Kommentar: ĒVALDS MUGURĒVIČS, KASPARS KĻAVIŅŠ

Ausstattung: INĀRA JĒGERE

ATSKAŅU HRONIKA

Redaktore Z. KĻAVIŅA
Mākslinieciskā redaktore I. JĒGERE
Tehniskā redaktore G. SĪĒPKOVA
Korektore B. VĀRPA

Formāts 70x100/16. 37,31 izdevn. l. Izdevniecība
«Zinātne», Akadēmijas laukumā 1, Rīgā, LV-1050.
Reģistrācijas apliecība Nr. 2-0250.

Iespiesta a/s «KvadraPRINT», Vienības gatvē 11,
Rīgā, LV-1004.

Iesieta a/s «Paraugtipogrāfija», Puškina ielā 12,
Rīgā, LV-1050.

08.1.1

ATSKAŅU HRONIKA

Redaktors: K. KĻAVIŅA
Mākslinieciskā redaktore: I. MĒRTIŅI
Tehniskā redaktore: G. SILBEROVA
Korektore: B. VĀRĻA
SIVĀRBUĻAS REDAKCIJA
Pasaules 70. ielā, Rīga, LV-1001
Krievu valodas redakcija: Pasaules 70. ielā, Rīga, LV-1001
Izdevums: "Kvadrants", Vienības gatve 11, Rīga, LV-1004
Izdevums: "Parusis", Pasaules 12. ielā, Rīga, LV-1000

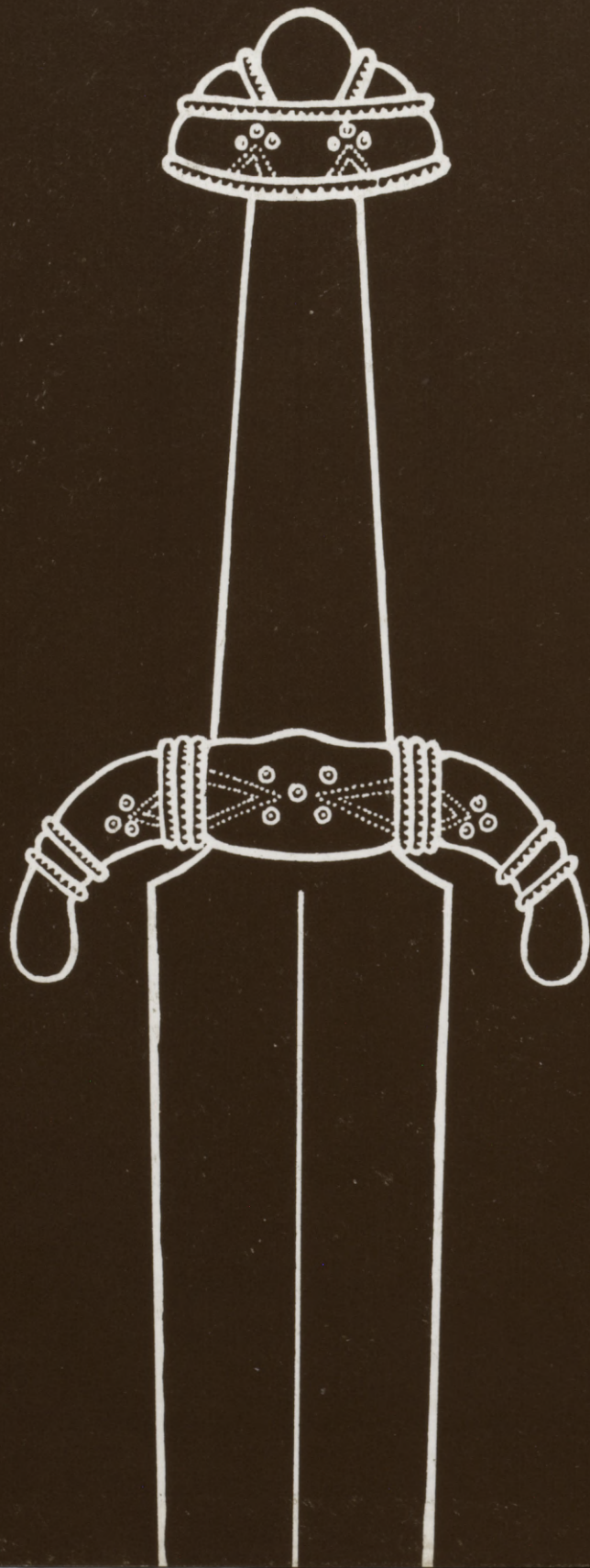
Atskaņu hronika / No vidusaugšvācu val. atdzejojis V. Bisenieks; Ē. Mugurēviča At 704 priekšvārds; Ē. Mugurēviča un K. Kļaviņa komentāri. — R.: Zinātne, 1998. — 389 lpp., il. — Vidusaugšvācu, latviešu val.
ISBN 5-7966-1182-8

Atskaņu hronika līdzās Indriķa hronikai ir otrs nozīmīgākais literārais viduslaiku vēstures avots. Tā vēsta par krusta kariem Baltijā un par vietējo tautu brīvības cīņām 13. gadsimtā. Vienlaikus šis sacerējums uzskatāms par plašāko Vācu ordeņa hroniku, jo galvenā vieta te ierādīta ordenim un tā rīkotajiem karagājieniem. Mūsu izdevumā Hronikas teksts dots paralēli oriģinālvalodā un latviešu atdzejojumā. Hroniku papildina zinātnisks priekšvārds un plaši komentāri, kuros izmantoti gan latviešu, gan cittautu zinātnieku pēdējo gadu desmitu pētījumi. Dots personvārdu un vietvārdu rādītājs.

UDK 947.4.21

ča

Tā
ms
em
nā.
utu

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304046094

98-5
L 83